مملوك ابراهيم المعروف بكتابجي
١٥ محرم ١٣٠٨

Harabat

Ziyâ Paşa, Abdülhamid

خرابات

Harabat

❊ اسميله جمع وترتيب قلنان مجموعهٔ منتخباتك ❊
❊ اشبو بزم ثالثنده مثنويات مندرجدر ❊

1292

1875

بسم الله الرحمن الرحيم

ترکی مثنویات

خسرو و شیرین منظومه سندن

آهی

مکر برصبح کیم بو زال کردون
سپهرك دامنن قیلمشدی پرخون

مکر کیم وضع حمل ایتمشدی ناهید
آنکچون قان ایچنده طوغدی خورشید

طوغوردی صبحدم بانوی دوران
برالتون باشلی صیرمه صاچلی اوغلان

چوطلعت مطلعندن طوغدی اولماه
ملکلر دیدی کوکدن زاده الله »

نه ندر ای مه آیینه رخسار
رخك ژنکار غم طوتمش قروار

مبارك خاطرك ای چشمهٔ جان
قرا کولقده در چون آب حیوان

کوکل آیینه‌در سومز غباری
کونورمز جام جمشید انکساری »

کورندی برغبار توتیاوار
کوزللر خطی کبی عنبرین بار

توزوب توزوب کلور کلزار ایچنده
خط دلبرکبی رخسار ایچنده »

نه ندر دلده نایك سوز وسازی
دلیکلو سینه‌لر آکلار بورازی

نه فهم ایتسون دفك درد دلندن
طبانجه یمامش استاد الندن

نه بیلسون شولکه اولدی داردن دور
که نه چنبرده حلاج ایدی منصور »

حلیهٔ نبویه

خاقانی

بسمله ایله ایدملم فتح کلام
فتح اوله تابو معمای بنام

کوستررآینه‌سی بسمله نك
حلیهٔ پاکن اووجه حسنك

بیلمین شوکت بسم اللهی
اکلمز سر کلام اللهی

اولمسه بسمله رسمی ممدود
جنس اشیاده اولورمیدی وجود

مرغ وش بال آچه مزحاصلی سوز
نیم بسمل کبیدر بسمله سوز

باغ وحدتده نم لطف ایله پر
کو یا بسمله بر سنبلدر

نظر ایدن کشی بسم اللهه
بکزدر جیش رجال اللهه

کوره عزتله سطور مصحف
قرشوطوررا کا کویا صف صف

خاقانی

ابتداسنده اولان باسی انك　　باشلری تاجدر اسمانك
سینی درسوسن باغ ملکوت　　میمیدر غنچهٔ شاخ جبروت
لفظهٔ اللهی آچلمش کلدر　　بربر اعرابی اکا بلبلدر
صانعك اولدوغنه لطفی عمیم　　کوستر هیئت رحمن ورحیم
اولدوغیچون طرف حقه دنیل　　سرینه تاج ایدر انی تنزیل
چکدوکیچون ره وحدتده علم　　اوستی یاننه الور لوح وقلم
آچدوغیچون در فیاضی اکا　　باشی اوستنده بر ایلر طه
فکر ایدرسك اوحروف ممدود　　اولدی سرحد اقالیم شهود
صناسن روح ایله جسم اولمشدر　　در حکمتده طلسم اولمشدر
یولی کسمشدر اوشمشیر آسا　　ماوراسینه وارلمز قطعا
عقل چابك حرکاته انجق　　رخصت اولسه دکین ویرمش حق
برسهی قامته بکزر مثلا　　دیه مز کیمسه دل آچوب اکلا
ناظر اولسك اکه آینه مثال　　کورینور عارض لطف متعال

توحید حضرت باری

حمد اول اللهه که یکتادر اول　　دخی دانا و توانادر اول
اکا مخصوص ومسلمدر هم　　مو بمو جمله امور عالم
متصرف اودر اشیایه تمام　　نه خواص آره ده هر کزنه عوام
کنز احسانی سعادت تاجی　　تاجداران جهان محتاجی
بر اولور ایلیجك عدلی ظهور　　درلطفنده سلیمان ایله مور
نطق حال ایله رموز اشیا　　ذوالجلال اولدوغن ایلر ایما
فیض انعامی قومز کیمسه یی آج　　اول مبرا آکا دنیا محتاج
بوطقوز قات فلك بی تمثیل　　کبریاسینه کوره شیٔ قلیل
اقتضا ایلر او وحدانیت　　واقعا کبر وجلال وعظمت
انی درك ایده مز ادراك فحول　　ایره مز قدرتنه فهم وعقول
بحر افکاره دوشوب چکمه امك　　نکتهٔ چون وچرادن ال چك
کسمش آنمشدر انی ایتمه جدل　　تیغ لا یسئل عما یفعل
نقد عرفانی بیلنلر کامل　　ماعرفناك دیمش الحاصل
هیچ نقل اولمسه ده عقل سلیم　　حکم ایدر کاوله بر استاد علیم
نیجه بیك سعی بلیغ ایتسه انام　　کنه ذاتینه ایرشمز اوهام
لایق اولدر که همان سالك راه　　دیه لا نعبد الا اياه
ماحصل اول شه ملك ازلی　　مالك سلطنت لم یزلی
عالم سر خفیات جهان　　واقف جملهٔ ذرات نهان

یعنی سلطان سرا پردهٔ غیب
حاکم وعادل بی علت وعیب

کنج پنهان کبی تا اولدن
ذاتی فردیت ایله قائم ایکن

طاعت انس وملکدن یعنی
شان اعلاسی ایکن مستغنی

اقتضا ایتدی منزه ذاتی
سبب خلقت موجوداتی

ایتدی اولدمده همان عشق ظهور
اولدی القصه هویدا برنور

سودی اول نوری حبیبم دیدی حق
اولدی دیدار ینه عاشق مطلق

اکا تسخیر اولنوب ملك شهود
عزودولتله کلوب بولدی وجود

طولدی آوازهٔ احمدله جهان
ایلدی عشق الهی غلیان

نظر ایتدکجه اکا رب غفور
درلدی شرم وحیادن اول نور

دوکلوب عالم ارواحه اودر
اولدی هرقطره‌سی بر پیغمبر

ینه بردفعهٔ اخراده خدا
باقدی افراط محبتله اکا

ایلدی غرق عرق انی حجاب
کل پرژ لهبه دوندی اوحباب

قطره سندن انك ایتاتازل
ایتدی برکوهر شهوار اول

برنظر قیلدی مهابتله اکا
اریوب اولدی اوکوهر دریا

ابر لطفی اولیجق دریابار
موجلر ظاهر اولوب چقدی بخار

ایلدی صکره انك ایزد پاك
کفنی خاك وبخارین افلاك

صوجهان ید قدرتله همین
کلدی میدانه بو کزکوی زمین

جمله نك اولیدر ختم رسل
دیدیلر انك ایچون مأخذ کل

ایلدی جوهر ذاتی بالذات
رب عزت سبب مخلوقات

نعت نبوی

حقه منت اوشه ذوالحسبك
یعنی پیغمبر عالی نسبك

ایلدی مقدم فرخ فالی
پایهٔ آل قریشی عالی

هیبت دبدبهٔ کوس نبی
کسدی عرق نسب بولهبی

اول مه چارده ثم دنی
آفتاب افق اوادنی

مست مدهوش می ناز جمال
شمع فانوس شبستان وصال

حاصل حوصله آموز فلك
کامل معرفت اندوز ملك

رافع رایت دین وایمان
ناظم سلسلهٔ امن وامان

شاه کونین امام الحرمین
نوربی شین ونبی الثقلین

باشنه کیدی لعمرك تاجن
آلدی معمورهٔ علمك باجن

مظهرحق ایکن اول صنع جلیل
دخی نابوده ایدی جبرائیل

حق رسول ایکن اوسالاروفی
آب وكلده‌ایدی دخی جسم صفی

امر کندن بوغیدی صوت سخن
اول خدا ایله تکلمده ایکن

خاقانی

کلدن داخی عدمدن آدم
او قومزکن او خلیلك خلقی
اکا امی لقب اولمق محضا
نیجه امی که کتبخانهٔ حق
اول ظهور ایتمك ایچون رب عباد
جمله‌دن ویردی اکا استغنا
قیلدی مسجود ملك اول جسدی
بوقدر رتبه صفی اللهه
بوقدر نعمت بی منت رب
ذاتنك قوت استعدادی
کلدی اول فارس شاه لولاك
سرنکون ایلدی سرکشلری هب
خرق عادت ایله اول معجزه‌لر
ویردیلر مجلس کفری باده
بولدی تنزیلده چون نطقی رسوخ
انجلای رخی یاقدقده فتیل
ایتدی انفاس نفیسیله اوشاه
توغ دین ایتدی صفا ایله خرام
چرخه عکس اولدی اودم ماه کبی
سنده ای شاه سلاطین افکن
نیجه تعریف ایده یم اوصافك
سنی حق آینهٔ ذات ایتدی
ایده‌مز آیت حسنك تأویل
بوس نعلکدن ایرر عرشه شرف
انبیا عاجز ایکن مدحنکه
بن نه خاکم که بساطکده مدام
مور مدح ایتدی سلیمانی بنم
بنده اول مورقدر طاقت یوق
بو غبار قدم آل عبا
سن سلیماندن ایسه اشفق سین
عالم معرفتك اعلمی سین
شب معراجده کی وحدت ایچون
باقه نقصانمه احسان ایله

اکا دیرلردی نبی الا قدم
ایتدی ملزم علمای سلفی
اولدوغندندر ام الاشیا
اولدی تألیفی ایله مستغرق
آدمك ایتدی وجودین ایجاد
التفات ولقد کرمنا
نکتهٔ طینت آدم بیدی
بوتقرب اول اودرکاهه
احمدك شاننه تعظیم ایدی هب
اولدی احیاسنه کونك بادی
قوبدی آتشکدهٔ فارسه خاك
ناپدید اولدی صنادید عرب
لات وعزایی ایدوب زیر وزبر
شك وشرکی قومدی دنیاده
کتب منزله اولدی منسوخ
سوندی قندیل زبور وانجیل
حکم تورات یهودایی تباه
ایردی عیوقه لوای اسلام
لمعهٔ مشعلهٔ مطلبی
نعت اولاکه لیاقت وار ایکن
نیجه شرح ایلیه‌یم الطافك
ذات یکتاسنه مرأت ایتدی
بوقدر فضلی ایله میکائیل
زیر رانکده براق ورفرف
اولیا قاصر ایکن خدمتکه
ایلیه‌یم نطقه کلوب بسط کلام
شرم جرمیمدن آچلز دهنم
حاصلی مدحنکه قدرت یوق
موردن خوار در الحق اما
شبهه یوق مظهر لطف حق سین
رسلك اکرمی سین ارحمی سین
بی جهت کوردوکك اول طلعت ایچون
عفو وغفرانمی فرمان ایله

خاقانی

حلیه‌کی مشکل ایکن شرح وبیان
ایلدم آنی بقدر الامکان
متوکل اولوب اول سلطانه
باشلدم وصفنه کسنا خانه)
مشتمل قافلهٔ اهل یقین
حضرت شیخ جهان صدر الدین
دیدی بو حلیهٔ عالی جاهی
کیم که یازوب نظر ایتسه کاهی
فجأةٔن وسوسهٔ خاطردن
آنی حفظ ایلیه ذوالفضل ومنن
ایده حق جمله بلالردن امین
پربلا اولسه اکر روی زمین
اولدوغی خانه‌ده فقر وغم وبیم
اولمیه کیرمیه شیطان رجیم
حج واعتاق ثوابی هر آن
اکا احسان ایده دادار جهان
مبتلا اولمیه امراضه تنی
رخنه‌دار اولمیه برج بدنی
قدم اورنجه دیار عدمه
اولمیه اکا مسلط ظلمه
شر دنیا وعذاب عقبا
آکا یاقلشمیه دیر اجمالا)
افتخار خلفای عباس
یعنی هارون اوشه نکته شناس
مکر آوازهٔ عدل ودادی
باغ عدل ایتمش ایدی بغدادی
برسیه پوش فقیر ایردی اکا
دیدی بر تحفه کتوردم‌که سکا
سلطنت تاجی دکر هر نظری
سلفك کورمدیلر اول کهری
پس تواضعله اول استاد سخن
چقروب کوشهٔ دستارندن
برورق صوندی الینه بی باك
کانده یازلمش ایدی حلیهٔ پاك
نظر ایتدکجه اکا شاد اولدی
قید اندیشه‌دن آزاد اولدی
کویا مالك اولوب دنیایه
ایردی برپایهٔ بی همتایه
شولقدر ایتدی اودریشه عطا
کیم انی ایتمشیدی خلفا
بذل ایدوب کیسه‌لرایله کهری
ویردی خروار ایله هم سیم وزری
ارقه‌سندن چقروب اول دانا
جوهری جامه‌سنی ویردی اکا
اول کیجه واقعه‌ده کوردی رسول
تاسرا پرده‌سنه ایتدی نزول
دیدی بك لطفله کیم یاهارون
چونکه حلیه‌م کوروب اولدك ممنون
باکه تعظیم ایدوب اجلال ایتدك
کندوکی لایق دیدار ایتدك
اول فقیر اولدی عطا کیله غنی
بنده مسرور ایده‌یم شمدی سنی
رب عزت بکا فرمان ایتدی
مژده‌لر ایلدی احسان ایتدی
دیدی کیم حلیه‌کی شاد اوله کورن
حرز جان ایلیه آنی کتورن
آخر الامر اولیجق روز قیام
جسمنه نار جحیم اوله حرام
اول کشی چکمیه بالجمله عذاب
نه بودنیاده نه عقباده عقاب
لایق دولت دیدارم اوله
دخی شایستهٔ انوارم اوله
ارتباط ایدلی جوهرله عرض
قصه‌دن حصه درالقصه غرض

سابقا ایتمز ایمش اهل خرد ‌ ‌ حلیهٔ پاك ایله‌دن سائلی رد
دخی آنكله شفاعت طلبی ‌ ‌ مقصدك اكثر اولورمش سببی
برمراد اولمغه برآلت ایمش ‌ ‌ مورث دولت ایمش رفعت ایمش
اكا اقبال ایدوب اقبالی اهلی ‌ ‌ قالدن حاله كاور حال اهلی
معرفت قدرینی عرفان اكار ‌ ‌ حكمت نظمنی لقمان اكار)
واصل اولنجه اصح خبره ‌ ‌ وردم اولدی كتب معتبره
هرروایت كه ثقاتك اوله اول ‌ ‌ سلف ایتمش اوله‌لر آنی قبول
اخذوتسطیرایدوب ایتدم اخراج ‌ ‌ اوله تاعلت عصیانه علاج
باعث مغفرت حضرت اوله ‌ ‌ سبب پایهٔ امنیت اوله
بونی ای جملهٔ مخلوقه مطاع ‌ ‌ ایلرم واسطهٔ استشفاع
اومرم ایده بنی اهل جنان ‌ ‌ یمن اوصاف نبی العدنان
هم نجاتیمه برات اوله بنم ‌ ‌ سیئاتم حسنات اوله بنم
دخی حشر ایلیه اول رب غنی ‌ ‌ آنی دنیاده كورنلرله بنی
ناكه برقامهٔ نه بارود ‌ ‌ ظل عدلنده اولم آسوده

كان رسول الله صلى الله علیه وسلم ازهر اللون

اتفاق ایتدی بومعناده امم ‌ ‌ ازهر اللون ایدی فخر عالم
یوزینك خالص ایدی آغی قتی ‌ ‌ رخلری صاف ایدی صافی صفتی
رنك رویی كل ایله یكدل ایدی ‌ ‌ كل كبی قرمزی یه مائل ایدی
قاپلمشدی یوزینی نور سرور ‌ ‌ سورهٔ نور ایدی یامطلع نور
مصحف حسن ایدی اول وجه جمیل ‌ ‌ خط رخساره‌سی نص تنزیل
كون یوزندن اوناوب آب حیات ‌ ‌ مسكنن ایتدی وراء ظلمات
وجه براقنك اصحاب صفا ‌ ‌ حمرتی غالب ایدی دیرحتی
كوكده اولمشدی اوروی رنكین ‌ ‌ شمع جمع حرم علیین
اكا ویرمشدی كمال زینت ‌ ‌ كاتب چهره كشای فطرت
عرق آلود اولیجق اول سلطان ‌ ‌ كل پرژاله یه بكزردی همان
هم دیشلر درراشراف الحق ‌ ‌ عارض پاكی عرقناك اولیجق
دانهٔ دركبی روینده تری ‌ ‌ خوشنمای ایلر ایدی اول كهری
شمع رخساری دونردی ماهه ‌ ‌ ایكی قندیل ایدی عرش اللهه
عطرخو یله پر اواوردی مشام ‌ ‌ بوی مشك ایدی یاخود عنبر خام
ترلسه اول كل كلزار سرور ‌ ‌ جوش ایدردی صناسین قلزم نور
نته كیم شعلهٔ شمع خاور ‌ ‌ برق اورردی رخ پاكنده اوتر

اولوب انوار رخی ایکی علو ... در و دیواره صالاردی پرتو

برك كل كبی اولوردی نیكو ... ترلدوكجه اولوردی خوشبو

كوردی كوثر عرق كلبوین ... نیجه آقتسون آغزی صوبن

دحی سیمای شریفنده انك ... بیلنوردی غرضی اول جانك

نور ایدی آینهٔ وجه نبی ... ظاهر اولوردی رضا وغضبی

كندو نفسی ایچون اول پاك نسب ... ایتمدی كیمسه یه عمرنده غضب

اولمدی هركز او اعلی ناباب ... هیچ كیمسه ایله جهانده شكراب

ادعج العینین

اول كورر كوزلری مصنوعاتك ... مقتضا سیدی تجلیاتك

آنی كوز نوری كبی سیر جمال ... بی مثال ایتمشدی بالاجمال

چشم حق بینی كبی احسن ایدی ... ایكی شهباز شكارافكن ایدی

كور نوردی كوزی دائم كحول ... حد ذاتنده سیه چشم ایدی اول

شیوهٔ غمزهٔ لازم نازی ... عالمك اولمش ایدی غمازی

كوشهٔ چشمله ایتدكجه نكاه ... غش اولورلردی سروش دركاه

حین رؤیتده آچردی نظری ... نكتهٔ سر كلمح البصری

عرق خون ایتمشیدی نافه مثال ... ختن آهولرین اول چشم غزال

كوزینك آغی بیاض ایدی قتی ... قابل وصف دكلدر صفتی

هم سیاهی ایدی غایتده شدید ... برایدی اكا قریب ایله بعید

واسع وخوب ولطیف ایدی كوزی ... نور محض ایدی سعادتلو یوزی

قوت باصرهٔ مصطفوی ... كیجه كوندز كبی اولوردی قوی

اول ایكی دیدهٔ بی سرمهٔ سیاه ... دائم اولمشدی نظركاه اله

واذا التفت التفت معا

هم روایتدر اوطاوس جنان ... اولسه برجانبه داخی نكران

متوجه اولوب اعضاسی ایله ... جسم پاكیله دونرلردی بله

سرینه تابع ایدردی جسدی ... بونی ترك ایتمشیدی ابدی

دونوب اطرافنه قیلدقجه نظر ... سجده ایلردی جمادات وشجر

نره یه دونسه او قد چالاك ... حاصلی بیله دونردی افلاك

امته بویله عمل سنت ایمش ... بوهریره ایله انس بویله دیمش

دونجك بویله دونر اهل هنر ... سنت احمدی اجرا ایلر

هپ بو معنایی بیلور اهل اصول ... حكمت آموز ایدی اوضاع رسول

باشنی دوندری كیمك اكثر ... واقعا آدی بی حرمت ایدر

خاقانی

ایجل

هم جسیم ایدی رسول اکرم
جسم زیباسنه و یرمشدی رواج
انبیا خیلنه سلطان ایدی اول
اکمل الخلق ایدی اول خوب خصال
اولەلی تخت نبوتده مقیم
صاحب حسن و بها ایدی رسول
کلمش دربیلور اشیا آنی
پارەشوردی نتەکیم حور جنان
اکثر آق ایدی لباسی اوکاك
دریکتا ایدی اول دریا دل
کەظهور ایلر ایدی اول کل آل
بونی تحقیق بیل اول رشك سروش
یعنی کیم اینجه لطیف اطلسلر
ابن عازب دیدی بو رأی منیر
بور ینوردی دخی اول مه پاره
کاهی اول تاج سر آل عبا
بوقدر قدریله اول ذات شریف
اول سیه جامەده اول فخر جهان
قره شاله کریجك آینه وش
یکچوب اول قاشلری یا محرابه
بن قولم قوللرین اثوابی بودر
بو تفاصیلی مبرهن مرقوم

یراشور روح مجسم دیر ایسم
خلعت تاج وقبای معراج
اعظم القدر ایدی ذیشان ایدی اول
ذوالجلال ایتمش ایدی فیض جمال
جلوه کاهیدی انك عرش عظیم
حاصلی عین وفا ایدی رسول
پاره دلمشده انك اقرانی
سر وقدینه یشللر هر آن
یوزی آغیدی کروه رسلك
نوله که اولسه بیاضه مائل
خلعت سرخله خورشید مثال
اولدی حور اکبی هم سندس پوش
کیدیلر دولت ایله پیغمبر
نهی اولنمزدن ایدی لبس حریر
زعفران ایله بو یانمش چاره
بوکدن ایلردی قباسن فرضا
مسجدی اویله ایدردی تشریف
آب حیوان ایدی ظلمنده نهان
بولوده کیردی صانورلردی کونش
لطفله دیرلر ایدی اصحابه
هم عبودیتك آدابی بودر
ثابت ایتمشدر احیای علوم

اشکل العین

مست عشق اولمغین اول چشم خمار
سینه چاك ایدی رسولك هر آن
عین اعلاسنی کاه و بی کاه
ساکنان حرم کردونی
قرة العین خلیل ایدی اوخوب
دیدەسندەنه ایدی دیرسك اوآل
دولت اولمشدی اوکوزلر دینه

حمرته مائل ایدی برمقدار
اول ایکی قانلو کوزینه قربان
غیره باقدرمز ایدی عین الله
اولدی خونی کوزینك مفتونی
اکا میراث ایدی اول جذب قلوب
دخی چشمنده ایدی جام وصال
عین اقبال ایدی حور العینه

خاقانی

خستۀ عشق ایدی سرتاسر	قهرمانی کوزینه رستملر
باقسه اول علم لدن سلطانی	روحك اغزینه کلوردی جانی
دلکشا اولسه نوله چشم رسول	کحل مازاغ ایله مکحول ایدی اول
کورمشدی رصد انکبز قدر	کوزلری کبی خدایی کوزلر
متصل اول ایکی چشم شهباز	ساحۀ عرشه ایدردی پرواز
ماسوی اللهه نظر قیلمدی هم	هیچ عیننده دکلدی عالم

اهدب الاشفار

عقبات ابجره او سیف صارم	یعنی فرزند معیقب دیدیکم
تیر مژکانی سیاه ایدی انك	نارکیسوسی کبی حورانك
قره کرپك دکل ای اهل اصول	سرمۀ لیلۀ معراج ایدی اول
ملك جان ودل عشاقه مکر	ناوك انداز ایدی اول کرپکلر
ایلمشدی انك الحق صانع	تیغ مژکاننی نص قاطع
ابن عمر انی اومست صمدی	حاصلی کرپکنه اصمز ایدی
دیدی اوصافن ایدن موی بمو	چشم آهوسی اوزون کرپکلو
میل کحل ایتمزایدی بی تکلیف	اکحل العین ایدی اول ذات شریف
کحل قدرتله مکحل ایدی اول	هرخصوصیله مکمل ایدی اول

ابلج

دخی مالکله ابوهاله دیدی	ماه نوکبی اچق قاشلو ایدی
تاب دیدار خدا ایله رسول	برهلال اولدوغنه دال ایدی اول
ملکت حسنی اوتیغ ابرو	سل سیف ایلیوب آچمشدی قو
خم ابروسنه اولمزدی مثال	قنادین بوکسه همای اقبال
قاشنك کوشۀ پیچ وتابی	جامع حسنك ایدی محرابی
طاق ابروسی ایله اول ملکك	طاقنی طاق ایدی چرخ فلکك
ایکی ابرولرینك آره سی هم	سیم خالص کبی ایدی هردم
صاف و براق وضیا کستر ایدی	یعنی خالص کومشه بکزر ایدی
قاشلری آره سین ایتمشدی خدا	اوج افلاك شریعتده سها

ازج الحواجب

بویله نقل ایتدی حکیم ابن حزام	خم ابروی رسول علام
کوسترشده ایدی هلال ایله شریك	ماه نوکبی طویل وباریك
چکسه برکار ازل اکا مثال	قاشی برکارینه بکزردی هلال
سورۀ فتح ایدی اول جبهۀ ماه	مد ابروسی ایدی بسم الله

خاقانی

اول کوزل قاشلری محرابی انك ‌ ‌ ‌ قبله کاهیدی بتون دنیانك
قیدینه صید قلوبك یا مکر ‌ ‌ ‌ ایکی قلاب ایدی اول ابرولر
قاب قوسینی تذکرده عیان ‌ ‌ ‌ غرض اول قاشی کمان ایدی همان
غره نك بوکدی بلن بی تکلیف ‌ ‌ ‌ کوکده اول خنجر ابروی شریف
طاقتن ایتمش ایدی عرشك طاق ‌ ‌ ‌ خم ابروی رسول آفاق
غرەیه بکزر ایدی هرجهتی ‌ ‌ ‌ یعنی باریك وطویل ایدی قتی
قاشلرین وصف ایده مز اهل مقال ‌ ‌ ‌ صرف ایدرسه نقدر اینجه خیال
نیجه دقتلر اولنسه هر آن ‌ ‌ ‌ موشکافان ایده مزلردی بیان
تیغ توحید ایدی ابروی رسول ‌ ‌ ‌ کوریوردی ایکی سیف مسلول
حاصلی اینجه وطولانی ایدی ‌ ‌ ‌ کویا رشتهٔ ریحانی ایدی

اقنى الانف

مه جبیننده اوبینیٔ شریف ‌ ‌ ‌ خوب وهموار ایدی موزون ولطیف
حاجبیننه قریب اولدوغی یر ‌ ‌ ‌ برسهل یوکسك ایدی دیرجابر
کوریوردی اونبی عربی ‌ ‌ ‌ قارشودن مرتفع الانف کبی
انی ایتمشدی خدای متعال ‌ ‌ ‌ اول مهك اوج جمالنده هلال
هم اوبینی قاشی ما بینی ایله ‌ ‌ ‌ کاف وهاشکلی ایدی عینی ایله
شولقدر خوب ایدی اول انف شریف ‌ ‌ ‌ ایده مز اهل معارف تعریف
صانکه وضع ایتمش ایدی بخت بلند ‌ ‌ ‌ بهجهٔ حسنه کومش بازوبند
تیغ ایدی عرشه اصلمش یامکر ‌ ‌ ‌ وجه پاکنده کی انف خوشتر
سدره دن اریلجق روح امین ‌ ‌ ‌ کل کبی قوخوسین آلوردی همین
کویا انف حبیب الرحمن ‌ ‌ ‌ غنچهٔ ورد سفید ایدی همان
دائم ایلردی اودولتله مشام ‌ ‌ ‌ قرب حق رایحه سین استشمام

افلج

مونس حجرهٔ خاص نبوی ‌ ‌ ‌ انس اول کعبهٔ دین راه روی
نظم ایدوب جوهر دندانك انك ‌ ‌ ‌ دیدی اول پادشه یکتانك
دیشلری صاف ایدی هم سیرك ایدی ‌ ‌ ‌ دستهٔ دانهٔ دردن بك ایدی
آچسه جوهرلرین اول بحر شرف ‌ ‌ ‌ کف چکردی درغلطان صدف
سرصنع ایدی اول اسنان لطیف ‌ ‌ ‌ برنمونه ایدی اکا نظم شریف
لؤلؤ ترکبی بردانه ایدی ‌ ‌ ‌ یعنی اوضاعی ملوکانه ایدی
اکا اولمزدی محصل همسر ‌ ‌ ‌ کان امکانده اولان کوهرلر
کویا اول در دندان نفیس ‌ ‌ ‌ ایکی مصراع ایدی موزون وسلیس

خاقانی

شویله مطبوع ایدی اول رشك درر ‏ کاکه میال ایدی بالطبع بشر
لعلنه ورمش ایدی حسن وجمال ‏ دیشلری ایکی دیزی انجو مثال
شبرحق دیدی اومسجود ملك ‏ فیض حکمتله تکلم ایدیجك
انك اول دیشلری ایتدکجه ظهور ‏ ظاهر اولوردی همان شعلهٔ نور
شویله افراط ایله برق ایلر ایدی ‏ مجلسی مطلع شرق ایلر ایدی
حین کفتارده اولوردی عیان ‏ قدر قیمت شکن جوهر جان
حرز حسن ایچره اواسنان کزین ‏ سین یس ایدی کویاکه همین
یعنی اولمشدی اودر مکنون ‏ عالمه باعث تفریح عیون
سلك جوهر کبی اول عقد لآل ‏ شعله دار ایدی دیمش اهل مقال
نطقه کلسه اوسخندان سلیم ‏ رشك ایدردی کلماتینه کلیم
لعل جان بخشی اولنجه کویا ‏ ایرنوردی لبنه آب بقا
مکر اولمشدی اولعل ممتاز ‏ حقهٔ لؤلؤ صندوقهٔ ناز

اذا افترضاحکاافترعن مثل سناالبرق اوعن مثل حب الغمام

ام معبد یتورب تحقیقه ‏ دیدی هم عایشهٔ صدیقه
کولسه اول ایکی جهانك کنشی ‏ یعنی اول انجم اوج قرشی
خنده‌دن دوات ایله اولسه عیان ‏ دهنندن اومبارك دندان
یلدرم کبی درخش ایلر ایدی ‏ شعلهٔ شعشعه بخش ایلر ایدی
کورینوردی هم اودندان شریف ‏ طولولر دانه‌لری کبی لطیف
نور ایله طو بطلو ایدی اودهن ‏ شعله سیدی طولو کبی کورینن
مکر اولمشدی اوسیمای جسیم ‏ صدف معرفته در یتیم
شب معراجده یعنی دیدار ‏ نخل امیدین ایدوب برخوردار
آنی هروجهله شاد ایتمش ایدی ‏ قید تکلیف ارادن کتمش ایدی
نوله بی قید تکلف هرآن ‏ غنچه‌وش کولسه اوورد خندان
خنده‌سی ایدی تبسم اوکلك ‏ یعنی سلطان ملوك رسلك
ابن عباس دیر اول خاص خدا ‏ کولمکه ایلر ایدی استحیا
کولسه اول خسرو سیاره سپاه ‏ شوقدن دترر ایدی عرش الله
قتی شرمندن اودینك سندی ‏ قهقهه ایتمدی دیرلر ابدی
شویله محجوب ایدی اول سدره جناب ‏ کیم ملك باقغه ایلردی حجاب
برکون اول طوطیء کلزار وصال ‏ قهقهه ایتمدیلر کبك مثال

وفی صفة اخری عن ابی هریرة رضی الله عنه وعن امة اذا ضحك یتلألأ فی الجدار

بوهریره صفت آخرده ‏ دیر بومعنایی دخی بربرده

خاقانی

فخر عالم کولیجك دیشلرینك ‎ ‎ درجی مکشوف اولیجق کوهرینك
نور رخشانی چومهر ومه نو ‎ ‎ کونه صالاردی سرا پا پرتو
لمعه ایلردی اونور باهر ‎ ‎ شعله‌لر یزیر اولوردی ظاهر
شویله شفاف ایدی اول جوهر صاف ‎ ‎ انجلاسیله طولردی اطراف
کواسه اعزاز ایله اول فخر ملك ‎ ‎ نه فلك دیر ایدی العزة لك
اولسه دیشلری مصباح ظلم ‎ ‎ ظلمات ایچره قالوردی عالم
بولدی انکله شرف دین ودول ‎ ‎ صانره شرعه دیکلدی مشعل
کل خندانه دونوب آچسه دهان ‎ ‎ فیض نور ایلر ایدی اول دندان
ظاهر اولوردی ضیاء انوار ‎ ‎ عکسی دیواره دوشردی هر بار

مدور الوجه

دیدی اول مظهر انوار جلی ‎ ‎ اسد الله ولی یعنی علی
روی رخشانی دکرمیدی انك ‎ ‎ نه کیم جرمی مه تابانك
یوزی بکزردی مدور آیه ‎ ‎ ذاتی آینه ایدی مولا یه
ساغر عارض مه سیماسی ‎ ‎ بادهٔ عشقك ایدی مجلاسی
عرض حسن ایتسه او مخدوم خلیل ‎ ‎ یوسفی اکمز ایدی اسرائیل
شویله پرنور ایدی اول وجه حسن ‎ ‎ اکا باقمز ایدی شوقندن
واضح ایتمشدی او یوزدن فتاح ‎ ‎ نیدوکین آیت فیها مصباح
کعبهٔ وجهنه ایتدکجه نظر ‎ ‎ سجده ایلرلر ایدی شمس وقمر
دیر عالمده او روی پرتاب ‎ ‎ ایندی آتشکدهٔ دهری خراب
معجزات رخنك بالاجمال ‎ ‎ ایده مز نقلنی عقل فعال
آفتاب فلك دین ایدی اول ‎ ‎ مردم چشم خدا بین ایدی اول
باغ حسن ایچره او روی رنکین ‎ ‎ بر آچلمش کله بکزردی همین

وفی حدث ابی هالة رضی الله عنه لیس بمطهم ولا مکلثم

دخی اول مفخر موجوداتك ‎ ‎ یعنی پیغمبر فرخ ذاتك
وجه پاکنده اولان لحم لطیف ‎ ‎ نه کثیف ایدی دیمشلر نه نحیف
هم دخی اول ایکی رخسارهٔ تر ‎ ‎ قتی چوق اتلو دکلدی دیرلر
حاصلی قول اصح بو که رسول ‎ ‎ یعنی اول چشمهٔ خورشید اصول
بغدای اکلونك آغی ایدی تمام ‎ ‎ طلعتنده وار ایدی صفوت تام
کون کبی باقسك او بدر اکمل ‎ ‎ سبورك کبی کور ینوردی سهل
نه طویل ایدی او طلعت نه قصیر ‎ ‎ فصحا آکا اسیل الخد دیر
دهنی لعل لبی دولتله ‎ ‎ اعتدال اوزره ایدی غایتله

خاقانی

کوثر لعلنه ایتمشدی جلیل　　سلسبیلی سر کوینده سبیل

وفی حدیث ابن ابی هالة رضی الله عنه یتلألأ وجهه تلألؤ القمر لیلة البدر

هم دخی ابن ابی هاله دیدی　　بدر رخساری قمر کبی ایدی
لیلة البدر اولیجق جرم قمر　　نیجه رخشان ایسه اول عارض تر
شویله تابان ودرخشنده ایدی　　مهر انور کبی تابنده ایدی
دیدی کل رخلرینه ذوالنورین　　تاب عشق اولمش ایدی زیور زین
یعنی ویرمشدی شراب وصلت　　جام رخسارینه نورانیت
یوزینك ماشطهٔ صنع جمال　　آغین آق ایتمش ایدی آلنی آل
شعله سی شامل ایدی هر بابه　　کوکده طعن ایلر ایدی مهتابه
لطفله ایلیجك رفع نقاب　　جرم خورشیدی ایدردی حجاب
آفتاب رخ رخشان نبی　　ماه تاب ایلر ایدی تیره شبی

واسع الجبین

یعنی اول چشمهٔ خورشید اثر　　نه کیم چشمهٔ مهر خاور
واسع و پاك وضیا کستر ایدی　　فلك حسنده مه انور ایدی
انك ایتمشدی جناب خالق　　کرمندن یوزن اق النن آچق
بی قرین ایدی هم اول بدر جبین　　نه کیم آینهٔ شرع مبین
عالمه اولمش ایدی شعله فکن　　پرتو نور خدا آلندن
ایده لی کون کبی القصه ظهور　　زیور عرش برین ایدی اونور
جبهه سین قیلمش ایدی رب انام　　لوحهٔ کاخ سرای اسلام
مالك منصب وصل ایدی رسول　　اکا توقیع همایون ایدی اول
نه عجب اولسه کر اول جبههٔ پاك　　روشنا بخش عیون افلاك
عرشدن ایتمکه برکره نظر　　جان ویردی آکا روحانیلر
نص تنزیل ملاحتده عیان　　والضحی ایدی شریف آلنی همان

رجل الشعر

دخی مشکین صاچی یاقول صریح　　نه قو یرجق نه طویل ایدی صحیح
لیلهٔ زلف شب آساسی انك　　سر مکنونی ایدی اسرانك
اتفاق ایتدیلر اشراف عرب　　اکثر اول موی میانك صاچی هب
سمع پاکینه چونار عنبر　　بس برابر کورینوردی اکثر
هم او افلاك جمالك ماهی　　کاکان درت بولر ایدی کاهی
ایکی جانبدن ایدوب ایکی بولك　　دوش پاکینه براغوردی چوزك

خاقانی

اول دوتازلفدن اول ذات شریف
طوتدی اول کاکل مشك افشانی
اولدی اول زلف خفی الالطاف
کاکلی ایتدی پریشان فلکی
هم او مجموع علومه عالم
گاه اوکیسولر ایچنده کوشن
سمع پاکیله ایدردی اصغا
طوغه‌لی کون کبی اول ماه جمال
تار مار اولسه اوزلف شبکون
گاه اول طرهٔ عنبر نسبی
بو بنونك نوری ایدردی هر آن
شعلهٔ کردن صاف و پاکی

کور ینوردی مه نو کبی لطیف
ربع مسکون ایله چاراز کانی
نافهٔ مشك بنی عبد مناف
بری بیرینه دوشوردی ملکی
زبدهٔ زمرهٔ آل هاشم
چیقروب خلقك آلوردی هوشن
کوکده جبریله نه امر ایتسه خدا
بندهٔ خلقه بکوشیدی هلال
نیجه لیلالر اولوردی مجنون
دوشورردی قولاغی اوزره نبی
تار زلفی اره سنده لمعان
پرضیا ایلر ایدی افلاکی

کث اللحیة

اول خداوند خداوندانك
ریش پاکنده اصولی چوق ایدی
اول مبارك صقالندن بونی بیل
دخی اجماع ایله مردان اله
نه قوپرجق نه دراز ایدی قتی
خوب ایدی طوب زنخدانی انك
ایتدی اول چاه ذقن نیجه زمان
شب قدر ایدی اوریش مقبول
حسننه ویرمش ایدی رونق وفر
از ایدی سبلت فرخنده لری

یعنی اول ذات عظیم الشانك
قتی چوق تار بیاضی یوق ایدی
انجق آغرمشدی اون یدی قیل
دیمش اول لحیهٔ مشکین سیاه
اعتدال اوزره ایدی هر جهتی
ساعد صنع ایدی چوکانی انك
یوسفك باشنه مصری زندان
یامکر سورهٔ واللیل ایدی اول
لمعهٔ نور سیاه ایدی مکر
ملك رومك نته کیم مشك تری

احسن الناس عنقا

بو حجیف ایله دیدی بونی حریم
کردن پاك رسول آفاق
مجلس حسنه دیدی اهل اصول
بو بنی غایتده لطیف ایدی انك
انی خلق ایتمش ایدی حق ممتاز
کردن پاکنه دیرلر شراح
بو بنی آغین آنك اصحاب اکثر

اوله‌لر قرب حمایتده مقیم
غایت آق ایدی بغایت براق
کو یاسیم صراحی ایدی اول
احسن العنق ایدی دنیانك
اعتدال اوزره نه کوته نه دراز
هرکز ایتمزدی اثر شمس ورياح
کمش ابریقده ده تشبیه ایلر

خاقانی

طوق کردانی ایدی حب خدا	عشق پاکنده ردا ایدی رضا
بو یننه آلمسه عشق اول جان	بو ینی باغلو قولی اولمزدی جهان

سواء البطن والصدر

پرده داران شبستان ادب	قارنی کوکسیله برابر دیدی هب
پاك بطنیله اونازك سینه	خوب وهموار ایدی ببری برینه
جسم صافیدی لطافت آبی	نافی دریای صفاکردابی
نورمحض اولسه نه وارجسم رسول	شعلهٔ شمع تجلا ایدی اول
ناف مشکینی اررلر هرآن	صحن جنتده غزالان جنان
دمبدم کشف اولیجق اول پهلو	عرشه واردی صدای هو هو
اعتدال بدنی اولسه عیان	مهروماه ایتدی صانورلردی قران
صدر زیباسی ایله چون کل تر	شکم پرحکم پیغمبر
حاصلی دوبدز ایدی آینه وش	صاف ویکسان ومصفی بی غش
کاه اول شاه عنایت معتاد	یعنی اول باعث اصلاح عباد
صفحهٔ سینه سین ایتسه مفتوح	عالمی قاپلر ایدی فیض فتوح
عشقه اولنجه محل تشریف	نیجه اولمق کرك اول صدرشریف

واسع الصدر

اول مقیم حرم مولانك	یعنی سر حلقهٔ مقبولانك
سینه سی غایت ایله واسع ایدی	نور ساطع کبی هم لامع ایدی
وصف ایدنلر اوفلك طاوسن	دیدیلر اتلو ایدی پهلوسن
شولقدر آق ایدی اول صدر کبیر	آنی صانوردی کورن بدر منیر
دیدی اصحاب ایدوب اکثر تصریح	آق کل کبی بیاض ایدی صحیح
فیض نورایتسه نوله صدر رسول	مخزن نور هدایت ایدی اول
اولسه سینه سی ینبوع حکم	لوحه یازمزدی بو احکامی قلم
وسعت صدر بنه تعزمی کواه	صیغدی انده بوقدر سر الله
نور وحدت سیلوب آینه سنی	طولدوروب سینه سی کنجینه سنی
یعنی اول صدر ذوی الحالاتی	ایتدی مرآت تجلیاتی
آتش شمع جمال ازلی	اودره یاقش ایدی اول کوزلی
کوکسی موزون ایدی طاوس کبی	طائر قدسی ایدی منتسبی

عظیم المنکبین

اتفاقی بو دررعرفانك	کیم سردوش همایونی انك
غیره نسبت بیوك ایدی دیدیلر	جسم پاکینی کورن اهل نظر

(اموزنده)

خاقانی

اوزنده وار ایدی مشکین بو   نافهٔ مشك کبی رنجه مو
مبتلا ایدی اومویه اکثر   نه قدر وار ایسه کرو یلر
هب بومعنایی بیلور پیر وجوان   بعضی یغرنلو ایدی فخر جهان
ملکت علمه مدینه ایدی اوتن   نوردن برج ایدی کویا او بدن
بابعالیدی انك مور مثال   نره شیرن نیستان جلال
یغرینك اورته‌سی هم اتلو ایدی   برکرم صاحبی دولتلو ایدی
تن سینده لطافت وار ایدی   سکهٔ مهر نبوت وار ایدی
کنج علم ایدی اومخدوم ملك   لاجرم کنج ایسه مختوم کرك
اطلس چرخ ملاحتده مکر   اونکین اولمش ایدی بر اولکر
موضع خاتم ایسه یغرینك   صاغ یانته قریب ایدی انك
ظاهر اولسه اکر اونقش نکین   عبرت آلوردی نکارندهٔ چین
اکا ویرمشدی کمال رونق   حکمت اندوز وقل جاء الحق
دیدیلر آنی ایدنلر تعریف   بر بیوك خال ایدی اول مهر شریف
کیم سیاهی صارویه مائل ایدی   اکا دقتله نظر مشکل ایدی
وار ایدی دائره‌سنده مشکین   قلبغزلر بری بیرینه یقین
مثلا خیل مژه کبی اومو   دیك طوروب چوره‌سن المشدی قو
تن پاکنده اوخال ساده   عنبر خالص ایدی دریاده
زیر دست ایتمش ایدی بارخدا   خاتم مهر سلیمانی اکا
اوغزال حرمه نافه صفت   خال مشکینی ویردی زینت
واقعا ختم نبیین ایدی اول   کلدی پس مهر نبوتله رسول
کوس شرعندن اوشاهك سحری   کوم کوم اوتدی فلکك قبه‌لری

ضخم العظام

وصف ایدنلر اومعالی نسبی   دیدیلر ایری کمکلو ایدی نبی
استخوان بدن پاکی تمام   یعنی جسمنده اولان جمله عظام
هر بری ایری ومردانه ایدی   صورت وسیرتی شاهانه ایدی
جسدی وصفن ایدن نازك دل   جثه دار ایدی دیمش والحاصل
بیضهٔ کونی اوشهباز انام   قنادی آلتنه آلمشدی تمام
مالك ملك وصال ایدی نبی   اول ایدی کوکبه سینك سببی
احتشام شرف ذاتندن   اوتوردی فلك پیر افکن
قپوسن خیل ملك بکلر ایدی   جمله خدامی فرشته‌لر ایدی
عظمت شانه ایتمشدی نزول   سایهٔ عرش عظیم ایدی رسول

خاقانی

عبل العضدین والذراعین والاسافل

راویان خبر پیغمبر
جمله اعضاء شریف نبوی
سیم ساعدلری بازولری ایله
خشك و باریك دکل طولی ایدی
حاصلی خوب ایدی هر عضوی انك
ساعدندن بیلنوردی هرکاه
صدف جسم ایدی بی جوهر جان
نوردن ایکی ستون ایدی همین
دخی اول ساقی مبارك پایه
کوکب بختنی ایتمشدی بلند

بو معانی بی بیسان ایلدیلر
بری بیرندن ایدی تندوقوی
دخی او یلوقلری سافیله بیله
خالقك مقبل مقبولی ایدی
جمله ایاتی کبی قرآنك
سر لا قوة الا بالله
بلکه برپارهٔ بللور ایدی صان
جسدندن اول ایکی ران کزین
پایهٔ عرشه ایدی همسایه
فلکی اندن ایدن فائده مند

رحب الکفین والقدمین

فیض حکمتدن اولوب مستعد
اللری آیه سی اول سلطانك
واسع و پاك ایدی نارك مرغوب
پابی ودستی یانده انك
قتی موزون ایدی در اهل نظر
جانله اولمش ایدی الحاصل
تغ انکشت ایله اول مونس حق
پنجه سنده ایدی انك شام وسحر
دستی چوکانه طوب ایتدی همان
ساقئ کوثر اباغینی انك
بوزینی ایتمشدی پاینه فرش
اکا اولشلر ایدی خاك قدم
نه فلك او بکه خاك قدمن
نعل شب رنکن انك ایتمکه بوس
عرشه آهنك ایدیجك چرخ فلك
زیر پای ایتدی بساطنده خدا
اولدی هرسنك سر کوی رسول
هم دیدی وصف ایدن اول وردتری
مرحبا ایلسه رکیمه به کر

بویله تفصیل ایدر ابن خالد
دخی آیاقلری التی انك
برك کل کبی لطیف ومحبوب
دست و پایی بوغیدی خوبانك
اول کرامتلو مبارك اللر
ید بیضاسنه موسی مائل
قری ایتدی سماده ایکی شق
قبضهٔ قوس قضا ایله قدر
جملهٔ بوکرهٔ کون ومکان
بوسه کاهیدی دیدی رضوانك
بوقدر عزت واجلال ایله عرش
خیل غلمان منبر پرچم
کوکده طقوز طولاردی حرمن
یاقدی کوکلرده ثریا فانوس
دوشه دی پاینه برشال بنك
روی پرخالنی غلمانك اکا
کردن حوره حمائل مقبول
مشکبو ایدی الی آیه لری
دولت وعزتله پیغمبر

خاقانی

برابکی کون آره‌دن ایتسه مرور بلکه هم برنچه ایام وشهور
طوییاوردی نته کیم ورد چمن اولکشی رایحهٔ طیبه‌دن
نافهٔ مشك جهان ایدی اوجان بوی مشك ایلمز افندی پنهان

شمائل الاطراف

بوطفیل اول فضلایه سرخیل دیدی جانیله اولوب اکا طفیل
هر بر انکشت همایونی انك قلم صنعی ایدی مولانك
دست زیباسی قضا قسمت ایدی ید علیاسی قدر قدرت ایدی
نخل فردوس ایدی بالاسی مکر سیمدن شاخ ایدی اول پارمقلر
خامه‌وش هر بری موزون وطویل میل مفتاح در لطف جلیل
یازمشدی قلم ربانی خامه انکشتنه انك ثانی
ساعدی بسمله شکلیدی همان اکه نون والقلم اولمشدی بنان
دست عیسایه ید طولاسی فن احیاده صوناردی کاسی
ایتدی اول ابرکف دربابار گلشن دهره نثار انوار
اولدی اول سید با استحقاق اکرم خلق وکریم الاخلاق
خاتمیدی او ید فاروقك حل وعقدی دوکلی مخلوقك
بویله دیر صاحب احیاء علوم پانته وارسه اکر برمعصوم
لطفله اوقشه‌سه اول کان کرم یعنی سلطان سلاطین امم
سائر اطفالك ایچنده اوصبی حاصل ایلردی طریق ادبی
قوقوسندن بیلنوردی فی الحال که اکا ال اوردی رسول متعال
نیجه کون کتمز ایدی رایحه‌سی مشك ترکبی اولوردی نفسی

انور المتجرد

جسم تابندهٔ محبوب خدا صاف ایدی مهر منور کبی تا
نوره بکزردی تن بی مویی نیجه مدح ایدیم اول پهلوبی
کوییا قلزم انوار ایدی اول صدف لجهٔ دیدار ایدی اول
هم او محبوب مسلم اسلوب بدنن آچسه اولوردی دخی خوب
دم اوروردی اکر آچاسه دهن بند پهلوسی انك فاتحه‌دن
نوردن سرو ایدی اول سیم اندام نوله دیرلرسه عماد الاسلام
غل وغشدن دلی پاکیزه ایدی مویدن نیته که عضو جسدی
صفحهٔ صدر ینه ابرمزدی کدر پرغبار اولسه اکر بحر ایله بر
یاری سیر ایتمکیچون بی تکلیف جمله چشم ایدی اول جسم لطیف
پاك ایدی مویدن اول نازك تن نوردن برجسد ایدی او بدن

برمجلا کمش آیینه کبی — مویدن صاف ایدی پهلوی نبی

دقیق المسربة

دخی کوکسنده ایا ذخر ملك — اوغزال حرمك نافه دك
خط چکلمشدی سیه قیلاردن — نقل ایدرلر بونی عاقلاردن
لوح محفوظ ایدی اوصدر نکو — اکه کویا قلم اولمشدی اومو
صدر پاکنده دکل موی رسول — آیة الکرسی ایدی عرشده اول
دخی کوکسنده وقرننده انك — قیلی یوغیدی اونازك بدنك
دیدی وصف ایلین اون صاف دلی — یوغیدی مسربه دن غیری قیلی
عضو پاکنده انك سرتاسر — حاصلی یوغیدی هیچ مودن اثر
مصحف صدرنده الف کبی اوخط — مویدن چکمشدی خامه فقط
تارعنبرکبی اول موی سیاه — یاره شوردی نته کیم هالهٔ ماه

متماسك البدن

دیدی اصحاب ایله ارباب حرم — لحمی اول جسم شریفك هردم
تازه کل کبی مطرا ایدی هب — بدن پاکی مصفا ایدی هب
مثلی اولمزدی اوقاشی قوسك — کاملرین دیرسه فلك فردوسك
عهد ایام جوانی کبی تا — تروتمتازه ایدی اول اعضا
نه تنزل ایدوب اول سمین تن — نه ضرر کوزدی مسن اولمقدن
هیچ اولورمی بوکه مانند کیاه — اوله پژمرده کل باغ آله
کندو افنای وجود ایتدی ولی — روح صرف اولدی تن بی بدلی
یعنی کندیکه اوکلزار جمال — تازه لنمکده ایدی غنچه مثال

ضرب اللحم

جسمنك لحمی خفیف ایدی تمام — لحم وشحم اسی دکلدی اوهمام
صاقن ای عارف معقول شناس — آنی غایتده نحیف ایتمه قیاس
هم دخی اول سند شرع مبین — اویله ظن ایلمه کیم اوله سمین
نه ضعیف ونه قتی اتلو ایدی — معتدل براولو دولتلو ایدی
بوی خوب ایله اولوردی خوشتر — نفحهٔ مشك وزباد عنبر
لحم وشحمی دیدیلر اهل درون — بربرندن نه فزون ایدی نه دون
خلقی محبوب وکوزل خلقی خوب — اسم ورسمی طرب افزای قلوب
اعتدال اوزره ایدی پاك تنی — نوره غرق ایدی سراپا بدنی

خاقانی

ربعة القد

اورته بویلو ایدی اول سدره مقام   اورته‌لق انك ایله بولدی نظام
باغ فردوسده انك بونی بیل   اولدی بالاسنه طوبی مائل
دیکمدی سرو نهالینه بدل   کارکاه چمنستان ازل
کورمدی خازن باغ جنات   بویله برسرو ملایم حرکات
کوییا اول رسولك پادشهی   کابن حسن ایدی باسرو سهی
نخل کلباری قیلوب دفع ترح   ایتدی عالمره ایفای فرح
سیر ایدن معجزهٔ قامتنی   دیدی هب مدح ایدوبن حضرتنی
کورمدك بویله کل رو بی کوزل   تن کلبوبی کوزل بوبی کوزل
نه عجب اولسه وسط قد رسول   امته واسطهٔ حق ایدی اول
نته کیم نخل کل باغ جنان   وسط القد ایدی اول سرو روان

ليس بالطويل البائن ولا القصير المتردد

حضرت شارع خاص الخاصك   یعنی اول دریم اخلاصك
دکل ایدی بوبی هم شوبله طویل   کاوله اندامی پریشان بونی بیل
متفرق اوله بالالکدن   شاخ عرعرکبی اعضای بدن
دنخی اول پادشه علامه   صانمه کیم اوله قصیر القامه
شوبله کوتاه دکلدی اول اولو   کیم اکا دیه‌لر الحق بوبلو
معتدل قدینی ایتمشدی کریم   مظهر خلق عظیم التعظیم
قامتی اولمش ایدی اسلامه   لفظهٔ الله کبی سرنامه
نخل بالاسی ایدی سدره قرار   زیور روی زمین اولسه نه وار

ومع ذلك فلم يكن يماشيه احد ينسب الى الطول الا طاله

حاصلی اوسط ایکن قد رسول   برطویل آدم ایله یوریسه اول
نه قدر قدی بلند اولسه اوار   ینه بالاتر ایدی پیغمبر
صکره ایراسه دیدی اهل حجاز   بو وسط کور بنور ایدی اودراز
برکشی هرنه قدر اولسه طویل   یانته کلسه رسولك بی قیل
اول اوزون بویلودن اول پاك کهر   بوکسك اولوردی ال ایاسی قدر
سدره‌دن قدینه ایتدکجه نکاه   روح قدسی دیر ایدی طال بقاه
امتیاز ینه اوسروك اشجار   سرفرو ایلر ایدی طوبی وار
سدره سالدی او بالای بلند   اکه ارمزدی خیال آتسه کمند

وقال ابو هريرة رضى الله تعالى عنه ما رأيت احدا اسرع من رسول الله
فى مشيه كانما الارض تطوى له

خاقانی

بوهر بره دیدی اول فخر کرام — قتی سرعتله ایدرلردی خرام
کورمدم بر کشی کیم اول بی باك — یوربمکده اوله اندن چالاك
عاشق ایتمشدی انی رؤیت رب — صو کبی تیزرو اولسه نه عجب
زربه کیتسه اوماه قرشی — پرچم حور ایدی جاروب کشی
یوله عزم ایلسه‌لر عزت ایله — سرعت ایلرلر ایدی غایت ایله
چرخی دیوانه‌یه دوندردی همان — اوخدیوانه خرام اول جولان
قدطوباسنی عرض ایتسه اومه — حورلر دیرلر ایدی طوبى له
مزد پایینه ویردی صلوات — قطب افلاك سریع الحركات
تیز کچردی نره‌دن ایتسه کذر — نقد عمر کذران ایدی مکر
کاسه رفتاره قد محترمی — کوییا ارضی دورردی قدمی

وفى صفة اخرى واذا مشى مشى تقلعا كانما ينحط من صبب

دیدیلر وصف بشر یقنده بنه — یوریسه مائل اولوردی اوکنه
نی شکر کبی حیادن هربار — اکیلوردی اوکنه برمقدار
یعنی یوکسکدن ایدر کبی نزول — یوریسه دائم اکیلوردی رسول
هردم اولوردی اوبالایه مثال — باد صبح ایله اکلدکجه نهال
حضرت حقدن ایدوب استحیا — مه نوکبی اولورلردی دوتا
اکا مخصوص ایدی صدق واخلاص — حسن خلق اولمشدی عادت خاص
نوله دال اولسه اوقد مقبول — صفحهٔ حسنه الف لام ایدی اول

قالت ام معبد فى بعض ما وصفته به اجمل الناس من بعيد واحلاه واحسنه من قريب

ام معبد دیدی اول خاص خدا — رضى الله تعالى عنها
غایت اعلاسی ایدی ناسك اوشاه — نظر اولنسه ایراقدن هر کاه
هم یقیندن اوممتاز جهان — عکس آیینهٔ ذات ایدی همان
اهل حسنك ایکن اعلاسی ایدی — قتی شیرین ودلاراسی ایدی
حاصلی روی عروس دهره — نوردن خال ایدی اول کلچهره
ذات قدسیلرینی کعبه مثال — قبله ایتمشدی مقیمان جمال
جسم پاکیزه رسولك هردم — مظهر جوهر اسم اعظم
اولیجق مهر جمالی طالع — قرب وبعد اولمز ایدی هیچ مانع

وقال على رضى الله تعالى عنه فى آخر وصفه له رآه بديهة هابه ومن خالطه معرفة احبه

دیدی داماد رسول حرمین — والد جلهٔ سادات حسین

خاقانی

برکزرکاهده آدم کامی   اکسوز بن کورسه رسول اللهی
هیبت آلوردی کذارندن انك   کثرت حلم ووقارندن انك
دخی برکیمسه رسول ایله مدام   ایلسه خلطه ایدوب بعض کلام
کلما تندکی الذات ایله اول   قولی اولوردی قبول ایتسه رسول
جذب ایدوب جذبهٔ ربانی ایله   قول ایدردی آنی اعوانی ایله
سوزه کاسه اودهان بی عیب   کشف اولوردی سخن عالم غیب
ابتسام ایله اوکفتار لطیف   دائم ایلردی قلوبی تلطیف
جام لعلنده یازلمشدی مکر   خط یاقوتی ایله کالکوثر
هردم ایلردی دهان ایتسه کشاد   نیجه شیرینی اولیلر فرهاد
سخن پاکنك اولمشدی صریح   مردهٔ لعل روان بخشی مسیح
ایلیوب وصف شریفن انشا   دیدیلر جمله فحول علما
شبزکبی صلابتلو ایدی   فتی هیبتلو مهابتلو ایدی

یقول ناعته لم ارقبله ولابعده مثله

وصف ایدنلر اوفلك درکاهی   یعنی اطوار حبیب اللهی
اول آخر او وجودك بونی بیل   کورمدك مثلنی دیرالحاصل
اتفاقی بودر اصحابك هب   اوشهنشاه ملائك مشرب
صدف صنع الهیده عیان   در شهوار ایدی یردانه همان
ایلمشدی آنی خلاق ازل   حسن اخلاق ایله بی مثل وبدل
شب معراجده اولدی اول ماه   شبچراغ حرم بزم آله
وجهی نورندن ایدی مالامال   تاسرا پردهٔ درکاه جلال
خاصه کانی حرم مولانك   اونا نورلردی جنابندن انك
نوری اولمشدی اوشمعك هربار   جرم خورشیدکبی شعشعه دار
کان فطرتده اوذات یکتا   جوهر فرد ایدی دیرلر فرضا

قال رسول الله صلی الله تعالی علیه وسلم انا اشبه الناس بآدم علیه السلام وکان ابی ابراهیم علیه السلام اشبه الناس بی خلقا وخلقا

یوبله فرمان ایدرا اول صاحب جا   یعنی اول پادشه عرش پناه
واضع قاعدهٔ شرع نفیس   مفخر شیث وانوش وادریس
زیور کنکرهٔ قصر جلال   شمع ایوان سرای متعال
مجلس آرای فضای لاهوت   کار فرمای دیار ملکوت
طائر طارم نه توی سما   عارف مسئلهٔ ما اوحی
کوهر خاتم دست قدرت   پرتو نور جمال عزت

خاقانی

فخر اجدادم اولان آدمه بن
هم دیدی لطف ایله اول طبع سلیم
باکه نامنك فنی پك بکزریدر
یعنی کیم خلفا وخلقا تقدیر
اولدر القصه اورن بنیادم
حمد الله که ایدوب ختم کلام

اشبهم جمله اولادندن
انبیادن پدرم ابراهیم
کهرم اول صدفك جوهر بدر
ذاتمه ایتمشیدی آنی نظیر
باعث دولت مادرزادم
سوزی ایتدم بو حدیث اله تمام

خاتمة الکتاب

ای شفاساز بلای آفات
خاك درکاهك اورلر بی شك
سایهٔ پرکلاهکده ملوك
مدحتکده سنك ای قلزم نور
عفو ایدوب قلبمی احیا ایله
قابل شرح دکل نقصانم
یزده یوق مدحتکه نطقه مجال
حاصلی ای شه اقلیم وفا
وصفنك اولمیجق پایانی
کیمسه مقصود الهی یه کوره
غرضم بوکه انك عزتنه
بوجریده‌مده خطا اولسه اکر
کفت و کودن بودر الحق مطلوب

ملجأ جمله عصات عرصات
ماهدن ماهی یه دك ملك وملك
اولدیلر هر بری عبد مملوك
نه قدر ایتدم ایسه جرم وقصور
باکه لطف ایله تجلا ایله
قالمه اکسکلکمه سلطانم
وصفك الله بیلور بالاکمال
ساکه جانمده فدا بنده فدا
عذره حاجتمی قالور خاقانی
مدح ونعت ایتمز اووالا کهره
حلیه‌سن نظم ایده‌نك ذلتنه
قلم عفو وعطالر چکه‌لر
بردعا ایلیه‌لر اهل قلوب

اولمدین بیك یدی تاریخی تمام
بو رساله‌مده تمام اولدی کلام

شمع وپروانه‌سندن

ذاتی

مکر وارایدی برنقاش کامل
نه کیم یازار ایسه شیرین دوشردی
نه‌رده یازسه یوز شوق ایله برشمع
اکر رسم ایتسه برمحبوب ترکل
هوایه صویاز ایدی سیل آقاردی
اکر کیم کهربا یازسه قاپارکاه
کنش رسم ایتسه ماه آندن آله نور

اولوردی مانیٔ چینه مقابل
عسل رسم ایلسه زنبور اوشردی
اولوردی اول بره پروانه‌لر جمع
فغان ایلردی قارشوسنده بلبل
صویه اودچیزسه ماهیلر یاقاردی
کورللر یازسه کورنلر ایدر آه
جهانده قالمه برذره دیجور »

ذاتی

اونصویری شودکلو ایتدی غرا
کورن دتردی مژکانن حذردن
خبر کلدی چوسلطان جهانه
کتوردیلر براسب اژدهادم
سوار اولدی روان اول اسبه اول جان
چوکیردی بوله یوز شوقیله اول ماه
نشان پای اشتر دوندی بدره
چیقاردی نعل اسبندن شراره
ایدرکن نقشن اول قصرك تماشا
یوزی خورشید اوزی برخوش پریدر
یازلمش اوستنه دیرلر بوکا شمع
کوروب اول نقش انك اولدی زاری
نظرقیلدی چون اول مه بوجماله
قرا زلفن کوروب کتدی قراری
قاپلدی پرتو عشقیله اولدم
دل اولدی بحر عشقی آشنامی
نصیحت ایلدکجه آکا لالا
شکردن طتلو کلدن تر نصیحت
محبت انلرك کیم صنعتیدر
کونش تاجك فلك محتاجك اولسون
کونوکی ایلسون کوندن مبارك
کونك کوندن یك اولسون پادشاهم
کسنه اولسون عشقه کرفتار
محبت تردی کانك اوله کاری
مثلدر جمله عالم ایچره بوسوز
بنه بو بوستانن لاجوردی
جهان فرزندن انك کلشن اولدی
اولوب باد بهار انفاس عیسی
نهالك باردن قدی بوکلمش
شودکلو زبن اولشدی زمانه
بهار اول دکلو بولشدی کمالی
بولوردی اول دمك لطفندن آنی
فلکدن شبنم ارنجه تراه

کیم اکا جان و بردی کورسه عیسی
روان کچدم صاوردی جان وسردر »
تمام اولدی اوقصر بی بهانه
هلال عید نعل وآهنین سم
صابانین بندی شبره مهر رخشان
فلك وار اولدی انك کتدوکی راه
صاچی ظلندن ایردی راه قدره
صاورلردی سپهر اوزره ستاره)
مصور کوردی برتصویر زیبا
متاع مهرینه مه مشتریدر
کورنلر ایدهمزلر اوزلرین جمع
اوتلدی جمله نقد احتیاری
اونقشك دوندی مهرندن هلاله
برافدی کوکلنه رخساری ناری
صاناسین مهره مایل اولدی شبنم
فنی مشکل اولور کوکل بلاسی)
قبول اتمزدی سوزن دردی لالا
اورر عشق اهلنك بنیسنه لت
نصیحت انلره طاشدن قتیدر)
بیاض صبح تخت عاجك اولسون
کونش دور ایلدکجه حق تبارك
نکهبانك شه عالم پناهم)
دکلدر دکه کیمسه کاری اول کار
اوکیمسه نیلسون نقد قراری)
که کوکل قاتلانور کورمیجك کوز)
سمن اوزره بنوردی ورد زردی
قاموزکسلر اندن روشن اولدی
بنات امواتی ایتشدی احیا
چیچکلر کلشنه یوك یوك دوکلمش
ایدردی رشك ارم باغی جهانه
هوانك شولقدر وار اعتدالی
بولنلر شکل حیوان اولسه جانی
هوادن بو بی دونردی کلاه

ذاتی

چمن باد صبادن موج اورردی
صبا نوردی بحر آنی هر کیم کورردی

صبانك جنبشی آهسته اولمش
مکر نرکس کوزندن خسته اولمش)

مکروار ایدی برکورزشت قویی
بوغ ایمان منافق کبی صویی

ایرشمشدی دیبی تحت الثرایه
چیقاردی یانفوسی اوج سمایه

بولنمزدی ایچنده ذره جه نم
کورن آنی صانور چاه جهنم

برایچم صوایچون اول چاهه دوشدی
کلوب باشینه مار وعقرب اوشدی

ولی تریاك ایله بیرایدی اول لب
همان بیهوش اولدی مار وعقرب

اوعقربلرله بولدی قربی اول شاه
صاناسین کلدی برج عقربه ماه

رخندن قعری چاهك کلشن اولدی
درونی کون یوزندن روشن اولدی

منور اولدی غایت چاه دیجور
ایرشدی دیدهٔ اعمایه صان نور

چون اول چاه ایچنه اول حور ایندی
شهیدك قبرینه صان نور ایندی

اوچاهی چون اوماه ایدندی منزل
یره صان آیت نور اولدی نازل)

سحرکاه آفتاب عالم آرا
عروج ایتدی کوکه ماننده عیسی

دهان حوتدن صان چیقدی یونس
جهان خلقیله کلدی اولدی مونس

قویونك چیقدی آغزندن یایوسف
ملاحت مصرینی ایتدی تصرف

چو بولمادیلر اول ذات شرینی
دیدیلر کیم کورر جسم لطیفی

برایچم صو دیر ایدك بز اول آیه
مکرکیم منقلب اولدی هوایه)

هوا ایله نته کیم آسیا باد
کیروب چرخه دونر اول سرو آزاد

خیال یار کلدکجه او کونه
دوکونور طاشلرله دونه دونه

اولور صبر وقراری دانه سی کم
دیمز جمع ایدهین برلحظه کندم

مکحل کوزلری کحل سهردن
محنا اللری خون جکردن)

کتوردیلر شراب ارغوانی
اطبا قولی اوزره روح ثانی

نیجه می جانه اول جانلر باغشلر
دل پر درده درمانلر باغشلر

عدوی غصه وغم یار شادی
بغایت غصه لو جانك مرادی

ظرافت اهلنك جسمنده جانی
آراده ایکی یارك ترجمانی

جوان ایلر اکر پیر ایچسه آنی
قیاس ایت کیم نه ایلر اول جوانی

لبی لعلینلر آنی ایچسه در حال
جکر پارهلردن صان رشتهٔ آل

لب جانانه بکزر اول چو تحقیق
نوله برماغ ایله کوسترسه ابریق)

بیوردی اول شه خورشید طلعت
کتوردیلر براسب ماه سرعت

فرس بر وکر کردن ستون پا
زمان سرعت زمین طی راه پیما

سوار اولدی اول اسب بادپایه
صاناسین برك کل باد صبایه)

کیمك کیم بر قمر طلعت قزی وار
نحوست منزلنده یلدزی وار

کرکدر قزمشلدر جمله برده
بدی باشنده یا ورده یا ارده

(اکراندن)

ذاتی

اگر اندن بچه ایلر فسادی   کیم انك باقر اولور التون ادی)
بهار ایروب جهان اولمشدی خرم   هوادن تازه جان بولوردی آدم
مزین حجله یه دونمش گلستان   عروس تازه آنده وردخندان
اولوب بادصبا داماد بی پاك   ایدردی بکر غنچه پرده سن چاك
کیم اول دامادهء سروایدی پشل موم   فرح موجود اولوردی غصه معدوم
کویه کواوتی او بخودن اویانمش   کلینجك طونی قانه بویانمش
کلینجك بیکی زین اولمشدی گلشن   فرح ایتمشدی جمله غنچه یی شن)
چو بولدی شمع ایله پروانه وصلت   طاغلدی خلق ایکیسی قیلدی خلوت
چوکلدی برارایه شمع ایله شاه   صان ایتدی اجتماعی مهر ایله ماه
یتشدی چونکه اول لعلی نباته   ایرشدی صانکه خضر آب حیاته
براقشدلر طقوزقات جامه خوابی   براقدقلر بنك یوق حسابی
قومشلر آکا التون نردبانی   ایکیسی جامه خوابه چیقدی آنی
چوچیقدی آکا اول دردك دواسی   طقوزقات چرخه صان مؤمن دعاسی
انی حمام نازك بیکی صویدی   چوعریان ایلدی قوینینه قویدی
قوینده یاره شور کوردی او بره   قویوب قوینینه قوچدی نیجه کره
پس اندن اوردی شفتالو یه دندان   صفالر سوردی ایردی جانه جان
اوسینه کویا برخرمن کل   اوشب کل خرمننه ایردی بلبل
شهك الدن اوچار مرغ قراری   دوشر اردینه قالمز اختیاری
ایریشور برکومش وادی یه اول یار   کورر برقدرت آهوسی ایزی وار
اول آهو ایزینه چون شاه اورر ال   بولور التنده بردرج مقفل
آنی مفتاح مرجان ایله آچدی   روان اول جامه خوابه لعل صاچدی
چونار ذوق وصلت ویردی نابی   آقندی درجه اول سیم مذابی
قودی برشمع سیمین شمعدانه   ضیای ذوق ویردی بزم جانه
دوات قدرته قویدی قلم او   یازلدی جامه خوابه سرخ یازو
صانا سین کیم غلافن بولدی نیزه   به دوزدیلر نیامی تیغ تیزه
کورر طورمز شهك الده طوغانی   کچوردی اکاالعلین اسکف آنی
صفا نخجیرینه اتمغچون تیر   کچردی بارمقنه سیم زهکیر

هزار بیتدن

ریاضی

ای شمع هدایت الهی   کمراهلرك دلیل راهی
ای وسوسه سوز عقل خودرای   اندیشه کداز وهوش فرسای
ای نورده سواد بینش   تذهیب کتاب آفرینش
ای نشوه سی ماه بخش ادراك   زهر یکه فدا هزار تریاك

ریاضی

ای آب طلای افسر جم — وی حل سؤال مشکل غم
ای روشن ایدن جهانی تابی — هر روز سیاهك آفتابی
خون جکر غم زمانسین — آسودکی دماغ جانسین
ساقی قنی اول شراب انکور — بارغمی دلدن ایلسون دور
امید بو ایل یودقده جاندن — اول نشوه ایله کچم جهاندن
پرواز ایده چونکه مرغ جانم — قندیل قدح اوله مکانم
چون لاله قدح الده بتدم — انکله بتوب انکله یتدم
ساقی سر خاکم کذر قیل — طپراغمی برقدحله ترقیل
قیل باده بی خاکم اوزره منشور — کورن دیسون ایندی اوستنه نور
صاچ قبرمه درد جامی بی باك — آت اوستنه یعنی برآوج خاك
دیك تاکنی خاکم اوستنه هم — تا کیم اوله قبرم اوزره طارم
انده یاتم ارقهم اوزره دائم — اول سایهٔ دولت اوله جایم
کور سرعت عمر پرشتابی — کوزك یوملمجه کور شرابی
ساقی کتور اول فتوح جانی — سرمایهٔ عمر جاودانی
کور شیشه ده قلقل صدایی — سویلر کزر اول دم صفایی
مینادن او باده کیم رواندر — حال جمی شرح ایدر زباندر
باق جام شراب لاله کونه — برتاج جم اولدی باز کونه
سویلر سکا خط ساغر جم — کیم نقش برآبدر بو عالم
ایلرمی بو جام چرخ کردان — هردمده مرادك اوزره دوران
طی اولدی سماط بزم رندان — طومار صفایی دوردی دوران
ساغر جو حباب جام میخوار — هم بی می ناب هم نکونسار
می حسرتینك اودر دناکی — باصدانسه کچیمی شمدی تاکی
اول درده نیجه اولور مداوا — کیم اوله علاجی خون عنقا

حکایه

صوفیه لی راسخ

وار ایدی صوفیه مزده برآدم — دولت ایله جهان ایچنده علم
عورتی مبتلاسی اولمش ایدی — باشنك بربلاسی اولمش ایدی
کیجه کوندز حرم نشین ایدی اول — طرفه روباه درکین ایدی اول
عورتك اولمش ایدی مغلوبی — اختیار ایلمش بو اسلوبی
دیرایمش عورته بن اولسم اکر — قوزقارم که سنی آله برار
اغلایوب عورتی دخی اول دم — دیرایمش که یتشمه‌یم که کورم
لیك کربن اولور ایسه م ظالم — نیجه اولور اول زمان بنم حالم
غیری عورتلر ایله ذوق ایده سین — بنی عالمده اونودوب کیده سین

راسخ

طوغروب ريشنه بورسعه صوغان
بالضروره حريف اولوب كريار

نيجه شى بخش ايدوب زنه اول دم
قيمت اسى جواهر وخانم

آسياب ودكان عقار ودواب
نيجه شياى بى حساب وكتاب

آنك ايچون كه بن اولورسهم اكر
نفقه اوله هپ سكا بونلر

سكا وار اعتماد وايمانم
غيره وارمه صاقن بنم جانم

ديدى وارمم قوجه يه واللهى
ايدرم بونده شاهد اللهى

ناكهان بركون ايردى آكا اجل
چكدى دنياى پيره زندن ال

اوغرادى قورقديغنه بيچاره
كورنه لر ايلدى اومكاره

برايكى كيمسه استدى آنى
ايلك حظ ايلاز ايدى جانى

چونكه طالبلرى مسن ايديلر
شتم ايدوب انلره ديدى كيديلر

بن قوجه يه واررميم زيرا
نيجه عهد ويمينم اوله هبا

بولدى برنوجوانى آخر كار
آكاعقد نكاحه ويردى قرار

جمع اولوب يانته صغار وكبار
جمله سى حالن ايتدى استفسار

ديديلر بوايشى نيچون ايتدك
ايتديكك قول وعهدكى نتدك

قوجه يه وارميم ديدك اول
صدقكه شمدى كذبك اولدى بدل

ديدى حاشاكه كذب ايده م والله
بلكه بن صادقم اولك آكاه

بن ديدم قوجه آدمه وارمم
بوقسه بويله جوان نيچون صارمم

قوجه يه واروب ايده مم رنجه
واديرم بزبونك كنجه

سورورم تااولنجه عالمنى
كامى ويرديلر جهان غنى

منقبهٔ جليلهٔ ولادت نبويه دن

سليمان افندى

الله آدين ذكر ايده لوم اولا
واجب اولور جمله ايشده هرقوله

الله آدين هركيم اولده آكا
هر ايشى آسان ايده الله آكا

الله آدى اولسه هر ايشك اوكى
هركز ابتر اولميه آنك صوكى

هرنفسده الله آدين دى مدام
الله آديله اولور هر ايش تمام

بركز الله ديسه شوق ايله لسان
دوكيلور جمله كنه مثل خزان

اسم پاكن پاك اولور ذكر ايلين
هرمراده ايرشور الله دين

عشق ايله كل ايمدى الله ايده لوم
درد ايله كوزياشنى آقيده لوم

اوله كيم رحمت قيله اول پادشاه
اول كريم اول رحيم اول آله

بردر اول برليكنه شك بوقدرر
كرچه باكلش سويلينلر چوقدرر

جمله عالم يوغيكن اول وار ايدى
يارادلمشدن غنى جبار ايدى

صنع ايله بونلارى اول وار ايلدى
برلكينه جمله اقرار ايلدى

بارى نه حاجت قيلاوز سوزى چوق
بردر الله اندن اوزكه تكرى يوق)

سلیمان افندی

حق تعالی چون یاراتدی آدمی
آدمه قیلدی فرشتهلر سجود
مصطفی نوریکه آلننده قودی
قیلدی اول نور آنك آلننده قرار
صکره حوا آلننه نقل ایتدی بیل
ایردی ابراهیم واسماعیله هم
اشبو رسم ایله مسلسل متصل
کلدی چون اول رحمة للعالمین
امینه خاتون محمد آنهسی
چونکه عبد اللهدن اولدی حامله
چون محمد کلمسی اولدی یقین
دیدی کوردم اول حبیبك آنهسی
برق اوروب چیقدی اومدن ناکهان
هم هوا اوزره دوشندی بر دوشك
اوچ علم داخی دیکلدی اوچ یره
مغرب و مشرقده ایکیسی آنك
بیلدم انلردن که اول خلقك بکی
یاریلوب دیوار چیقدی ناکهان
چوره یانمه کلوب اوطوردیلار
بوسنك اوغلاك کبی قدری جلیل
بو کلن علم لدن سلطانیدر
دیر امینه چونکه وقت اولدی تمام
صوصادم غایت حرارتدن قتی
قاردن آق ایدی هم صاوق ایدی
ایچدم آنی اولدی جسمم نوره غرق
کلدی برآق قوش قنادیله روان
طوغدی اول ساعتده اول سلطان دین
یارادلمش جمله اولدی شادمان
جمله ذرات جهان ایدوب صدا
مرحبا ای جان جانان مرحبا
مرحبا ای رحمة للعالمین
مرحبا ای عالی سلطان مرحبا
ای جمالی کون یوزی بدر منیر

قیلدی آدمله مزین عالمی
هم اکا چوق قیلدی لطف اول اسی جود
بیل حبیبم نوریدرر بو دیدی
قالدی آنك ایله نیجه روزکار
طوردی آنده داخی نیجه آی و ییل
سوز اوزانور کرقالان سویلسم
تا اولنجه مصطفایه منتقل
واردی نور آنده قرار ایتدی همین
اول صدفدن طوغدی اول دردانهسی
وقت ایرشدی هفته وایاله
چوق علامتلر بلوردی کلمدن
برعجب نور کیم کونش پروانهسی
کوکلرهدك نور ایله طولدی جهان
آدی سندس دوشهین آنی ملك
هر بریسن ایدهیم نردن نره
بیری طامنده دیکلدی کعبهنك
کیم یقین اولدی جهانه کلمکی
کلدی اوچ حوری بکا اولدی عیان
مصطفایی بربرینه موشتولار
برانایه ویرمشدر اول جلیل
بو کلن توحید وعرفان کانیدر
کیم وجوده کله اول خیر الانام
صوندیلر برجام طولو شربتی
لذتی آنك شکرده یوق ایدی
ایدهمدم نوردن کندومی فرق
آرقهمی صیغادی قوتله همان
نوره غرق اولدی سموات وزمین
غم کیدوب عالم یکیدن بولدی جان
چاغرشوبن دیدیلر کیم مرحبا
مرحبا ای درده درمان مرحبا
مرحبا سنسین شفیع المذنبین
مرحبا ای کان عرفان مرحبا
ای قو دوشمشلره سن دستکیر

سن کوکلردر دینك درمانیسین — سن یارادلمشلرك سلطانیسین
بر برینه مشتلا بو هر ملك — رقصه کیردی شوق وشادیدن فلك
اشبو هیئتدن امینه خوبرو — برزمان عقلی کیدوب کلدی کرو
کوردی کیمش حوریلر هیچ کیمسه یوق — کورمدی اوغلن تضرع قیلدی چوق
حوریلر آلدی تصور قیلدی اول — حیرت ایچره چوق تفکر قیلدی اول
چوره یانن استیو قیلدی نظر — کوردی کیم برکوشه ده خیر البشر
شویله بیت اللهه قارشو اول رسول — یوز یره اورمش وقیلمش سجده اول
دیر نور طوداقلری سویلر کلام — اکلایه مزدم نه دیردی اول همان
قولاغم اغزینه ویردم دیکلدم — سو یلدوکی سوزی اول دم اکلادم
دیرکه ای مولی یوزم طوتدم سکا — یاالهی امتم ویر کل بکا
حقه باغلایوب کوکلدن همتی — دیر ایدی واامتی واامتی
طفل ایکن اول دیلر ایدی امتی — سن قوجالدك ترك ایدرسین سنتی)
کل برو ای عشق اودینه یانیجی — کندینی معشوقه عاشق صانیجی
دکله کل معراجن اوله شاهك عیان — عاشق ایسك عشق اودینه طورمه یان
بردوشنبه کیجه سی تحقیق خبر — لیلهٔ قدر ایدی اول کیجه مکر
اول همایون بخت اول قدری بوجه — امهانی اوینه واردی کیجه
آنده ایکن ناکهان اول یوزی اق — جنته واردی جبرائیله حق
برمرصع تاج برحله کتر — همدخی آل برپراق معتبر
اول حبیبه ایلت بنسون اکا — عرشمی سیر ایلسون کلسون بکا
جبرئیل چون جنته واردی روان — کوردی کیم قرق بیك براق اوتلار همان
ایچلرندن برپراق آغلار قتی — بیز ایچمز قالمامش هیچ طاقتی
کوزلرندن یاشی جیحون ایلمش — جیکربنی درد ایله خون ایلمش
دیدی جبرائیل ندر اغلادیغك — حزن ایله جان وجکر داغلادیغك
باقی یولداشك یوب ایچوب کزر — سن نه ایکلرسین دی جانك نه سزر
دیدی قرق بیك ییلدرر کیم باامین — عشقدر بکا یمك ایچمك همین
ناکهان براون ایشتدی قولاغم — اول زماندن بیلمزم صولم صاغم
یامحمد دیو بن چاغردیلر — برصدا برله که یورکلر دلر
اول زماندن بیلمزم کیم نولمشم — اول آدك اسینه عاشق اولمشم
یورکم ایچنده اریدی یاغم — عاشق اولدی کورمدن بوقولاغم
کرچه ظاهر جنت ایچره طوررم — معنیده نارك عذابن کوررم
کراره مزسم وصالنه انك — اور یسرم ترکنی جان وتنك
جبرئیل ایدر براقه ای براق — ویردی حق مقصودکی آهی براق
کیمده کیم عشقك نشانی واردرر — عاقبت معشوقه آنی ارکورر

کل برو معشوقکه ایرکوره یم … یورکك زخمینه مرهم اوره یم
آلدی جبرائیل براقی اول زمان … تا جناب احده کلدی روان
حق سلام ایتدی سکا یا مصطفی … کیم مبارك خاطرك بولسون صفا
دیدی کیم کلسون قونقلارم آنی … عرشمی سیر ایلسون کورسون بنی
طوردی یرندن همانذم مصطفی … قودی تاجنی باشنه اول پرصفا
چکدی اول دمده براقی جبرئیل … اوکه دوشدی اکا اولدی دلیل
طرفة العین ایچره اول شاه حرم … کلدی قدسه ایردی و باصدی قدم
انبیا ارواحی قارشو کلدیلر … مصطفایه عزت اکرام قیلدیلر
پس کچوب محرابه اول خیر الانام … انبیا ارواحنه اولدی امام
اول کیجه طورمدی جولان ایلدی … شویله کیم افلاکی سیران ایلدی
هر برنده درلو حکمت کوردی اول … تا که واردی سدره‌یه ایرشدی یول
جبرائیلك طوراغیدر اول مقام … نه فلك تا کیم طوتالیدن نظام
قالدی جبرائیل مقامنده همین … دیدی اکا رحمة للعالمین
بیلمزم بو یوللری بن نیده یم … کیم غریبم بونده قنده کیده یم
جبرائیل دیدی رسوله ای حبیب … صانمه غل بو برده سن سنی غریب
بونده ختم اولدی بنم سیرانکهم … ماوراسندن دخی یوق آکهم
بکا بویله امر ایدوبدر ذوالجلال … آچه‌یم بن بوندن اوته پر و بال
کر کچهم برذره دکلو ایلرو … یانارم باشدن ایاغه ای اولو
دیدی جبرائیله اول شاه جهان … پس مقامکده طور ایمدی سن همان
راه عشقده کیم صاقنور جاننی … اول قچن کورسه کرك جانانی
چون ازلدن یا کا عاشق اولدی دلیل … یانار ایسم بن یانایم ای خلیل
راه عشقی صانمه غافل سرسری … بلکه کترنسنده‌ر ویرمك سری
سویلشورکن جبرئیل ایله کلام … کلدی رفرف اوکنه ویردی سلام
آلدی اول شاه جهانی اول زمان … سدره‌دن کتدی و کوتوردی همان
کوردی کوك اهلی عبادتده قمو … هر بری بردرلو طاعتده قمو
هر بری قوتلولدی معراجنی … دیدیلر کیدك سعادت تاجنی
وار کیم میدان سنکدر بو کیجه … صحبت سلطان سنکدر بو کیجه
ایرمدی اول کمسه بو دولته … کیمسه لایق اولمدی اول رفعته
چونکه قاموسن کوروب کچدی اوته … واردی ایرشدی اول اولو حضرته
بی حروف وصوت اول اولو پادشاه … مصطفایه سویلدی بی اشتباه
دیدی کیم معبود و محبوب بنم … سودیکك جان ایله محبوبك بنم
کیجه کوندز طوربوب استدیکك … نوله کیم کورسم جمالن دیدیکك
کل حبیبم سکا عاشق اولمشم … حله خلقی سکا بنده قیلمشم

سلیمان افندی

نه مرادك وار ایسه قیلم روا
ایلیم بردرده بیك درلو دوا

مصطفی دیدی ایا رب ارحیم
ای خطا پوش وعطاسی چوق کریم

اول ضعیف امتلرك حالی نوله
حضرتوکه نیجه انلر یول بوله

کیجه کوندز ایشلری عصیان قو
قور قارمکه برلری اوله طامو

یاالهی حضرتکدن حاجتم
بودررکیم اوله مقبول امتم

حق تعالادن ایرشدی بوندا
یامحمد بن سکا قیلدم عطا

امتوکی ساکه ویردم ای حبیب
جنتومی انلره قیلدم نصیب

ای حبیبم ندر اول کیم دیلدك
پرآوج طوپراغه منت ایلدك

بن سکا عاشق اولیجق ای لطیف
سانك اولمزمی دوعالم ای شریف

ذاتمه مرأت ایلدم ذاتکی
بیله یازدم آدم ایله آدککی

هم دیدیکیم یا محمد بن سنی
بیلورم کورمکه طویمازسین بنی

لیك واروب دعوت ایت قوللارمی
تاکلو بن کوره لر دیدارمی

حقك امری ایله اول شاه جهان
امهانی اوینه کلدی همان

هرنه واقع اولدی ایسه سرتسر
جمله سن اصحابنه ویردی خبر

دیدیلر ای قبلهٔ اسلام دین
قوتلو اولسون ساکا معراج گزین

بزقومز قللرز سن شاهسین
کوکلمز ایچنده روشن ماهسین

امتك اولدوغمز دولت بتز
خدمتك قیلدوغمز عزت بتر

یاالهی اول محمد حقیچون
اول شفاعتکانی احمد حقیچون

کوزی یاشی حقیچون عاشقلرك
بغری باشی حقیچون صادقلرك

بزکنهکار عاصی مجرم قوللری
یارغه قیل کل کناهلردن بری

ساکا لایق قوللر ایله همدم ایت
اهل دردلك صحبتنه محرم ایت

عفو ایدوب عصیانمز قیل رحمتی
اول حبیبك یوزی صویی حرمتی

یاالهی قبله سوزی ضاایع
بودعایه جمله کز دین آمین

خسرو وشیریندن

شیخی

سپاس شکر ومنت اول آخر
اکا کاولدر هو پنهان وظاهر

چوموجود ایلدی کونینی جودی
دلیل وحدت اتدی هر وجودی

اولدوصولك ایچ وطاش وصاغ اکرصول
هو اندن هو آنوك هو اول

بشر کیم مظهریدر هر صفاتك
صفی وزبده سیدر کائناتك

اولورسه عقل وعلم ایله موافق
اولور تشریف کرمنایه لایق)

نه سلطان آفتاب هفت کشور
همایون طالع وفرخنده اختر

صورارسك کیمدر اول حقدن مؤید
دیرم سلطان مراد ابن محمد

مراد خان مقصود جهاندر
آنك حرمتلو آدی حرزجاندر

شیخی

خدایا چون شرف ویردك بوآده
الا ای بر وبحرك پادشاهی
جنابك منبعی آب حیاتك
چو عالم عین عدلكدن اورر لاف
اكر دستور ویرسه شهنشاه
اكرچه دولت ایله بخت پیروز
ولی عاقللر ایدر ای خداوند
وفا قیلمز بیلورسین دور خیره
كوزت عالم نه شهلردن قالوبدر
غبار اولمادیمی تاج نریمان
فریدون وجم وكسری ودارا
هر ایشده كرچه آكاهك وارای شاه
چه كر یوق عدل وبذلو كه نهایت
كه سلطانلقده بودرت ایش كزیندر
اكا كیم عمری شاه ایچون فدادر
قویه امر حقدر عدل واحسان
كه زیرا جمله شاهكدر مطیعی
چو یردم عدل قیله شاه عادل
شو كیم كم صرف ایله ایشلایه خیرایش
جهانه عدل قیلمق شاه كامل
دیر اول كیم سوزلری غمدن اماندر
ایكز قرداش بكیدر كاوله همسر
كیرو دیر اولكه سوزی جان بكیدر
صاقن قوینی دیشندن آج قوردك
چوسندن صور یلور حق ایله باطل
صاقن مظلومك آهندن سحر كاه
چوداد ایلادی چوبانلقده موسی
كیه كیم دایمی راحت كركدر
قتی قیزلقده مصر ایچنده یوسف
مزاجینه ایروب آندن تكسر
دیجك جانكه نیچون بوزحمت
دیر ایدی آكلایك حالن مزاجك
نته آكلارغی محتاج حالن

ایرشدر ایكی عالمده مراده
جهانك پشتی دورانك پناهی
غبارکدر حیاتی کاشانك
یراشور ایره حكمك قاف تاقاف
دیم بر نیجه حكمت لفظی كوتاه
سكا ناصحدر وهم حكمت آموز
ندیمدر خردمند آدمك پند
فنای باقی یه ایله ذخیره
زمانه كیملرك ملكن آلوبدر
یله ویرمادیمی تختی سلیمان
ابده یلدیمی دور ایله مدارا
دیلرون داخی آكاه ایده الله
كر آرتورسك اولور عین عنایت
سخاوت پس شجاعت عدل ودیندر
دریغ اولمزسه مالیله روادر
اولور سلطانلره غایتده آسان
النده در شریفی ووضیعی
اولور یللق عبادتله مقابل
زهی حیف ایدر ایسه غیره جنبش
یك اندندر كه یاغمور اوله شامل
كه دایم ملك ایله دین توأماندر
بری بیریله طوتار قوت وفر
رعیت كله شه چوبان بكیدر
كه بخت اوتلاغوك اوله تخت یوردك
دخیلر اندوكندن اولمه غافل
كه قومامشدر اكا پرده الله
نبوت ویردی اكا رب مولی
بوفانی اوده بیك زحمت كركدر
چكردی آج ایدوب خلقه تأسف
یوزینك رنكی بولمشدی تغیر
سنو كدر چون یسه كه بونجه نعمت
طوینجه اونودرون حالن آجك
نه بلسون طوق اولانلر آج حالن)

شیخی

مهین بانو که اول اقلیمه درخان   عجایب گرچه جمع ایتمش فراوان
دلی وار آخورنده برعجب آت   که ایدر جمله سی شاهنی شهمات
زمین پیمان زمان رو برق تعجیل   یل ایرمز گردنه گر یله ییك ییل
طاغه ایرسه پلنك آهنین سم   دکر چکسه نهنك خیزران دم
یوقارو تیز آغار دود شرردن   اشاغه سبق ایدر حکم قدردن
ایشتند یکننده شیرین شکرنوش   طمرلارنده قانی ایلدی جوش
کومشدن قبه بیکی طوردی درحال   براقدی وادی یه آواز خلخال
عجب بند ایدی کیسولر تننده   اوزی یلننده وجان گردننده
صناسین آفتاب یکسواره   کمند آتمشدی بلورین حصاره
نقاب اوجن کوتورمش آی یوزندن   نه آی کون کورسه کیدر کندوزندن
بو آی ایسه نیچوندر یر یوزنده   کون ایسه نیشه‌در دوکر سوزنده
پری ایسه نیچون کوزدن طولنماز   فرشته‌سه نیچون کوکده بولنماز
کوره سین شهر ایچنده ای مه عصر   سمایه همسر اولمش براولو قصر
فلك طاقی عناصر نردبانی   قمردر بانی کیوان پاسبانی
پس امر ایلادی شیرین شکرریز   که شبدیزك شیشه‌لر بندینی تیز
کتوردیلر آنی چون باد صرصر   پری پر آهنین سم کوه پیکر
صهیلندن طریقور چرخ گردان   اشتسه قان قاشانور رخش دستان
اول آی بو شبره چون شیرانه بندی   کورن صانور کونش آرسلانه بندی
مگر قوندیغی پرویز شاهك   یقینجق منزلی ایدی بو ماهك
کزارك ایریشور اول سبزه زاره   تفرج ایدرك قیلور نظاره
اغاج ایچنده پرشبرنك باغلو   غمندن خنك چرخك باغری داغلو
کاورك ارخون کوردی ناکاه   صو ایچنده تجلی قیلدی برماه
نیجه مه آفتاب عالم افروز   ایرشسه سایه سینه اوله فیروز
صو ایچنده جهانه برق اورر نور   صو آنی اول جهانی نورلایور
تنی گنجینه قیلمش صو ایچنی   بو گنجه نار مار ایتمش سچنی
کیرو قیلمش الی اول ماری درپیچ   که یعنی سحردر اوشنه کوز هیچ
بنا کوشن کوروب ایتدوکنه جوش   صو بی زلفنده ایتمش حلقه بردوش
کورندکده شهه اول ماه دلکش   کونش اولمشدی شه یعنی پر آتش
دوکیلو کوزلری یاشی مطر وار   که یعنی برج آبیده قمر وار
مجالی قالمدی نه آونه سیران   ایصیردی پارمغنی اولدی حیران
سهنبر اول نظردن غافل ایدی   که سنبل نرکسینه مائل ایدی
چون کندی کون یوزندن ابر مشکین   کوزین آچدی و کوردی شاهی شیرین
هما کوردی هزبر عنابه   دبرك اولمشدر سرو آفتابه

شیخی

بو شرم و خوف ایله اول چشمهٔ آب
اول آی بولمادی بوندن غیری چاره
منیر ایلرمه وشمرایی دیجور
بوروندی سحرین اول نظرده
کونش کیم نور اعظم پرتویدر
(جمالك کرچه جان سرمایه‌سیدر
آنکچوندر کونش دائم منور
کل آنکچون دوکر هر لحظه‌ده رنك
چو تنها قاله برعورت براوغلان
نظر قیلدقده اطراف بهاره
خرامان اولدی چون بستانه سروی
صولار شوریده اولدی جوشه کلدی
سحر چون خدی کلزاری پر ایلر
سنکله جام ایچن شاد اولمسونمی
اکر سن جان ایراغ اوله بوتندن
یالان وعده ایله نوله شاد ایده‌سین
بو عمر وزور بازویه اینانمه
دیمه ظلم ایده ظالم ایرمیه هلاك
یاشار کرکس کم آزار اولدیغیچون
کوکل باغلادی چون شیرینه فرهاد
وجودی لوحنه نقش اولدی شیرین
چوانساندن قوطولمشدی نفرت
بلا همراهی و محنت ندیمی
بوله‌دوشدکده کوندن سیجیوب دون
یوزینه قارشو کلسه طاش دیوار
بکوب جانان صفاسیله جهاندن
یلور چونکیم کیده بو جسم فانی
آنکچون تندن استردی جدالق
بلی تن کیتمینجه جان بولنماز
چو فرهاد اولدی نقش ایشندن آزاد
کلنك اوکنجه دوشن دکه پاره
براز اول نقش ایله اولوردی دمساز
کهای نقشك جهان یوزینه محراب
شو رسمه‌دن ره‌دی کیم صودهٔ مهتاب
که کیسولارینی ایندی ستاره
نیجه اولسون کونش شعر ایله مستون
کیجا سن کوندوزه ایلدی پرده)
(دمادم منزلی درویش اویدر
صلاح و زهد آنك پیرایه‌سیدر
که ایتمز دامنی کیمسه الی تر
که واررالدن اله صاقلمازتنك
اوچنجیسی اولور البته شیطان)
رخندن دوندی عالم لاله زاره
فغان ایدردی قمری ونذروی
چیچکلر قوپدی صانکیم هوشه کلدی
آچار هر دیکندن بوز کل تر
اسیرك غمدن آزاد اولمسونمی
اولام بن کلدن ایروسن دیکندن
براولمش قولکی آزاد ایده‌سین)
یله الدانمه وصویه طیانمه
طورر کفر ایله طورمار ظلم ایله ملك
طوغان طورماز زیانکار اولدیغیچون)
فنهاددن قوپاردی عشق فریاد
بوشالدی وارلغندن طولهٔ شیرین
ایدردی طاغده وحشیلرله الفت
هرا همدم جفا یار قدیمی
کیدردی مانع اولماسا ایش اون کون
طوقنمیجه اولمازدی خبردار
هلاك جسمنه ایوردی جاندن
ویرر عشقی حیات جاودانی
که بوله جانی جانه آشناق
هوای جان ایله جانان بولنمز)
اله آلدی کلنك وتیغ پولاد
اولوردی برج و بارو برحصاره
قیلوردی ناله سازینه سر آغاز
طوله‌حا مسجده شوقکله خوناب

شیخی

بت شیرین بروشیرین زبانسین — نیچون سنکین دل ونامهربانسین

حلال ایتدم ولیکن ای حرامی — ایچرسین سودیکی قانم روامی

اکرچه یوق قیمده عذرخواهم — سوکدن اوزکه وارمیدر کناهم

بکا بولکده اولمك اولدی آسان — که ویردم جانه غصه‌غصه‌یه جان

اولامی داخی بوندن قانی مشکل — که باغلادم دله طاش وطاشه دل)

چواردی بیستونه سروسیمین — بوسنکین طاغی قیلدی باغ نسرین

رخی عکسندن اول خورشیدرخشان — طاشی لعل ایلدی طاغی بدخشان

شعاعندن یارلدی سنك خاره — طاغ اولدی پرتوندن پاره پاره

همان دم محواولوب فرهاد مدهوش — سجوده واردی قالدی دنك وبیهوش

شه شیرین زبان وشکر ناب — کتورمشدی بیله برشیشه جلاب

صونی وردی که ای شیدای پرجوش — یوری شاداول بنم یادومه قیل نوش

بونشوه ایله چوجان وقتی اولاخوش — ایشتدر بیزه برقاج شعر دلکش

چو آلدی ایچدی جامی بولدی جانی — ایچق ساعتده عیش جاودانی

نه شربت کاوله شیرین بیکی ساقی — ایچن بولسه عجبمی عمر باقی

چو بولدی سوزینه محبوب دمساز — بوترجیعه بدیهی قیلدی آغاز

ترجیع

یارب بونه جان آشنادر — کیم ایلك جهان روشنادر

نه شاهدرر که موکبنده — سلطان قمر کدادر

نه ماهدرر که پرتونده — خورشید جهانما سهادر

نه عزت اولور که فرق افلاك — خاك قدمنه کم بهادر

نه جام صونار که جرعه‌سینك — هر قطره‌سی چشمهٔ بقادر

هرذره غبار جوهرندن — یوز مهرکزینه توتیادر

هرعقدی سچی کرهلرینك — جان عقده‌سنه کره کشادر

آلدم اله جام براله باش — عشقه قدم اورانه صلادر

اول جامده جان کوزیله کوردم — کیم آینهٔ جهانمادر

کیم یوخ بودیار ایچنده دیار
وار ایسته که باردرنه کیم وار

احسنت زهی جمال شاهی — کیم پرتوی نور بدر الهی

تشبیه قیلان یوزینی ماهه — ماه تی اکلاماز کماهی

هجری کیجه‌سیله قاره کوکلم — کم قیلمه سچنده طاکمی راهی

اورسون دوجهانه پشت وپابی — کیمك که بوشاهدر پناهی

ایردم هله هرکون آه ایله اوش — اول لطفه یویدی هر کناهی

شیخی

اول كون ومكانه صیعمیان شاه　　ویرانه‌یه دوردی باركاهی
اوراندی یوزك ایزینه درویش　　كاولدرسنكا تاج پادشاهی
قیل جانكی خاك پاینه ترك　　كافلا كه ایروردسین كلاهی
چوقدر صورارم كوكول وجانه　　ویرور ایكیسی دخی كواهی

كیم یوخ بو دیار ایچنده دیار
وار ایسه كه باردر نه كیم وار

ای ساقی فرخ خجسته　　صون ساغر پر بونیم مسته
شول جام كه دوشدی جرعه سندن　　بیك عربده مجلس السته
مستم بخدا كه بیخود ایله　　صونمه آنی دكه خود پرسته
كوكلوم صنیغن صارار سچك لیك　　نه‌دكلو درست اولا شكسته
نیجه اولیه سروقدك آزاد　　چون راست اولور همیشه رسته
جانوم طولاشوردی زلفكه كر　　اولسه قیل ایله بنفشه بسته
دل دردینه مرك دیدی غمزه‌ك　　بیچاره زهی جواب خسته
ییتر بكا وار ویوخ غم عشق　　نه نیسته باقارم نه هسته
باغلانه لی زلفك ایله بنده　　بیلدم بوقدر شكسته بسته

كیم یوخ بودیار ایچنده دیار
وار ایسته كه باردر نه كیم وار

ای عالم جان وجان عالم　　خوشدم قدمكده آل آدم
جسمكدن اوقندی آیت روح　　یوزكده یازلدی اسم اعظم
تشنه دوداغوكه آب حیوان　　جوشان اككو كه چاه زمزم
احیاده سچك عصای موسی　　اعجازه لبك مسیح مریم
خالك ورق جماله نقطه　　زلفك علم جلاله پرچم
ساقی كتور ایمدی یینه رجام　　كیم جان ویروب ایرمدی آكا جم
شول جام كه جرعه سی طمارسه　　كوثر سچر آتش جهنم
ور آنسز اولورسا جوی جنت　　كورینه كوزه سراب بی نم
عالم طولو كفتكو درر لیك　　هر كیم بونی بیلدی اولدی ابكم

كیم یوخ بودیار ایچنده دیار
وار ایسته كه باردر نه كیم وار

ساقی صونیو بر شراب باقی　　كه اورم قدمكده عرشه ساقی
نه راح درر بو راحت افزا　　كیم روحه ویرر حیات باقی
نه شربت اولور كه لذتندن　　جان ذوقن آلور كوكل مذاقی
طوتدی ایده لی جهانی فتنه　　قاشوك كوزوك ایله اتفاقی
آهم فلكه وارود براقدی　　كه ایروردی كناشه احتراقی

(طاشت)

طاشدن ایچی طاشه طاغنه طاغ
یازسم غم شرح اشتیاقی

بونکله که طاقتم درر طاق
دوبماز کوجه فلك نطاقی

عالم که اوکی صوکی عدمدر
نیچون قامو طاقی ورواقی

جان ایله جهان عجوزه سنه
بیلدکسه بوسری و برطلاقی

کیم یوخ بودیار ایچنده دیار
وار ایسته که یاردر نه کیم وار

جان مرغی طوتلیوب جهانه
قیلدی ایشیکوکی آشیانه

پرواز فضای قدس ایدرکن
صید ایتدی هوای دام ودانه

یعنی که چو کوردی زلف وخالك
سیمرغ ایکن اولدی مرغ خانه

کنج دل وجان وکوهر عشق
ویرانه وکنج جاودانه

اول حشر وجمال بی نشاندن
بوزکده کورر کوزوم نشانه

ویرور کوکل اول نشانه بوزجان
جانانه ایرن قالورمی جانه

ساقی قدح فرح فزا صون
یاقوت روان ایرور روانه

که ایدم بوصفادمیله درباخت
دنیایی ودینی جاودانه

اوینا مغنی وارغن دوکونك
بو نغمه یی ایلیم ترانه

کیم یوخ بودیار ایچنده دیار
وار ایسته که یاردر نه کیم وار

کرقیلیچه قالورسه تن تعبدن
جان ودل اوزلمیه طلبدن

شیء اللهیم ایشیکوکدر ای ماه
عفو ایله کدای بی ادبدن

کستاخلغه سبب نه لطفك
کسمزون امیدم اول سببدن

عالم نیجه لطفك او مماسون چون
وار سبقت رحمتك غضبدن

دون کون سنك ایله ساکامشتاق
حالم عجب اولدی بوالعجبدن

خاصیتی لعلکك ندر کیم
اوّلوی تر آقیدر ذهبدن

ساقی صونیویر شراب عناب
کیم قینادی قان دم عنبدن

مطرب نفس اور که جان شیخی
چاك ایلیه جان طونن طربدن

بوازکی یه دوزه صبح وشامن
کوز یومه عجمدن وعربدن

کیم یوخ بودیار ایچنده دیار
وار ایسته که یاردر نه کیم وار

تمام ایدنجه ترجیعی اول ابدال
شه خوبانه ایردی وجد ایله حال

براز کیم قالدی اول حالتده حیران
دونوب قصرینه عزم ایتدی خرامان

روایتدرکه ایبزکن بوداغی
خطا ایلادی آتینك آیاغی

چو عاشق کوردی اول معشوقی چابك
دیلر یلدن براغه طبراغه بوك

برندن یل کبی ایردی بوکردی
آتك قارنینه کیردی بو نن اوردی

شیخی

چوحق پیروز قیلدی روزکارین — کونوردی آنی ایله شهسوارین
آنی لعلن فلك وار ایدینوب تاج — هر آیینه کوردی قدرمعراج
قودی تختنده شاه فرخینی — کیرو قوللرغنه طوتدی رخینی
ایزینه یوز سوره طاغینه کلدی — بیاغی درد ایله داغینه کلدی
کنه اندیشهٔ قیلدی پیشهٔسینی — اله آلدی کلنك وتیشه سنی
صناسین سنك وآهن جنك ایدردی — طاش وطاغ آهنه آهنك ایدردی)
سنك بیك قبله یه وارد ر نمازك — قبول اولامی بردینده نیازك
بنی قنغی خوبکاه شاد قیلدك — نه کون برابلك ایله یاد قیلدك

مرصع قصیده

ضیابك

شاه دوران حضرت عبد العزیز — ماه رخشان حضرت عبدالعزیز
شهریار شهرباران جهان — تاجدار تاجداران زمان
نامدار نامداران عظام — کامکار کامکاران کرام
ملکداران عظامك اعظمی — لطفکاران کرامك اکرمی
منبع انهار آب مکرمت — مطلع انوار تاب مرحمت
پرده انداز خفایای بطون — روشنا ساز خبایای فنون
عارف علامهٔ قدرت نصاب — واقف فهامهٔ حکمت مآب
عاقل ودانا خداوند زمین — کامل ویکتا هنرمند فطین
مبتدای خطبهٔ فضل ورشاد — منتهای رتبهٔ عقل وسداد
دستکیر عاجزان روزکار — مست شیر قهرمان کارزار
لطف ومهری مشعر دار نعیم — عنف وقهری مخبر نار جحیم
شربت انعامیدر ماء الحیات — ضربت صمصامیدر داء الممات
طرف دامانی ملاذ مستمند — حرف احسانی معاذ درد مند
شهد حکمتدر اسان صحبتی — عهد نعمتدر زمان دولتی
بارکاهندن فلکلر پایه بند — خاکراهندن ملکلر وایه مند
مایهٔ فرسخادر مایه سی — سایهٔ پرهمادر سایه سی
آشیانی فرق عرش آسمان — آستانی فوق فرش لامکان
تختی بالاسلم ادراکدن — بختی اعلا عالم افلاکدن
کوکب مسعودینه منزل شرف — مشرب پرجودینه محمل صدف
علم وفضلندن افاضل مقتبس — حلم وعقلندن فضائل ملتمس
بارکاهی ملتجای آسمان — کرد راهی بوسه جای انس وجان
ملك معمورنده آرام درون — کلك پرنورنده احکام شؤن
صاجدیغی انوار اعلام ظفر — آجدیغی اسرار احکام قدر

ضیابك

رزمده شمشیری بهرام مصاف   بزمده تدبیری صمصام خلاف
ذکر وفکری شد وتنظیم جنود   فکر وذکری سد وتحکیم حدود
فوج فوج عسکری دشمن فکن   موج موج لشکری جوشن شکن
تیغ برانی سفر خیز وغا   میغ احسانی گهر ریز عطا
حربده عسکرلری ببر وپلنك   حربده چاکرلری نمر ونهنك
خصمنه رهبر بلای ناگهان   عزمنه یاور خدای مستعان
نیتی آسایش حال بلاد   فکرتی افزایش مال عباد
معدلتده بی عدیل وبی همال   منزلتده بی مثیل وبی مثال
نردبان ایتسه سحابی آسمان   ریسمان ایتسه شهابی کهکشان
مصعد افضالنه اولماز قرین   مسند اجلالنه بولماز یقین
صون قدرتدر معین وهمدمی   عون حضرتدر قرین ومحرمی
بولدی عالم همت وعدلیله داد   اولدی آدم نعمت وفضلیله شاد
دولتی معمور وآباد ایلدی   ملکتی مسرور وداشاد ایلدی
ویردی ملك بردوامه انتظام   کیردی سلك انتظامه هرمهام
ایتدی انشای سفاین آهنین   ایتدی احیای مداین دلنشین

عرضه حالم برغزل طرح ایلیم
عرضحالم برکوزل شرح ایلیم

فرقتله ای تنی زار ایلین   حسرتیله ای بنی خوار ایلین
آفتابك ماهتاب انوری   ماهتابك آفتاب خاوری
خارخار خار هجرانم یتر   زارزار نار سوزانم یتر
اشتیاقك دردناك ایتدی بنی   افتراقك کل هلاك ایتدی بنی
شهلو ندم داپسند مسین بنم   داپسند مسین افند مسین بنم

ای شه دوران جشید اقتدار
وی مه تابان خورشید اشتهار

بومرصع شعری یازدم دفتره   شومصنع سحری قازدم مرمره
فیض ذاتکدر بنی کویا ایدن   التفاتکدر بنی احیا ایدن
جمله اشعارم ثنای شوکتك   جمله گفتارم دعای دولتك
منحصردر سوزلرم اوصافکه   منتظردر کوزلرم الطافکه

افتخار ایلر وجودکله سما
اقتصار ایلر درودکله ضیا

تا بوله آثار کردون انهدام   تا اوله اشعار موزون بردوام
بولمسون بنیان اقبالك ختام   اولمسون دیوان اجلالك تمام
بی خزان قالسون بهار کلشنك   مستعان آلسون قرار دشمنك

عزت منلا

محنت کشان دن

بنام انیس دل بیکسان
نکارندهٔ این سرای کهن
طراوت فزای نهال بلا
جنابندن اودر آدمی یزدرن
ایدر چاهه افتاده صدیقنی
و یرن یوسفی هم آلان کندیدر
نهال کراسه و یروب تربیت
قیلوب ابرنیسانله برمراد
و یرر کندی امری ایله خوشه تاك
کیمك مست صهبای اقبال ایدر
کیمی چار بالش نشین حضور
نه ایلرسه ایلر اودر مقتدر
افندی نه استرسه ایتمك کرك
نه ممکنکه بیلسون محیطی محاط
بیلنمز بیلنمز مراد خدا
بنم ایله درد اورتاغیدر قلم
غلطه قضاسنده حاکم ایدم
ایدوب دودمان قضا التهاب
نه حالت ایسه اولدی اول برطرف
کیمی دیر کیم اورمه کیمی دیر کیم اور
کیمی دیر که یوزمی دیونی عجب
کیمی دیر که دون نی ایلمشلر بوکون
کیمی دیرکه دون اغزینی قوقله دم
کیمی دیر که اصلا دکل حاجتی
مجالسده نقیم حوادث ایدی
بش آی بویله ایتدی زمانم مرور
بکا شاه عالم کرم ایلدی
فقط بنی کوردم اوشهدن کرم
سوزم یوق حسد ایلسه شاعران
قاچوب کیتدم استاوروزه برزمان
سکوت ایلدم قهری وار دیدیلر

بهین مرهم درد محنتکشان
برارندهٔ آسیای محن
مهابت نمای و لا تقربا
اودرنوحه دریالری کزدرن
و یرر درعقب دلو توفیقنی
خریداری کندی صتان کندیدر
ایدر فوته صکره آنی تقویت
ایدر کشتزاری غدای جراد
کیمن باده ایلر کیمن خل پاك
کیمك تشنهٔ آب آمال ایدر
کیمی دیزچوکوب چکمده یاصبور
ایدر حکمتی حکمتی مستتر
قولز بزدوشرمی سؤال ایلمك
دکلدر انك کاری عقله مناط
همان ایله لایسئله اقتفا »
نوله سرکذشتم ایدرسه رقم
نه صاحب عدالت نه ظالم ایدم
طوتشدی بزم دامن انتساب
بنه قول عالم اولوب مختلف
عدولرده هیچ بوغیدی طوراوتوز
بولیکیم او بوزدن چکیدی تعب
کیمی دیرکتوردی چاوش انی دون
بقایم نه دیرمش دبو بوقله دم
برنده حریفك بنه دولتی
بنم قیل وقالم مباحث ایدی
اوپنجه بکا خیلیجه و یردی زور
جهانی بوعلت ورم ایلدی
اودر کائنانه ولی النعم
ندن خصم اولدی راز قالشبان
بنه قالدی بیلدیکندن جهان
برازسو یلدم ظهری وار دیدیلر

(شباشیردم)

شاشردم خلاصه پس وپیشمی — براقدم خدایه بتون ایشمی
دیدم ای خداوند بیکسنواز — بنم ایتدیکمه کوره بونلر آز
ولکن جهانه نه طور ایلدم — سنا نیوالی یه بن نه جور ایلدم
کیمك خانه سن ایلدم تارمار — ندن بو بلایه بن اولدم دوچار
چالشدم نیجه منکرك دفعنه — صواشدم نیجه شرلرك رفعنه
نلر چکدیکم حق تعالی بیلور — براز بن دخی خلق دنیاده بیلور
بدم حالنك تا ن احسانی — چالشدم خلاص ایتمکه جانی
قدرله مکر پنجه لشمك ایمش — دمر پهلوانله کولشمك ایمش »
دوزاوغلی مزادنده بی کذب ولاف — صورك خلقه وارسه بوسوزده خلاف
جواهر چالوب کوزکوره صیرفی — پر اولمشدی سیم وزرایله کنی
افندی اومجلسده حاضر ایدی — فقط آه ایدن کبرلی ناظر ایدی
کوروب آنی مرحومه ویردم خبر — حدوث ایتدی اندن نیجه درلو شر
قباردقچه کربی کبی دستمال — آتردی بکا ناوك انفعال
اشارت ایدوب ناظر خیر خواه — براغزدن آنکله ایلردك آه
ایدوب احمد آغا ایله اتفاق — یهودی بزی ایتدی غمز ونفاق
نیجه افترالر ایدوب ناظره — دروغ ایدی بالجمله حق حاضره
یهودی یه احمد اغا واسطه — ویررلردی تزویره خوش رابطه
بوزشدردیلر آنی مرحوم ایله — براولدی یهودی اومذموم ایله
الوب مال واملاکنی صویدیلر — بنم کبی عریان تن قویدیلر
اولوب صره شهرباره امین — خلاص ایتدی جانی اودر ثمین
بو یولده تلف اولدی عثمان اغا — اوده دزده ایتمش مکر افترا
او اوچ طوغله کندین ایتدی خلاص — بو بیچاره یه یوقدی جای مناص
چه کذبه دوشدم صداقت ایله — ایکی سال چکدی بو حالت ایله
عصاة رعایا ایدنجه ظهور — توکندی افندیده عقل وشعور
سایه‌ان کبی که سفر براولوب — کهی مورلرله برابر اولوب
تدابیر مکروهه یه باشلدی — نه‌سویلرسم آتش کبی حاشلدی
بنم کبی عالمده وارمی جسور — تعارضده هیچ ایتمشدم قصور
آغرکلدی مرحومه حق کلام — همان نفیه ایلدی اهتمام
واروب مفتیٔ وقته غمز ایلدی — صراحتله درصانمه رمز ایلدی
بکا شیخ الاسلام بند ایلیوب — عتابی ره نطقی بند ایلیوب
مدارایه مجبور اولوب عاقبت — ویردم خوش آمد ایله تسلیت
خدا کاربنی ایتدی آنك تمام — نوله بزده چکسك زبان بی کلام
سبب انتسام اولوب حالته — دوشوردی فلك بو بله برمحنته

بنه واردر اشته کبار زمان
عجب کیمسه ایتمزمی احسان امید
اودرکاه جودی کلوب کعبه وار
فقط باکه عزو ایتدیلر تهمتی
دوشوب اردیمه برآلای خائنان
زبانمله تعریضه مجبور اولوب
دکلدی سوزم دولته اعتراض
یلان یاکاش ایتدك براز کفتکو
براشمز دکل شاعره قیل وقال
اکر اولسه دولتجه بر تهمتم
بنم شاعر منصف حق شناس
نه عزو ایلسك شاعره یاره‌شور
نه چاره بوکاره سلوك ایلدم
جهان خصمم اولسه فراغ ایلرم
کیم ایتسون خدیوجهانی ثنا
خلافنده خلق ایلدی اتفاق
ظهور ایلدکده بزم قیل وقال
قدح کبی طولمشدی ماه منیر
ستانبوله کچمش ایدم صالی کون
انشته‌م افندیده ایدی حرم
اوشب آنده قالماغی جزم ایلدم
نهادم یانمده برابر ایدی
شریف وزیرانه اولدر حفید
پرایتشدی کرمابه‌یی صحبتی
اوتورمش ایدك صدر کرمابه‌ده
سلیمان عصرك کلوب هدهدی
دیدی امر ایدر پادشاه جهان
ایکی امره بردن ایدوب امتثال
اولنجه بکا بوخطر رونمون
بولندی ایکی اسب لاغربدن
همان سرعت امتثال ایتدم
ویروب دسته امرشاهی چاوش
کونجه مآل شریفن همان

توکمزیه دولتده نعمله نان
جهانده کرم اولدیغی ناپدید
طواف ایلمشدی رجال وکبار
کشان برکشان چکدیلر عزتی
المده نه دکنك وار ایدی نه نان
بوکلك سیهکاره مغرور اولوب
ایدنلرده وارسه بوله انقراض
عدولرده ایتدی ورادن غلو
بو اولدی همان باعث حسب حال
کیجه کوندز اولمازایدی راحتم
ولی شاعرك خصمیدر جمله ناس
طویان دیرکه اولماهره یاره شور
آنکله ثنای ملوك ایلدم
بنه طبعه نظمی یساغ ایلرم
بوعالمده سن وار ایکن عزتا
بونی کوستردی سیاق وسباق »
بیك ایکیوز اوتوزسکز ایدی سال
اوشب ایدی نصف جماد اخیر
جهان کورمسون آنك امثالی کون
چوجقلاری آنده‌در ایدم کورم
واروب طوغری حمامه عزم ایلدم
رفیقم فقط اول هنر ور ایدی
قرنداشمزدر اونجل سعید
برایشمی یانده شکر شربتی
بونه‌قبه‌ده قویدی برعربه‌ده
باشنده‌فقط سرغوجی یوغیدی
کشانده اقامت ایله برزمان
همان ابتدا ایلدم اغتسال
عیان اولدی فحوای المخلصون
برینه چاوش بندی برینه بن
چقوب طوب‌قپودن مثال استه‌دم
دیدی آززمانده بنه کل قاوش
یکیدن دزلدم کلوب جسمه جان

عزت ملا

مكر شاه عالم عنايت ايدوب
دريغ ايتمش ويرديكي منصبي
كلورسه كيمك باشنه بو قضا
كناهمدن ايتمش بر ايكي شمار
يتشمز آكا برده لوح وقلم
بن اول عاصيم كيم معاصي ندان
اولوب غوطه خوار محيط كناه
بني شاه عالم خلاص ايلدي
اولوب منزلم ابتدا طوب قپو
درونه دوشوب نار حب وطن
نه يار ونه يارونه خود غمكسار
اوتوردق چاوشله بر پيكه‌ده
اوشاقلر كلوب كندبلر سرسري
ايكي كيجه بر كون قرار ايلدك
دراشكي اطرافده اكيجه
رفيقم ايدي بر سخنور كشي
عجب شاعر پاك عذب البيان
اديب ونطوق وظائف شناس
بوعالمده انجق هنرور اودر
مشابه بكا صورت وسيرتي
اوزون بويلو كوسج جسيم الوجود
او باكه بن آكه ايدوب سرفرو
برابر باقردي نكاه ايلسم
آني داخي نفي ايلمش پادشاه
ندم بن ستانبوله عزم ايدرم
باقوب آكه مرأت كردونه‌ده
ايدردي بن آه ايلسم اوده آه
چكرسه اكر آره مزدن نفس
اوطوفاني ايدده هوا برطرف
ميانه كيررسه غم ودود آه
هر آينه بندن دكلدي جدا
توجه ايدرسم اكرسونه
تخطه‌ده برمرد كامل ايدي

نه سوز درعايت كرامت ايدوب
كرمكار اولورمي اوخاقان كبي
بهر حال اولور منصبندن جدا
اكر هر برين ايلسه آشكار
مكر صفحهٔ چرخه اوله رقم
ثوابي كنه ظن ايدردم اينان
كدوي مي ايله ايدردم شناه
ارشدي كومش كبي خاص ايلدي)
اوكون ايتدم استانبولي آرزو
شرر آقدي صوبرينه ديده‌دن
فقط ديده بالر ايله پيكه وار
بكا قبر ايدي ضان اومحتكده
كيمسي بنله كيمسي كري
سحر وقتي ترك ديار ايلدك
كوروندي نهايت كوچك چكمجه)
بكا محرم اولسوني ياهركشي
سخندان سحر آفرين زمان
لبيب وخلوق واطائف شناس
نظيرم بنم وار ايسه كر اودر
هنرده همان آكدرر عزتي
جهانده عديلي عديم الوجود
برآغزدن ايلر ايدك كفت وكو
باقوب برحرامه كناه ايلسم
مكر ايتمشز ايكيمز بركناه
آينده برابر اولوب كيدرم
آچيردم كوكلدن اومجنونه‌ده
اوبن بن اوبم صانكه بي اشتباه
كيروب زيرآبه چقارمزدي سس
اواوردي همان ماه برج شرف
همان لوح پاكي اولوردي سياه
بعيد ايلسون انفكاكن خدا
محاذي ايدردي بني رويته
هله باكه غايت مشاكل ايدي

عزت منلا

انك مخصی داخی عزت ایمش — هیولی ایدم بن اوصورت ایمش
دیدم یار اولورسه بوآدم اوله — اولورسه بونك كبی همدم اوله
اوصانمش اوده بیوفا دوستدن — بنم تك هزار آشنا دوستدن
بنی ایلدی كندینه یار غار — اوده بیوفا چیقدی انجام كار
نكاهمدن آینه اولدی جدا — بكا یته قالدی! باقی خدا
بنم كوردیكم شكل وحدت ایمش — مكر اول بودیوانه عزت ایمش »
ویروب سفرهٔ خولیایه رواج — ایدردم سپهری طقوزقات كلاج
آلوب كاهیجه طوغ اولوردم وزیر — ایدردم همان شهرنم اوجكیر
آغاجلر ایدردی باكه صان قیام — بیاغی یچركن ویردرم سلام
ویروب سیفمه دمبدم التهاب — بجملر هلاك ایلدم بیحساب
كیروب خولیای شب خونله — بویاردم موره موره بی خونله
ایدوب دشمن دینی دوزخ قرین — كیردم نیجه خلعت آفرین
اولوب كاهیجه داخی مفتی الانام — نیجه بیكسانی ایدردم بكام
یازوب كندی اطلاقی ابتدا — آلوردم شه عالمه چوق دعا
بریته ویردرم هزار ارپه‌لق — بوصرفه اولورمی مدار ارپه‌لق
نیجه منصب وپایه‌لر بخش ایدوب — جهانه نه سرمایه‌لر بخش ایدوب
بهر كون ویردرم نیجه بیك رؤس — ایدردی موالی كلوب دستبوس
اولور مال خولیا ایله كامیاب — كیم ایلرسه دركاهمه انتساب
قوراردم بوصحرایه چوق خانه‌لر — نه عالی بنالر نه كاشانه‌لر
مهندس كتوردم خیالم كبی — جهانی ویروب كندی مالم كبی
یاپوب كندیمه برسرای متین — سراپا حزین زمان وزمین
اولوب طرفة العین ایچنده تمام — همان فرشنه ایلدم اهتمام
سمار اندیشه بناسیدر — فضای جنون سمت مبناسیدر
نیجه بیك جوری نیجه بیك خدم — طواشیسنك آدیدر محترم
حرم كتخداسی قوجه اختیار — بافردونه دولابه لیل ونهار
كدكار دوزلدی بوفق مرام — ویروب هر بری بریره انتظام
دخانی بزم اسكی نعمان اغا — بته قهوه جیز سلیمان اغا
اولوب مال خولیا امكدار بز — بتونجه ویرلدی اكا واریمز
سرایه آنی كتخدا ایلدم — اوخرج ایلدی بن صفا ایلدم
صفایی ایدوب قاپوجی خانه‌یه — دیدك قویمه اكداری كاشانه‌یه
تلف شد نقودم برون ازقیاس — بتزیین كاشانهٔ بی اساس
ببالای سقفش چوپابان رسید — سمار اندیشه شد ناپدید
كلوب خامه بردفتر آندی اله — نه ممكن كه مصرف حسابه كله

اولوب مال قارون اراسنده حرج
طاشی ایتمش الماسله اتصاف
ایچنده بولنسون دیو قاره‌ده
خلاصه اولوب بوی زلف بتان
بوافیت آنده آشی بوبه‌سی
اولوب رنك سرخی می لعل ناب
جدارنده نقش اولنان بلبلان
کل سرخی رشك هزاران بهار
کوبکلرده‌کی زرفشان شمسه‌لر
عجب دلکشا اول سرای لطیف
صفای درون آنده بر آینه
یوکن اول طوزکیم دولابن آچر
جبین شهان آنده نقش حصیر
هزاران صفه هزاران کاخ
نه آویزه‌لر وارکه پروین نظیر
توان اراسنده کزر دردسر
نه ممکن اوجاتك عدیلی اوله
ایدوب آنده برقصر خوب انتخاب
ایاغم جواری او واردی مدام
مکر اوینامش عقلم آسا تمل
یقلدی قوناقله جهان باشمه
تلف اولدی بونجه چکیلن امك
حواس سرم اوله‌لر دائمه
هدر اولدی اموال واشیا بتون
اوشاغك بریسی دینجه اویان
دیدم قنده قالدی کوچك چکمجه
مکانم اولوب پیشگاه رباط
دکل چکمجه بربدستان ایمش
نه کوردم امان الامان
یول اوستنده قالمش اوالماس فر
کورنجه بنی کندین ایتدی نهان
چقاردم آنی نیجه افسونله
دکر وصلی یوز بیك زر رومی نی

قالمش ترابی جواهرله مزج
نه اولمامشدر طبیعتجه صاف
سواد اقتضا ایلسه آره‌ده
انکله ایدرلردی نقش توان
ازلمش لب یارایله قویه‌سی
آنکچون قوقردی کلاندن شراب
ایدر عادتا بلبل آسا فغان
ایدر غبطه شبوسنه زلف یار
روامهر چرخه کولرسه اکر
زمیننده جاری هوای لطیف
مکدر ایسه داخی دنیاینه
همان کوزلرندن جواهر صاچر
سنکدر در خارجنده فقیر
نه دیوانخانه فضای فراخ
بلورین قندیلی ماه منیر
کمورلکده محبوس کرد کدر
مکر خوابده مثلی اوله
همان ایلدم فرش بالین خواب
غمی دست شادی قواردی مدام
دماغم کبی وارمش آنده خلل
دکل خوش بوکلدی اینان باشمه
بربنی یابنجه زمانلر کچرك
بکیدن بیار- قوهٔ واهمه
بونه بکزه مزمی بودنیا بتون
تلف اولان اموالی صوردم همان
دیدیلر کوروندی بیوك چکمجه
ظهور ایلدی درعقب برنشاط
مکر کیم او برجوهره کان ایمش
امان برپری بربلورین دکان
رواچکمجه سینه‌م اولسه اکر
کیروب جسم دکانه مانند جان
فقیرانه برایکی التونله
نه‌زر کنج اسکندر رومی نی

اوحسن ایله بیچاره غایت فقیر
سیه شروتده ایله او بدر منیر
سیه صالتمرفه اوزلف سیه
دکاننده صانمه دخان شیشه‌سی
کزوب بر پری حسننك دیربنی
ایدوب چشمی اعمال وقف فسون
ترازوسی مهر ومه آسمان
اکر زهره طارتلسه اول ماهله
اوماهك سپهری ایدی صندالی
مکر ایتمش آنیده عشق یار
اوباشده کورن ابتلاسن شاشار
همیشه دروننده درد وصال
صاچی خانمانم کبی تارومار
دیدکجه غم یار ایله اوف اوف
کوزی آغلامدن اولوب آل آل
باقی اول خانمان سوندرن ساحره
بری برینه مشق ناز ایتمه‌ده
دیمه کافری کافر ایتمز اسیر
تسلی ویروب خاطر زارینه
پشیمان اولور سین دوشوب فرقته
اوسنبل کبی کیسوان سیاه
اوشوخه دینور می کمان ابروان
خطا تیره تشبیه مژکانینی
ندر دینی اول غمزهٔ ساحرك
اوللدن بو میخانه‌ده باده خوار
اولوب چشمی خرسند شوق لبی
اولوب بلبلی باغ حسننده لال
طوداغنده وار کاشکر لذتی
ذقن برچه بابل پرفنون
سمن کردن صافنك خسته‌سی
نوله بعد ازین صاچه اولسه سوزم
نکاه ایلدم روینه مو بمو
او نورانی رخساره باقدم نهان

روا اولسه اولاق و بغدانه میر
سحاب ایچره خورشیده اولمش نظیر
شب وصله بکزر ایچنده اومه
پری حبسی در پیش اندیشه‌سی
مراد ایلسه خفیة سبرینی
صوقر غمزه‌سی شیشه‌یه سرنکون
دراهم نقود دل عاشقان
طولر کفه‌نك برکوزی آهله
عذارنده غنچه ایدی کویا آلی
بنم کبی هجرانله دلفکار
دوشندکجه چرخك جفاسن شاشار
فکار ایلمش آنی فکر محال
کوزی قاره بختم کبی بی قرار
بوزار عقلنی نیچه بیك فیلسوف
کل آله دونمش ایدی دستمال
دوشوب کندی مانندی بر کافره
دکل ناز بلکیم نیاز ایتمه‌ده
آنکمه قولاین بولور چرخ پیر
دیدم وارسه فرصت قومه یارینه
دل زارم آسا چقوب غربته
بهم بسته چون حلقهٔ دود آه
انك قوس هر موی رشك کمان
آلور قویمدن آدمك جانینی
مسیحا به ایمانی یوق کافرك
دخی ایتمش چشمی دفع خمار
دکل باده نوش ایلمك مشربی
رخ آلی ایلر کل آله آل
عبث طوطی و بلبلك صحبتی
فلاطونی ایلر اسیر جنون
جهان تکمهٔ نازی دلبسته‌سی
اوخال معنبرده قالدی کوزم
خط آور دیلر دکل ساده رو
اونور آنی الت ایدر مسلمان

(دکل)

عزت منلا

دكل سينه كنجينهٔ سيم كام
اوقدك يانده قيامت ندر
طورركن خرام ايتمده قامتى
خرامى ايكن نازدن بى مجال
بدن بحر سيماب كردابى ناف
دكل ميل ميل كناه ايتمكه
نظيرين بو چشم فلك كورمش
كومشدن دوكلش صنمى ديسم
هزاران سپاس اوله بهزادينه
نكاه ايليوب شوسنه بوسنه
ايدوب پرچمى عقلمى تارومار
اونتدم وطنده اولان يارمى
نكاه ايلدكجه رخ آلنه
الوب انى كردونه يه بى قرار
ديدم چاوشى بونده تسميم ايدم
براقسون اللدن كريبانمى
براغور ايدم اولسه دنيا ايشم
بعيد اولمق ايسه در دولته
اولنجه بو يرده ايدردم قرار
بوفكر محالى ايدردم خيال
الوب عاقبت ديشمه جانمى
كوزم قالدى آردمده كريان وزار
چكوب فرقتيله اوشوخك براه
كورندى فلك كبى جسر جسيم
بنا ايتمش انى سليمان خان
كلوب اندن ايتدكجه عزم سفر
يكرمى سكز كوزفلكدن نشان
فكلر قپانمش كوزى اوستنه
كوروب پرتوين كهكشان فلك
رخام لطيفى اورتبه سفيد
صانورسنكه هرسنكى درعدن
ايدوب سنك محرابنى آرزو
نه رتبه فراوان ايمش حسرتى

يانده قالور نقرهٔ صاف خام
قيامت دكل نخل جنت ندر
حرام ايلمش ناز اكا راحتى
بنه توبه‌لر ايتمده پايمال
بونى حمل اغراق ايدوب صانمه لاف
كيمك جانى واربنكاه ايتمكه
فلك اسكى كوردرملك كومش
نه دير غزال حرمى ديسم
اوتصوير بى مثلك استادينه
كوكل دوشدى چنكال كيسوسنه
كوكلدن ايراغ اولدى دار وديار
دكل يارمى اوده كى قارمى
آجردم باقوب عزتك حالنه
چاوش اولمسيدى ايدردم فرار
ياخود اكه بخش زروسيم ايدم
شونك هجرينه ياقسون جانمى
كشانده بنم يوق ياصلا ايشم
نه حاجت دكر بلده ده مجنته
انك عشقنه ايشمى ترك ديار
قالوردم چاوش اولمسه لامحال
وكيل ايلدم چشم كريانمى
كوكل بوللره دوشدى حيران وزار
اوحسرت ايله اولدى دل رو براه)
صراطه اش اما بو بى خوف وبيم
كوروب اولسه حيران نوله انس وجان
دكز خدمتنده قوشانمش كمر
كوزك هر برى بريارم آسمان
دوشوب حيرتندن يوزى اوستنه
كلوب كيجه‌لرده سورنمك كرك
دوشوب عكس خورشيد اولور ناپديد
مجلا اورتبه كلوب بچمدن
فلك ايلمش خاكنه سرفرو
خيال ايتكه طوغرلمدى قامتى

عزت ملا

کوزك هر بری چشم خوبان کبی — بهم بسته ابروی جانان کبی
نیجه جاندن آیرلدی اما تنم — اوزادی یه باری براز دشمنم
جنود خیالی درآمد ایدوب — بنه خولیا بی سر آمد ایدوب
قورلدم همان میر میران کبی — نه دیوانلر ایتدم وزیران کبی
حکمران ایدم تخت ملك غمه — جهان کر یقلسیدی دیردم نمه
خیالمده برایشمی فتح موره — طوتاردم کاورلر تیرکن حوره)
بهاری آچلمشدی صحرالرك — عجب جوششی واردی دریالرك
دکز یالیسنه دوشوب شاهراه — قضا موجه سنده ایدردم شناه
یمینکه دریای اخضر ایدی — یسارنده بحره برابر ایدی
دوشنمش اودشته حصاة ورمال — کناری جواهر کبی بی مثال
اوکون ایلمشدی بغایت لدوس — قوپارمشدی کویا قیامت لدوس
قوزی کبی دالغه کلوب فوج فوج — کزرلردی صحرالری موج موج
دکزدر دیوکچمه صاحب سپاه — اوده کندی کندینه برپادشاه
یاقوب قاره یه صاعقه یوق قدرتی — یتر نیجه اسکندره ظلمتی
چقوب رزمه اول ایکی شاه عظیم — بری بر بسن ایتمك اوزره دونیم
جزایر کلوب قاره امدادینه — دکزده ویروب ارقه سن بادینه
مهیا ایکی جانبك عسکری — غزایا شهادت دیو هر بری
همان اول ایکی شهریار مهیب — بری کوه تمکین بری ناشکیب
بونی نصح و پند ایتدیلر عسکره — همان اولدرك یاقلق اخذ سره
بیاض ایدی بیراغی دریالرك — یشلندی بیراغی صحرالرك
بیان اوکوزی اسب صحرا ایدی — دکز آیغری رخش دریا ایدی
طوتشدی مقدمه جنکه چنار — دخی جند دریا ایدردی قرار
قلیچ بالغی چکدی شمشیرینی — همان کرپی عشق ایلدی تیرینی
مبارز ایدی فیلله فلینوز — ایدوب قوپروغن بر برینه طپوز
اقن ایلدی سو بسو جویبار — صاررمش ایدی قورقوسندن بحار
ورادن کلوب جاندی امداد باد — دکز جوشه کلدی اولوب قلبی شاد
یاقه یاقه یه کلدی ایکی سپاه — بری یاقه دن خلق ایدردی نکاه
اره یرده قالدی تراب ورمال — برابا کبی اولدیلر پایمال
سبب اولدی بونجه فساده لدوس — نوله اولسه منفاسی بحر ردوس
ویروب کشوردشته قلزم کدر — کوروندی کنار فراده ضرر
اولوب قلزمك کنجیده تارمار — براقدی نیجه جوهر آبدار
چکوب لشکرین ایتدی دریا کریز — عنادنده صحرانه ناکریز
کیروب بن مرخص کبی آره یه — چاوشله خبر بوللدم قاره یه

عزت منلا

دکر صلحه باندی کسلدی لدوس
اوکیجه یغادوسده اولدق مقیم
ظهور ایلدی آنده آزاده لك
کل ای خامه تحدیث نعمت ایدوب
اولوب خنده فرمای بزم انام
عدولر دخی چاتلیوب کولمه‌دن
کرك صدر اعظم کرك بر کدا
نیجه درد ومحنت حکایت ایدر
بنمکنده صورت دکرکونه در
رعایتده هیچ اکسکی یوق ایدی
حماقت ایدرکیم ظرافت صانور
خلاصه اشکلکده ممتاز ایدی
کاوب ایکیده برهمان یانمه
کمال کرمدن ایدوب التفات
علی زعمه لطف ایدردی بکا
هله پادشاهك شو ارسلانته
خدایه امانت جوانمرد ایمش
ایشتدکده انی حجاب ایلرم
کلورکاه دیرکیم و یروب تسلیت
کیمه بن مباشر اولورسم اکر
دوشمه افندی عنایت بیور
ایدردم کهی برمناسب خطاب
دخی ایتمدن سوزده عود وقفول
کلوب دیر افندی اوتمه بنی
بوتکدیره البت مجازات اولور
دیرم بعض کره اولور نادرا
الوب بوجوابی کیدرکن دوز
عمر ترز یلکده یماغم ایدی
بوالعبده بن ترزیم اول پدر
محال اولدی ارتق غضب کلمك
اوشاقلر طوتو بده چکردی بری
بواوب کاه فرصت ایدردی هجوم
اوشاقلر ایدوب حاله مرحمت

چقوب اوکنه قلعهٔ یغادوس)
سروب صدرخان جدیده کلیم
نمایان اولوب کیچه‌جی زاده لك
چاوشدن برازشی حکایت ایدوب
احبا اوله کل کبی شاد کام
ایده آرزوی جلای وطن
ندم بو بلایه اوله مبتلا
مباشردن البت شکایت ایدر
که هر بر مصیبت دکرکونه‌در
صبت تسلیتلرقتی چوق ایدی
بنی کورسه ناز ایلیوب اوتانور
قولاغی باشندن سرافراز ایدی
خیالنده جانلر قتار جانمه
و یرر التفاتیله غمدن نجات
بومضمونله ایدوب سوزه ابتدا
وارلمزانك قورقودن یانمه
موالیده یوق براشی فردایمش
بلاندن برازمیل خواب ایلرم
قدومده واردر بنم میمنت
کلور از زمانده اولور معتبر
نه وار حقه شکر استراحت بیور
ویرردم کهی عنفله برجواب
ینه اسکی قاپودن ایلر دخول
ستانبولده قاضی ایدرلرسنی
صوجك یوق دیبورلر مکافات اولور
دخی اسکیمز وارسه‌ده ظاهرا
دونر دیرکه ایمه افندی کدر
چاوشك اوشاغی چراغم ایدی
ای اللهه اصمرلدقدن بتر
دیدك یاغزا یاشهادت کرك
کشی بیلدیکندن قالورمی کری
افندی صاقن اولمه دیردی ملوم
بوکونه ایدرلر ایمش مشورت

عزت ملا

دیمشلر صو الم قوناقجی ایدوب — یاننجه بریمز برابر کیدوب
دیلر اولدر انی دیلر ایسك آص — بنه بولز اندن افندی خلاص
زیاده کیدرسه دخی پاره‌سی — بودرد نهانك بودر چاره‌سی
بورأیی ایدنجه اوشاقلر بیان — مباشر اغایی چاغردم همان
دیدم سز قوناقجی کبی کتسه‌کز — مقدمجه احضار جای ایتسه‌کز
دیدی امر وفرمان افندیمزك — دخی لطف واحسان افندیمزك
طونجه اوترك امر یمی بی تعب — قورلدم وزیران کبی درعقب
صاووب ترکی باشدن قولای کلدی راه — اوکون اولدی ترکنلی آرامکاه
نه آرامکاه اول جحیم جهان — اولور آنده بللی نعیم جهان
ستانبولده ادنی فقیرك اوی — اومظلم محلاك سرای نوی
مقدم بوشانمش بر ایکی دلی — حرامی کبی ضبط ایدوب اول بلی
الوب صکره بعض مجانین ناس — انی قریه‌صانوب قومشلر اساس
نه ممکن اوخانلرده انسان یاته — مکر کیجه غول بیابان یاته
نه قالمش برنده سقوف وجدار — همان اورنه‌ده برطاقم تخته وار
کیجه انده جنی به وحشت کلور — دکل جن شیاطینه دهشت کلور
بهائم دخی اعتبار ایتمش — کوپکلر کدیلر قرار ایتمش
فقط قهوه‌ده بر او یوز تازی وار — براز خانجینك اوردیکی قازی وار
کلوب خانجی براوطه ایتدی کشاد — مکر دورتخیلر کیروب اوله شاد
یقق نردبانی اورتبه یوجه — چقار بامنه بك قدمده جوجه
ایدوب اوطه‌سندن کسنبقن قیاس — نه چاره قلمشدی وضع پلاس
انك هردلیکنده واردر یلان — تپول ایدرمی ذوی العقل اولان
دیدم خانجی‌یه بونه اعلی محل — نه جای مفرح نه رعنا محل
ندر بولطافت ندر بوهوا — ندر بوشطارت ندر بوصفا
دیدی خانجی بونده وزیران یاتور — بوغاره کلوب نیجه شیران یاتور
قونوب کوجدیلر نیجه دولتلیلر — نه صاحب کرملر نه همتلیلر
کونش کبی عزم ایتدیلر صبحدم — بری ایتدی نشر نور کرم
اوکوز کبی یاتده همان قبل دعا — یاخود ایله بریوز غروشله بنا
الوب بوجوابی حجاب ایلدم — همان میل بالین خواب ایلدم
دکل خوابی کورمز ایدی کوز کوزی — اکر یانسه قندیل ماهك یوزی
اولوب مهره پروانه پرواك وار — صباحی آرردم المده فنار
مکر انده کاهی صباح اولمیور — کلنلرده چونکیم فلاح اولمیور
مرور ایتمیوب کاهیجه آفتاب — طریق دکردن ایدرمش ذهاب
کورن انی بردخی عود ایده‌می — اناغی ایله دوزخه کیده‌می

عزت ملا

بنوب کیجه کردونه یه بیقرار — الوب ماهی ایتدم همانده فرار
کونش طاغنك اردنده بکلرایمش — بنی آرارانده امکلر ایمش
کورنجه انی ماه الوب رخصتی — دیدی مهره ویردم سکا عزتی»
هزاران حمد وهزاران سپاس — دخی شکر بیحد فراوان سپاس
اوله فرش دهلیز طاق ازل — انك قپوسیدر درلمز یزل
بیوکلکده ممکنمی وصف خدا — بتورمشدر انی له الکبریا
خدا در شه عادل و بیعدیل — فقط ذاتنه ذاتی اولمش مثل
شریك ونظیری آنك کندیدر — ینه کندینك کندی مانندیدر
مساوی قتنده سلیمان ومور — برابر جنودینه نزدیك ودور
کهی پشه ایچون یقار بیك جهان — آنکله ایدر پشه یه امتنان
ظهور ایلسه پشه دن بر کناه — آنکیچون نه عالملر ایلر تباه
اودر صاحب کلك قهر وعطا — اودر کاتب صفحهٔ مایشاء
حکیم اولکه فعلنده یوق قیل وقال — اولمماز انك حکمتندن سؤال
دیلرسه خراب ایلمك عالمی — مسلط ایدر نیجه بیك اظلمی
ایدرسه عماری اراده اکر — ویرر عالمه برشه داد کر»
اهالی بزه برقوناق ویردیلر — قوناق صورتی براوناق ویردیلر
نه خانه نظیری یاپلمق محال — مراد اینسه بنای وهم وخیال
کوروب شکلن البت ایدر وسوسه — اونورمز خلاصه بیلن هندسه
ستون اساسی اورتبه سقیم — نه ممکن چیقه برخط مستقیم
علی قوشی اینسه کلوب اهتمام — نه ممکن بوله برمربع تمام
مثلث بولنسه مماثل دکل — تساوی اضلاعی قابل دکل
قرانجی دکانی جوارنده در — صانورسنکه نقش جدار ندەدر
کیجه اوپانوب الی التمش کاور — چکج صاالدقجه قلابی صاور
بو بحر غمه کندیمز طالمدق — نه ایسه بزانی صاتون المدق
ایدوب انده فرش کلیم حضور — کوکل اولدی مشغول اسم صبور»
فلك بندن الدی دکر انتقام — کسلدی وطندن سلام وپیام
نه یارمدن الدم نه دلدن خبر — فلك چشمی ایتدی کلمیخ در
شبم روز روزم شب ایتدی فلك — بکا هرنه وارسه هب ایتدی فلك
حرام ایلدی خورد وخوابی دخی — براقدردی الدن کتابی دخی
یاقوب حالمه کاهیجه اضطراب — تلاشمدن ایلرایدی پیچتاب
فلك مهره ویرمش مکر کیم قسم — قیچاردی اوماهی سؤال ایلسم
دوشردم ره باغه وقت سحر — صبایه صورردم کلدن خبر
سحاب بهاره صوروب کاکلن — الوردم براز نکهت سنبلن

بری الده طوتسه شکر کاغدی
کسنه اکر ایلمزسه مرور
ایدردم کهی آهمی نامه بر
اکر چقمغه بولسه قدرت نفس
نکاهم شهاب منور کبی
چقوب بام عمدن نیجه های وهو
دکل یالکز اولمه خوش اقا
اوچ ارکان ولدو یردی رب احد
دکل یابوده حالنك نعمتی
انك کلمدی دهره فرزندی هیچ
دکلدر بو احسان پاشا ومیر
کریم وکر مور خدا درخدا
پسندیده قیلدی بونو پیشه‌می
زر نظممی ایلدی سکه دار
کزوب طلعت ایله دیار ودیار
کشانی بهار ایلیوب مقدمی
دوشوب باغه کزدك چمن برچمن
فقط محرم راز ایدی دخترز
نه فکر جهنم نه ذکر بهشت
اوقوندقجه خمریه‌لر کاه کاه
قودقجه صراحی به خمدن شراب
همان نوش قیل عزتا باده‌یی
فراموش اولمز بوغم باده سز
کوروب التفات شراب آوری
خطاب ایلیوب بنده اول مهوشه
انی ایلدم دردمك محرمی
ویرسه قسم کاهی چشمانته
کوزمدن دوکردم شراب نیاز
می آلی ویر ساقیا بی درنك
سبوبی کتور دشمنان چاتلسون
یمان اولدی حالم یمان ساقیا
غریب الدیارم غریب الدیار
می نابه وار یا کشانده مساغ

صانوردم انی لعلنك قاصدی
صورردم چکرکن وحوش وطیور
اوده پیمجال اولدی بندن بتر
ایدردم انی یارمه نامه رس
اوچاردی ستانبوله اختر کبی
ایدردم کبو ترلکی آرزو
احبا دخی ایلمشدی فدا »
ایدرمی اکا داخی اخوان حسد
بکا اولمی وردی رجولیتی
ایدردی تبنی اکر بولسه ییچ
ویرر انی انجق خدای قدیر
نه حالت ویرر آنی نه پادشاه)
چراغ ایتدی شاکرد اندیشه‌می
سوزم هر محلده چکرسه نه وار
بولورسه نوله جوهرم اشتهار
می اولدی کل سرخله همدمی
اولوب بزده کلشن کل داغدن
کهی ارمیه صوقولردی چرز
فراموش اولنمشدی هر خوب وزشت
ایدردك خم باده ایچره شناه
ایدردی بکا بویله ساقی خطاب
جهنمده یایدك یا سجاده‌یی
اوکلمز بودرد والم باده سز
دوشردم همان پایته سرسری
صو استر ایدم بو بنان آتشه
اودرچونکه درد اهلنك همدمی
اینانمم یمین ایتسه ایمانته
بوکونه ایدردم خطاب نیاز
شوغم کافرین الدایوب ایله رنك
سر زاهد خشکه اور پاتلسون
یتشدر شرابی امان ساقیا
اولورمی بکا باده‌دن غیری یار
نه غم کیم ستانبولده اولمش یساغ

عزت ملا

نه تسبیح ساقی نه سجاده در
حجاب ایتمه ساقی کوررسه کسان
صوقاتمه اکا فرنوالور ساده ویر
هنز دشمن اولمه مثال فلك
صونوب عزته بردخی طاسنه
بازوب نامهٔ پرچمك سنبله
فراموش ایدوب محنت عالمی
نولور ساقیا ایلسك عزم کوی
دخی غنچه‌لر کورمدی رو یکی
هنوز ایتمدك قدشمشاده ناز
عجب فتنه در دخترز کافری
نکاح ایله بردن ایکی ماهره
شو ترتیبه همت ایدوب ساقیا
بونی کوش ایدوب ایتدی ساقی پسند
خم باده کردونه یی ایتدی جای
چقوب تخته خسرو زر کلاه
اولوب کوبه کردونه ایله روان
طوتوب دامندن غم کائنات
اولوب محنت روز مره رفیق
بر ایکی کون ایله کشانی مکان
سر رهده کوردمکه اغلرالم
ایکی کونجکز وار یرنده اوتور
فراموش ممکنمیدر سزلزی
هله آدمیت ایدوب درد وغم
کشان طاغلرندن عبور ایلدك
نیجه جویباره دوشوب راهمز
بر ایکیشر باده نوش ایلدك
ییوب ایچدك انده اوتوزدق براز
بوواديده صحبت ایدوب کاه کاه
عیان اولدی کل کبی مرجان کویی
چو یرمش بتون قریه‌یی جویبار
نکین زمرد ایدی کوهسار
درآغوش ایدوب سایهٔ بیدی جو

بودردك همان چاره‌سی باده در
کشانکده کورسون کوزی میکشان
ایکی شاعره برقدح باده ویر
کمال اهلی برکون اراتمق کرك
کتوز خامه‌سن ساقیا غیرته
خجالت ویره وصف رویك کله
کشانده براغوب بودرد وغمی
دخی سنده کوسترمدك سرو بوی
دخی کللره ویرمدك بو یکی
واروب ایله سایه‌ك کبی سرفراز
ایدرمش طلب شو ایکی شاعری
صغار وسعت مذهب شاعره
همان برآیاق اول اول رهنما
تدارك ایدوب بر ایکی خوش بند
کونش اولدی کردونده صان رونما)
آلوب طلعتی ایلدم عزم راه
ایکی مهره جای اولدی درت آسمان
نه چکدم الندن بونجه نجات
دیدم لطف ایت ای مهربان شفیق
ینه سن بمسین بنم هر زمان
دیدم ای برادر نه وار چکمه غم
کاور عزتك استراحت بیور
همان سز فدا ایتمك بزلری
الن چکدی دامانمزدن اوهم
صوکبی قضایه مرور ایلدك
سویندی براز آتش آهمز
لب بلبلانی خموش ایلدك
دبسم کیم ایناتوردی قیلدق نماز
ایدردك که‌هی سیر صنع اله
دکل لعل ومرجان همان جان کویی
آچلمشدی صان شیشه‌ده نوبهار
طاقنمش آنی پادشاه بهار
محبت ایدرلر ایدی سو بسو

دوشوب جوره سایهٔ ارغوان / اودم آب یاقوتی کوردك روان
بونجه دوشوب عکس سرو سهی / زمرد اولوب نهر آفردی کهی
بری اژدها بیری کویا پلنك / همان جوایله پل ایدرلردی جنك
کلوب اکه طاشقنجه جوبك سوزی / اوغیرتله جسرك طولردی کوزی
صداسی شبیه ایدی فریادمه / کتوردی صولر کریه بی یادمه
بن اغلر ایدم طلعت ایلردی آه / اواغلر ایدی عزت ایلردی آه»
دیدم ویرسکه ساقیا برشراب / او اولمش مکر بندن اول خراب
همان می برینه صونوب لعل ناب / دیدی بوندن اعلی اولورمی شراب
همان قویدی آغوشمه باشنی / کوکل شمدی استرنه نك اشنی
الوب دستمی راحهٔ دستنه / طوتردی کهی دیدهٔ مستنه
آتردی کهی قوللرك دوشمه / طوتوب غنچهٔ لعلنی کوشمه
دیدی صوقسکه دستکی قوینه / بنم کیبی ات قوللرك بوینه
زمدن مرادك ایسه بوسه آل / نه استرسك انك دریغی محال
بو تبشیری کوش ایتدیکی دم همان / صانوردم تمله وداع ایتدی جان
دوشوب انده بایلمشم نیجه دم / او اکسیری بخشم بکا ایتدی سم
کوکل کورمش بویله هیچ التفات / ایده یازدم ازقالدی ترك حیات
براز کلدی عقلم هله باشمه / دیدم بویله دولت کله باشمه
بو لطف ونواله سبب می اوله / خم بادهیه غرق اولورسم نوله»
فقط کیجه لر واردی برپاسبان / بدالحان وبدصورت وبدزبان
عجب بکجی کیم پاسبان فلك / صداسن ایشتدکجه اورکك کرك
ویرر نغمه سی صومعه بلکیم ضرر / سزا ارمنی زانغوجی اولسه کرر
کاور اهل طبعه اکر قونسه هم / یاننده اشك بلبل خوش نغم
چوماق قوللری قارنی کویا دهل / علی زعمه الباطل استاد کل
چقق کوکسی مانندهٔ دمبلك / صدا هره وقاز ایله مشترك
قنی بوالعجب هیکلی وار ایدی / باشنده برازده کلی وار ایدی
عجب درکه هم کل ایدی هم فضول / اواور اولمازه چالمز ایدی طاول
یارم نغمه جك اکسك ایتمك محال / بتون دکلرسك ایدر انفعال
کلوب ابتداکی کیجه چالدی ساز / ندر چاره سی دکلشدك براز
ایکنجی کیجه کلدی اول بدصدا / خدا کیمسه یی ایتسون مبتلا
اوشبده نه حال ایسه صبر ایلدم / تحمل ایله نفسه جبر ایلدم
اوچنجی کیجه قالمدی طاقتم / دیدم موسقی ایله یوق الفتم
هدر اولمسون نغمهٔ جان کداز / واروب بشقه پرده چاغرسون براز
قوینجه اوشاق دستنه بخششی / همان قارننك طبله دونمش ششی

عزت ملا

اولوب منفعل اقچه‌یی ایتدی رد
تمام اولمدن بستهای ثقیل
اوشب فی الحقیقه ایدوب انفعال
مقدر ایمش دکلدك اوچ کیجه
حرام ایتدی ظالم بکا اویقویی
کیردم دولابه حجاب ایتمم
خیالی کیروب خوابمه کاهیجه
کدی ماولسه بکچی کالدی صانوب
برآی چقمدی نغمه‌سی کوشدن
حکایه ایدرلرکه وهبیٔ پیر
اولوب نائب بلدهٔ مغنیسا
صالوب دف کبی شهرهٔ شاعری
قاره عثمانلرك پیری حاجی عمر
چاغرمش آنی برشب ابرامله
وجوه ولایتده مهمان ایمش
خطاب ایلیوب اکه حاجی عمر
ایدرسندن ارباب مجلس نیاز
دیمش ای اغای مسافر نواز
خطاب ایلیوب اکه تکرار اغا
دیمش ساز بکز یوق ایسه بزده وار
صداسن ایدوب پرده‌پرده دراز
انی کذبه حمل ایلمشدم فقیر
نه‌بهتان ایدرسك قرنداشکه
کشان جامعنده امام صغیر
دیدی بر ایکی ماه صبر ایلدك
ایشتدککه سزشاعر شاهسز
دکل حدیمز کرچه چالدرمه‌ساز
مه روزه‌ده ایتدی ابرام تام
دیدم بدجه چقمشدی آوازمز
آوابله تمام ایلدی اعتقاد
کشانه دخول ایلدم ابتدا
دیدی سمت طوبخانه‌ده وار حریق
کلوب خاطره واصفك خانه‌سی

دیمش اولسه کنجینهٔ لایعد
الوب اقچه‌یی کندم ایتمم رزیل
دیمش بردخی کلمك امر محال
اواوچ کیجه‌دن کورمدم کوچ کیجه
کوزم یوسف خوابه اولدی قویی
جنوندن اکر اجتناب ایتمسم
طالردم یم دهشته اول کیجه
اوقوردم ایکی یاتمه اوبانوب
بری ایتدی کافر بنی هوشدن)
یلان کرچك اول شاعر بینظیر
قدومیله آیدین ایمش روشنا
ال اوستنده طوتمشلر اول ماهری
چوکور شاعری ظن ایدرمش مکر
وارنجه اوده عز واکرامله
انك اغزینه‌دجله حیران ایمش
دیمش ای افندیٔ صاحب هنر
الوب دستنه سازیکی چال براز
اصول دکردر بزم سوز وساز
ایدرمش حماقتده اصرار اغا
صد فکاری طنبورهٔ سیم تار
ایدرمش همان برطرفدن نیاز
ظهور ایتدی بنده بحکم قدیر
کلور اولمدن عاقبت باشکه
صغیر ایدی کرچه صغردن کبیر
دل زاره صبر ایله جبر ایلدك
معارف سماواتنه ماهز
کوکل برایکی نغمهٔ ایلرنیاز
بکاطورمه‌مشق ایت دبو برمقام
ستانبولده ترك ایلدك سازمز
بونی کوش ایدن ایلسون اعتماد)
ایدوب پاسبان فلك بزندا
بنی ایتدی دریای ناره غریق
دیدم یاندی اول بلبلك لانه‌سی

مه روزه ده کلدی برنامه‌سی
مضمین احراقی یازمش تمام
یانجه ایکی اوقه‌لق برسپد
سرشمع خامه‌م ایدوب التهاب
ایچنده انك بیت عاشق اوله
فراموش ایدوب کندینك دردینی
ویروب تسلیت بو دل زاریمه
فلك اولسون انك چراغی کبی
ویروب فرخدا شمع اقبالنه
شه عالمك ایکی وصافیز
ایکیمزی بردن مصاب ایتدی چرخ
خوشمدی خدیو جهان صاغ اوله
اوخاقان بو عالمده کیم وار اولور
سرکوی غمدن کذار ایلرز
نحوستده‌در طالع شاعران
پسند ایتدی طبعن فرنك وعجم
سلیم قدیم اولمسه شعرکو
دخی خان سلیمان صاحبقران
جنود کواکب اولوب لشکری
تواریخ اسلافه ایتدم نظر
نلر ایتمش اهل کماله فلك
بو معنایی تنویر ایدر بی شفاق
عطارد ایکن ظالمك کاتبی
بونی بیلیوب بعض خرطینتان
صالوب باشنی دیر افندم لپی
مبارك خندن درکوب صالیه‌لر
براز خرظریفان الوب یانه
قونوب اورته‌یه واقعات زمان
اولور درمیان عزتك صحبتی
کیمی آجیوب اجی سوزلر بولور
کیمی دیر کهنك طورمز اول بدزمان
کیمی دیر که ایتسه‌یدی حفظ لسان
کیمی دیر که کندیسی اولدی سبب
طوتشمش قوناغی کبی خامه‌سی
اوبرکن طوتشدی لب احترام
دیمش یاندی طوبخانه‌ده نیك و بد
بو بیت ایله فر بولدی بزم جواب
او آتش جهانی یاقرسه نوله
یازوب عالمك کرمله سردینی
علاج ایلدی قلب بیماریمه
طوتشسون عدولر قوناغی کبی
فلك رشك ایده بزم اجلالنه
تلون ندان بندهٔ صافیز
دوچار غم اضطراب ایتدی چرخ
طاغلدقسه ده بویله صاغ وصوله
فلك مصطفایه ینه یار اولور
فلکدن ینه اخذ ثار ایلرز)
اکر اولسه ده پادشاه جهان
میکامه ال صونمدن کیتدی جم
طقوز یلده موت ایلمزدی غلو
اکر اولمسه شاعر خوش بیان
اولوردی فلکلرده فرمان نبری
خدا ایتمسون کیسه‌یی پرهیز
اوبهری اللجه زواله فلك
عطارده‌کی کثرت احتراق
ایدر نحسنی سعدینك غالبی
ایدر شاعره عزوتهمت همان
ینه کندی دیرکیم دکلی یك ای
توکور دیکنی ینه کندی یالر
بزی بیرینك جان قانر جانه
کلورسه اکر یاده محنتکشان
ایاغیله دیدی دیوب دواتی
کیمی دیر که اطلاق اولنسه نوالر
اولور زعمی اوزره درازی فشان
سوردی انك دواتی برزمان
بلاموجب انسان چکرمی تعب

اوطعن ایلین جاهل بی خرد
فلك اولمسه ایکی کون همدمی
فلك دکسه جزئیجه کرسازینه
فلکدن شکایت ایدر اول زمان
افندی‌یه غدر اولدی دیرسائری
اکر شاعره ایرسه رنج وکدر
فلکدر فلك شاعره خصم جان
که درویش افندی کبی برخری
روامی اوله فطنت اول پیره زن
تنعم ایدر بونجه خر مشربان
نه سویلرسم اثباتنه قادرم
بنم نفیمك هفته سی اولمدن
ایدوب واصفك خانمانی خراب
دیسونلر بکاقیل وقال ایلدی
صفای درون ایله رب مجید
طولی جام غفران ایدی جرم ماه
کچوب کیجه‌لر صحبت صومله
عزازیل شعبانده تدریس ایدوب
قپار قویورر هر برینی بریره
ره معصیتدن عبور ایتدیرر
اولور منهمك اکل وشربه عباد
غرض کسر شهوت ایکن صومدن
اویوب نفس اماره‌یه عاقبت
ایروب بی ثوبات هنکام عید
الٰهی بریسی بنم انلرك
فساد اوکردوب نفس اماره‌یه
بنم شول که شیطانه یوق حاجتم
کریم وکرمکار بیلدم سنی
ختامه رسیده اولوب خورد وخواب
کوزم ایله کوز آشناسیدر اول
اولوب عزمز موسم کرمکاه
فلك ایتمدن مرغ جانی کباب
نه کوردمکه چکمش ایاق چو بیار
کتورمش کوزی اغلمقدن فتور

بنی عقللی اوزره ایدر کرچه رد
اراجیف ایله طولدرر عالمی
اشك رشك ایدر اولدم آوازینه
دیمزکیم سبب اولدی سهو لسان
فراموش ایدوب تهمت ظاهری
دیمزلر فلکدن ایرشدی ضرر
نه یابدی عجب شاعران زمان
فلك ایلدیمی فطنتك شوهری
ایدرآنی کردون دینی پیره زن
الندن آلور شاعرك بواسه نان
جدل فنن ایجاد ایدن ماهرم
فلك اولدی طوبخانه‌یه شعله زن
همان سوندی کوکانده‌کی التهاب
اوبیچاره واصف عجب نیلدی)
مه روزه‌یی ایتدی پایان رسید
انی جرعه قالنجه ایتدك تباه
مرور ایتدی کوندزلری نومله
شیاطین انسانی ابلیس ایدوب
اوزاقدن نکهبان اولور انلره
عبادات حقده قصور ایتدیرر
کاور شهوته روزه‌ده ازدیاد
خیالات باش قالدیرر نومدن
اولورلر رفیق ره معصیت
اودمده کاور فکره یوم وعید
او انسان قیافتلی شیطانلرك
یوزینی بنم بویه‌ین قاره‌یه
عزازیلی اضلاله وار قدرتم
چه معصیتده براقه بنی)
وداع ایتدی اشکم ایله آسیاب
فلاکتده هم ماجرا سیدر اول
محیط عرقده ایدردم شناه
همان کوی مرجانه ایتدم شتاب
تهی قالمش اول چترکردون مدار
بوشالمشدی مانندهٔ چشم کور

عزت منلا

حرارت مثلا

تمام ایتمش اول قریهٔ دلنشین　　دکر کون اولوب عنصر آب وطین
پریشان ایدوب استقصن افنا　　مبدل ایدی انده ناره هوا
دکل کوردیکم کوی مرجان دریغ　　طیانمز کوروب حالنی جان دریغ
امید ایتمه زیرا فلکدن کمال　　کمال اولسه مهرنده اولماز زوال
اوانهاردن قالمش چاغلر　　نه بر بید مجنونی وار آغلر
طوتشمشدی کل موسم نوبهار　　بو آتش کوان ایلمش خاکسار
کنارنده قالمش ایدی کلشنك　　دیلی برقارش طشره ده سوسنك
یتوردی چمن کوستروب روی زرد　　صانورسنکه بسترده اصحاب درد
حرارت ایدوب کلستانی خراب　　فلك بلبلك بغرین ایتمش کباب
کونش داخی اولمش ایدی کرمخیز　　غروب ایلمك خولیاسیله تیز
دخی کیجه دن چشمهٔ خاوری　　خفی سرقت ایلردی شبنملری
فلك حلقهٔ ذکر وتوحید ایدی　　حرارتده هر ذره خورشید ایدی
مقامنده بلبلارك زاغلر　　سیه رنك ماتم ایدی باغلر
دروننده ماهیلر اولمش کباب　　آرار آنی سوندرمکه جولر آب
جهنم فضالرده مهمان ایدی　　اوده صانکه نیرانده سوزان ایدی
خدایه امانت بهشت برین　　اکر کلمش اولسه کشانه یقین
دعزدشنهٔ مرکدن کیمسه حیف　　جهان اولدی لب تشنهٔ آب سیف
جهان بر برین ایتسه جاندن جدا　　فقط بر ایچم صو ایدی خون بها
جهانی قورتدی یزید فلك　　مکانی انك دوزخ اولمق کرك
شراره کبی بودلی ناتوان　　او آتشله مرجاندن آتمشدی جان
کشان داخی برتر ایدی العیاذ　　اوآتشدن آتش آرردی ملاذ
ایدرمش قیامتده دوزخ هجوم　　ویردی او پیغامی باد سموم
اهالی دیمشلردی بالاتفاق　　تمنلر ایله سرکه وسر مساق
سپهری ایدوب بوی بد تلخکام　　ارالقده بورنی اولوردی زکام
ویروب اول رطوبت سپهره الم　　تقاطر ایدر ایدی آب سقم
انی ناس ایدرلردی رحمت قیاس　　اچرلردی حقه دهان سپاس
یناردی اوآب ایله خاك کشان　　کرج قایغندن ویردی نشان
اولوب برزمان اولدخی منقطع　　همان طاس اوقورلردی لاینقطع
چوالی الوب دوشنه رقیه خوان　　آرردی فضالرده آب روان
ایدرمی چوالن انك آب چین　　صویی کندی بولسه ایچردی زمین
دیورلر کیم اولماز کشانده حریق　　کشان ایچره انجق جهانده حریق
دیدیلرکه جام آچمیك کیجه‌لر　　بوشهرك هواسی ویرر دردسر
دیدم ایلرم سقف بیتی کشاد　　اکر رطرفدن وزان اولسه باد

عزت منلا

دیدیلر که برعلت ابرات ایدر
ستانبولده کی حیات ماؤف
اولوب باغچه بستر راحتم
کیمك دستنه کیرسه خاك مغاك
کیجه خوابه محرم دکلدی کوزم
جهنم ایکن باکه سبع طباق
سرم دور ایدی ذوق بالیندن
تقاضا ایدر دل که یاری کوره
کوکل برطرفدن و پر اضطراب
فلك ایلیوب صبح امیدی شام
اولوب دمبدم عید اضحی قریب
فدا اولمق استر ره یارده
یازوب برنجه صاحب مرحمت
بش اون کون بش اون کون کتوردم جنون
بش اون کون دکل اولدی بش آی تمام
ندر باقسم آیالغنده بش اون
لغتده بش اوغمی عجب عام فیل
سنینك بو بیل پك ضعیفی ایمش
دم روز ماضیسی کویا که حال
مرور ایتدی کرچه زمان مدی
پس پرده سندن سپهرك مکر
عجب بربلا کیم بلادن بلا
جوارمده بردخت ترسابچه
شب وروز ایدردی انین وفغان
قبول ایتمیوب مرهم تسلیت
چقوب رازی ایمان کبی ظاهره
لسانی ایدی چونکه رومی بیان
صوروب باعث آهنی شوهری
ایدرسه دیمش ترك دین اقتضا
چلیپا ندر کیم ایده درده کار
جدایم جدا عار وناموسدن
دیمش مبتلادر کوکل مبتلا
بونك چارهسی ترك دین ایتمهدر

دیدم بوندن افزون نه احداث ایدر
دکلدر بو سوز جکردن مخوف
پیلانده وار ایدی امنیتم
چقوب بوحرارتله اولماز هلاك
کوزم سزده یورین یلانسه سوزم
یقوب برطرفدنده نار فراق
کوزم طویمدی خواب نوشیندن
او یونمزکه رؤیاده یاری کوره
جکردیر پیتراولدم ارتق کباب
تسلیلر اولدی نهایت تمام)
ایدردی فغان کیش دل بی شکیب
کوزی بسمل آسا در دارده
بش اون کون دیوو یردیلر تسلیت
ستانبولده وار برتوکمز بش اون
اون آیدن مصون ایده ربانام
بنی ایلدی بویله زار و زبون
عجب ضبط اولنمشمی سال علیل
باغایت نحیف وظریفی ایمش
تمشیده مستقبلی بی مجال
شو بش اون کونك موسمی کلمدی
مهیا ایمش بربلای دکر
هراسان ایدی اول قضادن قضا
ایدوب زارینی عالهٔ بجبجه
طیانمزدی اولسه اکر بنده جان
قومش اوزنه یه دردینی عاقبت
آجردی مسلمانلر اول کافره
فقط فرق اولوردی صدای امان
دیمش سودی دل برمسلمان پری
کنیسا او محراب چاره فدا
کرکدر بکا ساعد سیم یار
سس آلماز قولاقی بانك ناقوسدن
مسیحادن ایمز امید شفا
یاخود بویله آه وانین ایتمهدر

عزت منلا

دو کوب دردینی زلفی وش مو بمو
حیا ایتمیه شوهر ندن که زن
دوشوب شوی بداختری آتشه
شبم شب دکلدی صباحم صباح
بلایی کورککیم بلا اوسته
بلاد دکردن ایمش اول جوان
مساعد دکل کارینه بخت بد
اوشوخك دخی واردی برعاشقی
رقابت ایدوب زن او محنت کشه
زن وشوهر وعاشق ونوجوان
اولوب چار موج یم اضطراب
پناه ایلسه زن در دلبری
جوانك کلوب یادینه نامزد
ایدردی بومصرعله آه وبکا
فلکده بو ایش ممکن اولسه اوکون
کوزی عاشقك قان کبی قرمزی
اولوب هر بری عاشق ناشکیب
بو بر کوش اولنمش حکایت دکل
بونی کورمسم بن اینانمز ایدم
زبون اولدی عشقه نیجه طاش دوکن
اولوب عقلی زلفی کبی تار ومار
اوشوب باشنه جمله نسوان شهر
یانجه او بیچاره‌نك شوهری
اوشوب باشنه ماتم کائنات
بورتیه سیاه اولسون اختری
اوکافر قزی دشمن دین ایکن
بکا ایتدی خواب حضوری حرام
آررکن رفو قلب صد پاره مه
تحمل اولنمازدی فریادینه
طوتوب درکه حقه روی نیاز
که سنسین نکارندهٔ حسن پاك
الهی بنم وارمیدر قوتم
الهی کریم وکرمکار سین

بیان ایلش شوینه روبرو
ندر واردوشن آتش عشق سن
شراری طوقندی بو محنت کشه
اوررکن دل زاره غمدن فلاح
اورر داغی داغ جفا اوسته
زن مبتلا اولسه ده مسلمان
دکر دختر اول اختره نامزد
اوعذرا عذارك ایمش وامقی
یقاردی آنی بواسه کر آتشه
برآغزدن ایلردی آه وفغان
ویرردی بری برینه پیچتاب
براقزدی پیش وپس شوهری
اوبد بختی یاندن ایلردی رد
امان یاندی جانم محمد اغا
بومانم ایچنده ایدردم دوکون
هلاك ایلرم دیر اوکافر قزی
بری برینه هر بریسی رقیب
فلان فسنکزدن روایت دکل
بوآتش ایله کاش یانمزایدم)
تحمل کتورمز ایدی کوهکن
کزردی صوقاقلرده لیل ونهار
شاشردی جوانان و پیران شهر
بناردی برابر کزوب سرسری
انکله کزردی غم کائنات
اوله دشمنانم بوغمدن بری
اولنجه بوآتش ایله ناله زن
او اغلر بن اغلر ایدم صبح وشام
آوجله طوز اکدی فلك یاره مه
بولنماز ایدی چاره امدادینه
دیدم یارب اول دردیمه چاره ساز
ایدن چهرهٔ عاشقی زرد ناك
دل زاریمك یارینه قدرتم
که سن واقف هر دل زارسین

(بنم)

عزت ملا

بنم بوغمه اقتدارمی وار   بورتبه خزانه بهارمی وار
ستانبولده کلسه باشه بوبلا   اولور برتسلی ویرن مبتلا
الهی ظهیر ومدد کارم اول   تسلی‌ده قلب بیمارم اول
غریب الدیاره بوغم چوقجه در   دکرغم ایله قارنمز طوقجه در
پس ویپشمی الدی درد وکدر   نه یابسون ایکی خصمه بردانه‌سر
بوغمدن بنی ایله یارب خلاص   دوشنلرقپوکدن بولورهب خلاص)
مهیا ایدی سینه‌ده خار وخس   قودی برشراره او آتش نفس
طوتشدی درونم مثال چنار   ره کلشن عشقه اولدم فنار
طبیب خرد اولدی حکمت نما   دیدی قارلی کوبدر بوناره شفا
دلیلم اولوب غم ره محنته   بنه دوشدی غربته دل غربته
رفیقم ایدی کافرك محنتی   جهنم ایدردی بکا جنتی
بزمله برابرجه چیقدی کدر   بنه بوکیدشله برابر کیدر
قوناقجی کبی کندی فریادمز   کدر تهیهٔ ایلدی زادمز
بو آتش ایله کیرسه دل جنته   بهشتی صوقار دوزخ محنته
طوغوب مهر روشن آچادی صباح   کوکل بولمدی میغ غمدن فلاح
بهشت اولسه جانك ویردردسر   برابر دکلمی اورنج کدر
کوکلده اوله زخم زهر الم   کلور عالمك آکه اکسیری سم
نهایت رفیق فلاکت کشم   دیدی برتو اولدی دخی آتشم
زبون ایلدی عاقبت درد عشق   قفایی یره اوردی اول مرد عشق
الوب انی اولدم کشانه روان   طیانسون بودردوغمه جسم وجان
طبیب قضا جانه قصد ایلدی   صوقوب نشترجوری قصد ایلدی
ایدوب اکه عقلمجه بعض علاج   اطبایه مس ایتمدی احتیاج
کشانك قالورسه اطباسنه   سورر آدمك دردی عقباسنه
کتوردی بری برحکیم لئیم   ابو جهل حکمت عقل زنیم
طبابتده زعمنجه سقراطه دنك   نه طلیان نه‌لاتن نه‌روم وفرنك
ایقراط علت ندان زمان   برارندهٔ منزل پست جان
فلاطون بی‌رؤیت وبی‌خرد   ارسطوبی عقلنجه ایتمکده‌رد
اکر ویرسه رنجوره راوند چین   اولور انقباض مزاجه معین
علاجنده تأثیر اولیدی اکر   کشانده توکنمشدی نوع بشر
دخی کلمدن خسته‌نك یاننه   اولوب نیشترکش کیرر قاننه
دکل تصمه برقاج قارش ریسمان   بوغرخسته سن کلسه الدغه قان
ایکی پرمغی آره‌سنده اجل   ویرر ثقلت دستی نبضه خلل
اکر بولسه مرضاده حمای دق   ایدرانده تدبیرینی ایکی شق

و برد کاهی اکسیر آتش مزاج
کهی آب ثلج ایله ایلر علاج

شرابین وامعاده اولسه خلل
و برد باشه صاغلق طلای عسل

علاجندن ایلرسه پرهیز اکر
بولور خستهٔ درد درده ظفر

او انبارطاعون اوصیاد جان
کفن دوزه اولمش شریك عنان

و برد اجرتی وارث من هلك
محله امامی ایله مشترك

اوقاپاقکه برلانهٔ موش ایدی
خم جیفه به صانکه سرپوش ایدی

جهان پهلوانان سبلت دراز
بروتندن ایلر کوروب احتراز

مقی به حاجت دکل چهره سی
کورن خسته نك چاك اولور زهره سی

طحلیون کربیا نك پاره سی
طپانسون اکا خسته نك یاره سی

اوشقلته چوکدی کلوب منذره
مریضی یاتوردی همان قان دره

کوروب آنی علت فرار ایلدی
صاوشدی دیو افتخار ایلدی

بزایتدك نه حال ایسه دفع تلاش
زن عاشق اولدی اسیر فراش

اولوب خسته چشمی کبی عاقبت
دهانی کبی یوق ایدی تسلیت

نیجه داغ اچوب اوستنه یاره نك
دیکر کون ایدی حالی بیچاره نك

میانی کبی جسمی اولمش نزار
دخی عقلی زلفی کبی تار مار

اشتدکجه حالن من ونوجوان
ینه الدی و یردی انین وفغان

فلك اول زنی کشتکیر ایلدی
ایکی مردی بردن اسیر ایلدی

کلوب عاقبت قوردیغم باشمه
دکزلر آجردی باقوب یاشمه

دوشوب آتش اضطرابه ینه
وداع ایلدك خورد وخوابه ینه

کهی سوزشفقت کهی نار عشق
سیاوشه دوندك ایکی یار عشق

نصیحت ایدردم کهی بن اکا
تسلی و یردی کهی اول بکا

دکل چونکه ممکن حصول مرام
تسلی ونصح اولدی آخر تمام

بولوب بیخ غم دالده نشو ونما
قدان قامتی اولدی نخل بلا

شکست ایلدی شیشهٔ عهدی یار
دوکلدی می دیدهٔ اشکبار

الوب رفته رفته شرار درون
دل هرشرار اولدی کلخن نمون

طوتشدی اوآتش ایله دامنم
شرر خرمنی اولدی پیر امنم)

متانت ایدردی بومرد غیور
طورزمی دکر عاشق ناصبور

اورنجور عشقه کلوب دردسر
و یردی کهی خسته سندن خبر

ایکی قان چناغی ایدی کوزلری
یقاردی بنی آتشین سوزلری

صاردی خبر اکه کاهجه یار
میانجی ایدی آره ده آه و زار

کهی باکه ایلر ایدی عرض حال
کلوب یانمه خسته و بیمجال

قو یوب طاشه باشن اولورناله زن
ترحم ایدردی کورن مرد و زن

بولوب آتشی کون بکون ازدیاد
چنار اولدی اول سروطو بی نهاد

اولوب قامتی نوجوانلمده خم
بهارین حزانه ایرشدردی غم

ایشتکیم بلادن بلا سویلرم
ایکی باشلی برازدها سویلرم

اوشوخك کوروب حالنی چشم زار
کوکل اولمق ایستردی دریا نثار

بلا بونده کیم ایتسم آه وانین
اولوردی رفیقم هلاکه قرین

ایدردی بر آه ایلسم بیك فغان
اکر اغلاسم بحر اولوردی روان

اوبندن بن اندن بتر درد ناك
کریبان ودامانلر چاك چاك

اکر اولسه ممکن انك وصلتی
اولور کوکلك موجب فرقتی

فلك آتدیکیم باکه برسنك غم
دکل ریزه سی پستون الم

انك وصلتی باکه فرقت ایدی
بنم فرقتم اکه وصلت ایدی

حکایات لیلی ومجنون دکل
بوغم بیلدیکك شعر موزون دکل

بکی وردی بومبومبی نخل غم
دخی طانمدن باغبان الم

بکی بجدی بو جامۀ محنتی
فلك باکه کیدردی اول خلعتی)

غم فقر ایله مزج اولوب دردعشق
خراب اولدی بردن زن ومرد عشق

قنی مس ایدوب انلری احتیاج
چوجقلر یاتورلر ایدی اوده آج

اولوب شوهرك صنعتی کوزه کر
سبوکبی قوبدی اوده خاکه سر

فراموش ایدوب کسبنی کارینی
یتوردی ایکی کونده هب واربنی

قیروب کوزۀ خاطرین روزکار
چنانچه چوملکی اولدی کرد وغبار

تلف ایتدی سرمایه سن رنج غم
فقط قالدی خم نامنه برشکم

سبو وش قویوب بوکرنه دستنی
صناردی دل زار اشکستنی

بوکیجه بوفقر وفلاکت بلن
سیه کاسۀ چرخه طوتدی الن

بیوب ایچدیکی اضطرابی ایدی
کوزی باشی بغری کبابی ایدی

زنیله قیوب باشنی بریره
دوا فکر ایدردی بودرد سره

دوشندیکجه اول ایکی دلخسته یی
توکندك بنه نسته یی بسته یی

دیمش زن که ای شوهر مهربان
بتردی بنی حسرت نوجوان

توکندك سنك ایله همسرلکی
بوکون ایله اجرا بکا ارلکی

کتورکیم کوروب برنفس یارمی
الوب کیدهیم بودل زارمی

یتشسون بکا بودم واپسین
مدد قالمسون حشره آه وانین

کلندن الوب شمۀ واحده
بنم قالمدی قدرتم زانده

بودردلی باشی قویسه زانوسنه
نصیب اولسه جان تیغ ابروسنه

کوروب غمزه سن اغلاسم برزمان
اکا ایلسم باری تسلیم جان

وبروب بر ایچم صوزلالی کبی
براقسم بوعالمده تاب وتبی

کتور باکه برلحظه جانانمی
کلیدی خدا آلمدن جانمی

نصیبی اولوب دوشمدم پاینه
نثار ایلیم جانمی پاینه

قویوب خنجر غمزه‌سن قویمه | کتند ایلیم پرچمن بویمه
بکا کوسترك یاریمی برنفس | اوله‌م کاروان بقایه جرس
امانت ویروب بودل زاری | ویروب جانمی ترك ایده‌م وارمی
خزان بولمدن نرکس کلشنم | کورنسون کلوب باکه شوخ شنم
بوحالتله کورسون کتور اوکلی | انکچون پریشان اولان سنبلی
کوروب چاك چاك لب آلمی | دوشندکجه آه ایلسون حالمی
کوروب قامتم سایهٔ وش پایمال | ایده حق روز قیامی حلال
باصلمش کوروب یاکبی قاشمی | بنم دکسون اول پهلوان طاشمی
قوسون برنفس سینه‌مه دستنی | کوره‌م اولمدن دیدهٔ مستنی
پشسون دم واپسینم کبی | بنی ایتمسون ترك دینم کبی
کلور کونکه جوره پشیمان اولور | بواحواله یللرجه نالان اولور
کلور کونکه عقان الوب باشنه | اورر باشنی قبره‌مك طاشنه
خبر ویر خبر بودل زاردن | قولایمی بوآیرلمه دریاردن
دکل رنجشم جانمك اجیسی | هلاك ایتدی جانانمك اجیسی
دکل مقصدم لبلرندن دوا | ایکی قطره نیرانه اولماز شفا
دیرم کیم کلوب یادینه فرقتم | انی یاقمسون آتش حسرتم
نه اولدیسه اولدی بوبیچاره‌یه | شریك ایتمیم انی بویاره‌یه
قاوشدرسون انی بکا یاره‌دن | چقه جان کبی فرقتی اره‌دن
واروب ایله جانانمه کشف حال | سکا آخرت حقنی ایتم حلال
بواحوالی کوش ایلیوب شوهری | طوتشمش اوجاغی کبی هر بری)
کتور ساقیا بادهٔ لاله رنك | کل زخمم ایتدی کشاده شررنك
خم دردینی ایتسون اشکست عشق | نه وارایسه دوکسون بوسرمست عشق
کتور ساقیا بادهٔ کهنه‌دن | غم تازه‌دن اوله‌م نعره زن
ایشتدکی ساقی بودرد وغمی | که سنسن بلا اهلنك همدمی
بکا عشقك ایتدکلرین کوش قیل | بمله بوزهر غمی نوش قیل
ایکی قول اولوب آتش افتراق | بنه ایتدی غمخانه‌مزن احتراق
کوروب عاشقك سوزدردك جوان | دیدی یاندی جانم امان الامان
چکوب سوز فرقتله برآه سرد | عجب امتزاج ایلدی حر و برد
طوکوب قالدم انده کلوب انجماد | طوتشدی اوکلخن آتش نهاد
اولوب هرشرر جانمك کلخنی | آنی یاقدی چرخ باقدی بنی
کوزندن روان اولدی برخون آل | اورادی دیدم عاقبت اول غزال
اوزاقدن کلوردی زنك ناله‌سی | کریبانه دوندی کوکل کاله‌سی
فغانلر که ایتدی اوشام فراق | سپهر اغلادی تاکنجه فواق

عزت منلا

كوروب رخشش چشمنی آسمان / دكل رعد قیلدی انین وفغان

اوماه اقلدی آسمان اغلدی / بودرده زمین وزمان اغلدی

طوتوب عالمی یانك روحی فدالك / اینان اولدی جسم زمین لرزه ناك

ظهور ایتدی خوف ایتدیكم عاقبت / قبول ایتمز ارتق كوكل تسلیت

بو آتش دل وجانمی حاشلدی / جكر قوقوسی كلمكه باشلدی

چراغ ایلدی بنده سن شاه عشق / طلوع ایلدی نابجا ماه عشق

كیروب فكر كیسو ایله لاله یه / ینه قیس دل باشلدی ناله یه

غم عشقدن ایلمشدم فراغ / ینه یاقدی تاسینه م اوزره چراغ

دوشوردی ینه چاهه فكر ذقن / نه بركار بان وارنه دلوو رسن

ینه فكر ابرویه دوشدی كوكل / چكوب جانه خنجر بوزشدی كوكل

دشلدی ینه سینه مك یاره سی / كوجلدی دل زارمك چاره سی

كوكل شیر صحرا ایكن بی مهار / ینه اولدی آهوی چشمه شكار

هزار آفرین چشم جادوسنه / شكار ایلدی شیری آهوسنه

لبمدن كیدوب ذوق صهبای ناب / بوغازدن دكل باده كچمزدی آب

كتوردم قوروب سرده زلفی اوناغ / اوسودا ایله اختلال دماغ

كلوب ذوقه زهر بزم محن / فراموش اولندی صفای وطن

كوز ظن ایدردم بری اغلسه / صفایاب اولوردی كوزم چاغلسه

ستانبول ظن ایتمه ذكرم ایدی / دل زارمك دردی فكرم ایدی

دوزوب ساز افغانمك پرده سن / غم دهره دیردمكه كل نرده سن

وجودم خمیر اولدی اكدار ایله / پشردم ایشی محنت یار ایله

كدرله صوصبرمز ایدی آره دن / مكر كیم جراحت آقه یاره دن

شفایاب اولوب ایچدیكم زهردن / قودم اشنكابی غم دهردن

كدرله صفایاب ایدم اولقدر / كدر اولمسه بن آراردم كدر

كهی اول زنك حالنی فكر ایدوب / كهی فرقت عاشقی ذكر ایدوب

فراموش اولنمشدی مال ومنال / ظهور ایلدی دلده بر بشقه حال

غم عشقله اویله انس ایلدم / ایشتكیم اوآتش ایله نیلدم

ایدوب جامه دن جسم زاری بری / كزردم مجانین كبی سرسری

كهی قیس اولوب دشته اولدم روان / كهی كوهكنلكله كچدی زمان

كریبانمی قالمشدی چاك اولمدق / دل وجانمی واردی هلاك اولمدق

سراپای جسمم اولوب لاله زار / صولردم سرشكمله لیل ونهار)

یدی ماهی كچدی زمان جلا / ینه بولمدی نجم بختم جلا

شتاده ایدوب رفته رفته هجوم / قرار مقده كردون كبی بخت شوم

توكندی دماتوب صاومدن مازم / دخی یارمغه صاره جق بر یوم

بو كونلرده عفو ايتسه ده پادشاه ‌ وطن عزمنه قالمدی خرج راه
سخندانده كلمشدی اراق كلال ‌ قوكتدی سوزی افتراق عيال
تسلی دخی یازمز اولدی كبار ‌ يازانلر دخی اولديلر شرمسار
كرفتار اولوب عقده‌يه مهر كام ‌ نمايان ايدی انكساف تمام
چقوب دشته كشت وكذار ايلدم ‌ كشانلی صانوردی فرار ايلدم
يكيجه كونی ايلدم اختيار ‌ غم كهنه‌دن صانكه ايتدم فرار
چكوب جام يأسی فلكدن مدام ‌ می شكوه‌یی بزمه ايتدم حرام
می نا اميدی عجب می ايمش ‌ فلك كيفی يانده لاشی ايمش
تجرد شرابی كبی بر شراب ‌ چيقارمز بو ميخانهٔ نه قباب
اوشاقلر ايدرلردی صيد وشكار ‌ بنم شاهبازم ايدی چشم يار
ايدردم كهی يارمی بنده رام ‌ فلكدن آلوب وصله انتقام
انيس وجليسم ايدی بو كتاب ‌ قفادارم اولمشدی جام شراب
پناه ايليوب كاهی سجاده‌یی ‌ دوكردی كوزم ايچديكی باده‌یی
كهی رهكذردن بكردی تتار ‌ ديمزدم ستانبولده آيانه وار
يازركن حجاب ايتبوب خامه‌لر ‌ كلوردی كهی تسليت نامه‌لر
بنانه ويروب رنجش فك مهر ‌ آچوب ويرمدم خاطره شك مهر
بركدنجه سوزان ايدوب آتشه ‌ كدر ويرمدم قلب حسرتكشه
فلك كوستروب چهرهٔ انتقام ‌ كلوب شحنه‌دی شكست اولدی جام
اوزاندی اياغن سر بامدن ‌ هجوم ايلدی لشكری جامدن
قراردی فلك زلف بختم كبی ‌ كرهٔ بند اولوب كار سختم كبی
مساوی ايدی مهره روز وشبی ‌ دوشنده كورردی فلك كوكبی
فلك كورمدی ايكی آيدر مهی ‌ محرم صانوردی ربيعی كهی
سيه روز ايدوب ماتم آفتاب ‌ فلك قاره كيدی دكلدر سحاب
قرارمشدی فكرمده رنك سفيد ‌ هله قار ياغوب اولدی اونی پديد
طولی ايلدم جام چرخی شكست ‌ ويرر رخنه كاهيجه بالايه پست
طوكوب قالدی سعدی كبی جويبار ‌ آچاردی كلوب عرشد نو بهار
خم باده ياقوتله اولدی پر ‌ سبوی عرق كويا كنج در
طوكوب قالدی بخبسته راه نفس ‌ چقاركن دوشردی بن خده سس
زمينه نوله ايتسه كردون حسد ‌ كه هر كوشه‌سی اولدی برج اسد
ياپيلدی ياموقدن نيجه ارسلان ‌ عجب بكزدی بيشه زاره جهان
شهاب فلك ايتسه عزم زمين ‌ اولوردی طوكوب نيزهٔ آهنين
دوشردی صوغقدن باشه ميخ بام ‌ جكركاهه ايشلر ايدی سيخ بام
قار ايچره كورن كيجه‌جی زاده‌یی ‌ ديمزمی شاشرمش فلك جاده‌یی

عزت منلا

غلط کاری چرخ غدار ایله | بو بیل صاردیلر کیجه بی قرار ایله
شرر صحراسه کلخن ناردن | طوکردی عقیده کبی قاردن
کونش آچسه برفك دخی دخمه‌سن | فلك کوش ایدردی لکن نغمه‌سن
کهی خاطرمدن چیقاردی قدر | سوکردم سپهره صباحه قدر
خروج ایتدم اوطه‌دن ایکی آی | اوزانمش اولیدم طوکر ایدی پای
دکل اوطه اشکنبه‌دن برفناز | قلنمشدی کاغد ایله استتار
کشان خلقنی ایلیوب یزده جمع | یناردم درونده مانند شمع)

خمسه‌سندن

عطائی

شاه واقف کرکدر احواله | وکلایه قالورسه وای حاله
شاه واقف اولنجه احواله | کیمسه اقدام ایتمز اهماله)
اشك وآهم دلیل حال فکار | عاشقك بر بیلمدك نه‌سی وار)
(دم وصلت غریب حالتدر | دل مهجوره خود قیامتدر
مرهمك قدرینی شکسته بیلور | شربتك قیمتنی خسته بیلور)
(کرچه کوجدر قومق احبابی | ذوقدر کورمامکده اعدایی)
اولمش ایکن مملکته پادشاه | ینه دکل قانع لطف اله
قصدی انك شاه جهاندارلق | کوسکونوری عالمه خنکارلق
ایلیه ازعاج قلوب عباد | قهری ایله اودلره یانه بلاد
یعنی چکوب عسکر دریا نهیب | ایلیه برخلقی وطندن غریب
بر بلوکك آدینی اعدا ایده | مملکتی اسر ایله یغما ایده
هر بری بی سابقهٔ کفتکو | بر برینی بیلمدن اوله عدو
دعوی جاه ایلمده ایکی شاه | اورتاده احوال رعیت تباه
نخوت جهل ایله بر ایکی جوان | نامل‌رین ایده جهان پهلوان
بر برینه ایلیه قصد هلاك | بیریسی مرد اوله بری زخناك)

حکایه

وله

مصر سوادینه ویرن روشنی | بلبل کلزار جنان کلشنی
نامی صالوب شهره صدای بلند | اولدی کرامات ایله چون شهره‌بند
حسن ارادتله قلوب اعتقاد | ایتدی مرید اولمغی دنیا مراد
دور یده نزدیك وش ایتمك مرید | اولمز ایدی هیچ کرمندن بعید
اینسه توجه کیمه خورشید وار | ایلر ایدی ظلمتنی تارمار
هر یکا اول مهر سپهر بلند | صالمش ایدی شعشعه‌سندن کمند
خیره لنوب دیده‌لر انواردن | آندی کیمی کندوبی دیواردن

عطایی

والدمك والدی ابن نصوح
بركون اوروب جذبهٔ همت آكا
طالب بحر اولدی چوآب روان
حكمتی كورر خسرو كیتی پناه
كوندروب اول پیره مقدم خبر
جاذبهٔ لطفی كمند ایلمش
غنچه وش اول نامه بولنجه وصول
مصردن آهنك سفر ایلمش
بولنجق اول در ایله دریا شرف
صالدی صو اوزره اكا سجاده فلك
موجهٔ توفیق اولوب راهبر
رومه كلوب دولت ایمان كبی
غافل ایدی جدم اواحوالدن
ایتمكه سودا كریٔ وجد وحال
كوزلر ایدی كشتیٔ دریاسوار
ایتدی اواثناده مكر اتصال
ایردی همان غلغلهٔ كاشنی
یوسف مصری كبی پیر عزیز
ایتدی آهنك بم نیلكون
آدمه لطف حق اولنجه كهی
یول بول اولوب مهر ایله ذره مثال
جددخی بیك جد ایله ایتدی دخول
پیركه خورشید پر انوار ایدی
صبح وش آغارمش ایدی بی جدال
ایتمش ایدی حاجبی چشمن نهان
قالدروب ابروی مبارك لرین
لطف خطاب ایلیوب اول صادقه
ایلدی عینی ایله نامینی یاد
مژده سكا باعثی بو رحلتك
سرحقیقتدن اولوب نكته سنج
آكا زوجله ایدوب نصح و پند
والدك احوالی ایله پایه سن
عینی ایله حد[illegible] اعلام ایدر

پیر علی سالك صاحب فتوح
ملغره‌دن ایتدی عزیمت آكا
ساحل استانبوله كلدی همان
شاه سلیمان فلك باركاه
ایتمش ایدی قصد زیارت مكر
دعوت دركاه بلند ایلمش
آچمش آنی دست نسیم قبول
لجهٔ دریایی كذر ایلمش
اولدی صو اوستنده كشاده صدف
فلكده دریا ایدی درباده فلك
ساحله كلدی او درخشان كهر
ایتدی نزول اول یره قرآن كبی
كوكب بخت ایتدیكی اقبالدن
مصره ایدی نیتی زورق مثال
زورق جامی نته كیم باده خوار
ساحله بر كشتیٔ دریا نوال
كاشنه دوندردی او پیرامنی
ایلدی شوق اودینی دللرده تیز
نجم هدی اولدی اكا رهنمون
یرده بولور كوكده ارار كن مهی
واردی الن او بكه جمله رجال
بولدی دل صافی صفای قبول
واشتعل الرأس نمودار ایدی
قوت قدسیه‌ده ماننده زال
شعشعه‌ده نته كه مهر جهان
آچدی كوزین صاچدی سخن درلرین
سویلدی بی واسطهٔ سابقه
دیدی كه ای سالك پاك اعتقاد
اولدی سنك جاذبهٔ همتك
درجنه درج ایلدی برنجه كنج
مژده ایدر بر ولد دلپسند
كسب معارفده كی پیرایه سن
صحبتی بو وجهله اتمام ایدر)

حسن وعشق دن

غالب دده

حمد آكا كه قيلدى خلقه رحمت … تحميدده عجزه و يردى رخصت
كر حمدينه يوقسه حد واحصا … شكر ايت كه زبان عجز كويا
بخش ايلدى اهل عجزه ادراك … فحواى شريف ماعرفناك)
بر در ديدى آشناى وحدت … موج احديت احمديت
چون اول ماخلق در اول نور … ثانئ خدا ديسمده معذور
آيينهٔ وحدت الهى … مرأت وجوديدر كاهى
ايمان حقيقى يه اول آكاه … بسدر سكا برنبى برالله
سوز اولسه ده منبع كرامت … قرأنه نظيره اولمز البت)
برشبكه سراى امهانى … اولمشدى اوماهك آسمانى
اما كه نه شب امين رحمت … شيخ الحرم حريم حضرت
مانند بلال صاحب عرفان … نور سينه ايچره نور ايمان
چون آب حيات اوشام انور … رنكى سيه ايدى موجى اخضر
انوار ايله كائنات طولدى … اشته بو كيجه صباح اولدى
برخرمن نور اولوب نه افلاك … خورشيدى قياتدى پرتو خاك
كر ايتمسه مهر ومه تقدم … شبنم يرينه ياغاردى انجم
انوار بوريدى كائناتى … روشن كورر اولديلر حياتى
برق اوردى اوشب چراغ ناياب … محو اولدى هب آفتاب ومهتاب
برخرمن ايدى نجوم پرتاب … خورشيد ومه آنده كرم شبتاب
آيينهٔ نور اولوب شب تار … بار ايلدى ياره عرض ديدار
كوندردى خدا ايدوب مشيت … جبريل امينى پيك دعوت
هر كه كه اينزدى آسمائدن … صان عرشه چيقاردى خاكدانن
تبشير قيلوب سروش اعظم … ديديكه ايا رسول اكرم
آدين قوديلر براق يكتا … كلدى اياغيكه عرش اعلا
ايله كذر عرش وآسمانى … محزون يبورمه لامكانى
اول مقصد كن فكان ايجاد … فرمان خدايه اولدى منقاد
هر شى اوأور اصلنه شتابان … چيقدى ينه آسمانه قرآن
چون باصدى ركابه پاى همت … زن خانه سى ايدى بيت وحدت
نه قالدى زمين ونه زمانه … محو اولدى بوطرفه آشيانه
جوش ايلدى چون محيط وحدت … معنايه مبدل اولدى صورت
تا كه كورينوب حريم اقصا … عبديتك اولدى سرى پيدا
اول ساجد اولوب حق اولدى مسجود … دندى بومقامه غيب مشهود

غائب دده

ارواح رسل جماعت اولدی — الله بیلور نه حالت اولدی
چون باصدی سپهر اوله پا — اولدی ایکی پاره بدر رعنا
تا خلقه عیان اوله مجرد — کیم دور قمری دور احمد
معراجده چون زمان بوقدر — اون دیمکه توان یوقدر
ماه اولمسی معجزه ایله منشق — اثبات ایدی شرح صدری الحق
عزم ایلدی وحی وارد اوزره — واردی فلك عطارد اوزره
چون کلدی اوشاه فلکجاه — اول شاهدن اولدی معذرت خواه
عفو ایلدی نامهٔ سیاهن — حسانه باغشلادی کناهن
مبعوثنه رهبر اولدی باعث — آچلدی در سپهر ثالث
زهراسن ایدوب شفیع زهره — عفوندن اوشاهك آلدی بهره
چارم فلکی قیلنجه سیران — فخر ایتدی دوبار چار ارکان
فیض آلدی ملیحدن مسیحا — تکراردن اولدی صانکه احیا
برق اوردی اوشچراغ جاوید — شمشیرله زمینه کیردی خورشید
چون طارم خامس اولدی منزل — مریخه ایرشدی خدشهٔ دل
قان آغلیوب عذره ایتدی آهنك — دامان سپهری قیلدی کلرنك
عفو ایتدی اوشاه آسمان رخش — عزرائله قیلدی جرمنی بخش
چون شش جهت اولدی کامخواهی — چرخ ششمه ایرشدی راهی
تا ابده اوشاه هفت اقلیم — قاضیٔ سپهره شرعی تعلیم
تبلیغ قیلوب جناب حقدن — نهی ایلدی حکم ماسبقدن
چون ایردی سپهر هفتمینه — بخش ایتدی سعادت عالمینه
کیوان شفیع ایدوب بلالی — بویله دیوب ایتدی رو بمالی
بسدر بکا بوشب عذر خواهی — بالاتر رنك قیل سیاهی
چون حضرت پادشاه لولاك — تکمیل ایله قیلدی سیر افلاك
اما دخی بخشش الهی — معراجنی بولدی کماهی
کرسی‌یه باصنجه پای رفتار — شوق ایلدی ثابتاتی سیار
باصمغله قدم وجود پاکی — افلاکه چیقاردی ثور خاکی
لطف ایدوب او پادشاه یکتا — فوز بکجی باشیسی اولدی جوزا
در یوزه الن آچنجه میزان — درهم برینه در ایتدی رزان
حوت ایلدی زیر خاکه آهنك — کرداب خفایه کیردی خرچنك
قیلدی اسد ابن عمی یاد — تخلیصنه آندن اولدی امداد
زیرا حمل ایلیوب شکایت — ایتمشدی جلادتن حکایت
دلو آغلیوب اولدی حالی درهم — برشحه دیوب بچاه زمزم
برفض ایله شاد اولوب او کوندی — دولاب محمدی‌یه دوندی

(پروین)

غالب دده

پرویز ایله جدی اولنجه تزیین
چون ساعت چرخه لازم عقرب
بولدی شرف قبوله امکان
قوسینه باقنجه زال دهرك
اول شاهسوار قاب قوسین
جبریل امینه اولدی همپا
لوح وقلم وهزار اسرار
عرشی براغوب مثال سایه
اول سیرده ماورا كوردی
آچلدی درحریم وحدت
جبریلده عجز اولوب هویدا
اول نه ایدی نه اولدی بیلم
برمجلس انسه محرم اولدم
مجلس ولی کلشن محبت
هر بریسی شاعر سخن سنج
الفتلری شعر وفضل وعرفان
بن مست صبوح نکته دانی
کاهی اوقنوردی خیر آباد
حقاکه عجب براثردر
هنکام هرمده سویلمشدر
اول نظمك ایدوب براهل معنی
بزم اهلی سراسر ایتدی اقرار
برغایته ایردی کیم مألی
اول رطل بکاکران کوردی
تعریضانه ایدوب خطابی
کیم نابی یه هیچ دوشرمی اوفق
ای قصه دن اولمیان خبردار
اشته اوقدردر اول حکایت
منظومهٔ فارسی وش ابیات
انشایه ویرر اکرچه زینت
آز اولسه اکر دکلدی مانع
هم بردخی وارکه اول سخنساز
اوصاف براق فخر عالم

سبطینه تحفه قیلدی تعیین
وقتا اوده قیلدی عرض مطلب
فوت اولمدی بردقیقه احسان
پك ضعفنی کوردی حال دهرك
قیلدی سفرین ورای کونین
تاعرش خدایی قیلدی مأوی
هم اولدی کرو بیان بدیدار
ذوالعرش دیدی اوعرش پایه
تاسدرهٔ منتها کوردی
قربت کبروقالدی کلدی وصلت
الفاظی براقدی آنده معنا
لبریزایدی اول نه طولدی بیلم)
اول جنت ایچنده آدم اولدم
بلبللری یکسر اهل الفت
کنجینه لر الده جمله سی کنج
صحبتلری نظم ونثر والحان
وقت ایسه صباح نوجوانی
نابی اولنوردی خیر ایله یاد
اربابی یاننده معتبردر
پیر اولدیغی دمده سویلمشدر
مدحنده مبالغه ایله اطرا
بوقولی موافقتله تکرار
نظیرینك اولمز احتمالی
برصورت امتحان کوردی
ویردم اوکروهه بو جوابی
شیخك سوزینه کلام قاتمق
ناقصی براقدی شیخ عطار
باقیسی دروغ بی نهایت
بالجمله تتابع اضافات
ترکی سوز ایچنده عین ثقلت
دیردك آکابلکه ده صنایع
اغراقده مرغ پست پرواز
رخشندهٔ نفعی آندن اقدم

لازم می براقی مدح وتوصیف
بوکاری آکا کیم ایتدی تکلیف

عفو ایلیه لم که بلکه بیلمز
برسورچن آنك باشی کسیلمز

هم برده بوکیم اوپیر فانی
آلمش نیجه دراو نام وشانی

بش دانه شهنشه ملکزاد
طبعینه کرمله ایتمش امداد

بازارجهانده کامن آلمش
میدان سخنده نامن آلمش

بوبله ایکن ایدوب ینه تکاسل
قیلمش نیجه معنیدن تغافل

بولمغله برایکی خوشجه تعبیر
ارلکمیدر ازدواجی تصویر

دیرسك که نظامیٔ کرامی
ایتمش اودخی بو التزامی

اول طرز عجمدر اولمز اعجاب
رندان عجم کوزتمز آداب

هر طور ینه اقتفانه لازم
جائزسه ده اجترانه لازم

هم بردخی بوکیم اول سخن سنج
ویرمش قلمنه رنج بی کنج

بردزد برهنه پابی کویا
منصوره دیلرکه ایده همپا

معراج خیاله ایلیوب ساز
استرکه مسیحه اولسون انباز

مبنای بنای خیر آباد
برخبرسزك کمالن ایراد

الحق چالوب آلمه قصه‌در اول
خرسزلره خیلی حصه‌در اول

پیرانه تکلف ایتمش الحق
ویرمش هله کاردزده رونق

نصح ایتسه اکر بودر مذاقی
دنیا فانی آخرت باقی

اولسه نقدر خراب ومغشوش
بوقدر بونی برایشتمامش کوش

مرد آکا دیورکه آچه نوراه
ارباب وقوفی ایده آکاه

اولمایه سوزی بدیهیٔ تام
ایده نیجه تجربه ایله اتمام

اما کیمه ایده‌یم بونی فاش
بن داخی بیلیدم اولقدر کاش

افواهه سوزم اولیدی دمساز
لازم می ایدی فلکده پرواز

وه وه بونه شکوه ایتدم اظهار
صد توبه وصد هزار انکار

بر اهل سخن که ایده تحسین
بیك چرخ دکراو بیت رنکین

دائم بونی دیرکه الده خامه
آفت بکا اعتبار عامه

چون کاری حمایت ایلمکدر
افهامه رعایت ایلمکدر

البته اولوب فسرده خاطر
معنادن اولور زبانی قاصر

لکن ینه بلایدر طبیعت
میدانده‌در آلدیغك ودیعت

چالاك ضمیر ومرد آکاه
ایتمز هله دزدی همسر شاه

اولسه نقدر شکسته پرواز
اویمزینه کوف وقازه شهباز

قالمادیمی نشئهٔ محبت
پایانه‌می ایردی اول حکایت

هیچ عشقدن اوزکه شی روامی
صرف ایتمکه کوهر کلامی

دیرسك که هزار اولندی تکرار
صهبای بقادن اولمه بیزار

غالب دده

عالم همه درد عشق والفت ‌‌ باقی کدر والم نحوست
بوراهدن اولدك ایسه آگاه ‌‌ چیقماز یولك اوزره دزد گمراه
بو درد سخندر اولماز اظهار ‌‌ تعبیر ایده‌م دخی نلر وار
گنجور جواهر صنایع ‌‌ اول صنعتی یوق که ذوقه راجع
حتی دیدی بر مسبح خوشدم ‌‌ هم سویلیدم ده هم بکنم
ایتدم نیجه درلو اعتراضات ‌‌ هم هر بریسنده ایتدم اثبات
بو نغمه‌یه کیم بن ایتدم آهنك ‌‌ اول بنی قیلدی زار ودلتنك
طوتدی بنی اول سوز ایله یاران ‌‌ دعوایه کرك کل ایمدی برهان
نانی آکا کیم کوجیله ایرمش ‌‌ الله سکا گنجلکده ویرمش
آلدم اوهوسله کلکی دسته ‌‌ بو نظمی دیدم شکسته بسته
نقصانه وار در اعترافم ‌‌ بیهوده دکل ولیك لافم
بدرنك ایسه‌ده قماش اورن ‌‌ قالماز ینه کالهٔ حلبدن
انکس که زشهر آشنا نیست ‌‌ داند که متاع ما کجائیست)
دل زندهٔ فیض شمس تبریز ‌‌ نی پارهٔ خامهٔ شکرریز
بر رسمه قویوب بیان عشقی ‌‌ سویلر بکا داستان عشقی
کیم واردی عربده برقبیله ‌‌ مستجمع خصلت جمیله
سر لوحهٔ دفتر فتوت ‌‌ سرخیل عرب بنی محبت
امانه قبیله قبلهٔ درد ‌‌ بالجمله سیاه بخت ورو زرد
کیدکاری آفتاب تموز ‌‌ ایچدکاری شعلهٔ جهانسوز
وادیلری ریك شیشهٔ غم ‌‌ قوملر صاغشنجه حزن وماتم
خرکهلری دود مان حرمان ‌‌ صحبتلری نی کبی هپ افغان
هر بریسی برنکاره اورغون ‌‌ شمشیر کبی دهانی پرخون
اکدکاری دانهٔ شراره ‌‌ بچدکاری قلب پاره پاره
آنلر که کلامه جان ویررلر ‌‌ مجنون بوقبیله‌دندی دیرلر
هرکیم که بلایه مرتکبدر ‌‌ البت اواوجاغه منتسبدر
صاتدقلری هپ متاع جاندر ‌‌ آلدقلری سوزش نهاندر
قصد ایلسه بونلر عیش ونوشه ‌‌ طوفان بلا کلوردی جوشه
ساغرلری کرز کوه پیکر ‌‌ صهبالری مرك دهشت آور
مجلسلری رزمگاه آشوب ‌‌ مطربلری های هوی دلکوب
پنبالی پیاله ظن ایدرلر ‌‌ پرکاله‌یی کاله ظن ایدرلر
عزرائل اوقومه ساقی خاص ‌‌ مریخ بزملرنده رقاص
قانون ونقاره صوت شیون ‌‌ نیلرزهٔ جانگداز دفزن
عشرت اراسنده نقل بادام ‌‌ چشم بدخلق وزهر آلام

غالب دده

فریاد وشکنجه یأس وحسرت — اسباب صفادخی نه حاجت
عزم ایلسه لر شکاره بونلر — کیتمز کله جك دیاره بونلر
تیهولری سوسمار اولور هپ — دراجلری پرنده عقرب
شهبازلری نگاه حسرت — طوتدقلری جغد وبوم دهشت
آهولری دود آه سرکش — اندامی سیاه شاخی آتش
صیادلری شکاره اورشون — طوشان اوکروهه تللی قورشون
استر اوقی کیتمیه بیانه — کندی چکنورزه کمانه
اول سمته کانجه نوبهاران — صحرایه اولور دیلر شتابان
پیوند ایدوب آه وداغی داغه — چون برق کیدرلر ایدی باغه
مقصودلری همان آقار صو — یکسان اب شرحه ولب جو
شبو نی کورر صانور کیمی شب — کیمسیده سنبله دیر عقرب
داغ غمی کلفشان صانورلر — قان ارماغنی ارغوان صانورلر
هر بری کزر کنار باغی — دوشمردیکی لاله کندی داغی
بیلمز بری ذوق بوستانی — آلمش آنی درد دلستانی
بیلمز که ندر نهال کلنار — آتشمی بتوردی یوخسه کلزار
کل می کولر ارغوان می آغلار — اطفال نهال قان می آغلار
بلبلده می کلده می بو افغان — سنبل می عجب اولان پریشان
جوباره نیچون اورلدی زنجیر — طورمز ینه کیمدن اولدی دلکیر
کیمدر دوشورن هوایه سروی — آلماز قناد آلتنه تذروی
دردی نه که نرکس اولدی بیمار — باقمازمی یوزینه یوخسه دلدار
بیلمز بری خاك وآسمانی — سچمز کوزی نجم وکلستانی
هرفصلی بهارینه قیاس ایت — سویلتمه خزانلرین هراس ایت)
بوطائفه نك ایچنده برشب — برحال کوردی غایت اغرب
بریرینه کیردیلر فلکلر — آغلار کیبی کولر ملکلر
برولوله سقف آسمانده — برزلزله سطح خاکدانده
بیك شوق وطرب هزار قورقو — ناقوس ونقاره بانك یاهو
که ظلمت اولوردی کوی برتوی — که نور یاغاردی سوی برسوی
هب سجده یه واردی برك اشجار — حیرتله اریدی آقدی انهار
که ظاهر اولوب هزار تهدید — که موج اورردی بیم وامید
انجم اراسنده اقترانات — باران فرح تکرك آفات
کم کم اوتر آسمان صدادن — ککشسنه زمین بوماجرادن
هرکسده بو اضطراب ساری — دلشادلق امر اعتباری
دهشتله طواوب هوا واجرام — طوغدی اوشب ایچره بیك سرانجام

اولدی بوسرایه پادشاه ده | اول کیجه ایکی کبار زاده
فی الحال آچلدی صبح امید | همماه طوغدی وهمده خورشید
اولحاله سبب بو ایکی شهمش | هر بری سوار مهر ومهمش
امابری دختر سمنبر | بیری پسر مسیح منظر
فهم ایتدی قبیله ماجرایی | هب طویدی بو ایکی مبتلا یی
حسن ایلدیلر اودختره آد | فرزند گزینه عشق ناشاد
حسنه دیدی صکره کیمی لیلا | شیرین دیدی کیمی کیمی عذرا
مجنون قودی کیمی عشق ایچون آد | وامق دیدی کیمی کیمی فرهاد
صکره اولغت اولوب دکرکون | لیلا دیدی حسنه عشقه مجنون
هرآن بوزوب قضا طلسمی | برکونه دکشدردی اسمی)
بربزم لطیف ایدوب مرتب | سادات قبیله کلدیلر هب
رأی ایلدیلرکه بو ایکی ماه | بزبرینك اوله خواه وناخواه
ارضا ایدەلر بابالرینی | بویله ایدەلر دعالرینی
بورأیی اولوب قضا مؤسس | بی غائله ختم اولندی مجلس
بدء ایلدی عشق پیچ وتابه | بند اولدی قماط اضطرابه
یاپدردی سپهر پرفلاکت | تابوتدن آکا مهد راحت
نادیده سی اوله خوابه معتاد | بوشعری ایدردی دایه انشاد)

ای ماه اوبی اوبی که بوشب | کوشکدە یرایدە بانك یارب
معلوم دکل اکرچه مطلب | اویله کوریئورکه حکم کوکب

شیخ ستمه کباب اولورسین

ای غنچه اوبی بوآز زماندر | چرخك سکا مقصدی نماندر
زیرا فتی تند وبی اماندر | لطف ایتمسیده ولی کماندر

خوفم بوکه بك خراب اولورسین

ای نرکس عشق خواب ناز ایت | دامان قضایه دوش نیاز ایت
بیك خوف ایله چشم جانی باز ایت | انجام بلادن احتراز ایت

بازیچهٔ انقلاب اولورسین

کل مهد صفادە راحت ایله | برقاچ کیجه جك فراغت ایله
فکر ایله صوکن عنایت ایله | سود بیرینه قانه عادت ایله

پیمانه کش عتاب اولورسین

مهد ایچره اوبی که ای سمنبر | قالماز بوروشدە چرخ چنبر
برحال ایله کردش ایتمز اختر | سیرایت سکا آزوقتده نیلر

سیل غمه آسیاب اولورسین

غالب دده

بیدارلق ایله ایتمه معتاد
اویخودن اولور اولورسه امداد
برزهر صونوب بو چرخ جلاد
غالب کبی کارك اوله فریاد
بزم المه رباب اولورسین

مهد ایچره اوآفت سمنبر
ماه نو ایچنده مهر انور
جنبیده اولنجه مهدی هرآن
سیماب کبی اولوردی لرزان
لرزشده ایدی اونجم امید
آینه ایچنده صانکه خورشید
چاه ایچره مثال ماه نخشب
یا مهره براولدی برج عقرب
کهواره ده چون اولوردی دلگیر
دورردی غلاف ایچنده شمشیر
نورنکه ایدی صان او آهو
اولمشدی مقامی کنج ابرو
عیسی ایدی یا اوطفل کویا
محراب ایدی آکا مهد علیا
امانه غمدن ایدی بیزار
راحت دوشکنده صانکه بیمار
برحال ایله ایلمزدی آرام
دورردی مثال شعله اندام
کاهیجه که بك خراب اولوردی
دیرلردی که مست خواب اولوردی
والحاصل اوآتش کل اندام
بوجنبش ایله کچوردی ایام
اولوردی قضای نابسامان
حسنه دخی کاهواره جنبان
قیلدی آنیده سپهر بیداد
برجنبش واژ کونه معتاد
محزونلق ایچره ذوق وشادی
دلشادلق ایچره نامرادی
چون فتنه ایدی اوشوخ غدار
استردی قضا که ایده بیدار
چون کچدی بو حال ایله مه وسال
وقت اولدی که ایتمیه غم اهمال
سادات قبیله اولدیلر جمع
بورأی رزینه یاقدیلر شمع
کیم اوله بو ایکی شوخ عاقل
تحصیل هنرله بدر کامل
برقشره کیروب دو مغز بادام
برمکتبه واردیلر ادب نام
بربیت اولوب ایکی طفل مصرع
معنای لطیفه اولدی مطلع
افسون اوقور ایکی چشم جادو
پیش نکهنده رحله ابرو
خامه کبی دوزبان ویکدل
بربحثی اولورلر ایدی ناقل
یك نور اولوب ایکی شمع کافور
قیلدی اوراسن سرای بللور
مکتب اولوب آراده هیولی
برصورته کیردی ایکی معنی
برشاخده ایکی غنچۀ کل
بربرلرینه اولوردی بلبل
بیری برینه اولاشدی بونلر
اول باغچه ده قان یالاشدی بونلر
آینه ایدرلر ایدی کاهی
ارسال مثلده مهر وماهی
برپرده اولوب ایکیسی جالس
آینه یه کیردی عکس وعاکس
مکتب اوحرمسرای وحدت
جمع اولدیلر انده هجر ووصلت
مابینده ناروبود وصلت
حیران حیران نکاه دقت

غالب ده‌ده

هب درسلری رضا وتسلیم — منلای جنون پیر تعلیم
امانه جنون شیخ کامل — مفتئ مدبران عاقل
تنهازو وادئ محالات — وارستهٔ قید احتمالات
جهلك كيجه سن صباح قیلمش — منهیلری هب مباح قیلمش
افعالی چرا وچوندن دور — هم دیده هم کفرده معذور
باننده شه وکدا مساوی — عقلك سوزی ژره ومساوی
يك باشنه پادشاه قادر — حكمنجه كيدر بتون مشاعر
بوقدر سركاری ظن وشكده — هيچ شبهه‌سی قالمامش فلكده
اللهه بيله اولورسه سركش — خوف ايلمز آنی ياقاز آتش
باشلی باشنه براوزكه سلطان — عسكرلری وار سراسر عريان
وار حجتنه كوره اصولی — جسبيده قباسنه فصولی
بحث ايتسه ايدر جهانی الزام — برسوزله ايدر فخامی افحام
ابن ملكی قوبوب زمینه — بيك ننك بولوردی فخر دينه
بزمنده قوبوزجی ميرزا جان — برجورجنه خرجی فخر جرجان
احسانه كور ديلنجی ابليس — قشمر باشيسی ارسطاليس
اقليم بلاده شيخ الاسلام — قولينه ترتب ايتمز احكام)
برحكم قضای ناموافق — حسن اولدی جمال عشقه عاشق
بيك جانله حسن عالم آرا — چون اولدی او يوسفه زليخا
معشوق اوله‌جقكن اولدی عاشق — عذرا اوله‌جقكن اولدی وامق
ايتدی رخ حسنی نسترن زار — رخسارهٔ عشق وعشق رخسار
الف اوقوسه قدين ايليوب ياد — تا عرشه چيقاردی آه وفرياد
جيم اوقوسه زلفه ايليوب دال — برنقطه‌دن آكلار ايدی بيك حال
خنجر كبی رادن ايدی بيمی — صاقلاردی ابنده حرف ميمی
دندانهٔ سين اره سيما — ايلردی نهال عمرين افنا
سيياره‌سی الده بدر تابان — مانند كلف خطی پريشان
اطفال ايدردی درسه دقت — بونلر بری بيرينه مودت
وار ايله اوكاشنی تخيل — پروانه‌سی كل چراغی بلبل
خونكرم ايدی عشقه لعل نوشين — فرهادينه جان ويرردی شيرين
ليليسی خيال قيسه مجنون — پروانه‌يه شمعی زار ودلخون
حسنك سوزی الفت ومحبت — عشقك ايشی حيرت ايچره حيرت
صورتده جناب عشق خاموش — كرداب كبی محيط ايدر نوش
سوملزمی سورمی كيمسه بيلمز — اول رتبه‌ده بيخبر ديلمز
خاموش نه آه ايدر نه افغان — مدهوش نه يول بيلور نه اركان

غالب دده

آيينه کبی همان اول آفت   بی‌جان وزبان براوزکه صورت
باقدقجه آلوب جناب حسنی   جذب ايلر او آفتاب حسنی
خورشيد کبی اوماه نخشب   يکپاره نظر نه کوش ونه لب
آتش کبی حسن اولور فروزان   الله بيلور کيم اوله سوزان
حسنك طلبی ورای امکان   عشقك غرضی ضمير پنهان
آهو کبی خوش خرام وبدخو   هيچ کيمسه‌يه ايلمز تکاپو
حسن اولمده اول فسونکاره   مانندهٔ دام پاره پاره
کاهيجه که عشق کوز سوزردی   حيرتله بوشوخ جان اوزردی
ديردی که عجب بوچرخ آشوب   بن خاکنی ايلمزمی مطلوب
بسبللوکه غيری يار کوزلر   آيا نه شکل شکار کوزلر
بدر ايسه مرادی بن شب اولسم   کردونی سورسه کوکب اولسم
کاهيده تفکر ايدوب اول ماه   ديردی نه بوسوز نعوذ بالله
هيچ وارمی فلکده بويله کوکب   کيم مهر ايده ماهه عرض مطلب
بن ماهه که ايتميه اورغبت   ايلرمی سهايه صرف دقت
لکن بنده حسن عالم آرا   ايتمزدی بوماجرايی افشا
اسمی بلی حسن بی بهانه   امانه ايدی اوبی بهانه)
برلاله رخ سياه کاکل   سنبللر ايچنده غنچهٔ کل
آيينهٔ سينه بحر سيماب   عقد کهر اولمش آنده کرداب
دندان ودهانی ايدی بی ريب   پردر وکهر خزينهٔ غيب
اعجازده اول دهانه مقصور   بر نقطه وشرحی آيت نور
لب تشنهٔ حيرته زنخدان   پيمانهٔ سيم آب حيوان
حيرتده جان اوچشم شهباز   آهوی فسون کبوتر ناز
بازوی لطيفی شاخ سيمين   کويا که ضميری برك نسرين
انکشت سفيدی شمع کافور   کلبرك حناسی غنچهٔ نور
بيمار نکاهی دشمن جان   کيسوی سياهی خصم ايمان
کردن لب جوده سرو سيماب   کويا که بوغاز ايچنده مهتاب
انوار صباح وش بناکوش   خورشيده کاشچراغ منقوش
بازولری کوثر مخلد   انکشتری جوهر مجرد
کعبين ايدوب اول پری محنا   دوشدی اياغه اياغ صهبا
کنج دهننده خالی کويا   برمخبر بيدرکه کنج جويا
کنجينهٔ سينه کنج نيرنك   آيينه ايچنده نقش ارژنك
تير نکهی شهاب ثاقب   سهم ستمی قضای صائب
چشمندن ايريدی خضره درمان   ظلمت کوريوردی آب حيوان

(کاکللری)

غالب دده

کاکلری آفت دل و دین
چشمان سیهله نقش ابرو
زلفنده هزار رشتهٔ جان
یکپاره نزاکت و لطافت
ای خامه هزار بارك الله
چون نظم ایله مقصدك هنردر
برماه رخ سیاه چرده
عزرائل غمزه آفت جان
مغرور نکاهنه نه قابل
خط رخی دود نار نمرود
چشمنده نهفته نطق عیسا
زیر کاهنده تار پرچم
زلفی که ایدر فسونی آگاه
ایلر نکهی ایدرسه بیداد
خط کرد لبنده نور تنزیل
جلاد نکاهن ایت تماشا
برخسته بوکیم نعوذ بالله
مژکانی که بیم جنبش ایلر
انوار جمالی اولماز ادراك
بررتبه ده در تجلیٔ ناز
همنالهٔ نی هوسکرانی
فتراکنه بسته نور ایمان
خط لبی خون عقله فتوی
نطقی لب تیغ نازه اسناد
بکزردی خط وجمالنه کر
نورسیه اولسه پاره پاره
ذی روح اولیدی غنچهٔ نور
رخساره سنه خط معتبر
یوق یوق اوغدار پاکه کاکل
و برمز نکهینه اذن یغما
هاروت نکاهی اینسه ایما
ساقی کرم ایله بی دماغم
می و برکه بودرد چاره سزدر

فرمانه بسته چین وماچین
محرابك ایچنده جفته یاهو
پیوستهٔ تار و پود نسیان
همواره ملاحت وصباحت)
اولدك جذبات حسنه آگاه
عشقی دخی سویلمك هنردر
چون آب بقا ورای پرده
فتنه آکا چشمی باغلو قربان
جبریل اوله مرغ نیم بسمل
لعل لبی کوثری آلود
برسوزله قضانی ایلر احیا
ماه ایچره نوشته اسم اعظم
غمزه اوقور العیاذ بالله
عیسانی عروس می که داماد
عیسا کبی نازل اولمش انجیل
عزرائلی کورکه روح بخشا
عزرائل اوکنده الامان خواه
بیك جند بلا نمایش ایلر
خورشید یانندهٔ برآوج خاك
اولمز ارنی یه کوشی همراز
زمنده ترانه لن ترانی
زنار کسسته رشتهٔ جان
قربان نکاهی جان تقوی
انجاز یده وعدی کبی بیداد
ظلمنده طوغیدی مهر انور
ایتمم بن اوزلفه استعاره
نوش لبنه اولوردی زنبور
فردوس برین ایچنده کافر
خرمنکه آتش ایچره سنبل
چوقدن یقیلوردی دین ودنیا
افتادهٔ چاه اولور زلیخا)
پابستهٔ رشتهٔ فراغم
دریای سخن کناره سزدر

غالب دده

ساقی مدد ایت که مستمندم — بازار بلاده غم پسندم
لازم بکا نیجه نقد گفتار — تا جنس غمه اولهم خریدار
می ویر بکا ای کل لطافت — هم صورکه نه ایلرم حکایت
ساقیٔ شراب بزم معنا — بو نشئه دن اولدی روح بخشا
کیم حسن ایدوب اشتیاقی افزون — کوندن کونه مهوش اولدی دلخون
درد دلن عشق ایتدی مزداد — بیك فکر وخیاله اولدی معتاد
اندامنه لرزه ویردی بو تاب — آیینه ایدی ولیك سیماب
بختی قره زلف پرخمندن — خوابی طاغیتقدی پرچمندن
که زلفنی فرش راه ایدردی — کههمچو صبا کلور کیدردی
ناهید کبی اولوب شب آهنك — قالمازدی صباحه نغمهٔ چنك
هرشب ره عمرینی دوررردی — خلوتکه عشقه یوز سورردی
هرکیجه مثال کرم شبتاب — باغ امله اولوردی رهیاب
او بخوده کورنجه چشم یاری — پروانه دن اوکرنوردی زاری
یعنی که او بلبل خوش الحان — خاموش خاموش ایدردی افغان
بر رتبه ایدردی نرم رفتار — اولمزدی خلیده پاینه خار
غمدن نفس المیوب او بیجان — مانند حباب اولوردی لرزان
ظلمتده کزردی بی محابا — معنا ایدی حرف ایچنده کویا
مهتابه اولوردی سایه کستر — تا اولمیه نوری بار دلبر
ایتمزدی ایاغ اوزره رفتار — سایهم دوشه باری ایده بیدار
بختن دخی استمزدی بیدار — شایه ویره خواب یاره آزار
بی صیت وصدا کلور کیدردی — کویا که کوکده سیر ایدردی
مقصد بوکه ایده سیر دیدار — آکاه نکاهی اولمیه یار
بیدار بولنجه دلنوازین — آچمازدی صحیفهٔ نیازین
سوز غم ایله ایدوب مواسا — خندان کورینوردی شعله آسا
شیرین شیرین دیوب فسانه — شکر خوابه ایدوب بهانه
استردی که یاری ایده درخواب — سویلردی مثلده کاخ سنجاب
ایرلاردی جنون ترانه سندن — لیلی مجنون حکایه سندن
آخر او یودقده اوسمن رو — اول باغه ایدردی چشمن آهو
مجنون وش اولوردی اول خردمند — برساده نظاره ایله خرسند
وار بونده بر آشکاره معنی — کیم حسن ایدی عشقه عاشق اما
سیرینه کیجه ایدردی رغبت — ایتمشدی نیازه نازی سبقت)
نزهتکه معنی اویله بر یر — کیم آبی بنفشه خاکی عنبر
اول باغ بهشت او خاك خرم — خاك ایدی ولیك خاك آدم

سدره ایدی نهال او باغه یکسر
سرسبز کیاهی عمر جاوید
برقلزم نور سرخ کلزار
رخشنده چراغی نور تنزیل
شبولری شبچراغ ایمان
زرینلری بحر وکانه قیمت
مریخ ایدی پاسبان بستان
مرجان وعقیق کنج درکنج
اخترله دوشنمه صحن هامون
شهبازی دکل شکاره مأنوس
برحوض مبارك اول مقامی
ایتمش مکر اول ریاضی مولا
مرأت جمال شاهد غیب
پنهان ایدی کونه کونه حالات
هر بر صدفی دفینهٔ نور
آیینهٔ سیم حوضه هر دم
اول حوضده فلك غریق ومبهوت
بر پیر جوان ضمیر وعیار
نامی سخن وعزیز ذاتی
ماهیت حسن وعشقه عارف
اندیشه‌سی شبچراغ عرفان
هم مسئله هم کتاب منزل
قصد ایلسه بی سلاح وجوشن
که دیو اولوردی کاه پری
کمرهلره خضر راه اولوردی
که عالم اولوردی کاه شاعر
فرماننه یأس وشوق محکوم
امریله اولور روان دمادم
مسرور ایدر ایدی سوکواری
اوصاف ذکاسی سویلنلمز
محتاج آکا جمله خلق عالم
افکاره کوره و برنسلی
قصد ایلیجك ایدر نه نیت

برخام اریك آنده چرخ اخضر
شبنملری نجم وغنچه خورشید
لؤلوی خوشابی لعل شهوار
فرش چمن آنده بال جبریل
کلبرك خزانی جوهر جان
نرکسلری یادکار جنت
آی چیچکی آنده بدر تابان
اشجار ثمار سیب ونارنج
الماس چاقل طاشندن افزون
صید ایلر ایدی تذروی طاوس
سیراب ایدر ایدی فیض نامی)
یکپاره کومش صو ییله اروا
اول حوض جلی ایدی بلاریب
دریای صفات وکوهر ذات
چون پیلهٔ چشم روشن حور
تصویر اولنوردی بشقه عالم
مهرومهی همچو یونس وحوت)
اولمشدی اوپرده مهماندار
مسبوق ایدی چرخدن حیاتی
خاصیت کرم وسرده واقف
سرداش ضمیر جان وجانان
هم معجزه هم نبی مرسل
ایلر ایدی صلحی جنکه رهزن
که بحری اولوردی کاه بری
بیکسلره پادشاه اولوردی
که زاهد اولور کاه ساحر
امید ورجا بانندده مظلوم
که اشك وسرور وکاه ماتم
مخمور ایدر ایدی هوشیاری
معنالری وارکه کیمسه بیلمز
آنکله بولور حیاتی آدم
مرآنه کوره ایدر تجلی
برآنده ضدی ضده علت

غالب دده

کاه اولدی اسیر چاه محنت — کاه اولدی عزیز مصر دولت
شان سخنه بو بایه دوندر — اوصافی دروغدن فزوندر)
ای طالب شبچراغ معنا — انصاف ایله قیل کلامم اصغا
بو معنیده بر ایکی مباحث — تطویل کلامه اولدی باعث
عاقل قیلغنده بعض مجنون — بو قدر دیه دوشدی تازه مضمون
کویا که سخنوران پیشین — هب سویلیه لر زمان پیشین
هیچ کیمسه ده قالموب لیاقت — شاعرلرك اوله کاری سرقت
بو کرچه دکل جوابه لایق — صرف ککه هر خطابه لایق
اماکه رازده یاوه سنجان — پسماندهٔ قوم جان بن جان
زعمنجه سخنور زمانه — سجاده نشین قهوه خانه
ریاکیٔ هرزه خواب منحوس — آتشلر ایچنده پیر ققنوس
بربرینه ایلیوب تکاپو — دیرلر که افندی بویله در بو
وارمی هله سویلنملك سوز — قالمشمی مکر دینلمك سوز
شمدی قنی اول سخنور روم — زرمی اوطه باشی پیری مرحوم
یا محنتیٔ بلا کشیده — عینی چلبی اونور دیده
اشعاری آلوب کوتوردیلر حیف — قالدق هله بز بقیة السیف
قیملریز بیلنسون احباب — ارباب طبیعت اولدی نایاب
باشن صاله رق تعجبانه — دیرکه قوجه ثابت زمانه
بربرینه صاتق ایچون اشعار — مضمون نوی ایدرلر انکار
دیکر متشاعران کتاب — کیم اکثری خواجکان کتاب
کرا کهٔ صوف پر مباهات — موج آور بحر اصطلاحات
عندنده معظم مطالب — ازبرانه منشآت راغب
صکره بر ایکی کوزلجه اوغلان — طنبور وشراب وبعض دیوان
ایش کورمده کلسه طبعه نفرت — بونلرله ایش مدار قوت
اولمزهله سوختوات شاعر — ایتمه اوکروهی بحثه دائر
ای خرده شناس معنیٔ پاك — کوش ایت که نه در بوکلك چالاك
اسماهمه دم ایدوب تبدل — دور فلکه کلور تحول
ضدیتی صانمه ذاتندر — آثار بتون صفاتندندر
حاشا عبث اوله نظم وتغییر — وار هر صفت خداده تأثیر
مقدوره که مقتدر کرکدر — سویلتمکه سویلدر کرکدر
فیاض سخن جناب حقدر — انسان بوعطایه مستحقدر
اوصاف خدایه غایت اولمز — فیض سخنه نهایت اولمز
تدقیق نظرله ایله انصاف — اول فیضی توکندیلرمی اسلام

(بی غایه)

بی غایه و بی قیاس وتخمین … سویلمده نو بنو مضامین
از جمله تجدد حوادث … مضمون نوه دکلی باعث
سن قدرت فهمی ایله پیدا … بن سویلیه یم سن ایله اصغا)
کوردکده بو ایکی مبتلایی … فهم ایتدی مآل ماجرایی
کاه ایلدی روی حسنه دقت … کاه ایلدی عشقه صرف همت
رحم ایلیوب اول ایکی جوانه … بو اولدی میانجیٔ میانه
فی الواقع ایدوب او پیر همت … کوندن کونه تازه لندی الفت
اولدی همه دم بوفق دلخواه … بر بیرینه مشتری ایکی ماه
چوق سورمدی نیلیم بو بازار … چوق کوردی بو ذوقی چرخ غدار
بیلم که نه روزکار اسدی … کل صولدی هزار صوتی کسدی)
وار ایدی قبیله ایچره بر مرد … حیرت آدی کندی شیر بی درد
حاکمدی سراسر اول دیاره … ضابط کچینور بو ایکی یاره
جاسوس قضادن اولدی آکاه … کیم حسن ایله عشقدر هواخواه
کردون کبی جوره قیلدی همت … چکدی آره پرده سد فرقت
امر ایلدی کیم بو ایکی سرباز … بر بیرینه اولمسون نظرباز
امرینه تخالف امر دشوار … آیرلدی اول ایکی ماه ناچار
سیر ایت که سپهر بی وفایی … راحت قومز ایکی آشنایی)
حسن اولده خیال قوردی کویا … تنها ایده حیرت ایله غوغا
یعنی که چکه بر آه جانسوز … اول دشمنه اوله خانمانسوز
فی الحال کلوب سخن یتشدی … اما که بوزق دوزن یتشدی
حسنه نیجه نصحه ایتدی آغاز … کیم حیرته اولمه ناوك انداز
اول مرد ایله دوشمز انکسارك … آیینه سیدر جمال یارك
برهانلری سرد ایدوب تمامی … بو اولدی نتیجهٔ کلامی
یقمق بو بنایی نار واردر … کیم بر یوزی یاردن یکادر
سن نامه یاز ایلیم بن ایصال … بردم دخی بویله خوش کچر حال
ناچار قالوب همان اول آفت … مکتوب ایله ایلدی قناعت
سوز چوقدی اکرچه خامه سنده … قان اغلایه یازدی نامه سنده
اول نصحه چو امتثال قیلدی … بوطرز ایله عرضحال قیلدی)
بو نامه اوباز جانه کتسون … بر آهدر آسمانه کتسون
بو نامه که بر فقیر دندر … کوکلی کبی کاغدی شکندر
بر ظالمه درکه پادشهدر … نامه م نظرنده خاك رهدر
ای بنده سنه انیس اولان شاه … شمدی نه سبیدن ایتدك اکراه
منظورك اولان شکسته بندم … شمدی کیمه بسته سین افندم

غالب دده

کرچه بیلورم جدا دکلسین
دوشدمسه نیازه نازنینم
حیرت بکا وصله اولدی مانع
فرض ایلیهلم که خاکسارم
ای حالمه رحمی اولمیان یار
بیلارجه کل بهارك اولدم
ایتدم سکا جان وسرله رغبت
الآن که حالم اولدی مشکل
یاوصل ایله سندن آلورم کام
حیرت بنی قیلدی زار ومضطر
کروار ایسه سنده باکا رغبت
البته قبیله کوش ایدرلر
ای اخترمی سیاه ایدن ماه
برآفته سنده دوش اولورسین
حسرتده قومه بوخاکساری
شکر ایله خدایه ای سمن تن
باللی که قبیله ایچره عادت
ارکیم ایده نامزددن اکراه
اولدمکده کلام ایروب ختامه
آلدی سخن عزم راه قیلدی
بولدی کلوب عشق لال وخاموش
نه دوزخ غم نه ذوق دیدار
دیدی که سخن بتر بو احوال
هم باقی که جناب حسن یکتا
بیك یأسله ایلیوب شکایت
عشق اوسوزی کوش ایدوب آیلدی
برنیجه زمان یچروب اوزرندن
صوردیکه نه کونه نامه در اول
چون آلدی نکاه ایدوب سراپا
اول آن الوب الینه خامه
سرنامهٔ نامه نام سبوح
معمور ایدن عالم بلایی
حسنی ایدن آفتاب رخشان

اول رتبهده بیوفا دکلسین
الدن نه کلور قفس نشینم
بر نامه یه سنده اوله قانع
یوق شبهه که خاکپای یارم
فکر ایله که روز آخرت واز
آخر که خزان ایرشدی صولدم
هم قدرنم اولدیغنجه خدمت
ترك ایتمه بوزاری مرحمت قیل
یا مرك ایله زنده ایلرم نام
غیرت سکا دوشدی ای دلاور
وار آه وفغانه ایله عادت
وصلله سنی خوش ایدرلر
وهم ایله که منتقمدر الله
آهم کبی شعله پوش اولورسین
بر سوزله تسلی ایله باری
یاسن بن اولیدك آه بن سن
سندن بکا درهمیشه رغبت
دختر قالور اونه خواه وناخواه
دست سخنه ویرلدی نامه
هدهد کبی قصد شاه قیلدی
آیین قدمی اوزره مدهوش
کویا که نه یار وار نه اغیار
بونامه یی آچده کورندر حال
سندن نیجه ایلمش تبرا
فرقت سوزین ایلمش حکایت
تکرار دوشوب بنه بایلدی
کلدی سوزه قان کلوب کوزندن
کوستر نه سیاه جامه در اول
فهم ایتدی ندر مآل دعوا
یازدی اوده برجوابنامه
پیداکن عقل وخالق روح
مهجور ایدن ایکی آشنایی
عشقی ایدن آتش ایچره بریان

مأیوس ویرن امید وصلت
ای بنده‌سن اولدریجی خنکار
نامه‌ك دل زاره واصل اولدی
بیلم نه فسونذی اول فسانه
دوزخ دیدیکم نه جانه منت
برنیجه زمان که لال ایدم بن
صاندك بنی کورمیوب اویانق
بن ایسه بووقتی ایلیوب یاد
برچاره سزم ندر بو جبرك
ای کندو بنی بنده عد ایدن شاه
خون صانمه کوروب النده حنا
ظن ایتمه که غم خرابی سنسین
شوریده بنم که بیك غم وار
بلبلده کوروب فغان هیهات
چون استدك اوله آشکاره
غوغای محبت ایسه مقصود
فرمان سنك حصولی بندن
چون اولدی جمال عشقدن دور
ایتمشدی اوشمعی زیب زانو
پروردهٔ شیر ایدوب مقدم
قیلمش آنی موسم صباده
تنهاده فغانی ایلیوب کوش
چون پرده‌دن آشدی ساز فرقت
حس ایلدیکم اوماهپاره
حسن ایتمده ایدی دمبدم آه
عصمت بوکاصوردی سوزودردی
حسن ایلدی ماجرایی تقریر
کیم خستهٔ عشقه صورمه دردین
پروانه‌یه صورمه خواهشندن
اول آتش غم که دوشدی جانه
عصمت ایشیدنجه بو جوابی
سویلندیکنه اولوب پشیمان
زعمنجه اولوب فسانه پرداز

مأنوسی ایدن اسیر حسرت
تدبیر ندر الده نم وار
اوق دکدی و یاره حاصل اولدی
دوزخ خبرین کتوردی جانه
برسوز وار ایچنده آه فرقت
اول خوف ایله پرملال ایدم بن
معشوق بنمده سنسین عاشق
حیرانلغه دل ایدردی معتاد
بالله نه تیز توکندی صبرك
بوسقدر اولان فتادهٔ چاه
بی بهره در عشقدن زلیخا
روشن کونك آفتابی سنسین
هرغمده بنه بیك عالمم وار
پروانه‌یه تهمت ایتدك اثبات
آسان کورینور فغانه چاره
اشته فلك اشته آه پردود
جان ویرمه بنم قبولی سندن)
حسن اولدی اوفکرت ایله رنجور
عصمت دیه‌رك برآتشین خو
ویرمش اوکله عرقله شبنم
جوبار حیادن آب داده
طویدی غم حسنی اولدی بیهوش
کوش ایتدی اصولی ایله عصمت
برمهره دیلرکاوله ستاره
برعشق بیلوردی برده الله
کوش ایتدی جواب آه سردی
رؤیاسنی ایتدی بویله تعبیر
دیرتمه اوبیکسك نبردن
سوداسنی آکله سوز شندن
لطف ایله که دوشمسون زبانه
افکارینی آشدی اضطرابی
کوش ولبه اوردی مشت خسران
سرنامهٔ نصحه ایتدی آغاز

دیدی که ایا کل مرادم
هردردکه وار دواسی واردر
افسانهٔ یأسه اوله معتاد
غایت حذر ایت که ای کل اندام
افغانکی ایلمه زیاده
برحرف که لبدن ایده پرواز
اول‌سری که خوشجه طوتمدك سن
حسن اول سوزی کوش ایدوب اوزولدی
دیدی که عجب بوله کیدرسین
ممکنمی که عشق ایده‌م انکار
ناموس نه‌شی حیا نه سوزدر
بن سرخوش اولدیغم نه میدر
لازمسه اکرسکا فسانه
دریا کبی بردن ایلیوب جوش
جمع ایلدیلر قبیله بی هب
کیم کوهر حسنه طالبم بن
غوغایه اکر دوشرسه تدبیر
اولدر ایسه دل آکا صدفدر
سادات قبیلهٔ محبت
کیم باوه‌یه باشلامش بو بیدل
هر بیری طاقلدی حسب طاقه
کیمی دیدی تیغك ایلمه تیز
کیمی دیدی خولیا بلادر
کیمی دیدی شعره ایتمه رغبت
کیمی دیدی تختکز مبارك
کیمی دیدی خیلی طرفه مجذوب
کیمی دیدی وار الندە شمشیر
قالدی آره یرده عشق وغیرت
ناچار قالوب اومرد حیران
صوردی سببی ندر بو بیداد
موجب نه که مسخره اولدی حالم
نصح ایتمکزه نه اولدی حائل
زجرك سببین بیان بیورك

نورستهٔ کلشن فؤادم
هرخسته که وار شفاسی واردر
دوشدکسه‌ده عشقه ایتمه فریاد
بونطقکی طویمسون لب وکام
ناموس خیالی ویرمه باده
بیك کوشده اولمز آشیا فساز
برسینه‌ده ایلمز نشیمن
زهرآغلدی آچی اچی کولدی
سیلابه قرار حکم ایدرسین
سن آکلادیغك دکل بو اسرار
پروانه‌یه مومیا نه سوزدر
سن نهی بیوریغك نه شیدز
سن دکله بن ایلیم ترانه
ای عشق دیدی واولدی خاموش)
عشق ایلدی آنده عرض مطلب
غوغای طلبده غالبم بن
اشته قلم اشته تیغ وشمشیر
جانان ایله جان خلف سلفدر
بربیرینه ایتدیلر اشارت
مجنونه ندر دوای عاقل
بیچاره بی آلدیلر مذاقه
افیونه بغایت ایله پرهیز
ایواه بودرد بی دوادر
زیراکه ویور خیاله صورت
شاهم اوله تختکز مبارك
اکلمه دکلمی یوخسه مطلوب
مجنونك اولور دواسی زنجیر
ذوقلندی بتون بنی محبت
اعدا لره اولدی عبد فرمان
کیم ایتدی قبیله آنی ایجاد
حل اولدی فصاحته مقالم
معقوله دکلیم یاقائل
جرم وار ایسه عیان بیورك

(سادات)

سادات قبیله جمله هپ — قیلدیلر آکا بیان مطلب
کای طالب حسن اولان خردمند — کوشکده طوررسه کوهر پند
فکر ایله که جمله آشنایز — هپ شور وهوایه مبتلایز
بر سوزله کیم اولدی یاره واصل — بر غنچه ایله بهاره واصل
هیچ ممکن اولورمی رنجسز کنج — چوق کیسه یه اردی کنجسز رنج
دعوامزی صانمه حیله مزدن — وار قیسه ده صور قبیله مزدن
عشق اکلادیکم ندر سرانجام — غوغای مقاله ویردی آرام
دیدی بیورك نه اوله خدمت — من بعد من و بلای محنت
سادات قبیله ایتدی تدبیر — کیم مهرینه ایله نقدی توفیر
حسن عقدینه چوق بها کرکدر — اول سکا کیمیا کرکدر
طورمه سفر ایت دیار قلبه — جان باش قو رهکذار قلبه
اول شهرده کیمیا اولورمش — یولده بلی چوق بلا اولورمش
بیك باشلی براژدر منقش — مومدن کمی آلتی بحر آتش
بیك بیلانی یول خرابهٔ غم — آنك اوته سی سرای ماتم
مشهور اوبولك باشنده جادو — هرموی بیلان یالان دکل بو
بردشت ایچنده دیو وپری — ارسلان قپلان وحوش بری
جن نوعی هزار بدلقالر — جادو قیلغنده اژدهالر
مظلم کیجه لرده غول یابان — آوازه سی رعددن نمایان
سحر ایله یاغار اودشنه آتش — کاهیجه ده افعی منقش
الله معین اولوب کچرسك — قلب شهرینك آبنی ایچرسك
قیل آنده کی کیمیایی حاصل — کل بونده اول اشته حسنه واصل)
عشق اولدی بو مژده دن فرحناك — بیك شوقله قیلدی جامه سن چاك
فی الحال صوروب دیار قلبی — طوتدی ره رهکذار قلبی
غیرتده اولوب اکافدادار — قیلدی ایکی یار عزم دلدار
چون کیردی اومرد راه راهه — اول قدمنده دوشدی چاهه
اماکه نه چاه چاه کرداب — مانندابد وراسی نایاب
غیرت دیدی آکا ای فدایی — قارونه صور ایمدی کیمیایی
دیجور فراقدن نشانه — بحر ظلمات بی کرانه
دوشسه بوکا خضر اولوبده کمراه — اولوریاری یولده عمری کوتاه
والحاصل اومهر عالم آرا — برعکس اولوب ایتدی چاهی مأوا
قصد ایلدی طارم سماکه — بربشقه سفر کوروندی خاکه
کیتدی نیجه ماه وسال وایام — قعرین بولوب آخر ایتدی آرام
بردیوه مکر اوچاه محنت — اولمشدی مقام خواب راحت

غالب دده

بر دیو که وار ایجه سیاهی
هر بیریسی معدن سیاهی

طوتدیلر او ایکی درد مندی
طاقدیلر ایاغنه کندی

عرض ایلدیلر او دیو مستة
کیم صید بودر شکسته بسته

قارشو چاغروب او دیو هائل
مهر اولدی زحلاه صان مقابل

دیدی که نه راهه ایلیوب عزم
دوشدك بن چاهه بو یله بی حزم

طویدم غم حسنه جان فشانسین
زر طالبیسین اسیر کانسین

لکن بونه فکر کج نما در
ادراك دكل باشه بلادر

سن قنده او آفتاب قنده
دریا قنده سراب قنده

خوش قسمت ایمش بزه وجودك
باغلاندی بصیرت شهودك

کیم واردی دیار کیمیایه
عنقایه ایرشدی یا همایه

عشق آتش کین ایله اولوب کرم
دیدی نه کرك بوسوزلك نرم

قتل ایتمه دکلیدر مرادك
الآن الکده ظلم ودادك

کویا که بوسوزله فکر جانان
کوکلدن اولورمی ذره پنهان

قورقتمه دوشمه بی محلدر
وصلت دیدیکم بنم اجلدر

غم مشعلیدر بوسونمك اولماز
جان ویرمك اولوردی دونمك اولماز

اول دیو لعین بد سرانجام
حبس ایتمکه قیلدی امر واقدام

تا ایلیه شحم ولحمن افزون
صکره آنی طعمه ایده ملعون

بر نیجه زمانلر عشق وغیرت
قالدی اوراده اسیر محنت)

بر صبح سخن یتشدی اول پیر
کلدی سرچاهه ایتدی تقریر

کای بستهٔ چاه اولان جوانلر
هنگام بلاده مهر بانلر

عزم ایلیکز خلاصه طورمك
یول قورقولیدر خلاصه طورمك

بوچاهده هیچ خلاص یوقدر
افتادهلره مناص یوقدر

الاتن چاهده بر رسن وار
جنلر آکا دکل خبردار

بر پیر آکا طلسم یازمش
حفظ ایتمکه جنلی اسم یازمش

کیم اول رسنی طوتارسه محکم
حفظ ایلر آنی او اسم اعظم

امر بنی طوتوب اوایکی جانباز
منصور اولوب اولدیلر سرافراز

غیرت دیدی عشقه ای برادر
کل یول اری بولده اولمق استر

بال آچدی ایکی همای دولت
دوشدی یوله همچو بوم غربت

افتاده لکه غم اولدی منضم
دوشدی دیوانه خرابهٔ غم)

بردشت سبهده اولدی کمراه
یلدای شتا بلای ناکاه

بردشت بو کیم نعوذ بالله
جنلر جریداو ینار آنده هرکاه

بربیرینه خوف ویأس لاحق
که قار یاغار ایدی که قرانلق

دیجور ایله برف ایدیجه الفت
برقالبه کیردی نور وظلمت

غالب دده

سرمادن اولوب فسرده مهتاب — شبنم یرینه دوکلدی سیماب
بوزدن قیریلوب سپهر مینا — دوشدی یره ریزه ریزه کویا
سرما ایله برف اولنجه منصب — دندانی صیرتدی زنکیٔ شب
بیك یخ ایله نعل ماهی انجم — دیجور شتادن ایلدی کم
مانند ستارهٔ شب افروز — کاهی کورینوردی روز فیروز
ماهیلری صید ایچون سراسر — باغلو ایدی اولطه‌لرده اخکر
غبرایه آقاردی سقف خضرا — طوتماسه ستون شعله سرما
دریالری کشت ایدنجه کاهی — آهویه غدا اولوردی ماهی
جره اکر اولمسیدی لغزان — دوشمزدی زمینه تاحزیران
مریخك الی طوکوب شتادن — دوشدی یره خنجری سمادن
شیر فلك اولدی شیر برفین — دندانی برنده ایدی پروین
بجسته اولنجه چشم کریان — کوزلکله آراردی مرکی مردان
باروته شتاب ایدردی آهو — آغز اوتنه کلوردی تیهو
اغرب بو که طوکدی راه افکار — سکته ایله کلوردی طبع اشعار)
اول خوف وخطردن عشق آکاه — بیك دهشت غمله اولدی کمراه
بیلدی که شهر دکل اووا در — اما یا سحر یا سیمیا در
اسباب هلاك هب مکرر — آوازهٔ رعد وبرق وصرصر
دریای ظلام موج برموج — غولان خیال فوج در فوج
کوردی قاره‌لردن آشدی ظلمت — ایتدی اوجوانی غرق دهشت
ایتدی نیجه سرسری تکابو — مانندهٔ کردباد هرسو
ناکاه آنی کوردی اول پری وش — خرمن کبی برمخوف آتش
قطران جحیمدن نشانه — اوستنده زبانه برزبانه
بر پیره زن ایمش آنده مأوا — جادوی مخوف دیو سیما
دوزخده مقری صانکه شیطان — درت یانی جحیم وزفت وقطران
باشی قره طاغدن نمودار — آغزی دیشی کهنه کور کفار
بورنی موده بورنك اوواسی — صرتلان یتاغی کلر یواسی
صارقمش لب زیری تا بزانو — مانندهٔ ناوفیل بدبو
قاپلو بغه ایکی چشم بدرنك — کرپکلری همچوپای خرچنك
ایکی ممه شکلی ایکی خنزیر — برکار ایچون ایتمش آنی سرزیر
قاش یاپمش ایکی قره چیانی — صاچ یاپمش ایکی کومه ییلانی
تارله قوغوغی ایکی قولاغی — کرپی یووه‌سی صچان یتاغی
آتش ایله سو یاشور زبانی — کویا اوجهنمه زبانی
کهاره سوار اولوردی جون باد — که آتشه ایتدیردی فریاد

اولادى طوغردى برياننددن ‖ يوتديغى چوجقلرك قاننددن
طعمه ايدرايدى بڭا تكرار ‖ طوغورديغى اول كريه بدكار)
اول دمده سخن حضوره كلدى ‖ كن امرى كبى ظهوره كلدى
كوردكده او پيرى عشق چالاك ‖ كريان اولوب ايتدى سينه سن چاك
حسنى آكوب ايتدى آه وفرياد ‖ هم قيلدى بوشعر پاكى انشاد)

خوش كلدڭ ايا بريد جانان ‖ بخش ايت بكا بر نويد جانان
جان اوله فداى عيد جانان ‖ بى سود اولهمى اميد جانان

يارڭ بزه برسلامى يوقمى

اى خضر فنادكان سويله ‖ بوسرى ايدوب عيان سويله
اول سن بكا ترجمان سويله ‖ كتم ايتمه بكان بكان سويله

غم دفترينڭ تمامى يوقمى

يارب نه انتظار در بو ‖ چكمز نيجه روزكار در بو
هب غصه وخار خار در بو ‖ طويسم كه نه شيوه كار در بو

وصلت كبى برمرامى يوقمى

چيقدم سرداره همچو منصور ‖ آوازم اذان نفخهٔ صور
غم قيلدى كاومى شاه منصور ‖ اولدم سپه بلايه محصور

اول پادشهڭ پيامى يوقمى

كام آلدى بوچرخدن كدالر ‖ فردالره قالدى آشنالر
طورمزمى اوعهدلر وفالر ‖ چكمزمى بو ايتديكم دعالر

حال دلڭ انتظامى يوقمى

دل حيرت غمله لال قالدى ‖ غالب كبى بى مجال قالدى
كوندرديكم عرضحال قالدى ‖ الآن بر احتمال قالدى

انصافڭ اوپرده نامى يوقمى

بازايتدى سخن در خطابى ‖ بوطرز ايله ويردى كيم جوابى
سن يار يكى بخبرمى صاندڭ ‖ يوخسه سنى ترك ايدرمى صاندڭ
عاشقدر اوساكا صانمه معشوق ‖ كوش ايت كه بودر كلام موثوق
فريادكه يتدى حسن يكتا ‖ برتيغ مجوهر ايندى اهدا
اما كه نه تيغ تيغ الماس ‖ جلاد عدو شهاب وسواس
بر مصرع ذوالفقار حيدر ‖ برآيت كارزار حيدر
رشك آورتيغ چشم ابرو ‖ خامشكن شاعر هجاكو
قان ايرماغى جويبار آتش ‖ زهر اجل اژدر منقش
ماه نوآكا نيام غرا ‖ باشدن باشه جوهر ثريا

غالب دده

بر تیغ که بحر بی کرانه — صو برنه جان ایدر روانه
چکمش انی بیضهٔ قردن — سرپنجهٔ آفتاب روشن
چون غمزهٔ دلبران طناز — آشوب قضایه حرف انداز
خونخوار ولیك ظلمی دافع — کج جانلره جواب قاطع
دعوا که سنك کواهدر بو — کج باقه که تیغ آهدر بو
هرنسنه که سد اوله بو راهه — قیل آنی حواله تیغ آهه
هم بر دخی برسمند دلکش — ایتدی سکا تحفه اول پری وش
سوکلون کبی برسمند کلکون — کلزار بهشت وقلزم خون
موج آور آب لعل و یاقوت — رفرف کبی راهوار لاهوت
سرتا بقدم بهار کلپوش — صهبا کبی لعل رنك و پرجوش
اندامی خمیرهٔ نزاکت — هرجنبشی جلوهٔ قیامت
تیز ایلسه شیوهٔ خرامن — ویرر ازله ابد پیامن
رفتارینی ایلسه مساعد — کردینه ایرشمز آن واحد
بر رتبه ده درکه زور رفتار — اجزای هوایه ویرمز آزار
چون طی مکانه همت ایلر — اجزای زمانه سبقت ایلر
آرامه آیاق ویررسه کاهی — قاره طاش ایدرم سیاهی
هرمویی طربده تار طنبور — آواز صهیلی نفخهٔ صور
صوکبی آقار زمین وکانه — آتش کبی صچرار آسمانه
عنقای سخن شناس وخوشدم — پروازده شعلهٔ مطلسم
والحاصل اواشقر سبکبال — ایلرسنی شهر قلبه ایصال)
اول تیغ ایله عشق برق جولان — غم دشتنی ایتدی ریك میدان
هرغول بلاکه چیقدی راهه — قیلدی آنی طعمه تیغ آهه
کوش ایتمش ایدی اوسرکذشتی — آتش یمی اوزره موم کشتی
چیقدی بولی اوزره شمعدی ناکاه — اول قلزم آتش جکرکاه
مومدن کیلر ایدوب هویدا — قیلمش نیجه دیو اوبحری مأوا
چون آتش اوقرمه ایمز آزار — آزرده اولورمی ناردن نار
کشتیلری برهوا طونارلر — چوق ابله بی نوا طونارلر
کشتی ولی نخل سوره بکزر — کالبدی سرخ شعله پیکر
کویاکه جزیرهٔ فلاکت — پرسوز بلا قزل قیامت
هر بیری مثال کوه سرخاب — طوپطولی ایچنده دیو کهراب
تابوت ایدی ایك کشتیٔ موم — اولماز کیرنك مزاری معلوم
اول فلك اونار پرفلاکت — هب شمع مزاردن عبارت
چون دیولر ایتدی عشقی دعوت — کل کشتی یه بوله سین سلامت

غالب دده

عشق ایلدی ماجرایی اذعان — صبر ایلیوب اولدی شتابان
اما که نه چاره راه مسدود — هیچ اولدی برطریق مشهود)
ای خالق کرد کار ناکی — بو محنت خار خار ناکی
رهزن نه رواکه یولی سنکدر — کرخواهش ایدرسك اول سنکدر
لازمی هر اهل درد پرشور — چیقمق سرداره همچو منصور
ایتمه بنی فرقته نشانه — بدعهدی نه حاجت امتحانه
چون ذرهٔ عشقه مظهر ایتدك — خورشیده باشم برابر ایتدك
جادولر الندە ایتمه بسته — اولدر بنی قویمه بویله خسته)
قالدی اوراده اسیر حیرت — نه تاب کذر نه فکر عودت
نطقه کلوب اشقر کل اندام — دیدی نه سببدن ایتدك آرام
عشق ایلدی در اشکی ریزان — سوزسویلدی همچو در غلطان
غیرت کبی یوق پر ایله بالم — بو آتش ایله نه اوله حالم
اشقر سوزیلوب مثل عنقا — اون آتشه کیردی بی محابا
برنارکه دودی دود نمرود — غولانی سپه نمود نمرود
دنبالری طوتمش آتش غم — کردابلری چه جهنم
دوزخ ولی شعله زار سیماب — هر اخکری جرعه نوش کرداب
هر غوطه‌سی برمحیط آتش — هرلجه‌سی برجحیم سرکش
طوفان شراره موج برموج — پروازده اشقر اوج براوج
پرجوش بلا محیط اول آتش — شعله آکا اول سمند سرکش
نار ایتدی جمال عشق تشدید — خوناب شفقده صانکه خورشید
غیرت دیدی عشقه یاقه جانك — بو آتشیدر او کیمیانك
مانند عقاب ایله پرواز — اول بوتهٔ امتحانده ممتاز
صانمه که بوقاپودن کلورسین — آتشده کیدر صودن کلورسین
دود ایچره قالوب اومهر روشن — برفته ایدی خسوف مهدن
بال آچمش آنك یاننده غیرت — پروانه ولیك شیر صورت
غولانی ایدردی هم دمادم — برتیغ ایله جان برجهنم
والحاصل او آتشین راهی — کچدی چونسیم صبحکاهی)
برساحله ایردی کیم کذاری — فردوس ریاضنك بهاری
بلبلاری طوطئ سخن‌ساز — بغالری سوز وسازه همراز
طوفان چمن بم زمرد — برکوك یشل عالم زمرد
هرسوده شکوفه‌لر نمایان — برخنده مثال ماهرویان
هرغنچه‌سی بربهار خرم — هرشبنمی برسحاب پرنم
صحرا طولی نرکس وقرنفل — یکانه کیاهی ورد وسنبل

غالب دده

برتبه هواسی صاف ودلجو | بلبللری غنچه کبی خوش بو
سیر ایلیوب عشق او باغ وراغی | برآه ایله تازه لندی داغی
نزهتکه معنی بی ایدوب یاد | بوشعر نوینی قیلدی انشاد)

ای خوش اوزمانکه دل اولوب شاد | جان ملکی ایدی مسرت آباد
ایتدم او هواری ینه یاد | الله ایچون ایله ای فلك داد

آرایش روزکار ایدم بن

بر باغ ایدی کیم بوجانه مأوا | هرغنچه سی جنت ایدی کویا
فرقت کلوب ایتدی جمله یغما | کوکلمده اونشئه قالدی حالا

مست می اعتبار ایدم بن

هیچ بوغدی سپهره برنیازم | درکار ایدی عیش ونوش وسازم
یاغنچه کبی کزردی سرو نازم | آچلمامش ایدی بوبله رازم

رشك آور نوبهار ایدم بن

شمدی غم انتظاره دوشدم | بلبل کبی نوبهاره دوشدم
چوق ناری چکوب کناره دوشدم | ساغر کبی پاره پاره دوشدم

مینوش عتاب یار ایدم بن

ای واه او روزکار کچدی | کل کچدی ونوبهار کچدی
دیدار کیم اولدی یارکچدی | جان تشنه قاوب خمار کچدی

معشوق ایله باده خوار ایدم بن

جانان ایله عیش ونوش ایدردم | کرداب کبی خروش ایدردم
بزم می شعله پوش ایدردم | بلبلارینی خموش ایدردم

غالب کبی کامکار ایدم بن

بوشعری اوقورکن اول ماه | برصوت غریب ایشتدی ناکاه
برطوطئ سبز آل منقار | برشاخده ایلر آنی تکرار
کیم دختر شاه چین اوخونریز | بوباغه کلور چوصبح کلبیز
اول دخترك آدی هشربادر | آدمکشدر پری اقادر
یازق سکا ای جوان یازق | اولورسك اوشیوه کار وعاشق
ذات الصوره واررسین البت | ایلر سنی مبتلای محنت
عشق آکا باقوب غروره کلدی | اسرار خفی ظهوره کلدی
حسن آدین آلوب دیدیکه هیهات | اغیاره محبت ایدهم اثبات
اول طوطئ سبز ایدوب بونی فاش | خضرره غیبه اولدی یولداش)
وقتاکه نه کوزدی عشق پرشور | اول باغه ایرشدی بر بلوك حور
برماه ایله برکروه اختر | سیاره لر ایچره مهر انور
اول ماه که اوکروهه شهدی | اول جند پری یه یاد شهدی

غالب دده

برحور نكاه وروح منظر
عبليه جناب حسنه بكزر
انجق اوقدر كه او سخنكو
خاموش ايدى بوكل سمنبو
بيك ناز ايله ايتدى عرض ديدار
عشق اولدى همان چونقش ديوار
آياكه حسن ميدر بو مهوش
كيم سينه مى قيلدى كنج آتش
يوخسه بو يرك پريسيدر بو
يانندە پرى چريسيدر بو
عشق ايلر ايكن بو فكرى تكرار
سررشته يى ايتمامشكن اظهار
برتخت كتورديلر مجوهر
قونمدى اوكروه نور پيكر
اول ماهوش اولدى آنده جالس
مهر اولدى يا حوض نوره عاكس
اطرافه ايدوب نكاه دقت
امر ايلبوب عشقى قيلدى دعوت
فى الحال كتورديلر حضوره
غرق اولدى همان اونور نوره
برمجلس عيش ايدوب مهيا
بيك كونه مسرت اولدى اجرا
عشقه نيجه احترام قيلدى
يانندە آكا مقام قيلدى
فى الحال كتورديلر صبوحى
مزج ايتدى اوماه راحه روحى
آغوش عريش ايچنده اول شاه
آغوشنه آلدى عشقى چون ماه
صهبا و پياله جوش برجوش
قيلدى مه وهاله نوش درنوش
ساقينك الندە ساغر نور
كالمر بتورردى شاخ بلور
لب برلب ايدى سبو وساغر
يكسان ايدى رنده خاك وكوهر
شكر ايتدى كوروب سبو اوحالى
هيچ سجده دن اولمز ايدى خالى
ياقوت كبى شراب انكور
الماس كبى پيالهٔ نور
ساقى دخى كندى اول پرى وش
برحور ايدى كيم شرابى آتش
دست نكهنده جام رخشان
عزرائل الندە جوهر جان
بيك جام ايچورردى هر نكاهى
كوزدن ايچورردى تيغ آهى
اول تيغى آلوب اوصبح كلكون
كيندى قويوب عشقى زار ودلخون
اول باغه كه باقدى عشق پرشور
نه جند پرى كورندى نه حور
نه ماه نه اول كروه اختر
نه شاه نه كرسىٔ مجوهر
آغازه نتيجه ويردى انجام
اولدى كيجه نك صباحى اخشام
چون عشق اوشوخى حسن صاندى
سياسنه الدانوب ايناندى
يول قورقولى تيغ آه نابود
ترك ايتدى بونى نكار معهود
نه تاب سفر نه تاب غربت
قالدى او بلاده عشق وغيرت)
ذات الصوره اولوب روانه
دوشدى يوله اول شه يكانه
غيرت اولوب عهدينه وفادار
اول كرهه اويدى چار وناچار
چوق عشق ايله غيرت اول سمنبر
اول قلعه يه وارديلر برابر
نه كوردى كه برغريب قلعه
هر يانى صور عجيب قلعه

غالب دده

بر قلعه كه سومناته بكزر　　هر سنك سياهى لاته بكزر
هرنك كنشت چارسوسى　　بر شهر عظيم يوق قپوسى
هب كوچه وكويى يوسفستان　　ديوارلرنده نقش خوبان
نقشى فلك البروجه همتا　　هم حالت حجرهٔ زليخا
كوياكه اوكوه بيستوندر　　شيرنلرى ماه لاله كوندر
هرقبه‌سى دستكار فرهاد　　هرسنكى ولى مزار فرهاد
مرمرلرى خرده كار بيژنك　　ديوارى صورنماى ارژنك
هب آنده‌كى خردكار صورت　　باريك ايدى چون خيال شوكت)
دوشدى يئه راهه اول پرى وش　　كندين يافه‌رق مثال آتش
اماكه نه راه هرقدم چاه　　هربرك كياهى مار جانكاه
يادينه كلنجه كوى دلدار　　ايلردى بو كفتكويى تكرار
اى ماه يتر يتر بو بيداد　　فريادمه يتكه يتدى فرياد
برچاره‌سى يوق بلايه دوشدم　　يك باشمه كربلايه دوشدم
آيينهٔ دل خراب قالدى　　مهتاب كم اولدى تاب قالدى
بربحرده يمكه يوق كنارى　　برجنكده يمكه يوق حصارى
بوزدى فلك انتظام عيشم　　داغ دله دوندى جام عيشم
من خستهٔ هجر ويار بى درد　　مشكل بوكه غمكسار بى درد
من زورق درد ايچنده ناچار　　ساحلده فغانده ياور ويار
يوق كيمسه‌يه ذره احتياجم　　مقدور دوا دكل علاجم
قالدم يالكز باشمده سودا　　كيدن كيمه ايدم آه وشكوا
آچلدى غنچهٔ نيازم　　بلبل كبى اوچدى خواب نازم
بربرفك ايچنده يمكه مدهوش　　دوزخ نظرمده طفل آغوش
جانمده سروره وار عداوت　　شاد اول ديسك ايلرم قساوت
اولمشدى اول آفتاب پرتاب　　بوقلزم اضطرابه غرقاب
جوش آوز ايدوب يم تلاشن　　دريا دريا دوكردى ياشن
اول ماه جهان هلاله دوندى　　مهر شرفى زواله دوندى
برتبه‌ده ضعفى اولدى مزداد　　كيم ايده‌مز اولدى آه وفرياد
برضعف كه ضعفك انتهاسى　　بلكه عدمك ده ماوراسى
قالمدى تننده پوششه تاب　　بار اولور ايدى حرير مهتاب
بال وپر رنكن ايلسه باز　　ملك عدمه ايدردى پرواز
برشعله ايدى چوكرم شبتاب　　كه ظاهر وكه اولوردى نایاب
دريا ايدى چشمنه نكاهى　　نورنكه ايدى سد راهى
مستغرق ضعف اولوب اومحزون　　رنكينى صانوردى قلزم خون

زنجیر ایدی آکا تار فکری — سیر ایتمزایدی دیار فکری
کویا رك پرتو نکاهی — طوتمشدی آنی چودام ماهی
ضعف ایلدی اولقدر فسرده — برشعله ایدی ولیك مرده
قرانسه هوایه قلب اولوردی — هرلانسه صدایه قلب اولوردی
طی ایدهمز اولدی ماه وسالی — قالمادی حیاته احتمالی
عمری کذر ایلدکجه هردم — اجزای تنی اولوردی درهم
سیماسی کورنسه ایتسك امعان — جمع اولمش ایدی عدمله امکان
کیم کورسه بونی ایدردی اقرار — کیم اوله بقا فتاده درکار
سایه کبی دوشدی اشقرندن — آیرلدی شراره اخکرندن
قالدی سر رهده بی سرانجام — نه تاب سفر نه تاب آرام
اوضاع زمانه دن جکرخون — پیمانهٔ عافیت دکر کون
کوکلنده نه جنت ونه دوزخ — نه ذوق فرح نه حزنه آوخ
موج اورمده بیم یأس وحیرت — یوق آنده تأسفه لیاقت
اول ضعف ایله خسته حال ومدهوش — عزرائل ایله تنی هم آغوش
نابود جهاندن التجاسی — یوق موتدن اوزکه بر رجاسی
موت ایسه امید وصله مانع — دردینه دکل شراب نافع
نومید ایدی وصل دلربادن — اومزدی نجات دل بلادن)
مانند صباح فیض بر پیر — کلدی سر راهی قیلدی تنویر
اماکه نه پیر صبح صادق — هر صحبتی حکمته موافق
جوبار حیات آب رویی — مهتاب کبی سفید مویی
وردلبی سبعهٔ مثانی — شاکرد کمالی عقل ثانی
روح القدسك امین رازی — کنجینهٔ وحی کار سازی
کنجور مجردات اسما — جمع آور مفردات معنا
سبوح کنان او پرتو جان — ایندی او بره چو نور قرآن
عشقه ویروب اسمالت تام — کوکلن اله آلدی قیلدی اکرام
دیدی که طبیب روزکارم — اول فن ایله شهرهٔ دیارم
طورمه کیده لم حصار قلبه — عرض ایت بونی شهریار قلبه
زیرا سن اوکیمیایه محتاج — دردك سنك اول دوایه محتاج
آنك آدی حسن بی نشاندر — بونام ایله شهرهٔ جهاندر
چون اولدی بو مژده دن خبردار — اولدی ودیرلدی ینه تکرار
هب کیتدی اوضعف کلدی قوت — بیمار غمه کوروندی صحت
اول پیر ایدوب اول جوانی همراه — بیك شوق ایله قیلدی عزم درکاه
اول شوق که هیچ بیانه صیغماز — برخنده سی آسمانه صیغماز

غالب دده

چون اولدی حصار قلب پیدا — عشق آنده نه کوردی قیل تماشا
برقلعه که سنکی سرخ یاقوت — ناسوتده برسرای لاهوت
انوار نقوش غیب مملو — اسرار رموز برج وبارو
هربرجده رنك رنك انوار — بارولری جمله کنج اسرار
کوزلر قماشور نمایشندن — سوزلر توکنور ستایشندن
برجانبی بحر نور پیکر — برجانبی دشت موج اخضر
بش بابی اوبحر پاکه ناظر — دیکر بشی هم بوخاکه ناظر
عشق اولدی بوحاله مست سرشا — اطرافنی آلدی جند انوار
اول برآلای سفید خلعت — رشك آور فیض صبح وصلت
همچودم آهوان اسفید — هب جامهٔ صبح ایچنده خورشید
زرین قبا هزار عسکر — زرپوش زر افسر وسراسر
یکپاره قنادلی حور سیما — باشدن باشه هر بریسی کیمیا)
وقتاکلوب اول کروه انوار — تعظیم ایله عشقه اولدیلر یار
قیلدیلر اوشاهه جمله خدمت — آداب ایله دستبوس بیعت
یاد ایلیوب اول هوای حسنی — کوزلردی همین سرای حسنی
ناکاه کورندی بارکاهی — برقصر غریب پادشاهی
برغلغله قوپدی قصر ایچنده — کیم کورممش ایدی عصر ایچنده
آوازهٔ طبل شادمانی — آثار نشاط جاودانی
برپرده آچلدی نابهنکام — عشق اولدی تحیر ایله سرسام
برحال غریب اولدی پیدا — کیم ایلمز ایدی هیچ خولیا
کیم غیرت وحیرت ایله عصمت — کلدیلر آکا برای خدمت
هم داخی سخن اوپیر انور — مثلای جنونده بس برابر
تبشیر قیلوب سخن مقدم — دیدی که ایا خدیو اکرم
بوحالی بیلور میسین هله سن — سن قنده سین وکیم دخی بن
بوشهر نه شهر دلستاندر — بوباغ نه باغ وبوستاندر
یادکده میدر بنی محبت — نزهتکه معنی جای وصلت
اشته بواوباغ بی بدلدر — بوخانه هنوز اول محلدر
واراعدی کور اول ملك لقایی — سیر ایله اوحسن بی بهایی
تاجمله نهان عیان اوله هب — اولکی عیان نهان اوله هب
مثلای جنون وغیرت عصمت — هم قالدی کیرو بنی محبت
هم انس سخن نهایتکدر — بوندن ایلروسی حیرتکدر
فی الواقع الوب اوشاهی حیرت — آچلدی سر اوقات وصلت
بولدی بومحلده قصه پایان — بوندن اوته‌سی دکل نمایان)

غالب دده

طرز سلفه تقدم ایتدم ‌‌ — ‌ بر بشقه لغت تکلم ایتدم
بن اولمدم اول کروهه پیرو ‌ — ‌ اولمش بلی کنجوی یه خسرو
بالله بو اوزکه ماجرادر ‌ — ‌ سن باقمه که دفتر بلادر
ظن ایتمه که شویله بویله برسوز ‌ — ‌ کل سن دخی سویله بویله برسوز
ارباب سخن تمام معلوم ‌ — ‌ اشته قلم اشته کشور روم
کوردکی بو وادیٔ کمینی ‌ — ‌ دیوان یولی صانمه بو زمینی
انکشت خطا اوزاتمه اویله ‌ — ‌ بش بیتده برنظیره سویله
کنجینه ده رسم نوکوزتدم ‌ — ‌ بن آچدم اوکنجی بن توکتدم
اسرارینی مثنویدن آلدم ‌ — ‌ چالدم ولی میری مالی چالدم
فهم ایتمکه سنده همت ایله ‌ — ‌ اول کوهری بولده سرقت ایله
این دم که زشاعری اثر نیست ‌ — ‌ سلطان سخن منم دکر نیست

لیلی ومجنوندن

فضولی

آرایش صحبت ایله ساقی ‌ — ‌ ویرباده مروت ایله ساقی
برجامله قیل دماغمی تر ‌ — ‌ لطف ایله برالتفات کوستر
غم مرحله سنده قالمشم فرد ‌ — ‌ نه یار نه همنشین نه همدرد
هم جنسلرم تمام کیتمش ‌ — ‌ سوز ملکندن نظام کیتمش
بو بزمده قالمشوز سن وبن ‌ — ‌ بو بزمی کل ایدهلم حزین
سن ویرباده بن ایلیم نوش ‌ — ‌ بن نظم اوقویم سن آکا طوت کوش
بردوردهام که نظم اولوب خوار ‌ — ‌ اشعار بولوب کساد اسعار
اول رتبهده قدر نظمدر دون ‌ — ‌ کیم کفر اوقنور کلام موزون
انجق دیمزم که خاك بغداد ‌ — ‌ آلایش نظمدندر آزاد
یوق برملك بو زمانده ‌ — ‌ کیم نظم رواجی اوله انده
نه هند نه فارس نه خراسان ‌ — ‌ نه روم وعجم نه شام وشروان
اولسیدی برنده برسخن سنج ‌ — ‌ البته عیان اولوردی اول کنج
کنجینهٔ نظم کیزلو قالماز ‌ — ‌ صانعك کونش اولسه نور صالماز
کانی نیجه کیم نهان طوترطاش ‌ — ‌ ایلر آنی لعل عالمهٔ فاش
حالا مکر اقتضای دوران ‌ — ‌ اولورکه بو کنج اوله پنهان
دوران ایله بن نقیض سیرم ‌ — ‌ دور اهلندن مکرکه غیرم
دوران استرکه خوار اوله نظم ‌ — ‌ بی عزت واعتبار اوله نظم
بن منتظرم ویرم رواجن ‌ — ‌ بیمار ایسه ایلیم علاجن
تعمیر خرابه طالبم بن ‌ — ‌ ان شاء الله که غالبم بن
ساقی مدد ایت که دردمندم ‌ — ‌ غم سلسله سینه پای بندم

فضولی

غم دردینه جام می دوا در ‌ تدبیر غم ایلمك روا در
بن بر صدفم سن ابر نیسان ‌ ویر قطره وآل در غلطان
سنسین خورشید وبن سیه خاك ‌ ویر آتش وآل جواهر پاك
رحم ایت که غریب ودردمندم ‌ بی مونس ویار ومستمندم
اول برنیجه همدم موافق ‌ یعنی شعراء روز سابق
تدریجله کالدیلر جهانه ‌ تعظیمله اولدیلر روانه
دوران اولاری معظم ایتدی ‌ هردور برین مکرم ایتدی
هر برینه حامی اولدی برشاه ‌ ذوق سخندن اولدی آگاه
شاد ایتمش ایدی ابو نواسی ‌ هارون خلیفه نك عطاسی
بولمشدی صفای دل نظامی ‌ شروان شاهه ذوشوب کرامی
اولمشدی نوایی سخندان ‌ منظور شهنشه خراسان
سوز گوهرینه نظر صالانلر ‌ گنجینه ویروب گهر آلانلر
چون قالمدی قالدی فصاحت ‌ ارباب فصاحت ایچره راحت
اول طائفه چکدی خرقه یه باش ‌ حالتلرین ایتمز اولدیلر فاش
تا اولمیه رسم شعر مفقود ‌ ابواب فنون نظم مسدود
لازم بکا اولدی حفظ قانون ‌ ضبط نسق کلام موزون
ناچار طوتوب طریق ناموس ‌ راحتدن اولوب مدام مأیوس
عهدی سوزه استوار قلدم ‌ اشعار دیمك شعار قلدم
چون خلقه خلاف مدعایم ‌ انلر زعمنجه سست رایم
هرسوز که گلور ظهوره بندن ‌ بیك طعنه بولور هر انجمندن
ایلر حسد اهلی باغلیوب کین ‌ تحسین عوضینه طعن ونفرین
امید که رفع اولوب کدورت ‌ تغییرپذیر اوله بوصورت)
برگون که بهار عالم افروز ‌ ویرمشدی جهانه فیض نوروز
صالمشدی نقابی چهره دن گل ‌ چکمشدی سرود ناله بلبل
شبنم می نابی ایله لاله ‌ طولدرمش ایدی قزل پیاله
اولمشدی گل ایله سبزهٔ تر ‌ فیروزه فروز لعل پرور
برنیجه مصاحب وفادار ‌ مجنون شکستهٔ گوروب زار
هر یان دیدیلر که ای بلاکش ‌ گل چاغیدر اولمه گیل مشوش
بوفصلده آدمی گرك شاد ‌ اندوه وبلا وغمدن آزاد
چون ابر دگلسین اولمه گریان ‌ چون سیل دگلسین ایتمه افغان
صحرا طوتالم می ایچه لم شاد ‌ اندوه ایله اولمه بویله معتاد
ای غنچه دهان سرو قامت ‌ گول اویناز زمانی ایت فراغت
پاکیزه وجوده حیفدر غم ‌ بویله دخی قالمیه بو عالم

فضولی

شاید آچله کل مرادك محکم ایت اساس اعتقادك
سیراوزره بو نوبهار فصلی شاید بوله نکار وصلی
مجنون حزین ایاغه طوردی صحرالره سیر ایچون یوزاوردی
کریان کریان قیلوردی سیران حیران حیران کزردی هر یان
که سبزه یه عرض راز ایدردی که لاله یه بیك نیاز ایدردی
سویلردی بنفشه یه غم دل کیم سویلیه یاره اولسه واصل
چشمنه سووردی لاله داغن عاشق صانوب اوپر ایاغن
نرکس کوزینه نکاه ایدردی یارك کوزین آکوب آه ایدردی
بلبلاره شرح ایدردی حالن قومریلره محنت وملالن
هر طرفه چیچك کوروب چکوب آه منزل منزل کزردی ناکاه
برمنزله دوشدی رهکذاری کیم سیر ایدر ایدی آنده یاری
برنیچه پری رخ ایله همدم مجنون شکسته دن مقدم
لیلی کذر ایتمش اول فضایه صالمش کل ولاله اوزره سایه
مجنونه مقابل اولدی لیلی بحر غمه یاندی درد سیلی
لیلی دیمه شمع مجلس افروز مجنون دیمه آتش جکر سوز
لیلی دیمه جنك ایچره برحور مجنون دیمه ظلمت ایچره برنور
لیلی دیمه اوج حسنه برماه مجنون دیمه ملك عشقه برشاه
لیلی دیمه بریکانهٔ دهر مجنون دیمه برفسانهٔ دهر
لیلی چمن بلا نهالی مجنون فلك وفا هلالی
لیلی مهٔ آسمانه حشمت مجنون شه کشور ملامت
لیلی صف اهل حسن امیری مجنون سر کوی غم فقیری
لیلی ایشی عشوه وکرشمه مجنون کوزی یاشی چشمه چشمه
لیلی ونشاط حسن کامی مجنون وبلای عشق دامی
لیلی ولطافت دلارای مجنون وملامت غم افزای
لیلی صدف حیایه بر در مجنون آنکله بیك تفاخر
لیلیده کمال حسنله ذوق مجنونده جمال لیلی یه شوق
لیلیده وصال دوست میلی مجنونده هم آرزوی لیلی
اول ایکی سهی قد سمنبر بر برینه اولدیلر برابر
اول باقدی بوکا نشاط بولدی بو کوردی آنی مقید اولدی
مجنونده قرار طوتمیوب هوش دریای تحیر ایلدی جوش
بردم باقه بیلمدی اول آیه دوشدی براوزه مثل سایه
لیلی یتوروب هم اختیارین بردم کوره بیلمدی نکارین
حیرانلغی اول مقامه یتدی کیم دوشدی ایاقدن اوصی کیتدی

(کمل صونی)

کل صوبی سپوب روان یوزینه | ایلی یی کتوردیلر اوزینه
هر یان دیدیلر آکا که ای ماه | ناکه اولور آتاك آناك آكاه
آندن کتوروب بساط وخرکاه | اول ماه لقایی خواه ناخواه
اوز برجنه قیلدیلر روانه | نااولمیه واقف آته آنه
مجنونی هم ایتدی چشم خونبار | صولر صاچوبن یوزینه بیدار
کوردیکه نکاردن نشان یوق | برجسم فسرده وارجان یوق
چاك ایلدی جامه چکدی ناله | حالی بدل اولدی اوزکه حاله
اکراه ایله چقدی پیرهندن | عار ایتدی شهید غم کفندن
نعلینی براقدی اول بلاجو | کیم عاشقه پای بند دربو
همدملره عذره قیلدی آغاز | کهای برنیجه همنشین وهمراز
سیلاب هجوم عشق یتدی | بن شیفته حالی غرق ایتدی
اولمالك من خسته ایله همدم | تا یانمیه سز بو سوزه سزهم
بندن سزه دوشمسون براخکر | چون دکدی خبر دکمسون شر
سوداسیه ایتدی روزکارم | عشق آلدی عنان اختیارم
اول شیوهٔ عشق ایچنده ماهر | قیلدقده وصیتی آخر
طوتدی کوزدوب طریق وحشت | اصحابدن ایتدی قطع الفت
صحرایه دوشوب کونش مثالی | تنها یورر اولدی لاابالی
هر طاشه که یتدی دوکدی باشن | لعل ایلدی کوه ودشت طاشن
کوز یاشنی بسکه توکدی هرسو | هر مرحله دن آقندی برجو
برابر بلا ایدی کواهی | باران سرشك وبرق آهی
بارانله برق جسم وجاندن | برمرتبه ده که بوندن آندن
دریاره یتسه لمعهٔ تاب | صحراره دوشسه قطرهٔ آب
دریالر اولوردی جمله صحرا | صحرالر اولوردی جمله دریا)
کنجینه کشای کنج کفتار | اولمش بو ادا ایله کهربار
که اول برنیجه بیقرار ومحزون | ناچار قلوب وداع مجنون
نومید دونوب شکسته وخوار | قیلدیلر آتاسنی خبردار
اول پیرچو واقف اولدی حاله | مجنون کبی قیلدی آه وناله
صحراره طوتدی سیل تك یوز | وادیلره آچدی چشمه تك کوز
تا عاقبت اول شکسته حالی | برکوشه ده کوردی لاابالی
دوشمش یره خاکسار وغمناك | احوالی خراب وسینه سی چاك
دونمش تل سرخی زعفرانه | شمشاد لطیفی خیزرانه
آیینه سنی غبار طوتمش | ژنك غم روزکار طوتمش
ایتمش الفن ستم بوکی دال | قلمش قلمن فلك غمی نال

هم صحبتی مور وهمدمی مار — تکیه کهی خاك بستری خار

خار اوزره آکا دلوك دلوك تن — آچمش غم اوینه درلو روزن

اول پیرچو کوردی صورت حال — صورت کبی قالدی برزمان لال

صکره یقه یرتوب ایتدی فریاد — کهای بلبل بوستان بیداد

حال دلکی بکا بیان ایت — اسرار نهانکی عیان ایت

کیم آلدی الکدن اختیارك — کیم ایلدی تیره روزکارك

نه سبردهسین سکا طلب نه — بو ناله وزار که سبب نه

دریاده ایسه سکا درکام — سن سویله بن ایلیم سرانجام

ظلمتده ایسه شمع مقصود — روشن قیلیبندن استه موجود

مجنون دیدی ای بکا ویرن پند — دانای سخنور وخردمند

کیمسین نه درر بوکفتکولر — بی فائده باطل آرزولر

کیت دردمه سن دوا دکلسین — بیکانسین آشنا دکلسین

بن بویله کلامه طوتمزم کوش — لیلی سوزی سویله یوخسه خاموش

دیدی بنم آتاك ای بلاکش — بن سنك ملامتم سن آتش

دیدی ندر آتا یوخسه آنه — لیلی کرك اوزکه در فسانه

چون کوردی اطاعتنده اهمال — بیلدی که نفیره اوزکه در حال

ویردی بوفریب ایله تسلی — کیم طور کیدهلم چیغیردی لیلی

لیلی بزه کلدی میهماندر — لعل طلبکده درفشاندر

مجنونکه ایشتدی لیلی آدین — صاندی که فلك ویرر مرادین

ایلك دیوب آیاغه طوردی — اول کعبهٔ مقصده یوز اوردی

پیر ایله جوان دلشکسته — کلدی اوه دلفکار وخسته

باشنده هوای وصل لیلی — نه آتا غمی نه آنا میلی

که آتاسی ایتدی نصحه آغاز — که آناسی اولدی پند پرداز

که ای راحت جان نور دیده — فرزند یکانهٔ کزیده

شانکده ریاست عرب وار — میراث شجاعت وادب وار

سن سروسین اولمه کل کرانبار — آزاد اوله کورنه کیم کرفتار

اتمه اوزیکی حباب مانند — باشنده اولان هوایه خرسند

کیم بوقدرر اول هواده بنیاد — باشك اولور اول هواده برباد

کور شمعی نیجه دوشر بلایه — باشنده کیدن کیدر فنایه

ای باغ امیدمز نهالی — قلمه بزی ننك یاعسالی

محبوب هم ایستسك کم اولماز — بزکیم سنکوز سکا غم اولماز

واردر بو حشمده بیك قبیله — هرطائفه ایچره بیك جمیله

بر بر قلهلم قوسکا عرض — بتسون یرینه بزه اولان فرض

بر سرو قد ومه سیمبر — تزویجکه ایده لم مقرر
تعیین ایدلم سکامه وسال — صرف ایلیه بلد وکلیجه اموال
مجنون که ایشتدی بو خطابی — ویردی بو ادا ایله جوابی
که ای روح روانم آنه آنه — کام دل وجانم آنه آنه
تحقیق ایدویم ایشم خطادر — هر نه دیسه کز بکا روادر
بن هم اولویم بو ایشدن آگاه — اما نه دیم نه سویلیم آه
یوقدر بو ایشده اختیارم — ضبطمده عنان اختیارم
عقل اولدی ضعیف وعشق غالب — خاطر نکران نکار جاذب
طوتدی تن وجانمی غم یار — غیر المحبوب لیس فی الدار
تقدیر چو بویله در نه تدبیر — تقدیری ایدرمی کیمسه تغییر
اولیدی بکا نشاط روزی — استرمی ایدم بو درد سوزی
کر صحته قادر اولسه بیمار — درده اوزین ایلمز کرفتار)
کوردی که بر آوجی دام قورمش — دامینه غزاللر یوز اورمش
بر آهو اسیر دامی اولمش — قان یاشی قره کوزینه طولمش
بوینی بوریلو ایاغی باغلو — شهلا کوزی نملو جانی داغلو
احوالنه رحم قلدی مجنون — باقدی آکا دوکدی اشك کلکون
کوکلینه قتی کلوب بو بیداد — یومشق یومشق دیدیکه صیاد
رحم ایله بو مشکبو غزاله — رحم ایتمزمی کشی بو حاله
صیاد بو ناتوانه قیمه — قیل جانکه رحم جانه قیمه
صیاد بکا باغشله قانن — یاندرمه جفا اودینه جانن
صیاد صاقن جفا یماندر — بیلمز میسین که قانه قاندر
صیاد دیدی بودر معاشم — آچمن آیاغن کیدر سه باشم
قتلنده بو صیدك ایتسم اهمال — اولاد وعیالمه نولور حال
مجنون آکا ویردی جمله رختن — پاك ایلدی برکدن درختن
اول طرفه غزالك آچدی بندن — شاد ایلدی جان درد مندین
یوز اوردی یوزینه قلدی افغان — کوز سوردی کوزینه اولدی کریان
که ای بادیه کرد باد ناورد — نازك بدنیله ناز پرورد
سن زینت هر کل زمین سین — کل کبی لطیف ونازنین سین
تنها قویمه بن زبونی — اولغل بکا دشت رهنمونی
کز برنیجه کون بنمله همراه — انسان دیوب ایتمه بندن اکراه
باشم کبی کیتمه چشم تردن — کسمه ایاغن بو رهکذردن
اولسون بیکم قرار کاهك — اشك ومژه آبله کیاهك
ای چشم نکاریادکاری — سهل ایله بکا غم نکاری

فضولی

قالدقده خیال چشم لیلی
سن ویربن خسته یه تسلی

چون اول بشر یتن اونوتدی
آهو هم آنکله انس طوتدی

آنك سببیله هم چوق آهو
صحراده آنکله طوتدیلر خو

دهقان فصیح فارسی زاد
بو کلشنه بویله دیکدی شمشاد

کیم اول چمن وفا بهاری
داغ غم عشق لاله زاری

یعنی روش وفاده محکم
لیلی صدف جواهر غم

کیرمشدی حصاره کنج مانند
اورمشدی اباغه پندن بند

نه برفرحی نه برنشاطی
نه کیمسه ایله بر اختلاطی

بیزار آتادن وآنادن
بیکانه جمیع آشنادن

یانینه اولوردی خوبلر جمع
پروانه صفت حوالی شمع

شاد اولمغه خاطر حزینی
اکلنمکه طبع نازنینی

بیك طرفه‌جه طرفه‌جه فسانه
شرین سوزایله چکوب بهانه

اول ترك قیلوب نشاط وراحت
برعضوینی ایلیوب جراحت

ایلردی بهانه ایله ناله
دوشمزدی اوزی دوشن خیاله

قیزلر قاشه و پرسه وسمه‌دن رنك
جان کوز کوسنه صالردی اول زنك

قیزلارك الی حنا ایله کلکون
آنك الی اشکی ایله پرخون

نه ایکنه‌ده نه ایپکده میلی
مژکانه دوکردی اشك سیلی

قیزلر قلوب آرزوی زیور
کررشته‌یه چکسه‌لردی کوهر

اول داغی چکردی ایلیوب رشك
تار بدنینه کوهر اشك

مجنوندن ایدی جنونی افزون
لیلی دینه دبر ایدی مجنون

دونلر که کیدوب یاتندن اول جمع
برکوشه‌ده اول قالوردی وشمع

شمعه غم دل بیان ایدردی
سوز جکرین عیان ایدردی

کل ای کوزی یاغلو بغری داغلو
باشی قرالو ایاغی باغلو

کل اوله‌لی همنفس من وسن
راز دل زارك ایله روشن

نه درد سنی نزار ایدوبدر
آلفته وزرد و زار ایدوبدر

باشدن ایاغه ندر یویانمق
دود دله دمبدم بویانمق

نه جنسدر اصلك ای بلاکش
کیم آب حیاتك اولدی آتش

هرلحظه دوشرسین اضطرابه
هم آتشه غرقه سین هم آبه

من هم سکا بکزرم وفاده
بلکیم نیجه مرتبه زیاده

سن کیجه یانارسین همین زار
من کیجه وکوندزم کرفتار

اولمم اولور اولماز ایله دمساز
باشم کسیلور رسه سویلمم راز

شمعك کوردی چو یوق زبانی
دم اورمغه یوق یاننده جانی

پروانه‌یه شرح ایدردی رازین
عرض ایلر ایدی اولان نیازین

که ای طائر آشیانهٔ عشق — سرکشتهٔ آب ودانهٔ عشق
سنسین رهٔعشق ایچنده صادق — عاشقسین هم تمام عاشق
خوشدر طلب وفاده حالك — کویاکه فتاده در وصالك
هرنیجه که شهرهٔ جهانسین — عشق ایچره سرآمد زمانسین
مشکل که منم کبی اولوب زار — نیجه اوله سنده شوق دیدار
سن سیرده سین همیشه سرمست — من دام بلا وغمده پابست
برشعله یه سن نثار ایدوب جان — دشوار غمك قلورسین آسان
من جانله استرم چکم غم — بیك جان دیلرم غم ایچره هردم
نیجه سکا یوق غم نهانی — کروار دیسك قنی نشانی
قانی نم چشم اشك ریزك — قانی دم سرد کرم خیزك
قانی ستم بلایه طورمق — عشقه طوریشوب جفایه طورمق
پروانه ده هم کورردی نقصان — بولمزدی آنکله درده درمان
یارم کیجه لرکه چشمهٔ خواب — کوزلر چمنن قلوردی سیراب
ظلماته دوشردی نور بینش — آرام بولوردی آفرینش
اویخویه کیدردی یار واغیار — درد اهلی همین قالوردی بیدار
صحرایه چیقردی اودن اول ماه — کامنجه قلوردی ناله وآه
فریاد ایدوب بلند پایه — راز دلنی آچردی آیه
که ای کاه قدم کبی خمیده — کاهی پراولان مثال دیده
که ظاهر اولان بکا غمم تك — که غائب انیس وهمدمم تك
شاهد در آکا بو انقلابك — کیم عاشقسین برآفتابك
هجران ایله زار اولوبسین — سرکشتهٔ روزکار اولوبسین
ای محنت عشقدن خبردار — کورنکری ایچون نه محنتم وار
قل شعلهٔ آهمه نظاره — کروار ایسه رحمك ایله چاره
سیر ایله فضای هر دیاری — کزجملهٔ دشت وکوهساری
کورقنده در اول کزیده شاهم — شاهم ماهم امید کاهم
حال دلمی آکا عرض ایله — بالله نیجه کوردك ایله سویله
ایلردی صبایه دردین اظهار — که ای باد صبا طور ایدی زنهار
ایل غافل ایکن بو ماجرادن — سلطانه ثنا کوتور کدادن
کور مونس وغمکساری کیمدر — بزدن که اوصاندی یاری کیمدر
کوکلی کیم ایله بولور تسلی — یادینه کلورمی هیچ لیلی
عرض ایله که ای کوزل شهنشاه — حقدر سکا بنده دن بو اکراه
اول که من نکاری کوردك — برتازه وتر بهاری کوردك
حالا که اسیر دام دردم — مانند خزان ضعیف وزردم

من برك خزانم اولمشم زار — سن تازه بهاره سين طلبكار
هر نيجه كه خوار وخاكسارم — هم شفقتكه اميد وارم
ترك ايتمه عواطف عميمى — ياد ايله مودت قديمى
شب تا سحر اول بت سمنبر — بيدار قالوب مثال اختر
ايلردى بوسوزش ايله شيون — اول دمكه اولوردى روز روشن
نغمه كبى پرده دار اولوردى — بر پرده ايچنده زار اولوردى
پيوسته چكردى اول كل اندام — انديشهٔ صبح ومحنت شام)
بر محمله كيردى ليلئ زار — كوه غمن ايتدى ناقيه بار
ناكاه كيدردى اولدى بيهوش — مطلق اوزينى ايلدى فراموش
بيهوشلغنده دوشدى اول نوز — همراهى اولان كروهدن دور
اول نوع ايله ظلمت شب تار — كيم اولمدى ساربان خبردار
چون كلدى اوزينه اول پرى وش — اولدى بوقضيه‌دن مشوش
كوزآچدى اوزينى كوردى يتمش — همراهى براقمش آنى كيتمش
درد اوزره مضاعف اولدى دردى — دپرندى عيون رهنوردى
چوق جهد ايله ايلدى تك وپو — چوق يول آرايوب يوكردى هرسو
نه راه نه راهبر بولندى — نه قافله‌دن اثر بولندى
تنها يورر اولدى اول سمنبر — ظلمتده مثال ماه انور
چوق سير فلكده ليلى ماه — شب قافله‌دن يتوردى ناكاه
ليلى صفتنده كون چيقوب فرد — جمازه يه چكدى محمل زرد
دوشدى كذر اول سمن عذاره — مجنون حزين اولان دياره
هر يان نكران كزردى اول ماه — برشخص حزين كوروندى ناكاه
صورماغه علامت منازل — اول شخص حزينه اولدى مائل
لطف ايله تكلم ايتدى آغاز — كيمسين ديوبن يتوردى آواز
باش قالدروب اول اسير محزون — دوندردى جواب آكا كه مجنون
ليلى ديدى اى اوزينه مغرور — حاشا ديه اژدها سوزين نور
حاشا ديه زاغ بلبلم بن — بالاف اوره خار ايكن كلم بن
مجنون ديدى اى در يكانه — مجنونه بيلورميسين نشانه
اول شيفته‌نك ندر نشانى — كوردكده ندن بيلورسين آنى
ليلى ديدى اول پرى لقادر — رخسارله قدى دلربادر
سن شيفته سين اسير ماتم — رخسارى شكسته قامتى خم
سن خوارسين اول عزيز عالم — سن بى سروپاسين اول معظم
مجنون ديدى اهل عشق اولورخوار — حسن اهلنه در صفا سزاوار
ليلى ديدى اى بهانه پرداز — قيد دل زارمه فسون ساز

(پيكر)

پیکر طوتالم دوکلدی غمدن
یاقامتك اولدی خم ستمدن

مجنونی دیدیلر اهل ادراك
اشعاری لطیف ولهجه سی پاك

سنده قنی اول ادای دلسوز
اشعار وحكایت دلفروز

مجنون دیدی اهل حال اولور لال
بسدر نم اشك شاهد حال

ترتیب عبارت وفصاحت
عشق اهلنه در دلیل راحت

راحتدن اولان بنم کبی دور
کر صامت اوله دکلی معذور

لیلی دیدی چون سکا شکم وار
مجنون ایسك ایله حالك اظهار

لیلی یی سورسك ایله انشاد
برشعر وکچن زمانك ایت یاد

مجنون حزین ایشندی سوکند
کوردی آنی شعره آرزومند

تفصیل غمینه ویردی اجمال
قلدی آکا عرض صورت حال

که ای سبزهٔ دردمه ویرن آب
سررشتهٔ تابدن آچان تاب

صورمه نیجه کچدی روزکارك
عشق ایچره نه اولدی حال زارك

دلدار غمك می سویلیم آه
پابند بلا وطعن بدخواه

چکدم نیجه کون جفای مکتب
هر روز مشقت ایله تا شب

آخر که چوق اولدی طعن اغیار
آیرلدی من شکسته دن یار

فاش اولدی چو عالمه فسانه م
تدبیرمه دوشدی آتام آنه م

که دغدغهٔ طبیب کوردم
که سعی ایله کعبه یه یوکوردم

آچلمدی هیچ بابدن باب
تدبیرمه عاجز اولدی احباب

که نوفله ایلدم تضرع
فیضنده بولنمدی توقع

که ابن سلامه یار اولوب یار
ویردی من مبتلایه آزار

که زید پیامنه اینامدم
هر وعده که ویردی طوغری صاندم

امیدله عمرم اولدی ضایع
حالم تبه ایتدی ضعف طالع

القصه وجودم اولدی برباد
بر لحظه فلکدن اولمدم شاد

چون بیلدی کیم اولدیغنی لیلی
رخسارینه آقدی اشك سیلی

کریان دیدی ای کوزم چراغی
وحشیلره اهل باکا باغی

سن بن دیدیکم حبیب ایمشسین
درد دلمه طبیب ایمشسین

سنسین دون وکون دیلمده ذکرم
کوکلمده اولان خیال وفکرم

کر وجهکی بیلمدم روادر
مستم من ومست ایشی خطادر

هرکیم که اوزندن اوله غافل
براوزکه یی بیلمکه نه قابل

اول دمکه دماغه یتدی بویك
کوز کوردی شعاع ماه رویك

جان بیخبر اولدی عقل شیدا
تن قلدی بیك اضطراب پیدا

دریای تحیره اولوب غرق
اغیاردن ایتمدم سنی فرق

معذور طوت ای صنم بوحالم
طعن ایله ویرمه انفعالم

فضولى

سنسز بن ایدم شکسته خاطر ... یوز شکر سکا یتشدم آخر
کلزار امیدم اولدی سیراب ... یارب بو خیالدرمی یا خواب
عیش وطربم چراغی یاندی ... بختم بخودن مکر اویاندی
ای دل که ایدردك آه وناله ... دائم نکران اولوب وصاله
هادولت وصل وذوق دیدار ... بالله دخی ایتمه ناله وزار
ای دیده دوکوب سرشك کلکون ... هردم دیرایدك که قانی مجنون
منظورك اولاو بدر اول سمنبر ... قیل مقدمنه نثار کوهر
ای جان که چکردك انتظاری ... کورمك دیلیوب همیشه باری
یتدك آکا کل چیق ایمدی تندن ... کیت یاره کس اختلاطی بندن
مجنون دیدی ای بکا آچان راز ... لطفیله قیلان بنی سرافراز
کیمسین بکا ظاهر ایله آدك ... بو بادیه ده ندر مرادك
جان تازه لنور فصاحتکدن ... بو لهجهٔ پر ملاحتکدن
خلقی خوش ونطقی جانفزاسین ... بو یله کورینور که آشناسین
بالله نه دیاردن کلورسین ... نه را هکذاردن کلورسین
کرلاله ایسك نه طاغدن سین ... ور سوسن ایسك نه باغدن سین
شیرین شیرین تکلمك وار ... حال دلمه ترحمك وار
بکا نه‌دن اوممازم بوحالی ... بر الفتدن دکل بو خالی
بیهوده دکل بوکوکلم آلمق ... کلمك باشم اوزره سایه صالمق
عقل اولسه ایدی بنمله همراه ... احوالکدن اولوردم آکاه
غم کوکلمی ایتمسیدی بی تاب ... کوز پرده‌سی اولمسیدی خوناب
غفلت خللندن آیریلوردم ... البته کیم اولدیغك بیلوزدم
چون بنده یوق احتمال ادراك ... سن سویله اوزیکی کیمسین ای پاك
لیلی دیدی ای قرینهٔ روح ... کام دل مبتلای مجروح
مژده که زمانه ویردی کامك ... طولدیمی عشرت ایله جامك
مژده که میسر اولدی مقصود ... سودا ایله آخر ایلدك سود
مژده که مرادك اولدی حاصل ... مقصوده‌سنی حق ایتدی واصل
لیلی بنم آرزوی جانك ... کام دل زار وناتوانك
مشتاق جمال ایدك همیشه ... محتاج وصال ایدك همیشه
حالا که میسر اولدی دیدار ... تقصیر تعالل ایتمه زنهار
کور دولت وصلی غنیمت ... کل یا نمه ایتمه فوت فرصت
دل ندر وصالی قانمکدز ... ور جانم ایسه امانتکدز
چون دوشدی مجالك ایتمه اهمال ... کل ندرکی طوت امانتك آل
کل بزم وصاله محرم اولغل ... بر لحظه بنمله همدم اولغل

(فیروزه‌بی)

فیروزه‌یی ایت قرین یاقوت قل طوطی یه قند نابدن قوت
پیوند کل ایلر ارغوانی خضره یتور آب زندکانی
ور عاشق مبتلا دکاسه‌ك مجروح غم و بلا دکاسه‌ك
تقلید ایله کوستروب علامت قیلمه اوزیکی بنی ملامت
برعقل وفراست ایله پیدا انجق بزی ایمه خلقه رسوا
ای کل بو بکا دکلید ز ننك کیم اولمیه‌سین بنمله همرنك
بن عرض ایده‌م آفتاب رخسار سن قلمیه سین حرارت اظهار
بن جام طوته‌م دیمکه کل آل سن طورمیه‌سین اباغه فی الحال
چوق تجربه قلمشوز اولور آز معشوقنه عاشق ایلمك ناز
مجنون دیدی ای بت پری‌وش خاشاك ضعیفه اورمه آتش
یاندرماغه یتر خیالك یو قدر بکا طاقت وصالك
زنهار کتورمه ای سمنبر آیینهٔ عارضك برابر
بر ذره یه کیم وجود یوقدر آینه‌دن آکا سود یوقدر
اول کون که کوزمده وارایدی نوز کوزدن یوزیکی قاچوردك ای حور
حالا که نظاره‌ك اولدی مشکل طورمق نه ایچون بکا مقابل
عشق ایتدی بنای وصلی محکم معنیده بنی سنکله همدم
رفع اولدی بو اعتبار صورت حاشا که اوله‌م شکار صورت
لذت رخ یار دلستاندن جاندر بولان ای عزیز جاندن
جانم کیده‌لی بسی زماندر جسممده‌کی شمدی اوزکه جاندر
سنسین حالا تنمده جانم کوزده نورم جکرده قانم
سندن بری ایلدك بنی سن عرضنه کیمه ایلیم سنی بن
بنده بن آشکار سنسین بن خود یوغم اولکه وارسنسین
کر بن بن ایسم نه‌سین سن ای یار ور سن سن ایسه‌ك نیم من زار
چون بن اولویم سنکله مملو وحدت روشنده خوش دکل بو
کیم طشره‌دن استیم نشانك بر اوزکه مکان بیلم مکانك
رسوالغه چون بن ایتمشم آد هم سن بوسلوکی ایله بنیاد
طوت پردهٔ عصمت ایچره آرام رسوای بنم سن اول نکونام
مجنون بکا دیرلر اهل عالم انجق بکا در جنون مسلم
سن اولمه فسانهٔ خلایق مجنون ایشی لیلی یه نه لایق
برکون بوهواده لیلیٔ زار غم دفعنه ایتدی میل کلزار
کوردی کل ولاله‌دن اثر یوق انواع شجرده برك و بر یوق
صحن چمنك صفاسی کیتمش نقصان صفا کماله یتمش

نه سبزه تننده تاب قالمش — نه برك یوزنده آب قالمش
ماتمکده کوردی بوستانی — رقت اودینه طوتشدی جانی
سوز جکر ایله یانه یانه — شرح ایتدی غمینی بوستانه
که ای باغ ندر بو آه سردك — من خسته یه ظاهر ایله دردك
من داخی سنك کبی نزارم — برکلدن ایراغ زرد وزارم
نه دولت قربنه قبولم — نه روضهٔ کوینه وصولم
سن کرچه خزانه سین کرفتار — البته بهاره یتمکك وار
امید وصال بنده یوقدر — سندن غم وغصه بنده چوقدر
آرتوردی غم آکدیغنجه دردین — کریان کوکه طوتدی روی زردین
معبودینه عرض قلدی رازین — بلدردی کوکلده کی نیازین
که ای حاکم عرصهٔ قیامت — سلطان سریر استقامت
نومیدلك آتشینهٔ یاندم — بالله بو وجودن اوصاندم
چون دوست یاننده ناقبولم — بالله بو حیاتدن ملولم
من شمع شب فراق یارم — سوزان وسیاه روزکارم
یاندردی بنی جفای عالم — دکلمزم اولمینجه یردم
دیرمکه وجودم اوله باقی — شاید دوشه وصل اتفاقی
پرتو پرجنده آفتابم — بیلدم که وجود ایمش حجابم
یارب بنی ایت فنایه ملحق — کیم راه فنا ایمش ره حق
پاك ایدی دعاسی ایتدی تأثیر — فی الحال مزاجی بولدی تغییر
تأثیر هوای نامناسب — ترکیبنه ضعف قلدی غالب
کتدکجه زیاده اولدی دردی — تبلرزه فراغتن کیدردی
محو اولدی شب ایجره اول پری وش — برشمع کبی که کوره آتش
اکسلدی عرقده حسن نابی — برکل کبی کیم کیده کلابی
بسترده طلب قیلان نشانی — کورمزدی وجود ناتوانی
رفع اولدی علامت سلامت — فوتینه کوردی چون علامت
خرم ایتدی حجاب احترازین — فاش ایتدی آنایه کیزلو رازین
که ای درد دلم دواسی آنه — شمع املم ضیاسی آنه
غم کیزلمك ایله جانه ایتدم — تا ممکن ایدی تحمل ایتدم
حالاکه مقرر اولدی کیتمك — فرض اولدی بو سری ظاهر ایتمك
اولسون سکا ای ضعیفه روشن — کیم تیغ هوا هلاکیم بن
من عاشق زار وناتوانم — برماه لقایه مبتلایم
سوداسی ایله یوق اولدی وارم — کچدی هوسیله روزکارم
چوق آرزو ایلدم جمالن — برکون کوره بیلدم وصالن

حالا کیدرم کوکلده سوزی الدن نه کلور بو ایدی روزی
انجق دکلم بن پریشان اول یار غمنده زار وکریان
اول هم من زاره مبتلا در سرکشتهٔ وادئ بلادر
بندندر انك جنونی افزون قیس ایکن اولو بدر آدی مجنون
دائم چکورر غمنده ایام برکون آکا حاصل اولمدی کام
رسوای زمانه اولدی بندن آفاقه فسانه اولدی بندن
من کیم کیدرم بو خاکدادن دردم بوکه شرمسارم آندن
ای مونس روزکارم آنه غمخوارم وغمکسارم آنه
من دار بقایه عزم ایدنده دنیایه وداع ایدوب کیدنده
بن سز چکوب آهلر فغانلر صحراره دوشدیکك زمانلر
دوشسه یولك اول اولان دیاره عرض غمم ایله اول نکاره
زنهار اکا اولانده واصل خوش کیمسه در اندن اولمه غافل
دوش اباغنه رضاسن استه من مجرم ایچون دعاسن استه
عرض ایله که ای وفالو دلدار جان ویردی بولکده لیلئ زار
عشقکده یرینه یتدی لافی دعویسنك اولمدی خلافی
سوبله من زار ومبتلادن که ای عشقده لاف ایدن وفادن
خلوتکه انسه محرم اولدم آزاده وشاد وخرم اولدم
سن هم کله کور تعلل ایتمه من منتظرم تغافل ایتمه
کل کام دل ایله اولهلم یار بر پرده که یوقدر آنده اغیار
بندن سنی ایلمك خبردار بسم الله اکر ارادتك وار
چون قیلدی وصیتنی آخر عزم سفر ایتدی اول مسافر
یاد ایلدی یار مهربانی وصل آرزوسی ایله ویردی جانی
کیمدرکه جهانده فانی اولماز دور فلکك امانی اولماز
دوران اوزرینه در زمانه البته کلن کیدر جهانه)
مجنونکه خبردن اولدی آکاه سوز جکر ایله چکدی برآه
کیم غلغله سن هم اول زمانده جانانی ایشتدی اول جهانده
آز قالدی که ناله سیله دلدار اول خواب اجلدن اوله بیدار
برلحظه بلند اولوب خروشی دوشدی یره کتدی عقل وهوشی
چون کلدی اوزینه قلدی ناله یاغدردی خزانی اوزره ژاله
دوشدی یوله زبده اولدی همراه برحالله کیم نعوذ بالله
چون کوردی مزار کلعذارین دوشدی وقوجاقلادی مزارین
کوکسنی قلوب لحدکبی چاك مرقدکبی صاچدی باشنه خاك
قبر اوزره آقتدی قانلو یاشن لعل ایلدی یاشی قبر طاشن

بر یوزین ایدوب سرشك مملو
چكدی یره اول سرشكدن صو
اولدی دراشك بی قراری
قبر ایچره نكارینك نثاری
كوز یاشنی ایلدی مخاطب
كه ای تیره شب فراقه كوكب
چیقمق سكا اولدی شمدی واجب
كیم اولدی اول آفتاب غائب
بر برجی مقام طوتمش اول ماه
كیم اولماز آكا نسیم همراه
كورقنده در اول در یكانه
تمش آكا آفت زمانه
پابوسن ایدوب یتور نیازم
بیلدر بو تضرع ایله رازم
كای شمع ندر بو احتجابك
بن بختی سیاهدن حجابك
جام می غم طوتنده عالم
هم سن ایچدك بو جامی من هم
مست ایتدی مكر سنی بو باده
كیم بزمله طورمدك زیاده
بر نادره شمع ایدك شب افروز
دوشدی سكا ذوق عشقدن سوز
بر نیجه زمان اكرچه یاندك
سوز دله طورمدك اوصاندك
بیدارلغه كتورمدك تاب
شهلا كوزك اولدی مائل خواب
همراهم ایدك بو یولده ای ماه
همراهی قویوب كیدرمی همراه
افلاكه تفاخر ایله ای خاك
كیم اولدی رفیقك اول در پاك
زلفینه معارض اولمه ای مار
كیم آنده مقیدر دل زار
خالینه تعرض ایتمه ای مور
كه بغلودر آنده جان مهجور
ای عمر كل ایمدی باشه سن هم
كیم چشممه تیره اولدی عالم
عالم خوش ایدی چو وار ایدی یار
چون یار یوق اولمسون نه كیم وار
ای جان من خسته یه وداع ایت
بر خسته ایله یتر نزاع ایت
مشتاقكم ای اجل كرم قیل
دفع الم ایله رفع غم قیل
قورتار منی اضطراب غمدن
ویر مژده وجودمه عدمدن
آیینه می ایله زنكدن پاك
قل پردهٔ اعتبارمی چاك
رفع ایت نه ایسه اراده حائل
ایله منی اول نكاره واصل
تكلیف وصال ایدر بكا یار
برخلوتده كه بوقدر اغیار
یارب بكا جسم و جان كركمز
جانانه سز جهان كركمز
چون راز دلینی ایتدی تقریر
رأینه موافق اولدی تقدیر
امداد قلوب عنایت حق
قلدی آنی مقصدینه ملحق
لیلی دیدی ویردی جان شیرین
اول عاشق بیقرار ومسكین
انصاف همین اوله محبت
بودائره در مقام حیرت
كویا كه النده ایدی جانی
دائم كوزه دردی اول زمانی
چون دوز ایله بتدی اول زمانه
آندن بر اجازت اولدی جانه
هر نیجه كه وار ایدی نكاری
عالمده ایدی آنك قراری

(چون)

فضولی

چون قلدی نگار ترك عالم … بو حالی ترك قلدی اول هم
ایل جمع اولوب ایتدیلر نظاره … مجنون سیاه روزكاره
قبر اوستنه كوردیلر یقلمش … جانانه یه جان نثار قلمش
احوالنه آغلیوب سرا سر … دفن ایتمكین ایتدیلر مقرر
غسل ایلیوب اول تن نزارین … دلدارینك آچدیلر مزارین
قویدیلر آنی هم اول مزاره … غمناك یتشدی غمكساره
روح اولدی فلكده روحه همراز … تن اولدی تنیله یرده دمساز
رفع اولدی تعلقات حائل … مطلوبنه طالب اولدی واصل
بر بزم ایكی شاهه محفل اولدی … بر برج ایكی ماهه منزل اولدی

خیریه دن

نابی

حمد اول الله عظیم الشانه … مبدع دائرهٔ امكانه
ایلدی مرتبهٔ انسانی … غایت مرتبهٔ حیوانی
قوریلوب سلم ترتیب حكم … چیقدی تا صدر وجوده آدم
آب وكلدن ایدیجك علم ظهور … سجده یه اولدی ملائك مأمور
اولوب انسانده مراتب برجا … اولدی مفضول وتفاضل پیدا
رتبه رتبه اولوب انواع انام … درجاتیله ظهور ایتدی نظام
بی مراتب بیقلور كون ومكان … عالمك بربنی طوتمز نادان
كورەمز مصلحتن آتشك آب … ایده بیلمز عمل بادی تراب
ایده مز آهنك افعالنی زر … ویرەمز چاشنیٔ ملحی كهر
كورەمز دستك امورینی قدم … وارەمز سیف مقامینه قلم
بصرك ایلدیكنی كوش ایدەمز … هوشك اندیشه سنی دوش ایدەمز
بذركر برینی طوتمز زركر … كفشكر كاربنی بیلمز دركر
مالكك فعلنی كورمز مملوك … بیلمز احوال رعایایی ملوك
عكسیدر بویلجه در مجموعك … اكله اولدیغی قدر مطبوعك
اولدی مرآت تفاضل پیدا … ضد ایله منكشف اولور اشیا
حكمت وقدرته غایت بوقدر … بو تماشایه نهایت بوقدر
مرتبهٔ آخرت ودنیاده … جاری اولمش صور ومعناده
معنویات مراتب دخی چوق … بحر درموجه سنك غایتی یوق
دیدی سرقافلهٔ شهر شهود … بوقدر الا كه مراتبله وجود
جمله دن اهل ولایت اعلی … انبیا رتبه سی اندن ارقی
انبیا صدر سریر اعزاز … هر بری بدر منیر اعجاز
لیك سلطان سریر عالم … حضرت سید ابن آدم

نابی

حکم فرمای نکین لولاك
خطه پیرای وما ارسلناك

فاتح دخمهٔ گنجینهٔ نور
علت غائیهٔ نفس ظهور

اولین صرف کتاب رحمت
مقصد معنی لفظ تمت

ابتدای نفس رحمانی
انتهای اثر ربانی

صورت معنی ومعنی صور
نور بالاکش قندیل قدر

ختم گنجینهٔ سر کونین
سر بهم دادهٔ قاب قوسین

صاحب مرتبهٔ او ادنی
عارف مسئلهٔ ما اوحی

زینت زین براق تمکین
رفرف آرای ره علیین

اشرف اشرف انواع بشر
احسن احسن تقویم صور

احمد الخلق محمد محمود
یعنی محبوب خداوند ودود

اصل کل مظهر اسم اعظم
جمله‌دن اولدی مراتبده اتم

صالدی آفاقه سرور سوری
اول ماخلق الله نوری

کورینوب دورهٔ میم سرمد
اولدی موجود احددن احمد

ایلرایسك کر اوارکانی سؤال
آخر اسم محمد اکا دال)

ای سهی سر وخیابان شهود
نوخرامندهٔ بستان وجود

عالمك مشغله سندن اقدم
بودر انسانه اهم والزم

ایدوب انجام امورك تدبیر
ایلیه خانهٔ دینك تعمیر

ایتدی اندازهٔ حکمتله قیام
پنج ارکان بنای اسلام

ایت شهادت اوله سین اهل شهود
تاکه مشهودك اوله بود ونبود

بوشهادتله بولور فرق عیان
ظلمت کفر وشعار ایمان

وقتی کلدکده همان ایله وضو
ماسوادن دهن ودستکی یو

کیدیر اندامکه پیراهن نور
اوله سین لایق دیوان حضور

سن قیاس ایتمه نمازی تکلیف
جانب حقدن اودر ابرتشریف

دستك ایت شحنهٔ آذانه روان
حلقه در کوش ایدیکك ایله عیان

سجده‌ده خزه‌دهٔ آداب اول
نقطهٔ دائرهٔ محراب اول

پیش حقده یوزیکی یرلره سور
بندهٔ درکهی اول دولتی کور

بی توجه یارامز کاره نماز
ایله هر سجده‌ده بیك سوزوکداز

محو مستغرق دیوان حق اول
مست لایعقل حیران حق اول

اولمه حیر تردهٔ جنت ونار
اول انك صاحبنه عاشق زار

یاتمه هنکام سحر بیدار اول
وقف سجادهٔ استغفار اول

نه سعادت وازوب ال باغلایه سین
حق حضورنده طوروب اغلایه سین

ایده سین سجده ایچون وضع جبین
کورینور سلطنت روی زمین

هله قورقمی کور ای فرزانه
هرکسی پیشکه سلطانه

نابی

اکلایان سجده‌یی باش قالدرمز
دولت عالمه چشم آلدرمز

قیلمه‌ده قالمز ایدی آرامك
اکلاسـك قدرین اکر اسلامك

سکا بو سر ایده‌یم چهره نما
کرچه اطفاله دکل کشفنه سزا

جهد و جهد ایت اوله‌سین نائل فهم
رفته رفته اوله‌سین واصل فهم

سن نمازه ایده‌سین چونکه قیام
الف اولورسین ایا ماه تمام

راکع اولسك کورینور صورت دال
انبیا سر بدر آکلا بو مقال

ساجد اولسك کورینور حلقهٔ میم
آدم اولورسین ایا روح جسیم

آکله چونکیم سکا کشف اوله بو راز
آدم اولورمی ایدن ترك نماز

بی مرض تا اوله جسمکده توان
ایلمه فوت صیام رمضان

صومدر قوللرینه لطف خدا
صومه بالذات ایدر الله جزا

کعبه‌دن غیری یره ایتمه سـفر
سـفر بیهده در نار سقر

کعبه بیت الشرف اعظمدر
نقطـهٔ دائرهٔ عالمـدر

حجر الاسوددر سنك شـفا
بوسکاه لب محبوب خدا

سرمه‌در دیده‌یه خاك مسعی
ساحهٔ مروه طربکاه صفا

اولمش امادهٔ تطهیر عصات
چاه زمزمدن آقان آب حیات

رویدر بر یوزینك خاك حرم
عالمك یوزی صوییدر زمزم

شست وشوی کهنه بی منت
دوکیلور التون اولقدن زحمت

اولیجق واصل حد میقات
ایکی احرامدن آچ ایکی قنات

عزم ایدر کوکاره مانند ملك
نفس غلغله نالك لبیـك

بونه دولت نه سعادت بونه جاه
اوله‌سین طائف درکاه اله

ایله میدان مطاف اوزره خرام
جبهك ایت فرش ره رکن مقام

کعبة الله دل انسان کبیر
حجر اول قلبه سویدای ضمیر

ذمتکده قومه برحبه زکات
و برکاوله مایهٔ خیر و برکات

چونکه ایتمش سنی حق اهل نصاب
سـنده ایت تزکیهٔ ماله شتاب

فقرا حقیدر امساك ایتمه
پاك ایکن مالکی ناپاك ایتمه

ایلین فقر وغنا بی تکوین
ایتمش انی فقرایه تعیین

سنی اغنا ایدن الله قدیر
ایلمش آنیده حکمتله فقیر

ایلمه کتم حقوق فقرا
سنه‌سی کلدیکی دم ایله ادا

دفعه قادرمی اولوردك تقدیر
سـنی انك یرینـه ایتسه فقیر

اغنیا آینه سـیدر فقرا
ضد ایله منکشف اولور اشـیا

صدقات ایله قبل اتمام زکات
فرعیدر اصل زکاتك صدقات

مؤمنه اولدی هدیه سـائل
سـکا درنفع تصدق آنی بیل

بذل قیل مالکی محتاجلره
نعمت حقی ییدر آجلره

نابی

نه سعادتلو در اول صاحب مال
باقه اکراه ایله دز و بشانه
و یرعطایا ایله اطفاله سرور
باخصوص اوله یتیم و بیکس
دست احسان ایله سیل اشك ترین
استمکدن نیجه‌لر شرم ایلر
نیجه افتادهٔ دولت واردر
کوشهٔ فقرده قالمش پامال
ای نهال چمن آرای ادب
سعی قیل علم شریفه شب وروز
علمه سعی ایلمامکدن حذر ایت
مدعامه بو سخن شاهددر
بوله‌مز علم بلاسعی وجود
علمدر مائدهٔ ربانی
علم برلجهٔ بی ساحلدر
اولمیجه متناهی معلوم
علمك ایت جمله‌سنی استحصال
سکا کافیدر اوله نفس ضمیر
ایتمه خلقه صاته‌جق علمه هوس
اویله برعلمه چالش کیم مطلق
حکمت فلسفه‌دن ایله حذر
نفس پاك عزیزان طریق
مرشد کامل اولنجه کتاب
سعی قیل عارف بالله اوله کور
اوله‌مز واقف سر مکنون
چون ان اعرف دیدی خلاق ودود
دوزخ وجنته ایتمه نظر
آره بول کندیکی بیل کیمسن سن
بیلمیانلر بونی نابینادر
ایت تکاپوی بلاد اطوار
اکله کیم معنی توحید بودر
نور دیدهم هله مشکل معنی
چکه کور چشمکه کحل عرفان
کابده بیکسلره ایصال نوال
امتنان ایتمه صاقن احسانه
ایت نوازشله قلوبن معمور
دل مجروحنه اول مرهمرس
لطف ایله اکا اونوندر پدرین
مستحقن آره بول سن کوندر
نیجه پامال فلاکت واردر
اولسه ده ایلیه‌مز جروسؤال
نور بخشای دل ودیدهٔ اب
قالمه حیوان صفت اول علم افروز
علم وسعی ایکیسی بردر نظر ایت
علم وسعیك عددی واحددر
بری کتسه بری اولور نابود
علمدر موهبهٔ یزدانی
اندهٔ عالم کچنن جاهلدر
ممکن اولورمی تناهی علوم
جمله‌سن ایتمه ولی استعمال
علمدن فقه وحدیث وتفسیر
ایلمه بیهده تضییع نفس
انی برسن بیله‌سین بردخی حق
اولیا نسخه‌سنه ایله نظر
ایدر انسانی قرین تحقیق
سکا مرشد یتشور شمدی کتاب
نائل معرفة الله اوله کور
قاری مسئلهٔ کان یکون
معرفتدر دوجهاندن مقصود
صاحبن استه بول ای نور بصر
تا سکا اوله دوعالم روشن
کاوخر دنده بیله اد نادر
تابونی بیلمیجك ایتمه قرار
واصل دولت جاوید بودر
ایکی عالمده ده اولمق اعمی
اولمیه تا سکا محشر زندان

نابی

طالب حقه اولور راهنما — نسخهٔ مثنوی مولانا
دیدهٔ روحه چکر کحل خصوص — نور اسرار فتوحات وفصوص
دخی چوقدر نسخ اهل الله — عبدی اللهدن ایلر آکاه
رمز وایمالری روحانیدر — جمله سی باطن قرآنیدر
ظاهر احکام شریعتدر هپ — باطن اسرار حقیقتدر هپ
وقتکی صرف ایده کور تحصیله — ایکیسن داخی چالش تکمیله
علم ایله معرفته جان قبول — اولمز الاکه مکر استانبول
اینسون استانبولی الله معمور — اندهدر جمله معالئ امور
مولد ومنشأ اصحاب همم — زبیت خانهٔ اصناف امم
نقدر وار ایسه اصحاب کمال — هپ ستانبولده بولور استقلال
هرکمال انده بولور معیارین — هرهنر انده کورر مقدارین
انده در مرتبهٔ عز وشرف — غیری یرلرده اولور عمر تلف
هپ رواجی بولور بی تشویش — ضایع اولمز هنر انده کم وبیش
بولنور جاه ومناصب انده — طرق قطع مراتب انده
نقدر عالمی دوز اینسه سپهر — بولمز استانبوله بکزر برشهر
حسن ایله کوزمکله مستثنا — آنی آغوشنه چکمش دریا
نقش وتصویر وخطوط وتذهیب — هپ ستانبولده بولورز ینت وزیب
ماحصل جمله صناعات وحرف — هپ ستانبولده بولور عز وشرف
دخی واردر نیجه انواع هنر — طشره ده نامنی ده بیلمزلر
نه بیلور خانه ده کن خارج داز — نه بیلور لجه ده کن اهل کنار
بیقصور انده مرتبدر هپ — نغمه وموسیقی وساز وطرب
انده در قاعدهٔ رمی سهام — انده در سنك نشانی بنام
غیرطورسون ندر اول ذوق وصفا — کاوله سن طائر روی دریا
انکا ایلیه سن بالینه — باقه سن آینهٔ سینه نه
اوله سن پرهٔ باد ایله وزان — ایده سن برنیجه شهری سیران
اولوب آسوده رو دوش هوا — کزه سن عالمی بی منت پا
حسن صوربسنه غایت یوقدر — انی مدح ایتمکه حاجت یوقدر
ایاصوفیه خود اوالعجوبهٔ دهر — قبه سی ثامن اجرام سپهر
کورمدم مثلنی برملکتده — اوله بولنسئه مکر جنتده
اولور اول خطهٔ جان بخشاده — نه مراد ایلر ایسک آماده
هرنه شی خاطره ایلرسه خطور — انده اعلاسنك اعلاسی اولور
عالمك انده اولور مشکل حل — ایریشور هرنیه سعی ایلسك ال
بیك و پاشا وافندی چلبی — انده در جمله سنك منتخبی

نابی

اولسیدی مرض کونا کون
آه الا اومبارك طاعون

اعتدال اولسه هواسنده اکر
غیر بلدانه کیم ایلردی نظر

هرکیمك کیم اوله بنیادی قوی
یاپمسون غیر ولایتده اوی

انده در ماحاصل قدر هنر
طشره‌لرده کیم اوقور کیم دیکلر

اقچه‌در طشره‌نك انجق هنری
حك اولنمش هنرك صانکه یری

طشره‌ده ایلمکه کسب غنا
یاتجارت یازراعت یاربا

قالمامش شمدی هله ذره قدر
طشره یرلرده معارفدن اثر

اولدی ارباب معارف نایاب
دوشدی پیغوله‌ٔ نسیانه کتاب

شعر وانشایی صانورلر نفرین
فارسی لفظ ایسه جرب شیرین

بنده یارار وار ایکن پایه ومال
دانش ومعرفت وعلم وکمال

نخوت وعجبله مست اولمشلر
جمله سی پایه پرست اولمشلر

نه فضائل نه معارف نه علوم
اولدیلر ریشه زن اسب رسوم

نیجه سجده ایده اول اللهه
بلکه نقصان کله عز وجاهه

کیمسه ضبط ایلیه مزدی مطلق
جهل زنجیرینه بند ایتمسه حق

تخت دولتده اولور کرچه کبار
طشره‌ده خلقك ایشی استکبار

استمز کبری رجال دولت
بو فرومایه‌لر ایلر نخوت

کوسترن طشره‌ده چین ابرو
انده در بانلره ایلر تك وپو

اوله مز نائل بوس دامان
کچنان طشره‌ده صاحب عنوان

طشره‌ده جابی اولان صدر رجال
کیرمز انده النده صف نعال

اکا برشهر اولمز تنظیر
تابعه اوله‌می متبوع نظیر)

ای نظر باز تماشای کمال
نکته انداز مزایای جمال

خانه‌ٔ دلده قومز کرد حزن
لذت نازکی وجه حسن

حسن آرایش یزدانیدر
اثر خامه‌ٔ ربانیدر

شرط آداب ایله قیل صنعه نکاه
اولمه شهوت نظریله کمراه

ایلمش صنع ازل آماده
شهوت ایچون ده طریق عاده

دختران سمن اندام سمین
شرع ایله شهوته آماده زمین

قدرتك یتدیکن آل ایله صفا
اولسون اولادکه اسباب بقا

لبك کلزار رخ خوبانه
نظر پاك ایله اول پروانه

ایلمه تخم حیاتی اسراف
اولمه کمکشته‌ٔ وادی خلاف

اولمه برعکس طریق دهقان
ارض نامنبته‌یه تخم افشان

ایلمه نطفه‌یی بوق یره تلف
رحم نسواندر اولولویه صدف

نطفه در اکلیانه آب حیات
صلب آبادر او آبه ظلمات

قطره‌ٔ نطفه‌که بیحاصلدر
تلف نفس قدر مشکلدر

(دلبرك)

دلبرك نقشنه اولمه مائل
ندر اول جاذبهٔ روحانی
ندر اول حسن واطافت اوخرام
اوكرشمه اونكاه پرفن
ندر اول پرلو پرنده اعضا
مویدر دود چراغ حكمت
كره جبهه سیدر موجهٔ جو
موج موج كره پیشانی
دیده لر منظرهٔ نور شعور
مردمك رشته كش مدنكاه
مژه لر هفت حصار كردون
رسم بینی الف آن ابد
دفتر حسنده حرف ممدود
كوشلردر درمحروسهٔ تن
هله سر دهندن صورمه
سی ودو حرفدر اول دندانلر
در دریای دهندر اولال
لب نمكدان سرخوان كمال
سینه مرآت بلورین كردار
دستلر مصدر انواع هنر
جمله نقش قلم قدرتدر
ایلمه كیمسه یه عرض حاجت
دهنك خواهش ایچون ایلمه باز
صاحب حرص وطمع رسوادر
رزق مقسوم اواور البت واصل
اولكه مقسوم دكل كیرمز اله
عالی ایت همتكی خوار اولمه
عبد دستنده نه وار اسنیه سن
اوده محتاج عطای حقدر
عاجزن لطف ایده جك حالیمی وار
لطف حق هر كسه بیندر
ترك اسباب دكل كرچه صواب

اول مزایاسنه نقشك واصل
ندر اول نازككی جسمانی
اوقدچشم ربا اول اندام
برك كلدن مترکب اوبدن
چشم وابرو ولب ودندان كف وپا
سریدر كاخ سرای صنعت
بسته در جسر دو طاق ابرو
سطر سطر قلم یزدانی
مژه لر بال و پر طائر نور
نقطهٔ دائرهٔ نور سیاه
مردمك نقطه نمایندهٔ نون
نقش ابرو الف اوستنده كی مد
مرجع رائحهٔ عنبر وعود
مدخل قافلهٔ بار سخن
وصفی چوق یوق یره كوشك یورمه
كه انكله طلودر دیوانلر
كه انكله بولنور حل نوال
قیدر خلوت بستان جمال
عملر عكس دوچشم نظار
پایلر قائمهٔ سیر و سفر
صنعت ماشطهٔ حكمتدر)
اولمه خمكشتهٔ بار منت
اولمه آلوده لب حرف نیاز
كیمیای شرف استغنادر
آبرو دوكه در انجق حاصل
اولكه مقسومك اوله كتمز ایله
كوردیكك شیئه طلبكار اولمه
آنی یابونی بكا ویر دیه سن
بستهٔ موهبهٔ مطلقدر
سكا بخش ایلیه جك مالیمی وار
دست عبد اراده برآلتدر
بی مسبب نیه یارار اسباب

نابی

بی مسبب سببی ایتمه طلب
بیلور احوالکی رزاق حکیم
دادهٔ رازقه خاطر بند اول
ماله موقوف دکل ارزاقك
اقچه مأكول دكل آلتدر
اولمز اینسك زروسیمی خرمن
چکمه هیچ کرسنه لکدن خشیت
وعده یه دست وفایی باز ایت
ایلمه هزل ومزاحی پیشه
دوستنك ایتمه لطیفه ایله فدا
آبدار اولسه لطیفه خوشدر
هیچ لطیفه دیمه اوسوز اوقنه
دیدیلر اکا لطیفه ظرفا
لفظی اندك اوله معناسی کثیر
باغ دلدن یکی قوپمش کل اوله
انی نقل ایلیه لر شهر بشهر
بو بله اولورسه لطیفه نه کوزل
ایلمه کیسه یی ذم وغیبت
ذوقی یوق عالمی یوق لذتی یوق
دوستلر اولمز اولور سندن امین
حسن حال ایله کچن هر کس ایله
زیر دستانکی ازار ایتمه
جور ایله کیسه یی بیزار ایتمه
یار اول دوستلره بار اولمه
غیر ایچون اولمه دوعالمده ذلیل
وارمه شکوا ایله باب شاهه
سنده ظاهر اولیجق عجز وفتور
مسکنت خلعتی ایله اعداد
سکا حلم وادب وحسن سلوك
خنده رولق اثر رحمتدر
هضم اولنمز روش واطواری
عقلا کرچه شکرلر یدیلر
لیك غوغایه چیقار بریانی

حیرته اشته بودر جمله سبب
رزقکی وقتله ایلر تسلیم
هرنه ویررسه اکا خرسنداول
غیری یوزدن بتور ررزاقك
بنده آخرینه جك نعمتدر
بدل نان وپرنج وروغن
قولن آج قورمی ولی نعمت)
کیمه وعد ایلر ایسك انجاز ایت
دوشورر دوستلرك تشویشه
حق نان ونمکی قیلمه هبا
لیك برسمتی یانار آتشدر
که او بی خاطر یاره طوقنه
که محلنده اوله جلوه نما
ایتمیه کیسه یی اصلا تکدیر
ایشیدن وصفی ایله بلبل اوله
قاله عالمده مثل دهر بدهر
بوغیسه ترکنی بیل خیر عمل
عیبدر عاقل اولانه بوصفت
کنهی غیر معاصیدن چوق
نامك آکلسه ایدرلر نفرین)
خوشدل اول هر کس وهرناکس ایله
سرد تکلیف ایله بیزار ایتمه
سکا جور اینسه ده آزار ایتمه
سوء خلق ایله دل آزار اولمه
نه وصی اول نه وکیل اول نه کفیل
سکا جور ایدنی صال اللهه
انتقامك قومز الله غیور
اول ملایم دل ودر ویش نهاد
ایلر احراری ضروری مملوك
ترشرولق سبب نفرتدر
هر کیمك کاوله تکبر کاری
سکا کبر ایدنه کبر ایت دیدیلر
سن تواضعله صاوشدر آنی

(طوتالم)

طوتالم چرخه ایرشمش جاهك ‌ ‌ بنه ادنا قولیسین اللهك
عنف ایله خلقی قپوکدن سورمه ‌ ‌ کیمسه یه دامن ودست اوپدرمه
نقدر جاهك اولورسه عالی ‌ ‌ دامنك بوسه دن اولسون خالی
سکالازم یره یوزلر سورمك ‌ ‌ قوله دوشمز ال اتك اوپدرمك
شرمدر غازهٔ روی ایمان ‌ ‌ بی حیالق ایکی عالمده عیان)
سفها ایله مدارا ایله ‌ ‌ انبیا قولنی اجرا ایله
انبیا مسلکنی ایله قبول ‌ ‌ اولدی مأمور مدارایه رسول
بی مدارا اولهمزسن راحت ‌ ‌ فخر عالم دیدی رأس حکمت
جام وش ایلمه هر بزمه شتاب ‌ ‌ مهروش ایلمه دور ابواب
خانه دن چیقمه که اولدرجنت ‌ ‌ کوشهٔ خانه ده کنج خلوت
کشف راز ایلمه بیکانه لره ‌ ‌ ویرمه یول مجلسه دیوانه لره
هرکسی محرم اسرار ایتمه ‌ ‌ سربکی زیور بازار ایتمه
هرکسك قولنی صادق صانمه ‌ ‌ جمله یی لیك منافق صانمه
کمسه نك مدحنه مغرور اولمه ‌ ‌ کسرنفس ایلمدن دور اولمه
جریدن فرق ایده مم اول سخنی ‌ ‌ که شفاها ایدهلر مدح سنی
سندن ایلرسه اکر قطع امید ‌ ‌ اوغراماز دائره که کاسه ده عید
وارمه غیرك اوینه بی دعوت ‌ ‌ اولمه اما اوده اهل حرمت
اولمه مجلسده نه پرکونه خموش ‌ ‌ وقت ایله کاه زبان اوله که کوش
سخنی غیرت دروکهر ایت ‌ ‌ ممکن اولدیغی قدر مختصر ایت
سوزده اولسون سکا دستور عمل ‌ ‌ معنی نکتهٔ ماقل ودل
اولور انسانده زبان برایکی کوش ‌ ‌ سن دخی سویله براول ایکی خوش
سویلدکده سوزی ایتمه تکرار ‌ ‌ یا مکر ذکر اوله یا استغفار
کمسه نك عیبنی اورمه یوزینه ‌ ‌ کوشکی باب قبول ایت سوزینه
ایلمه کمسه یی قطعا تجهیل ‌ ‌ ایتمه مخلوق خدایی تخجیل
هله نیلرسك ایت ای روح روان ‌ ‌ اولمه خاطر شکن وتیز زبان
کسر خاطر کنهك اکبردر ‌ ‌ جملهٔ معصیتك بدتریدر
ایتمه تزویر ونفاقی معتاد ‌ ‌ که ایدر قصر وفاقی برباد
شهره درخلق ارا سنده بو مثل ‌ ‌ جان ویرر محنت ایله اهل حیل
دیدی مسلم اودر اول سرور دین ‌ ‌ خلق اوله دست ودهانندن امین
هب ودیعتدر ایا طالب کام ‌ ‌ عرض ومال ودم اهل اسلام)
(اولمه دابستهٔ جام کلفام ‌ ‌ که ایدر آدمی رسوای انام
خلق ایچنده سبب نفرت اولور ‌ ‌ قتی بی حرمت وبی عزت اولور

نابی

ایلمه ام خبائثله صفا   که تولد ایدر انواع بلا
الحذر اولمه صاقن باده پرست   که ایدر رنج خمار آدمی مست
چونکه نهی ایلدی الله حکیم   سنده اول نهی خدایه تسلیم
دوشمه‌دن ام کناهه عار ایت   اولسه‌ده درعقب استغفار ایت
اولیجق بعض مجالسده دوچار   ایتمه توبیخ وتعنف اظهار
اعتراض ایلمه مستانه‌لره   اوله طاش آتیجی دیوانه‌لره
نیه دخل ایلر ایسك برکون او حال   سکا بی شبهه ایدر استقبال
رمضانده صاروب افیونه کفن   معده‌یی مرده‌یه ایتمه مدفن
آدمی مسخرهٔ ناس ایلر   صورت ناسده نسناس ایلر
طوتملم یوق اثرندن باکی   نه بلادر لقب تریاکی)
(اولمه دلبستهٔ زیب وزیور   اولمه دلدادهٔ در وجوهر
کرچه تفریحی مقرر اما   اولمه‌مازدر وکهر مرده سزا
مرده سرمایهٔ احساندر زر   زنه پیرایهٔ ابداندر زر
ترك ارایش عنوان ایله   زرك افزون ایسه احسان ایله
کونه کونه آرایوب کالالر   ایلمه جامه ایچون غوغالر
نه کیرسه انی کی اقرانك   اویسون اقرانکه طرز وشانك
بکزه سون خلقه بساطك آنك   اعتدال اوزره کرك آلانك
اولسه سمور ایله‌ده مقدورك   بربنی نافه طوتار سمورك
کوردیکك اطلس ودیبا وحریر   جمله بد بوکفن کرم حقیر
اولمه دلدادهٔ شان وشهرت   شهره دردیلده کی شهرت آفت
مالکی ایلمه بیوجه اتلاف   اولدی مبغوض الهی اسراف
شرع ایله حکمت ایله بو تمثیل   عزت مالده‌در اقوای دلیل
اهل حکمت دیدی جمع اموال   کسب سرمایهٔ اسباب نوال
برکران سنکی قوپارمق کیبدر   قلعهٔ کوهه چیقارمق کیبدر
خرج وصرفی آنی کردان ایتمك   کوه دامانسه غلطان ایتمك
قنغیسی صعب ایدوکن اذعان ایت   اعتدالی ایشکه میزان ایت)
کوشکه بو سوزمی ایله کهر   دیندن بك صاقن ای جان پدر
آدمی دین دکر کون ایلر   دردین افزون جکر بن خون ایلر
دین داناری ایلر کودن   شیر مردان ایسه‌ده ایلر زن
جسمی صحنده درونی خسته   داینه بندهٔ کردن بسته
وعده‌سی وعدهٔ تسلیم حیات   حبسه تکلیفی مزار اموات
باخصوص اوله غریده شریر   ایده هر روز دماغن تکدیر
اصلنه ضم اوله فرع ربا   قامتن بار ربا ایده دوتا

نابی

امر شرعك ديو فريادە كله
ايدە مديونى پامال جفا
بولميه دينن ادايه قدرت
خوشدر اسباب وبساطن صاتمق
ويرمه بى رهن صاقن كيسه يه مال
خلقدە خشيت حق نادر در
كيدرك صكره بو بور هنكامه
مستند در بريشه اعيانك
جان آتار خانه سنه اول ساعت
ديرسنك كبى افندم وار ايكن
بز اول ظالم اودم نفس آتنه
آنى حكام ايله تخويف ايلمز
اكر ايتمزسه فسونى تأثير
درلو شاهدلر ايله دعوالر
هرنه ايلرسه ايدر اول مغرور
بويله در شمدى زمانك حالى
جمله احوالدە عمرم وارى
ايتمه اعيانلغه زنهار هوس
اولمغه مرجع ارباب امور
هم ولايتلو ايدر رشك وحسد
نقدر ايلوكه سعى ايتسك سن
ابونام ايله دوشرسين دامه
آقچه در مطلبى خود حكامك
يارايان انلره رشوتله يارار
اليجى قوش كبى حكام زمان
ايلمش چشمى شكار آلمغه باز
شرع ايله كورسه امورين حكام
سبب شهرتى خود اعيانك
مصلحت كورمين اعيان اولمز
آقچه سز مصلحت ايسه بتمز
بودر اعيان ديارك كارى
طرهٔ طبل ستم چالدرمق
خلقى غمز ايتمسه شهرت بولمز

زور شاهدلرى امدادە كله
دردمندى ايدە خلقه رسوا
اوچه چشمندە زمان رحلت
ديمز آچ وبرهنه يانمق
كه اولور صكره مؤدئ جدال
كتم وانكار همان حاضردر
سكا ويرمز بيدر ر حكامه
حقكى استه وار ايسه جانك
ويرر اول ظالمه رشوت غيرت
حقن آلمق نه ديمكدر بندن
عزم ايدر ظلم كنان بك قاتنه
آقچه دن كچ ديو تكليف ايلر
جوش ايدر موجهٔ بحر تزوير
ياپمه حجتلر ايله فتوالر
ايدر ابطالنه بذل مقدور
دوشمسون كيسه يه خلقك مالى)
اول طلبكار رضاى بارى
اوسط الناس اول او دولت سكا بس
ابتدا لازم اولور ترك حضور
هم دوشر قصديكه حكام بلد
ظلم حكامى بيلورلر سندن
ايو آدم يارامز حكامه
بيلسون مرحمتى اسلامك
علم وعرفان وصلاحى كيم آراز
آلمق استرنه ايودرنه يمان
بيك ايودن بك آكا بر غماز
يارامز قنده بولور شهرت ونام
كورمه در مصلحتى سكانك
خلق آكا بندهٔ فرمان اولمز
بنده ده صاحبنه خبر ايتمز
روز وشب منتخب افكارى
حاكم شهره شكار آلدرمق
نافذ اولمز سوزى رغبت بولمز

نابی

آندن ایتمزلر ایسه خوف ورجا / رتق وفتق اهلی دیمز کیمسه آکا
مال واشیاسن آلوب و یرمکه‌یم / ایتدیلر اهل قراسن تجریم
هم و یرد حاکمه هم کندی آلور / حاکمه نصفی یاخود ربعی قالور
دیدیکم کبی نیجه تازه ظهور / جان و یرر اولمق ایچون اهل امور
جمع ایدوب برقاج او یوز خدمتکار / ایدر اتباع ایله تقلید کبار
انتساب ایتمك ایچون حکامه / قدماسن چالشور اعدامه
کندی قوللاغی ایچون آلتنی / اهل عرضك اوچورر راحتنی
دردی بو اوله ولایتده فرید / غیریلردن اوله اقبالی مزید
جمله تصویب ایدهلر تدبیرین / کیمسه رد ایلمیه تقریرین
ضرر ایلرسه ده ناسه قطعا / دیمیه کیمسه خطاسینه خطا
لیك دهر آکاده و یرمز فرصت / که سوره باشلو باشنه دولت
بولنور آکا دخی نیجه رقیب / ملعنتده بری برینه قریب
چرخ نعمتی و یرد غوغاسز / هیچ فرعون اوله‌مز موساسز
کبی حکامه تغلبلر ایدر / سوزینی اجراده تصلبلر ایدر
خواه وناخواه ایدر رأینه رام / حاکمی کندو ایدر استخدام
اوله بریرده که حاکم محکوم / اورانك حال ومآلی معلوم
حاکم شهره ایدنجه غلبه / صیغه‌مز شهرتی شام وحلبه
اوزمان کور آنك استقلالن / نخوتن کوکبهٔ اجلالن
کوزلری زهر ترش چهره‌سی نار / سوزینی رده کیمك زهره‌سی وار
طوعا وکرها ایدر خلقی زبون / اتباع ایتمینك حالی نکون
آکا برایش طانشلمزسه اکر / ایدر اول مصلحتی زیر وزبر
باغ و بستان وحمام ودکان / حصه و یرمزسه اکا حالی یمان
امر وفرمان وشهود وحجت / آندن اذن اولمسه بولمز صورت
بریسی او یمسه سهوا انکن / قالمز اخشامه اوکون برکوتکن
زور ایله خلقك آلور املاکن / زین ایدر دائرهٔ ناپاکن
فرون وقهره ودکانیمی وار / احتساب اوغرامغه جانیمی وار
صاف صاتمز ایچنه حیله قاتار / نه بها استر ایسه آکا صاتار
شهر تکلیفنه ایتمز انصاف / ایدر اتباعنی البته معاف
عالمك آنلر ایدرکن کارین / چکدررلر فقرایه بارین
لعنت اول دولته کیم اوله غدا / اشك چشم فقرا صبح ومسا
غرق اولور دولت وجان وماله / کله لم عاقبت احواله
کرچه برشیئه ضرورت کورمز / لیك چوقلق باشامز چوق سورمز
کورر آلایش طول املن / بولور البته جزای عملن

نابی

اولور اولمزسه اکرمونه قرین　　کیمی منفی کیمیسی قلعه نشین
طولاشور اياغنه اعمالی　　هب کیدر عرض ووجود ومالی
سیل اولور اشك تر مظلومان　　دولت عمرینی ایلر ویران
سن چالش اولمیه‌سین انلردن　　چکمه اعیاندن اولمم دیو محن
ملحق اولمه حذر ایت اعیانه　　وارمه هیچ محکمه ودیوانه
چیقمه آیلرجه درخانه‌کدن　　طشره میل ایلمه کاشانه‌کدن
آل کتابك اله سد ایله درك　　اولمسون خارج دردن خبرك
اوقی تاریخ وحکایات وقصص　　ویرر انسانه مزایای حصص
شغلك اولورسه حدیث وتفسیر　　نعم الایام ونعم التدبیر
قانع اول دغدغه‌یه اولمه قرین　　نان خشك ایله کچن اولوب امین
آدمه لازم اولان راحتدر　　قودیسونلر سکا بی‌همتدر)
ارتکاب ایتمه صاقن کذب ودروغ　　تا اوله صبح مقالکده فروغ
مرد اولان کذبه تنزل ایتمز　　ذات کذبه تحمل ایتمز
قتی بی‌عار وحیادر او خبیث　　که ایده کذب ایله آغزین تلویث
اوله قصدی مکر اصلاح خصوم　　اول زمان بلکه دکلدر مذموم
اولسه‌ده منکرك انکاری شدید　　سوزیکی ایتمه قسمله تشدید
نیجه‌لر وارکه مباهات ایلر　　کذب ایدر نقل محالات ایلر
ایدر ایتدرمکه کذبن تصدیق　　قسمی شد نطاق تحقیق
علم بالله ده اولان اهل قدم　　جان ویرر ایلمز اللهه قسم
کورمشمزدر نیجه بی‌مذهب ودین　　هرسوزنده ایدر اوج دفعه یمین
بوندن اشنع نیجه دزدبدکار　　ایدر اطوار ولایت اظهار
ویرمکه شان کراماته فروغ　　بسط ایدرلر نیجه‌سی روی دروغ
کورمز اول کیمسه دوعالمده فلاح　　که صانه ساخته تقوی وصلاح
اولدی آلات معاش دنیا　　عصرده خرقه وتسبیح وعصا
فیضی یوقدر ویرر انسانه صداع　　صوت تقسیم الهی وسماع
اکر ایتدی ایسه اسلاف طریق　　شمدی تقلید ایدوکن بیل تحقیق
اکر ایدردی ایسه دورانی　　سالفه جاذبهٔ رحمانی
ینه اول جذبه کاورسه نه کوزل　　کیم ایدر جذبهٔ حق ایله جدل
سوزیمز زمرهٔ تقلیده‌در　　بخمز رزقده درشیدده دز
سکر وجدا اولسون او مجذوبه حلال　　کاوله مستغرق انوار جمال
یوخسه تقلید ایله هر بز احمق　　نه روا پایهٔ ولایت صانمق
خردن اول بیهده کو بدتردر　　آنی تصدیق ایدن آندن خردر
باخصوص اوله مدار دعوی　　قصد تحصیل معاش دنیا

نابی

خلق اشيا صانه اول قرب خدا
خلق اشترصاته اول خير دعا

و يرمكه زهد وصلاحينه رواج
خلق نعمت ييجك اول قاله آج

و يرر اول غله فروش طاعت
جنته نقد مزور قيمت

ناجى تقليد رداسى تقليد
سوزى تقليد اداسى تقليد

علمى يوق معرفت وصنعتى يوق
كسبه سرمايه سى يوق وسعتى يوق

ابتدى تحصيل معاشه آلت
زهد وتقوايى اودزد صورت

برابكى حرف تصوف قاپمش
كندوبى پير طريقت ياپمش

نيجه بى عقل وتميز وخائن
صانه كرچك اويه دست وپاين

آلدانوب آكا عوام بى عقل
افتخار ايله ايده غيرى يه نقل

رفته رفته اوله رق شهرتياب
تكيه سى اوله ملاذ احباب

صدمهٔ عزل بين كركسلر
لاشهٔ ظلمه قونن كركسلر

سوره لر پاينه روى بيداد
نفسندن ايده لر استمداد

باخصوص اوله اوشخص طرار
نازك ورند وظريف وعيار

كوره اصرارلجه رؤيالر
كوستره مقصدينه ايمالر

چيقه برحكمى قضايى كم وكاست
اتفاقى كوربنه بيريسى راست

كور هجومن اوزمان اعيانك
عزت ونخوتنى دربانك

مكر اللرمى اپرر دامننه
اوغرادرلرمى ياپيرامننه

تكيه سى قبلهٔ اهل حاجات
يورر امواج نذور وصدقات

سنده اويمه صاقن اول كمراهه
صاقن اول طائفه دن اللهه

اوليا ديو صاقن الدانمه
ساختنه وضعى كرچك صانمه

اوليا ماله تنزلمى ايدر
ثقلت ناسه تحملمى ايدر

اولمش اول محو فضاى اطلاق
نفس آلدرمز آكا استغراق

اوليا مرده يى احيا ايلر
پير صد ساله يى برنا ايلر

اوليا طاشه بقارسه زر ايدر
خس وخاشاكى در وكوهر ايدر

اوليادر ندماى حضرت
جايى در زير قباب عزت

موم وش كندى زمينده برپا
پرتو نورى صالار عرشه ضيا

اولور آرايش چشم افلاك
اوليانك قدمى باصديغى خاك

اوليادر سبب حفظ جهان
اوليا ايله طورر كون ومكان

روحدر قطب جهان كون بدن
روحسز قائم اولورمى هيچ تن

ديه برطائفه يه فخر جهان
آه شوقاه لقاء اخوان

لفظ اخوان ايله وزن حالت ايت
انلرك رتبه سن استدلال ايت

نه روا رهزن حق هرار غاد
كندين اول زمره دن ايتمك تعداد

وزن ايدرمى بونى ميزان شعور
دعوىٔ سلطنت ايتسه مز دور

(اسب)

نابى

اسب تازى چكينه هر برخر
سنك خارا صانه كندين كوهر

اوله مى مجمره افروز وجود
شاخ بيد ايلرايسه دعوىٔ عود

هله چوق جرأت وچوق ترك ادب
ايلمك دعوىٔ نزديكىٔ رب)

(اى تماشاكر صنع بارى
ناظر كار كه هشيارى

سبزه چيق فصل بهار اولدقجه
موسم كشت وكذار اولدقجه

چمن اطرافنه كاهى كذر ايت
اثر رحمت حقه نظر ايت

صانعك صنعنه اول ديده كشا
ايلمش مرده زمينى احيا

دل انسانده قومز دركهن
جلوهٔ تازه نهالان چمن

بتورر طائر شوقه پر وبال
طرف كاشـندن آقان آب زلال

غنچه‌نك خواجه‌سى وار يانده
ال كاغد طولو جزدانده

ويرر انسانه نشاط تازه
نغمهٔ بلبل خوش آوازه

كوش قيل نغمه‌سنى مرغانك
اقتضا ايلرايسه انسانك

قومز آينهٔ خاطرده غبار
نغمهٔ چنك ونى وموسيقار

نغمه برمنطق روحانيدر
نغمه‌نك لذتى وجدانيدر

جانفزادر نفس انسانى
دلسزادر نغم روحانى

خانهٔ جانه ويرر نور سرور
نشوهٔ نغمهٔ تار طنبور

نسخهٔ شوقه ديكر شيرازه
تاردن صادر اولان آوازه

خطى وار كرچه خوش آوازلرك
دكلنور نغمه‌لرى سازلرك

ليك آميزش اسباب صفا
ايدر انسانى لكدخوار هوا

كرچه كيم لذتى چوق نشوه‌سى چوق
التزام ايلمكه لذتى يوق

ذوقنى ايت غيريده اولدقجه دوچار
خانه كه ليك كتورمه زينهار

آنده ده عبرت ايله كوش ايله
لذت لهوى فراموش ايله

كرحقيقتله اولورسك سامع
اولمز اوقات خيالك ضايع

موسيقى حكمته دائر فندر
بيلنه بيلميه نه روشندر

نيجه اسرارى وارادراك ايده‌جك
بركاور سينه‌لرى چاك ايده‌جك

اعتبارات تقاسيم وفصول
امتزازات مقامات واصول

هر برى حكمت ايله مملودر
جان رياضنى صوارر برصودر

نغمهٔ يابس وحار وبارد
هر برى فيض حكمله وارد

هر برى برمرضه نافعدر
ضدينى هر بريسى دافعدر)

(اى صفاياب كلام موزون
آشناى سخن كوناكون

طبعك ايلرسه اكر شعره هوس
سكا معناسنى فهم ايتمك بس

سخنان شعراى اسلاف
ايدر آينهٔ قلبى شفاف

تركيده نفعى ايله باقى يه بق
غيرى ديوانلرى ده ايت ملحق

نابی

آنلرك شعری متیندر اما
شعرای عجمك دیوانی
طالب وصائب وعرفی وسلیم
تازه کویان زمانده شوکت
صاحب خمسه نظامی خسرو
جامی وانوری وخاقانی
بلبل شاخ طراز شیراز
سخنان قدمای شعرا
یوق نهایت شعرای عجمه
شعری چوقدر شعرای عربك
دیمه ابیاتنه ناموزوندر
نیجه معنالری وار رقص آور
انتسابه چالش اول اشعاره
عربی بیلمیجك ایش بتمز
بوایکی بال ایله ایلر پرواز
حکمت آمیز کرکدر اشعار
یوخسه برنظم تهی وساده
باخصوص اولمیه تشبیه تمام
دیمه‌دن آنی سکوت اولادر
باقسك اکثر سخن شاعر خام
چیقه‌مز دائرهٔ دلبردن
که بهاره طولاشورکه چمنه
ره نارفته‌ده جولان ایده‌مز
کچنور معنیٔ خاییده ایله
قوقوسز لاله یه بکزر اوسخن
آنی یوق دلبره بکزر اوکلام
هجودن الحذر ای جان پدر
حسنه صرف ایله سوزك شاعرایسك
تیز نسیان اولنور نثر سخن
هجوه مائل سفها در انجق
هجو قات قات سبب روسیهی
سنی ایتمش بری فرضا دلکیر
آنی لازمی همان هجو ایتمك

غیرده داخی اولور چوق معنا
حسن تعبیر ومعانی کانی
فیضیٔ هندی نظیری وکلیم
معنیٔ تازه‌یه وبردی صورت
هر بری جلوه‌ده برمعنیٔ نو
هر بری ملك سخن سلطانی
سعدی وحافظ معنی پرداز
حق بودر بیری بربندن اعلا
هب اسامیلری صیغهٔ قلمه
که اودرمایه‌سی شام وحلبك
انلرك و زبنده دیکر کوندر
مشعل آسا دوکر اسماعه شرر
آره معناسنی فهمه چاره
فارسی عارفه تنها یتمز
طائر شعر معانی پرداز
کمالی اوله ارشاده مدار
اوده معنادن اوله آزاده
استعارات وجناس وایهام
شعردن مقصد اولان معنادر
زلف وسنبل کل وبلبل می وجام
قد وخد واب وچشم تردن
طولاشور سروه کل و یاسمنه
صابه واديلري سيران ايده‌مز
لفظ مشهور جهاندیده ایله
که اوله لفظی تهی معنادن
کاولمیه آنده جناس وایهام
که ویرر مشرب عرفانه کدر
خلقی تسخیره چالش قادر ایسك
نظم اماکه ایدر دور دهن
عاقل ایتمز انی ایلر احمق
کیم اوقورسه سکا عائد کنهی
قول ایله فعل ایله قلبك تکدیر
سفها کیدیکی راهه کیتمك

نابی

انکساری یتشور قاصر ایسه ... انتقامه چالشور قادر ایسه

آنی سن لطف ایله ایله بنده ... عفو واکرام ایله ایت شرمنده

سکا بیوجه ایسه ایتدیکی جفا ... سبب شرم وحجاب اولور آکا

وجهی وارسه سببن ایله سؤال ... اولمه آتشزن کانون جدال

بلکه نادم اوله اطوارندن ... اعتذار ایلیه کفتارندن

سن قبول ایله بو پندی بندن ... دوستلق وار ایکن اولمه دشمن)

(صبر قیل ایتمه امورکده شتاب ... صبر ایله دیرلر اولور غوره دوشاب

صبر ایله دوست اولور دشمنلر ... صبر ایله رهبر اولور رهزنلر

یاتمه هنکام سحر بیدار اول ... وقف سجادهٔ استغفار اول

قلبکی دغدغه دن پاك ایله ... هر ایشك حکمتنی ادراك ایله

ازدواجکده تحری ایله ... صاقن اولمه تسری ایله

نه بلا یرزنه محصور اولمق ... تازه ذوق ایلمه‌دن دور اولمق

بلکه بدچهره چیقه یا بدخو ... ذوقه دیرسین شب اول یاهو

هضمی کوج ردی دخی مشکلتر ... برمصیبتدر اوکیم عمره سورر

یوق کنیزکده هله بو محذور ... تازه‌دن تازه‌سن آل ایله حضور

نازك وزم ایسه‌ده آلمه اوروس ... الك ایوسی اولور آنك منحوس

خائن اولور اوروسك مرد وزنی ... قپو آردنده دوزرلر دوزنی

کرچه چرکس ابازه اویله دکل ... اولمه آنلاره ده چوقلق مائل

کوله‌سی تیغ وتفنك استرلر ... اورمغه عرصهٔ جنك ایسترلر

اعتقادنده دکل اهل فلاح ... اولمیان دسترس اسب وسلاح

ایتمدن رفع بنان ایمان ... اولور آویختهٔ تیر وکمان

چرکسك جاریه‌سی آفت اولور ... آبازه قیزلری بی عفت اولور

مسقو ونمچه وافرنج ومجار ... جمله‌سی خائن ونابرخوردار

بونلرك بیری مسلمان اولمز ... نائل دولت ایمان اولمز

عربك ده چوغی اولور بدخو ... کرچه کیم خدمته ایلرتك وبو

اولمق ایسترسك اکرکیم راحت ... کورجیدن غیری یه ایتمه رغبت

کرچه کیم آغر اولور تنبل اولور ... جامه‌سی کیرلو اولور مهمل اولور

لیك افندیلرینه صادق اولور ... جمله‌سندن نظره لایق اولور)

(معتدل اولمق ایچون جمله امور ... لازم اعماله ترازوی شعور

وزنه‌چك مصرفك ایرادك ایله ... راحت اول اهل ایله اولادك ایله

حق ویروب واسع اولورسه حالك ... ادخار ایله براز اموالك

دفعهٔ ایتمه تهی همیانك ... نیجه بازیچه‌سی وار دنیانك

فضله مال اولمیجق ایتمه بنا ... ایلمه مالنی بیهوده هبا

نابی

مصرفك ايتمه كوزم نوری زیاد
نقدر واسع اولورسه ایراد

باقيجه سيری اولورسه مطلب
يتشور بنمك ایچون برمركب

مصرف آخوره اولدقجه زبون
بوریلور آتلو یایادن افزون

فسخ ایدر قید صمان سامانك
وشتق آلوده ایدر دامانك

منصب وجاهه هوسكار اولمه
طالب عزت ایچون خوار اولمه

اهل منصبده بولنمز راحت
حالت عزلده در امنیت

اولمه پاشالق ایچون آواره
طبل وسورنا ایله كبره‌ناره

باغلمه طنطنهٔ طبله كوكل
دوردن خوش كلور آواز دهل

پاشالق عمره سوررمحنتدر
حاصلی درد وغم وقسوتدر

نامی پركوكبه جاهی عالی
لیك دوزخده چكر احوالی

خاطری منصبی كبی ویران
صورمه هیچ آخرت احوالی یمان

ظلم ایدرسه یقیلور خانهٔ دین
ایتمسه بولنمز اموری تمكین

چكدیكی محنت اولنسه تعداد
دكمز اول محنته مصر وبغداد

پادشه قورقوسی خود راحتسوز
عزل ناكاهی قیامت اندوز

نوبنو وسوسهٔ كوناكون
قوت واهمه همكار جنون

نه بلادر نه مصیبتدر بو
نیجه دولت نیجه رفعتدر بو

غالبا كوردیكمز پاشالر
باخصوص آصف صاحب رالر

كندو نفسنده نكوكاران هب
حسن الخلق كریم الشان هب

ملكی الشیم وپاك خصال
صافدل صادق پاكیزه مقال

واقف حال ومآل فقرا
مائل زهد وصلاح وتقوی

نیجه‌سی وار كه قاچاركن نیجه‌ییل
پاشالق جبرا اولنمش تحمیل

نیجه‌سی صاحب پرهیز وعفیف
میلی یوق ماله اولنسه تكلیف

نیجه‌سی راضی دكل جاهندن
ایكلر آغلر چوغی اكراهندن

كیمی اندیشهٔ فردا ایلر
خوفدن موتی تمنا ایلر

لیك مركزلرینك احكامی
ظلمه پیوسته ایدر انجامی

ایتمسه دائره‌سی بسلنمز
سوزی حكم ایلسه ده اسلنمز

ایلمز مرتبهٔ صرفه صعود
خاصلر نامنه جوز معدود

قالمامش خاصده جای معمور
كه ایده صرف ایده‌جك آقچه ظهور

آنی اسلاف خراب ایتمشلر
هر بری واری آلوب كیتمشلر

بولمغه دائره‌سی نشو ونما
آكا لازم قتی چوق باد هوا

منصبی آقچه ایله آلمشدر
بحر دینك دینه طالمشدر

دینك اما نیجه قات زبجیده وار
آنی محتاج ادادر ناچار

یراو یرنده بساط وآنی
ناقص اولمز پاشالق آلاتی

نابی

منصبك مصرفی خود نامعدود ... هیچ اولمز آکا تعیین حدود
مطبخ وآخور و تعیین خدم ... داخلی خارجی اتباع وحشم
قره قوللقجی ایله مهترلر ... جو واسب وشتر واسترلر
باخصوص اولنه تکلیف سفر ... الك یقینی کوزه‌در سمت مقر
سفره کیتمکه عسکر لازم ... عسکره مصرف ایچون زر لازم
ظلمسز اقچه‌یه دستی ایرمز ... خلق ایسه کوز کوره مالن ویرمز
کش مکشلرله ایدر عمری کذر ... بوکا دولتمی دینور خاك بسر
بسلنورمی هله کور لیل ونهار ... بونجه حیوان بوقدر خدمتکار
قره قوللقجیلر اولور عفریت ... شیر درنده اولور هر بری ایت
بیك نیاز ایتسه قبول ایتمزلر ... بخشش و ترخله سز کیتمزلر
آشجینك قورآدین اوغلی جانم ... کتخدادر سایه سلطانم
صوره‌ه آمدشد ایدن آغالر ... کبر ایله نخوت ایله عنقالر
باامیر خوار یاسر بوابین ... هر بری معتمد دولت و دین
هر بری کورك کران قیمت اومار ... هم مکمل آت اومار خدمت اومار
بش کیسه ویرسه ایدر استحقار ... اونه راضی اولور آخر ناچار
پاشانك دینی ایسه غایتی یوق ... صرف یکروزه‌سنه طاقتی یوق
خاطری نقد کدرله مالی ... کیسه‌سی کنج عدمدن خالی
آکلمز آنی مباشرلر ایسه ... جور ایدرلر بنه قادرلر ایسه
اومدیغن ویرمکه خود طاقت یوق ... ویرمك سمتنده جرأت یوق
ویرمسه جنك وشکایت حاضر ... در دولتده مذمت حاضر
نیلسون بوآرالقده پاشا ... بوکا دولتمی دیرم بن حاشا
طوتالم صالح ایمش عاقل ایمش ... منصف وعادل دریا دل ایمش
ظلمك آدینی قویوب باد هوا ... منصبی ایلمسونمی یغما
دیدیکمدر صلحای اصرار ... ارتکاب ایلیه ظلمی ناچار
ظلمه مائللری واردر وافر ... صورتا مؤمن ومعنا کافر
مؤمنك تشنهٔ مال وجانی ... منعدم مرحمت وایمانی
قتل نفس ایله مباهات ایلر ... کفری شمشیر ایله اثبات ایلر
نامی فرمانده نظام عالم ... عالمك نظمن ایدر کندی عدم
آنلرك ظلمی وار ایله قیاس ... واردیغی ملکده قورلرمی اساس
آغالر ظالم وآچ وعریان ... ویرمده هر بری مال آلمده جان
ظلم تحصیلنه چکمش غربت ... ذکریدر آقچه وفکری خدمت
قنده بیورلدی ایله ایتسه شتاب ... واردیغی قریه‌نك احوالی خراب
قریه خلقنی قومز تقریره ... بند ایدر بولدیغنی زنجیره

نابی

در دمندانی دیزوب صحرایه — دست بسته کتورر پاشایه
اصلی یوق ماده‌نك جرمی عدیم — دیکلمز کیمسه ایدرلر تجریم
بو کا بکزر قتی چوق جور وستم — طوندی یوز سمت خرابه عالم
هب عمارات جهان اولدی خراب — قوندی دهقان برینه بوم وغراب
ملکده زلزله غفلتدندر — ترك احكام شریعتدندر
باغبان ایتمیجك چشمنی باز — باغنه هرکس ایدر دست دراز
صاحب باغ اولایدی او یانق — چشمه اولمزدی باشندن بولانق)
(ای طرازندهٔ ایوان خصال — وی فروزندهٔ دیوان کمال
ایتمه زقوم حججه اقدام — الحذر الحذر اولمه قسام
اولمه دندان زن اموال یتیم — ایتدی نهی آنی خداوند حکیم
اولمه اللهی سورسك قطعا — طالب راه قضا وفتوی
جاهلك قطع طریقی اهون — رهزن شرع شریف اولمقدن
هله فتوایه قارشمز تزویر — مجتهد قولنی ایلر تحریر
قول فتواده بو هجنت یوقدر — چوقده تحریف شریعت بوقدر
گاه اولور آنده‌ده واقع تحریف — صدر فتوایه یکجر قول ضعیف
عصرده لیك قضا مشكلدر — حکم حق اولمیجق باطلدر
سیما اکثر ارباب قضا — ایتمز احكام خدایی اجرا
حکمدن اول ایدر حکمی مراد — اول آلور قنغیسی ایلرسه زیاد
اول نهی دست که رشوت ویرمز — قاضی دعواجی‌یه نوبت ویرمز
علمی یوق اکثری بی‌مذهب ودین — کوزی محصولده رشوتده همین
الده اندازه وکیل ومیزان — ایلمش محکمهٔ شرعی دکان
قاضی دلال ومیانجی محضر — کتخدا قبضنده مالك حاضر
پادشه قورقوسی حق قورقوسی یوق — رشوته حرصی قدر غلظتی چوق
استسه دآبنی مدیون ایلر — استسه مفلسی قارون ایلر
نیجه سی صورت حقدن کورینور — منع ایچون ظلمی حنالر سورینور
قصدا آغلر کتورر چشمنه دمع — هب ایدر شهرك اشراسنی جمع
ایتمکه حق صربحی عاطل — کورینور صورت حقدن باطل
بیلمین ساده‌دل بی فطنت — صانور اول حیله‌یی حقانیت
سد ابواب دکاکین ایلر — ناسه شدت یولی تلقین ایلر
نه طریق ایله اولورسه اومحیل — بولور اجرای فسادانه سبیل
شرع نامینه تسلیلر ایدر — بکه پاشایه تغلبلر ایدر
حاکم عرفك اولور ظلمنه سد — کندونك ظلمی ولی آندن اشد
کندو افزونتر اولور پاشادن — اشته مقصودی بودر غوغادن

نابی

عسکرینك هله حالی معلوم
آنلره ظلم مدار اولمشدر
حاکم شرع ایکن اما که قضات
جانبنه آلت ایدر تقوایی
کیسه کیسه آلنان مال یتیم
نوتونك ذاتنی سومز اما
طعن ایدر کورسه اکر خاتم زر
کیجه اطلسله قوجار محبوبی
رشوتك آدینی قویمش محصول
حیف صد حیف که شرع شاداب
(ای زرناب عزیز الخلقت
کیمیا سازلره ایتمه شغف
اولمه زنهار بو سودایه اسیر
کیمیا کارینی صنعت صانمه
اسمی وار جسمی ولی ناپیدا
مال ایچون مالکی سوزان ایتمه
چوقنك غم جکرین خون ایتمش
قالور ازبابنه چیقسه طاره‌سی
قلب اعیانه اولورسه امکان
کیمیاکر سوز ایله سیر اولمز
برج ناریدن اولورسه پرتاب
طین حکمتله یاپلمز بو بنا
کیمیایه الی ایرمز ناچار
کیمیا وقعه‌سی چوقدر اما
برزمان ایچره مکر برعیار
ایدوب آمیختهٔ چند اجزا
صاتمش اجزا دیو برعطاره
عرضحال ایدوب اوشهرك شحنه
دیمش ای پادشه کشورکیر
بیوریلورسه قولکه حسن نظر
شبهه ایلرسك اکر ایتمه‌ده ساز
برنمونه ایده یم ساکه عیان
بوسوزی کوش ایدیجك شاه کرم

یاقشور انلر اولورلرسه ظلوم
جمع اموال شعار اولمشدر
ایتمز ایتدکاری ظلمی حشرات
مد ایدر ماله ید یغمایی
نوتون ایچمکجه دکل وزر عظیم
آقچه‌سن آلور اولنسه دعوی
زرك اما که کران وزن آرر
طوتمز اطلس کیسه‌لی مکتوبی
کیم اوله ایتمیه محصولی قبول
تیشهٔ رشوت ایله اولدی خراب)
معدن ارای جهان حکمت
ایلمه مالکی بیهوده تلف
اوله چوق حال دکلدر اکسیر
مبتلانك سوزینه آلدانمه
کیمیا ایله جهانده عنقا
حاضرك غائبه قربان ایتمه
کیمی کوردك ایشن التون ایتمش
الینك کیری یوزینك قاره‌سی
کیمیا فعلیده اولور آسان
اصطلاحات ایله اکسیر اولمز
اوچه‌مز اوج حقیقتده عقاب
ایدر اجزاسنی تصعید هبا
قلبز نلقده ایدر کاری قرار
بری مشهوردر ایله اصغا
ایلمش برنیجه التونی غبار
قومش آدینی طرامون خطا
آلمش اول وجهله برقاج پاره
ایلمش وضع جبین در کهنه
بنم استاد فنون اکسیر
ایده یم کنجکی پرکوهر وزر
لله الحمد در تجربه باز
کندی چشمکله کوروب صکره اینان
میل ایدوب خاطری اولدی خرم

نابی

دیدی کوسترکورەلم صنعتکی — بیله لم مرتبهٔ قدرتکی

یازدی بردفترە برقاج اجزا — برینك اسمی طرامون خطا

دیدی آمادە ایدك بونلری هب — هنزم کوسترەیم سکا بوشب

شاه امریله سکردوب خدام — آلدیلر جملهٔ اجزایی تمام

اولمدی لیك طرامون پیدا — دیدی اکسیرکر ای ملك آرا

طرامونه‌در بوکا اجزای عظام — کیمیا اولمز اول اولمزسه تمام

شاه تأکید ایله ایتدی فرمان — که بولنمق کرك البت بوزمان

بری بیرینه کیروب عطاران — آرادیلر آنی دکان دکان

عاقبت دیدی بری براجزا — بندە وار نامنی بیلمم اما

کتورك بلکه بودر مقصودی — دخی یوق شهریمزك موجودی

کیمیاکر کوریجك دیدی بلی — بودر اکسیرك اهم عملی

کیردی تنها شه ایله برجایه — اوردی حیله کوروکن اجزایه

ایدوب اجزایی عمللە ائتلاف — قدرەنك قعرینه چوکدی زرصاف

پوتەیه قویوب ایدوب استجلا — برسبیکه زری قیلدی پیدا

عقلنی الدردی کوروب شاه جهان — دیدی تحسین ایدوب ای رندزمان

آفرینلر سکا هم صنعتکه — فن اکسیردە اهلیتکه

لیك وارمی بونی تکمیله سبیل — طرامونی نیجه ایتسك تحصیل

دیدی اول رندك اکسیرنما — ایتمك ایستر سفر سلك خطا

دیدی شه آکا مکر سن کیده سین — غیری بیلمز بو ایشی سن ایدەسین

دیدی فرمان سنك ای شاه جهان — ایدەیم یولنکه جانم قربان

ویردی اول شاه آکا چوق مال ومنال — ایلدی شهر خطایه ارسال

آلدی اوکنجی او رند عیار — کلدوکی سمتە ینه ایتدی فرار

کنجه نائل اولان اکسیری نیدر — اوکید شدرکه کیدر داخی کیدر

بوخبرله طولوب افواه جهان — اولدی حیران عقلای دوران

وار ایدی آنده مکر بردرویش — عالمك بحردندن دلریش

قندەکوش ایلر ایسه براحمق — دفترە عادتی ایدی یازمق

کوروب اولدیغنی شاهك ساهی — دفترك باشنه یازدی شاهی

ایشیدوب شاه آنی ایتدی احضار — دیدی ای نامکش ناهشیار

سویله واقعمی بوتحریراتك — حقمه وارمی سنك اثباتك

دیدی اول دزدنه مجهول الحال — النه کیرمش ایکن مبلغ مال

بردخی سمتکه عزم ایتسونمی — عقل ودانش بونی جزم ایتسونمی

بوقدر مال ایله اول فرزانه — کلمز الاکه اوله دیوانه

کینه دن خاطرککی صاف ایله — یازمیمی هله انصاف ایله

دیدی شه یاکلیجك نیلر سـڭین
دیدی شاهم وارانك آسانی
مؤمنه فرضدر ای روح روان
طبدر اقوای مهمات فنون
قنغی محروسه که یوق آنده حکیم
ایتمش اجزای عقاقیری خدا
دینور اما اوطبیبه حاذق
چوق فنون کورمکه محتاج طبیب
هم مجرب اوله هم اهل کتاب
نبضدن ایلیه تشخیص عرض
طبع اجزای عقاقیری بیله
ایده تدبیر وتجربله علاج
ایده قانون ایله تدبیر دوا
ایتمیه نشتر جهلی خونریز
دیمز اول شخص هوسکاره حکیم
خود بخود طبه اوکیم سالکدر
متطبب قتی چوق شخص غریب
آلمز اصلا نظره سقراطی
کچنور وضع حکیمانه ایله
رطب ویابس سخنی سرتاپا
سوز اراسنده صانار بارد وحار
اصطلاحاتی سور معناسز
ظن ایدر مفرد ایشتسه کلمات
زعمی وار اوکرنه مز اهلندن
قبضی فرق ایلیه مز لینتدن
ایلمز فرق سفوف ومعجون
کورسه قاروره صانور ظرف شراب
ویرر انسانه ملینله کشاد
زنج سودایه ویرز بادنجان
بیدر حکه یه باقله لبن
یخ ویرر اینسه سعاله تدبیر
بدرر خستهٔ حمایه عسل
بویله هب شمدی اطبای زمان
اوزمانده نه جواب ایلر سـڭین
سنی بوزوب یازارم بن آنی)
علم ابدان ایله علم ادیان
آنی منکر دکل الا مجنون
یوق جواز اولمغه اول یرده مقیم
مرض وعلته اسباب شفا
که اوله اسم حکیمه لایق
هر برندن آله برنبذه نصیب
اوله دانای خواص واعصاب
اوله سبابه‌سی جاسوس مرض
کشور جسمده تدبیری بیله
ایتمیه جهل ایله افساد مزاج
ایتمیه تجربه‌یه خلقی فدا
اولمیه راهزن عمر عزیز
کاوله بی تجربه وبی تعلیم
نه طبیب اول مرض مهلکدر
کچنور کندی خیالنده طبیب
کندو شاکردی بیلور بقراطی
اصطلاحات طبیبانه ایله
برینك اصلنی بیلمز اما
صانور اماکه اسامیٔ دیار
شربت وحقنه یاپار اجزاسز
دیر مرکب دیسه‌لر یوقمی دوات
اولدرر خسته‌لری جهلندن
صفره‌یی آکلایه‌مز صفرندن
صانور آفیونه دینور افتیمون
شاخ حجامی صانور شیشهٔ آب
قبضه امساك ایله ایلمز امداد
قان آلور قنده کوررسه یرقان
قوقودر درد سره مسك ختن
بدیرر حار مزاجه انجبر
درد چشمه آقیدر آب بصل
اکثری جاهل احوال ندان

نابی

اقتضا ایتمیجك بوزمه تنك / تختهٔ تجربه ایتمه بدنك
اقتضا ایتدیکی دم بی تأخیر / رأی حذاق ایله ایله تدبیر
ایت مداوا بولیجق استادین / وزن قیل رتبهٔ استعدادین
بنجه کافی سکا طب نبوی / طب شافی حکیم مصطفوی
معده یه دیدی بنی بیت الدا / حمیه حقنده دیدی رأس دوا
ایله بوقاعده یی پیش نهاد / ایتمه زنهار بومقداری زیاد
ایله پرهیزی محافظ بدنه / کیرمسون خصم مرض قصرتنه

خیرآباددن

وله

حمد آکاکه حمد آکا روادر / حمدك دخی حمدینه سزادر
دور آورنه روان افلاك / آرامده طبیعت خاك
عصار سحایب زمستان / رسام صحایف کلستان
معمار بنای چار ارکان / باروکش شهربند امکان
شیرازه کش کتاب امکان / مجموعه نویس کان ماکان
عقرب نه ساعت سماوات / میزانده چارسوی اوقات
سبحان الله زهی صنایع / ما احسن هذه البدایع
اولمقده نشاره پاش اجزا / منشار تقابلات اسما
هرقهری هزار لطفی حامل / هر زهری هزار شهدی شامل
هرتاکده صدهزار خوشه / هرخوشه‌ده صدهزار توشه
حیرتله اولنجه شاه لولاك / سبابه کزای ماعرفناك
سن قانده قالورسین ای لب پست / دامان بیانه اورمغه دست
وصف ازلی بیانه صیغمز / اول مرغ بو آشیانه صیغمز)
سرحلقهٔ انبیای مرسل / هادیٔ سبل بنی اکمل
بخشندهٔ کشور مخلد / شاهنشه انبیا محمد
معنای کتاب آسمانی / مقصود خطاب کن فکانی
زه بند کمان قاب قوسین / بازوکش قبضتین کونین
سلطان سریر مع الله / چاك افکن جیب سکهٔ ماه
سرسطر کتاب اقدمیت / مهور نکین خاتمیت
سرمایهٔ هستیٔ دوعالم / بادیٔ مکرمیٔ آدم
اول کوهر خزانهٔ راز / آخر رس تختکاه اعزاز)
برشب که عنایت الهی / زین ایتمش ایدی بوبارکاهی
اخترله سپهر اولوب مذهب / زرجامه ایله صاتاردی کوکب
بوکهنه سرای آبنوسی / کیمشدی لباچهٔ عروسی

شب صالمش ایدی جهانه سایه — مه یاقش ایدی چراغپایه
اولمشدی چراغ ماه انور — مشعل کش کاروان اختر
اولمشدی اوشام جنت آسا — پرتشوهٔ فیض هفت مینا
آیینهٔ مهر اولوب شکسته — دیواره یاپشدی جسته جسته
اولمشدی اوشام پرتو افشان — هر ذره بر آفتاب رخشان
اول شب کل باغزار هستی — سرمایه ده بلند و پستی
محبوب خدا رسول اکرم — بادیٔ وجود هر دو عالم
ایتمشدی برای عیش جانی — تشریف سرای امهانی
مژکانلری ایچره خواب شیرین — اولمشدی لحفه چین مشکین
ناکاه ایریشوب امین حضرت — نقاد رسائل رسالت
مرغ ملکوت لانهٔ وحی — همراز بلند خانهٔ وحی
سردار ملائك مقرب — جبریل امین خبیر رب
چشم دوجهان رسول مختار — آوازهٔ پردن اولدی بیدار
چشمندن اوچنجه طائر خواب — شاهین نکاهی ایتدی پرتاب
مد ویردی چو قامت نکاهه — جبریل ایرشدی بارکاهه
جبریل امین چون ایتدی تقدیم — برقاعده خاکبوس تعظیم
آداب ایله ایتدی پك واری — تبلیغ سلام کردکاری
مالیده ایدوب یوزین ترابه — صوویری حدیقهٔ خطابه
کای نیر آسمان احسان — ای روح جهان حبیب یزدان
ای خاك نشین کنج ناسوت — تشریفکه تشنه بزم لاهوت
اقبالکه تنکدر بو عالم — اوبارکه بلند سلم
پایکه نثار ایچون مرتب — درایله طقوز طبق لبالب
صف چکدی قدومکه ملکلر — رقص ایلدی شوقکه فلکلر
ای شاه منصهٔ نبوت — ایتدی سنی حق حضوره دعوت
صال سوزش شوق قدسیانه — باص پایکی سطح لامکانه
قیل سرو بهشته عرض قامت — قوپسون سرسدره به قیامت
هیچ کیمسه نك اولمدی بو دولت — بالاسنه سایه بخش عزت
برکیمسه نك اولمدی بو معراج — فرق سر افتخارینه تاج
بو بارکه اولمدن ممهد — مقصود بو لیله در مجرد
هم عرش اوله پای بوسه نائل — هم سن اوله سین کماله واصل
ای سید نازنین قیام ایت — اقصای مقاصده خرام ایت
اول پادشه بلند اختر — اولدی بو پیامدن مبشر
قوندی سرینه همای دولت — مست ایتدی نوید بزم وصلت

کلدی اوزمان قیام نازه
مانندهٔ سرو و اهتزازه

جبریل سفیر سدره پیرا
چکدی آکا براق رعنا

اما نه براق برق خاطف
هم جنبش نور چشم هاتف

سیماسی مثال حور رضوان
رخساری مثال روی انسان

شیرینیٔ هیئتی نکه سوز
آرایش خلقتی دل افروز

اعضاسی مجوهر و مششع
رانندە ایکی پر مرصع

برکونه ایدی اوجست وچالاك
کیم کردینه ایره‌مزدی ادراك

ایام نشاطدن سبکرو
مانند وصال تیز پرتو

اینك دم وصلده نه منت
رنك رخ عاشقانی سبقت

سیماب مثالی جوش ایدردی
مانندهٔ یم خروش ایدردی

رفتار ایچون اورسه عرصه‌یه سم
ایلردی خیالدن تقدم

پرواز ایچون ایلدکده پرباز
جبریل ایدی الحق آکا دمساز

پایله شه فلك نشیمن
چون چشم رکابن ایتدی روشن

آلدقده براق انك شمیمن
بوس ایتدی عنان کف کریمن

جبریل و براق اولدی یکسان
دیده کبی مشترك شتابان

اول قدمنده اولدی پیدا
انوار حرمسرای اقصا

اولدقده اوسروره نظرکاه
پیرامن صخر صخرة الله

ناکاه بولندی آنده حاضر
اقطاب اوائل واواخر

شاهان قلمرو نبوت
حکام ممالك شریعت

اولدی اوزمان شه تهامه
اول سبحهٔ اُولویه امامه

اولدی شه دین پناه اکمل
طغرای سطور صف مرسل

یعنی اولوب انبیا جماعت
فخر رسل ایلدی امامت

چون وقت ایریشوب آچلدی منهاج
یردن کوکه نصب اولندی معراج

اول نور جهان شه یکانه
عزم ایلدی سوی آسمانه

بالاسنه سوردی راهواری
طی ایلدی برج باد وناری

کردون آکا احترام قیلدی
بو خرق اوالتیام قیلدی

آنك کاوله جسمی روح احسام
حائلمی اولور اوجسمه اجرام

باز اولدی در سپهر اول
یاقدی مه بدر اوکیجه مشعل

پایینه سوروب یوز الدی کامن
پرایلدی طاس ناتمامن

چرخ دومه اولنجه وارد
مشق ایتدی ثناسنی عطارد

مانند قلم ایدوب تکاپو
صفحه کبی سوردی پاینه رو

ایردکده اوچنجی آسمانه
دوشدی کف زهره‌دن چغانه

اولدی نفسی حجاب ایله تنك
شرمنده‌لك ایتدی قامتن چنك

(اولدی)

نابی

اولدی کیدرك اونور دیده — چون طارم چارمه رسیده
خجلتله دونوب باشی سپهرك — زرد اولدی یوزی زوالی مهرك
چیقدقده بشنجی بارکاهه — مریخ یوز اوردی خاکراهه
جانی غم ایله دهانه کلدی — تیغن براغوب امانه کلدی
اولدقده ششم سپهره واصل — برجیسه سعادت اولدی حاصل
سجاده مثالی اوپدی پاسن — عرض ایلدی بنده لك رداسن
هفتم فلك اولدی چونکه منزل — حال زحل اولدی خیلی مشکل
رخسارینه اورمدی کناهن — رد ایتمدی عبد روسیاهن
ایردکجه سپهر ثابتاته — بخش ایتدی فروغ نیرانه
هشتم فلك دوازده پا — کرسی مرصع دلارا
اظهار نیاز ایدوب جلوسه — قدینی خم ایتدی پای بوسه
عقدین کتوروب نثار پروین — نور ایلدی خاکی عنبر آکین
جوزا کمرین ایدوب هدیه — ایتدی ینه کندویه عطیه
شوق ایله ثوابت اولدی سائر — اوچدی بوهواده نسر طائر
میزان دوشوب اول شب اضطرابه — یوزسوری ترازوی رکابه
اوردقده رکابه فرقدان چنك — میزان ایله اولدی اولده همسنك
اولماغه سزای حبل احسان — آب رخن ایتدی دلو ریزان
حدین بیلوب اولدیلر مؤدب — خرچنکله صلحه کلدی عقرب
جدیی کتوروب سماك رامح — ذبح ایلدی آنی سعد ذابح
شکوای حمل کچنجه حددن — آلدی آنی پنجهٔ اسددن
کنج نعمندن آلمغه قوت — خرج ایلدی جمله فلسنی حوت
آوازهٔ ذکر قدسیان هب — آغازهٔ سنبله ایدی اول شب
چون اولدی شهنشه مقدس — آرایش بارکاه اطلس
اولدی اورادن کذاره درکار — مانند حریر خوشترین تار
آندنده کچنجه برق واری — دوشدی بن سدره یه کذاری
اماکه نه سدره تاج نه کاخ — نعلین بدن وزمردین شاخ
جوشش کدهٔ زلال رحمت — ینبوع چهار جوی جنت
بار آور نوقاش آمال — منزلکه کاروان اعمال
همسایهٔ صحن جاودانی — سرحد دیار لامکانی
آرامکه جناب جبریل — مجرای فیوض وحی وتنزیل
اولدقده اوشاه تخت دیده — منزلکه سدره یه رسیده
جبریلك اودمده پروبالی — نقش طیراندن اولدی خالی
دوشدی اوراده زبون وخسته — ماننده مرغ بال بسته

اعضای براق اولوب قوی سست — اول چابك وچست قالدی ناجست
جبریله دیدی رسول اکرم — ای یار وبرادر مکرم
انصافیدر برید دعوت — مهمانی قومق اسیر وحشت
لایقمی اولوب بنمله همپا — بونده قویه سین غریب وتنها
بوسوزدن اولوب امین حضرت — وامانده‌ٔ پیچ وتاب خجلت
باز ایتدی زبان عذر خواهی — کای ضیف مکرم الهی
بوندن ایلرو دکل پریده — سندن غیری برآفریده
آچسم پروبالی نیم پرمق — خاکستر ایده تجلیٔ حق
بوسوزده ایکن امین سرور — ناگاه آچلدی باشقه بردر
برهودج ایرشدی نامی رفرف — گهوارهٔ مهر تاب مظرف
پروازه کلنجه دینسه شایان — هم جنبش مسند سلیمان
اماکه اوقطع راه ایدردی — بوجانب علوی یه کیدردی
آغوشه آلوب اوجان جانی — طی ایتدی حدود لامکانی
چون رفرف ایله اوشاه دلخواه — طی ایتدی هزار راه بی راه
رفرف دخی قالدی منزلنده — باغلندی سفینه ساحلنده
ترك ایلدی آشیانی عنقا — قشرینی براقدی لب معنا
اولدقده رسول واصل عرش — عرش اولدی غبار پاینه فرش
ایتدی اوخدیو بنده طینت — برقاعدهٔ سجدهٔ تحیت
حق ایلیوب احترام واعزاز — اکرام ایله ایلدی سرافراز
آرایش بزم وصلت اولدی — مستغرق نور وحدت اولدی
وهاب وکریم ورب منان — بذل ایتدی اودکلو لطف واحسان
کیم حوصلهٔ حسابه صیغمز — ذراتی نه آسمانه صیغمز
قطره ایریشوب یم حیاته — غرق اولدی تجلیات ذاته
مستغرق اولنجه نور نوره — سایه کبی وهم آتلدی دوره
حادث اولیجق قدیمه واصل — آثار حدوث اولدی زائل
بکچدی آره ده نیجه مقالات — هپ خارج وسعت مقولات
اول صحبته نطق همدم اولمز — اول خلوته کیمسه محرم اولمز
برکیمسه دکل اوسردن آگاه — برکندو بیلور آنی برالله
بوجمله عطای جاودانی — هب امتك اولدی ارمغانی)
کیم وار ایدی برشه یکانه — فرمانی روان ایدی جهانه
سلطان جهان خدیو دوران — شاهنشه پای تخت جرجان
دارای ملك سرشت اکرم — نامی کبی طبعی داخی خرم
خوش طبع وظریف وشوخ مشرب — دانا دل وکامل ومؤدب

فاضلتر زمرهٔ سلاطین　　عارفتر عمدهٔ خواقین
ماننده‌ٔ حسن امری جاری　　ماننده‌ٔ عشق حکمی ساری
دست کرمی سحاب باران　　هر قطره‌سی آب روی عمان
ایلردی ابدیدی قصد تسخیر　　ساعت کبی چرخی پابزنجیر
برقاعده رسم پادشاهی　　بیحد وحساب ایدی سپاهی
صف وزراسی سلك لولو　　هر بریسی خواجهٔ ارسطو
هر بیری مدبر زمانه　　هر بیری برآصف یکانه
هر بیری امین کنج تدبیر　　هر بیری مه سپهر تسخیر
ماننده‌ٔ خلد ملکی معموز　　نار اهل کبی عدوسی مقهور
وارسته رعیتی ستمدن　　آسوده بلای درد وغمدن
کنجی در وکوهر ایله مملو　　همچو دل شاعر سخنکو
برکونه ایدی کرمده چالاك　　صوم اولمسه ایلمزدی امساك
یوق مملکتنده جای خالی　　زهادك اوله مکر که بالی
ملکنده غریب اولوردی راحت　　انجق کورینوردی بومه غربت
یوغیدی قلمرونده ویران　　الادل عاشق اولده پنهان
ملکنده اودکلو ظلم نایاب　　کویا رمضانده بادهٔ ناب
عصرنده یوغیدی زار وکریان　　درسن اونوده مکر که صبیان
بزمنده بری بیرینه یکتن　　کج باقمز ایدی مکر که نیرن
عهدنده یوغیدی عقدهٔ دل　　اولماسه معمیات مشکل
عصرنده یوغیدی چاك سینه　　خط چکمسه مهرکن نکینه
ذوقه اوقدر ویرردی رخصت　　رقاصسز اولمز ایدی ساعت
باغنده هزار نغمه پرداز　　بی دف که ایلمزدی آواز
متروك ایدی آلات شکنجه　　قوللنمز ایدی تفك طبنجه
شهرنده بولنمز ایدی دزدان　　دلدوزلك ایتمسیدی خوبان
صوباغه ایدر یوغیدی اقدام　　اولماسه ولایتنده حمام
کیمسه کزه مزدی تیغ در دست　　بوز بولمسه سرتراش تردست
ایتمزدی جهانده کیمسه بیداد　　قان دوکمز ایدی مکر که فصاد
کیمسه ایده مزدی ظلمه اقدام　　اندوهه مکر شراب کلفام
ذوق وطرب ایدی کار وباری　　عشرتله کچردی روزکاری
که ساز وطرب کهی اغانی　　ایام نشاط ایدی زمانی
اولمشدی برآفت ملك ذات　　طوطیٔ دل خدیوه مرآت
ضالمشدی جهانه مهروش نور　　اولمشدی جهانده حسنی مشهور
دورنده جمال ماه کنعان　　اولمشدی اسیر چاه کنعان

نابی

کلغنچهٔ گلستان امید
قدی الف صحیفهٔ راز
گیسوی سیاه عنبرین تاز
توصیف دو زلفی پیچ در پیچ
هر غمزه بر آشیان فتنه
بینی‌یه طیانمش ایکی خونخوار
گل کبی دو نقش گوشی گویا
رخ شعشعه بخش مهر انور
لب فتحهٔ شرح مطلب
پرحقهٔ لعل ایچنده مملو
پرنور اینوب آسمان سردن
مغزی کورینوردی استخواندن
سرتا بقدم تموج نور
باقسه نره‌یه او شمع مجلس
ناز ایله اولنجه نرم رفتار
اولمشدی خدیو اوشوخه مائل
رویین کوره مزسه نیم ساعت
مانع بولنورسه دستبوسه
اول شاه ایله اولمش ایدی مونس
لشکرکش شاهراه تحریر
مرغوله طراز روی عرفان
وفق المحل ایدی هر پیامی
سویلردی اوکونه تازه وتر
هر مصرع بیت در فشانی
نثرینه بنات نعش بنده
مانندهٔ نسخهٔ مکرم
اولمشدی آنکله شاه خرم
برشاه ایله بردخی اول آفت
برشب که مشاعل ستاره
امر ایلدی شاه شوخ مشرب
بزمه عرق ومی اولدی ریزان
ساقینک الندە جام لبریز
گردیده ایدوب بنان نازی

مهپارهٔ عالم اسمی جاوید
مژگانی خدنك ترکش ناز
سرمایهٔ عمر عاشق زار
تعریف دهانی هیچ در هیچ
هر گوشه‌سی بر دکان فتنه
بربالشه سرقومش دو بیمار
سیم اوزره اورلمش ایکی تمغا
مه باب لطافتنده چاکر
فم هیئت جزم آخر لب
دندانلری خرده صاف لولو
آدین قومش اهل حرف کردن
فانوسده صانکه شمع روشن
آندن ایچروسی راز مستور
اول بردن اولوردی رسته نرگس
لغزیده اولوردی پای انظار
محکمتر ایدی علاقهٔ دل
اردنجه گیدردی صبر وطاقت
آلوردی لب نکهله بوسه)
بر رند جهان ندیم مجلس
دارای سریر حسن تعبیر
مشهور ایدی نامی فخر جرجان
ضرب المثل ایدی هر کلامی
کیم شعرینه تشنه ایدی کوثر
یکپاره مسلم معانی
پروینه ایدردی نظمی خنده
ال اوزره طوتاردی آنی عالم
محسود ملوك ملك عالم
فخر ایله مثالث ایدی صحبت)
ایتمشدی دل شبی اناره
بربزم می ایتدیلر مرتب
زین ایندی زمینی در ومرجان
رشك افکن گلبن گل انگیز
ایتمکده ایدی پیاله بازی

پیمانه یه باش اکوب سبولر
القصه او مجلس شهانه
مخصوص اوشوخ ماهپاره
شاعرده برای رسم صحبت
اولدی دلی ذوقدن کشاده
که جامه باقردی کاه یاره
عشق ومی و دلبر منادم
بولمشدی شرابدن تباهی
و یرمشدی مزاج هزله دستور
پیمانهٔ خنده ایدی لبلر
شاعر دخی مست اولوب صفادن
چشمینه کلوب شراب عشرت
ایکشدی دل دقیقه دانی
هرقنده که حسن اوله هویدا
هردلکه جماله مائل اولمز
حسن آینهٔ جمال جاندر
کرم اولدی اوشام چونکه صحبت
خاکستر ایچنده نار سودا
اولدی دل فخره اول کل اندام
ایتدردی اورند خوش نهاده
دزدیده نکاه ایدوب اوماهه
آز قالدی که ایده اولعل آلی
اول شاه ممالك معارف
شاهین دودیده سی نهانی
کوردی که هوای حسن جاوید
پروانه ایکن جمال یاره
عشقه کرم ایلیوب تغلب
جوش ایتدی عطای پادشاهی
شاعر کوربجك عطای شاهی
عرض ایتدی که ای شه یکانه
بن قنده او عبد خاص قنده
حدم دکل ای شه زمانه
بوخاك ذلیل کم بهایه

رنکین سوزه کیردی بذله کولر
اولمشدی بهشتدن نشانه
سافیلك ایدردی شهرپاره
بولمشدی صفای قربه رخصت
چیقدی باشنه بخار باده
طورمزدی نکاهی برقراره
اسباب جنون دخی نه لازم
اسباب تکلفات شاهی
ترك ادب ایتسه لرده معذور
ریزان ایدی می کبی ادبلر
کمتر دکل ایدی یاد شادن
جوش ایلدی طبع شاعریت
جاویده علاقهٔ نهانی
سیرانه طبع ایدر تقاضا
ناقص دینور آکا کامل اولمز
نقاش قدردن ارمغاندر
کیندی آره دن رسوم کلفت
اولدی دل فخردن هویدا
مهتاب کتان صبر وآرام
کستاخلق ارتکابی باده
ویردی صوکابن نکاهه
جولانکه بوسه لاابالی
احوالنه فخرك اولدی واقف
کوزلردی اوصید ناتوانی
ایتمش دل فخری لرزهٔ بید
رحم ایتدی اوزار دلفکاره
عشق ایتدی مروته تقلب
فخره هبه ایلدی اوماهی
سوردی یره روی عذر خواهی
چوقدر اوقاش بودکانه
بو دولته اختصاص قنده
کیم زین اوله اول کهر بوکانه
صالمق اوهما منزامی سایه

نابی

کلدی شهه عار نقص همت / زور ایتدی محبته حمیت
دیدی آنی ساکا ایتدم احسان / تکلیف رجوعه یوقدر امکان
انعام شهان دکل مجازی / احسان ملوك اولورمی بازی
اماکه بووضع سردی جاوید / هیچ شاهدن ایلمزدی امید
هم سردهٔ بخار جام صهبا / هم دلده ملال روح فرسا
نه راه روش نه پای آرام / دیوانه یه دوندی اول کل اندام
چون کیردی بوصورته حکایه / عزم ایلدی شه حرمسرایه
اما بوطرفده اول سخن سنج / دوندی بومحلده بولمشه کنج
بیم شه ایله وصال جاوید / سرمایهٔ موج بیم وامید
تدقیق خیال شاعرانه / قویمادی سرور شادمانه
اصحاب سخنده در حقیقت / شاعرده اولور اولورسه غیرت
البته ایدوب خلوصنی اثبات / نان ونمکه ایدر مراعات
فکر ایتدی که داور جهاندست / اولدی بوکیجه تمام سرمست
ایتدی اثر نشاط باده / قلبی کبی دستنی کشاده
اول نشوه ایله اومهررخسار / اولمادی کوزنده ذره مقدار
فردا اولیجق دم سحرکاه / اوضاع شبانه سندن آکاه
البته اولور لب ندامت / انکشت کزای صبر وطاقت
هر صبح اولور نکاهی شاهك / کلچیدهٔ کلشنی اوماهك
فردا اولیجق مثال بلبل / نادیده بهار خیلی مشکل
یاخود اوله امتحان مرادی / بووضع اوله سوء حاله بادی
جائزکه کیروب آرایه غیرت / جنبیده اوله رك حمیت
دریای محبت ایلیوب جوش / لطف ایتدوکنی ایلیه فراموش
یا اونوده ایتدوکنی احسان / یاخود اوله لطفنه پشیمان
شاید اوله بوخیاله ذاهب / کیم اولدی لباب اجانب
عصمت اوپریدن اولدی زائل / من بعد قبولی امر مشکل
ردایله قبول ایدوب کشاکش / شاهك اوله خاطری مشوش
برسمته چکه محبت یار / برسمته دخی حمیت عار
آخر بو ذو آتش جهانسوز / اوله برفقیره خانمانسوز
بو فکر ایله فخر عاقبت بین / بنیاد خلوصه ویردی تمکین
اول رأیی که اتمش ایدی اضمار / خدام وخواصه ایتدی اظهار
انلر خود اولوب بوحاله حیران / اولمشلر ایدی حزین وترسان
تدبیرینه فخرك اولدیلر شاد / یکسر دیدیلر صد آفرین باد)
تختنده مکرکه تخت جاهك / یعنی که سریر پادشاهك

نابی

پنهان ایدی برعمیق سرداب   کیم آکا دکلدی وهم رهیاب

ایتدکده ملوك میل طاعت   ایلرلر ایدی کیروب عبادت

خدام وخواص اولوب نکهبان   فخر ایتدی اوشوخی آنده پنهان

اول زیر زمینه کیردی جاوید   کویاکه غروبه واردی خورشید

بسط ایتدیلر آنده جامه خواب   باشی اوجینه قودیلر آب

یاقدیلر اکا سه شمع کافور   خلوتکده اولدی غرفهٔ نور

فخر ایتدی ایله بسته بابی   سد ایلدی مدخل عتابی

کنجوره ایدوب کلیدی تسلیم   حضار شهودی ایتدی تقدیم

چون جمله اموری ایتدی اکمال   (مأواسنه کیتدی فارغ البال)

چون صبح نکاه شاه جرجان   اولدقده لحافه چاك مژکان

اطرافه صالوب سفیر انظار   ایلردی تفحص رخ یار

هرصبح اول آفتك لقاسی   اولمشدی نکاهنك غداسی

چون کوردی که یوق اومهر رخشان   اولدی کوزین آچه‌دن پشیمان

چون بوغیدی بالشنده دلدار   ممنون ایدی اولمسیدی بیدار

بی یوسف اولوب سرای زندان   هر کنجی کورندی بیت الاحزان

چشمنده اوخوشترین نشیمن   تنك ایدی مثال چشم سوزن

ابروسی کره کرفتهٔ غم   رخساری ترش جبینی درهم

دوشدی غم فرقت ایله اولشاه   برمحنته کیم نعوذ بالله

نه اکل ونه شرب ونه تنعم   نه نطق ونه طاقت تکلم

اماکه ینه وقار شاهی   اظهاره قومزدی دود آهی

ایلردی نهفته آه جانکاه   غیر اولدیغن استمزدی آکاه

نه‌حال ایسه هضم ایدوب اوردردی   کتم ایتدی لبنده آه سردی

بالای سریر عز وجاهه   عزم ایتدی ولی مع الکراهه

جمع اولدی مقربان حضرت   ارکان مبانیٔ سعادت

برقاعده ینه فخر خوشکو   قربنده خدیوك اوزدی زانو

ایتمکده ایکن خدیو کامل   اطوار شبانه دن تغافل

کنجور کلوب حضور شاهه   مفتاحی کتوردی پیشکاهه

اصلندن اولنجه شاه پرسان   عرض ایتدیلر اصلنی اهل دیوان

اول رأیی که فخر ایتدی بنیاد   هب ایلدیلر یکان یکان شاد

برکونه صفادن اولدی خرم   اولدی یکیدن خدیو عالم

برکونه نشاطه اولدی دمساز   آزقالدی که روحی ایده پرواز

فخرك ادبندن اولدی سلطان   دلبسته آکا هزار چندان

تحسین و پسند ایدوب بورایی   بردن کوکه ایلدی دعایی

نابی

احضار بنه چون اولندی فرمان — هب اولدی مقربان شتابان
مفتاح ایله فتح اولندی چون باب — برکونه دخی کورندی سرداب
نقاش صور نمای قدرت — برنقش غریبه ویردی صورت
اخراجنه قصدایدن اوچهدن — حس ایتمدیلر اثر او مهدن
آخر آنی بیلدیلر کاومهوش — اولمش هدف خدنك آتش
برشمعك اولوب شراری افشان — نهوار ایسه ایتمش انده سوزان
نه آب وقدح نه جام جمشید — نه بستر وبالش ونه جاوید
مجموعن ایدوب فنایه ملحق — برتوده زماده قالمش انجق
کیتمش کلی کلستانی قالمش — بلبل اوچوب آشیانی قالمش
بو وقعه‌دن اولدی اول جماعت — خاکستر دود مان حیرت
خونابهٔ اشك ایروب ثرایه — دوشدی یکیدن فغان سرایه
اطرافه ایدوب فغان سرایت — هرکوشه‌ده قوپدی برقیامت
چون کوردی بوحالی فخر ناکام — محو اولدی شعوری اولدی سرسام
تدبیرن ایدوب شکسته تقدیر — دود دلی اولدی آسمانکیر
شرمندن اولوب هلاکه نزدیك — عالم نظرنده اولدی تاریك
اولدی بوحجاب ایله اونالان — آتشزن سینهٔ بیابان
آرامن ایدوب بونقش یغما — صحرالره دوشدی بی سروپا
واقف اولیجق بوحاله خرم — خرملکی اولدی عین ماتم
غم جامهٔ صبرین ایلیوب چاك — ساغر کبی چشمی اولدی نمناك
من بعد بولوب خلل دماغی — سویندی درونك چراغی
دولتدن ایدوب فراغی تصمیم — ملکن وکلایه ایتدی تسلیم
کاه آلمغیچون شمیم یاری — ویردی اوده خلوته قراری
اول فکر ایله کیم ایدوب فراغت — خلاقنه ایلیه عبادت
مانندهٔ شمع اوله دائم — کوندز صائم وکیجه قائم
بونیتی دلده ایتدی محکم — سردابه نزول قیلدی خرم
هرشب کتوروب طعام وآبن — سد ایلدیلر کلید بابن

حکایه

وله

غزنه‌ده محمود شه کامکار — اولمش ایکن پادشه نامدار
وار ایدی بزمنده انك برندیم — نامی سنائی ومزاجی حکیم
اولمش ایدی بحر فنون ایچره نون — حکمت طبعنده ارسطو زبون
عمرن ایدوب صرف حصول علوم — اولمش ایدی خواجهٔ علم رسوم
برنفس ایتمزدی آنی شاه دور — آره لغه کیرمسه خواب حضور

نابی

صبح نمازنده کلوب خدمته … نیم شبان وارر ایدی راحته
عادتی اوزره بنه وقت سحر … اینمش ایکن داعیهٔ عزم در
استرینه شوق ایله اولوب سوار … شاه سراینه ایدرکن گذار
بنه‌دیکی اول دابهٔ راهوار … ایلدی بر کلخن اوکنده قرار
چون شکم استری زخم رکاب … ایلدی هرچندکه پرخون ناب
اولمدی بلك خطوهٔ جنبش پدید … اولدی توتونلکده آصلمش قدید
خادمی ایتدیسه ندکلو عمل … اولمدی امکان عبوره محل
عاجز اولوب عاقبت ایندی یره … تاکه ندر اصل توقف کوره
کوردیکه چکمش یره زانو به‌دك … چار ستون قصر بنه اولمش دیرك
استر ایچون قلبی اولورکن حزین … کندی دخی اولدی اسیر زمین
دستخوش حیرت ایکن ناکهان … چشمنه اولدی درکلخن عیان
کوردیکه پرتاب سمندر صفات … همسر آتشکدهٔ سومنات
بیلدی که برکلخن دوزخ مآب … چرخ اثیر آکا نظر جوی آب
بوی بد وتودهٔ سرکین ودود … ایلمش اطرافی جهنم نمود
لیك برآتش دم عیسی نظر … کوشه سنك بربنی ایتمش مقر
مست خراباتیٔ ناهوشیار … نامی انك کلخنیٔ لایخوار
دائرهٔ عقلدن اولمشدی کم … آکا غدا اولمش ایدی لای خم
خم دیدنه ابر کلیجك مهملات … آکا ویررلردی برای زکات
روز وشب اول مست ملامتزده … ایتمش ایدی کلخنی عشرتکده
کلخنه قنده یاقشور نقل وجام … کهنه سفال ایله چکردی مدام
اولدی سنائی کوریجك دنك ولال … کندینده استر کبی آشفته حال
کوردی همان اول شه عالیجناب … ایلدی کلخنجی یه بویله خطاب
رغمنه محمودکك ای خوشخصال … طولدرهٔ نوش ایلیه‌لم برسفال
دیدی اکا کلخنی ای نابهوش … ذوقنکی کورلایکی چك اول خموش
عارف وغازی اوشه بی بدل … بودیدیکك لفظه دکلدر محل
خنده ایله دیدی اوسرمست ناز … اکلادیغك کبی دکلدر بوراز
داور او در اولمیه نفسه زبون … اولمیه آلودهٔ دنیای دون
ایلر ایدی عقلی اولایدی اکر … بار جهان دغدغه سندن کذر
دیدی کتور بردخی اول مرد کاك … رغمنه پابستهٔ سنائی بکك
دیدی بنه کلخنی ای خوش نهاد … عالم وفاضللدر اوصاحب سداد
اکا نه لایق بومقوله ادا … ایلمه بویله سخنه اجترا
دیدی بنه خنده ایله اول فقیر … عالم وفاضلمیدر اول ناخبیر

نابی

ایلیه دنیا ایچون اول بی نوا — کندی کبی بی مدده التجا
اولمیجق اذن خداوند کبار — عاجز مخلوقك النده نه وار
ایتمیجك صاحب سایه مدد — سایه‌نه قادر در ایده نیك و بد
دیدی که وار کندی به صور بی کذاف — فضلنه ایلرمی اوده اعتراف
دیدیکه قنده بوله یم بن آنی — اولسه‌ده کیررمی الده دامنی
دیدیکه وار آره دکلدر بعید — کلخن او کنده طورر اول ناامید
بابن آچوب چیقدیغی دم کلخنی — کوردی سنائیٔ فسرده تنی
پردهٔ سامانی اولوب چاك چاك — پابی کرفتار وتنی لرزه ناك
تا که اوسلطان رفیع الجناب — کل ایچری کیر دیبو ایتدی خطاب
حل اولنوب رشتهٔ قید زمین — کلدی حضوره قودی خاکه جبین
ایلیوب اول ساقیٔ فیض التفات — صوندی همان دستنه جام نجات
آلدی سنائی چون انی ایتدی نوش — قطره ایکن بحر اولوب ایتدی خروش
یکسر اولوب خلع لباس صفات — اولدی غریق یم انوار ذات
رسم انانیتی اولوب هبا — بولدی او بیچاره بقادر فنا
مرد خراباتدن آلدی نظر — ایلدی نه‌طاق سپهری کذر
اولدی مثال مه مشکین نقاب — غرقهٔ نور کرم آفتاب
اوردی مس نفسنه بر کیمیا — ایتدی زرین سکهٔ شاهه سزا
اولدی چو معبودی ایله آشنا — قالمدی محموده ضمیرنده جا
بویله در اشته نظر کاملان — غوره‌یی انکور ایدر در زمان
فیضی ایدر سنکی عقیق یمن — قطرهٔ کمپایه‌یی در عدن
نقصی ایدر نائل اوج کمال — برکهٔ چرکابه‌یی حوض زلال
اکثر اولور ذروه نشین کمال — اویله خراباتیٔ آشفته حال
ایتمه نظر ظاهر افعالنه — ایله نکه باطن احوالنه
قشرده یوق مغزده در سرکار — سیرتده در صورته یوق اعتبار

خمسه‌سندن

نوائی

ای فلك اوجی دین اوتوب رفعتینك — ای وقوباش دین چالینیب نوبتینك
ملك سلیمان اوزا عشرت نمای — باشنکا سالمای کولاکا جز همای
حق که سالیب سایهٔ رأفت سنکا — روزی ایتیب تخت خلافت سنکا
خلقنی آلینکدا قیلیب ناتوان — بارچه سیغه ایلادی حکمونك روان
خدمتینکا ایلنی زبون ایلادی — قدلارین الینکدا نکون ایلادی
بیل مونی کیم سین داغی بیر بنده‌سین — کو پراکیدین عاجز وافکنده‌سین
اولدی رعیت کله و سین شبان — اول شجر مثمره سین باغبان

نوایی

قوینی شبان اسراماسه آی بیل … آج بوری لار طعمه سیدور باری بیل
باقماسه دهقان چنین تون کون … نخل ثرین آنکله قوروغان اوتون
بوربنی داغی کله‌دین دور قیل … سو‌ویربان باغنی معمور قیل
غم یبسانك اول که منافع بیرور … باغ کل میوه‌ٔ نافع بیرور
کوز آج اکرخود بار ایسانك ره‌شناس … ایش روشین ایله آنیك دیك قیاس
کیم نی کیشی کیم سنکا محکوم ایرور … ظلمونکا بیچاره مظلوم ایرور
کرچه که یوق شوکت سرمایه‌سی … سیندین ایرور آرتوق آنینك پایه‌سی
نیکه که‌چون حشر کونی ذوالجلال … ظالم مظلومنی ایلار سؤال
آنکا عوض دورسینکا شرمنده‌لیق … آنکا بو یوك لیك سینکا افکنده‌لیك
آندا نشاط وسینکا اندوه وغم … اول‌سینکا آنداق که آنکاسین بودم
هرنی خطا قیلغانینك اولغاج حساب … بولغوسی دور هر بیرینکا یوز عذاب
تنکری بو دردینکا دوا ایلاماس … اوشبوجهت دین که حق‌الله ایماس
کرچه سینوق ایکنه حق الناس دور … باغرینك آرا خنجر الماس دور
قیلماسا مظلوم کناهینك بحل … دوزخ آرادور وطنینك متصل
عفوین آنینك توتماسانك امیدسین … بیل که ناموغ اوتیدا جاویدسین
کیمکه تیکان بیرلا قیلیب سین ستیز … اورغوسی دور کوکسونکا یوز تیغ تیز
کیمکه بولور پرشر رینك فاش آنکا … دوزخ اوتی بولغوسی پاداش آنکا
کیمکا که بیر رشته بیتور دونك زمان … قتلینکا اول رشته نی بیلکیل یلان

واقعهٔ عبرتنما

وله

شه لارآرا بیله صفت کم دورور … کیم شه غازی غه مسلم دورور
آندا که غازی شه فرخنده بخت … تاج آلابن دیب تالاشوراپردی تخت
یوز ایکی یوزجه کیشی بیرله قزاق … که‌یری خوارزم ایدی کاهی اواق
ناوکی دشمن یوراکین قان اینیب … تیغی عدو باشینی پران اینیب
بارایدی ذاتیدا سزاوارلیق … کیم آنکا حق بیردی جهانداریلیق
عدل ایشیکین ایلکه کشاد ایلادی … تخت اوزا اولتوردی داد ایلادی
توزدی یوز وغلارنی عمارت بیله … ظلمنی دفع ایتی عدالت بیله
بیرکون ایدی سیرغه عزمی درست … شیفته زالی ایتاکین توتی رست
ناله‌ٔ وافغان چکیبان تارتیب آه … دیدی که ای شاه شریعت پناه
قیلغوم اکر عدل ایسه مرئی بوکون … سینیك ایله دعوی شرعی بوکون
شرط بوکیم ایلامه محکم عتاب … محکمهٔ شرع دا بیرکیل جواب
شه دیدی کر دعوی ایسه قایمه … شرعی ایسه منتهی دور جایمه
ایلادی لار بولدی چو بونکته جزم … قاضی اسلام حضوری غه عزم

نوایی

ایکیسی چون یانداشیب اولتوردیلار / هرساری ایل خیرت ایله توردیلار
زال دیدی کیم قزاق ایرکندا شاه / تیغ چالیب کیم چیکار ایردی سپاه
بار ایدی مین نوافه جکر کوشه‌سی / بل جکریم مرز عیدین خوشه‌سی
باغیم آرا سرو سهی شیوه اول / بلکه قوروغ نخلیم اوزا میوه اول
شاه قیلیجی جکریم قیلدی چاك / اول جکریم پاره‌سین ایتی هلاك
تیغ ایله یا ربّ جکریم یانینی / یزکه آقیزدی جکریم قانینی
ایتی قاضی کیتور ایکی کواه / تا قیلاین حکم نی بی اشتباه
دیدی کر ایکی تانوق اینسام هوس / هم آنینك اوق عدلی انصافی بس
بیله چو ایکی تانوق اونکا ردی زال / بولدی مقرّ خسرو و فرخنده فال
قاضی اولوب عدل حریمی غه خاص / قیلدی روان حکم دیت یاقصاص
شه دیدی شرع ایتسه بو یانکلیغ ادا / شرع نبی حکمی غه جانیم فدا
یاغلیق ایله باغلادی بو بینینی رست / یوز همیانینك دخی بو بینینی سست
تیغ بیروب زال غه بی وهم و بیم / یرساری داغی توکوبان کنج سیم
دیدی قصاص ایلاسانك آینکدا باش / سیم نی آل کر غرضوکدر معاش
من ایدیم اول امرده بی اختیار / هرنی سین اینسانك مینکا نی اختیار
تیغ نی اول عدل ایله انصاف تند / زال حزین تیشلاری دیك قیلدی تند
توشتی ایاغی‌غه بولوب عذر خواه / دیدی که ای خسرو انجم سپاه
کر سکنیم قیلدی فدا جان سنکا / مین قاری جانی داغی قربان سنکا
مندین اکر بولدی عنان اضطراب / لطف ایله عفو ایت که مین اولدوم خراب
وه بونی اظهار خجالت بولور / بونی دیکان لطف عدالت بولور
زال کیجیب ذعوی دستانیدین / یوق که اوغول قانیدین اوز جانیدین
طرفه بو کیم خسرو عادل آنی / عدل ایله اول دورده ایلاب آنی
زال نی انجم کبی سیم روان / زال فلك دیك قیلیبان نو جوان
سیم کوچیدین بولوبان سیم بز / خلق لقب ایلاب آنکا زال زر)

فرهادوشیرین دن

وله

بو بیخود لیغ بولی نینك هوشمندی / بولور بونوع معنی نقش بندی
که چون فرهادنی اول خیل چالاك / شه آلیغه یتوردیلار طربناك
بولوب خسرو اول ایشدین شادمانه / عطا ایلاب آلارغه خسروانه
دیدی مجنون غه سالدیلار آغیر بند / ایکی ایلکین قیلیب بند اوزرا پیوند
مجانین دیك مقید قیلدی حاصل / باری اعضاسین اغلال سلاسل
بو بوردی کیم حکیم اولوب هم آغوش / کیتوردی ناتوان نینك مغزینه هوش
کوزین چون آچتی اول مجنون بیخود / که بولمیش ایردی مجنون دیك مقید

نوایی

باشیدا خسرو آیین بارگاهی ... توروب اطرافیدا خیل سپاهی
توزیدا بارگه نینک بربیک تخت ... آنینک اوستیده برشاه جوان بخت
آیاغی آستیده تخت کیانی ... باشی اوستیدا تاج خسروانی
تعجب بیرله آنینک ساری باقیب ... باشینی ارغانیب ایلکینی قاقیب
یقین بیلدی چو بولدی فکرت اندیش ... کهنی فعل ایلامیش چرخ جفا کیش
ادب بیرله حیا رسمین قیلیب فاش ... بورون ایندوردی مجلس اهلیغه باش
شکوهیدین یتیب خسروغه تغییر ... قیلیب هم عشق اوتی کونکلیکا تأثیر
اونوتی ایلاماکتی قتل و بیداد ... آنکا باقیب تکلم قیلدی بنیاد
دیدی قایدین سین ای مجنون کمره ... دیدی مجنون وطن دین قایدا آکه
دیدی نیدور سنکا عالمده پیشه ... دیدی عشق ایجرا مجنونلیغ همیشه
دیدی بو ایشدین اولماس کسب روزی ... دیدی کسب اولسه بس دور عشق سوزی
دیدی کیم عشق اوتی دین دی فسانه ... دیدی کویمای کیشی تاپماس نشانه
دیدی کیم کویما کینکی ایلا معلوم ... دیدی آندین ایرورجان اهلی محروم
دیدی قای چاغدین اولدینک عشق آرامست ... دیدی روح ایرماس ایردی تنکه پیوست
دیدی بو عشق دین انکار قیلغیل ... دیدی بو سوزدین استغنا رقیلغیل
دیدی عاشق غه نه ایش کوب قیلار زور ... دیدی فرقت کونی عشق بلاشور
دیدی عشق اهلی نینک نیدور حیاتی ... دیدی وصل ایجرا جانان التفاتی
دیدی کیم دلبرینینک دی صفاتن ... دیدی تیل غیرتی دین توتماس آتین
دیدی وصلی غه بارسین آرزومند ... دیدی بارمین خیالی بیرله خورسند
دیدی جانینکی آلسا اهلی یادی ... دیدی کیم اوشبودور جانیم مرادی
دیدی کوکسینک نی کرچاک ایتسه بی باک ... دیدی کوکلوم تونای هم ایلادیب چاک
دیدی کونکلونک فدا قیلسا جفاسی ... دیدی جانیمنی هم ایلای فداسی
دیدی بو عشق ترکی یخشی راقدور ... دیدی بو شیوه عاشقدین ییراقدور
دیدی آل کنج وقوی مهرین نشانی ... دیدی توفراقغه بیرمان کیمیانی
دیدی جانینک غه هجران کینه کشدور ... دیدی چون وصل یارامیدی خوشدور
دیدی کیم شه غه بولما شرکت اندیش ... دیدی عشق ایجرا تای دور شاه و درویش
دیدی کشور بیرای کیج بو هوسدین ... دیدی بیچاره کیج بو ملتمسدین
دیدی عشق ایجرا قتلینک حکمین ایتکوم ... دیدی عشقی دا مقصود یمغه یتکوم

لیلا و مجنون دن

ولہ

ای یخشی آتینک بیلا سنر آغاز ... انجامی غه کیم یتار هر آغاز
ای سیندین اولوب خجسته فرجام ... آغاز ینکا عقل تاپسای انجام
ای عقل غه فایض معانی ... باقیسین خلق بارچه فانی

ای یوق قیلیبان جهاننی بودونك — یوقلیق نی عدم قیلیب وجودونك
ای حسنینی دلپذیر قیغان — ایل کونکلین آنکا اسیر قیلغان
ای عشق اوتین ایلاکان جهانسوز — هر بر شرری آسمانسوز
ای اورتاب اول اوتغا خانمانلار — نی خان ونی مان که جسم وجانلار
ای کیمنی قیلیب پری غا مجنون — اشکی سوسین آقیزیب جگرخون
ای هر ساری کیم قیلیب تجلی — اول مظهر اولوب جهاندا لیلی
یرکوك کبی پستی مرتفع سین — بل کیم یر وکوککا مخترع سین
صنعونك بیلا تورت ضد موافق — حکمونك بیله یتی کوك مطابق
هرنیکا که دیسام اوخشاماس سین — سیندین اودوروسین اول ایماس سین
هرنی سینی دیسا رای صایب — اول سیندین وسین آرادا غایب
افلاك غه سین شتاب بیردینك — انجم غه بونور وتاب بیردینك
کون یوزینی ایلادینك مشکل — تون کوزینی ایلادینك مکحل
کل یافراغینی هواغه ساچتینك — غنچه کرهین صبادین آچتینك
کیجه آنکا بولماسون دیبان بیم — بیردینك نرکس غه مشعل سیم
چون کوکنی کسوف زاد قیلدینك — ای نینك کوموشین سواد قیلدینك
کاهی که کسافت ایتی مهتاب — مهر التونین ایلادینك سیهتاب
بیردینك چوجهت غه زیب ایلافر — باشی اوزا تیکدینك آلتی کوهر
عنصرنی توزوك سرای قیلدینك — دیوارینی چار دای قیلدینك
کیدوردینك زینت ایلا ماکدین — توقوز خلعت آنکا فلك دین
کوك اطلسی باری زرحل ایتینك — انجم دربدین مکلل ایتینك
جسمی آرا تکمه تیر وناهید — ایکنی دا طرازی آی خورشید
یوق یوق که تونینی جرم ماوی — آندیتی چابك سماوی
کیم پارچه لارینی فاعل ایتینك — سیر وحرکت غه شاغل ایتینك
آبا چو بولارغه آت بولدی — اول تورت هم امهات بولدی
ایلاب بو اتا اناغه پیوند — اوج بولدی ارا لاریدا فرزند
هر بیر ینك اوزکا چا صفاتی — حیوانی کانی نباتی
آنداق چو توزولدی کد خدالیق — بو نوع اولدی اتا انالیق
بیر کیماکا تورت اکر طلب دور — یتی آرا تورت بس عجب دور
هر میل غه تاقدینك ایکی زنجیر — قیلدینك لقبین قضا و تقدیر
هر شاه که آندین ایل هراسان — یوق قیلماق آنی قاشینکدا آسان
یاقایسی کداکه نانی یوق توق — شاه ایتسانك آنی کیم آیتغای یوق
بس عالم ایچیدا ایلادینك قان — بیر لقمه یوتارغه یوتتی مینك قان
بس جاهل ایورکه بیغم ورنج — توکدینك اتا کیکا مخزن وکنج

(بوایشدانی)

نوایی

بو ایشدانی بیلسون ایل کماهی   نی ایرکان نی حکمت الهی
لیکن بوطرف کونکلکا یول دور   هرنیکیم ایلادینک ایش اول دور
تابغانغه قناعت اول که قیلماس   اوز مصلحتینی سین جابیلماس
بیرزدین نیکه کیلسا بی جهت دور   سیندین نیکه بولسا مصلحت دور
دایم قیلیبان سؤال ورزش   خوان کر مینکدین آفرینش
کوندوز سنکا بیرکدای روسی   خورشید دین ایلکیدا کدوسی
تون درکهینکا تیلانجی زنکی   اکنیدا تیریسیدور پلنکی
دریا سنکا طالب نواله   کشتی کفیدا یغاج پیاله
ملکونک ایکی باغی ایکی عالم   سلطان لیق ایرور سنکا مسلم
باغینک ایکی وردی مهر ایلامه   نی باغ نی ورد الله الله)

نامهٔ لیلی

وله

اول تنکری آتی بیلا بو منشور   کیم بیردی کونکول کا عشق دین نور
اورغاج می عشق نینک جلاسی   آدم غا یتشدی ابتلاسی
بیر جرعه که چیکتی اول جکرخون   مست اولدی نی مست بل که مجنون
اول می بیلا کیم کا کیم بیریب بهر   تلخ ایتی فراقدین قاتیب زهر
بیر کا نکا مفارقت بلاسین   یتکوردی مواصلت شفاسین
کیم اوشبو رقم که نقش چین دور   بیر خستهغه بیر شکسته دین دور
یعنی مین زار و مبتلا دین   سنکا که قوتولما دینک بلا دین
ای عشق اوتیدین خسیم نیچوک سین   ای بیدل و بیکسیم نیچوک سین
ای بولغالی عشقیم ایجرا مدهوش   بیر جرعهٔ وصل قیلماغان نوش
ای فرقتیم ایجرا کریاغیب تاش   مینک تاش بیبان یاشورماین باش
ای هجریم اوتیدا کربولوب کل   هر شعله کوروتوبان آنکا کل
حالینک نیدوروز فراقیم ایجرا   فکرینک نیدور اشتیاقیم ایجرا
ساچینک غه یاپوشسه خار وخاشاك   کیم تارتار ایکن بیرین بیرین پاك
فرقینک که ایمیش قوش آشیانی   کیم هورکوتور ایرکان آندین انی
باشینک که سپهر اوشاتتی درهم   کیم باغلار ایکان آلارغا مرهم
اولتورسه یوزینک کا کردخاری   کیم آریتوز ایرکان آنی باری
جسمینک که قانامه غم تاشیدین   کیم بورایکن آنی کوز یاشیدین
خاری که کفینک غا بادر وار ایرکن   کرپیك بیلا کیم چیقارور ایرکن
قوم اوزرا بیلقسه جسم زارینک   کیم بار ایکن اندا غمکسارینک
هر یان یوکورور دا زار بیکس   سایه نك سنکا همره ایرکان بس
تاغ ایجرا ایسیغ اولسا معلوم   سایه قیلور ایرکان اوستونکا بوم

نوایی

ای کاش سپهر سبزه انجم — بیر جکای منکا داغی اول تنم
کیم تون وکون اولغایین رفیقینك — بول سین یوکورورداهم طریقینك
سین بولسانك مین جهاندا موجود — بولسا یانا کاینات نابود
که ثابت وکه جهاندا سیار — یوق دهر دیاری ایجرا دیار
دلخواه ایله ایکیمز معاشی — آیین وصال بی تحاشی
مأمن بدنیم غاقوینونك اولسا — مسکین ایلیکیم کا بوینونك اولسا
که ایکنیما تکه قیلسا باشینك — طوق ذقنیم دا اولسا قاشینك
که یوزیما بولسا یوزینك آرام — آغزینکا تورسه ایلاریم کام
نیلای که سپهر هرزه ناورد — قیلدی بومراد دین مینی فرد
سینینك نیجاکیم غمینك غایوق مهل — چون ایرکیشی سین بوسهل ایرورسهل
هرساری اورای دیسانك تاکینك نی — تونقوبجی تیکن دور ایتاکینك نی
ایتاك داغی پای بندینك ایرماس — دور زهی هم کمندینك ایرماس
مسکین مین زار پای بسته — یوق یوق که ضعیف پاشکسته
نی میل سکون نی حد رفتار — یوز قید بلا آرا کرفتار
بولماق یوز الم اوی دا محبوس — بیریان یانا بیریان اولدی ناموس
ایرمجلسی ایجرا راح ایرور زیب — خاتون کیشی کاصلاح ایرور زیب
بو محنت عشق پیچ در پیچ — ناموس چوکیتی پارجه‌سی هیچ
پرده‌سینی غنچه ایلا ساچاك — برباد ایتار آنی چرخ بی باك
سین تار تیبان آه آتش آلود — مین اوت یاقیبان چیقار ماپین دود
هرنیچه غمیم دین آه چیکتینك — نوفل بیلا کیم سپاه چیکتینك
خیلیم یوزیکا بلا اوروب کاج — اهل حشمیم غه بیم تاراج
ایستاب آتاهم هلاك جانیم — توکاك تیلابان پراوزرا قانیم
مین مونچه بلیت ایجرا خوشدل — کیم یارغا کام بولسا حاصل
کر واقعه جزهلاك ایماستور — یوز مونجه هم اولساباك ایماستور
موندای داغی دیدیلار فسانه — کیم نوفل ایلا بولوب یکانه
چون جمله سی ساری کوز سالیب سین — تولماقغه قیزینی سوز سالیب سین
بولسون سنکا بخت یار وياور — بالله سنکا توشمادی بوباور
بولسا داغی چون سنکا ایرور کام — نی کام سنکا منکا ایرور کام
باغ ایجرا قوبوب قدمنی بیر کون — کورمیش ایدیم اول صنمنی بیرکون
هم خوب هم ایلکا مهر باندور — نیچا دیسا بخشیغینا جاندور
یاور سنکا حق تبارك اولسون — بوخیر ایشینك مبارك اولسون
بولسانك نیچه آنینك ایلا خرم — یاد ایله کهی بوخسته نیکی هم
انصاف غا هم کناره توتما — بیزنی داغی بیر بولی اونوتما

نامهٔ مجنون

نوایی

اول تنکری آتی بیلا بونامه
کیم عشق ایلیدین کوتاردی خامه

فردی که یوق اول ابتداسی
حی که یوق آخر انتهاسی

تاغ باغچهنی اوزرا لاله اورغان
قوم توفراغی اوزرا ژاله اورغان

هرکیمنی که ایلابان پری روی
طعن ایلاکان آنکا عادت خوی

هجر ایکاکینی قاتیغ یاراتغان
غم شربتینی آچیغ یارا تغان

عشق اوتیغا کیمنی کویدوروب چوم
معشوقی غا بیر ماکان ترحم

قیلغان نیچا عاشق اولسا ناشاد
معشوقلیق اقتضاسی بیداد

معشوقغا کیم ایسیب نسیمی
عاشق ایچیکا سالیب جحیمی

اوشبو الم درون بیانی
جان کاشینی دا باغیر نشانی

مینیدین که ایچیم غمینکدا قاندور
سینکا که غمینک تنیمدا جاندور

یعنی بومجنون فسانه سیدین
رسوالیق اوتی زبانه سیدین

کلرخ لار آراسیدا پری غا
انجم آرا مهر خاوری غا

نی حدیم آنکا دعا دیکای مین
یوز مدح بیلا ثنا دیکای مین

مدحینک دیکالی قانی منکا تیل
بولسادی آلورموهم آنی تیل

کون وصفینی قیلماق آشکارا
خفاش تیلیکا قایدا یارا

هرنیچا که تپانی چیکتی سوسن
کل وصفی دا کیلدی لال والکن

ای کشور حسن پادشاهی
حسن اهلی بوکشورینک سپاهی

ای ناز وکرشمه باغیدا ورد
نی ورد بهار ناز پرورد

ای لطف جهانی نینک بهاری
یوزینک بوبهار لاله زاری

آغزینک که عدم دا بار ایدی کم
ایلارمو عیان آنی تکلم

قدینک قیلیبان هوای رفتار
ایلارمو جهان ایلاین کرفتار

ناز او یقوسیدین آچار موسین کوز
یوز ناز ایلا ایلکا دیرموسین سوز

کوینک آرا یوق مینینک کیبی خس
خسدین داغی قدر ایچیدا واپس

بو ابر میش ارادهٔ الهی
کیم سوپرونی بیلماس ایل کماهی

کیم کوز که او بولغای ایردی ای کاش
نی کوز که کیپیاکای ایردی بوباش

اول عارض دلربا غه توشکای
جان بیرله کونکول بلاغا توشکای

فکر ایتسام ایدی بونوع اوزومنی
کور ایتسام ایدی ایکی کوزومنی

مین کیم ایدیم و بودرد جاوید
ذره باشیدا هوای خورشید

بیخواست یوزینکا بیر نکاهیم
توشکانکا منینک نیدور کناهیم

کیم مونچه کیلیب بلا باشیمغه
یوز درد و بلا قرا باشیمغه

دیوانه بولوب چیقیب جهاندین
آواره دیار و خانماندین

نوایی

هرکون وطنم بیر اوزکا وادی — هرتون یاتا بیر دمن سوادی
قوم نطقی بولوب منینك سر یرم — کون قرصی بولوب منینك فطیرم
آت منکا جبال قله سیدین — تون منکا سموم حله سیدین
که یار ومصاحبیم دد و دام — که تونمای آلار بیله هم آرام
حیرتدا وحوش وحشتیدین — محنتدا طیور محنتیدین
اندوه وبلا کاندین آرتوق — ضعف آنچا که بولماس آندین آرتوق
بیر طور منکا عدم بولوب جسم — کیم آنکا وجود بیر بیان اسم
بو ضعف بیلا چوپویه قیلیب — اورکاچی طنابیدین یقیلیب
کوکسومنی که تیغ هجر اییب چاك — کیریب حشرات ایچیکا بی باك
کوکسوم ایچیدا جبین سالیب شور — کوزم اویدا وطن قیلیب مور
بو نوع قاتیغلیق وایریك ایك — یادینك دین اولوب منکا تیریك ایك
بودم که کهر نثار خامه نك — تحریر ایتیبان تیشتی نامه نك
الفاظین اوقوردا روح تاپتیم — هر حرفیدا یوز فتوح تاپتیم
لیکن ایکی سوز ایدی محرر — کیم جانیما سالدی اوت مکرر
اول که نظرغا بولدی معلوم — نوفل ایشی بولمش ایدی مرقوم
کیم تارتیب ایکاو سپاه خونریز — خیلیم ساری تیغ چیکتینکیز تیز
الله الله بونی بلا دور — کیم دیرکه بورشته اژدها دور
پشه کیم وفیل لك خیالی — یاموروغا شیرلیق مجالی
بوموندااق ایدی کیم اول سپهبد — تیکاندا منکا سپاه ایدی دد
بیلکاچ غم ونا توانلیغم نی — عشقینك آرا خسته جانلیغم نی
بولمیش نفسی قاشیدا ساکن — سوزلار داغی دییش اولجا ممکن
مین بیردم اوزوم دامین دمی یوق — موندین عجب ایلکا عالمی یوق
سوز ایچرا چوکوردوم اضطرابن — بیلمان نی دیدیم آنینك جوابن
اول آلدی مینی اویکاکیتی — اول برکا بتیشتی ایش که یتی
چون کینه وقتلین آنکلادیم راست — قیلدیم نی که ممکن ایردی درخواست
کیم قینی غاسالدی خنجر کین — توتتی بانیبان اوتیدا تسکین
بولغاندا فسون قیلورغه همدم — اوی لانماك ایشین دیدی ایکن هم
نی آنکلادیم ایلاکان خطا بین — نی آنی که مین دیدیم جوابین
کونکلومدین اولوب هم ایردی برباد — نامه نك اوقوغاندین ایلادیم یاد
قیلماق منکا مونداق ایشنی منسوب — توتغایمو مروت اهلی محجوب
مین مونجا بلا چیکیب بلادا — سین بیلا خیال ومدعا دا
نیکیم بتیدین نتیب قیلاد زد — نی قیلسا قیلور کیم اولسا بیخود
غوغای جنونغه مبتلا مین — باشدین آیاقیمغه جه خطامین

نامه نك غه فدا كونكول كوزوم هم
نوفل سوزی كیم قیلیب ایدینك عیب
اول عشق جنونی اولدی حادث
اویلا نماك ایشی كه نسبت اینینك
كیم ابن سلام ایتیب خیالینك
كونكلینی آتاك قیلیب تراضی
سین راضی ایرور ایماس نی بیلمان
هی هی نه فسانه لار بولور بو
كویا سودا بولوم نی اوردی
بو سوزدا شعور ایماس شعاریم
دیوانه مین ای پری صفت حور
بولدوم چو سینك غمینكدا نابود
یوق بینك نی سوزی بولور خطایی
یو قلیق منكا كر او روبدور ور یول
اقبال ایلابخت یارینك اولسون
بو بزم غم ایچرا درد پرورد
كیم نوفل اویدین اول جكرخون
چون بادیه ساری عزم قیلدی
پس كیم كیلیبان اولوس اویاتی
بوزلاندی آتا سیغا ایسیتماق
بستر اوزا یاتیب درد بیرلا
كوپراك نیجا قیلدیلار علاجی
چون یتی سروش آسمانی
بوزلاندی قبیله غا عزایی
بو واقعه ایچرا ناتوان زال
بریاندین اوغول غم شكنجی
بس، كیم ایتی اوزین نی پاره
آق ساچین اوزوب كه ییلكا بیردی
آنی داغی كنبد جفا كوش
كر اوغلی فراقی بیرله كیتدی
توتتی لار آنینك داغی عزا سین
موندن كه نی فعل قیلدی كردون

لیكن سنكا بار بیر سوزوم هم
میندین ایماس ایردی واقع اول ریب
سین عشق بیلا جنونغه باعث
بیرنكا اوز ایشینك نی تهمت اینینك
بلكیم طمع ایلابان وصالینك
بولمیش نی اول ایستاكا نكا راضی
بیلماس نیما تهمتینی قیلمان
خارج نه ترانه لار بولور بو
هوشیم نی جنون ییلی ساوردی
یوق هرزه دیماككدا اختیاریم
معذور دور اول كه توتسا معذور
نابود غا نكته قایدا موجود
توتماق كیراك آنی یوق حسابی
سن یار بو یوق غا باری یار اول
جانلار نقدی نثارینك اولسون)
بونوع چیكار[سرود پر درد
یعنی كه غریب خسته مجنون
تانكلاككه آتا آناسی بیلدی
قطع اولدی ایكی سینیك حیاتی
تیر سوینی جسمیدین آقیتماق
اسیغ تیر وآه سرد بیرلا
صحت غا یوز اورمادی مزاجی
تابشوردی ودیعت نهانی
سوك اهلی غا توشدی های هایی
آندین كه دیكای لار اولدی بدحال
بیر یاندین ابوشقه درد رنجی
یوق ایردی حیاتدین شماره
بیر تار ضعیفی جسمی ایردی
اوزجفتی غه ایلادی هم آغوش
نی بولسا ابوشقه سی غه یتدی
كیدیلار آنینك داغی قراسین
نجد اوزرا خبرسیز ایردی مجنون

نوایی

بیر کون آشیان باشی غه قایغو   کیلدی نفسی کوزیکا اویقو
چون کوزلاری بولدی راحت آمیز   کورکوزدی خیال صورت انکیز
کیم ایکی کبوتر یکانه   بیر اوی دا چیقاردیلار جوانه
چون چیقتی جوانه غاز وبال   چرخ ایلادی آنی مضطرب حال
آشفته بولوب دماغ رایی   بولمیش ایدی مدتی هوایی
آنا آنا دین تمام اوزولدی   صحرایی خیل آرا قوشولدی
اول ایکی سی کیلتورورکا آنی   پرواز ایلا توتتی لار هوانی
تاپتی لار رام بولمادی هیچ   جویای مقام بولمادی هیچ
باندی لار آلار یکاولا نومید   کیم بولدی عیان بلای جاوید
یوقاریدین ایندی ایکی بورکوت   قیلدیلار ایکی حمامه نی قوت
چون واقعه کورکوچی کوز آچتی   کوزدین قانلغ سرشك ساچتی
چون ایستادی اول توشیکا تعبیر   اوز حالیغا دن تاپتی بیر بیر
بیلدی که آتا آناسی اولمیش   خورشید حیاتی تیره بولمیش
تاغیدین قوبوب ایلادی قویه میل   هرقولغا توکوب سرشکدین سیل
اول بیرکا چاپلاب آه وزاری   کام اوردی که خیلی نینك مزاری
قیلدی چو قبورنی نظاره   بولدی ایکی قبر آشکاره
توفراق لار آرایانکی یاسالغان   غم بالجیغیدین یوزی سوالغان
چون کوردی آتا آنا مزارین   کویا چاقین اوردی جسم زارین
باشیغا ساوردی آنجا طوفراق   کویا که یقلدی بوکیهن طاق
تاش اورماق ایلاتن نژندین   کویا که آیردی بندبندین
چون چیکتی فغان جانکدازین   موندااق توکتی نهفته رازین
کای بادیه اهلی ارجمندی   کوك طاقیغه همتنك کندی
اعراب کرام زیردستینك   مین یتیبان باری شکستینك
هم کونکلینك اولوب غمیدا ناشاد   هم عرضینك اولوب ایشیدا برباد
بو غمدا نجیب تریك بولای وای   عذرینك نی نی تیل بیلا قولای وای
امرینك بیلا چونکه توتمادیم یول   روحینك غه نجرك دیین بحل بول
ناکام ایلا میندین ایلا توبدینك   کیم غم تاغین آرقام اوزرا قویدینك
عفو ایلا کرم بیلا کناهیم   روحینك نی خود ایلا عذر خواهیم
تاش اوزرا قیلوب تنینی سرکوب   مژکانینی ایلابان زمین روب
چون بولدی وطن اناسی کوری   توشتی یانا عالم ایجرا شوری
یرنی تنکیز ایتی اشکدین سیل   بالیق دیك اولوب قبور هر خیل
قوم اوستیدا لیك تاب آهی   اوز جسمینی قیلدی تابه ماهی

تابه اوزا جسم سوز ناککی
قیلدی آناسیغه مویه آغاز
کای جانیما قبله قبلهٔ نور
جانیم طربی کوزوم چراغی
سالیب سنکا اضطراب هر دم
کعبم بولمیش منینك خرابیم
جسمینك صدفیدا چرخ او باش
توغغندانی بولغای اولسام ایردی
هرکون ایچنکا ایشیدا قایغو
اویقونکنی حرام ایتیب قغانیم
کوندوز کیجه محنتیدا تیمای
کر لقمهٔ نان که ایلا بان قوت
بونوع امید ایلاککه ناکاه
محنت بوکیدین قدینك خم ایتسا
جسمینك غا ضرورت اولسا بستر
هم خم قدایلا توروب قاشینکغا
قول بانکلیغ اوغولیغینك نی قیلسام
چون بولدی عیان بوایش هما نا
موندا قدا مین ائیم مدبر
شفقت بیلا توتمابین قولینك نی
رنجینك تن ناتوانغه قویمای
بوقکیم خدمتلیغ ایلادیم کوب
سیندین تون وکون جدالیغ ایتیم
دردینك غه خود ایتمادیم دوایی
میندین سین ناتوان غا یتی
کویا که بورنج بی کراندین
مین هرزه سرای دشت پیمای
روحونك نی که روضه دور پناهی
میندین بیلسام که شاد ایماس دور
بیچاره مین اوزکا نیلاکای مین
مشغوف بونوع سوزنی دیرکا
بوصفحه نی ایلاکان زر افشان
کیم تیلبه که بار ایدی نواسز

بوغدای کبی کوکسی اوزرا چاکی
یوز درد ایلا بولدی نوحه پرداز
مشکونك بولوب ایمکا کیمدا کافور
کونکلوم خوشی خاطریم فراغی
کعبم نی قیلیب خراب هر دم
تنکریغا نی بولغوسی جوابیم
سالغان ایمیش ایچو ساغنیب تاش
توغماغان ایلانینك اولسام ایردی
هرکون کوزینکا حرام اویقو
تیمای کیجه زار یغلاغانیم
ایچماك نی یماك نی هم ساغیمای
آندین غرضینك منکا بولوب سوت
بولسا سنکا زال چرخ کین خواه
چین بیرلا یوزینك نی درهم ایتسا
باشینك داغی بولسا تکیه ایستر
کردون کبی ایورولوب باشینکغا
اوغول کبی قولیغینك نی قیلسام
سین زار ضعیف مین توانا
بولمای نفسی باشینك دا حاضر
کوز بیرلا سو پورمابین یولینك نی
اوشبو منت نی جانغه قویمای
کافر نعمتلیغ ایلادیم کوب
بیلماس لیک بو قالیغ ایتیم
بوطرفه که هرنفس بلایی
کونکلونك الیم دا جانغا یتی
چیقتینك غم رنج ایلا جهاندین
بوق کیم مجنون بی سر و پای
جنات نعیم جلوه کاهی
اوزدین اوزیما بو ظلم بس دور
دردیم کا نی چاره ایلاکای مین
کوب اوردی سینوق باشینی یرکا
سوز بوصفت ایتی کوهر افشان
چون بولدی آتاسز آناسیز

نوایی

اورتاب ایدی آنی یار داغی — ضم بولدی بوایکی زاد داغی
هجران بیریب ابردی زهر قاتل — اولکونجا بوسوك قیلدی بسمل
درد اوستیکا دز دچون اوزالدی — اول کورستان ایچندا قالدی
چون مونچا غم وبلا ییغیلدی — اول غمکش مبتلا ییقلدی

وفات لیلی

وله

اول واقعه لارکه دست بیردی — بیلمیش ایدی کیم سبب اول ایردی
بومحنت آنی نژند قیلدی — اندوه اوتیغه سپند قیلدی
ییغلار ایدی بوفسانه‌نی دیب — نوحه بیلا بوترانه‌نی دیب
کیم ای کجرو سپهر خود رای — ظلمینك دین وای بوز بونان وای
جانیمغه تومان ستم قیلورسین — کونکلومکا نصیب الم قیلورسین
برکل کا نیچا طپانچه اورماق — یافراغلارینی اوزوب ساوورماق
لیلیٔ ضعیف بی نوانی — یوز درد وبلاغه مبتلانی
اولتورماك ایلاهم ایتانین بس — هجر اوتیغه سالماق ایلاکیم خس
ساوورولغاسیز ای رونده افلاك — قوزغاغاسیز ای نجوم بی باك
جسمیم نی قتیل قیلدینکیز لا — جانیم نی ذلیل قیلدینکیز لا
بوغدای کیبی نیچا قاورولایین — سامان کیبی نیچه ساورولایین
جسمیم کردین اوچوردی آهیم — ای چرخ اریمادیمو کناهیم
بوزدی کونکلوم اوبین شکنجینك — ای چرخ توکانمادیمو رنجینك
بودرد شکنج هم منکا دور — یازیم داغی رنج هم منکا دور
آنکا آنا آنا نینك غمی دور — هم بومنکا هم آنینك غمی دور
لیلی که بلای فرقتی بار — ایکی مجنونچا محنتی بار
عمر آنکا غلط هوسدور آخر — جان ترکی عجب ایماسدور آخر
چون نوحه‌سی اوتی حدین آشتی — جسمیغا حرارتی توتاشتی
اول اوتدین ابستی مهر کلچهر — انداق که زوال وقتیدا مهر
کابرك تیریدین اولدی سیراب — هم تاپتی ایستیغ اوتیدین تاب
تیرسوبی بیلا عرق نشین کل — حما اوتی بیرلا آتشین کل
بار ایدی آنا ایشیدین آکه — چون قیزنی بونوع کوردی ناکه
ناکه ایشی اضطراب بولدی — کویا جکری کباب بولدی
بیغلاب آنا آنا بل احبا — باشیغا کیتوردیلار اطبا
کوب بولدی قویا شنینك اضطرابی — یوزدا ساریغی تنی دا تابی
یوق ایردی معالجت دا بهبود — چون بیتی اجل علاج نی سود
چون بیتی بونوع روزکاری — اوچرادی خزانغا نوبهاری

اچیلدی کمند زلفیدین تاب
جانلار بوینی دین الدی قلاب

قان یاش ایتی کلینی تازه
مشاطهٔ مرک اوردی غازه

جزم ایتدی که کیتماکی کرکدور
جان ترکینی ایتماکی کرکدور

خلوت طلب ایلایان زمانی
ایل کیترتی دین تاپیب امانی

اوزالیغا ایستابان اناسین
عرض ایتی نهفته ماجراسین

کای جانینک اولوب منینک مکانیم
کیم جانینکا صدقه خسته جانیم

رنجیم نی اوزینکا آلدینک اسرو
درد والمیم غا قالدینک اسرو

مینک بیل هم اکر تبریک بولایین
عذرینک نی تیل بیلا تولایین

خاصه که کلوم خزانغا توشتی
دی بیلی بوکلستانغا توشتی

بودم که ایرور محل پدرود
قصم نی باشور ماغیدا یوق سود

سین بیلدینک ایلدینک مدارا
مین ایمدی قیلورمین آشکارا

بیر لحظه که تابشوروب ودیعت
توفراغ ساری ایلاکوم عزیمت

دبسام که عزاغا قیلما غیل میل
هرساری آقیزما اشکدین سیل

پرتوتما غوسی بوسوز بیلورمین
بیر اوزکا وصیتینک قیلورمین

کیم توتما بوسوک آرا عزا کوب
کیدورما عذارینکا قرا کوب

تا ممکن اوزینکا صبری یار ایت
تسکین شکیب اختیار ایت

تنکری سنکا صبر یار قیلسون
خیلینک اوزا پایدار قیلسون

کر بولسا بوماتم آشکارا
فهم ایتکوسی اهل کوه وصحرا

شك یوق که منینک غریب زاریم
غم شامیده تیره روزکاریم

جسمیدا حیات یادیم اولغان
اولما کلیکی خیربادیم اولغان

که دشت اوزا سیر ایتیب صبادیك
که تاغ اوزا چرمانور صدادیك

بوسوز قولاغیغه یتکو سیدور
بوحادثه نی ایشیتکو سیدور

ممکن که قاچان بوراز ایشیتکاچ
بوقصهٔ جانکداز ایشیتکاچ

روحوم ساری روحی ایستابان بول
اوز قالبن ایلاکا تهی اول

یا اول که بویان عزیمت ایتکای
عمریم کونی دیك یاشیغا یتکای

اوزدین کیتاریب فراق جورین
کوزکوز کان اولوسغا طورین

طوفراغیمه توفراغینی قاتغای
روحینک نی منینک ساری اوزاتغای

جانسیز بولوبان تن زاری
توفراق اوزا یاتسا جسم زاری

زینهار که ایلاب احترامین
یانیمدا یاسا غاسیز مقامین

اول جسم شریف خود ایرور پاك
باشینک بیلاهم بوسانک ایماس باك

قوی کینه واطف ومهرفن قیل
جان پرده سیدین آنکا کفن قیل

چرمامینی داغی اول کفن غا
بیر جنس کفن ایکی بدن غا

فرزندینک ایلا انکا اسباب
فرزندینک ایلاقیل آنی هم خواب

نوایی

چون روح ایلا روح تاپتی پیوند   بیر مهد آرا یاتغوز ایکی فرزند
یوملدی توکاتیب آنا سیغا سوز   هم سوزدین وهم اناسیدین کوز
جانین مجنون سوزیدا بیردی   هرکز لیلی دیکیل یوق ایردی

وفات مجنون

وله

لیلی غا سالیب بوحال تقدیر   مجنون سوزینی ایلای ایمدی تقریر
باتمیش ایدی اول قبور ایچیندا   عریان اهل نشور ایچیندا
کورستان ایچرا جان پاکی   کور اهلی کیبی وجود خاکی
لیلی غا چو بولدی ناتوانلیق   یبقتی آنی داغی خسته جانلیق
معشوقی چو دردناک بولدی   عاشقنی داغی هلاک بولدی
آنینک بیلا بارچا حال بیرله   که توش بیله که خیال بیرله
که پاک ضمیری کاه هاتف   دلداریدین ایلاب آنی واقف
اول کونکا دیکونجاکیم پری وش   بولدی اجل ایلکیدین قدحکش
دیوانه دا ایردی پیچ ایله تاب   بیتاب کونکلی نیچوک که سیماب
کیم یتی قولا غیغا خروشی   آیتور ایدی بوخبر سروشی
کای درد وبلا سپاهی غا شاه   عشق اهلی قاشیدا خاک درگاه
هم کشور درد قهرمانی   هم زمرهٔ عشق حکمرانی
عشق اهلی غا قوللوغنک هوسدور   قوپغیل که یاتارغا وقت ایماسدور
کیم توشتی خزانغا تازه باغینک   تانک یلبکا اوچرادی چراغینک
بلبل لیغینک اولسا ایلا پرواز   پروانه لیغینک نی ایلا آغاز
یار اولدی سفر ایشیکا مشغوف   همره غا دو روز ولیک موقوف
دیوانه چو بیلدیکیم نیدور حال   کرچه تنی ایردی ضعفدین نال
قاپلان کیبی سیکریدی یاتاغدین   یا ایلاکه کوک غزالی تاغدین
یوز اوردی قبیله ساری حالی   آغزیدا ترنم وصالی
جان قولغا توتوب نثارلیق غا   سیکریب اوزی جان سپارلیق غا
هم اشک نشاط انکاباغین دیک   هم پویه دا سیکرری چاقین دیک
مهری اوتی یاروتوب جهانی   بل مهر کیبی توتوب جهانی
نی کونکلیدا قتل دین هراسی   نی دشمن ایچیندا وهم وپاسی
چون یتی اول استانغا باشی   کیردی اوی ایچیکا بی تحاشی
لیلی قیلیبان سفرده نیت   ایلاردی انا سیغا وصیت
هرنکته که ایلابان کذارش   مجنونی قبلور ایدی سپارش
کیم کیردی اوی ایچرا یار جانی   یوق یوق رفیق جاودانی
بیربیرکا نظر کشاد تاپتی   هم بووهم اول مراد تاپتی

نوایی

جانانیغا اول فدا قیلیب جان — بوجان بیریبان نیچوك كه جانان
ایل كیردی اوی ایچرا بی شماره — مجنون ساری قیدیلار نظاره
جسمی یاتیب ایردی یركا مقرون — لیلی بیله بارمیش ایدی مجنون
حیرت قیلوب اول قبیله نی لال — كیم تاپتی وقوع بولماغان حال
باری دیدیلار بو ایكی غمناك — هر شائبهٔ فساددین پاك
كیم عمرلاریدا عشق قاتل — قیلمای نفسی آلارنی خوشدل
هجر ایچرا قویوب رمیده جاندین — ارمان بیلا باردیلار جهاندین
چون روحلاری غا دور نهانی — جنت دا وصال جاودانی
نیتكای قوشولوب ایكی بدن هم — كور اولسا آلارغا بیر كفن هم
وصل اولدی چو روحلارغا حاصل — تو فراغ تو فراغه اولدی واصل
هم شرح وصیتین قیلیب یاد — بارچا بو فسانه دین بولوب شاد
برنعشغه صالدیلار ایكاونی — جانسز كاین واولوك كیاونی
كیردی ایكی جسم بر كفن غا — یوق یوق ایكی روح بر بدن غا
برنعش آرا اول ایكی دلارام — انداق ایدی كیم دوكانه بادام
یوق یوق دیما آنی ایكی دانه — اول دانه ایماس ایدی دوكانه

هفت اورنك دن

وله

لله الحمد كیم بنه اقبال — كوكب بختیم ایتی فرخ فال
طالع سعد یارلیغ قیلدی — قلمیم در نثارلیغ قیلدی
یالغوزین یوقكه در عمانی — بلكه تولوك جواهر كانی
ایلادیم حجره عزمی یتماق اوچون — كوزلارم اویقودین ایسیتماق اوچون
بیر كهن بوریا فراش ایردی — منكا كوشه اوززا تاش ایردی
بولغاچ آرامكاهیم اوشبو فراش — اویقوایستاب قویولدی تاش اوزا باش
اویقو ایتمای هنوز كوزكا نزول — كونكول اولمای خیالدین معزول
جلوه قیلدی نظر فضاسیندا — نوم واویغا قلیغ آرا سیندا
شور وغوغادا بیر كروه كثیر — باشلاری اوزرا بر بلند سریر
وضعی اول تخت نینك مثمن اولوب — اور تاسیدا بیر اوكا مسكن اولوب
باشیدا تاج سلطنت ظاهر — یوزیدا نور معدلت باهر
یانا اول تخت آسمان سایه — كه آنكا بار ایدی سكیز پایه
پایه لار اوزرا ایردی سكیز برج — هر بیری بیر جمال دریغه درج
درج لاردا سكیز ثمین كوهر — برج لاردا سكیز منیر اختر
هر بیری بیر قویاش نشیمن ایتیب — برجنی عكسی بیرلا روشن ایتیب
منكا اول تخت كیلدی اوزرودا — مین نی اویغاغ ایدم نی اویقودا

نوایی

متحیر که نی مثال ایرکین　　منکا بوتوشمو یاخیال ایرکین
که بیراو کیلدی اول طرفدین تیز　　دیدی کای نکته کوی سحر آمیز
قوپ و بیرلحظه زنجه ایلا قدم　　که تیلار صحبتینک نی شه بیردم
یانا برقیز اهتمام ایلاب　　بتی هم بوزمان خرام ایلاب
سوردی بونکته شوخ شیرینکو　　که سلامینک دیدی سکز یانو
بتی سی شاه کامرانغه حرم　　بیر محبوب مونس وهمدم
نطقینی ایلادی کلام آور　　ایلاکیم بورناغی پیام آور
دیدم ای ایکی نکته کوی فصیح　　نطقینکز داخواص نطق مسیح
منکا اول بوشاه آتینی دینک　　یانا سکیز پری صفاتینی دینک
تاپلیب اول ساری قدم اورایین　　نکته سور سام وقوف ایلاسورایین
دیدیلار بوشه بلند مقام　　بتی اقلیم شاهیدور بهرام
حرم اهلی بتی کل اندامی　　بیریسی دلبر ودل آرامی
بیلکاچ اول سوزنی شادمان اولدیم　　قوپوبان اول ساری روان اولدیم
چو یر اوپدیم شه ایستادی اوزیکا　　قدم اوردیم مطیع اولوب سوزیکا
سوردیم تخت پایه سیغه جبین　　آنچه کوردیم که قوپدی تخت نشین
چیکتی آغو شیغه نخست مینی　　قوچتی تکرار بیرلا رست مینی
شاه بیرله قوجو شقوجی بیرله　　خوبلار هم ایلیک اوجی بیرله
شاه توتغاج قولومنی اولتوردی　　ذره قدرین قویاشغه یتکوردی
نیچه دیدم یریم ایماس بومکان　　توشکالی قویماق اولمادی اسکان
بولمادی توشماک اضطراب بیله　　ساکن اولدیم تومان حجاب بیله
قویاش الیدا ذره دیک بی تاب　　تترابان جسمیم ایلاکیم سیماب
منکا یوز طوتدی شاه فرزانه　　نکته آغاز قیلدی شاهانه
کای سخن ملکین ایلاکان تسخیر　　نیزهٔ کلک بیرله عالمکیر
نظم کشور ستانی هم سین سین　　بلکه صاحبقرانی هم سین سین
بوکه تاریخیمیز بیان قیلدینک　　ایلکا احوالیمیز عیان قیلدینک
اوزکالارهم یونوب بو ایشکا قلم　　ایلا دیلار بوداستانی رقم
نی ایشیتکانی ایلابان تصدیق　　قیلدیلاز نظم ایتماکان تحقیق
چین دیلغانی قیلماین معلوم　　نامه ضمنیدا قیلدیلار منظوم
سنکا نوبت چو یتی سعی ایتینک　　قصه نینک حرف حرفیغه یتدینک
سین بو ایش سیغه چون باردینک　　ایسکی دفتریسی کوب آختاردینک
لاجرم کوب غرایب اولدی عیان　　بوکه افسانه ایجرا تاپتی بیان
یانابوکیم آلار قیلوردا رقم　　فارسی نی مکرکه ایردی قلم
فارسی بیلکان ایلادی ادراک　　لیک محروم قالدیلار اتراک

مین چوقیلدیم وداع دار غرور
ایکی مینک ییل سپهر قیلدی مرور

آیتینک مونجا داستان میندین
سالدینک ایل ایجرا کوب نهان میندین

آنیما او چمیش ایردی آوازه
آنی یانکی باشدین ایلادینک تازه

بولسا ایردی مینینک چاغیمدا بوایش
کنج لار ایلاکای ایدیم بخشش

تاکه توشتی مینینک قولوغا جهان
قیلمادیم برتو پیدا کنج نهان

هرنی ایلکیمکا توشتی صرف ایتیم
کنج وکان بارچه دهردین کیتیم

کنج قویسام ایدی فریدون دیک
نقدلار کومسام ایدی قارون دیک

منکا راحت ییتیب بو چاغ آندین
سنکا بیر کای ایدیم سراغ آندین

شاه لارکیم کوروب زماندا رنج
برتو پیدا قویارلار ایرمیش کنج

آدمی بولمادی چو عالم غیب
منکا بوایش کور ونور ایردی عیب

کرچه سندین بسی خجل دورمین
شکرینک آیتوردا منفعل دورمین

کونکلونک ازسرو کوب مشوش دور
ایکی ایشیدین ولی ایسی خوش دور

بیری بوکیم بو نوع دیرلار خیل
کیم سنکا یوق ایمیش جهان آرا میل

دهر ایشیدین ملالتینک بار ایمش
جاهدین صعب حالتینک بار ایمیش

یوق ایمیش جاه ساری پروا ینک
مالیدین مجتنب ایمیش راینک

هربیکیم دهر مالی تاپسا وجود
کوزینک آلیدا بار ایمیش مردود

نیچه کیم خاطر تیکفا دلکش ایماس
سنکا قیلماق رجوع آنی خوش ایماس

یانا بیر بوکه دورهٔ افلاک
که وجودیمنی قیلدی تودهٔ خاک

آنکا هم ییتی صرصر بیداد
ایلاکیم بیردی بارچه سین برباد

قالمادی عالم ایجرا آثاریم
نوتی یوق حکمنی یوق وباریم

لیک شاهی که شه نشان بولغای
کف احسانی درفشان بولغای

که جهان اهلی سرفراز یدور
ایمدی عالمدا شاه غازیدور

شاه سلطان حسین چرخ سریر
کیم آنکا یوق جهان ایلیدا نظیر

سین آنکا کیم بودم ملازم سین
جان بیلا قوللوغیغا جازم سین

شاه لارکیم جهان آرا ایدیلار
دهر ملکیدا کدخدا ایدیلار

باریغه کرچه باز مشابهتی
منکا کوررا کدور مناسبتی

بیری اول جمله دن شجاعتدور
شهغه بوایش اولوغ بضاعتدور

قیلدی خاقان چین دیاریغه عزم
ایستادیم روبروی قیلماق رزم

سپهیم بیوفالیغ ایلا دیلار
بارچه مندین جدالیغ ایلا دیلار

منحصر بولوب بو صورتدین
اوزنی چیکتیم یراق ضرورتدین

آنکا باردی ایل وسپاهم هم
قولیغه توشتی تخت وجاهم هم

اول باری عالم اوزرا شاه اولدی
منکا هر یر گریزگاه اولدی

عاقبت بخت نینک هدایتی دین
بخت یوق تنکری نینک عنایتی دین

نوایی

آزکیشی بیرلا او سنیکا سوردیم   آنکا بیر وقت اوزیمنی ینکوردیم
کیم اوایتکونچه رزم اوچون بیغم   اوچوروب ایردی باشنی تیغم
یانا عالم سراسر اولدی منکا   ربع مسکون مسخر اولدی منکا
شاه غازیغا هم بوحال اولمیش   کیم چو ملکیکا انتقال اولمیش
چرخدین اویقوغا قالیب بختی   توشمیش اعداسی ایلکیکا تختی
چریکی هم قوبوب عدو سیغابوز   اوزی قالغاندا یکس و بلغوز
آزکیشی بیرلا بیرطرف کیتمیش   خصم باشیغا ایلغابان یتمیش
تابمیش اوزکامی بیرلا دشمننی   ایکالاب تاج وملك ومسکننی
لیك انصاف اکر آراده دوروز   مندین آنینك ایشی زیاده دورور
که مین ایتیم اول ایش بیاباندا   لیکن اول شهر بیرله قورغاندا
یانا اول کیم خورنق یاسامیش   دهر باغیغا رونق یاسامیش
نی خورنق ارم گلستانی   نی ارم بلکه روضه بستانی
آنکا داغی بوکام بولدی نصیب   دهر آرا باغی ایلادی ترتیب
توفراغی مشك عنبر سارا   آتی عالم آرا جهان آرا
یانا بیر بوکه ایلامیش یتی قصر   هر بیری اوزچاغیدا زینت عصر
چمن آرا که بار آنکا بیر باغ   روضه باغیغا حسرتیدین داغ
منکا بولسا خزانه کرنا بود   آنکا بوقتور خزانه خود موجود
بیلا شاهی که مونچا حالاتی   طرفه وضع وعجب کمالاتی
شهلار ایچرا ایرور منکا مانند   دی آلورمین منکا ایرور فرزند
که جهان شه لاریغا شاه اولسون   تا قیامت جهان پناه اولسون
سین که آینده برکین قل سین   باغیدا خوش ترانه بلبل سین
ایمدی شاهینکغا دی سلامیمنی   سونکرا مونداغ یتور پیامیمنی
که جهان کیمسه کا وفا قیلماس   شاه ایلیغ ترکیکا کرا قیلماس
شه که مینك بیل آنینك حیاتیدوز   غرض اولکاندا بخشی آتیدور
بخشی لیق بیرله کرقالور آتی   بو ایرور موجب مباهاتی
شاه چون سوزنی مونداغ ایتی تمام   اول سیکیز سروقد سیم اندام
هم قوبوب حمد ایلا ثنا دیدیلار   مهد علیاغه کوب دعا دیدیلار
کوز آچیب آنکلادیم توش ایرمیش بو   کوز یوموب ایستادیم یانا اویقو

اسکندرنامه‌دن فهرس ملوك فرس

وله

کوب ایتیم تواریخ اوقورساری میل   هماناکه بار ایردیلار تورت خیل
که تاریخ تحریرین ایتکان رقم   بنیب دور آلارنی ملوك عجم
که سالمیش دورور امتداد زمان   حوادث که عام ایلامیش آسمان

تواریخ وضعی غا بحد فتور — که آندین بوفن ایچرا بولمیش قصور
ولی اوجه بیر کایلار آندین خبر — نظام التواریخ دور معتبر
قیلیب اوزکالار بیرله تطبیق هم — بوسرنامه فهرستین ایتیم رقم
بولارنی که ثبت ایلادیم تورت قسم — ایشیت ایمدی باربغه تاریخ اسم
بورونغی غا کیلدی لقب پیشداد — ایکینچی ایمیش لار کیانی نهاد
اوچنچی کا اشکانی اولغای لقب — یانا بیرکا ساسانی اولغای لقب
ولی پیشداد ایردی اون بیر کیشی — بورون سلطنت کیلدی بوقوم ایشی
آلار پیشواسی کیومرث راد — که اول قوئیدی تخت اوزرا آیین داد
تونوب کرجهانی اساسی آنینک — دد ووحش چرمی لباسی آنینک
یانا بیر جهاندار هوشنک ایدی — که زیبندهٔ تخت واورنک ایدی
آنکا یوق خردمندلیق ایچرا حد — بتیب نسخهٔ جاودانی خرد
چو اول باردی طهمورث اولدی پدید — آنکا باغلادی عالم اهلی امید
بسی شهر عالمدا قیلدی بنا — نشابور ومرو وسپاهان یانا
یانا سوردی جمشید عالمغه رخش — که هم تخت کیر ایردی هم تاج بخش
خلایقغه کوب یتکوروب انتفاع — غریب امر کوب ایلادی اختراع
یانا دهر داراسی ضحاک ایدی — که ایل قانی توکماککا بی باک ایدی
نیچه کون ایشیکا کوروندی ثبات — بارورچاغ کوروندی آنکا اسروبات
فریدون ایدی سونکرا آفاق کیر — آنکا باری آفاق فرمان پذیر
باشی اوزرا تاج کیانی بولوب — درفشی آنینک کاویانی بولوب
منوچهر بولدی ولی عهد آنکا — که مسند ایدی بوکهن مهد آنکا
فرات آریغین اول روان ایلادی — شجر ایکتی وبوستان ایلادی
یانا تاپتی نودر جهاندین نوا — جهان ملکیکا بولدی فرمان روا
ولی دهر کامین روا قیلمادی — آنکا داغی عالم وفا قیلمادی
یانا شاهلیق قیلدی افراسیاب — ولی قیلدی ایرانی ظلمی خراب
زمانیدا کر ایردی آباد کم — آنی قویمادی چرخ بی داد هم
بولوب زاب طهماسب نینک نوبتی — فلک دین اوتوب چتری نینک رفعتی
مسلم آنکا ایردی اورنک وتاج — که باغیشلادی یتی ییل ایق خراج
چوعالم تهی بولدی طهماسب دین — زمان زیب وفر تاپتی کرشاسب دین
فلک توسنین کرچه رام ایلادی — چووقت اولدی اول هم خرام ایلادی
کیتور ساقی اول جام جمشید ساز — که قیلغای جهاندین منی بی نیاز
چو بوق شاهلیق رسمی آکاه لیق — ایرور میدین آکاه لیق شاهلیق
مغنی عجم ایچرا تو تغیل نغم — سیغور آندا ذکر ملوک عجم
نوایی عجب برکا یتمیش سوزینک — نی ایل دور بولار خود بیلورسین اوزینک

نوایی

ادب بیرله شاهانه ساغر سومور ‌‌ دماغینك چو کرم اولدی افسانه سور)
بیر اوکیم بوسوز ایلادی ابتدا ‌‌ قیلور فرس تاریخی بونوع ادا
کیم ایردی کیانی ایکنجی کروه ‌‌ که عالم دا ایردی آلاردین شکوه
بولاردین بورونغی نی بیل کیقباد ‌‌ که ایردی خردمند وعادل نهاد
مکر رستم اول وقت ایدی نوجوان ‌‌ که بولدی آنینك آلیدا پهلوان
یانا توتتی کاوس آفاقنی ‌‌ طمع ایلادی چرخ نه طاقنی
سپهداری کودرز ایردی وطوس ‌‌ سیاوش غه یاروتدی نار مجوس
یانا بولدی کیخسرو پاك رای ‌‌ جهان اهلیغه رای ایله کدخدای
سپهدار آنکا طوس وکودرز وکیو ‌‌ فرامرز ایلا رستم زال نیو
یانا بولدی لهراسب ملك اوزرا شاه ‌‌ کو بی بلخ ایردی آنکا تختگاه
یقین دین آنکا تیره بولدی بصر ‌‌ که لشکر کشی بولدی بخت نصر
یانا ملك اوزا قیلدی کرشاسب حکم ‌‌ نیچوك کیم قیلور ایردی لهراسب حکم
ولی توتتی زردشت آیینی اول ‌‌ مجوس اولدی ایستاب آلاردینی اول
یانا ملك اوزا توتتی بهمن قرار ‌‌ اوچوردی ضلالات اوتیدین شرار
اکر زا بلستانغا سالدی فتور ‌‌ ولی بیت مقدس غه بیردی سرور
چو اول باردی ملکینی بیردی خدای ‌‌ قیزی غا که بار ایردی آتی همای
چو توفیق آنکا بولدی آموز کار ‌‌ نیچه ییل آنکا توقتادی روزکار
وفا قیلمای اول عالم آراغه ملك ‌‌ یانا منتقل اولدی داراغه ملك
شهی ایردی اول پیشه سی عدل وداد ‌‌ بو یوردی جهان اهلیغه انقیاد
آنینك اوغلی دارای دارا ایدی ‌‌ که آندین سونك اول عالم آرا ایدی
وزیری بولوب شاه ایله خشمناك ‌‌ آنینك قصدی دین بولدی دارا هلاك
سکندر که کردونغا چیکتی لوا ‌‌ آنینك عصریدا بولدی فرمان روا
کیانی لار ایردی بوتوقوز کشی ‌‌ که چیکتی آلارنی فلك کردشی
ایا قیچی می دوستانی کیتور ‌‌ تولا ایلا جام کیانی کیتور
که دوران که آیینی اولمیش جفا ‌‌ نی کی غه نی داراغه ایلار وفا
نوایی می ایچ داغی بول ره شناس ‌‌ بوشه لاردین ایت اوز ایشینکی قیاس)
مؤرخ که یازدی ملوك عجم ‌‌ بو یانکلیغ قیلور داستانی رقم
که اون توقوز ایردی اوچونجی ملوك ‌‌ که بار ایردیلار عالم ایچرا ملوك
ملوك طوائف که مشهور ایرور ‌‌ بولار دور که دفترد ا مذکور ایرور
که اسکندر کاردان ایتی نصب ‌‌ ممالك آرا حکم ران ایتی نصب
آلاردین بیری اشك دارا ایدی ‌‌ که کوك شوکتی آشکارا ایدی
نیچه کون قیلیب ظلم یاعدل وداد ‌‌ جهانن ملکیکا ایلادی خیر باد
چو اشکال داراغه قالدی جهان ‌‌ قیلیب ظلمنی ایل کوزیدین نهان

(جهان)

جهان اشك اشكانغا بولغاج مقام
چو بهرام شاپوزغا قالدی دهر
بلاش ابن بهرام سورکاج سمند
چو آلدی جهان هرمز ابن بلاش
یانا نرسی ابن بلاش آلدی تخت
یانا قالدی فیروز هرمزغه تاج
بلاش ابن فیروز چون آلدی ملك
یانا خسرو ابن بلاش اولدی شاه
یاناشه لیق ایتی بلاش بلاش
یانا اردوان بلاش اولدی تند
یانا اردوان ابن اشقان اولوب
جهان آلدی کودرز اشقان ینه
یانا شاه تیری کودرز ایدی
یانا بولدی کودرز تیری اولوغ
یانا توتتی عالم یوزین اردوان
بولارغا داغی باقی اولمای حیات
کیتور ساقی اول ساغر لعل رنك
چو بوقنور درنکی فلك جامیغه
مغنی بوشه لار که چیکتیم طراز
که نغمنك بیله‌ بیر قدح نوش ایتای
نوایی بوشه لار که کوردی جهان
چو باربغه اول یان عزیمت دورور
نواساز دهقان آذر پرست
که تورتونجی خیل اولجا شاه ایردیلار
که حالا عدم دور آلارغه مقر
بیری اردشیر ابن بابك ایدی
یانا ایردی شابور بن اردشیر
اول ایتی بقاملکی ساری خرام
یانا تیکتی بهرام هرمزغه تاج
یانا قیلدی بهرام بهرام جهد
یانا اوغلیغه دهر آرا کام ایدی
یانا قیلدی نرسینی چرخ ارجمند
یانا هرمز نرسی ایتی غلو
ظهور ایتی عیسی علیه السلام
باری دهر ایلی عدلیدین تاپتی بهر
فلك برجیغه محکم ایتی کمند
عدالت اوتار دهر آرا قیلدی فاش
نیچه کون آنی کامران ایتی بخت
اوکوش تاجورلاردین آلدی خراج
تفاخر آنینك عدلیدین سالدی ملك
آنکا یربوزین توتتی خیل وسپاه
کشیکا آنینك بیرله بولمای تلاش
آنینك تیغی نی هم فلك قیلدی کند
زمانه آنینك غدرینی قواوب
آنکاهم جفاقیلدی دوران ینه
که هرمز ایکهی بوکهن مرز ایدی
آنی هم زوال ایلدی قایغواوغ
که چیکتی آنی چرخ اخضر روان
فلك ملکینی بیردی بات آلدی بات
آنکا دوریدا ظاهر ایتمای درنك
کونکول قویمای آغاز وانجامیغه
آلار یادیغه نغمه چیك دلنواز
دمی نکته دین تیلنی خاموش ایتای
بو کونبارچه توفراق آرا دورنهان
زمانی خوش اولماق غنیمت دورور)
بو نوع ایتی سوز رشته‌سین باز بست
فلك قدر وانجم سپاه ایردیلار
یکرمی دورور داغی توقوز نفر
که بعضی ایل آنی ولی هم دیدی
که شاهی ایدی کاردان ودلیر
قویوب اوغلی هرمزنی قائم مقام
جهان ایجرا عدلیدین اولدی رواج
که دهر ایتی تازه آنینك بیرله عهد
که بهرام بهرام بهرام ایدی
هم آخر عدم ساری سوردی سمند
که قدری فلکدین آشوردی علو

نوایی

یانا بیتی شاپور هرمزغه زور — که سالدی سپه بیرله عالمغه شور
یانا اردشیر ابن هرمزغه کون — بیتشتی چو اول تنکریدین تاپتی عون
یانا قیلدی شاپور شاپورکین — که آفاق آنکا بولدی زیر نکین
یانا توزدی بهرام شاپور جیش — که ایلکیکا آلدی تولاجام عیش
یانا آلدی فیروز بن یزدجرد — جهاندا قیلیب عدل وانصاف ورد
یانا شه بلاس ابن فیروز ایدی — عدالت بیله عالم افروز ایدی
قباد ابن فیروز هم توزدی بزم — بو کاخ ایچرا لیکن قوپوب قیلدی عزم
یانا بولدی جاماسب کشورستان — جهان بولدی انصافیدین بوستان
چو تخت آلدی نوشیروان قباد — اول ایتی بنا دهر آرا عدل وداد
یانا هرمز ابن انوشیروان — کیتوردی جهان جسمی ایچرا روان
چو پرویز هرمزغه چرخ اولدی یار — زمانی دا شاد اولدی ملک ودیار
چو شیرویه آغاز کین ایلادی — عزیز ایلنی خوار وحزین ایلادی
یانا اردشیر اولدی چون قهرمان — آنینک قهریغه قالمای اهل زمان
یانا کسری ارسلان تاپتی فر — عدم ملکیکا اول هم ایتی مقر
یانا کسری اولدی جهان داوری — که کردونیدین اوتتی آنینک افسری
یانا دهر تورانتی قیلدی عزیز — که نسبت دا پرویزغه ایردی قیز
جهان آلندی پرویز بهرام هم — قولیغه توتوب تیغ ایله جام هم
یانا بولدی آزرم افسر پرست — کیم اول تاپتی توران بریکا نشست
یانا فرخ آلدی جهان کشورین — سالیب عدل آرا طبع دا نشورین
یانا یزدجرد آلدی ملک ودیار — که دیرلار لقب دا آنی شهریار
جهان ملکین اوزملکی قیلدی کمان — کانی همان ایردی کیتماک همان
قوتولدی آلار دهر آزاریدین — کیتیب باری قالدی جهان باریدین
ایاقچی منکا جام شاهانه توت — توکانکان سانی تولدوروب یانه توت
چو کیتکوم دورور دهر بزمی قالیب — کیتای باری کامینی می دین آلیب
مغنی سرود آیتیان رود توز — وفاسیز جهان بیرله بدرود توز
چو کیتما کالیک آندین ایرور ناگزیر — دمی خوشدل اولماق ایرور دلپذیر
نوایی بو یانکلغ ایمیش دهر ایشی — وفا کورمامیش هرکز آندین کیشی
کیشی بو دورور کیم اونوتسا نک آنی — چو ترکینک قیلور ترک تونسانک آنی

حکایه

وحید محنوی

وار ایدی بغداد ده برکامران — نعمت وحشمتله فرید جهان
مال فراوان ایله مشهور ایدی — ایکی کوزی طبعی کبی کور ایدی
رنجه خدام طوتوب دامنن — طولانه رق نجه‌سی پیرامنن

وحيد

جر ایچون الده طبق سیم خام
بوالده دوچار اولدیغی شخصه اوکون
ایدیجك اول مبلغی محسن ادا
روم وعجم اولدیغی کسدن دوچار
اکسه سنی دوکدروب اول بی خرد
برکشی غایت متعجب اولوب
جر ایچون آچدقده کف افتقار
آردینه دوشدی دیدی لطف ایت یکیت
چون کرم ایتدی بزه بی شك الك
اهل کرم مردم ممتاز ایسه‌ك
دوندی شتاب ایله کیدرکن ظریف
نه آلورم اقچه‌یی ایتسك دیلك
محرم ایدرسك بنی اسرارکه
ایلیه‌یم اکسه کی بی اختیار
قابل کتم اولمدیغن بیلدی حال
دیدی که سابقده بکا ای جوان
انلره چون اشتر مست فلك
قافله‌نك کرم رواجی ایدم
بار چکوب انلرایله صبح وشام
ایلر ایدم ایلك خدادن رجا
کیل ایله اولچرسه زری هرغنی
ایلر ایکن بویله خیال محال
نورزخی چون مه ایام بیض
معرفتی نامتناهی ایمش
خاکه نظر ایلسه اکسیروار
ویردی صد آداب ایله اکا سلام
کوشه‌مه کلدی دیدی ای مردکار
یوز دوه یوکلمك اولور غالبا
وقت عشا اولمیوز کیم بدر
زحمت ایچون ایتمز ایسه‌ك امتناع
قول وقسملرله ایدوب استوار
دوندی طمع ایتمامك ایچون همین
قازمه کورك جمله جوال درسن

دور ایدوب اسواقی کزردی تمام
دیر ایدی براقچه ویرالله ایچون
اکسه‌سنی آچوب ایدردی رجا
برعربی سله‌ٔ چهره فکار
اورمیانك اقچه‌سن ایلردی رد
حکمتنی بیلمکه طالب اولوب
اول کشی احسان ایدوب ایتدی فرار
ایندیکك احسانی تمام ایتده کیت
بویغزك بورجیدر اویمك الك
اقچه‌کی آل سله‌یی اورماز ایسه‌ك
دیدی نه ویردك آله‌مزسین حریف
نه اورورم سله‌یی چکمه امك
وضع شترکربهٔ اطوارکه
سلهٔ سخت ستمله فکار
ایتدی بواسلوب ایله بسط مقال
یوز دوه ایتمشدی عطا مستعان
ناقهٔ صالح اوله‌مزدی کوچك
یعنی که آنلرله کراجی ایدم
ایلر ایدم عزم ره مصر وشام
کیم بکا خرمنله ایده زر عطا
بنده بولونه ذهبك خرمنی
کلدی همان یانمه براهل حال
دیرلر ایمش نامنه درویش فیض
فیض دلی فیض الهی ایمش
خاکی ایدرمش زر خالص عیار
ناقه‌لرك یوزینه باقدی تمام
بوکلده‌جك شونده براز نسنه وار
ایك رفیق اولمیه کیمسه سکا
سایه‌مز اولمیه بزه همسفر
نصفنی آل هرنه ایسه اول متاع
باکاده خوش کلدی بوقول وقرار
ویردی بکا برنجه کره یمین
عب بیله آلدق نه ایسه استین

وحید

ایلدك اول یوز دوه‌یی برقطار ‎ ‎ ایتدك اوردو یش ایله عزم کنار
یولده کورنلر بزی چون کهکشان ‎ ‎ کیجه صمان اوغریسی صاندی همان
چونکه شهردن چیقوب اولدق روان ‎ ‎ قارشوده برغار کورندی همان
غار قاپوسینه کلوب یکسره ‎ ‎ ناقه‌لری جمله چوکردك یره
شمع یاقوب غاره چون ایتدك دخول ‎ ‎ ایلدم امعان نظر صاغ وصول
نسنه یوق اول غارده اصلا عیان ‎ ‎ کیسهٔ مفلس کبی خالی همان
فیضه دیدم نسنه کورنمز جلی ‎ ‎ یوز دوه‌یه غاری می یوکتملی
فیض دیدی جمله جهان کنجدر ‎ ‎ حرص ولی دیده‌یه برنجه‌در
دنیه ده هرنجه جناب خدا ‎ ‎ لطف عجیبله قودی بردوا
یانمه کل قدرت سبحانی کور ‎ ‎ صکره بوغار ایچره نه‌وار آنی کور
یاننه واردقده اومرد خدا ‎ ‎ اولدی ایکی دیده‌مه‌ده سرمه‌سا
قرطهٔ کوش دل وجان ایت کوزم ‎ ‎ نظرهٔ اولاده نه کوردی کوزم
فیض ایله مانند درون کرام ‎ ‎ غار زر سرخ ایله مملو تمام
قالدی همان جزو کاوله‌م شادمرك ‎ ‎ غارتنی نقد روان ایده ترك
خواب اوله شاید دیو چکدم کدر ‎ ‎ کوز یوموب آچدم ینه ایتدم نظر
فیضه باقوب بهت ایله مجنون مثال ‎ ‎ بنك یدم می دیو ایتدم سؤال
آجیدی کوردکده بو دیوانه‌یی ‎ ‎ غیری اوزاتمه دیدی افسانه‌یی
ایکی کشی ایلدك اقدام تام ‎ ‎ یوز دوه‌نك یوکنی طوتدق تمام
عودت ایدوب مال فراوان ایله ‎ ‎ شهره کلورکن سر وسامان ایله
نابض اولوب عرق طمع خودبخود ‎ ‎ باشلادم ایتمکلکه کفت وشنود
مالم ایکن جمله جوال ورسن ‎ ‎ یوز شترکوه بدن برده بن
فیض ایله یکسان ایده یوز خدمتی ‎ ‎ یوزده بر ایکی در آنك قسمتی
یوز دوه‌یه یوکلنه‌جك بی کمان ‎ ‎ بن یا کومور در دیرایدم یاصمان
کرچه طمع ایتمامك ایچون اودم ‎ ‎ غفلت ایله نیجه کز ایتدم قسم
ایك زر اولدیغنی بیلسه‌م اکر ‎ ‎ نصفنه راضی می اواوردم مکر
مسئله معلوممز امر قضا ‎ ‎ غبن که فاحش اوله ویرمز رضا
تارك دنیا بچینور دربدر ‎ ‎ دیر طمع ایتمه بکا کندی ایدر
فیض ایشیدوب دیدی که چکمه تعب ‎ ‎ بریوله بن قانعم ای بی ادب
یوز دوه‌ده ویر بربنی باکا بس ‎ ‎ غیریسی اولسون سکا آمال رس
بویله دیوب شهره دخول ایلدك ‎ ‎ خانمه فیض ایله نزول ایلدك
صبح اولیجق فیض دیدی کیده‌یم ‎ ‎ اقچه‌می حفظ ایتمکه برایده‌یم
کوندز آلوب کتمه‌ده واردر خطر ‎ ‎ کیجه کلوب ایلرم آنی بدر
بن قاپویی سد ایدوب ایتدم قیام ‎ ‎ حولیه‌ده‌کی خرمنه ویردم نظام

وحید

خرمن ایدوب یوز یوکی دوکدم یره … قالدروب انباره قودم یکسره
طالع میمونمه شکر ایلدم … بخت همایونمه شکر ایلدم
حقنه فیضك ایدیجك اعتماد … اول یوکیده ویرمامك ایتدم مراد
چون طاغیلوب خرمن روز دوم … کیل زر مهری سپهر ایتدی کم
قاپومه کلدی دیدی فیض دلیر … بردوه یوکی زر معهودی ویر
بن دیدم ای شیخ بونه سیر اوله … واقعه کوردکسه اکر خیر اوله
قنغی دوه قنغی جوال قنغی مال … نه دوه کوردم نه کوچك نه جوال
هم دیدم اول مکحله یی ویر بکا … برزر سرخ ایدیم احسان سکا
نصفی ایله بوکیجه افطار قیل … نصفنه یار بن برایب آلده آصیل
قو یننه لاحول اوقیوب صوقدی ال … مکحله یی ویردی بکا اول محل
ایتمك ایچون تجربه کحلی درست … ایکی کوزم سورمه لدم جست جست
فیض نظردن بنی دور ایلدی … سرمه ایکی کوزمی کور ایلدم
دستمه بر اقچه قویوب پرستیز … اکسه مه برسله یاپشدردی تیز
دیدی بنی آدم اولان کس اشك … حق یولنه واربنی ویرمك کرك
انجوب اول مردم پرهیزکار … دیدی یوری بعد ازین ای نابکار
عادت ایده خالق ارض وسما … سله ایله ذل سؤالی سکا
قان آقیدر دیده دن اشك ندم … حال بودر اشته اودمدن بودم

شهرانکیزندن

وله

صندلی زیب داستان خیال … قصه خوان بدیع حسن وجمال
شمع حسنه تمام اولوب انباز … ایتدی تقریره سوز ایله آغاز
برزمان بوخیال بازکهن … کوستروب صورت جلای وطن
مهرهٔ جسمی چرخ نافر جام … ایتدی بازیچهٔ ید ایام
که دف طعن چالدی کاه نفیر … دست برهمزن اولدی میر وفقیر
عرض ایدوب حادثات شعبه لرین … بنده کوستردی خلقه هب هنرین
سیر ایدوب حالمی رفیقلرم … یار صادقلرم شفیقلرم
چاره خواهانه ایلدکجه نیاز … خندهٔ هزله ایتدیلر آغاز
بودر ابنای عالمك کاری … رسم منسوخدر وفاکاری
بولکه صانمه جان ویررلر هب … حین حاجتده یان ویررلر هب
کاسه لیس سماط احسانك … اولور اول دمده دشمن جانك
انلریده بن ایلمم تعییب … اجنبیدر دکلدر امر غریب
کلیجك مرك پایدار اولمز … آدمه کندی جانی یار اولمز
عقلا هب بو قوله قائلدر … دوست ایدنمك زیاده مشکلدر

وحید

حاصلی چونکه ایلدی دوران
همچو سیاح رهنورد زار
چونکه روم ایلینه کذار ایتدم
نهر شهری کوروب صفابولدم
زخم دیرین بولنجه مرهملر
هر کیجه جمع اولوب نیجه یاران
صبحه دك ذوق وصحبت ایلرایدك
برکیجه اوج ظریف شیفته حال
غیردن بزمی خلوت ایتمش ایدك
نام نامیسی سید احمد ایدی
اولدی کلزار بزمه اول دلبر
نکه دیدهٔ کبود نما
ایلر ایکن بو وجهله تحسین
بن کیم کیم اولهم بومدحه سزا
بونده صد شوخ معتبر واردر
باخصوص اول کل ریاض کمال
شهلوند یکانهٔ دوران
سرخپوش اولسه لالهوش موزون
مدحه شایان کوزل اودر انجق
سحر اول شوق ایله اولوب پویان
بر رخ مهر التماع کوروب
کومش آینه کبی سینه‌سی آق
خط یاقوت لعل رخشانی
ماه مضادن خبر ویروب روشن
دیدی ای مست بادهٔ دیدار
راغب ایسه‌ك جمال جانانه
برقوزی واردر اومأواده
نام نامیلری محمد در
اولدی شهر ایچره اول مهك الآن
سوز مدحیله جانه اول مهوش
شوق ایله عزم ایدوب بدستانه
کوروب اول خوش قماش رخساری
اطلس جسم صافنك کویا

بنی سنك فلاخن هجران
دور ایدوب عالمی دیار دیار
یکیشهره کلوب قرار ایتدم
برایکی تازه آشنا بولدم
او نودلدی براز چکن دملر
که غزل کبی مناقب خوبان
حاصلی دفع وحشت ایلر ایدك
سائر احبابی ایتدك استثقال
بر پری چهره دعوت ایتمش ایدك
شیوه ونازده سرآمد ایدی
فرح آور مثال غنچهٔ تر
کوکدن اینمش بلا ایدی کویا
دیدی اول غنچه‌لب حزین حزین
بندن احسن بولنمیه حاشا
شهر مزده دخی نلر واردر
سرو موزون کلستان جمال
غنچهٔ کلشن حیا عثمان
قامتی اوله نیزهٔ کلکون
اعتماد ایلمز ایسه‌ك واربق
اولدم اول ماهه دوردن نکران
خیره لندی کوزم شعاع کوروب
کردنی تیغ برقدن براق
رونق آرای رسم عثمانی
ایلدم نقل ماجرای کهن
بنی مدح ایتمه ایله استغفار
برطریقی ایله وار بدستانه
پدریدر چوبان ولی زادهٔ
جمله‌دن شهر ایچنده سرمد در
لقبی صدر اعظم خوبان
صالدی سوراخ کوشدن آتش
طالب اولدم متاع جانانه
اولدی جان دل ایله خریداری
تار وپودیدی صان حریر ضیا

وحید

بالش نازه یاصلانوب اول ماه ... کاه و بیکاه ایدر نهانی آه
دیدم ای کاین ریاض ادب ... نه هوادر بو اضطرابه سبب
دیدی رنجور عشق جانانم ... مبتلای بلای هجرانم
ادب اولماسه مانع اظهار ... ایلرایدم سکا هزار آزار
نادم اولور آنی کوروب زیرا ... بنی حسن ایله مدح ایدن شعرا
برمیدر هیچ ضیاده شام وسحر ... کرم شبتاب وکوهر خاور
نامی منلا حسین خوش الحان ... حسن الخلق حافظ القرآن
ارنابود زاده در اوعالیشان ... لاله اولسه اولوردی اسمی سنان
زخم جان ودل اول پسردندر ... جمله فریادمز جکردندر
نیجه یوسفلرك اومهپاره ... ایپلکنی چیقاردی بازاره
اولدی رو بیله ضمان اولعل تر ... آیت نور وسورهٔ کوثر
منفهم صفحهٔ رخندن خاص ... معنئ نصف سورهٔ اخلاص
حسننه صوتی نه موافق اولور ... کوش ایدنلر قولقدن عاشق اولور
علم افراز ناز اولوب اوجوان ... ویردی یاپراقلی جامعه عنوان
آتش انداز اولور نه افلاکه ... دور خواندر اومعبد پاکه
جمعه کون وار اومسجد خوبه ... ایله توجیه چشم اومحبوبه
مصحف عارضن قیلوب ازبر ... آیت صنع حقه ایله نظر
مسجده جمعه کون شتاب ایتدم ... برمناسب برانتخاب ایتدم
معتکف اولدم اوقنیجه اذان ... جمع اولوب خلق طولدی چون ارکان
دیدی برکیسه ناسه ناظر اولك ... آیت سجده کلدی حاضر اولك
کوردم اول شاه کشور خوبی ... یکیشهرك کزیده محبوبی
سجده یه واردی طاق مسجدوبام ... قامتنه مناره ایتدی قیام
ارقه سین ویردی خلق محرابه ... اولدی قبله اوکعبه اصحابه
محفلی ایتدی ناز ایله تشریف ... برده یانیجه برعبوس حریف
دور اوقوماغه قیلدی چونکه هوس ... سورهٔ یوسف اوقودیدی اوکس
حین ترتیلده دیدیلر اکا ... بوملکدر دکل بشر حاشا
چونکه اتمام اولندی امر نماز ... ایدوب اخلاص ایله دعا ونیاز
متفرق اولوب جماعت عام ... قالدی خاصان ایله اوشاه بنام
سالف الذکر اوج کزیده جوان ... همدخی صدر اعظم خوبان
آشنالق ایدوب وسیله اودم ... کلدیلر یانمه او اوج محرم
دعوت ایدوب اوماه سیمابی ... هالهٔ بزمه آلدق اول آیی
دیدم ای دلبر مسیحا اب ... ایده اعجاز حسنك افزون رب
ایلدك حسن صوت ایله حالا ... نیجه دلمردهٔ غمی احیا

وحيد

كوكل اچيلغى ايدوب ناكاه / بزمز روشن ايلدك اى ماه
قطب ذاتكله قيلدك اى دلدار / جمعمز وفق چار اندر چار
كلشن رويكز كبى خرم / اوله مز چار باغ ملك عجم
يكيشهر فنارده ايا / قنغى عاشق بولطفه اولدى سزا
درت يانى جاى ايده فرح البال / چار بالش نشين تخت جمال
خندهٔ شكرين ايدوب ايثار / ديدى اول طوطئ شكر كفتار
بو ولايتده بر عمل واردر / قورى نامنده برمحل واردر
عرصهٔ وقفدر براى صفا / قرامانلو قورىسى ديرلر اكا
علم اولمشدر اى هنرمايه / قارشو يافه ديرز بز اول جايه
چون بهار اوله آچيله ازهار / سايه دار اوله هر درخت چنار
شهر اولور بربلورين دلبر / قوشادر شهرى نهر همچو كمر
چكر اشخاصى ايليوب تسخير / موجهٔ آب نهر اولوب زنجير
اوته ياقه يه كچمكه مطلق / قوربلور نهرك اوستنه زورق
نهر پرصوف دستكاهى اولور / مكوكى زورق سياهى اولور
پير وبرنا بتون صغير وكبير / نيجه انبوه موجخيز كثير
اتفاق ايله الفت ايتمك ايچون / كچر اول جايه صحبت ايتمك ايچون
او محل خلقه جاى عشرتدر / يكى شهر ايچره اسكى عادتدر
كرم اولور همچو آهن تفته / صحبت خلق آنده برهفته
تاب كرمادن اولوب آسوده / سايهٔ بيدده لب جوده
آتش عارضيله هرلبى مل / ايدر اورمان كبابى نيجه كوكل
زيور بزم انس اولور پرى / هر درختك يانندده يوز دلبر
صدف جامه‌دن اولوب عريان / آتيلور صويه يوز درخشان
سيم تنلر مثال پالوده / دترشورلر يوزه يوزه صوده
حاصلى ديدى وصف ايدوب او ملك / صبرقيل تا او وقت خرمه دك
سكا اول موضعه دليل اولهلم / كسب ذوق ايتمكه كفيل اولهلم
ليكن اول شرط ايله كه باتعيز / دوره سين حقلرنده شهر انكيز
اسم ناميسى لاله زار اولسون / اهل عرفانه يادكار اولسون
هر كوزلدن توسط ايليه لم / بزميانه كيروب ويرك ديه لم
آله لم سكا بربهانه ايله / ايكيشر بوسه عارفانه ايله
بوسه ويرمنى برى بوزارسه اويون / بويتمز بورجى بزكفيل ديون
در ديده يى ويروب بحكم قضا / حجت نذرى ايتديلر امضا
او مبارك مفردن آخر كار / كتدى اول چار يار بى ناچار
در ديده دلبر موافقدر / هر برى ديكرينه عاشقدر

(ديمك)

وحید

دیمك اولمز برینه آنجقدر
حسن دنیاده کعبه اولسه اکر
برسحر جمع اولدیلر ازهار
بوزیلوب نرخ رایج سرما
کل ونرکسله زین اولوب کلشن
پرایدوب لاله جام کارنکی
بید مجنونی ایلیوب چاروب
کل خندانه بلبل نالان
یکیشهر ایچره ناکهانی سحر
صنان ظهور ایلدی برامر مهم
هربری کندی حرفتنی بولوب
نقدر وار ایسه کروه رجال
زورق ایله اوجمع نامحصور
اوفضای بهشت آساده
انجمن ساز عیش اولوب یربر
ناکهان کلدی اوسته اول دم
دیدیلر ای غریب شهر جهان
ایده لم عزم فصل خرمدر
انده کور صنع پاك یزدانی
اوقورز بستهٔ مصنعلر
نی کبی چون بوقولی کوش ایتدم
اولدم اول چار نوجوانه جلیس
خوان دیشه دل اوردی پنجهٔ کام
نوله رشك ایتسه باکاجمله بشر
واردق اول جای جنت آسایه
دیر صحرا بتسان ایله طولمش
دل دوچار اولدی جمع خوبانه
دیدیلر نام نهر شهر ایچره
قنغی دلبر کیررسه بوآبه
اهل حسنه بهانه لازمدر
هب کوزللر بوقوله راغبدر
بز مقدم کیروب بوآبه سکا

چار مذهب کبی که هب حقدر
رکن اولوردی اکا بوچار پسر)
یکیشهر چنده فصل بهار
باغلاندی در دکان شتا
چیقدی اصناف چارسوی چمن
غنچه چاك ایتدی جامهٔ تنکی
باغی سیلدی سوپوردی باد جنوب
ایلدی قوشجه جاننی قربان
قوپدی برشورش قیامت اثر
سوق وبازارده باجمعهم
یعنی هرفرقه برجماعت اولوب
چیقدیلر اول مسیره یه درحال
نهر کوستمدن ایلدیلر عبور
ایدوب اسباب ذوقی آماده
خیمه لر قوردیلر فلك پیکر
سایه صالدی اوچار نخل کرم
الکریم اذا وعد بخوان
قراماتلو قوریسی بودمدر
سبر قبل جیش جمع خوبانی
کارلی نقشلر هی بعلر
دم بودمدر دیدم خروش ایتدم
که هی بعلرین ایدم تخمیس
قول خمس مبارك ایله تمام
بشلی باراغی آچشم بوسفر
باشلادق عالمی تماشایه
برصنمزار پربلا اولمش
دوندی پروانهٔ چراغانه
یالی حامیدر بودهر ایچره
آل ایکی بوسه مزد کرمابه
لطف شاهه بهانه لازمدر
جمله ایفای نذره طالبدر
ایکیشر بوسه ایده لم اعطا

وحید

بزدن اورنك آلوب پری رویان — چکسون ال ناز وشیوه‌دن خوبان
بو یله دیوب اوچار تازه جوان — اتفاق ایله اولدیلر عریان
آچلوب اطلس سفید بدن — کچدی اندازهٔ نکاهمدن
جوی شفاف وصافه کیردی بتان — اولدی کویا پری یه شیشه مکان
صاف ایدی جوشال آینه — کومش آینه ایدی هرسینه
نهر شیر اوزره نافلر کرداب — اولدی پستانلر اوجوده حباب
دوشدی شب لرزهٔ محبتنه ید — رعشه‌دار اولدی نیجهٔ خورشید
صوده رفتاری هر پری رویك — یورکن اوینادر ایدی جویك
آشنالرده چوق هنر کوردی — چشمی ماهیلرك نلر کوردی
ایلدی صانکه موج نهر صفا — نیجه کرداب سرنکون پیدا
چوق کیرش چیقش اوینایوب خوبان — چیقدیلر چونکه جویدن عریان
بوسه چین اولدم اول وآخر — صولو شفتالولربدم وافر
ایك برسرکش سر آمد قد — ویرمیوب بوسه‌م ایلدی بی‌رد
دیدی اول سر وقدسیم اندام — کیمك اوله بو بوالعجب حمام
تاب یوق آفتابدن غیری — قبه کورمم حبابدن غیری
اجرت المق دیلرسه خدامی — سویلسون باری نام حمامی
دیدم ای دلبر جفاکردار — نازدن فارغ اول مدد زنهار
اولدی بوجای دلکشك زیرا — نامی حمام قاپودان پاشا
اورته صفه سیدر زمین جسیم — هفت خلوتدر آکا هفت اقلیم
نه فلك نه قبابیدر کویا — جاملردر اکا نجوم سما
رسن قبه‌در شهاب سفید — حولیلر درسریلمش ابر سفید
روز وشب فوطه درسفید وسیاه — زرطلا ایکی طاس مهر ایله ماه
قفص نار اولوب افقله شفق — بدر آینه دز هلال طرق
بنکه مختومیٔ وحید فنم — اشته کلخن جیدن حامجی بنم
فرض اولور جسمك ایلمك تطهیر — کیرلندیکه ای صنم کل کیر
کرمندن اوآصف سامی — بکا باغشلادی بو حمامی
حافظ دین مصطفی پاشا — صدر جم پایه قاپودان پاشا
کشتیٔ دانشنده اولسه جلیس — غاردیان اوله‌مز مراد رئیس
دور عدلنده عقدایدوب خلعت — آتش آب ایله اولدی کرم الفت
نیجه بحریٔ آتشین زیرا — آلدی قوینده صاقلادی دریا
کیسه‌دن کیسه ایتمز آه وانین — دور الندن مکر وحید حزین)
آصفا زیب صدر معدلتا — کامبخشا سنوده منقبتا
راز پنهانم ای کریم نسب — چونکه معلوم دولتکدر هب

(اوسبیدن)

وحيد

اوسيدن جنابكى بوفقير — ايدرم عرضحال ايله تكدير
دور اولوب بزم كامدن ناكاه — جرعه كبى اياقده قالدم آه
كهر قدرم ايليوب پامال — چرخ دون ايتدى زبون خلخال
ايدرم كاه وكه بيأس واميد — كندى كندمله كفت وكوى شنيد
رقه وشام وكعبهٔ دهرى — طولاشوب جاى ايدوب بكيشهرى
آلتى ييلدر كه زار ومهجورم — غربت ايلده عيالدن دورم
دشمنم بيلمم عذر ايدهم هرباز — كنهم بيلمم ايدهم استغفار
كنهم چوق خدا بيلور اما — قنغى جرمم بلاسيدر بوبلا
باب توبه اولندى مى منسد — نه كنهدر عفو اولنمز ابد
باخصوص اى خديو نادره فن — اوكناهى هنوز بن بيلمم
قلبزنلك مى ايلدم برآن — يوقسه يازدم مى ساخته فرمان
حرم اهل عرضه مى كيردم — دشمن دينه قلعه مى ويردم
اويله فرض ايدهلم نعوذ برب — قولك ايتدم بوملعنتلرى هب
ايتمش ايسه مده جرم بى پايان — دكل ايسه مده لايق احسان
بيك بنم كبى متهم بولنور — كه شفاعتله جرمى عفو اولنور
مصطفانك شفاعتى انجق — اولور اهل كبائره ملحق
اولمز ايسه وسيله مرحمته — معصيت كبى توبه معرفته
نظم اوقومايهيم كتاب ايسه ده — شعره شغل ايتمم ثواب ايسه ده
قيلمم فارسى لغتله عمل — آبدست آلمدن يويايم ال
بعدازين بنده ايدهيم اظهار — وسخ جهلى غازهٔ رخسار
جاهلم ترك مركب اطوارم — خر لايفهم علف خوارم
ايدرم ذكر اولنسه ابن كمال — جريد آتمق بيلورمى ديو سؤال
دكلم حاصلى بنى آدم — صانكه جنديلرك بريده بنم)

لطيفه دن

سنبلزاده وهبى

اى بنم نور دوچشم املم — درج دادهٔ كهرلى بدلم
پدرانه سخنم كوش ايدهسين — دركبى كوشكه منكوش ايدهسين
وارميدر فائدهسى دنياده — ديسهلرده سكاوهبى زاده
ارث اولورمى اب وجدك هنرى — علميدر نجل اصيلك پدرى
انبيا وارثى اولمش علما — آكله كيم بونه وراثت نه غنا
ماله علمى مساوى صانمه — ماله رغبتله واروب الدانمه
اغنيا مفلس اولور بردمده — كورمشز نيجهسنى عالمده

وهبی

مال برنسنه که چوق دشمنی وار   یولینی بکلیجی رهزنی وار
علمه سینه‌کی ایله مالی   صاقلسون مخزنه هرکس مالی
علما چکسه‌ده فرضا خسران   علم سرمایه‌سی بولماز نقصان
آتشه یانسه جهان حرق اولماز   قوپسه طوفان صویه‌ده غرق اولماز
جبر ایله حاکم و والی آله ماز   قالسه میدانده خرسز چاله ماز
کسر ونقصان ویره‌مز بذل وسرف   بوقدر آنده خطر محو وتلف
بو یله صرفیله اولورمی افزون   یره کچسون هله مال قارون
دار عقبایه برابرجه کیدر   هم جهانده براغور نیجه اثر
صانمه تحصیل فنون اوله جنون   بوسوزی سویلمز الا مجنون
کیمیا فضل وهنردر انجق   استمز کلفت عقد زیبق
علما هب ایشن التون ایلر   کیمیا کرچکرین خون ایلر
اهل علمه زر وزیوررخ زرد   بوکانور مال اشکی صرتنه درد
عالم فاسق اولانسدی ترجیح   جاهل عابده بانص صریح
اولی سعی وصوکی موهبه در   قوله جانب حقدن هبه در)
خواجه‌که ایله بغایت تعظیم   حق استاد عجب امر عظیم
حرف برنکتهٔ من علمنی   آکلا در قیلدیغنی بنده‌سنی
قید محنتدن اولور آزاده   دائما قوللق ایدن استاده
خواجه‌یه هرکیم ایدرسه آزار   کورمدك اولدیغنی برخور دار
طالبه خیر دعای استاد   دو جهانده سبب نیل مراد)
علم تفسیر واحادیث واصول   آدمی جنته ایلر موصول
فقه ایسهٔ بحر عمیق عرفان   واردر آنده کهر بی پایان
علم ابدان آکاهم توأمدر   بلکه آندن دخی چوق اقدمدر
چون صحیح اولمیجق اصل وجود   علمه بذل ایلیه مزسین مجهود
علم طبه ایده کورکیم دقت   اوله سین قادر حفظ صحت
اوقو اسلوب حکیم اوزره همان   فن تشریحه ده ایله امعان
قالمدی شمدی طبیب حاذق   اولدیرر خلق کیدیلر بازق
اقتضا ایتسه تداوی وعلاج   اولمه اویله جهلایه محتاج
ایتمه آنکله ولی کسب معاش   خسته‌لر مالی ایچون چکمه تلاش
کندی در دین راغوبده آدم   نه بلاغیری به سورمك مرهم
لیك اول فنی ایدرکن تحصیل   ایلمه قول حکیمی تأویل
کیزلودر حکمت رب متعال   حکما سوزلری بدر وهم وخیال
کوربنور کرچه موافق عقله   اکثری لیك مخالف نقله
فلسفیاته توغل ایتمه   روز وشب آنی تأمل ایتمه

فلکیات و طبیعیاتی   انفعال وکم وکیفیاتی
اوقیوب بن دخی کشف ایتمشیدم   فلسفی مسلکنه کیتمشیدم
جمله برهانلریدر ناموثوق   حکمت خالقی بیلمز مخلوق
آنی نه صاحب قانون آکلار   نه ارسطو نه فلاطون آکلار)
منطقه ایله ولیکن اقدام   خلط ایدردکله کیم دیرسه حرام
حد ذاتنده اودر فن دقیق   که ایدر طالبن اهل تحقیق
نفعیدر حاصلی بحد وقیاس   بیل نتیجه آنی هرعلمه اساس)
چیقررلر سنه ده برتقویم   اولمه سن طالب علم تنجیم
رجم غیب ایتدیکیچون اهل نجوم   اولدی مانند شیاطین مرجوم
اکثری سوزلریدر کذب صریح   نه عمل بیکده بری چیقسه صحیح
نیجه منحوسه ایدر نسبت سعد   کذبی تصدیق اولنورمی من بعد
شاهد حالی دکلی باری   آنلرك ظاهر اولان ادباری
چوق منجم بیلورم بی پیوند   بلمدزه آقچه ایچون آندی کمند
ایتدی موت هلاکوبی عیان   زایچه سازی زیج ایلخان
قالدی حیرتده کوروب خواجه نصیر   کوردی کیم پرده لیدر چشم بصیر
بوسعید ایتمش ایدی نیجه زمان   رصد آرایء زیج کورکان
بیلمدی قاتلنی یاننده   زخمی کار ایتمیجك جاننده
بالشهاده بیلورز عالم غیب   رب علامدر انجق لاریب
صورت حال خسوف ایله کسوف   اولور ادنی عمل ایله مکشوف
آنی ظن ایلمه برامر عظیم   اوحسابی سکا ایتدم تفهیم)
سحر ایچون تبت واروب اوقومه   رقیه خوانلق ایله افسون اوقومه
اولیوب سحر حرامه میال   شعره سعی ایت که اودر سحرحلال
اخرج اخرج دیمك ایله نه چیقر   کیم یاپر آنی که الله یبقر)
کیمیا علمی کیمی ایتدی غنی   سیمیا سیه باترمز بیلنی
جلدکی قولی بالاندر جمله   اوبجلد هذیاندر جمله
جابرك اکلاشوز بطلانی   بی نتیجه بیلورز برهانی
اصطلاحات مزیفدر هب   برآلای قول مزخرفدر هب
زروسیم آدی ایمش شمس وقمر   بویله اسماده سمادنمی ایمز
کیم بیلور زیبق رجراج ندر   موی سردهننه محتاج ندر
بویله لافه قاپیلوب نیجه فقیر   قرعه دن روحنی ایلر تقطیر
مالنی ناره یاقر مفلس اولور   آلتون آدی بوزبلورده مس اولور
چوغی مأیوس اولیجق آخرکار   قلبزنلکده ویرر کاره قرار
نیجه تحویل اولنور ماهیت   کارکر اولمیه بونده صنعت

وهبی

وهبی

بیله سین انجق ایدر رب قدیر
اوقوسك علم تصوف نه ضرر
چون اودر علم شریف ابرار
قوم صوفیه در اهل تحقیق
واردر اول زمره ده چوق صاحب حال
صاقن اسلافه صاقن طعن ایتمه
ایلمه تخطئهٔ قول فصوص
هیچ یاقشماز هله اهل دینه
کور فتوحاتنی کیم اول نحریر
صانمه کیم راه شریعت بشقه
شمدی کور دکلرك اهل تقلید
نه شریعت نه طریقت اکلار
اکثری دیش بیله یوب قربانه
بوکا راضیمی اولور رب خبیر
آغلایوب خلقی ایناندر مغبچون
طالعه توحیدی دیو جوش ایده لر
کورسه لر برکوزل اوغلان کلیور
ناقیه قایمق روشنده آکاه
ستر ایچون ایلدیکی خذلانی
حاش لله ندر اول قول سخیف
بولنور نیجه وجودی مذهب
واردر اول زمره ده ضعف ایمان
اویله ملحدده کرامتمی اولور
بونلرك ظاهر اولان بطلانی
برکوی بونلری ایلر انکار
بنه سن ایلمه طعن و تشنیع
قلب درویشه طوقنمه حذر ایت
اوله چون جذبه سی من عندالله
بیلورز آغزی ایله قوش قاپه ماز
صانمه القلرینی احسندر
موسیقی فنده حکمتندر
بیلورم راحت ارواح اما
بسته خوانلق سکا شایسته دکل

حجری جوهر وخاکی اکسیر)
پاك بیل تصفیهٔ باطن ایدر
کنج اسرار حقایق آثار
دل صافیلری دریای عمیق
واصل رتبهٔ اعلای کمال
متعصب روشنده کیتمه
اصطلاحات اوله شاید مخصوص
افترا حضرت محی الدینه
نیجه اسرار ایدر آنده تحریر
مسلك اهل طریقت بشقه)
بکزه مز انلره کرشیخ ومرید
نه مجاز ونه حقیقت آکلار
کوز دیکر نذره باقر احسانه
حلقهٔ ذکر اوله دام تزویر
دونه لر آقچه دولاندر مغبچون
عشقنی آچمغه می نوش ایده لر
دیه لر تکیه یه قربان کلیور
سکه صورتله ایده خلقه کلاه
حاجی بکتاشه ایده بهتانی
دیه لر ساقط اولورمش تکلیف
نیجه زندیق وحلولی مشرب
انلرك عرقنه کیرمش شیطان
اولیا اهل ضلالتمی اولور
صانمه اسلافه ویرر نقصانی
سویلمز حق سلفده کفتار
اهلنه راجع اولور فعل شنیع
فقرا در دیو حسن نظر ایت
ایتمه مجذوبه حقارتله نکاه
آدمی ییقسه ده آنلر یاپه ماز
اوزاق اولمق قتی مستحسندر)
علم اصحاب طبیعتدندر
مایهٔ قوت اشباح اما
سلسله‌ك انلره پیوسته دکل

وهبی

دیسه مطربله یللا یللی
طبعك ایلرسه اگر میل نوا
نایه تضییع نفس ایللی
چالمه اوبله دودکی مولانا
پرده سزالکدر امان ایتمه کمان
نه رزالت دیه‌لر سنطوری
نغمه‌ده گرچه نیجه حالت وار
اولیجق سمع حقیقت آگاه
شوقله زمزمه‌لی آوازه
طبع انسان نیجه ایلر که قرار
ادبیات ایله تاریخ وسیر
آنلر ایله نیجه معنا بیلنور
بیلمین بونلری پك غافل اولور
انتساب ایلیه گور تاریخه
اوقیوب تجربة الامصاری
نه صفادر بیله سین حال امم
اوله‌سین واقف اطوار دول
جنك وصلحن بیله سین فائده‌سن
حال عالمدن اولوب یعنی خبیر
نه زمان درج دهانك آچه سین
ایشیدنلرده صفاز بوله‌لی
هرقفادن ایشیدوب برآواز
شعر وانشا هنرك اعلاسی
شعرا طالعیدر سهم الغیب
نه صفا رند سخندان اولمق
شاعر ماهره سلطان دیرلر
باخصوص اوله فضائلپرور
شعرینی ایلیه علمه تطبیق
سویلیه طوطی کبی گفتاری
هله خوش بیلدیگمز معنادر
آنی جمع ایلمش اشته وصاف
آکا تقلید ایدن اهل انشا
گرچه لاف هنر ایلر چوقدر

اوله هر طنبوره‌نك اورته تلی
بیل مقامانی بی صیت وصدا
اوفلیوب یعنی آنی نیلملی
که دینه آدیکه نیزن مثلا
یاقشورسینهٔ جورجی یه کمان
شهرنك یاخود اوله طنبوری
نیجه دقت ایده‌جك حکمت وار
ایشیدر نیجه صدای جانکاه
بلبلك قوندیغی چوقدر سازه
حظ ایده اشتر اشکسته مهار)
سیرت اهل ادبدر یکسر
دهرك احوالی نه رعنا بیلنور
علمی وار ایسه دخی جاهل اولور
که سزا اولمیه سین توبیخه
کشف وتحقیق ایده گور اسراری
جمله مضبوط اوله احوال امم
سکا معلوم اوله اسرار دول
دولك اوکرنه سین قاعده‌سن
اوله‌سین صاحب رأی وتدبیر
بزم عرفانه گیرلر صاچه‌سین
باقه‌لر آغزیکه حیران اوله‌لر
دهنك ایلمه شاشقین کبی باز)
یعنی هر معرفتك رعناسی
شعره طعن ایلمه‌در غایت عیب
زیور مجلس عرفان اولمق
شانوربوب صاحب دیوان دیرلر
فیض اسرار علومه مظهر
بیله مفهوم معانیٔ دقیق
اوله همقدر شکر اشعاری
بولنور منشیٔ شاعر نادر
طرز اعجازده حق الانصاف
اولور البته حقایق پیرا
لیك وصافی بیلور هیچ بوقدر

نابی

کلدی شهه عار نقص همت
دیدی آنی ساکا ایتدم احسان
انعام شهان دکل مجازی
اماکه بووضع سردی جاوید
هم سرده بخار جام صهبا
نه راه روش نه پای آرام
چون کیردی بوصورته حکایه
اما بوطرفده اول سخن سنج
بیم شه ایله وصال جاوید
تدقیق خیال شاعرانه
اصحاب سخنده در حقیقت
البته ایدوب خلوصن اثبات
فکر ایتدی که داور جهاندست
ایتدی اثر نشاط باده
اول نشوه ایله اومهررخسار
فردا اولیجق دم سحرکاه
البته اولور لب ندامت
هر صبح اولور نکاهی شاهك
فردا اولیجق مثال بلبل
یاخود اوله امتحان مرادی
جائزکه کیروب آرایه غیرت
دریای محبت ایلیوب جوش
یا اونوده ایتدوکنی احسان
شاید اوله بوخیاله ذاهب
عصمت اوریدن اولدی زائل
ردایله قبول ایدوب کشاکش
برسمته چکه محبت یار
آخر بو ذوآتش جهانسوز
بو فکر ایله فخر عاقبت بین
اول رأیی که ایتمش ایدی اضمار
انلر خود اولوب بوحاله حیران
تدبیرینه فخرك اولدیلر شاد
تختنده مکرکه تخت جاهك

زور ایتدی محبته جبت
تکلیف رجوعه بوقدر امکان
احسان ملوك اولورمی بازی
هیچ شاهدن ایلمزدی امید
هم دلده ملال روح فرسا
دیوانه یه دوندی اول کل اندام
عزم ایلدی شه حرمسرایه
دوندی بومحلده بولمشه کنج
سرمایهٔ موج بیم وامید
قویمادی سرور شادمانه
شاهرده اولور اولورسه غیرت
نان ونمکه ایدر مراعات
اولدی بوکیجه تمام سرمست
قلبی کبی دستنی کشاده
اولمادی کوزنده ذره مقدار
اوضاع شبانه سندن آکاه
انکشت کزای صبر وطاقت
کلچیدهٔ کلشنی اوماهك
نادیده بهار خیلی مشکل
بووضع اوله سوء حاله بادی
جنبیده اوله رك حمیت
لطف ایتدوکن ایلیه فراموش
یاخود اوله لطفنه پشیمان
کیم اولدی لباب اجانب
من بعد قبولی امر مشکل
شاهك اوله خاطری مشوش
برسمته دخی حمیت عار
اوله برفقیره خانمانسوز
بنیاد خلوصه ویردی تمکین
خدام وخواصه ایتدی اظهار
اولمشلر ایدی حزین وترسان
یکسر دیدیلر صد آفرین باد)
یعنی که سریر پادشاهك

نابی

پنهان ایدی برعمیق سرداب — کیم آکا دکلدی وهم رهیاب
ایتدکده ملوك میل طاعت — ایلرلر ایدی کیروب عبادت
خدام وخواص اولوب نکهبان — فخر ایتدی اوشوخی آنده پنهان
اول زیر زمینه کیردی جاوید — کویا که غروبه واردی خورشید
بسط ایتدیلر آنده جامه خواب — باشی اوجینه قودیلر آبن
باقدیلر اکا سه شمع کافور — خلوتکده اولدی غرفهٔ نور
فخر ایتدی ایله بسته بابی — سد ایلدی مدخل عتابی
کنجوره ایدوب کلیدی تسلیم — حضار شهودی ایتدی تقدیم
چون جمله اموری ایتدی اکمال — مأواسنه کیتدی فارغ البال)
چون صبح نکاه شاه جرجان — اولدقده لحافه چاك مژکان
اطرافه صالوب سفیر انظار — ایلردی تفحص رخ یاز
هر صبح اول آفتك لقاسی — اولمشدی نکاهنك غداسی
چون کوردی که یوق اومهر رخشان — اولدی کوزین آچه‌دن پشیمان
چون یوغیدی باشنده دلدار — ممنون ایدی اولمسیدی بیدار
بی یوسف اولوب سرای زندان — هر کنجی کورندی بیت الاحزان
چشمنده اوخوشترین نشیمن — تنك ایدی مثال چشم سوزن
ابروسی کره کرفتهٔ غم — رخساری ترش جبینی درهم
دوشدی غم فرقت ایله اول شاه — برمحنته کیم نعوذ بالله
نه اکل ونه شرب ونه تنعم — نه نطق ونه طاقت تکلم
اماکه ینه وقار شاهی — اظهاره قومزدی دود آهی
ایلردی نهفته آه جانکاه — غیر اولدیغن استمزدی آکاه
نه حال ایسه هضم ایدوب اوردی — کتم ایتدی لبنده آه سردی
بالای سریر عز وجاهه — عزم ایتدی ولی مع الکراهه
جمع اولدی مقربان حضرت — ارکان مبانیٔ سعادت
برقاعده ینه فخر خوشکو — قرننده خدیوك اوزدی زانو
ایتمکده ایکن خدیو کامل — اطوار شبانه دن تغافل
کنجور کلوب حضور شاهه — مفتاحی کتوردی پیشکاهه
اصلندن اولنجه شاه پرسان — عرض ایتدیلر اصلنی اهل دیوان
اول رأیی که فخر ایتدی بنیاد — هب ایلدیلر یکان یکان شاد
برکونه صفادن اولدی خرم — اولدی یکیدن خدیو عالم
برکونه نشاطه اولدی دمساز — آزقالدی که روحی ایده پرواز
فخرك ادبندن اولدی سلطان — دلبسته آکا هزار چندان
تحسین و پسند ایدوب بورایی — بردن کوکه ایلدی دعایی

نابی

احضار بنه چون اولندی فرمان — هب اولدی مقربان شتابان
مفتاح ایله فتح اولندی چون باب — برکونه دخی کوزندی سرداب
نقاش صور نمای قدرت — برنقش غریبه ویردی صورت
اخراجنه قصدایدن اوچهدن — حس ایتدیلر اثر او مهدن
آخر آنی بیلدیلر کاومهوش — اولمش هدف خدنك آتش
برشعمك اولوب شراری افشان — نه وار ایسه ایتمش انده سوزان
نه آب وقدح نه جام جمشید — نه بستر وبالش ونه جاوید
مجموعن ایدوب فنایه ملحق — برتوده زماد قالمش انجق
کیتمش کلی کلستانی قالمش — بلبل اوچوب آشیانی قالمش
بووقعه دن اولدی اول جماعت — خاکستر دود مان حیرت
خونابهٔ اشك ایروب ثرایه — دوشدی یکیدن فغان سرایه
اطرافه ایدوب فغان سرایت — هرکوشه ده قوپدی برقیامت
چون کوردی بوحالی فخر ناکام — محواولدی شعوری اولدی سرسام
تدبیرن ایدوب شکسته تقدیر — دود دلی اولدی آسمانکیر
شرمندن اولوب هلاکه نزدیك — عالم نظرنده اولدی تاریك
اولدی بوحجاب ایله اونالان — آتشزن سینهٔ بیابان
آرامن ایدوب بونقش یغما — صحراره دوشدی بی سروپا
واقف اولیجق بوحاله خرم — خرملکی اولدی عین ماتم
غم جامهٔ صبرن ایلیوب چاك — ساغر کبی چشمی اولدی نمناك
من بعد بولوب خلل دماغی — سوندی درونك چراغی
دولتدن ایدوب فراغی تصمیم — ملکن وکلایه ایتدی تسلیم
کاه آلمغیچون شمیم یازی — ویردی اوده خلوته قراری
اول فکر ایله کیم ایدوب فراغت — خلا قنه ایلیه عبادت
مانندهٔ شمع اوله دائم — کوندز صائم وکیجه قائم
بونیتی دلده ایتدی محکم — سردابه نزول قیلدی خرم
هرشب کتوروب طعام وآبن — سد ایلدیلر کلید بابن

حکایه

وله

غزنه ده محمود شه کامکار — اولمش ایکن پادشه نامدار
وار ایدی بزمنده انك برندیم — نامی سنائی ومزاجی حکیم
اولمش ایدی بحرفنون ایچره نون — حکمت طبعنده ارسطو زبون
عمرن ایدوب صرف حصول علوم — اولمش ایدی خواجهٔ علم رسوم
برنفس ایتمزدی آنی شاه دور — آره لغه کیرمسه خواب حضور

صبح نمازنده كلوب خدمته
عادتی اوزره بنه وقت سحر
استربنه شوق ايله اولوب سوار
بنديكی اول دابهٔ راهوار
چون شكم استری زخم ركاب
اولمدی يك خطوهٔ جنبش پديد
شاد می ايتديسه نكاو عمل
عاجز اولوب عاقبت ايندی يره
كورديكه چكمش يره زانو بهدك
استر ايچون قلبی اولوركن حزين
دستخوش حيرت ايكن ناكهان
كورديكه پرتاب سمندر صفات
بيلدی كه بركلخن دوزخ مآب
بوی بد وتودهٔ سركين ودود
ليك برآتش دم عيسی نظر
مست خراباتیٔ ناهوشيار
دائرهٔ عقلدن اولمشدی كم
خم ديدنه اير كلنجك مهملات
روز وشب اول مست ملامتزدهٔ
كلخنه قنده ياقشور نقل وجام
اولدی سنائی كوريجك دنك ولال
كوردی همان اول شه عاليجناب
رغمنه محمودكك ای خوشخصال
ديدی اكا كلخنی ای نابهوش
عارف وغازی اوشه بی بدل
خنده ايله ديدی اوسر مست ناز
داور او در اولميه نفسه زبون
ايلر ايدی عقلی اولايدی اكر
ديدی كتور بردخی اول مردكك
ديدی بنه كلخنی ای خوش نهاد
اكا نه لايق بو مقوله ادا
ديدی بنه خنده ايله اول فقير

نيم شبان وارر ايدی راحته
ايتمش ايكن داعيهٔ عزم در
شاه سراينه ايدركن كذار
ايلدی بركلخن اوكنده قرار
ايلدی هرچندكه پرخون ناب
اولدی توتونلكده آصلمش قديد
اولمدی امكان عبوره محل
تاكه ندر اصل توقف كوره
چار ستون قصر ينه اولمش ديرك
كندی دخی اولدی اسير زمين
چشمنه اولدی دركلخن عيان
همسر آتشكدهٔ سومنات
چرخ اثير آكا نظر جوی آب
ايلمش اطرافی جهنم نموذ
كوشه سنك بيرينی ايتمش مقر
نامی انك كلخنیٔ لايخوار
اكا غدا اولمش ايدی لای خم
آكا ويررلردی براى زكات
ايتمش ايدی كلخنی عشر تكده
كهنه سفال ايله چكردی مدام
كنديده استر كبی آشفته حال
ايلدی كلخنجی يه بويله خطاب
طولدره نوش ايليهلم برسفال
ذوقكی كورلايكی چك اول خموش
بوديديككك لفظه دكلدر محل
اكلاديغك كبی دكلدر بوراز
اولميه آلودهٔ دنيای دون
بار جهان دغدغه سندن كذر
رغمنه پابسته سنائی بكك
عالم وفاضلدر اوصاحب سداد
ايلمه بويله سخنه اجترا
عالم وفاضلدر اول ناخبير

نابی

ایلیه دنیا ایچون اول بی نوا
کندی کبی بی مدده التجا
اولمیجق اذن خداوند کبار
عاجز مخلوقك الندن نه وار
ایتمیجك صاحب سایه مدد
شاینه قادر در ایده نیك و بد
دیدی که وار کندی به صور بی کذاف
فضلنه ایلرمی اوده اعتراف
دیدیکه قنده بوله یم بن آنی
اولسه‌ده کبرمی الهدامنی
دیدیکه وار آره دکلدر بعید
کلخن او کنده طورر اول ناامید
بابن آچوب چیقدیغی دم کلخنی
کوردی سنائی فسرده تنی
پردهٔ سامانی اولوب چاك چاك
پایی کرفتار وتنی لرزه ناك
ناکه او سلطان رفیع الجناب
کل ایچری کیردیو ایتدی خطاب
حل اولنوب رشتهٔ قید زمین
کلدی حضوره قودی خاکه جبین
ایلیوب اول ساقیٔ فیض التفات
صوندی همان دستنه جام ممات
آلدی سنائی چو انی ایتدی نوش
قطره ایکن بحر اولوب ایتدی خروش
یکسر اولوب خلع لباس صفات
اولدی غریق یم انوار ذات
رسم انانیتی اولوب هبا
بولدی او بیچاره بقا در فنا
مرد خراباتدن آلدی نظر
ایلدی نه طاق سپهری کذر
اولدی مثال مه مشکین نقاب
غرقهٔ نور کرم آفتاب
اوردی مس نفسنه بر کیمیا
ایتدی زرین سکهٔ شاهه سزا
اولدی چو معبودی ایله آشنا
قالمدی مجوده ضمیرنده جا
بویله در اشته نظر کاملان
غوره یی انکور ایدر در زمان
فیضی ایدر سنکی عقیق یمن
قطرهٔ کمیابه یی در عدن
نقصی ایدر نائل اوج کمال
برکهٔ چرکابه یی حوض زلال
اکثر اولور ذروه نشین کمال
اویله خراباتیٔ آشفته حال
ایتمه نظر ظاهر افعالنه
ایله نکه باطن احوالنه
قشرده یوق مغرده در سرکار
سیرنه در صورته یوق اعتبار

خمسه‌سندن

نوائی

ای فلك اوجی دین اوتوب رفعتینك
ای وفو یاش دین چالینیب نوبتینك
ملك سلیمان اوزا عشرت نمای
باشنکا سالمای کولاکا جز همای
حق که سالیب سایهٔ رأفت سنکا
روزی ایتیب تخت خلافت سنکا
خلق نی آلینکدا قیلیب ناتوان
بارچه سیغه ایلادی حکمونك روان
خدمتینکا ایلنی زبون ایلادی
قدلارین الینکدا نکون ایلادی
بیل مونی کیم سین داغی بیر بنده‌سین
کوپراکیدین عاجز وافکنده‌سین
اولدی رعیت کله وسین شبان
اول شجر ثمره سین باغبان

نوایی

قوینی شبان اسرامسه آی بیل / آج بوری لار طعمه سید ور باری بیل
باقماسه دهقان چنین تون کون / نخل ثرین آنکله قوروغان اوتون
بوربنی داغی کله دین دور قیل / سوربیان باغنی معمور قیل
غم یبسانک اول که منافع بیرور / باغ کل میوه نافع بیرور
کوز آچ اکر خود بار ایسانک رهشناس / ایش روشین ایله آنیک دیک قیاس
کیم نی کیشی کیم سنکا محکوم ایرور / ظلمو نکا بیچاره مظلوم ایرور
کرچه که یوق شوکت سرمایه سی / سیندین ایرور آرتوق آنینک پایه سی
نیکه که چون حشر کونی ذوالجلال / ظالم مظلومنی ایلار سؤال
آنکا عوض دورسینکا شرمندهلیق / آنکا بو یوک لیک سینکا افکندهلیک
آندا نشاط وسینکا اندوه وغم / اول سینکا آنداق که آنکاسین بودم
هرنی خطا قیلغانینک اولغاچ حساب / بولغوسی دور هر بیریکا یوز عذاب
تنکری بو درد ینکا دوا ایلاماس / اوشبوجهت دین که حق الله ایماس
کرچه سینوق ایکنه حق الناس دور / باغرینک آرا خنجر الماس دور
قیلماسا مظلوم کناهینک بحل / دوزخ آرادور وطنینک متصل
عفوین آنینک توتماسانک امیدسین / بیل که ناموغ اوتیدا جاویدسین
کیمکه تیکان بیرلا قیلیب سین ستیز / اورغوسی دور کوکسونکا یوز تیغ تیز
کیمکه بولور پرشر رینک فاش آنکا / دوزخ اوتی بولغوسی پاداش آنکا
کیمکا که بیر رشته یتور دونک زمان / قتلینکا اول رشته نی بیلکیل یلان

واقعهٔ عبرتنما

وله

شه لارآرا بیله صفت کم دورور / کیم شه غازی غه مسلّم دورور
آندا که غازی شه فرخنده بخت / تاج آلاین دیب تالاشور ایردی تخت
یوز ایکی یوزجه کیشی بیرله قزاق / که بری خوارزم ایدی کاهی اواق
ناوکی دشمن یوراکین قان ایتیب / تیغی عدو باشینی پران ایتیب
باراایدی ذاتیدا سزاوارلیق / کیم آنکا حق بیردی جهاندارلیق
عدل ایشیکین ایلکه کشاد ایلادی / تخت اوزا اولتوردی داد ایلادی
توزدی بوز وغلارنی عمارت بیله / ظلمنی دفع ایتی عدالت بیله
بیرکون ایدی سیرغه عزمی درست / شیفته زالی ایتاکین توتی رست
ناله و افغان چکیبان تارتیب آه / دیدی که ای شاه شریعت پناه
قیلغوم اکر عدل ایسه مرئی بوکون / سینیک ایله دعوی شرعی بوکون
شرط بوکیم ایلامه محکم عتاب / محکمهٔ شرع دا بیرکیل جواب
شه دیدی کر دعوی ایسه قاییه / شرعی ایسه منتهی دور جائیه
ایلادی لار بولدی چو بونکته جزم / قاضی اسلام حضوری غه عزم

نوایی

ایکیسی چون یانداشیب اولتور دیلار   هرساری ایل حیرت ایله تو ردیلار
زال دیدی کیم قزاق ایرکندا شاه   تیغ چالیب کیم چیکار ایردی سپاه
بار ایدی مین توالغنه جکر کوشـهٔ   بل جکریم مزز عیدین خوشـهٔ
باغیم آرا سرو سهی شیوه اول   بلکه قوروغ نخلیم اوزا میوه اول
شـاه قیلیجی جکریم قیلدی چاك   اول جکریم پارهسـین ایتی هلاك
تیغ ایله یا ریب جکریم یا نیبی   یزکـه آقیزدی جکریم قانینی
ایتی قاضی کیتور ایکی کواه   تا قیلاین حکم نی بی اشـتباه
دیدی کر ایکی تانوق اینسـام هوس   هم آنینك اوق عدلی انصافی بس
بیله چو ایکی تانوق اونکا ردی زال   بولدی مقر خسرو و فرخنده فال
قاضی اولوب عدل حریمی غه خاص   قیلدی روان حکم دیت یاقصاص
شه دیدی شرع اینسه بو یانکلیغ ادا   شرع نبی حکمی غه جانیم فدا
یاغلیق ایله باغلادی بو ینینی رست   بوز همیا نینك دخی بو ینینی سست
تیغ بیروب زال غه بی وهم و بیم   بیرساری داغی تو کوبان کنج سیم
دیدی قصاص ایلا سانك آلینکدا باش   سیم نی آل کر غرضو کدر معاش
من ایدیم اول امرده بی اختیار   هرنی سین اینسـا نك مینکا نی اختیار
تیغ نی اول عدل ایله انصاف تند   زال حزین تیشلاری ذیك قیلدی تند
توشتی ایاغی غه بولوب عذر خواه   دیدی که ای خسرو انجم سـپاه
کر سکتیم قیلدی فدا جان سنکا   مین قاری جانی داغی قربان سنکا
مندین اکر بولدی عنان اضطراب   لطف ایله عفوایت که مین اولدوم خراب
وه بونی اظهار خجالت بولور   بونی دیکان لطف عدالت بولور
زال کیچیب دعوی دسـتا نیدین   یوق که اوغول قانیدین اوز جانیدین
طرفه بوکیم خسرو عادل آنی   عدل ایله اول دورده ایلاب آنی
زال نی انجم کبی سـیم زوان   زال فلك دیك قیلیبان نو جوان
سـیم کوچیدین بولوبان سیم بر   خلق لقب ایلاب آکا زال زر)

فرهادوشیرین دن

وله

بو بیخود لیغ بولی نینك هوشمندی   بولور بو نوع معنی نقش بندی
که چون فرهادنی اول خیل چالاك   شـه آلیغه یتور دیلار طربناك
بولوب خسرو اول ایشدین شادمانه   عطا ایلاب آلارغه خسروانه
دیدی مجنون غه سالدیلار آغیر بند   ایکی ایلکین قیلیب بند اوزرا پیوند
مجانین دیك مقید قیلدی حاصل   باری اعضاسـین اغلال سـلاسل
بو بوردی کیم حکیم اولوب هم آغوش   کیتوردی ناتوان نینك مغزینه هوش
کوزین چون آچتی اول مجنون بیخود   که بولمیش ایردی مجنون دیك مقید

نوایی

باشیدا خسرو آیین بارگاهی | توروب اطرافیدا خیل سپاهی
توریدا بارکه نینک بریبک تخت | آنینک اوستیده برشاه جوان بخت
آیاغی آستیده تخت کیانی | باشی اوستیدا تاج خسروانی
تعجب بیرله آنینک ساری باقیب | باشینی ایرغاتیب ایلکینی قاقیب
یقین بیلدی چو بولدی فکرت اندیش | کنی فعل ایلامیش چرخ جفا کیش
ادب بیرله حیا رسمین قیلیب فاش | بورون ایندوردی مجلس اهلیغه باش
شکوهیدین ییتیب خسروغه تغییر | قیلیب هم عشق اونی کونکلیکا تأثیر
اونوتی ایلاماکنی قتل و بیداد | آنکا باقیب تکلم قیلدی بنیاد
دیدی قایدین سین ای مجنون کره | دیدی مجنون وطن دین قایدا آکه
دیدی نیدور سنکا عالمده پیشه | دیدی عشق ایجرا مجنونلیغ همیشه
دیدی بو ایشدین اولماس کسب روزی | دیدی کسب اولسه بس دور عشق سوزی
دیدی کیم عشق اوتی دین دی فسانه | دیدی کوییمای کیشی تاپماس نشانه
دیدی کیم کوییما کینکنی ایلا معلوم | دیدی آندین ایرور جان اهلی محروم
دیدی قای چاغدین اولدینک عشق آرامست | دیدی روح ایرماس ایردی تنکه پیوست
دیدی بو عشق دین انکار قیلغیل | دیدی بو سوزدین استغنا رقیلغیل
دیدی عاشق غه نه ایش کوب قیلار زور | دیدی فرقت کونی عشق بلاشور
دیدی عشق اهلی نینک نیدور حیاتی | دیدی وصل ایجرا جانان التفاتی
دیدی کیم دلبرینک دی صفاتن | دیدی تیل غیرتی دین توتماس آتین
دیدی وصلی غه بارسین آرزومند | دیدی بارمین خیالی بیرله خورسند
دیدی جانینکنی آلسا اهلی یادی | دیدی کیم اوشبو دور جانیم مرادی
دیدی کوکسینک نی کرچاك ایتسه بی باك | دیدی کوکلوم تونای هم ایلادیب چاك
دیدی کونکلونک فدا قیلسا جفاسی | دیدی جانیمنی هم ایلای فداسی
دیدی بو عشق ترکی یخشی راقدور | دیدی بو شیوه عاشقدین ییراقدور
دیدی آل کنج وقوی مهرین نشانی | دیدی توفراقغه بیرمان کیمیانی
دیدی جانینک غه هجران کینه کشدور | دیدی چون وصل یار امیدی خوشدور
دیدی کیم شه غه بولماشرکت اندیش | دیدی عشق ایجرا نای دور شاه و درویش
دیدی کشور بیرای کیج بو هوسدین | دیدی بیچاره کیچ بو ملتمسدین
دیدی عشق ایجرا قتلینک حکمین ایتکوم | دیدی عشق دامقصود یغه یتکوم

لیلاو مجنون دن

وله

ای یخشی آتینک بیلا سر آغاز | انجامی غه کیم یتار هر آغاز
ای سیندین اولوب خجسته فرجام | آغازینکا عقل تاپمای انجام
ای عقل غه فایض معانی | باقیسین خلق بارچه فانی

نوایی

ای یوق قیلیبان جهانني بود ونك
یوقلیق ني عدم قیلیب وجودونك

ای حسنيني دلپذیر قیغان
ایل کونکلین آنکا اسیرقیلغان

ای عشق اوتین ایلاکان جهانسوز
هر بز شهر ریني آسمانسوز

ای اورتاب اول اوتغا خانمانلار
نی خان وني مان که جسم وجانلار

ای کیمني قیلیب پري غا مجنون
اشکي سوسین آقیز یب جکرخون

ای هر ساري کیم قیلیب تجلي
اول مظهر اولوب جهاندا لیلي

برکوك کبي پستي مرتفع سین
بل کیم یر وکوککا مخترع سین

صنعونك بیلاتورت ضد موافق
حکمونك بیله یتي کوك مطابق

هرنیکا که دیسام اوخشاماس سین
سیندین اودوروسین اول ایماس سین

هرني سیني دیسا رای صایب
اول سیندین وسین آرادا غایب

افلاك غه سین شتاب بیردینك
انجم غه بونور وتاب بیردینك

کون یوزیني ایلادینك مشکل
تون کوزیني ایلادینك مکحل

کل یافراغیني هواغه ساچتینك
غنچه کرهین صبادین آچتینك

کیجه آنکا بولماسون دیبان بیم
بیردینك نرکس غه مشعل سیم

چون کوکني کسوف زاد قیلدینك
ای نینك کوموشین سواد قیلدینك

کاهي که کسافت ایتي مهتاب
مهر التونین ایلادینك سیهتاب

بیردینك چوجهت غه زیب ایلافر
باشي اوزا تیکدینك آلتي کوهر

عنصرني توزوك سرای قیلدینك
دیواریني چار دای قیلدینك

کیدوردینك زینت ایلا ماکدین
توقوز خلعت آنکا فلك دین

کوك اطلسي باري زرحل ایتینك
انجم دریدین مکلل ایتینك

جسمي آرا تکمه تیر وناهید
ایکني دا طرازي آی خورشید

یوق یوق که تونیني جرم ماوی
آندیتي چابك سماوی

کیم پارچه لاریني فاعل ایتینك
سیر وحرکت غه شاغل ایتینك

آبا چو بولارغه آت بولدی
اول تورت هم امهات بولدی

ایلاب بو اتا اناغه پیوند
اوج بولدي ارالاریدا فرزند

هر بیریتك اوزکاچا صفاتي
حیواني کاني نباتي

آنداق چو توزولدي کد خدالیق
بو نوع اولدي اتا اتالیق

بیرکیماکا تورت اکر طلب دور
یتي آرا تورت بس عجب دور

هر میل غه تاقدینك ایکي زنجیر
قیلدینك لقبین قضا و تقدیر

هرشاه که آندین ایل هراسان
یوق قیلماق آني قاشینکدا آسان

یا قایسي کدا که ناني یوق توق
شاه ایتسانك آني کیم آیتغای یوق

بس عالم ایچیدا ایلادینك قان
بیر لقمه یوتارغه یوتتي مینك قان

بس جاهل ایورکه یغم ورنج
توکدینك اتا کیکا مخزن وکنج

نوایی

بو ایشدا نی بیلسون ایل کماهی ‌ ‌ نی ایرکان نی حکمت الهی
لیکن بوطرف کونکلکا یول دور ‌ ‌ هر نیکیم ایلادینک ایش اول دور
تابغانغه قناعت اول که قیلماس ‌ ‌ اوز مصلحتینی سین جا بیلماس
بیرذین نیکه کیلسا بی جهت دور ‌ ‌ سیندین نیکه بولسا مصلحت دور
دایم قیلیبان سوءال ورزش ‌ ‌ خوان کر مینکدین آفرینش
کوندوز سنکا بیرکدای روسی ‌ ‌ خورشید دین ایلکیدا کدوسی
تون درکهینکا تیلانجی زنکی ‌ ‌ اکنیدا تیربسیدور پلنکی
دریا سنکا طالب نواله ‌ ‌ کشتی کفیدا یغاج پیاله
ملکونک ایکی باغی ایکی عالم ‌ ‌ سلطان لیق ایرور سنکا مسلم
باغینک ایکی وردی مهر ایلامه ‌ ‌ نی باغ نی ورد الله الله)

نامهٔ لیلی

وله

اول تنکری آتی بیلا بو منشور ‌ ‌ کیم بیردی کونکول کا عشق دین نور
اورغاج می عشق نینک جلاسی ‌ ‌ آدم غا یتشدی ابتلاسی
بیر جرعه که چیکتی اول جکرخون ‌ ‌ مست اولدی نی مست بل که مجنون
اول می بیلا کیم کا کیم بیریب بهر ‌ ‌ تلخ ایتی فراقدین قاتیب زهر
بیر کانکا مفارقت بلاسین ‌ ‌ یتکوردی مواصلت شفاسین
کیم اوشبو رقم که نقش چین دور ‌ ‌ بیر خستهغه بیر شکسته دین دور
یعنی مین زار و مبتلا دین ‌ ‌ سنکا که قوتولما دینک بلا دین
ای عشق اوتیدین خسیم نیچوک سین ‌ ‌ ای بیدل و بیکسیم نیچوکسین
ای بولغالی عشقیم ایجرا مدهوش ‌ ‌ بیر جرعهٔ وصل قیلماغان نوش
ای فرقتیم ایجرا کریاغیب تاش ‌ ‌ مینک تاش بیبان باشورماین باش
ای هجریم اوتیدا کربولوب کل ‌ ‌ هر شعله کوروتوبان آنکا کل
حالینک نیدوروز فراقیم ایجرا ‌ ‌ فکرینک نیدور اشتیاقیم ایجرا
ساچینک غه یاپوشسه خار وخاشاک ‌ ‌ کیم تارتار ایکن بیرین بیرین پاک
فرقینک که ایمیش قوش آشیانی ‌ ‌ کیم هورکونور ایرکان آندین انی
باشینک که سپهر اوشاتتی درهم ‌ ‌ کیم باغلار ایکان آلارغا مرهم
اولتورسه یوزینک کا کردخاری ‌ ‌ کیم آریتور ایرکان آنی باری
جسمینک که قانامه غم تاشیدین ‌ ‌ کیم بورایکن آنی کوز یاشیدین
خاری که کفینک غا بادر ورابرکن ‌ ‌ کرپیک بیلا کیم چیقارور ایرکن
قوم اوزرا بیلقسه جسم زارینک ‌ ‌ کیم بار ایکن اندا غمکسارینک
هر یان یوکورور دا زار بیکس ‌ ‌ سایه نک سنکا همره ایرکان بس
تاغ ایجرا ایسیغ اولسا معلوم ‌ ‌ سایه قیلور ایرکان اوستونکا بوم

نوایی

ای کاش سپهر سبزه انجم / بیر کای منکا داغی اول تم
کیم تون وکون اولغامین رفیقینک / یول سیر یوکورور دا هم طریقینک
سین بولسانک مین جهاندا موجود / بولسا یانا کاینات نابود
که ثابت وکه جهاندا سیار / یوق دهر دیاری ایچرا دیار
دلخواه ایله ایکیمز معاشی / آیین وصال بی تحاشی
مأمن بدنیم غاقو ینونک اولسا / مسکین ایلیکیم کا بوینونک اولسا
که ایکنیا تکه قیلسا باشینک / طوق ذقنیم دا اولسا قاشینک
که یوزیما بولسا یوزینک آرام / آغزینکا یتورسه ایلاریم کام
نیلای که سپهر هرزه ناورد / قیلدی بومراد دین مینی فرد
سینینک نیچاکیم غمینک غایوق مهل / چون ایر کیشی سین بوسهل ایرور سهل
هرساری اورای دیسانک ناکینک نی / تو تقوچی تیکن دور اتاکینک نی
ایتاک داغی پای بندینک ایرماس / دور زهی هم کمندینک ایرماس
مسکین مین زار پای بسته / یوق یوق که ضعیف پاشکسته
نی میل سکون نی حد رفتار / یوز قید بلا آرا گرفتار
بولماق یوز الم اوی دا محبوس / بیریان یانا بیریان اولدی ناموس
ایر مجلسی ایچرا راح ایرور زیب / خاتون کیشی کا صلاح ایرور زیب
بو محنت عشق پیچ در پیچ / ناموس چوکیتی پارچه‌سی هیچ
پرده‌سینی غنچه ایلاسا چاک / برباد ایتار آنی چرخ بی باک
سین تار تیبان آه آتش آلود / مین اوت یاقیبان چیقار مابین دود
هرنیچه غمیم دین آه چیکتینک / نوفل بیلاکیم سپاه چیکتینک
خیلیم یوزیکا بلا اوروب کاج / اهل حشمیم غه بیم تاراج
ایستاب آتاهم هلاک جانیم / توکماک تیلابان یراوزرا قانیم
مین مونچه بلیت ایچرا خوشدل / کیم یارغا کام بولسا حاصل
گر واقعه جزهلاک ایماستور / یوز مونچه هم اولساباک ایماستور
مونداق داغی دیدیلار فسانه / کیم نوفل ایلا بولوب یکانه
چون جمله سی ساری کوز سالیب سین / تولماقغه قیزنی سوز سالیب سین
بولسون سنکا بخت یار و یاور / بالله سنکا توشمادی بو یاور
بولسا داغی چون سنکا ایرور کام / نی کام سنکا منکا ایرور کام
باغ ایچرا قویوب قدمنی بیر کون / کورمیش ایدیم اول صنمنی بیر کون
هم خوب هم ایلکا مهر باندور / نیچا دیسا بخشیغینا جاندور
یاور سنکا حق تبارک اولسون / بوخیر ایشینک مبارک اولسون
بولسانک نیچه آنینک ایلا خرم / یاد ایله کیمی بوخسته نی هم
انصاف غا هم کناره توتما / بیرنی داغی بیر بولی اونوتما

نوابی

نامهٔ مجنون

اول تنکری آتی بیلا بونامه
کیم عشق ایلیدین کوناردی خامه

فردی که یوق اول ابتداسی
حی که یوق آخر انتهاسی

تاغ باپجیغی اوزرا لاله اورغان
قوم توفراغی اوزرا ژاله اورغان

هرکیمنی که ایلابان پری روی
طعن ایلاکان آنکا عادت خوی

هجرا ایکاکینی قاتیغ یاراتغان
غم شربتینی آجیغ یارا تغان

عشق اوتیغا کیمنی کویدوروب چوم
معشوقی غا بیر ماکان ترحم

قیلغان نیچا عاشق اولسا ناشاد
معشوقلیق اقتضاسی بیداد

معشوق غا کیم ایسیب نسیمی
عاشق ایچکا سالیب جحیمی

اوشبو الم درون بیانی
جان کاشنی دا باغیر نشانی

مین دین که ایچیم غمینکدا قاندور
سنکا که غمینک تنیمدا جاندور

یعنی بو جنون فسانه سیدین
رسوالیق اوتی زبانه سیدین

کل رخ لار آراسیدا پری غا
انجم آرا مهر خاوری غا

نی خدیم آنکا دعا دیکای مین
یوز مدح بیلا ثنا دیکای مین

مدحینک دیکالی قانی منکا تیل
بولسادی آلورموهم آنی تیل

کون وصفینی قیلماق آشکارا
خفاش تیلیکا قایدا یارا

هرنیچا که تیلی چیکتی سوسن
کل وصفی دا کیلدی لال والکن

ای کشور حسن پادشاهی
حسن اهلی بو کشورینک سپاهی

ای ناز وکرشمه باغیدا ورد
نی ورد بهار ناز پرورد

ای لطف جهانی نینک بهاری
یوزینک بو بهار لاله زاری

آغزینک که عدم دا بار ایدی کم
ایلارمو عیان آنی تکلم

قدینک قیلیبان هوای رفتار
ایلارمو جهان ایلین کرفتار

ناز او یقوسیدین آچار موسین کوز
یوز ناز ایلا ایلکا دیرموسین سوز

کوینک آرا یوق مینینک کیبی خس
خسدین داغی قدر ایچیدا واپس

بو ایر میش ارادهٔ الهی
کیم سو پرونی بیلماس ایل کاهی

کیم کوز که او بولغای ایردی ای کاش
نی کوز که کیپیاکای ایردی بو باش

اول عارض دل باغه توشکای
جان بیرله کونکول بلاغا توشکای

فکر ایتسام ایدی بونوع اوزومنی
کور ایتسام ایدی ایکی کوزومنی

مین کیم ایدیم و بودرد جاوید
ذره باشیدا هوای خورشید

بیخواست یوزینکا بیر نکاهیم
توشکان کا منینک نیدور کناهیم

کیم مونچه کیلیب بلا باشیمغه
یوز درد و بلا قرا باشیمغه

دیوانه بولوب جیقیب جهاندین
آواره دیار وخانماندین

هركون وطنم بير اوزكا وادى
هرتون يانا بير دمن سوادى

قوم نطعى بولوب منينك سريرم
كون قرصى بولوب منينك فطيرم

آت منكا جبال قله سيدين
تون منكا سموم حله سيدين

كه يار ومصاحبيم دد و دام
كه توتماى آلار بيله هم آرام

حيرتدا وحوش و حشتيدين
محنتدا طيور محنتيدين

اندوه وبلا كاندين آرتوق
ضعف آنچا كه بولماس آندين آرتوق

بير طور منكا عدم بولوب جسم
كيم آنكا وجود بير بيان اسم

بو ضعف بيلا چو پويه قيليب
اوركاچى طنابيدين يبقيليب

كوكسومنى كه تيغ هجر اينيب چاك
كيريب حشرات ايچيكا بى باك

كوكسوم ايچيدا جيبين ساليب شور
كوزم اويدا وطن قيليب مور

بو نوع قاتيغليق وايريك ليك
يادينك دين اولوب منكا تيريك ليك

بودم كه كهر نثار خامه نك
تحرير ايتيبان يتيشتى نامه نك

الفاظين اوقوردا روح تاپتيم
هر حرفيدا يوز فتوح تاپتيم

ليكن ايكى سوز ايدى محرر
كيم جانيما سالدى اوت مكرر

اول كه نظرغا بولدى معلوم
نوفل ايشى بولمش ايدى مرقوم

كيم تارتيب ايكاو سپاه خونريز
خيليم سارى تيغ چيكتينكيز تيز

الله الله بونى بلا دور
كيم ديركه بورشته اژدها دور

پشه كيم وفيل لك خيالى
يامورغا شيرليق مجالى

بوموندا ايدى كيم اول سپهبد
تيكاندا منكا سپاه ايدى دد

بيلكاج غم ونا توانليغ نى
عشقينك آرا خسته جانليغ نى

بولميش نفسى قاشيدا ساكن
سوزلار داغى ديمش اولجا ممكن

مين بيردم اوزوم دامين دمى يوق
موندين عجب ايلكا عالمى يوق

سوز ايجرا چو كوردوم اضطرابن
بيلمان نى ديديم آنينك جوابن

اول آلدى مينى او يكا كيتى
اول يركا يتيشتى ايش كه ييتى

چون كينه وقتلين آنكلاديم راست
قيلديم نى كه ممكن ايردى درخواست

كيم قينى غا سالدى خنجر كين
توتتى بانيبان اوتيدا تسكين

بولغاندا فسون قيلورغه همدم
اوى لانماك ايشين ديدى ايكن هم

نى آنكلاديم ايلاكان خطا بين
نى آنى كه مين ديديم جوابين

كونكلومدين اولوب هم ايردى برباد
نامه نك اوقوغاندين ايلاديم ياد

قيلماق منكا مونداق ايشنى منسوب
توتغايمو مروت اهلى محجوب

مين مونجا بلا چيكيب بلادا
سين بيلا خيال ومدعا دا

نيكيم بنيدين نديب قيلادزد
نى قيلسا قيلور كيم اولسا بيخود

غوغاى جنونغه مبتلا مين
باشدين آياقيغه جه خطامين

نامه نك غه فدا كونكول كوزوم هم
نوفل سوزی كیم قیلیب ایدینك عیب
اول عشق جنونی اولدی حادث
او یلا نماك ایشی كه نسبت ایتینك
كیم ابن سلام ایتیب خیالینك
كونكلینی آتاك قیلیب تراضی
سین راضی ایرور ایماس نی بیلمان
هی هی نه فسانه لار بولور بو
كویا سودا بولوم نی اوردی
بوسوزدا شعور ایماس شعاریم
دیوانه مین ای پری صفت حور
بولدوم چو سینك غمینكدا نابود
یوق مینك نی سوزی بولور خطایی
یوقلیق منكا كراو رو بدو ر ور یول
اقبال ایلا بخت یارینك اولسون
بو بزم غم ایجرا درد پرورد
كیم نوفل اویدین اول جكر خون
چون بادیه ساری عزم قیلدی
پس كیم كیلیبان اولوس اویاتی
یوزلاندی آتا سیغا ایسیتماق
بستر اوزا یاتتی درد بیرلا
كوپراك نیجا قیلدیلار علاجی
چون یتی سروش آسمانی
یوزلاندی قبیله غا عزایی
بو واقعه ایجرا ناتوان زال
بریاندین اوغول غم شكنجی
بس كیم ایتی اوزین نی پاره
آق ساچین اوزوب كه یلكا بیردی
آنی داغی كنبد جفا كوش
كراوغلی فراقی بیرله كیتدی
توتتی لار آنینك داغی عزا سین
موندین كه نی فعل قیلدی كردون

لیكن سنكا بار بیر سوزوم هم
میندین ایماس ایردی واقع اولریب
سین عشق بیلا جنونغه باعث
بیر كا اوز ایشینك نی تهمت ایتینك
بل كیم طمع ایلابان وصالینك
بولمیش نی اول ایستا كا نكا راضی
بیلماس نیما تهمتینی قیلمان
خارج نه ترانه لار بولور بو
هوشیم نی جنون ییلی ساوردی
یوق هرزه دیماكدا اختیاریم
معذور دور اول كه توتسا معذور
نابود غا نكته قایدا موجود
توتماق كیراك آنی یوق حسابی
سن یار بو یوق غا باری یار اول
جانلار نقدی نثارینك اولسون)
بونوع چیكار [illegible] سرود پردرد
یعنی كه غریب خسته مجنون
تانكلا كه آتا آناسی بیلدی
قطع اولدی ایكی سینك حیاتی
تیر سوینی جشمیدین آقیتماق
اسیغ تیر وآه سرد بیرلا
صحت غا یوز اورمادی مزاجی
تا بشوردی ودیعت نهانی
سوك اهلی غا توشدی های هایی
آندین كه دیكای لار اولدی بدحال
بیر یاندین ابوشقه درد رنجی
یوق ایردی حیاتدین شماره
بیر تار ضعیفی جسمی ایردی
اوزجفتی غه ایلادی هم آغوش
نی بولسا ابوشقه سی غه یتدی
كیدیلار آتینك داغی قراسین
نجد اوزرا خبرسیز ایردی مجنون

نوایی

بیر کون آشیان باشی غه قایغو — کیلدی نفسی کوزیکا اویقو
چون کوزلاری بوالدی راحت آمیز — کور کوزدی خیال صورت انکیز
کیم ایکی کبوتر یکانه — بیر اوی دا چیقاردیلار جوانه
چون چیقتی جوانه غاز وبال — چرخ ایلادی آنی مضطرب حال
آشفته بولوب دماغ رایی — بولمیش ایدی مدتی هوایی
آنا آنا دین تمام اوزولدی — صحرایی خیل آرا قوشولدی
اول ایکی سی کیلتورورکا آنی — پرواز ایلا توتتی لار هوانی
تاپتی لار رام بولمادی هیچ — جویای مقام بولمادی هیچ
باندی لار آلار یکاولا نومید — کیم بولدی عیان بلای جاوید
یوقاریدین ایندی ایکی بورکوت — قیلدیلار ایکی حمامه نی قوت
چون واقعه کورکوچی کوز آچتی — کوزدین قانلغ سرشك ساچتی
چون ایستادی اول توشیکا تعبیر — اوز حالیغا دنی تابتی بیر بیر
بیلدی که آتا آناسی اولمیش — خورشید حیاتی تیره بولمیش
تاغیدین قویوب ایلادی قوبه میل — هرقولغا توکوب سرشکدین سیل
اول بیرکا چایلاب آه وزاری — کام اوردی که خیلی نینك مزاری
قیلدی چو قبورنی نظاره — بولدی ایکی قبر آشکاره
توفراق لار آرا یانکی یاسالغان — غم بالچیغیدین یوزی سوالغان
چون کوردی آتا آنا مزارین — کویا چاقین اوردی جسم زارین
باشیغا ساوردی آنجا طوفراق — کویا که یقلدی بوکهن طاق
تاش اورماق ایلا تن نژندین — کویا که آیردی بند بندین
چون چیکتی فغان جانکدازین — مونداق توکتی نهفته رازین
کای بادیه اهلی ارجمندی — کوك طاقی غه همتنك کندی
اعراب کرام زیر دستینك — مین یتیبان باری شکستینك
هم کونکلینك اولوب غمیدا ناشاد — هم عرضینك اولوب ایشیدا برباد
بو غمدا نیتیب تریك بولای وای — عذرینك نی نی تیل بیلا قولای وای
امرینك بیلا چونکه توتمادیم یول — روحینك غه نیجرك دیین بحل بول
ناکام ایلا میندین ایلا تویدینك — کیم غم تاغین آرقام اوزرا قویدینك
عفو ایلا کرم بیلا کناهیم — روحینك نی خود ایلا عذر خواهیم
تاش اوزرا قیلوب تنی سرکوب — مژکانینی ایلابان زمین روب
چون بولدی وطن اناسی کوری — توشتی یانا عالم ایجرا شوری
یرنی تنکیز ایتی اشکدین سیل — بالیق دیك اولوب قبور هر خیل
قوم اوستیدا لیك تاب آهی — اوز جسمینی قیلدی تابه ماهی

(تابه)

تابه اوزا جسم سوز ناکی
قیلدی آناسیغه مویه آغاز
کای جانیما قبله قبلهٔ نور
جانیم طربی کوزوم چراغی
سالیب سنکا اضطراب هردم
کیم بولمیش منینك خرابیم
جسمینك صدفیدا چرخ اوباش
توغغندانی بولغای اولسام ایردی
هرکون ایچکا ایشمدا قایغو
اویقونکنی حرام ایتیب قفانیم
کوندوز کیجه محنتیمدا تیغای
کر لقمهٔ نان که ایلابان قوت
بونوع امید ایلاکه ناکاه
محنت بوکیدین قدینك خم ایتسا
جسمینك غا ضرورت اولسا بستر
هم خم قدایلا توروب قاشینکغا
قول بانکلیغ اوغوللیغینك نی قیلسام
چون بولدی عیان بوایش هما نا
موندا قدا مین ائیم مدبر
شفقت بیلا توتمابین قولینك نی
رنجینك تن ناتوانغه قویمای
یوقکیم خدمتلیغ ایلادیم کوب
سیندین تون وکون جدالیغ ایتیم
دردینك غه خود ایتمادیم دوایی
میندین سین ناتوان غا یتی
کویا که بورنج بی کراندین
مین هرزه سرای دشت پیمای
روحونك نی که روضه دور پناهی
میندین بیلسام که شاد ایماس دور
بیچاره مین اوزکا نیلاکای مین
مشغوف بونوع سوزنی دیرکا
بوصفحه نی ایلاکان زر افشان
کیم تیلبه که بار ایدی نواسز

بوغدای کیبی کوکسی اوزرا چاکی
یوز درد ایلا بولدی نوحه پرداز
مشکونك بواوب ایمکا کیمدا کافور
کونکلوم خوشی خاطریم فراغی
کیم نی قیلیب خراب هردم
تنکریغا نی بولغوسی جوابیم
سالغان ایمیش اینجو ساغنیب تاش
توغماغان ایلاتینك اولسام ایردی
هرکون کوزینکا حرام اویقو
تیغای کیجه زار یغلاغانیم
ایچماك نی یماك نی هم ساغینمای
آندین غرضینك منکا بواوب سوت
بولسا سنکا زال چرخ کین خواه
چین بیرلا یوزینك نی درهم ایتسا
باشینك داغی بولسا تکیه ایستر
کردون کیبی ایورولوب باشینکغا
اوغول کیبی قوللیغینك نی قیلسام
سین زار ضعیف مین توانا
بولمای نفسی باشینك دا حاضر
کوز بیرلا سوپورمابین یولینك نی
اوشبو منت نی جانغه قویمای
کافر نعمتلیغ ایلادیم کوب
بیلماس لیک بیوفالیغ ایتیم
بوطرفه که هرنفس بلایی
کونکلوك الیم دا جانغا یتی
چیقتینك غم رنج ایلا جهاندین
یوقکیم مجنون بی سر و پای
جنات نعیم جلوه کاهی
اوزدین اوزیما بوظلم بس دور
دردیم کا نی چاره ایلاکای مین
کوب اوردی سینوق باشینی یرکا)
سوزبوصفت ایتی کوهر افشان
چون بولدی آتاسز آناسیز

نوايى

اورتاب ایدی آنی یار داغی
هجران بیریب ایردی زهر قاتل
درد اوسنیکا دز دچون اوزالدی
چون مونچا غم و بلا ییغیلدی

ضم بولدی بوایکی زاد داغی
اولکونچا بوسوك قیلدی بسمل
اول کورستان ایچندا قالدی
اول غمکش مبتلا ییقلدی

وفات لیلی

وله

اول واقعه لارکه دست بیردی
بومحنت آنی نژند قیلدی
ییغلار ایدی بوفسانه‌نی دیب
کیم ای کجرو سپهر خود رای
جانیغه تومان ستم قیلورسین
برکل کا نیچا طپانچه اورماق
لیلیٔ ضعیف بی نوانی
اولتورماك ایلاهم ایتانین بس
ساورولغاسیز ای رونده افلاك
جسمیم نی قتیل قیلدینکیز لا
بوغدای کیبی نیچا قاورو لایین
جسمیم کردین اوچوردی آهیم
بوزدی کونکلوم اوبین شکنجینك
بودرد شکنج هم منکا دور
آنکا آنا آنا نینك غمی دور
لیلی که بلای فرقتی یار
عمر آنکا غلط هوسدور آخر
چون نوحه‌سی اوتی حدین آشتی
اول اوتدین ایسیتی مهر کلچهر
کلبرك تیریدین اولدی سیراب
تیرسوبی بیلا عرق نشین کل
بار ایدی آنا ایشیدین آکه
ناکه ایشی اضطراب بولدی
ییغلاب آنا آنا بل احبا
کوب بولدی قویا شنینك اضطرابی
بوق ایردی معالجت دا بهبود
چون یتی بونوع روزکاری

بیلمیش ایدی کیم سبب اول ایردی
اندوه اوتیغه سپند قیلدی
نوحه بیلا بوترانه‌نی دیب
ظلمینك دین وای یوز بونان وای
کونکلومکا نصیب الم قیلورسین
یافراغلارینی اوزوب ساوورماق
یوز درد وبلاغه مبتلانی
هجر اوتیغه سالماق ایلاکیم خس
قوزغاغاسیز ای نجوم بی باك
جانیم نی ذلیل قیلدینکیز لا
سامان کیبی نیچه ساورولایین
ای چرخ اریماديمو کناهیم
ای چرخ توکانما دیمو رنجینك
یازیم داغی رنج هم منکا دور
هم بومنکا هم آنینك غمی دوز
ایکی مجنونچا محنتی باز
جان ترکی عجب ایماسدور آخر
جسمیغا حرارتی توتاشتی
انداق که زوال وقتیدا مهر
هم تاپتی ایستیه اوتیدین تاب
حما اونی بیرلا آتشین کل
چون قیزنی بونوع کوردی ناکه
کویا جکری کباب بولدی
باشیغا کیتور دیلار اطبا
یوزدا ساریغی تنی دا تابی
چون یتی اجل علاج نی سود
اوچرادی خزانغا نوبهاری

اچیلدی کمند زلفیدین تاب — جانلار بوینی دین الدی قلاب
قان یاش ایتی کلیني تازه — مشاطهٔ مرگ اوردی غازه
جزم ایتدی که کیتماکی کرکدور — جان ترکینی ایتماکی کرکدور
خلوت طلب ایلایان زمانی — ایل کثرتی دین تاپیب امانی
اوزالیغا ایستابان اناسین — عرض ایتی نهفته ماجراسین
کای جانینک اولوب منینک مکانیم — کیم جانینکا صدقه خسته جانیم
رنجیم نی اوزینکا آلدینک اسرو — درد والمیمغا قالدینک اسرو
مینک ییل هم اگر تیریک بولایین — عذرینک نی تیل بیلا تولایین
خاصه که کلوم خزانغا توشتی — دی ییلی بوکلستانغا توشتی
بودم که ایرور محل پدرود — قصم نی یاشور ماغیمدا یوق سود
سین بیلدینک ایلدینک مدارا — مین ایمدی قیلورمین آشکارا
بیر لحظه که تابشوروب ودیعت — توفراغ ساری ایلاکوم عزیمت
دیسام که عزاغا قیلما غیل میل — هرساری آقیزما اشکدین سیل
پرتوتما غوسی بوسوز بیلورمین — بیر اوزکا وصیتنک قیلورمین
کیم توتما بوسوک آرا عزاکوب — کیدورما عذارینکا قراکوب
تاممکن اوزینکا صبری یار ایت — تسکین شکیب اختیار ایت
تنکری سنکا صبر یار قیلسون — خیلینک اوزا پایدار قیلسون
کر بولسا بوماتم آشکارا — فهم ایتکوسی اهل کوه وصحرا
شک یوق که منینک غریب زاریم — غم شامیده تیره روز کاریم
جسمیدا حیات یادیم اولغان — اولما کلیکی خیر بادیم اولغان
که دشت اوزا سیر ایتیب صبادیک — که تاغ اوزا چرمانور صدادیک
بوسوز قولاغیغه یتکو سیدور — بوحادثه نی ایشیتکو سیدور
ممکن که قاچان بوراز ایشیتکاج — بوقصهٔ جانگداز ایشیتکاج
روحوم ساری روحی ایستابان یول — اوز قالبن ایلاکا تهی اول
یا اول که بویان عزیمت ایتکای — عمریم کونی دیک یاشیغا یتکای
اوزدین کیتاریب فراق جورین — کوزکوزکان اولوس غا طورین
طوفراغیمه توفراغینی قاتغای — روحینی منینک ساری اوزاتغای
جانسز بولوبان تن نزاری — توفراق اوزا یاتسا جسم زاری
زنهار که ایلاب احترامین — یاتیمدا یاساغا سین مقامین
اول جسم شریف خود ایرور پاک — یاشینک بیلا هم یوسانک ایماس باک
قوی کینه واطف ومهرفن قیل — جان پرده سیدین آنکا کفن قیل
چرما مینی داغی اول کفن غا — بیر جنس کفن ایکی بدن غا
فرزندینک ایلا انکا اسباب — فرزندینک ایلاقیل آنی هم خواب

نوایی

چون روح ایلا روح تاپتی پیوند   بیر مهد آرا یاتغوز ایکی فرزند
بوملدی توکاتیب آناسیغا سوز   هم سوزدین وهم اناسیدین کوز
جانین مجنون سوزیدا بیردی   هرکز لیلی دیکیل یوق ایردی

وفات مجنون

وله

لیلی‌غا سالیب بوحال تقدیر   مجنون سوزین ایلای ایدی تقریر
یاتمیش ایدی اول قبور ایچندا   عریان اهل نشور ایچندا
کورستان ایچرا جان پاکی   کور اهلی کیبی وجود خاکی
لیلی‌غا چو بولدی ناتوانلیق   یبقتی آنی داغی خسته جانلیق
معشوق چو دردناك بولدی   عاشقنی داغی هلاك بولدی
آنینك بیلا بارچا حال بیرله   که توش بیله که خیال بیرله
که پاك ضمیری گاه هاتف   دلداریدین ایلاب آنی واقف
اول کونکا دیکونجاکیم پری وش   بولدی اجل ایلکیدین قدحکش
دیوانه دا ایردی پیچ ایله تاب   تبتراب کونکلی نیچوك که سیماب
کیم یتی قولاغیغا خروشی   آیتور ایدی بوخبر سروشی
کای درد وبلا سپاهی‌غا شاه   عشق اهلی قاشیدا خاك درگاه
هم کشور درد قهرمانی   هم زمرهٔ عشق حکمرانی
عشق اهلی‌غا قوللوغینك هوسدور   قوپغیل که یاتارغا وقت ایماسدور
کیم توشتی خزانغا تازه باغینك   تانك یلیکا اوچرادی چراغینك
بلبل لیغینك اولسا ایلا پرواز   پروانه لیغینك نی ایلا آغاز
یار اولدی سفر ایشیکا مشغوف   همره‌غا دوروز ولیك موقوف
دیوانه چو بیلدیکیم نیدور حال   گرچه تنی ایردی ضعفدین نال
قاپلان کیبی سیکریدی یاتاغدین   یا ایلاکه کوك غزالی تاغدین
یوز اوردی قبیله ساری حالی   آغزیدا ترنم وصالی
جان قولغا توتوب نثارلیق‌غا   سیکریب اوزی جان سپارلیق‌غا
هم اشك نشاط انکاباقین دیك   هم پویه دا سیکریری چاقین دیك
مهری اوتی یاروتوب جهانی   بل مهر کیبی توتوب جهانی
نی کونکلیدا قتل دین هراسی   نی دشمن ایچندا وهم وپاسی
چون یتی اول استانغا باشی   کیردی اوی ایچیکا بی تحاشی
لیلی قیلیبان سفرده نیت   ایلاردی اناسیغا وصیت
هرنکته که ایلابان گذارش   مجنونی قیلور ایدی سپارش
کیم کیردی اوی ایچرا یار جانی   یوق یوق رفیق جاودانی
بیربیرکا نظرکشاد تاپتی   هم بو وهم اول مراد تاپتی

نوایی

جانانیغا اول فدا قیلیب جان   بوجان بیریبان نیچوك كه جانان
ایل كیردی اوی ایچرا بی شماره   مجنون ساری قیدیلار نظاره
جسمی یاتیب ایردی یركا مقرون   لیلی بیله یارمیش ایدی مجنون
حیرت قیلوب اول قبیله نی لال   كیم تاپتی وقوع بولماغان حال
باری دیدیلار بو ایكی غمناك   هر شائبهٔ فساددین پاك
كیم عمرلاریدا عشق قاتل   قیلمای نفسی آلارنی خوشدل
هجر ایچرا قویوب رمیده جاندین   ارمان بیلا باردیلار جهاندین
چون روحلاری غا دور نهانی   جنت دا وصال جاودانی
تنتكای قوشولوب ایكی بدن هم   كور اولسا آلارغا بیر كفن هم
وصل اولدی چو روحلارغا حاصل   توفراغ توفراغه اولدی واصل
هم شرح وصیتین قیلیب باد   بارچا بو فسانه دین بولوب شاد
برنعش غه صالدیلار ایكاونی   جانسز كاین واولوك كیاونی
كیردی ایكی جسم بر كفن غا   یوق یوق ایكی روح بر بدن غا
برنعش آرا اول ایكی دلارام   اندانی ایدی كیم دوكانه بادام
یوق یوق دیما آنی ایكی دانه   اول دانه ایماس ایدی دوكانه

هفت اورنك دن

وله

لله الحمد كیم بنه اقبال   كوكب بختیم ایتی فرخ فال
طالع سعد یارلیغ قیلدی   قلمیم در نثارلیغ قیلدی
یالغوزین یوقكه درعمانی   بلكه تولوك جواهر كانی
ایلادیم حجره عزمی یتماق اوچون   كوزلارم اویقودین ایسیتماق اوچون
بیر كهن بوریا فراش ایردی   منكا كوشه اوزرا تاش ایردی
بولغاچ آرامگاهیم اوشبو فراش   اویقوا یستاب قویولدی تاش اوزا باش
اویقو ایتمای هنوز كوزكا نزول   كونكول اولمای خیالدین معزول
جلوه قیلدی نظر فضاسیندا   نوم واویغاقلیغ آراسیندا
شور وغوغادا بیر كروه كثیر   باشلاری اوزرا بر بلند سریر
وضعی اول تخت نینك مثمن اولوب   اورتاسیدا بیر اوكا مسكن اولوب
باشیدا تاج سلطنت ظاهر   یوزیدا نور معدلت باهر
یانا اول تخت آسمان سایه   كه آنكا بار ایدی سكیز پایه
پایه لار اوزرا ایردی سكیز برج   هر بیری بیر جمال دریغه درج
درج لاردا سكیز ثمین كوهر   برج لاردا سكیز منیر اختر
هر بیری بر قویاش نشیمن ایتیب   برجنی عكسی بیرلا روشن ایتیب
منكا اول تخت كیلدی اوتروا   مین نی اویغاغ ایدیم نی اویقودا

منھیرکه نی مثال ایرکین
که بیراو کیلدی اول طرفدین تیز
قوپ و بیرلحظه زنجه ایلا قدم
یانا برقیز اهتمام ایلاب
سوردی بونکته شوخ شیرینکو
یتی سی شاه کامرانغه حرم
نطقینی ایلادی کلام آور
دیدم ای ایکی نکته کوی فصیح
منکا اول بوشاه آتینی دینك
تابلیب اول ساری قدم اورایین
دیدیلار بوشه بلند مقام
حرم اهلی یتی کل اندامی
بیلکاج اول سوزنی شادمان اولدیم
چوبر اویدیم شه ایستادی اوزیکا
سورتدیم تخت پایه سیغه جبین
چیکتی آغو شیغه نخست مینی
شاه بیرله قوجو شغوجی بیرله
شاه تونغاج قواومنی اولتوردی
نیجه دیدم یریم ایماس بومکان
بولمادی توشماك اضطراب بیله
قویاش البدا ذره دیك بی تاب
منکا بوز طوتدی شاه فرزانه
کای سخن ملکین ایلاکان تسخیر
نظم کشور ستانی هم سین سین
بوکه تارنجیز بیان قیلدینك
اوزکالارهم یونوب بو ایشکا قلم
نی ایشینکا نی ایلابان تصدیق
چین دیلغانی قیلمایین معلوم
سنکا نوبت چو یتی سعی ایتینك
سین بو ایش سیغه چون باردینك
لاجرم کوب غرایب اولدی عیان
یانابوکیم آلار قیلوردا رقم
فارسی بیلکان ایلادی ادراك

منکا بونوشمو یاخیال ایرکین
دیدی کای نکته کوی سحرآمیز
که تیلار صحبتینك نی شه بیردم
یتی هم بوزمان خرام ایلاب
که سلامینك دیدی سکز بانو
بیر محبوب مونس وهمدم
ایلاکیم بورناغی پیام آور
نطقینکز داخواص نطق مسیح
یانا سکیز پری صفاتینی دینك
نکته سورسام وقوف ایلاسوراین
یتی اقلیم شاهیدور بهرام
بیریسی دلبر ودل آرامی
قویوبان اول ساری روان اولدیم
قدم اوردیم مطیع اولوب سوزیکا
آنچه کوردیم که قویدی تخت نشین
قوچتی تکرار بیرلا رست مینی
خوبلار هم ایلیك اوجی بیرله
ذره قدرین قویاشغه یتکوردی
توشکالی قویماق اولمادی اسکان
ساکن اولدیم تومان حجاب بیله
تزابان جسمیم ایلاکیم سیماب
نکته آغاز قیلدی شاهانه
نیزهٔ کلك بیرله عالمکیز
بلکه صاحبقرانی هم سین سین
ایلکا احوالیمیز عیان قیلدینك
ایلا دیلار بوداستانی رقم
قیلدیلار نظم ایتماکان تحقیق
نامه ضمنیدا قیلدیلار منظوم
قصه نینك حرف حرفیغه یتدینك
ایکی دفتریسی کوب آختاردینك
بوکه افسانه ایجرا تاپتی بیان
فارسی نی مکرکه ایردی قلم
لیك محروم قالدیلار اتراك

مین چوقیلدیم وداع دار غرور　　ایکی مینک ییل سپهر قیلدی مرور
آیتینک مونجا داستان میندین　　سالدینک ایل ایجرا کوب نهان میندین
آنیما او چمیش ایردی آوازه　　آنی یانکی باشدین ایلادینک تازه
بولسا ایردی مینینک چاغیمدا بو ایش　　کنجلار ایلاکای ایدیم بخشش
تا که توشتی مینینک قولومغا جهان　　قیلمادیم برتو پیدا کنج نهان
هرنی ایلکیمکا توشتی صرف ایتیم　　کنج وکان بارچه دهردین کیتیم
کنج قویسام ایدی فریدون دیک　　نقدلار کومسام ایدی قارون دیک
منکا راحت یتیب بو چاغ آندین　　سنکا بیر کای ایدیم سراغ آندین
شاهلار کیم کوروب زماندا رنج　　برتو پیدا قویارلار ایرمیش کنج
آدمی بولمادی چو عالم غیب　　منکا بو ایش کورونور ایردی عیب
گرچه سندین بسی خجل دور مین　　شکرینک آتوردا منفعل دورمین
کونکلونک ازسرو کوب مشوش دور　　ایکی ایشیدین ولی ایمی خوش دور
بیری بو کیم بو نوع دیرلار خیل　　کیم سنکا یوق ایمیش جهان آرا میل
دهر ایشیدین ملالتینک بار ایمش　　جاهدین صعب حالتینک بار ایمش
یوق ایمیش جاه ساری پروا ینک　　مالیدین مجتنب ایمیش راینک
هرنیکیم دهر مالی تاپسا وجود　　کوزینک آلیدا بار ایمیش مردود
نیچه کیم خاطرینکغا دلکش ایماس　　سنکا قیلماق رجوع آنی خوش ایماس
یانا بیر بوکه دورهٔ افلاک　　که وجودیمنی قیلدی تودهٔ خاک
آنکا هم یتی صرصر بیداد　　ایلاکیم بیردی بارچه سین بر باد
قالمادی عالم ایجرا آثاریم　　نوتی یوق حکمنی یوق و باریم
لیک شاهی که شه نشان بولغای　　کف احسانی در فشان بولغای
که جهان اهلی سرفراز یدور　　ایمدی عالمدا شاه غازیدور
شاه سلطان حسین چرخ سریر　　کیم آنکا یوق جهان ایلیدا نظیر
سین آنکا کیم بودم ملازم سین　　جان بیلا قوللوغیغا جازم سین
شاهلار کیم جهان آرا ایدیلار　　دهر ملکیدا کدخدا ایدیلار
باریغه گرچه باز مشابهتی　　منکا کورپا کدور مناسبتی
بیری اول جمله دن شجاعتدور　　شهغه بو ایش اواوغ بضاعتدور
قیلدی خاقان چین دیاریغه عزم　　ایستادیم رو بروی قیلماق رزم
سپهیم بیو فالیغ ایلا دیلار　　بارچه مندین جدالیغ ایلا دیلار
متحیر بولوب بو صورتدین　　اوزنی چیکتیم یراق ضرورتدین
آنکا باردی ایل وسپاهم هم　　قولیغه توشتی تخت وجاهم هم
اول باری عالم اوزرا شاه اولدی　　منکا هر بر گریزگاه اولدی
عاقبت بخت نینک هدایتی دین　　بخت یوق تنکری نیک عنایتی دین

نوایی

آزکیشی بیرلا اوسنیکا سوردیم   آنکا بیر وقت اوزیمنی یتکوردیم
کیم اوایتکونجه رزم اوچون بیغم   اوچوروب ایردی باشینی تیغم
یانا عالم سراسر اولدی منکا   ربع مسکون مسخر اولدی منکا
شاه غازیغا هم بوحال اولمیش   کیم چو ملکیکا انتقال اولمیش
چرخدین اویقوغا قالیب بختی   توشمیش اعداسی ایلکیکا تختی
چریکی هم قویوب عدد وسیغابوز   اوزی قالغاندا بیکس و یلغوز
آزکیشی بیرلا بیرطرف کیتمیش   خصم باشیغا ایلغابان یتمیش
تابمیش اوزکامی بیرلا دشمنینی   ایکالاب تاج وملك ومسکنینی
لیك انصاف اکر آراده دورور   مندین آنینك ایشی زیاده دورور
که مین ایتیم اول ایش بیاباندا   لیکن اول شهر بیرله قورغاندا
یانا اول کیم خورنقی یاسامیش   دهر باغیغا رونقی یاسامیش
نی خورنق ارم گلستانی   نی ارم بلکه روضه بستانی
آنکا داغی بوکام بولدی نصیب   دهر آرا باغی ایلادی ترتیب
توفراغی مشك عنبر سارا   آتی عالم آرا جهان آرا
یانا بیر بوکه ایلامیش یتی قصر   هر بیری اوزچاغیدا زینت عصر
چمن آراکه بار آنکا بیر باغ   روضه باغیغا حسرتیدین داغ
منکا بولسا خزانه کرنا بود   آنکا بوقتور خزانه خود موجود
بیلا شاهی که مونچا حالاتی   طرفه وضع وعجب کمالاتی
شهلار ایجرا ایرور منکا مانند   دی آلور مین منکا ایرور فرزند
که جهان شهلاریغا شاه اولسون   تاقیامت جهان پناه اولسون
سین که آلیندا برکین قل سین   باغیدا خوش ترانه بلبل سین
ایمدی شاهینکغا دی سلامینی   سونکرا مونداغ یتور پیامینی
که جهان کیمسه‌کا وفاقیلماس   شاه ایغ ترکیکا کرا قیلماس
شه که مینك ییل آنینك حیاتیدوز   غرض اولکاندا یخشی آتیدور
یخشی لیق بیرله کرقالور آتی   بوایرور موجب مباهاتی
شاه چون سوزنی مونداغ ایتی تمام   اول سیکیز سروقد سیم اندام
هم قویوب حد ایلا ثنا دیدیلار   مهد علیاغه کوب دعا دیدیلار
کوز آچیب آنکلادیم توش ایرمیش بو   کوز یوموب ایستادیم یانا اویقو

اسکندرنامه‌دن فهرس ملوك فرس

ولـه

کوب ایتیم تواریخ اوقورساری میل   هما ناکه بار ایردیلار تورت خیل
که تاریخ تحریرین ایتکان رقم   بتیب دور آلارنی ملوك عجم
که سالمیش دورور امتداد زمان   حوادثکه عام ایلامیش آسمان

نوایی

نواریخ وضعی غا بحد فتور — که آندین یوقن ایچرا بولمیش قصور
ولی اوجه بیرکا بلار آندین خبر — نظام التواریخ دور معتبر
قیلیب اوزکالار بیرله تطبیق هم — یوسرنامه فهرستین ایتیم رقم
بولارنی که ثبت ایلادیم تورت قسم — ایشیت ایعدی یاریغه تاریخ اسم
بورونغی غا کیلدی لقب پیشداد — ایکنچی ایمیش لار کیانی نهاد
اوچنچی کا اشکانی اولغای لقب — یانا بیرکا ساسانی اولغای لقب
ولی پیشداد ایردی اون بیر کیشی — بورون سلطنت کیلدی بو قوم ایشی
آلار پیشواسی کیومرث راد — که اول قوایدی تخت اوزرا آیین داد
تونوب کرجهانی اساسی آنینک — دد و وحش چرمی لباسی آنینک
یانا بیر جهاندار هوشنک ایدی — که زیبندهٔ تخت و اورنک ایدی
آنکا یوق خردمندلیق ایچرا حد — بتیب نسخهٔ جاودانی خرد
چو اول باردی طهمورث اولدی پدید — آنکا باغلادی عالم اهلی امید
بسی شهر عالمدا قیلدی بنا — نشابور و مرو و سپاهان یانا
یانا سوردی جمشید عالمغه رخش — که هم تخت کیر ایردی هم تاج بخش
خلایقغه کوب ییتکوروب انتفاع — غریب امر کوب ایلادی اختراع
یانا دهر دارایی ضحاک ایدی — که ایل قانی توکا کیکابی باک ایدی
نیچه کون ایشیکا کوروندی ثبات — یارورچاغ کوروندی آنکا اسروبات
فریدون ایدی سونکرا آفاق کیر — آنکا یاری آفاق فرمان پذیر
باشی اوزرا تاج کیانی بولوب — درفشی آنینک کاویانی بولوب
منوچهر بولدی ولی عهد آنکا — که مسند ایدی بوکهن مهد آنکا
فرات آریغین اول روان ایلادی — شجر ایکتی و بوستان ایلادی
یانا تاپتی نودر جهاندین نوا — جهان ملکیکا بولدی فرمان روا
ولی دهر کامین روا قیلمادی — آنکا داغی عالم وفا قیلمادی
یانا شاه لیق قیلدی افراسیاب — ولی قیلدی ایرانتی ظلمی خراب
زمانیدا کر ایردی آباد کم — آنی قویمادی چرخ بی داد هم
بولوب زاب طهماسب نینک نوبتی — فلک دین اوتوب چتری نینک رفعتی
مسلم آنکا ایردی اورنک و تاج — که باغیشلادی بتی بیل ایق خراج
چو عالم تهی بولدی طهماسب دین — زمان زیب و فر تاپتی کرشاسب دین
فلک توسنین کرچه رام ایلادی — چو وقت اولدی اول هم خرام ایلاد
کیتور ساقی اول جام جمشید ساز — که قیلغای جهاندین منی بی نیاز
چو یوق شاه لیق رسمی آکاه لیق — ایرور میدین آکاه لیق شاه لیق
مغنی عجم ایچرا تو تغیل نغم — سیغور آندا ذکر ملوک عجم
نوایی عجب برکا یتمیش سوزینک — نی ایل دور بولار خود بیلورسین اوزینک

نوایی

ادب بیرله شاهانه ساغر سونور — دماغینك چو کرم اولدی افسانه سور)
بیر اوکیم بوسوز ایلادی ابتدا — قیلور فرس تاریخی بونوع ادا
کیم ایردی کیانی ایکنچی کروه — که عالم دا ایردی آلاردین شکوه
بولاردین بورونغی نی بیل کیقباد — که ایردی خردمند وعادل نهاد
مکر رستم اول وقت ایدی نوجوان — که بولدی آنینك آلیدا پهلوان
یانا توتتی کاوس آفاقنی — طمع ایلادی چرخ نه طاقنی
سپهداری کودرز ایردی وطوس — سیاوش غه یاروتدی نار مجوس
یانا بولدی کیخسرو پاك رای — جهان اهلیغه رای ایله کدخدای
سپهدار آنکا طوس وکودرز وکیو — فرامرز ایلا رستم زال نیو
یانا بولدی لهراسب ملك اوزرا شاه — کوبی بلخ ایردی آنکا تختگاه
یقین دین آنکا تیره بولدی بصر — که لشکر کشی بولدی بخت نصر
یانا ملك اوزا قیلدی کرشاسب حکم — نیچوك کیم قیلور ایردی لهراسب حکم
ولی توتتی زردشت آیینی اول — مجوس اولدی ایستاب آلاردینی اول
یانا ملك اوزا توتتی بهمن قرار — اوچوردی ضلالات اوتیدین شرار
اکر زابلستانغا سالدی فتور — ولی بیت مقدس غه بیردی سرور
چو اول باردی ملکینی بیردی خدای — قیزی غاکه بار ایردی آتی همای
چوتوفیق آنکا بولدی آموزکار — نیچه ییل آنکا توقتادی روزکار
وفا قیلمای اول عالم آراغه ملك — یانا منتقل اولدی داراغه ملك
شهی ایردی اول پیشه سی عدل وداد — بو بوردی جهان اهلیغه انقیاد
آنینك اوغلی دارای دارا ایدی — که آندین سونك اول عالم آرا ایدی
وزیری بولوب شاه ایله خشمناك — آنینك قصدی دین بولدی دارا هلاك
سکندر که کردونغا چیکتی لوا — آنینك عصریدا بولدی فرمان روا
کیانی لار ایردی بوتوقوز کشی — که چیکتی آلارنی فلك کردشی
ایا قیچی می دوستانی کیتور — تولا ایلا جام کیانی کیتور
که دوران که آیینی اولمیش جفا — نی کی غه نی داراغه ایلار وفا
نوایی می ایچ داغی بول ره شناس — بوشه لاردین ایت اوز ایشینکی قیاس)
مؤرخ که یازدی ملوك عجم — بو یانکلیغ قیلور داستانی رقم
که اون توقوز ایردی اوچونچی ملوك — که بار ایردیلار عالم ایچرا ملوك
ملوك طوائف که مشهور ایرور — بولار دورکه دفتردا مذکور ایرور
که اسکندر کاردان ایتی نصب — ممالك آرا حکمران ایتی نصب
آلاردین بیری اشك دارا ایدی — که کوك شوکتی آشکارا ایدی
نیچه کون قیلیب ظلم یاعدل وداد — جهان ملکیکا ایلادی خبر باد
چو اشکال داراغه قالدی جهان — قیلیب ظلمنی ایل کوزیدین نهان

جهان اشکانغا بولغاچ مقام ··· ظهور ایتی عیسی علیه السلام
چو بهرام شاپورغا قالدی دهر ··· باری دهر ایلی عدلیدین تاپتی بهر
بلاش ابن بهرام سور کاج سمند ··· فلك برجیغه محکم ایتی کمند
چو آلدی جهان هرمز ابن بلاش ··· عدالت اوتار دهر آرا قیلدی فاش
یانا نرسی ابن بلاش آلدی تخت ··· نیچه کون آنی کامران ایتی بخت
یانا قالدی فیروز هرمزغه تاج ··· اوکوش تاجورلاردین آلدی خراج
بلاش ابن فیروز چون آلدی ملك ··· تفاخر آنینك عدلیدین سالدی ملك
یانا خسرو ابن بلاش اولدی شاه ··· آنکا بر بوزین توتتی خیل وسپاه
یاناشه لیق ایتی بلاش بلاش ··· کشیکا آنینك بیرله بولمای تلاش
یانا اردوان بلاش اولدی تند ··· آنینك تیغینی هم فلك قیلدی کند
یانا اردوان ابن اشقان اواوب ··· زمانه آنینك غدرینی قواوب
جهان آلدی کودرز اشقان بنه ··· آنکاهم جفاقیلدی دوران بنه
یانا شاه تیری کودرز ایدی ··· که هرمزلیکهی بوککهن هرمز ایدی
یانا بولدی کودرز تیری اولوغ ··· آنی هم زوال ایلدی قایغواوغ
یانا توتتی عالم بوزین اردوان ··· که چیکتی آنی چرخ اخضر روان
بولارغا داغی باقی اولمای حیات ··· فلك ملکینی بیردی بات آلدی بات
کینور ساقی اول ساغر لعل رنك ··· آنکا دوریدا ظاهر ایتمای درنك
چو بوقنور درنکی فلك جامغه ··· کونکول قوءمای آغاز وانجامیغه
مغنی بوشه لارکه چیکتیم طراز ··· آلار یادیغه نغمه چیك دلنواز
که نغمنك بیله ایبر قدح نوش ایتای ··· دمی نکته دین تیلنی خاموش ایتای
نوایی بوشه لارکه کوردی جهان ··· بو کون بارچه توفراق آرا دورنهان
چو باربغه اول یان عزیمت دوروور ··· زمانی خوش اولماق غنیمت دوور)
نوا ساز دهقان آذر پرست ··· بو نوع ایتی سوز رشته سین بازبست
که تورتونجی خیل اولجا شاه ایردیلار ··· فلك قدر وانجم سپاه ایردیلار
که حالا عدم دور آلارغه مقر ··· بکرمی دوروور داغی توقوز نفر
بیری اردشیر ابن بابك ایدی ··· که بعضی ایل آنی ولی هم دیدی
یانا ایرذی شابور بن اردشیر ··· که شاهی ایدی کاردان ودلیر
اول ایتی بقاملکی ساری خرام ··· قو یوب اوغلی هرمزنی قائم مقام
یانا تیکتی بهرام هرمزغه تاج ··· جهان ایجرا عدلیدین اولدی رواج
یانا قیلدی بهرام بهرام جهد ··· که دهر ایتی تازه آنینك بیرله عهد
یانا اوغلیغه دهرآرا کام ایدی ··· که بهرام بهرام بهرام ایدی
یانا قیلدی نرسینی چرخ ارجمند ··· هم آخر عدم ساری سوردی سمند
یانا هرمز نرسی ایتی غلو ··· که قدری فلکدین آشوردی علو

نوایی

یانا بیتی شاپور هرمزغه زور | که سالدی سپه بیرله عالمغه شور
یانا اردشیر ابن هرمزغه کون | یتشتی چو اول تنکریدین تاپتی عون
یانا قیلدی شاپور شاپورکین | که آفاق آنکا بولدی زیر نکین
یانا توزدی بهرام شاپور جیش | که ایلکیکا آلدی تولاجام عیش
یانا آلدی فیروز بن یزد جرد | جهاندا قیلیب عدل وانصاف ورد
یانا شه بلاس ابن فیروز ایدی | عدالت بیله عالم افروز ایدی
قباد ابن فیروز هم توزدی بزم | بوکاخ ایچرا لیکن قوبوب قیلدی عزم
یانا بولدی جاماسب کشورستان | جهان بولدی انصافیدین بوستان
چو تخت آلدی نوشیروان قباد | اول ایتی بنا دهر آرا عدل وداد
یانا هرمز ابن انوشیروان | کیتوردی جهان جسمی ایچرا روان
چو پرویز هرمزغه چرخ اولدی یار | زمانی دا شاد اولدی ملك ودیار
چو شیرویه آغاز کین ایلادی | عزیز ایلنی خوار وحزین ایلادی
یانا اردشیر اولدی چون قهرمان | آنینك قهریغه قالمای اهل زمان
یانا کسری ارسلان تاپتی فر | عدم ملکیکا اول هم ایتی مقر
یانا کسری اولدی جهان داوری | که کردوندین اوتتی آنینك افسری
یانا دهر تورانتی قیلدی عزیز | که نسبت دا پرویزغه ایردی قیز
جهان آلدی پرویز بهرام هم | قولیغه توتوب تیغ ایله جام هم
یانا بولدی آزرم افسرپرست | کیم اول تاپتی توران بریکا نشست
یانا فرخ آلدی جهان کشورین | سالیب عدل آرا طبع دانشورین
یانا یزدجرد آلدی ملك ودیار | که دیرلار لقب دا آنی شهریار
جهان ملکین اوزملکی قیلدی کمان | کانی همان ایردی کیتماك همان
قوتولدی آلار دهر آزاریدین | کیتیب باری قالدی جهان باریدین
ایاقچی منکا جام شاهانه توت | توکانکان سایی تولدوروب یانه توت
چو کیتکوم دوروور دهر بزمی قالیب | کیتای باری کامینی می دین آلیب
مغنی سرود آیتیان رود توز | وفاسیز جهان بیرله پدرود توز
چو کیتما کالیك آندین ایرور ناگزیر | دمی خوشدل اولماق ایرور دلپذیر
نوایی بو یانکلغ اعیش دهر ایشی | وفاکورمامیش هرکز آندین کیشی
کیشی بودورور کیم اونوتسانك آنی | چو ترکینك قیلور ترك تونسانك آنی

حکایه

وحید مخنوی

وار ایدی بغداد ده برکامران | نعمت وحشمتله فرید جهان
مال فراوان ایله مشهور ایدی | ایکی کوزی طبعی کبی کورایدی
رنجه خدام طوتوب دامنن | طولانه رق نجه‌سی پیرامنن

وحيد

جر ايچون الده طبق سيم خام
بولدهدوچار اولديغى شخصه اوكون
ايدهجك اول مبلغى محسن ادا
روم وعجم اولديغى كسدن دوچار
اكسه‌سنى دوكدروب اول بى خرد
بركشى غايت متعجب اولوب
جر ايچون آچدقده كف افتقار
آردينه دوشدى ديدى لطف ايت يكيت
چون كرم ايتدى بزه بى شك الك
اهل كرم مردم ممتاز ايسه‌ك
دوندى شتاب ايله كيدركن ظريف
نه آلورم اقچه‌يى ايتسك ديلك
محرم ايدرسك بنى اسراركه
ايليه‌يم اكسه‌كى بى اختيار
قابل كتم اولمديغن بيلدى حال
ديدى كه سابقده بكا اى جوان
انلره چون اشتر مست فلك
قافله‌نك كرم رواجى ايدم
بار چكوب انلرايله صبح وشام
ايلر ايدم ايلك خدان رجا
كيل ايله اولچرسه زرى هرغنى
ايلر ايكن بويله خيال محال
نورزخى چون مه ايام بيض
معرفتى نامتناهى ايمش
خاكه نظر ايلسه اكسيروار
ويردى صد آداب ايله اكا سلام
كوشمه كلدى ديدى اى مردكار
يوز دوه يوكلمك اولور غالبا
وقت عشا اولمليوز كيم بدر
زحمت ايچون ايتمز ايسه‌ك امتناع
قول وقسملرله ايدوب استوار
دوندى طمع ايتمامك ايچون همين
قازمه كورك جمله جوال درسن

دور ايدوب اسواقى كزردى تمام
دير ايدى براقچه ويرالله ايچون
اكسه‌سنى آچوب ايدردى رجا
برعربى سله‌ٔ چهره فكار
اورميانك اقچه‌سن ايلردى رد
حكمتنى بيلمكه طالب اولوب
اول كشى احسان ايدوب ايتدى فرار
ايتديكك احسانى تمام ايتده كيت
بويمزك بورجيدر اويمك الك
اقچه‌كى آل سله‌يى اورماز ايسه‌ك
ديدى نه‌ويردك آله‌مز سين حريف
نه اوررم سله‌يى چكمه امك
وضع شتر كربه‌ٔ اطواركه
سله‌ٔ سخت ستمله فكار
ايتدى بو اسلوب ايله بسط مقال
يوز دوه ايمشدى عطا مستعان
ناقهٔ صالح اوله‌مزدى كوچك
يعنى كه آنلرله كراجى ايدم
ايلرايدم عزم ره مصر وشام
كيم بكا خرمنله ايده زر عطا
بنده بولونه ذهبك خرمنى
كلدى همان يانمه براهل حال
ديرلر ايمش نامنه درويش فيض
فيض دلى فيض الهى ايمش
خاكى ايدرمش زر خالص عيار
ناقه‌لرك يوزنده باقدى تمام
بوكلده‌جك شونده براز نسنه وار
ايك رفيق اولميه كيسه سنكا
سايه‌مز اولميه بزه همسفر
نصفنى آل هرنه ايسه اول متاع
باكاده خوش كلدى بوقول وقرار
ويردى بكا برنجه كره يمين
هب بيله آلدق نه ايسه استنن

وحيد

ايلدك اول يوز دوه‌يى برقطار
بولده كورنلر بزى چون كهكشان
چونكه شهردن چيقوب اولدق روان
غار قاپوسينه كلوب يكسره
شمع ياقوب غاره چون ايتدك دخول
نسنه يوق اول غارده اصلا عيان
فيضه ديدم نسنه كورنمز جلى
فيض ديدى جمله جهان كنجدر
دنيه‌ده هرنجه جناب خدا
يانمه كل قدرت سبحانى كور
يانمه واردقده اوصرده خدا
قرطهٔ كوش دل وجان ايت كوزم
فيض ايله مانند درون كرام
قالدى همان جزؤ كاولەم شادمرك
خواب اوله شايد ديو چكدم كدر
فيضه ياقوب بهت ايله مجنون مثال
آجيدى كوردكده بو ديوانه‌يى
ايكى كشى ايلدك اقدام تام
عودت ايدوب مال فراوان ايله
نابض اولوب عرق طمع خودبخود
مالم ايكن جمله جوال ورسن
فيض ايله يكسان ايده يوز خدمتى
يوز دوه‌يه يوكلنه‌جك بى كمان
كرچه طمع ايتمامك ايچون اودم
ليك زر اولديغنى بيلسه‌م اكر
مسئله معلوممز امر قضا
تارك دنيا يكنور دربدر
فيض ايشيدوب ديدى كه چكمه تعب
يوز دوه‌ده وير بربنى باكا بس
بويله ديوب شهره دخول ايلدك
صبح اولنجق فيض ديدى كيده‌يم
كوندز آلوب كتمه‌ده واردر خطر
بن قاپويى سد ايدوب ايتدم قيام

ايتدك اودرويش ايله عزم كنار
كيجه صمان اوغريسى صاندى همان
قارشوده برغار كورندى همان
ناقه‌لرى جمله چوكردك يره
ايلدم امعان نظر صاغ وصول
كيسهٔ مفلس كبى خالى همان
يوز دوه‌يه غارى مى يوكتلى
حرص ولى ديده‌يه برنجه‌در
لطف عميله قودى بردوا
صكره بوغار ايچره نه‌وار آنى كور
اولدى ايكى ديده‌مه‌ده سرمه‌سا
نظرهٔ اولاده نه‌كوردى كوزم
غار زر سرخ ايله مملو تمام
غارتنى نقد روان ايده ترك
كوز يوموب آچدم ينه ايتدم نظر
بنك يدم مى ديو ايتدم سؤال
غيرى اوزاتمه ديدى افسانه‌يى
يوزدوه‌نك يوكنى طوتدق تمام
شهره كلوركن سر وسامان ايله
باشلادم ايتمككه كفت وشنود
يوز شتركوه بدن برده بن
يوزده بر ايكى در آنك قسمتى
بن ياكومور در ديرايدم ياصمان
غفلت ايله نيجه‌كز ايتدم قسم
نصفنه راضى مى اواوردم مكر
غبن كه فاحش اوله ويرمز رضا
دير طمع ايتمه بكا كندى ايدر
بربوله بن قانعم اى بى ادب
غيريسى اولسون سكا آمال رس
خانمه فيض ايله نزول ايلدك
اقچه مى حفظ ايتمككه بر ايده‌يم
كيجه كلوب ايلرم آنى بدر
حوايده‌كى خرمنه ويردم نظام

وحید

خرمن ایدوب یوز یوکی دوکدم یره   قالدروب انباره قودم یکسره
طالع میمونمه شکر ایلدم   بخت هما بونمه شکر ایلدم
حفظنه فیضك ایدیجك اعتماد   اول یوکیده ویرمامك ایتدم مراد
چون طاغیلوب خرمن زوزدوم   کیل زر مهری سپهر ایتدی کم
قابومه کلدی دیدی فیض دلیر   بردوه یوکی زر معهودی ویر
بن دیدم ای شیخ بونه سیر اوله   واقعه کوردکسه اکر خیر اوله
قنغی دوه قنغی جوال قنغی مال   نه دوه کوردم نه کوچك نه جوال
هم دیدم اول مکحله بی ویر بکا   بر زر سرخ ایدیم احسان سکا
نصفی ایله بوکیجه افطار قیل   نصفنه یار بن برایب آلده آصیل
قوینته لاحول اوقیوب صوقدی ال   مکحله بی ویردی بکا اول محل
ایتمك ایچون تجربه کحلی درست   ایکی کوزم سورمه لدم جست جست
فیض نظردن بنی دور ایلدی   سرمه ایکی کوزمی کور ایلدم
دستمه براقچه قویوب پوستیز   اکسمه برسله یاپشدردی تیز
دیدی بنی آدم اولان کس اشك   حق یولنه واربنی ویرمك کرك
انجنوب اول مردم پرهیز کار   دیدی یوری بعد ازین ای نابکار
عادت ایده خالق ارض وسما   سله ایله ذل سؤالی سکا
قان آقیدر دیده دن اشك ندم   حال بودر اشته اودمدن بودم

شهرانکیزندن

وله

صندلی زیب داستان خیال   قصه خوان بدیع حسن وجمال
شمع حسنه تمام اولوب انباز   ایتدی تقریره سوز ایله آغاز
برزمان بوخیال باز کهن   کوستروب صورت جلای وطن
مهرهٔ جسمی چرخ نافر جام   ایتدی بازیچهٔ ید ایام
که دف طعن چالدی کاه نفیر   دست برهمزن اولدی میر وفقیر
عرض ایدوب حادثات شعبده لرین   بنده کوستردی خلقه هب هنرین
سبر ایدوب حالمی رفیقلرم   یار صادقلرم شفیقلرم
چاره خواهانه ایلدکجه نیاز   خندهٔ هزله ایتدیلر آغاز
بودر ابنای عالمك کاری   رسم منسوخدر وفاکاری
بولکه صانمه جان ویررلر هب   حین حاجتده یان ویررلر هب
کاسه لیس سماط احسانك   اولور اول دمده دشمن جانك
انلریده بن ایلمم تعییب   اجنبیدر دکلدر امر غریب
کلیجك مرك پایدار اولمز   آدمه کندی جانی یار اولمز
عقلا هب بوقوله قائلدر   دوست ایدنمك زیاده مشکلدر

وحید

حاصلی چونکه ایلدی دوران
بنی سنك فلاخن هجران

همچو سیاح رهنورد زار
دور ایدوب عالمی دیار دیار

چونکه روم ایلینه کذار ایتدم
یکیشهره کلوب قرار ایتدم

نهر شهری کوروب صفابولدم
برایکی تازه آشنا بولدم

زخم دیرین بولنجه مرهملر
اونودلدی براز چکن دملر

هرکیجه جمع اولوب نیجه یاران
که غزل که مناقب خوبان

صبحه دك ذوق وصحبت ایلرایدك
حاصلی دفع وحشت ایلر ایدك

برکیجه اوج ظریف شیفته حال
سائر احبابی ایتدك استقبال

غیردن بزمی خلوت ایتمش ایدك
برپری چهره دعوت ایتمش ایدك

نام نامیسی سید احمد ایدی
شیوه ونازده سرآمد ایدی

اولدی کلزار بزمه اول دلبر
فرح آور مثال غنچهٔ تر

نکه دیدهٔ کبود نما
کوکدن اینمش بلا ایدی کویا

ایلر ایکن بو وجهله تحسین
دیدی اول غنچه‌لب حزین حزین

بن کیم کیم اولهم بومدحه سزا
بندن احسن بولنمیه حاشا

بونده صد شوخ معتبر واردر
شهر مزده دخی نلر واردر

باخصوص اول کل ریاض کمال
سرو موزون کلستان جمال

شهلوند یکانهٔ دوران
غنچهٔ کلشن حیا عثمان

سرخپوش اولسه لاله‌وش موزون
قامتی اوله نیزهٔ کلکون

مدحه شایان کوزل اودر انجق
اعتماد ایلمز ایسه‌ك واربق

سحر اول شوق ایله اولوب پویان
اولدم اول ماهه دوردن نکران

بررخ مهر التماع کوروب
خیره لندی کوزم شعاع کوروب

کومش آینه‌کبی سینه‌سی آق
کردنی تیغ برقدن براق

خط یاقوت لعل رخشانی
رونق آرای رسم عثمانی

ماعضادن خبر وروب روشن
ایلدم نقل ماجرای کهن

دیدی ای مست بادهٔ دیدار
بنی مدح ایتمه ایله استغفار

راغب ایسه‌ك جمال جانانه
برطریقی ایله وار بدستانه

برقوزی واردر اومأواده
پدریدر چوبان ولی زادهٔ

نام نامیلری محمد در
جمله‌دن شهر ایچنده سرمددر

اولدی شهر ایچره اول مهك الآن
لقبی صدر اعظم خوبان

سوز مدحیله جانه اول مهوش
صالدی سوراخ کوشدن آتش

شوق ایله عزم ایدوب بدستانه
طالب اولدم متاع جانانه

کوروب اول خوش قماش رخساری
اولدی جان دل ایله خریداری

اطلس جسم صافنك کویا
تاروپودیدی صان حریر ضیا

وحيد

بالش نازه باصلانوب اول ماه
كاه وبيكاه ايدر نهانى آه
ديدم اى كلبن رياض ادب
نه هوادر بو اضطرابه سبب
ديدى رنجور عشق جانانم
مبتلاى بلاى هجرانم
ادب اولماسه مانع اظهار
ايلرايدم سكا هزار آزار
نادم اولور آنى كوروب زيرا
بنى حسن ايله مدح ايدن شعرا
برميدر هيچ ضياده شام وسحر
كرم شبتاب وكوهر خاور
نامى منلا حسين خوش الحان
حسن الخلق حافظ القرأن
ارنابود زاده در اوعاليشان
لاله اولسه اولوردى اسمى سنان
زخم جان ودل اول پسردندر
جمله فريادمز جكردندر
نيجه يوسفلرك او مهپاره
ايپلكنى چيقاردى بازاره
اولدى روبيله ضمان اولعل تر
آيت نور وسورهٔ كوثر
منفهم صفحهٔ رخندن خاص
معنىٔ نصف سورهٔ اخلاص
حسننه صوتى نه موافق اولور
كوش ايدنلر قولقدن عاشق اولور
علم افراز ناز اولوب اوجوان
ويردى بايراقلى جامعه عنوان
آتش انداز اولور نه افلاكه
دور خواندر اومعبد پاكه
جمعه كون وار اومسجد خوبه
ايله توجيه چشم اومحبوبه
مصحف عارضن قيلوب ازبر
آيت صنع حقه ايله نظر
مسجده جمعه كون شتاب ايتدم
برمناسب برانتخاب ايتدم
معتكف اولدم اوقنجه اذان
جمع اولوب خلق طولدى چون اركان
ديدى بركيمسه ناسه ناظر اولك
آيت سجده كلدى حاضر اولك
كوردم اول شاه كشور خوبى
بكيشهرك كزيده محبوبى
سجده يه واردى طاق مسجدوبام
قامتنه مناره ايتدى قيام
ارقه سين ويردى خلق محرابه
اولدى قبله اوكعبه اصحابه
محفلى ايتدى ناز ايله تشريف
برده بانجه برعبوس حريف
دوراوقوماغه قيلدى چونكه هوس
سورهٔ يوسف اوقودى اوكس
حين ترتيلده ديديلر اكا
بوملكدر دكل بشر حاشا
چونكه اتمام اولندى امر نماز
ايدوب اخلاص ايله دعا ونياز
متفرق اولوب جماعت عام
قالدى خاصان ايله اوشاه بنام
سالف الذكر اوچ كزيده جوان
همدمى صدر اعظم خوبان
آشنالق ايدوب وسيله اودم
كلديلر يانمه اواوچ محرم
دعوت ايدوب اوماه سيمابى
هالهٔ بزمه آلدق اول آبى
ديدم اى دلبر مسيحا لب
ايده اعجاز حسنك افزون رب
ايلدك حسن صوت ايله حالا
نيجه دلردهٔ غمى احيا

وحيد

کوکل اچقلغی ایدوب ناکاه — بزمز روشن ایلدك ای ماه
قطب ذاتکله قیلدك ای دلدار — جمعمز وفق چار اندر چار
کلشن رویکز کبی خرم — اوله من چار باغ ملك عجم
یکیشهر فنارده ایا — قنغی عاشق بو لطفه اولدی سزا
درت یانی جای ایده فرح البال — چار بالش نشین تخت جمال
خندهٔ شکرین ایدوب ایثار — دیدی اول طوطیٔ شکر کفتار
بو ولایتده بر محل واردر — قوری نامنده بر محل واردر
عرصهٔ وقفدر برای صفا — قرامانلو قوریسی دیرلر اکا
علم اولمشدر ای هنر مایه — قارشو یاقه دیرز بز اول جایه
چون بهار اوله آچیله ازهار — سایه دار اوله هر درخت چنار
شهر اولور بر بلورتن دلبر — قوشادر شهری نهر همچو کمر
چکر اشخاصی ایلیوب تسخیر — موجهٔ آب نهر اولوب زنجیر
اوته یاقه یه کچمکه مطلق — قوریلور نهرك اوستنده زورق
نهر بر صوف دستکاهی اولور — کوکی زورق سیاهی اولور
پیر و برنا بتون صغیر و کبیر — نیجه انبوه موجخیز کثیر
اتفاق ایله الفت ایتمك ایچون — کچر اول جایه صحبت ایتمك ایچون
او محل خلقه جای عشرتدر — یکی شهر ایچره اسکی عادتدر
کرم اولور همچو آهن تفته — صحبت خلق آنده بر هفته
تاب کرمادن اولوب آسوده — سایهٔ بیدده لب جوده
آتش عارضیله هر لبی مل — ایدر اورمان کبابی نیجه کوکل
زیور بزم انس اولور بر بر — هر درختك یاننده یوز دلبر
صدف جامه‌دن اولوب عریان — آتیلور صویه یوز درخشان
سیم تنلر مثال پالوده — دترشورلر یوزه یوزه صوده
حاصلی دیدی وصف ایدوب اوملك — صبر قیل تا او وقت خرمه دك
سکا اول موضعه دلیل اوله‌لم — کسب ذوق ایتمکه کفیل اوله‌لم
لیکن اول شرط ایله که باتمییز — دوزه‌سین حقلرنده شهر انکیز
اسم نامیسی لاله زار اولسون — اهل عرفانه یادکار اولسون
هر کوزلدن توسط ایلیه‌لم — بز میانه کیروب ویرك دیه‌لم
آله‌لم سکا بر بهانه ایله — ایکیشر بوسه عارفانه ایله
بوسه ویرمز بری بوزارسه اویون — بو بیمز بوریجی بز کفیل دیون
در دیده یی ویروب بحکم قضا — حجت نذری ایتدیلر امضا
اومبارك مقردن آخر کاز — کتدی اول چار یاربن ناچار
در دیده دلبر موافقدر — هر بری دیکرینه عاشقدر

(دیمك)

وحيد

دیمك اولمز برینه آنجقدر — چار مذهب گبی كه هب حقدر
حسن دنیاده كعبه اولسه اگر — ركن اولوردی اكا بوچار پسر)
برسحر جمع اولدیلر ازهار — یكیشهر چنده فصل بهار
بوزیلوب نرخ رایج سرما — باغلاندی درد كان شتا
گل ونركسله زین اولوب گلشن — چیقدی اصناف چارسوی چمن
پرایدوب لاله جام گلرنگی — غنچه چاك ایتدی جامهٔ تنگی
بید مجنونی ایلیوب چاروب — باغی سیلدی سو پوردی باد جنوب
گل خندانه بلبل نالان — ایلدی قوشجه جاننی قربان
یكیشهر ایچره ناگهانی سحر — قوپدی برشورش قیامت اثر
صان ظهور ایلدی برامر مهم — سوق وبازارده باجمهم
هر بری كندی حرفتنی بولوب — یعنی هرفرقه برجماعت اولوب
نقد روان ایسه گروه رجال — چیقدیلر اول مسیره یه درحال
زورق ایله اوجمع نامحصور — نهر گوستمدن ایلدیلر عبور
اوفضای بهشت آساده — ایدوب اسباب ذوقی آماده
انجمنساز عیش اولوب یربر — خیمه لر قوردیلر فلك پیكر
ناگهان گلدی اوسته اول دم — سایه صالدی اوچار نخل كرم
دیدیلر ای غریب شهر جهان — الكریم اذا وعد بخوان
ایده لم عزم فصل خرمدر — قراماتلو قوریسی بودمدر
انده گور صنع پاك یزدانی — سیر قیل جیش جمع خوبانی
اوقورز بستهٔ مصنعلر — كارلی نقشلر مربعلر
نی گبی چون بوقولی گوش ایتدم — دم بودمدر دیدم خروش ایتدم
اولدم اول چار نوجوانه جلیس — كه مربعلرن ایده م تخمیس
خوان دیشه دل اوردی پنجهٔ كام — قول خمس مبارك ایله تمام
نوله رشك ایتسه باكاجمله بشر — بشلی باراغی آچشم بوسفر
واردق اول جای جنت آسایه — باشلادق عالمی تماشایه
دیر صحرا بتان ایله طولمش — برصغزار پربلا اولمش
دل دوچار اولدی جمع خوبانه — دوندی پروانهٔ چراغانه
دیدیلر نام نهر شهر ایچره — یالی حامیدر بودهر ایچره
قننی دابر گیررسه بوآبه — آل ایكی بوسه مزد گرمابه
اهل حسنه بهانه لازمدر — لطف شاهه بهانه لازمدر
هب گوزللر بوقوله راغبدر — جمله ایفای نذره طالبدر
بز مقدم گیروب بوآبه سكا — ایكیشر بوسه ایده لم اعطا

وحید

بزدن اورنك آلوب پری رویان   چكسون ال نازو شیوه دن خوبان
بو یله دیوب اوچار تازه جوان   اتفاق ایله اولدیلر عریان
آچلوب اطلس سفید بدن   كچدی اندازهٔ نكاهمدن
جوی شفاف وصافه كیردی بتان   اولدی كویا پری یه شیشه مكان
صاف ایدی جو مثال آیینه   كومش آیینه ایدی هر سینه
نهر شیر اوزره نافلر كرداب   اولدی پستانلر اوجوده حباب
دوشدی شب لرزهٔ محبتنه بید   رعشه دار اولدی نیجهٔ خورشید
صوده رفتاری هر پری رویك   یوركن او نادر ایدی جویك
آشنالرده چوق هنر كوردی   چشمی ماهیلرك نلر كوردی
ایلدی صانكه موج نهر صفا   نیجه كرداب سرنكون پیدا
چوق كیرش چیقش اوینایوب خوبان   چیقدیلر چونكه جویدن عریان
بوسه چین اولدم اول وآخر   صولو شفتالولریدم وافر
ایك یرسركش سر آمد قد   ویرمیوب بوسه‌م ایلدی بی‌رد
دیدی اول سر وقد سیم اندام   كیمك اوله بو بوالعجب حمام
تاب یوق آفتابدن غیری   قبه كورمم حبابدن غیری
اجرت الماق دیلرسه خدامی   سویلسون باری نام حمامی
دیدم ای دلبر جفاكردار   نازدن فارغ اول مدد زنهار
اولدی بوجای دلكشك زیرا   نامی حمام قاپودان پاشا
اورته صفه سیدر زمین جسیم   هفت خلوتدر آكا هفت اقلیم
نه فلك نه قبابیدر كویا   جاملردر اكا نجوم سما
رسن قبه‌در شهاب سفید   حولیلر درسریلمش ابر سفید
روز وشب فوطه درسفید وسیاه   زرطلا ایكی طاس مهر ایله ماه
قفص نار اولوب افقله شفق   بدر آیینه دز هلال طرق
بنكه مختومیٔ وحید فنم   اشته كلخن جیدن حمامجی بنم
فرض اولور جسمك ایلمك تطهیر   كیرالدنجه ای صنم كل كیر
كرمندن او آصف سامی   بكا باغشلادی بو حامی
حافظ دین مصطفی پاشا   صدر جم پایه قاپودان پاشا
كشتیٔ دانشنده اولسه جلیس   غار دیان اوله‌مز مراد رئیس
دور عدلنده عقدایدوب خلعت   آتش آب ایله اولدی كرم الفت
نیجه بحریٔ آتشین زیرا   آلدی قوینده صاقلادی دریا
كیمسه دن كیمسه ایتمز آه وانین   دور اندن مكر وحید حزین)
آصفا زیب صدر معدلتا   كا مبخشا سنوده منقبتا
راز پنهانم ای كریم نسب   چونكه معلوم دولتكدر هب

(اوسیبدن)

وحيد

اوسبيدن جنابكى بوفقير
دور اولوب بزم كامدن ناكاه
كهر قدرم ايليوب پامال
ايدرم كاه وكه بيأس واميد
رقه وشام وكعبهٔ دهرى
آلتى ييلدر كه زار ومهجورم
دشمنم بيلم عذر ايدهم هرباز
كنهم چوق خدا بيلور اما
باب توبه اولندى مى منسد
باخصوص اى خديو نادره فن
قلبز نلك مى ايلدم بر آن
حرم اهل عرضه مى كيردم
اويله فرض ايدهلم نعوذ برب
ايتمش ايسه مده جرم بى پايان
بيك بنم كبى متهم بولنور
مصطفانك شفاعتى انجق
اولمز ايسه وسيله مرحمته
نظم اوقومايهيم كتاب ايسه ده
قيلهيم فارسى لغتله عمل
بعدازين بنده ايدهيم اظهار
جاهلم ترك مركب اطوارم
ايدرم ذكر اولنسه ابن كمال
دكلم حاصلى بنى آدم

ايدرم عرضحال ايله تكدير
جرعه كبى اياقده قالدم آه
چرخ دون ايتدى زبور خلخال
كندى كندمله كفت وكوى شنيد
طولاشوب جاى ايدوب بكيشهرى
غربت ايلده عيالدن دورم
كنهمه بيلم ايدهم استغفار
قنغى جرمم بلاسيدر بوبلا
نه كنهدر عفو اولنمز ابد
اوكناهى هنوز بن بيلم
بوقسه يازدم مى ساخته فرمان
دشمن دينه قلعه مى ويردم
قولك ايتدم بوملعنتلرى هب
دكل ايسه مده لايق احسان
كه شفاعتله جرمى عفو اولنور
اولور اهل كبائره ملحق
معصيت كبى توبه معرفته
شعره شغل ايتمم ثواب ايسه ده
آبدست آلمدن بويايم ال
وسخ جهلى غازهٔ رخسار
خرلايفهم علف خوارم
جريد آنمق بيلورمى دبوسؤال
صانكه جنديلرك بريده بنم)

لطيفه دن

سنبلزاده وهبى

اى بنم نور دوچشم املم
پدرانه سخنم كوش ايدهسين
وارميدر فائدهسى دنياده
ارث اولورمى اب وجدك هنرى
انبيا وارثى اولمش علما
ماللهٔ علمى مساوى صانمه
اغنيا مفلس اولور بردمده

درج دلده كهرلى بدلم
دركبى كوشكه منكوش ايدهسين
ديسه لرده سكاوهبى زاده
علميدر نجل اصيلك پدرى
آكه كيم بونه وراثت نه غنا
ماله رغبتله واروب الدائمه
كورمشز نيجهسنى عالمده

وهبی

مال برنسنه كه چوق دشمنی وار   يولنی بكلجی رهزنی وار
علمه سینه‌كی ایله مالی   صاقلسون مخزنه هركس مالی
علما چكسه‌ده فرضا خسران   علم سرمایه‌سی بولماز نقصان
آتشه یانسه جهان حرق اولماز   قوپسه طوفان صویه‌ده غرق اولماز
جبر ایله حاكم و والی آله ماز   قالسه میدانده خرسیز چاله ماز
كسرونقصان ویه‌مز بذل وسرف   بوقدر آنده خطر محو وتلف
بویله صرفیله اولورمی افزون   بره چكسون هله مال قارون
دار عقبایه برابرجه كیدر   هم جهانده براغور نیجه اثر
صانمه تحصیل فنون اوله جنون   بوسوزی سویلمز الا مجنون
كیمیا فضل وهنردر انجق   استمز كلفت عقد زیبق
علما هب ایشن التون ایلر   كیمیا كرجكرینی خون ایلر
اهل علمه زر وزیوررخ زرد   بوكلنور مال اشكی صرتنه درد
عالم فاسق اولانسدی ترجیح   جاهل عابده بانص صریح
اولی سعی وصوكی موهبه در   قولنه جانب حقدن هبه در)
خواجه‌كه ایله بغایت تعظیم   حق استاد عجب امر عظیم
حرف برنكته‌ٔ من علمنی   آكلا در قیلدیغنی بنده‌سنی
قید محنتدن اولور آزاده   دائما قوللق ایدن استاده
خواجه‌یه هركیم ایدرسه آزار   كورمدك اولدیغنی برخوردار
طالبه خیر دعای استاد   دوجهانده سبب نیل مراد)
علم تفسیر واحادیث واصول   آدمی جنته ایلر موصول
فقه ایسه بحر عمیق عرفان   واردر آنده كهر بی پایان
علم ابدان آكا هم توأمدر   بلكه آندن دخی چوق اقدمدر
چونكه صحیح اولمیجق اصل وجود   علمه بذل ایلیه مزسین مجهود
علم طبه ایده كوركیم دقت   اوله سین قادر حفظ صحت
اوقو اسلوب حكیم اوزره همان   فن تشریحده ده ایله امعان
قالمدی شمدی طبیب حاذق   اولدیرر خلقی كیدیلر بازق
اقتضا ایتسه تداوی وعلاج   اولمه اویله جهلایه محتاج
ایتمه آنكله ولی كسب معاش   خسته‌لر مالی ایچون چكمه تلاش
كندی دردین براغوبده آدم   نه بلاغیری یه سورمك مرهم
لیك اول فنی ایدركن تحصیل   ایلمه قول حكیمی تأویل
كیراودر حكمت رب متعال   حكما سوزلریدر وهم وخیال
كوربنوركرچه موافق عقله   اكثری لیك مخالف نقله
فلسفیاته توغل ایتمه   روز وشب آنی تأمل ایتمه

وهبی

فلکیات و طبیعیاتی … انفعال وکم وکیفیاتی
اوقیوب بن دخی کشف ایتمشیدم … فلسفی مسلکنه کیتمشیدم
جمله برهانلریدر نامو ثوق … حکمت خالقی بیلمز مخلوق
آنی نه صاحب قانون آکلار … نه ارسطو نه فلاطون آکلار)
منطقه ایله ولیکن اقدام … خلط ایدردکله کیم دیرسه حرام
حد ذاتنده اودرفن دقیق … که ایدر طالبن اهل تحقیق
نفعیدر حاصلی بحد وقیاس … بیل نتیجه آنی هرعلمه اساس)
چیقررلر سنه ده برتقویم … اولمه سن طالب علم تنجیم
رجم غیب ایتدیکیچون اهل نجوم … اولدی مانند شیاطین مرجوم
اکثری سوزلریدر کذب صریح … نه عمل بیکده بری چیقسه صحیح
نیجه منحوسه ایدر نسبت سعد … کذبی تصدیق اولنورمی من بعد
شاهد حالی دکلمی باری … آنلرك ظاهر اولان ادباری
چوق منجم بیلورم بی پیوند … یلدزه آقچه ایچون آتدی کمند
ایتدی موت هلاکو بی عیان … زایچه سازی زیج ایلخان
قالدی حیرتده کوروب خواجه نصیر … کوردی کیم پردهلیدر چشم بصیر
بوسعید ایتمش ایدی نیجه زمان … رصد آرایٔ زیج کورکان
بیلمدی قاتلنی یاننده … زخمی کار ایتمیجك جاننده
باشهاده بیلورز عالم غیب … رب علامدر انجق لاریب
صورت حال خسوف ایله کسوف … اولور ادنی عمل ایله مکشوف
آنی ظن ایلمه برامر عظیم … اوحسابی سکا ایتدم تفهیم)
سحر ایچون ثبت‌وارون اوقومه … رقیه‌خوانلق ایله افسون اوقومه
اولمیوب سحر حرامه میال … شعره سعی ایت کهاودرسحر حلال
اخرج اخرج دیمك ایله نه چیقر … کیم یاپر آنی که الله ییقر)
کیمیا علمی کیمی ایتدی غنی … سیمیا سیمه باترمز بیلنی
جلدکی قولی یالاندر جمله … اومجلد هذیاندر جمله
جابرك اکلاشوز بطلانی … بی نتیجه بیلورز برهانی
اصطلاحات مزیفدر هب … برآلای قول مزخرفدر هب
زروسیم آدی ایمش شمس وقمر … بویله اسماده سمادنمی ایمز
کیم بیلور زیبق رجراج ندر … موی سردهننه محتاج ندر
بویله لافه قاپیلوب نیجه فقیر … قرعه دن روحنی ایلر تقطیر
مالنی ناره یاقر مفلس اولور … آلتون آدی بوز بلورده مس اولور
چوغی مأیوس اولیجق آخرکار … قلبزنلکده ویرر کاره قرار
نیجه تحویل اولنور ماهیت … کارکر اولمیه بونده صنعت

وهبی

بیله سین انجق ایدر رب قدیر
اوقوسك علم تصوف نه ضرر
چون اودر علم شریف ابرار
قوم صوفیه در اهل تحقیق
واردر اول زمره ده چوق صاحب حال
صاقن اسلافه صاقن طعن ایتمه
ایلمه تخطئهٔ قول فصوص
هیچ یاقشماز هله اهل دینه
کور فتوحاتنی کیم اول تحریر
صانمه کیم راه شریعت بشقه
شمدی کور دکلرك اهل تقلید
نه شریعت نه طریقت اکلار
اکثری دیش بیله یوب قربانه
بوکا راضیمی اولور رب خبیر
آغلایوب خلق ایناندر مغبچون
طالغه توحیدی دیو جوش ایدرلر
کورسه لر برکوزل اوغلان کلیور
تاقیه قایمق روشنده آکاه
ستر ایچون ایلدیکی خذلانی
حاش لله ندر اول قول سخیف
بولنور نیجه وجودی مذهب
واردر اول زمره ده ضعف ایمان
اویله ملحدده کرامتمی اولور
بونلرك ظاهر اولان بطلانی
برکوی بونلری ایلر انکار
ینه سن ایلمه طعن وتشنیع
قلب درویشه طوقنمه حذر ایت
اوله چون جذبه سی من عندالله
بیلورز آغزی ایله قوش قاپه ماز
صانمه الفنلرینی احسندر
موسیقی فنده حکمتندر
بیلورم راحت ارواح اما
بسته خوانلق سکاشایسته دکل

حجری جوهر وخاکی اکسیر)
پاك بیل تصفیهٔ باطن ایدر
کنج اسرار حقایق آثار
دل صافیلری دریای عمیق
واصل رتبهٔ اعلای کمال
متعصب روشنده کیتمه
اصطلاحات اوله شاید مخصوص
افترا حضرت محیی الدینه
نیجه اسرار ایدر آنده تحریر
مسلك اهل طریقت بشقه)
بکزه مز انلره کرشیخ ومرید
نه مجاز ونه حقیقت آکلار
کوز دیکرندره باقر احسانه
حلقهٔ ذکر اوله دام تزویر
دونه لر آقچه یه دولاندر مغبچون
عشقنی آچمغه می نوش ایده لر
دیه لر تکیه یه قربان کلیور
سکه صورتله ایده خلقه کلاه
حاجی بکتاشه ایده بهتانی
دیه لر ساقط اولورمش تکلیف
نیجه زندیق وحلولی مشرب
انلرك عرقنه کیرمش شیطان
اولیا اهل ضلالتمی اولور
صانمه اسلافه ویرر نقصانی
سویلمز حق سلفده کفتار
اهلنه راجع اولور فعل شنیع
فقرا در دیو حسن نظر ایت
ایتمه مجذوبه حقارتله نکاه
آدمی یپقسه ده آنلر یاپه ماز
اوزاق اولمق فنی مستحسندر)
علم اصحاب طبیعتدندر
مایهٔ قوت اشباح اما
سلسله‌ك انلره پیوسته دکل

وهبی

دیده مطربله یللا یللی
طبعك ایلرسه اگر میل نوا
نایه تضییع نفس ایللی
چالله اوبله دودکی مولانا
پرده سزلکدر امان ایتمه کمان
نه رزالت دیه‌لر سنطوری
نغمه‌ده گرچه نیجه حالت وار
اولیجق سمع حقیقت آگاه
شو قله زمزمه‌لی آوازه
طبع انسان نیجه ایلرکه قرار
ادبیات ایله تاریخ وسیر
آنلر ایله نیجه معنا بیلنور
بیلمین بونلری پك غافل اولور
انتساب ایلیه گور تاریخه
اوقیوب تجربة الامصاری
نه صفادر بیله سین حال امم
اوله‌سین واقف اطوار دول
جنك وصلحن بیله سین فائده‌سن
حال عالمدن اولوب یعنی خبیر
نه زمان درج دهانك آچه سین
ایشیدنلرده صفالر بوله‌لر
هرقفادن ایشیدوب پرآواز
شعر وانشا هنرك اعلاسی
شعرا طالعیدر سهم الغیب
نه صفا رند سخندان اولمق
شاعر ماهره سلطان دیرلر
باخصوص اوله فضائلپرور
شعرینی ایلیه علمه تطبیق
سویلیه طوطی کبی گفتاری
هله خوش بیلدیگمز معنادر
آنی جمع ایلمش اشته وصاف
آکا تقلید ایدن اهل انشا
گرچه لاف هنر ایلر چوقدر

اوله هر طنبوره‌نك اورته تلی
بیل مقاماتنی بی صیت وصدا
اوقلیوب یعنی آنی نیللی
که دینه آدیکه نیرزن مثلا
یافشورسینهٔ جوربجی یه کمان
شهرنك یاخود اوله طنبوری
نیجه دقت ایده‌جك حکمت وار
ایشیدر نیجه صدای جانکاه
بلبلك قوندیغی چوقدر سازه
حظ ایده اشتر اشکسته مهار)
سیرت اهل ادبدر یکسر
دهرك احوالی نه رعنا بیلنور
علمی وار ایسه دخی جاهل اولور
که سزا اولمیه سین توبیخه
کشف وتحقیق ایده‌گور اسراری
جمله مضبوط اوله احوال امم
سکا معلوم اوله اسرار دول
دولك اوگرنه سین قاعده‌سن
اوله‌سین صاحب رأی وتدبیر
بزم عرفانه گیرلر صاچه‌سین
باقه‌لر آغزیکه حیران اوله‌لر
دهنك ایلمه شاشقین کبی باز)
یعنی هر معرفتك رعناسی
شعره طعن ایلمه‌در غایت عیب
زیور مجلس عرفان اولمق
شان ورتبه صاحب دیوان دیرلر
فیض اسرار علومه مظهر
بیله مفهوم معانیٔ دقیق
اوله همقدر شکر اشعاری
بولنور منشیٔ شاعر نادر
طرز اعجازده حق الانصاف
اولور البته حقایق پیرا
لیك وصافی بیلور هیچ بوقدر

وهبی

شعر و انشا ایکیسی توأمدر
ویسی ورکسیدر کار قدیم
کندك ایجاد ایده کور آثاری
فن امثاله ایدرسك همت
فارسی وعربیت لازم
بو العجبدر هله ابنای زمان
فارسی کوبی قزلباش صانور
عربی کرچه هنردر سوز یوق
بلی انواع نقوشك کوزلی
سمیکی ایله اما مقصور
اولیجق خبط وخطا املاده
لیك اولماز ایسه املاده غلط
اولمه سن تخته وطاش نقاشی
لعب ولهو ایله چودنیا مشحون
نه روا دوندره صاحب خانه
نرده کوردم ایسه نرد وشطرنج
زار درکاری اولورمی دلشاد
نیجه سی برپوله اولمش محتاج
دخی شطرنجدر ادباره قرین
ایومنصوبه سنه اسم وصفات
عجمیسی دخی ماهر کچنور
تخته باشینه کچوب شاهانه
خیلی فرزانه ایدر دعوایی
قیزارر کرچه رخی خجلت ایله
کیش کیشه صرف ایدر امانفسی
ادعایی براغوب آخر کار
صیصه وداهر بنی سیر ایتدك
اکثری آلت شطرنج مثال
صانکه حلاج ایدی حق الانصاف
نه روا بو یله او یونه طاله سین
کرچه شطرنجده چوق صنعت وار
بر او یوندر آکا عالم بابلور
لیك ادمانی دکلدر مقبول

لیك انشا دخی بك الزمدر
شمدی متروکدر اطوار قدیم
چکه مم بصمه قالب کفتاری
کلور انشای کلامه قوت
یعنی انلرده مهارت لازم
کورمشز چوق متعصب نادان
صائب وشوکت او قورسك اوصانور
فارسی لیك شکردر سوز یوق)
حسن خط اولدیغی مشهود وجلی
ساده خط ایلمز اتمام قصور
حسن خطدن نه چیقر معناده
اوقنور اولسه ده خطك اوسط
ایتسه لرده سنی تخته باشی)
استمز عاقل اولان غیری او یون
خانه سن ملعبهٔ صبیانه
مبتلاسنده هویدا صدرنج
قالمه ده مهره بششدر زاد
قوری تخته اوزرنده یاتور آج
آنی اکلنجه ایدر معزولین
طمه یه چیقمه امش یاخود مات
فرزی طرح ایتمکه قادر کچنور
فیل سورر آت چیقرر میدانه
یکیلورسه کوره سین غوغایی
طورماز او بنارینه کرمیت ایله
قپانور پردهٔ آچاز ده سسی
صلح اولور قیمه چار وناچار
یعنی چوق ماهر بنی سیر ایتدك
خانه بخانه کزر روز ولیال
اوکدی کیتدی جهاندن صحاف
آت فکر یله پیاده قاله سین
نیجه عبرت الهجق حالت وار
بیلمسی نوع هنردن صایلور
که ایدر آدمی غایت مشغول)

وهبی

حرفکیر اولمه ظرافت صانمه ‌ ‌ سوزیکه کذب ودروغی قاتمه
شاعر اولسکده یلاندن حذر ایت ‌ ‌ طوغری یولدن ره صدقه کذر ایت
دهن کاذب اولور زهر افشان ‌ ‌ پردر املاده یلان ایله یلان
آتشه یانسه‌ده بیت کذاب ‌ ‌ ایناتوب کیمسه کتورمز آکا آب
نه سعادت سکا صادق دیه‌لر ‌ ‌ اعتماد ایتمکه لایق دیه‌لر
مجلس آرالق ایچون الحاصل ‌ ‌ اولمه تزیین کلامه مائل
بیلورز چوق متشدق چلبی ‌ ‌ نازکانه آچیلوب غنچه لبی
کوزینی قاشنی برخوش سوزه‌رك ‌ ‌ اوینادوب باشنی آغزین بوزه‌رك
اصطلاح اوزره تکلم ایلر ‌ ‌ باقوب اطرافه تبسم ایلر
سوز بیلور ناطقه پرور کچنور ‌ ‌ خیلیدن خیلی سوز آکار کچنور
بیمحل فقره‌یه آغاز ایلر ‌ ‌ ظن ایدرکیم هنر ابراز ایلر
جوش ایدر صانکه یم عرفانی ‌ ‌ اصطلاحاته بوغار یارانی
کوستر کندو بی قاموس لغات ‌ ‌ سویلیوب نیجه عربجه کلمات
بسط ایدوب کاهجه مخلوط کلام ‌ ‌ فارسی خلطنه ایلر اقدام
ایدر الفاظ غریبه آهنك ‌ ‌ صانه سین وانقولیذر یافرهنك)
کیمسه‌یی ایتمه صاقن استهزا ‌ ‌ کورمه حقك قولنی هزله سزا
خوبدر کرچه لطافتله مزاح ‌ ‌ اولمیه لیك مؤدئ سلاح
کورمشز اولدیغی هزل وشقا ‌ ‌ اصدقایه سبب بغض وشقا
مجلسك مجلس عرفان اولسون ‌ ‌ هرکورن شوقله حیران اولسون
یعنی هرلفظك اوله پرمعنی ‌ ‌ ارتکاب ایلمه ما لا یعنی
کلمسون سمتکه ارباب نفاق ‌ ‌ شخص تمام رذیل الاخلاق
کیمسه‌یی فصل ومذمت ایتمه ‌ ‌ اهل غیبت ایله الفت ایتمه
غیرینك ذمن ایدن شخص دنی ‌ ‌ بلکه مدح ایلمز البته سنی
حذر ایت کیم اوبقوله نکبت ‌ ‌ کندو قولن سکا ایلر نسبت
کورمشز کیم چوغنك افسادی ‌ ‌ اولدی انواع شقاقه بادی
دائره‌کده هذیان سویلتمه ‌ ‌ اولور اولمازه یلان سویلتمه
خانه‌کی ایتمه حوادث خانه ‌ ‌ سکا لازم دکل اول افسانه
دولته دائر آچلسه صحبت ‌ ‌ منعنه ایله اوساعت غیرت
بزه انجق یافشور خیر دعا ‌ ‌ ایلسون آنی مؤید مولا
وار نیجه حدیثی بیلمز نادان ‌ ‌ بی ادبلك ایله سویلر هذیان
ناسزا خلط کلامه مائل ‌ ‌ بیلسه‌ده حقه دکلدر قائل
اهل جاهی اوتوروب هزل ایلر ‌ ‌ کیمی نصب وکیمی عزل ایلر
اوبله دلال مصیبت چوقدر ‌ ‌ عرض وانصاف وحیاسی یوقدر

وهبي

بولنور نیجه بغیض عالم
طاق اقبالدن اولمش دوشکون
الله دامن دولت کیرمز
تسلیت ویرمك ایچون سینه سنه
اولا باشلایوب آه وواهه
جمله سی اهل خیانت دیه رك
کندو زعمنجه ویرر دهره نظام
ظن ایدر آنی نیجه ظاهر بین
اولیسه مرتکب ومفسددر
او مقوله متجاسر قوال
بی محابانه جسارتلر ایدر
یوریوب فصل کبار عصره
بیلورز اویله هزاران منحوس
آغزینی آچدقجه مصیبت سویلر
پك یقین اولدی قیامت دیه رك
کاه مهدی چیقرر که دجال
اولسه اقبالله اما شادان
دکلمه اویله کریه اقوالی
احترام ایله شریف النسبه
اختلاط ایتمه فرومایه ایله
جستجو ایتمه یاران وجلیس
ناسزا بزمه صاقین کیتمکدن
کاه احبابی زیارت ایله
کوریجك شائبهٔ استثقال
واردیغك یرده کوزتمه صدری
اولمه خانه کده دخی صدر نشین
وار ایسه جوهر ذاتکده کمال
یوغیسه مایهٔ فضل وهنرك
ذاتکی ایله سزای رغبت
متواضع اولانك رتبه رفیع
کبر وعنوان ایدن اهل تلبیس
حضرت آدمك اول اولعین
ایلمدی عجب وغروره آهنك

بی سبب دشمن ارباب نعم
کچینور دولته کویا کوسکون
قبضهٔ شوقنه فرصت کیرمز
چاره امیدی ایله کینه سنه
طعن ایدر زمرهٔ اهل جاهه
کندوسن صاحب امانت دیه رك
ایدرك رابطه سز خلط کلام
قصدی غیرتکشیٔ دولت ودین
رأی وتدبیری دخی فاسددر
منقرض اولدی دیو جمله رجال
سوز ایله قیلمق ایچون دفع کیدر
طاش آتار نیجه معلا قصره
سوزنی بیلمز اولنجه مأیوس
طورمیوب سویلر اونکبت سویلر
کوریور نیجه علامت دیه رك
یقلور دیر بوجهانی فی الحال
عمر دنیایی ایدر بی پایان
اوغراسون باشنه سوء حالی
صاحب عرض ووقار وادبه
مبتذل زمره سی پس پایه ایله
کتب فاخره وش وارمی انیس
قدرینی محو وهبا ایتمکدن
لیك اطوارینه دقت ایله
قالقه کورطورمه اوتورمه فی الحال
پست اولور طالب صدرك قدری
کوشه یه چکمه اولوب فخر آیین
جایك اولسه نه ضرر صف نعال
وارمیدر فائده صدر اولسه یرك
کچوررلر سنی صدره البت
رتبه وقدرینی ایلر ترفیع
لایق لعنت اولور چون ابلیس
اولمدی سجده سنه سر بزمین
صکره اولادینه اولدی یزه ونك

وهبی

متکبرلر اولور بو یله حقیر
لیك هرشخصه تملق اتمه
سکا کبر ایلینه کبر اتمك
اولسه ده فخره سزا اسبابك
زر وزیور یاقشور نسوانه
اهل ایمانه نظافت لازم
کیمه سفلیت ایله کبرلو لباس
ایتمسون حدی تجاوز انجق
کورکی صانعه سبب عنواندر
مایهٔ فخر اولهماز ثوب حریر
ستر ایدر عیبنی انسانك هب
کرچه حلم اولدی پسندیده نما
بنه آدمده حمیت لازم
واردر اسماء الهیده صبور
کظم غیظ ایله دخی عفو جمیل
مشکل اما که بشرده بوخصال
آدمی غیرت ایله بعض امور
باخصوص ایده شماتت اعدا
عفو اکرچه ایو نام آلمقدر
اولمسه رخصت اکر نوعما
ممکن اولدقجه چالش عفوه ولی
اهل علمی بولوب ایله توقیر
کورکنه بورکنه باقمه اصلا
پوستی صرتنده کزر حیوانك
خاك ایچنده در وکوهر بولنور
نیجه بول یکلی مفخم کوردك
اویله چوق قوجه قاوقلی جهلا
کوربنور خیلی عجیب الهیکل
کوربجك پیرلری اکرام ایت
زور پرواز و پرتیره کمان
یعنی پیران ایله ایله الفت
انلرك تجربه سی اقوادر
کرم وسردین چکمرك دورانك

کبره راضی دکل اول رب کبیر
طور ذلتله تخلق اتمه
صدقه ویرمه کبیدر بی شك)
اویدر اقرانکه هر اثوابك
جامهٔ مرد کرك مردانه
جامه ده یعنی طهارت لازم
پاك اثوابه نظر ایلر ناس
سفها ذیلنه اوله ملحق
قوری برپوستکی حیواندر
یازبلاغتله حریری یه نظیر
نه کوزل جامه اتمش ثوب ادب
اولمیه حلم حماری اما
بعض حالاتده غیرت لازم
اولدی براسمیده اماکه غیور
اولدی ممدوح خداوند جلیل
مکر اقدار ایده رب متعال
انتقام آلمغه ایلر مجبور
آکا طاقت کتورلمز اصلا
انتقام آلمده کام آلمقدر
منتقم اولماز ایدی نام خدا
حسن اخلاقك اودر بك کوزلی)
نا ایده علمکی الله توفیر
عرف وظرف آدمی اتمز اعلا
علمی صدرنده اولور انسانك
کپنکده دیدیلر اربولنور
مجالس بخشده مفخم کوردك
باشنه صاردی تعظمله بلا
مبحث علمی آچنجه باشی کل)
احتیاجی وارایسه انعام ایت
بودر آکاه مثل پیر وجوان
نصح وپندنده بولورسین قوت
نیجه سی اهل دل ودانا در
آکلامش نیدوکنی دنیانك

وهبي

کهنه تقویم دیو بده آتمه
سوزینی ایتمز ایسکده اصغا
پدر و مادره تعظیم ایله
اف دیمه باشکه اورسه فرضا
وار ایسه خویش وتبارك سائر
تجربه ایلمشوز عالمده
بربرینه حسدی ظاهردر
بوسوزم صانمه تهی اعلاییل
اقربانك حسدیدر مشهور
عم وعم بریازیلور املاده
هب عقار بدرا قارب یله سین
مشفق ومخلص نادر بولنور
اغنیاسی وار ایسه فاسداولور
بیلورز نیجه کبار دولت
اقرباسیله بلاسن بولدی
سکا ایتدم بوقدرجه افهام
لیك سن حسن موالات ایده کور
آکله مفهوم اولی القربایی
صله در موصلهٔ رحمت رب
اقربا اولسه ده فرضا دشمن
اولیجق بعض وعداوت درکار
انلرك عیبنی قلمه افشا
وعد لطف ایلر ایسك آز ایله
وعد عرقوب دکلدر مرغوب
بعض ذات ایلیوب اظهار همم
اولیجق نائل جاه واقبال
عیبدر اویله مواعید دروغ
صادق الوعد اولور اهل همت
اوچدیلر قافه همم اصحابی
احتراز ایلیه کور خستدن
زنده در تاابد اهل کرم
بخل ایله اولدیغیچون پك مردود
سبب عزت اولور جود وعطا

بونامشدر دیو مفته صانمه
ایتمه معتوهی دخی استهزا
یعنی افراطله تکریم ایله
دائما ایلیه کور جلب رضا)
اولمه چوق دائره سنده دائر
وار بوخصلت که بنی آدمده
اقربا ده هله پك باهردر
بللو در وقعهٔ قابل هابل
خصمی خصمی بیلور اهل شعور
فرقی برنقطه در انجق ساده
بربرینه متقارب بیله سین
بیك ایچنده ایکی یار بولنور
فقراسی دخی پك حاسد اولور
صدر پیرای مقام رفعت
انلر ایتدی اوجزاسن بولدی
قیل تواریخه نظر آکله تمام
اقربا ایله مواخات ایده کور
ایلمه کندوکی پك هرجایی
قطع رحم ایتمك اولور بعده سبب
اجنبیدن بته البت اهون
ایتمه بیکانه یه کشف اسرار
عاقبت راجع اولور قبحی سکا)
لیك موعودیکی انجاز ایله
صکره خلفیله اولورسین محجوب
وقت عزانده ایدر وعد کرم
ایدر انجازینی ترك واهمال
شمع جاهنده قوماز نور فروغ
شمدی اول زمره ده واردر قلت
صانمکه عنقادر انك اصحابی)
کندوکی قورتار اوسفلیتدن
دخی طی اولمدی نام حاتم
کیرمدی مصحفه نام نمرود
خلقه شیرین کورینور اهل سخا

(خست)

خست اربابی اولان شخص دنی — ظن ایدر کیم اوله مال ایله غنی
مال ایسه آدمی ایتمز اغنا — اولا کلمیجک قلبه غنا
چشم حرصی طویورر خاک انجق — موت ایدر چرکن انک پاک انجق
اهل خست هله بک نکبت اولور — خلق ایچنده قتی بی حرمت اولور
منتج خیر اوله ماز آمالی — دوستی یوق دشمنه صاقلر مالی
قاریشوب غیریسنک قسمتنه — صانکه صاقلر قیزینه عورتنه
هیچ دوشنمزکه کبرسه اواشک — ییه‌لر عورتنی یفعلیه‌رك
کنج ایکن حرصی ایدن مایهٔ جان — کندوسی پیر اولور حرصی جوان
ریشهٔ نخل کهنسال مثال — کوکلشور حرصله طول آمال
اولسه‌ده نقد کثیری موجود — ینه انلر فقرادن معدود
بسط کلی ایسه‌ده نامقبول — الکی بوینکه ایتمه مغلول
اقتصاد اوزره کرك یعنی سخا — اولیه واصل طور سفها
مال موجودی ایدوب محو وهبا — یاقشورمی کیه‌سین صکره عبا
صاچه‌رق اقچه‌کی ناحق یرده — اولمه محتاج صاقین نامرده
بوقدر انصاف وحیاسی خلقك — چوقدر اویله سفهاسی خلقك
اکل ایدر مالکی اولجه تمام — صکره ویرمز کوریجك یولده سلام
بولیجق اهلنه ایله کرمی — خلقه بیهوده طاغتمه درمی
لیك وار نیجه حیاسز جرار — اتخاذ ایلمش اول صنعتی کار
کیمسه‌دن شرم وتحاشی ایتمز — قپویه دیکسه عصایی کیتمز
بعضیسی مکه مدینه عربی — اکثری مصری وشامی حلبی
کیمی سایس کیمیسی زعکام — صار یبوب شمله بورنمش احرام
کسوت جری تمام اویدرمش — حاجی‌فشفش دیونام اویدرمش
ظاهرا دیرسه‌ده شیئاً لله — آلور البته اوخواه وناخواه
ال آچار اولمسه داخی محتاج — قارنی طوق اولسه ینه کوزلری آج
بعض اعمی کوریتور پایی شکست — طولاشور کاسهٔ دریوزه بدست
طوتدیغن جبرایله تجریم ایلر — بالکه شیخی بونی تعلیم ایلر
بدصدا بویله دیلنجی یه تمام — خرکدادر ظرفای اعجام
بعض جرارده شاعر کچنور — جراثقالده ماهر کچنور
طاغیدر خلقه مزیف تاریخ — اوله‌رق لایق لوم وتوبیخ
ایشیدن یونس الهیسی صانور — بواداسن کورن آدم اوصانور
سوزلری برچورك آقچه ایتمز — جائزه آلمسه قاقوب کیتمز
سنی مدح ایتمك ایچون جراره — صاقنوب ویرمیه‌سین برپاره
لیك انعامه سزادر او فقیر — که قالوب دست ضرورتده اسیر

وهبی

آتش فقر ایله سوزان اولمش — جگری درد ایله بریان اولمش
صبر ایله تاب وتوانی کسیلور — تیغ یأس ایله امانی کسیلور
ینه سترہ چالشور احوالن — عرض ایدر رب کریمه حالن
اوتانور جز وسؤال ایلمکه — سفره باشنده اوتورماز یمکه
سرینی کیمسه‌یه فاش ایلیه‌مز — آچ یاتور آغزین آچوب سویلیه‌مز
باخصوص اوله عیال واولاد — ایده‌لر نان طلبیله فریاد
ارایوب بویله فقیر ناکام — دائما ایله عطا و انعام
صدقه اشته بوکونه احسان — صدفه دوشمه کیدر نیسان)
خواجه کانلق دیمش اول نابی — شمدی سد ایلدیلر اول بابی
کثرتی مانع اولوب عزتنه — سبب اولدی چوغنك ذلتنه
اکثری دائره‌سن بسلیه‌مز — دفتری اولسه‌ده چالوب یه‌مز
سر وسامانی خراسانیدر — مفخری خواجهٔ دیوانیدر
آچلغندن آتنی صاتسه مثال — قالسه راجل ینه دیر نحن رجال
بعضیسی مائل اولوب عنوانه — چالیجق عیدده مهتر خانه
فخر ایدر خیلی ممنون کورینور — سیر ایدن خلقه مطنطن کورینور
پك بیوك غلغله ایلر اظهار — ایشیدن اولدی صانور دفتردار
او ایسه مصرف عید ایله ملول — دوردن خوش کلور آواز طبول
باشنه کیدیکیدر قوری قفس — متواتر اولان ایرادی نفس
مال صراف ایله در عنوانی — ویره‌سی اوستی ایله ارکانی
کلیجك وقت ادای دینی — خسته‌یم دیر قپایوب ما بینی
بقاسینه دیکیلورسه قره بت — دیه‌مز چبق بقیلوب کیت بره ایت
خواه وناخواه مدارا ایلر — دینه وعده تمنا ایلر
دیرکه یاقلشدی هله توجیهات — بو بلادن بولورز غیری نجات
یا عطیه آلورز یا منصب — ویره‌لر بلکه براعلا منصب
بویله لاف ایله بکر اوقاتی — کوزه‌در لیلهٔ توجیهاتی
ویرز البته کلنجه بیرام — اوستنه باشنه برخوشجه نظام
لیلهٔ دعوتی آلدقده خبر — موم طوتماسی ایدر تا بسحر
قولاغی سسده کوزی درده قالور — دعوت اولمازسه باشی درده قالور
حرم ودائره‌سندن اوتانور — اوزمان نیك وبدی خوشجه طانور
ارتکاباته پشیمان اوله‌رق — نقشبند غم دوران اوله‌رق
قیلوب ارکان صلاح اوزره نماز — خواجکان ختمنه ایلر آغاز
که منجم آرایوب که رمال — آچدیرر بختی ایچون کاهجه فال
رفته رفته طاغیلور اعوانی — طورمیوب بلکه کیدر غلمانی

وهبی

دوش اولوب چاره سنی یوق رنجه
یوزی یوقدرکه واره صرافه
هرطریقك شرفی ذات ایله در
دخی لازمدر اوله قوت بخت
صانعه آسایش ایدر برفردی
اهل جاهك هله هیچ راحتی یوق
بلکه اتباعی ایدر ذوق وصفا
لطف ایله عالمی ممنون ایده مز
باخصوص اولدی زمانه غدار
ایشیدرسه اولور البت غمناك
بویله محنتله کچر ایامی
سکر منصبله یاتورکن سرمست
باخصوص اکثریدر دون همت
بیلدیکی یار صدیقن اونودر
عار ایدر انلر ایله الفتدن
یا نه کیرسه ده باقاز یوزینه
قطرهٔ همتی ایتمز تسویغ
سفهایه قاپلور منصبده
کندوبی عالمه ایلر رسوا
یعنی بردرلو موفق اوله ماز
کیدیجك صکره الندن فرصت
ایك فرصت ینه کیرسه النه
طوتار البت ینه اسکی صوینی
بعض اصناف ایدر اما راحت
یوقدر آنلرده معزز برفرد
نیجه سی نقد حیل صرافی
خواجه کیلرده عجایب دولاب
صنف اصنافده یوقدر انصاف
ایدرك حیله یه صرف مجهود
بذل ایدر ملعنته مقدوری
کذبی سرمایه ایدوب حیله بی کار
نظری درهم ودینارده در
نیجه سی شکل تعصبده کزر

زد وشطرنجی ایدر اکثریجه
یکیدن دین ایدینور اصنافه)
صانعه کیم رخت ایله در آت ایله در
شخص بدبختك اولور ایشلری سخت
بوانور هرکسك البت دردی
دوشونوب عزانی امنیتی یوق
کندونك چکدیکیدر جور وجفا
هرکسك خواهشی اوزره کیده مز
سو یلنور حقنه یوز بیك کفتار
غیرت ایتزمی درونن صد چاك
دوشونورکیم نه اولور انجامی
جام اقبالی اولور کاهی شکست
بیودکجه اولوب اهل عظمت
اسکی اصحاب شفیقن اونودر
اجتناب ایلیه رك صحبتدن
التفات ایلمز اصلا سوزینه
ایدر الدن کلن احسانی دریغ
انجق انلر یاپلور منصبده
قازانور باشنه بیك درلو بلا
آرایوب راه صوابی بوله ماز
ایدر اظهار ندامت قت قت
نام احبابنی آلماز دیلنه
چیقسه ده جانی دکشمز خوبنی)
هیچ چکلمز هله ذل حرفت
چون یکیت باشیلری باش نامرد
نیجه سی اولمش آغز خفافی
آجدیلر خلقی طولاندرمغه باب
یعنی نادر بولنور سینه سی صاف
انلرك عقلی اولور عقل یهود
اوسته دن اویله آلور دستوری
دوشورر دامنه انواع شکار
چیقه جق ایکی کوزی کارده در
سورمه لی کوزلر بنی خوشجه سوزر

وهبی

آچمز اول بسمله سز دكانی
كورنور كرچه بلنده مسواك
او قيافتله نه جانلر ياقمش
نه روا عرضی اولان تجاره
عاقبت الحق ايدوب پايه‌سنی
ويرسه هب مالنی آلمه ويره‌سی
لامحاله سنی مغبون ايلر
عيبدر عاقله مغبون اولمق
پك حسابك چكر ايسكده تعب
عقلكی ايله هميشه اعمال
عقل ايله اولدی مشرف انسان
ليك بك عقله ده مغرور اولمه
بكنوب عقلنی اولانلر خود بين
قلبی وحی ايله اولان مشرق نور
متفاوت اولور البته عقول
مستشارك اوله اماكه امين
حقی بر وجهله كتم ايلميه
ايليه راه صوابه ارشاد
بوده نادر بولنور عالمده
آرايوب بول نه ايسه اهونی
حقی بيلدكده ولی ايتمه عناد
ايتميوب رأی خطاده اصرار
اولور انسانده نسيان وخطا
مجتهدلرده دخی واقع اولور
ايله تدبير امور بيتك
منتظم اولميدر خانه همين
ويرمين خانه‌سنه حسن نظام
مصرفك اويدره كور ايراده
ليك اولاد وعيالی قومه آج
انلرك رزقنی الله ويرر
امتنان ايتمه عياله حذر ايت
بيلميوز حالمزی عقباده
ازدواج امری هله امر خطير

آلدادر بولسه ولی شيطانی
دهنی كذب ايله اما ناپاك
آتش حيله به چاقق چاقمش
ضم ايدوب حيله‌يی كسب وكاره
كدی يه بوكالده سرمايه سنی
قپودن طشره چيقار اول ترسی
چكورر دفتره مديون ايلر
صوك پشيمانلغه مقرون اولمق
كيم تغرر اولور افلاسه سبب)
طورمه جبريه وقدريه مثال
قالمه مانند بهايم حيران
مشورت ايتمدن دور اولمه
قالديلر كنج ندامتده حزين
اولدی شاورهم ايله چون مأمور
مشورتله بيلنور هر معقول
صاحب تجربه وصاحب دين
كندويه نافعنی سويليه
ايتميه يعنی اموری افساد
قالمامش صدق ووفا آدمده
بوله مزسين بيلورم احسنی
اولمه غيرت ايله بادئ فساد
عودت ايت راه صوابه تكرار
عيب ظن ايتمه آنی سن اصلا
رجعت ايتمك بيله‌سين نافع اولور)
كور تماميله قصور بيتك
بيت شاعركبی تا اوله متين
كوره‌مز روی صفاو آرام
تا كه غمدن اوله‌سين آزاده
ايتمه غيری‌يه اصلا محتاج
نه وزير ونه شهنشاه ويرر
رحم وشفقت ايله حسن نظر ايت
خوش چكمك ايودر دنياده)
آنده واردر نيجه محذور كثير

عقلا آنده تحری ایلر … اکثری میل تسری ایلر
چونکه هر کسده طبیعت بشقه … خواهش نفس وطبیعت بشقه
اختیار ایت آنی کیم رعنا در … چوق تصرف کوتورر معنادر
بونده بن اکلادیغم رأی صواب … اخذ منکوحه بقول ماطاب
مالنه حسننه ایتمه رغبت … عرضنه دیننه ایله دقت
ثیبات اولسه دخی معموره … آله کوز باکرهٔ باکوره
شبهه سز باکره در مستحسن … در ناسفته در البت احسن
عورتك مالنه اولسون لعنت … مال ایچون عورته اولمه عورت
عورته ویرمه حذر قیل رخصت … که آنك چوغی اسیر فرصت
انلری ایتمه اموره محرم … چیقمسون طشره یه هیچ صوت حرم
رخصت فاحشه در اول رخصت … که کوره کار رجالی عورت
ماکیاندن کلیجك بانك خروس … اولوب اول خانه نك اهلی مأیوس
شوم وادبار بی جزم ایله تمام … باشنی کسمکه ایله اقدام
مرد ایشنه قاریشورسه نسوان … چاره سن کورملیدر بویله همان
عرض اسلامه یاقشمز حاشا … زن کفار اولور اویله رسوا
چون خدا قیلدی رجالی قوام … اوله مغلوب زن بدفرجام)
طور اتباعکه ایله دقت … که بوله قوکشولرك امنیت
نه بلا در سفهای خدمه … کوندرر آدمی ملك عدمه
بولنان یخنی قپاندر اکثر … قاپ قاج اربابی قپوقاپو کزر
آیلغه بیلغه ایلر خدمت … آره مز حق و ولی نعمت
نه قدر ایلر ایسك لطف وکرم … ایدر انلرینه کفران نعم
منصب اولدقده قپارلر پاره … اوله رق خدمته پاره پاره
عزل اولنجه یانکه کلزلر … او زمان بلکه سنی بیلمزلر
اتفاق ایلسه لر ملعنته … جمله سی یکدل اولور مفسدته
ویرمکه سوزلرینه استحکام … قلج آتلارلر اوپرلر انعام
ملك ایرانده نلر چکدم آه … ایتدیلر مالمکم محو وتباه
او کمز انلرده بلی چوق سور یثور … علت فقر ایله مسکین کورینور
طورر البت کوزینه نان ونمك … کوراولور شبهه می وار اویله کوپك
خائنی اوغرادر الله قهره … بولور ارباب صداقت بهره
هله صادقلری پك نادر اولور … انلری بولمغه کیم قادر اولور
آق بیق دیرلر آنك کهنه سنه … فخر ایدر تازه سی بیلمم نه سنه
عیبدر عرضی اولان انسانه … صقالی بولدره براوغلانه
اوله هر حالی یاننده مقبول … قاله اقران آراسنده مدخول

وهی

وهبی

ظاهرا دوست طوتار محبوبی   چار میخ ایله در مطلوبی
بولنور عشق حقیقی پك آز   هب علاقه کوربنن رسم مجاز
نه کوزلدر خدمه اولسه تمیز   حیز ناپاکدن ایله پرهیز
چوقدر اویله بیغن بولدرمش   چهره‌سن دوزکون ایله صولدرمش
برجوانسال خطر آور چکنور   پیر پرورده‌سی دلبر چکنور
ابن خلدون حقایق پرور   یعنی اول صاحب عنوان عبر
درده تقسیم ایدوب خدامی   بیلدرر لایق استخدامی
بری هم عاقل وهم صادقدر   اعتبار ونظره لایقدر
آنی هر برآرایان صانمه بولور   پادشهلر دخی کوج مالك اولور
بری هم خائن وهم احمقدر   جمله سندن هله بو احقدر
بریسی صادق احمقدر هم   آنیده ایتمه دیمش مستخدم
بریده خائن اولور عاقل اولوز   حسن وقبحی ینه عقلیله بولور
اختیار ایت آنی استخدامه   بویله تحریر ایدر اول علامه
هرنه ایسه ایدوب امعان نظر   ارتکاب ایتملیدر اهون شر
هوس ایتمه خدمه چوقلغنه   طورسه‌لرده بوغازی طوقلغنه
ایتمه خدامی اموره محرم   آیریلورده یاپشور دشمنه هم
استمالته کلوب بوزلرینه   اعتماد ایلمه چوق سوزلرینه
پك خطادر اناعورت سوکه   طاریلورسك قپودن سوردوکه
کتخدا عقلنه اولمه محتاج   آچسونلر کوزیکی سن کوزك آچ
مصرفه ایتمه وکیلخرجی امین   چوغی خائندر ایدر صکره یمین
لیك امکداره رعایت ایله   صادقه سنده صداقت ایله
هله هر درلو قصوره باقمه   جانی یانمشلری ناره یاقمه
چاره یوق چکمه‌لی چار وناچار   قومسون حق سنی بی خدمتکار)
باده‌نك جمله بیلور حرمتنی   استه م آچغه کیفیتنی
ای اوغول ام خبائثدرمی   فسق تولیده سبب پیدربی
شعرا باده‌یی ایلرسه‌ده یاد   نشئهٔ عشقی ایدر جمله مراد
ساقی ومغبچه معناسی مجاز   بلور ارباب حقیقت نیجه راز
صانمه صهبای بهاری چکیلور   مهرجان کبی خماری چکیلور
مسلمانه کوره در نامسعود   مشرب پیرمغان شرب یهود
کاسه‌ده باد هوادن باده   خرمن عقلکی ویرمه باده
هم عرق اولدی مقطر جیفه   صانمه کیم آنی مطهر جیفه
عنبریه دیدی چوق بیچاره   اویله بد رایحه‌لی مرداره
طالدروب کندوکی عش ونوشه   خم صهباکبی کلمه جوشه

(نه‌بلادر)

وهبی

نه بلادر هله برش وافیون
که ایدر آدمی سست ومجنون

بنکی کتم ایلیه مز اسرارین
شیره‌کش طانلو صانور کفتارین

تلخ اولور ذائقهٔ ادراکی
شکر ایلرسه دخی تریاکی

مبتلادر ظرفا شمدی بتون
بوی اکرام ویرر قهوه توتون

عادت ایت قلت استعمالی
ضررندن اوله طبعك خالی

قهوه خانه بوجاغنده قوقه
اویله سفلی یره باشك صوقه

خوشجه برکیف ایدی انفیه خبیث
ایتمسه ریش وبرونی تلویث

آکلادك اشته بوکیفیاتی
آدمك کیفی کرکدر ذاتی

یوسف وزلیخادن

طاشلیجه‌لی یحیی

دلیل کوی جانان ترك جاندر
نشان راه کعبه استخواندر

ایکلدر بوصدادن کوه ووادی
بلادر انقطاع اتحادی

کونش کبی وجودین طاغدن آتدی
نیجه کون سایه کبی دوشدی یاتدی

بیقلدی خاکه نه مست ونه هشیار
نه دیری نه اولی نه صاغ نه بیمار

یره سوردی یوزین مانند جاروب
آغاردی اغلامقدن چشم یعقوب

محصل کوزلرینك ماجراسی
اوبحره دوندی که اولمز قراسی

بنی اوغلمدن آیردی بوناچار
آنی اوغلندن آیر آخر کار

دوکنسون اغلاسون یانسون یاقیلسون
نیجه اولور اوغل آجیسی بیلسون

ایشی عاشقلرك سهو وخطادر
قمو معلوم یار دلربادر

جفا ایتمك مراد ایلرسه جانان
بهانه بولمق اولور آکه آسان

یونلدی نیله اوسر چشمهٔ جان
یوریدی سلسبیله صانکه رضوان

چیقاردی جامه‌سین اول قد موزون
صدفدن چیقدی صانکم در مکنون

قوشاندی پشتمال اول سرو چالاك
طوتلدی صانکه نصف بدر افلاك

چونیل ایرماغی اولدی جلوه کاهی
ایرشدی حسنی مهدن تابماهی

جمل اوستنده کوردی جمالی
سر طور اوزره نور حق مثالی

دیرایدی قد طوباسن کورنلر
تعالی شانه الله اکبر

کورینور نور ذاتی پیرهندن
نته‌کیم جامدن خورشید روشن

ایرشدی عزت ایله برسرایه
هواسی دلکشا رعنا فضایه

اشیکی اولدی مقناطیس انسان
کیمی نالان کیمی سوزان وکریان

قپوسی دوندی بردار الشفایه
کلور مجنون وشیدالر اورایه

طورردی منتظر درد اهلی قات قات
تجلایه نته‌کیم اهل جنات

کورنلر بردخی کورمکده حیران
یوزینی کورمیانلر ایلر افغان

اوبرکز کورمکه ایتمز قناعت
نوایتمز آرزوسندن فراغت

یحیی

کوکلر اشتیاقنده پریشان
النی اوپمکه ال ایرمز اصلا
طوقنسه ناکهان پیراهننه
یاراشمش ایکی پستان اول جماله
کون اولوردی که آق آته بنزدی
سیاه اولوردی گاه انك سمندی
قاره آته نوله بنسه اومهرو
بلای یوسفه اولدی خریدار
بیلمز اول همانك آشیانی
دیر ایدی ای پری یوزلو دلارام
ابا حسن ایلنك تازه جوانی
نه شهرك ماهیسن بیلدر بیان ایت
نه برده بیودك ای سرو قامت
کیمك یاری کیمك جانانیسن سن
بنی آهم بلی کردابه صالدی
غم عشقم کورنمز برقضا در
شب قدر ایدی بردلداری کوردم
یاناغی آل کندو آل ایشی آل
ملکدر یاپری یاروح ثانی
تحمل ایدەمز بوذوقه انسان
سکا برکره کورنمش ایکن یار
زهی ذوق وزهی شوق وزهی حال
عیان اولسه قچن بولطف واحسان
محبت اهلی فرضا سوسه ماهی
درایدی مشکل اولدی درد وهجران
کورن ای عالم معنی حبیبی
سکادوشده دخی دوش اولمزاولدم
یوررم درد هجرانه گرفتار
حجاب اولدی وجودم اقربامه
اوطورسك غنچه طورسك سرو بالا
قول اولمق برسنك کبی امیره
بنم انجق مرادم سندن اولدر

کورنلر کورمیانلر اولدی یکسان)
مگر آل ایتمك ایله اوپه حنا
یا ناردی برك کل نازك تننه
دیزلمش ایکی غنچه برنهاله
سحاب اوستنده خورشیده دونردی
سمندینك مه‌ایدی سینه‌بندی
اولور زیرا چراغ آلتی قرا کو)
دکل اماکه یوسفدن خبردار
نه اقلیمی نه کانی نه مکانی
نه برده در مقامك ایله اعلام
ابادل ملکنك کنج نهانی
نه برجك آفتابیسن عیان ایت
نه برده قوپدك ای روز قیامت
کیمك شاهی کیمك سلطانیسن سن)
بنم ایشم همان اللهه قالدی
بلا بودر که دردم بی دوا در
دوشمده برپری رخساری کوردم
بیاننده لسان ناطقه لال
نه کورمش نه ایشتمش کیمسه آنی)
طوررکن بیکس وبی یار وبی جان
ظرافت قصد ایده کورنمه تکرار
برایکن ایکی اوله روی اقبال
کرکدر چاك اوله یوز بیك کریبان
کنند اولور جکر آه سیاهی
تجلی ایله ای خورشید یزدان
اسیرکه بن غریب بی نصیبی
ایشم اغلامق اولدی کولمز اولدم
نه کندمدن نه عالمدن خبردار
بلایم کندمه هم آشنامه)
سنی عالی یاراتمش حق تعالی
نه دولتدر بنم کبی فقیره
بنی برکون یا احیا ایت یا اولدر)

يحيى

دم فرقتده آرتار حسن جانان ‏ عزيز اولور اولور كن جان انسان
قوبوب كتسه قچن كيم عاشق يار ‏ چيقوب كتمك كبيدر جان بيمار)
كلن اغلار كيدن اغلار عجبدر ‏ بوعالم دار آلام وتعبدر)
ديرايدي كاشكي جامه‌ك اولايدم ‏ سني هر لحظه قوينده بولايدم
نولايدم بير هنده تار اولايدم ‏ سزاوار وصال يار اولايدم)
ديدي اي پادشاهلر پادشاهي ‏ فقيرك ياري درويشك پناهي)
كوكل اولدي اوماهينك مثالي ‏ دكزلرده آرار آب زلالي
بونك كبي وصال ايرسون زواله ‏ كه هركون باعث اولور انفعاله
او پولمز بوسه‌دن كيرلر دهاني ‏ كناره اوغرامز صافلار مياني
بوزيمه باقامق ايچون هميشه ‏ كتابن اوقومغي ايتدي پيشه
سكوت ايتسون ديو عشقم زباني ‏ تلاوتدن تهي اولمز دهاني)
زمانه بيوفا يار ايسه سركش ‏ قرار وصبري يوق عشق ايسه آتش
ايدردي محنت ايله آه وزاري ‏ كچردي حسرت ايله روزكاري
تني غرق اولدي باران بلايه ‏ وجودي دوندي ايام شتايه
وفاسز ياره شفقتسز نكاره ‏ بولمز اغلامقدن غيري چاره
فنا اهلي اودم اوغرار بلايه ‏ كه كوكل ويره عاقل دلربايه
سؤالي عاشقك ايرمز تمامه ‏ قچن شاكرد اوله يار بنامه)
ديدي پروانه‌يه اي عشق مستي ‏ محبت بزمنك آتش پرستي
ايدرسن آتش شمعه تحمل ‏ دخانك سنبل ايتدك شعله‌سن كل
دوشوب نار وصاله نور اولدك ‏ عجب شاد وعجب مسرور اولدك
خليل آساديمه كيم ناره دوشدك ‏ جان آتدك عالم انواره دوشدك
نه خوش وقتك نه عالي عالمك وار ‏ نه دردك وار نه بيك درلو غمك وار
نه آهك عالمه ايرجفادر ‏ نه كوزك ياشي باران بلادر
خلاص اولدك غمندن كائناتك ‏ جهانك قيدينه يوق التفاتك
نوليدي بنده پروانه اولايدم ‏ فنا اقليمنه وصلت بولايدم
بو يوقلقدن وجودم وار اولايدي ‏ سزاوار وصال يار اولايدي).
نه خوشدر عاشقه اول دردوزاري ‏ كه اوله باعث رحم نكاري
مزيد اولسون اونهر اشك فرقت ‏ كه اوله دلربايه دام وصلت
محبت باد آهي حاصل ايلر ‏ نهال قديار ي مائل ايلر)
قامشدن ايلدي برخانه بنياد ‏ ايچنده قيلمغه ني كبي فرياد
وجود ذات پاكي نته كم ناي ‏ فغان وناله اولدي تاسر وپاي
كچردي يوسف اندن كا اولوردي ‏ دل بيچاره‌سي آكاه اولوردي

يحيى

بلورسه هرقچن يلدن نشانه
قچن کم عشق پاك ايرسه کماله
اوصانمش ايدی جان ناتواندن
بلا صحر الرنده قالدی تنها
بولی دوشوب کلور کن ماه کنعان
کچرکن بولدن اول دلدار سرکش

اويندن خانه باشلاردی فغانه
الم بر عالم اولور اهل حاله
الن چکمش ايدی قيد جهاندن
کوزينك نوری کتدی اولدی اعما
اويندن خانه‌ده ايلردی افغان
چقاردی خانهٔ نيدن صدا وش

ساقی نامه

وله

کل ای نشوه دار شراب الست
در ميکده باز در قيل شتاب
نه‌در حلقه سيدر هلال فلك
ايدر فرشنی پاك چاروب لا
آچيق دستياریٔ مولا ايله
قپانمز اوميخانه هيچ بر زمان
شوميخانه کيم اوله ساقيسی بار
پرايت ساقيا جامی رندانه صون
اوميدن که ترياك اکبردر اول
انك مستيدر غمزهٔ فتنه ساز
اوجامك می نابی مهر صفا
حبابنده پنهان انك نه‌قباب
او برشبچراغ جم عشقدر
اودر نور بخش زمين وزمان
اودر ساقيا آتش آب سوز
سپهرك مه بدری ماه نوی
انك اصليدر حب حب خدا
ايدوب تربيت باغ دل خاکنی
نه‌خمدر بوخم يانه ملدر بومل
تهی اکلايان انی کمرهدر
اوخمدن اولوب فيض حق آشکار
هوايی ايدوب معتدل رشحه‌سی
زهی فيض کيم بی طبيب وعلاج
بنه حکمنی ويردی اومل ينه
انك نرکس باغ مستانه سی

بلا کوچه‌سی ايچره اوکار مست
بحمد الله ايردی دم فتح باب
روا اولسه چاروبی پر ملك
قومز ذره جه انده کرد هوا
انك قفلی مفتاح الا الله
انك روزه وعيدی بردر همان
انك ويرديکی ميده اولمز خمار
کوزت عهد و پيمانی پيمانه صون
نه ترياك صهبای کوثر در اول
انی بيلمينلر صانور مست ناز
انك هر حبابی سپهر وفا
زهی باز کاه رفيع الجناب
اوبر تير عالم عشقدر
اودر پرتو اندازکون ومکان
اودر ساقيا آب آتش فروز
آنك پرتويدر انك پرتوی
که اندن ظهور ايتدی تاك رضا
اوخاك ايچره غرس ايتديلر تاکنی
اوله مهردار اکا ختم رسل
اوخم منبع صبغة اللهدر
بخاری اولور آنك ابر بهار
صفا بخش اولورکلشنه نفحه‌سی
اوله رطب هر نخل يابس مزاج
ينه‌روی باغ اولدی کل کل ينه
شب وروز دستنده پيمانه‌سی

قنی ساقیا اول می روح بخش … اودر سالك راهه كلكونه رخش
اولان سالك راه فازل كرك … اورخش ایله قطع منازل كرك
بزه مقصد اولورسه صد مرحله … انك جنبشیله برآدیم كله
قنی ساقیا اول شراب طهور … اوفیض خدا چشمهٔ دشت نور
كه لوث هوادن بزی ایده پاك … رخ زردیمز ایلیه تابناك
قنی ساقیا اول می خوشكوار … كه تلخ ایلدی عیشمز روزكار
نه عیشنده حالت نه نوشنده ذوق … نه یارانی یاران نه بزمنده شوق
قنی ساقیا اول می مهر ناب … كه هر ذره سی اوله برآفتاب
كتور ساقیا اول می ساده بی … بو بمجه بكا جامه قیل باده بی
قنی ساقیا اول درخشنده برق … كه جان عالمن ایلیه نوره غرق
او برق جهانسوز اوله تابدار … یانه خرمن تهمت اختیار
قنی ساقیا اول كوارنده آب … كه آب حیات ایلر اندن حجاب
كتوركیم كوكل باغی پژمرده در … حیات ابد طالبی مرده در
قنی ساقیا اول جهان صفا … بولنمزمی برجام كیتی نما
بولنمزسه ده ساغر جم هله … صنق كوكلمی لطف ایدوب آل اله
قنی ساقیا همت بی دریغ … نیام تغافلده نیلر اوتیغ
فدا ایده یم ساكه جان وتنی … كرم قیل قومه نیم بسمل بنی
قنی ساقیا اول شجاعت پناه … كه حال سپاه غم اوله تباه
عدودن كوكل ملكنی ایده خلاص … انی ایلیه خسرو عشقه خاص
قنی ساقیا اول صباح فتوح … دكلمی دم نغمهٔ الصبوح
بنه مطربا دستكه عودی آل … بو ششخانه یه بنه آوازه صال
اوقی نظم یحیایی آواز ایله … كه پرسوز سوز خوش كورساز ایله
ملك نغمه كی استماع ایلسون … فلك شوقه كلسون سماع ایلسون

كلشن انواردن

شاه كه زهد ایله اوله كثرتی … لازم اولور قوله صلاحیتی
ظالم و بی دین اولور ایسه اكر … قوللری داخی اكا تقلید ایدر
ظالم اولان شاهك اولور ظلمتی … عامهٔ ناسه دكر نكبتی
هی نه كوزلدر بوكه یار بنا … صالح اولان شاه ولایت اولا
اهل صلاح ایله ایده اتحاد … دین اوینه قائم اوله عما
عین عبادت اوله كورر كوزی … اكا توجه ایده دولت یوزی
صبر و سكون ایله بكه راهدن … خوف ایده خلق اندن اواللهدن
ایلكی سو بله هر نك و بد … سیل بلایه اوله احسانی سد

واى اكا كيم عمرينى اسراف ايده
چوغى ايرقدن كاه قاله ذليل
ايليه لر اوده كى اولادى ياد
خلقك آلوب كوزى ياشن بيقياس
دوست اوله آكا قاشق دشمنى
يوز ويره كاكلكبى هر ظالمه
بيلمر ايسك ايله بورى قيل يمين
شيركبى طاغلره نوشيروان
نيته كه ابروى جفا كار يار
بازكبى برنيجه اهل هوا
دائره سى طولدى كلاب شكار
باغچه لر ايچنه اوغراردى يول
بكلرينك بيرى مكر اول محل
ديشلرينى قورجالادى ناكهان
ديدى ايا ظالم اهل عذاب
برشجر ميوه يه يوق حرمتك
ايلاره قارشومده ايدنلر تعب
منصبنى آلدى عتاب ايلدى
داخى اوته كتدى براز پادشاه
دوشدى طوغان آردينه برقاج جوان
تارلايى كوزدكده ديدى آه آه
غايت ايله اغلادى آجيدى هم
توبه ايدوب ترك شكار ايلدى
شاهلرك اعلى واعظمى
بركيجه برعالى ضيافت ايدر
جامهٔ فاخرلرينى كيدى هب
يعنى بو اولدى غرض ونيتى
زينتنى موجب عنوان ايده
بكلرى ديوانده چكر انتظار

مصلحتى قويه شكاره كيده
اغلايه بويين بوكه مانند نيل
كلدوكى يبره كيده لر نامراد
قوللرينه ايده مجوهر لباس
آكلامية فكرزن رهزنى
حاكم اوله حاكمه برحاكمه
اوله بو اصحاب شماله قرين)
عزم شكار ايتمش ايدى برزمان
طولدى اوچار شاهين ايله لاله زار
قول قول اولوب اولدى هوادارا كا
كثرت اغيار ايله كويا كه يار
هب شجر ميوه ايله صاغ وصول
برشجرك اوجنى كسدى سهل
كوردى قضا ايله شه كامران
مست مى معصيت وبى حجاب
مملكته نيجه اوله شفقتك
كورمديكم يرده نه ايلر عجب
دوكدى خراب ايتدى عذاب ايلدى
صاحبنه صواينه ايدركن نكاه
چكندى برتارلايه ايتدى زيان
كندم ايمش باعث ظلم وكناه
شفقت ايله طاشدى اونيل كرم
كيتدى سراينده قرار ايلدى)
قطبلرك محترمى ادهمى
بكلرى ديوانته دعوت ايدر
زينتى اولدى عجب اندر عجب
شايع اوله شهرت ايله شوكتى
خلق اكا تعظيم فراوان ايده
تاكه كله پادشه نامدار

(براشك)

بحی

براشك آروسی بوزینی صوقان — بوزی شیشه‌ر عقلی شاشه‌رب كودوشر
باغ ظلومی كبی قبارر بوزی — ایوا دینه دونر ایكی كوزی
بوزی هوالندی مثال حباب — آغلادی آه ایلدی ایتدی حجاب
كلدی چو دیوانه مانند دیو — شاهه نه اولدی دیو قوپدی غریو
ایلدیلر اصلنی انك سؤال — ویردی جوابنی او فرخنده فال
دیدی كه هیچ اوله‌می شاه جهان — براشك آروسنه مغلوب اولان
آككز اول پادشهن شوكتن — براشك آروسی بوزه صورتن
قنده كه وار كبر خفی كبی عیب — عیبنی بوزینه اورر دست غیب
مائل اولوب فقر وفنادن بكا — شاهلغندن یچوب اولدی كدا
شاهلرك سلطنتی ای همام — بردیشی آغریسنه دكز مدام
مملكته حاكم ایدر برخری — آغلادر آجی سوزی مردملری
سارقه تفتیش ایله كفتار ایدر — برنجه شخصه اوینی دار ایدر
خلق خطاسی دم اولور كولدرر — طوغرونی اوغری یرینه اولدرر
سرو كبی صالح اولان چوق باشر — عاصی چوروك شاخ كبی تیز دوشر
كورمدی عمرنده بر اهل شهود — فاسق اوله یوزباشیه بر وجود
آدمه بو تجربه اولدی دلیل — عمری حرامیلرك اولور قلیل
فسقیكی ترك ایله عیان ونهان — عمركه ومالكه ایلر زیان
ساغر میدر شرر معنوی — نكبت صوری ضرر معنوی
زلزله در بیت وجوده شراب — بیت وجودی ییقار ایلر خراب
فاسق اولان بی مزه و یادكار — كندین ایدر مسخرهٔ روزكار)
سبزه چیقار برمتكبر وزیر — مرحمتی آز عتابی كثیر
ظلمی زیاده الی بی شمار — جوری نهایتده غمی صدهزار
یل كبی اشخاصی یصاوللری — برك خزان كبی سورردی كری
بركشی یاننده انك اول محل — طوردی صاولمانی مثال اجل
شوكتنه چون فلك بی ثبات — ذره قدر ایلمدی التفات
كلدی عتاب ایتدی اكا برجوان — دیدی ایا ابله دور زمان
وار ایسه سن بو كلنی بیلمدك — حرمتنی عزتنی قیلمدك
قارشوله ایام سعادت كبی — بانه وار سایهٔ دولت كبی
ویردی جوابن دیدی ای بی اصول — اصلی ایله بیلدوكم آدمدر اول
اولی برقطرهٔ آب كریه — آخری بر پاره تراب كریه
باشنه دیوانه كبی خلق اوشر — قید جهان ایله بلایه دوشر

يحيى

ظاهر بدر آنك جرم وگناه
باطنيدر مزبله وجيفه گناه

آخرته گتمزو اولسه اگر
كندو بوخيل وحشمى قوركيدر

مبتذل وزار وحزين وملول
قبرى ايچنده يالكز قالور اول

پشه خلاسندن آچار بال وپر
باشنه يوزينه گوزينه قونر

باشنى قورتارمغه درمانى يوق
ذوق وصفاسندن انك دردى چوق

جامهٔ زرين ايله اول خودپسند
دگله نه‌نك گيدر اى دردمند

صانكه براچق يازيدر قالبى
آلتون ايله يازمش انك صاحبى

ايلمه آلتونلى لباسى قبول
معنيده عريان ايدر انسانى اول

غربت اولور دافع راى ريا
قال ايدر انسانى بونار بلا

ذوقنى بيمار بيلور صحتك
مفلسه صور لذتى دولتك

درد وبلا مصلح انسان اولور
جان ودله مرشد جانان اولور

نار جفا پخته ايدر عاشقى
آخر اولور دولتك لايقى

موجب شادى اولانه غم ديمه
غم يمين آدمه آدم ديمه

گلشن رازندن

وله

ارنود اصلى اولويدر اصلم
قيليج ايله ديريلور هر نسلم

توله اول طائفهٔ شير افكن
قيلسه شاهين كبى طاشلقده وطن

ارنود اصلى اولانده بو هنر
اكا بكزركه اوله طاشده گهر

دل ديوانه‌مى ازهار بهار
برزمان اگلر ايكن ليل ونهار

گلمزه ايردى اجل كبى خزان
اوچدى اول خوف ايله بكزنده گى قان

باغى سير ايلر ايدى زاغ سياه
صانكه محشر يرينى اهل گناه

شجرك ياپراغى جمله صولدى
براياغ اوزره بيك اياغ اولدى

هرچچك يومدى گوزين اولدى هلاك
باشنه دست زمانه قودى خاك

نيجه بيك ييل اوله گر عمر حيات
ايچورر دست اجل جام ممات

سنبل اولورسه دخى طره‌لرك
عاقبت خاك سياه اوله يرك

عشق مولايه شوكيم مائل اولور
صبح صادق كبى صافى دل اولور

بوانى پاك ايدر ارماغ كبى
سو ايلز سو ايچمدين طاغ كبى

گوشهٔ فقرده اول اسم اولور
كاف كوفى كبى قدى خم اولور

خانهٔ جانى ايدر نورانى
واردات قبل ربانى

عالمه شاه اولانك اوتاغى
گوريور آكا اوريجك آغى

ديدهٔ جانى آچار نور بصير
غيره راجع اوليز آنده ضمير

ايلمز زينت دنيايه نظر
كندويه كندوسنك دردى يتر

يحيى

اولدی چون مؤمنه معراج نماز
دال وش سجده یه وار ایله نیاز

ال صفای دل وجان ایله وضو
اولیا کبی نمازه یوز یو

که وضو رحمت نور افزا در
غیردن ال یومغه ایمادر

ابرمیوب سجده یرندن کوزکی
یره سورکون کبی هرکون یوزکی

بوسعادت سکا یمزمی مدام
ایده سین جانب حق ایله کلام

ناکهان بادنسیم ایرسه اکر
سجدهٔ شکر ایدر اللهه شجر

هب قیام اوزره طورور جمله نبات
هر زمان سجده ده در حیوانات

آنلك اوستنده کور یتن ایکی قاش
آکدیرو بدر طرف قبله یه باش

کرپکك ایکی صف اولوب دایم
اولدی صدق ایله صلاته قایم

تنك اوستنده نظر قیل هرقیل
سجدهٔ حقه اولوبدر مایل

جمله اعضا که سکا خدمت ایدر
معنیده رمز صلاحیت ایدر

چونکه طاعتده در هرنه که وار
طاعت ایتسنده بوری لیل ونهار

سنی بدنام ایدنه وارمه یقین
اولمه ساغر کبی میخانه نشین

دوشسه برقطره مرکب ناکاه
برقازان صوبی ایدر جمله سیاه

آشنا اولمه کنهکار اولانه
التفات ایلمه بی عار اولانه

ایلمه اهل صلاحه طعنی
سویلمه جهل ایله مالا یعنی

صانعه مخلوق جهانی خالی
وارددر هر کشینك برحالی

کبریا چون صفت خالقدر
بوصفت پس بزه نه لایقدر

مایل اول آلچاغه مانند هلال
آرته کوندن کونه تا سنده جمال

خاکه سورر یوزینی باد نسیم
قطره دریاده اولور دریتیم

چونکه رفعت کوزه در ابرسما
آنی صدپاره ایدر باد صبا

ایتمسون برکشی منصبده غرور
تاکه معزول اولیجق اولمیه خور

خاکدن حاصل اولان مردم پاك
آلچاغه مایل اولور نیته که خاك

شرفی علم ایله در انسانك
فرقی یوق جاهل ایله حیوانك

صاحب جهل مرکب اولمه
بوعذاب ایله معذب اولمه

علم ایله قلبکی آباد ایده کور
زحمت شغل ایله معتاد ایده کور

صنعت وعلمی اولان آج اولمز
ایلارك نانته محتاج اولمز

فرض وسنت که ادا اولنه هب
ایله برصنعتی برکاری طلب

کی صاقن شویله معطل اولمه
کاهل ومهمل وتنبل اولمه

بیر وکوکی یارادن رب اله
کیمی بنده ایدر کیمی شاه

آدمك اولمز ایسه کوکلی غنی
آنی طویورمیه دنیای دنی

عالم ایچنده عیان وپنهان
کاور البته سکا قسمت اولان

رزقنه قانع اولان اهل مذاق
اولیسر مظهر اسم رزاق

بحي

بکنور بر دیلم اتمکله فقیر
یدی اقلیمی ییوب طویمز امیر
بوحدیثی بیورر پیغمبر
کوش جان ایله ایشیت دکله نه دیر
اهل دنیایه شوکیم ایده سجود
رزقنی ایلیوب اندن مقصود
امر وفرمان خدا ایله همان
کیدر اندن ثلثان ایمان
پند معقوله اوکیم قایل اولور
سنت احمد ایله عامل اولور
رزق تقدیر ایدیجی اول حقدر
رزق ایچون غصه ییین احمقدر
بردکرمن کیدر هر انسان
دانه سزقویمز انی دور زمان)
قحطلق دوشدی براقلیمه مکر
اولدیلر خشم خدایه مظهر
ابدی آغلامدی چرخ برین
کولمدی نیجه زمان روی زمین
چشمه‌لرده یوغیدی صودن اثر
عاشقك عینی ایدی انجق تر
کلیجك باشنه خلقك بوبلا
هر بری دردینه آراردی دوا
فضل ایله وار ایدی برشیخ کزین
اولمش ایدی اوولایتده مکین
قحطلق ایلدی چون جانه کار
قیلدی احبابی ایله ترك دیار
اتفاقی مکر اول شیخ بنام
بردکرمن یاننی ایتدی مقام
کوردی شوق ایله دونر چرخ مثال
صانه‌سین ایرمش اکا وجد ایله حال
دیله کلدی اودکرمن فی الحال
سویلدی حال دلی ایله مقال
دیدی ای شیخ سفیه نادان
بوغاز اوجندن ایدرسین نقصان
بنی براهل فنا ایتدی بنا
اکسیك اولمز ایدی دانه بکا
سن بناء حق ایکن ای احمق
دانه‌سز قورمی سنی غیرت حق
سنی یوقدن وار ایدن آج ایتمز
غیر قاپولره محتاج ایتمز
یوری وار حقه توکل ایله
حالکه صبر وتحمل ایله
دیکلدی چون آنی اول شیخ رجال
آه ایدوب دوشدی یره سایه مثال
ایلدی کوزی یاشن آب روان
طاشلرله دوکنوب ایتدی فغان
ایتدی احبابنه بورازی عیان
کلدوکی یره دونوب کتدی همان)
وار ایدی ایکی شقی بدخو
بری بیریسنه اولمشدی عدو
غضب ایله نته کیم ببر وپلنك
ایلر ایدی بری بیری ایله جنك
برینك فرصتنی بولسه بری
دیلر ایدی قومیه آنی دیری
بری بیریله ایدرکن جدلی
ناکهان کلدی برینك اجلی
کبر وکین ایله جهاندن کیتدی
فوت اولوب جاننی تسلیم ایتدی

(ایلدوب)

ایلدوب خلق انی قبرینه همین — قیلدیلر منزلنی زیر زمین
ایشیدوب اول بری خندان اولدی — صانه‌سین عالمه سلطان اولدی
دیدی شکر اولسون اوقهار قدیر — خصمی قیلدی بوکون خاکه حقیر
بوله دوشـدی نته کیم باد شمال — قازدی قبرینی واروب کرك مثال
خصمنی کوردی مزارنده اودم — کوزینه قاره کو اولدی عالم
قوت شوکتی تغییر اولمش — زور بازوسی انك زیر اولمش
کشتکیر اجلی دور انك — ارقه سین ییره کتورمش آنك
عدم اویخوسی کوزینی آلمش — الی اباغی عملدن قالمش
خاك ایله سینه سی هموار اولمش — مار وموره دهنی غار اولمش
انتقامن آلیویرمش بوجهان — ایلمش کندوینی بی نام ونشان
چیقاروب یاقفه قصد ایتمشیدی — کین ایله دینی انك کیتمشدی
کوکانه تکری براقدی رحمت — رحم ایدوب آلدی اولندن عبرت
دیدی چونکیم بوکا قالمادی جهان — بکا ده قالمیه بی شك وکمان
یاته جق ییرین ایدوب فکر وخیال — آخرت حقن آکا ایتدی حلال
کورکه اسکندر ذوالقرنینی — کورمدی عین حیاتی عینی
واردی بیك تخت سلیمان باده — روزکاره نه طوریار دنیاده
خبرك یوق نیجه شاه والا — اولدی خشت در ودیوار کدا
بولدی کیم یوری یه حیوان و بشر — سر خاقان ایله جمشیده بصر
طوتدیلر روی زمینی نیجه ییل — ایتدیلر زیر زمینی منزل
دولت اول شاهه که عدل اسی اولا — سوره دنیاده وعقباده صفا
اولمیه جود وسخادن خالی — عینه کلمیه دنیا مالی

یحیی

بسم الله الرحمن الرحیم

مثنویات فارسی

از یوسف وزلیخا

آذر

چو یوسف شد بمصر از حسن مشهور — کرفت از دلبران مصر منشور
بخود سرمایهٔ هرکس کمان داشت — هوای بیع آن سرو چمان داشت
شنیدم غم کشیده پیره زالی — که بود از یوسفش آشفته حالی
چو عینك دره آن نور دیده — سراپا چشم با قد خمیده
کلاف ریسمانی داشت در دست — عصا بر کف نخست ازجای برجست
بمالك کفت برجان منتم نه — بکیر این رشته آن کوهر بمن ده
که دل زین غم بخون آغشته دارم — چو کوهر رشته خواهد رشته دارم
خریداران کرد نکش دران دم — بطعنش همزبان کشتند با هم
درون پیره زن زان طعنه زدجوش — بکفت ای خواجکان مصر خاموش
مراهم هوشمندی هست چندان — که دوراست این سخن ازهوشمندان
ولی خواهم برند ازخاص وازعام — زیوسف داستان اول مرا نام)
زلیخا سوی خلوت دایه راخواند — کشید آهی واشك ازدیده افشاند
که یوسف آن بهار زند کانی — نهال سرکش باغ جوانی
شدم دیدی پریشان ازهوایش — بعجز ولابه سودم سر بپایش
زنخل نورسش کامی ندیدم — کلی ازکلبن وصلش نچیدم
چه ازوی دایه دید آن آه وناله — کرفت آن ماه را دربر چوهاله
بکفت ای زینت آغوشم از تو — صدف سان پرز کوهر کوشم از تو
کنون من آنچه می پندارم اینست — کمانی کر بکارت آرم اینست
که اورا مانع از وصلت دوچیز است — یکی شرم ویکی بیم عزیز است
کنی کر خاطرش را زین دوره جمع — نشیند با توچون پروانه باشمع

آذر

کنونت ساخت باید هفت خانه — که هر یك باشد از جنت نشانه
در ودیوار آن باشد مصور — زنقش تو و یوسف سراسر
ولی باشند باهم آن دوتمثال — برنك تازه کرم صحبت حال
چو اول بانو روآرد بمنظر — بدیوار ودرش بیند مصور
دوتن باهم نشسته راز کویان — غم دیرینه ازهم باز جویان
کهی این میکند زان شکوه آغاز — کهی العذر می کوید باین باز
چو افتد سوی دوم قصر راهش — نه بیند هرطرف کافتد نکاهش
دوتن درکلشنی خرم نشسته — بزیر کلبنی باهم نشسته
که این برسبزه آن رامی نشاند — که آن کل برسراین می فشاند
بسیم کوشك چون منزل کزیند — بچشمش آید ازهر سو که بیند
دوتن باهم نشسته برلب جوی — پریشان کرده بررخ عنبرین موی
کهی این لنك اورامی کشاید — کهی آن بوسه ازاین می رباید
چودر ایوان چارم کسترد رخت — کند هرسو نظاره برسر تخت
دوتن پهلوی هم مست اوفتاده — صراحیهای می هرسو نهاده
کهی این میشود ازجام اومست — کهی آن می زند برجام این دست
چوسوی خانهٔ پنجم کند روی — عیان بیند کند چون رو بهرسوی
دوتن چون سرووکل دردست بازی — برسم دلبری ودلنوازی
که این می بوسد اورا کوشهٔ لب — که آن می بوید اوراسیم غبغب
چودر برج ششم آن مه نهد پای — فتد چشمش بهر سو بند آنجای
دوتن تنها بمهد ناز خفته — بزیر پرنیان روورا نهفته
کهی بردوش او این می نهد پای — کهی رودر بر این رامی نهد جای
بهفتم کاخ روآرد چوکستاخ — بهر سو بیند ازاطراف آن کاخ
دوتن خوش خوش نهاده ناف برناف — زخوی کردیده روی هردوشفاف
کهی ازموی این آن میخوردتاب — کهی ازجوی این آن میکشد آب
نه بیند پای غیری درمیانه — نماند ازبرای او بهانه
برآید زان نکاه ازپردهٔ شرم — زشهوت بانو کردد صحبتش کرم)
(ندارم آکهی زآغاز وانجام — ولی این حسرت ازمن برده آرام
که یوسف راچه یارب دردل افتاد — که آن روز اززلیخا غافل افتاد
جزاین ازهر سخن بندیم لب به — که لولا ان رأی برهان ربه)
(زلیخاچون شنید این قصه زایشان — که در طعن وبند این جورکیشان
بحکمش مجلس آرایان خانه — بنا کردند جشنی خسروانه
ترنجی پیش هرخاتون نهادند — بدستش کزلکی برنده دادند
نمی دانم دران ساعت چه دیدند — که دست خودبدست خود بریدند

زنان را دست چون ازتیغ شد ریش   زلیخا این سخن می کفت با خویش
چه بودی یارب این کج نغمه خوانها   بجای کف بریدندی زبانها
زلیخا کفت اینست آن دلارام   که میکفتم ازان شد صبح من شام
کر ازدست شما کاری برآید   که روز محنتم ازوی سر آید
بدرمانم نشاید کوتهی کرد   مرا باید درین ره همرهی کرد
که غمخواری زغمخواران خوش آید   زیاران یاری بایاران خوش آید
همه کردند یك معذرت ساز   بیك قانون برآوردند آواز
که یوسف فتنهٔ دوران خویش است   بخوبی آنچه می کفتند بیش است
تو معذوری مترس ازطعنهٔ کس   ترا حجت جمال یوسفی بس)
عزیز ازمصر هستی چون سفر کرد   زمصر آهنك اقلیم دکر کرد
زلیخا سرواز کلشن رمیده   شد ازبار غمش خاطر خمیده
خزان انکیخت کرد از جوانیش   بخاك آمیخت آب زند کانیش
سیاهی ازشب کیسوی اورفت   صباحت ازصباح روی اورفت
ز پیری شد سفید آن موی شبکون   که بود اورا سیاهی ازشب افزون
معنبر سنبلش باد اپذیری   کلاف ریسمانی شد ز پیری
زمژکانش تهی شد چشم غماز   زتیرش کشت خالی نرکس ناز
دهانش حقه لعلی جود پر در   ازان درشد تهی آن حقهٔ پر
زنخدانش نکون برسینه آویخت   نمکها ازنمکدانش فروریخت
سری کش بود تنك ازافسر شاه   نهاد آخر سپهرش برسرراه
زلیخا راچو عشق ازخود تهی کرد   چونی شد ازغم یوسف رخش زرد
زنی درمعبرش کاشانهٔ ساخت   برای ناله ازنی خانهٔ ساخت
درانجا بادل سوراخ سوراخ   چونی کردی دمادم ناله کستاخ
زچاك دل چودادی ناله بیرون   چودادی را زچندین ساله بیرون
جدا هرنی هم آوازیش کردی   هم آوازی ودمسازیش کردی
بمصر ازنی شکر خیزد وزان نی   شکرنه زهربودی بهرهٔ وی
تراشیدی ازان پنهان قلمها   زخون دل نوشتی شرح غمها)
شنیدم داشت یوسف آن یکانه   بسیمین دست زرین تازیانه
بکوشش چون رسید آن ناله وآه   به نزدیك زلیخا آمد ازراه
بکفتش کیستی وازچه نالی   چرانالی باین آشفته حالی
زلیخا جست از آواز آن ماه   کرفتش تازیانه برکشید آه
زدش ناکه زدل آتش زبانه   کرفت آن آتش آندر تازیانه
فکند آن تازیانه یوسف ازکف   کف سیمین آن شد شفته ازتف
کشید آهی وکفتا این چه سوز است   که ازسوزت نفس آتش فروز است

آذر

زلیخا گفت این سوز از تو دارم ‌ ‌ ‌ غم و درد شب و روز از تو دارم
بدل یک عمر از بن آتش نهفتم ‌ ‌ ‌ که از سوزت بکس حرفی نگفتم
ازان آتش شراری در تو پیوست ‌ ‌ ‌ که از سوزش ترا شد کار از دست
کنون جای شکایت نیست دانم ‌ ‌ ‌ که تو نازک تنی من سخت جانم)
(چنین افسانه ساز حجلهٔ فکر ‌ ‌ ‌ برون آرد عروس مدعا بکر
که یوسف را ز حق آمد چو پیغام ‌ ‌ ‌ که از رحمت زلیخا را دهد کام
برخ چشم از پی دیدن گشودش ‌ ‌ ‌ ولی چشمی نه کاول دیده بودش
به لب بوسید اول لعل لبها ‌ ‌ ‌ حلاوت یافت کامش از رطبها
بلعل تر جلای گوهرش داد ‌ ‌ ‌ جلای گوهر از لعل ترش داد
بکام دل گرفتن شد چو مایل ‌ ‌ ‌ دو ساعد در میانش کرد حایل
چو شد نزدیک آن سرو خرامان ‌ ‌ ‌ گل نشکفته دیدش زیر دامان
نه گلچین چیده اورا برگی از شاخ ‌ ‌ ‌ نه بلبل سوده منقاریش گستاخ
گلی نشکفته دید از دم شکفتنش ‌ ‌ ‌ دری ناسفته دید از لعل سفتنش
هزاران منتش بنهاد بر جان ‌ ‌ ‌ نهفت اندر عقیقش شاخ مرجان
چو آمد زخم سوزن بر حریرش ‌ ‌ ‌ روان شد جوی خون از جوی شیرش

از کنز الحکمة

ابن یمین

شنیدم که کسری شه دادگر ‌ ‌ ‌ که دیهیم ازو بود بازیب و فر
ز هر کشوری موبدانرا بخواند ‌ ‌ ‌ فراوان سخنها ز حکمت براند
چنین گفت با موبدان شهریار ‌ ‌ ‌ که تا من بگیتی شدم کامگار
نگشتم دمی از ره بخردی ‌ ‌ ‌ نجستم بجز فرهٔ ایزدی
به بیچارگان برنکردم ستم ‌ ‌ ‌ جهان شد ز دادم چو باغ ارم
بداد و دهش عالم آراستم ‌ ‌ ‌ همه نام نیک از جهان ساختم
کنون چون زمانم سر آید همی ‌ ‌ ‌ بتلخی روانم بر آید همی
جهان خواهم از بخشش کردگار ‌ ‌ ‌ که گنجی بماند ز ما یادگار
که تا هر که برخاک من بگذرد ‌ ‌ ‌ ازان گنج حکمت گهرها برد
برو موبدان آفرین خواندند ‌ ‌ ‌ مر اورا شه پاکدین خواندند
چو شد گنج نوشیروان ساخته ‌ ‌ ‌ شدش دل ز تیمار پرداخته
بفرمود پس دخمهٔ ساختند ‌ ‌ ‌ ز خاکش بگردون برافراختند
وزان پس بدیوار آن دخمه بر ‌ ‌ ‌ سخنها نوشت آن شه دادگر
بدان تا کسی کوشتابد ز راه ‌ ‌ ‌ بآن دخمه آید ببالین شاه
نباید که ضایع شود رنج او ‌ ‌ ‌ برد گوهر حکمت از گنج او
کنون در دل ای نامور هوشدار ‌ ‌ ‌ سخنهای نوشیروان گوش دار

ابن يمين

نخست آنك تاروز وشب را مدار   بود ازحوادث شكفتی مدار
دكر آنك زنده بخوان خويش را   چومرهم نيابی دل خويش را
ترازنده كفتن نيابد درست   اكر زندكانی نه بركام تست
دكر آنك بينا دل هوشيار   زكاری پشيمان نكردد دوبار
بزركی بازار جويد همی   كل راحت ازخار بويد همی
دكر آنك بامردم بی هنر   مكن دوستی رنج ضايع مبر
كه هركز نيابی ازو ايمنی   نه در دوستی ونه در دشمنی
دكر آنك حق كوی باهركسی   وكرچه بتلخی كرايد بسی
دكر آنك كر راز داری نهفت   زدشمن نيابدت بادوست كفت
دكر كر نخواهی توای نامجوی   كه بدكويدت كس بدكس مكوی
دكر آنك ديوانه خوانند وبس   كسی را كه نابوده جويد زكس
دكر آنك سركشته مانی همی   چو ناكرده را كرده دانی همی
دكر آنك آيينهٔ كارخويش   همی دار دز پيش ديدارخويش
دكر آنك بی بيم باشد كسی   كه آزار مردم نجويد بسی
دكر آنك بركفت خود كار كن   كه تا ازتو دارند باور سخن
دكر آنك قدر بزركان بدان   سخن پيش ايشان باندازه ران
دكر آنك نان دادن آيين اوست   كنند دشمن اوراستايش چودوست
دكر آنك باشد كسی باتودوست   كه بدهاش را جمله كوئی نكوست
بكام دل هركه كفتی سخن   دلش دوستی باتو افكنده بن
دكر آنك بارای فرزانكيست   شناسد كه درخورد هركاركيست
نجويد زبی مايه كار شكرف   كه چشمه نباشد چودريای ژرف)
شنيدم كه می كفت بوزرجمهر   بكسری كه ای شاه فيروزچهر
زبخت همايون دلت شاد باد   زدادت جهان يكسر آباد باد
بدان ای هنرمند باداد ودين   كه كارجهانرا جهان آفرين
نهفتست چون كنج اهل خرد   باين كنج كس راه كمتر برد
نداند كسی تاسماك ازسمك   كه فرداچه بازی نمايد فلك
زاسراركردون كس آكاه نيست   خرد را بدين پرده در راه نيست
نه بينی كه دانا بصد درد ورنج   دهد جان ونادان در افتد بكنج
بسا بخرد كو زدولت رسيد   بجائی كه بخرد بخوابش نديد
يقين دان كه كارجهان سربسر   قراری كرفتست ازين پيشتر
دكركون نخواهد شد اين كارها   تو بيهوده بردل منه بارها
بدونيك كردون چو می بكذرد   نشايد كه بيدار دل غم خورد
اكرشاد باشد ور اندوهناك   جهانرا نباشد ازوهيچ باك

ابن یمین

خوشا وقت آنها که بشناختند ‌ ‌ ‌ ‌ که کار جهان پیش ازین ساختند
نکردند بر دل در آز باز ‌ ‌ ‌ ‌ نکردند جز سوی یزدان نیاز
ز گیتی نجستند جز نام نیک ‌ ‌ ‌ ‌ چه بهتر بود از سر انجام نیک)
چه خوش گفت فرزانهٔ دورمین ‌ ‌ ‌ ‌ که با هیچ نادان مشو همنشین
مکن دوستی باوی از هیچ روی ‌ ‌ ‌ ‌ وز وهمچو دشمن همی پیچ روی
که دانا گرت دشمن جان بود ‌ ‌ ‌ ‌ ازان دوست بهتر که نادان بود)
شنیدم که کسری یکی فرش داشت ‌ ‌ ‌ ‌ بران فرش هرگونه پندی نگاشت
نخست آنک دنیا نجوید کسی ‌ ‌ ‌ ‌ که داند درو در نماند بسی
دوم آنک سودی ندارد حذر ‌ ‌ ‌ ‌ زکاری که رفتست اندر قدر
سیوم آنک دانای خالق شناس ‌ ‌ ‌ ‌ ز مخلوق برسر نگیرد سپاس
چهارم چو روزی مقدر شدست ‌ ‌ ‌ ‌ چرا آز را خلق چاکر شدست)

ساقی نامه

امیدی

بیا ساقی آن تلخ شیرین گوار ‌ ‌ ‌ ‌ که شیرین کند تلخی روز کار
بمن ده که تلخ است ایام من ‌ ‌ ‌ ‌ زایام من تلخ تر کام من
بیا ساقی آن جام گیتی نما ‌ ‌ ‌ ‌ که از جم رسیده است دورش بما
بمن ده که دوران گیتی مدام ‌ ‌ ‌ ‌ زدستی بدستی رود همچو جام
بیا ساقی آن مومیائی خاص ‌ ‌ ‌ ‌ که آرد یکی قطره اش صد خواص
بمن ده که از بام گردون دون ‌ ‌ ‌ ‌ فتادم درین خاکدان سر نگون
بیا ساقی آن آفت عقل وهوش ‌ ‌ ‌ ‌ بیا ساقی آن لعبت لعل پوش
بمن ده که بیهوشیم آرزوست ‌ ‌ ‌ ‌ بمستان هم آغوشیم آرزوست
بیا ساقی آخر بیا سا دمی ‌ ‌ ‌ ‌ دم بیغمی بهتر از عالمی
بیا تا قدحهای پرمی کشیم ‌ ‌ ‌ ‌ لبالب کنیم و پیاپی کشیم
بیا ساقی آن چشمه لعل ناب ‌ ‌ ‌ ‌ که سیمین زمین است وزرین حباب
روان کن که در جویبار روان ‌ ‌ ‌ ‌ برو ید گل و بشکفد ارغوان
بیا ساقی آن آفتاب منیر ‌ ‌ ‌ ‌ که در سایه پرورد دهقان پیر
برآور ز برج خم لعل فام ‌ ‌ ‌ ‌ که عمر آفتابیست برطرف بام
بیا ساقی ان جام گیتی فروز ‌ ‌ ‌ ‌ چراغ شب وروشنائی روز
بمن ده که شد روز کارم سیاه ‌ ‌ ‌ ‌ خلاصم کن ازگردش مهر وماه
بیا ساقی آن آب یاقوت رنگ ‌ ‌ ‌ ‌ ملا متکر اهل ناموس و ننگ
بمن ده بکلبانگ رود وسرود ‌ ‌ ‌ ‌ که نتوان ازین بیش شرب الیهود
مغنی توهم برگران گیر عود ‌ ‌ ‌ ‌ که این آتش ازمن برآورد دود
توکاین ساز پرسوز دلکش زنی ‌ ‌ ‌ ‌ توانی که آبی بر آتش زنی

امیدی

فغان کاندرین لاجوردی قفس | چو من بلبلی را کرفته نفس
دریغا که درصحن این کهنه باغ | چه آوای قمری چه غوغای زاغ
چه شد یاوهٔ یاوه کویان بلند | امیدی لب ازنکته سنجی مبند
خروس سحر چون برآرد خروش | چرا بلبل مست کردد خموش

از محمود وایاز

اندسی شاملو

چو کیرد صید کاه عشق بنیاد | نه صید انجا امان یابد نه صیاد
شه صاحبقران محمود غازی | برون آمد بعزم صید تازی
بخون صید ناآلوده دامان | قرار این بودشه را با غلامان
که صیدی کرشود ازپیش کس دور | بجنکش تانیارد نیست معذور
برون جست ازکمین شه غزالی | چو رخسار بتان پرخط وخالی
منقش پیکری طاوس زیبی | چو چشم دلبران عاشق فریبی
چو لیلی نازنین وشوخ وخودرای | چو مجنون پوست پوش ودشت پیمای
هما نا رفته از تأثیر کردون | روان لیلی اندر جسم مجنون
کریزان روز وشب ازسایهٔ خویش | چو صاحب کنج ازهمسایهٔ خویش
چو آن صید ازکمین شاه بکریخت | بقصدش شه سمند ازجا برانکیخت
غزال ازهیبت آن آهنین چنك | نور دیدی زمین فرسنك فرسنك
بکوشش میرساند ازهر کران باد | که صیاد تو صید دیکران باد
چو لختی رفت صید وشاه ازپی | دران وادی پدید آمد یکی حی
سیه خانه کروهی همچو عشاق | بدیدار کسان چون دیده مشتاق
غزال ازبیم آن صیاد خونریز | سوی صحرا نشینان شد سبکخیز
طلب کراز درون صید حزین را | که آلاید بخون فتراك وزین را
برافکندند از خرکه نقابی | عیان شد دردل شب آفتابی
جوانی کرد سراز خانه بیرون | چو کنجی کاید از ویرانه بیرون
رخی خالی زخط آیینه کردار | قدی جاکرده درجانها الف دار
کشاده هندوی زلفش دکانی | بهر مویی نهاده ترخ جانی
بلاوفتنه چاوشان راهش | اجل فرمانبر چشم سیاهش
نمیشد سیرچشمش ازشکر خواب | مکر دیدارخود میدید درخواب
بکفتا کلبهٔ مارا برافروز | شب ما تا شود از طلعت روز
درین غمخانه یکدم باش خشنود | که آتش را کزیری نیست ازدود
چون این صید ازجفای صید کیران | پناه آورد سوی ما اسیران
کزند ازما براو آئین نباشد | مروت را تقاضا این نباشد
زبهر خون بها ازبره ومیش | دهیمت آنچه خواهی بیش ازبیش)

انیسی شاملو

بظاهر عشوه در شیرین زبانی — ولی چشمش نهان در جانستانی
چو شد میل داش زاندازه بیرون — فرود آمد چو ماه از اوج گردون
عنان از کف رکاب از پا برون رفت — خرد از گوشهٔ صحرا برون رفت)
نشیمن کرد شهبازی بسروی — که صید خود کند رعنا تذروی
قضا را در کمینش بود صیاد — گذارباز در دام وی افتاد
چو پرزد تا خلاصی یابد از بند — بر و پیچید ازنو رشتهٔ چند
بران شد تا که بگشاید بمنقار — که هم برگردنش پیچید زان تار
برآورد آهی ازجان غم اندوز — که چون من کیست درعالم سیه روز
پی صید آمدم باخاطر شاد — شدم آخر اسیر دست صیاد
کر این فکرم بخاطر نقش می بست — که صیاد دگر صیاد را هست
قدم ننهاده می هرگز درین باغ — بیاد صید دل را کردمی داغ)
سپاه آمد زهرسو شاه جویان — چو در شبهای ظلمت ماه جویان
صف اندر صف زهرسو ایستادند — شکار خویش یك یك عرضه دادند
جو از درد گرفتاری خبر داشت — بفرمانش منادی بانك برداشت
که نزد شاه آنان سرفرازند — که صید خویش را آزاد سازند)
گرفتار محبت را نشانهاست — که خود خاموش وحرفش درزبانهاست
نداند عشق شاهی وگدائی — بود یکسان برش قید ورهائی)
تململ چیست در افشای این راز — که ازیك دست بیرون ناید آواز
اگر مقراض بی همراز بودی — کجا قطع طریق خود نمودی

از جام جم

اوحدی

پسری با پدر بزاری گفت — که مرا بار شو بهمسر وجفت
گفت بابا زنا کن وزن نه — پند کبر از خلائق ازمن نه
در زنا گر بگیردت عسسی — بهلد کو گرفت چون تو بسی
زن بخواهی ترا رها نکنند — گر تو بگذاریش چها نکنند
ازمن ومادرت نگیری پند — چند دیدی وباز بینی چند
آن رها کن که آب وهیمه نماند — ریش بابا نگر که نیمه نماند
آب کارت مبر که گردی پیر — کار این آب را توسهل مگیر
بهترین میوهٔ زباغ تواوست — راستی روشن چراغ تو اوست
آن نماند چراغ تیره شود — خاطرت کند وچشم خیره شود
درسرت زوست عقل ودررخ رنك — در کمر سیم ودر ترازو سنك
آتش شهوتش بباد مده — اینچنین آتشی بباد مده
فرج کور است اندران لحدی — صحبت اوعذاب براحدی

اوحدی

الت شهوت توکور افتاد | زنده زان بی کفن بکور افتاد)
عابدی شب بخواب در فکری | دید دنیا چو صورت بکری
کردازوی سؤال کای دختر | بکر چونی بدین همه شوهر
کفت دنیا که با تو کویم راست | که مرا هر که مرد بود نخواست
هر که نامرد بود خواست مرا | این بکارت ازان بجاست مرا)
شبی پروانهٔ باشمع شدجفت | چوآتش درفتادش خویشرا کفت
که پیش ازتجربت چون دوست کیری | بنه کردن که پیش دوست میری)
جوانی خارکن برخارمی خفت | کسی کل برسرش کرد آن جوان کفت
مرا تا خار دامنکیر کشت است | کل اندرخاطرم کمترنشست است)
طبیبی بایکی ازدرد مندان | بکفت آن شب که بودش درددندان
که دندان کو بدرد آرد دهانت | بکن ورخودبود شیرین جانت)
بکل کفتند بلبل بس حقیر است | ترا با اوچه جای داروکیر است
بکفتا بلبلی کز من زند لاف | برمن به زصد سیمرغ در قاف)

از نان وحلوا

بهاءالدین آملی

علم نبود غیر علم عاشقی | مابقی تلبیس ابلیس شقی
سینهٔ خالی زعشق دلبران | کهنه انبانی بود پر استخوان
دل که فارغ شدزمهر آن نکار | سنك استنجای شیطانش شمار
یعنی آن کس راکه نبود مهر یار | بهر او پالان وافساری بیار
وین علوم واین خیالات وصور | فضلهٔ شیطان شمر بر آن حجر
توبغیر علم عشق اردل نهی | سنك استنجابه شیطان میدهی
چند وچند ازحکمت یونانیان | حکمت ایمانیان راهم بدان
دل منور کن بانوار جلی | چند باشی کاسه لیس بوعلی
سرور عالم شه دنیا ودین | سؤرمؤمن راشفا کفت ای حزین
سؤر رسطالیس وسؤر بوعلی | کی شفا کفتی نبی مقبلی
سینهٔ خود را بروصد چاك کن | دل ازین آلود کیها پاك کن
بادف ونی دوش آن مرد عرب | وه‌چه خوش میکفت ازروی طرب
ایها القوم الذی فی المدرسه | کلما حصلتموه وسوسه
فکرکم ان کان فی غیر الحبیب | مالکم فی النشأة الاخری نصیب
فاغسلو اباقوم عن لوح الفؤاد | کل علم لیس ینجی فی المعاد
ساقیا یکجرعه ازروی کرم | بربهائی ریز ازجام قدم
تاکند شق پردهٔ پندار را | هم بچشم یار بیند یار را)
هر کرا توفیق حق باشد دلیل | می کزیند عزلتی ازقال وقیل

کر ز دیو نفس میجوئی امان
چون شب قدر از همه مستورشد
اسم اعظم چونکه کس نشناسدش
تا تونیز از خلق پنهانی همی
عزلت آمد کنج مقصودای حزین
زهد چبود از همه پرداختن
خشیة الله را نشان علم دان
سینه را از علم خوف آباد کن
علم زیب ازفقر یابد ای پسر
نقص علمست ای جناب مولوی
قاقم وخز چند پوشی چون شهان
خود بده انصاف ای صاحب کمال
چند مال شبهه ناك آری بکف
عاقبت ساز د ترا ازدین بری
لقمه کامد از طریق مشتبه
کرم زعفر نبودت باقند ومشك
ورنباشد مشربه با زر ناب
ورنباشد مرکب زرین لکام
کر نباشد جامهٔ اطلس ترا
ورنباشد فرش ابریشم طراز
ورنباشد شانهٔ ازبهر ریش
هرچه بینی درجهان داردعوض
بی غرض دانی چه باشددرجهان
نان وحلواچیست ای شوریده سر
دعوی زهد از برای عز وجاه
خرده بینا نشد درعالم بسی
زیرکانند ازیسار وازیمین
با همه خود بینی وکبر ومنی
دین فروشی ازپی نان حرام
این عدالت باوجود این صفات
برسرش داخل نکرده لا ولیس
تن نیابد اختلال ازهیچ چیز
بود در شهر هری بیوه زنی

رونهان کن چون پری ازمردمان
لاجرم از پای تاسر نورشد
سروری برکل اسما بایدش
لیلة القدری واسم اعظمی
لیك اکرباعلم وزهد آید قرین
جمله را در داو اول باختن
انما یخشی تودر قرأن بخوان
روحدیث اوعلام یادکن)
نه زباغ وراغ واسب وکاو وخر
حشمت ومال ومنال دنیوی
مرغ وماهی چندسازی زیب خوان
کی شود اینها میسر ازحلال
تاکه باشی نرم پوش وخوش علف
این تن آرامی وآن تن پروری
خاك خور خاك و بران دندان منه
خوش بوددوغ وپیاز ونان خشك
باکف خود می توانی خورد آب
می توان زدهم بپای خویش کام
کهنه دلقی ساتر تن بس ترا
با حصیر کهنهٔ مسجد بساز
شانه بتوان کرد با انکشت خویش
وزعوض کردد تراحاصل غرض
عمر باشد عمر قدر آن بدان)
منقی خودرا نمودن بهر زر
لاف تقوی ازپی تعظیم شاه
وافقند ازکار وبار هرکسی
ازپی رد وقبول اندر کمین
لاف تقوی وعدالت میزنی
مکر وحیله بهر تسخیر عوام
هست دایم برقرار وبرثبات
این عدالت هست کوه بوقبیس
چون وضوی محکم بی بی تمیز)
کهنه رندی حیله سازی برفنی

بهاء الدين آملی

نام او بی بی تمیز خال داد
باوضوی شام خفتی بامداد
کم شدی خالی دواتش از قلم
در مهمسازی که او باش ربود
ازنه هرکس برجستی بناز
کفت با اورندکی ای نیك زن
زین جنابتهای پیدر پی که هست
این وضوازسنك وفولادانداست
نان وحلوا چیست دانی ای پسر
میرود هوش ازسر واز دل قرار
فرخ آن کورخش همت راباتاخت
نوجوانی ازخواص قرب شاه
دل زغم خالی وسر پراز هوس
بریکی عابد دران صحرا کذشت
تر زبان از ذکر حی لایموت
نوجوان سویش خرامیدو بکفت
سبرکشته چون زمرد رنك تو
شدتنت چون عنکبوت از لاغری
کر چومن بودی توخدمتکار شاه
پیر کفتش ای جوان نا مدار
کرچومن تونیز میخوردی علف

در نمازش بود رغبت بیشمار
نامرادانرا ولی دادی مراد
برمراد هرکسی میزد رقم
دایما طاحونه اش درکرد بود
میشدی فی الحال مشغول نماز
حیرتی دارم ازین کار تومن
هیچ ناید دروضوی توشکست
این وضو نبودسد اسکندراست)
قرب سلطان است زان قرب الحذر
الفرار ازقرب سلطان الفرار
کام ازین حلواونان شیرین نساخت)
میشدی با حشمت وتمکین براه
جمله اسباب تنعم پیش وپس
کوعلف میخوردچون آهو بدشت
شکر کویان کش میسر کشت قوت
کای شده باوحشیان درقوت جفت
زانکه ناید جز علف در چنك تو
چون کوزنان چند در صحرا چری
درعلف خوردن نشد عمرت تباه
کت بود ازخدمت شه افتخار
می نشد عمرت دران خدمت تلف)

از یوسف وزلیخا

جامی

دل فارغ زدرد عشق دل نیست
زعالم رو بت آور در غم عشق
فلك سر کشته ازسودای عشق است
اسیر عشق شو کازاد باشی
زیاد عشق عاشق تازکی یافت
اکر مجنون نه می زین جام خوردی
هزاران عاقل وفرزانه رفتند
نه نامی ماند زایشان نه نشانی
بسا مرغان خوش پیکر که هستند
چواهل دل زعشق افسانه کویند

تن بی درددل جز آب وکل نیست
که باشد عالمی خوش عالم عشق
جهان پرفته ازغوغای عشق است
غمش برسینه نه تاشاد باشی
زذکر او بلند آوازکی یافت
که اورا در دو عالم نام بردی
ولی از عاشقی بیکانه رفتند
نه دردست زمانه داستانی
که خلق ازذکرایشان لب به بستند
حدیث بلبل وپروانه کویند

جامی

متاب از عشق رو گرچه مجازیست ‌ ‌ که آن بهر حقیقی کار سازیست
ز لوح اول الف بی تا نخوانی ‌ ‌ ز قرآن درس خواندن کی توانی
شنیدم شد مریدی پیش پیری ‌ ‌ که باشد در سلوکش دستگیری
بگفت ار پا نشد در عشقت از جای ‌ ‌ برو عاشق شو وانگه نزد ما آی
که بی جام می صورت کشیدن ‌ ‌ نیاری جرعهٔ معنی چشیدن
ولی باید که در صورت نمانی ‌ ‌ وزین پل زود خودرا بگذرانی
چو خواهی رخت در منزل نهادن ‌ ‌ نباید در سر پل ایستادن)
چرا دوزی بقد زشت دیبا ‌ ‌ چو از دیبا نگردد زشت زیبا
ز دیبا زشت زیبایی نیابد ‌ ‌ ولی زیبا سوی زشتی نشتابد)
چو دل با دلبری آرام گیرد ‌ ‌ ز وصل دلبری کی کام گیرد
کجا پروانه پرد سوی خورشید ‌ ‌ چو باشد سوی شمعش روی امید
نهی صد دسته ریحان پیش بلبل ‌ ‌ نخواهد خاطرش جز نکهت گل
چو خواهد تشنه جانی شربت آب ‌ ‌ نبخشد سود مندش شکر ناب)
گهی در خون و گه در خاك می خفت ‌ ‌ ز اندوه دل صد چاك می گفت
کجائی ای پدر آخر کجائی ‌ ‌ ز حال من چنین غافل چرائی
بیا بنگر کنیزك زادگان را ‌ ‌ ز راه عقل و دین افتادگان را
که با کام دلت در دل چه دارند ‌ ‌ حق الطاف تو چون میگذارند
گلی کز روضهٔ جانت دمیدست ‌ ‌ برو باران احسانت چکیدست
چنان از تشنگی در تاب مانده ‌ ‌ که نی رنگ اندرونی آب مانده
نهال ناز پرورد بهشتی ‌ ‌ که در بستان سرای عمر کشتی
چنان از باد جور افتاد بر خاك ‌ ‌ کزو جوید بلندی خار و خاشاك
مهی کزوی شبت را نور بودی ‌ ‌ ز ظلمتهای دوران دور بودی
رسیدش از فلك زان سان وبالی ‌ ‌ که جوید لمعهٔ نور از هلالی
بدین سان بود حالش تا سه فرسنگ ‌ ‌ ازو صلح وازان سنگین دلان جنگ
ازو نرمی وزایشان سخت روئی ‌ ‌ ازو گرمی وزیشان سخت کوئی
ز رفتن بر سر چاهی رسیدند ‌ ‌ ز رفتن برلب چاه آرمیدند
چهی چون گور ظالم تنگ و تیره ‌ ‌ ز تاریکیش چشم عقل خیره
لب او چون دهان اژدهائی ‌ ‌ به قوت از بردن مردم ربائی
درونش چون درون مردم آزار ‌ ‌ برای مردم آزاری پر آزار
مدار نقطهٔ اندوه دورش ‌ ‌ برون از طاقت اندیشه غورش
محیطش پر کدورت مرکزش دور ‌ ‌ هوایش پر عفونت چشمه اش شور
نفس زن گرد رو یکدم نشستی ‌ ‌ نفس را بر نفس زن راه بستی)
بحکم مالك آن خورشید تابان ‌ ‌ بسوی نیل شد حالی شتابان

جامی

ز زر پیرهن برد از درون دست   سمن را پردهٔ نیلوفری بست
کلاه زرنشان از فرق بنهاد   ز زر بیضهٔ خور زاغ شب زاد
کشید آنکه چنان پیراهن از فرق   که جیبش غرب مه شد دامنش شرق
نمود آن دوش و بر از عطف دامن   چنان کز دور گردون صبح روشن
ازار نیلگون بسته به تعجیل   چو سیمین سروی آمد بر لب نیل
ز چرخ نیلگون برخست فریاد   که شد نیل از قدوم آن مه آباد
بجای نیل من بودم چه بودی   ز پا بوسش من آسودم چه بودی
بران شد خور که خود را افکند پیش   برود نیل ز زد چشمهٔ خویش
نه بیند چشمهٔ خور چون سزایش   طفیل نیل شوید دست و پایش
بدر پا بنهاد از سوی ساحل   چو مه در برج آبی ساخت منزل
بطلعت بود خورشید جهانتاب   چو نیلوفر فرورفت اندران آب
تنش در آب چون عریان در آمد   بتن آب روان را جان در آمد
کشاد از هم مسلسل گیسوانرا   برخ زنجیر بست آب روانرا
مهیا ساخت بهر صید خواهی   معنبر دامی از مه تا بماهی
گهی میریخت آب از دست بر سر   ز پروین ماه رامی بست زیور
گهی میداد از کف مالش گل   ز پنجه شانه میزد شاخ سنبل
چو گرد از روی و چرک از تن فروشست   چو سروی از کنار نیل بر رست)
چه خوش وقتی و خرم روزگاری   که یاری برخورد از وصل یاری
بر افروزد چراغ آشنائی   رهائی یابد از داغ جدائی)
به بیداریست یارب یا بخوابست   که جان من ز جانان کامیابست
بشبهای سیه کی بود امیدم   که گردد روزی این روز سپیدم
بحمد الله که دولت یاریم کرد   زمانه ترک جان آزاریم کرد
چه غم گر حقهٔ گوهر شکستم   چو آمد معدن گوهر بدستم
به پیش نقد جان گوهر چه باشد   طفیل دوست باشد هر چه باشد
جمادی چند دادم جان خریدم   بنامیزد عجب ارزان خریدم
کی از نقد خود انکس بهره بیند   که عیسی بدهد و خرمهره چیند
اگر خرمهره را بدرود کردم   چو عیسی آن من شد سود کردم)
اگر خاری خلد در پای دلدار   دل عاشق شود افکار ازان خار
وگر بادی وزد بر زلف محبوب   فتد بر جان عاشق زان صد آشوب
وگر گردی نشیند بر عذارش   شود خم پست عاشق زیر بارش
شنیدستم روزی کرد لیلی   بقصد فصد سوی نیش میلی
چو زد لیلی بجی نیش از پی خون   بوادی رفت خون از دست مجنون)
میان آن رمه یوسف شتابان   چو در برج حمل خورشید تابان)

جامی

زلیخا بودخون از دیده ریزان
ولی می بود از و یوسف کریزان

زلیخا را چو این غم برسر آمد
بانک فرصتی از پا در آمد

برفت ازلعل لب آبی که بودش
نشست از شمع رخ تابی که بودش

نکردی شانه زلف عنبرین بوی
جزاز پنجه که میکندی به آن موی

بوی آینه اش روکم کشادی
مکر زانوکه بروی رونهادی

زبس کزدل فشاندی خون تازه
نکشتی چهره اش محتاج غازه

همه عالم بچشمش چون سیه بود
بچشمش سرمه راکی جایکه بود)

بود پاکیزه طینت پاک کردار
زنا زاده نباشد جز زنا کار

زمردم سک زسک مردم نه زاید
زکندم جو زجو کندم نباید)

برخسار از مژه خون جکر ریخت
زبادام سیه عناب تر ریخت

بدو کفت ای سر من خاک پایت
سرم خالی مبادا از هوایت

زمهرت یکسر مویم تهی نیست
سرموئی زخویشم آکهی نیست

خیال تست جان اندر تن من
کمند تست طوق کردن من

اکر جانست غم پروردهٔ تست
وکر تن جان بلب آوردهٔ تست

زحال دل چه کویم خود که چونست
زچشم خونفشان یک قطره خونست

زمن فصاد هر رک را که کاود
بجای خون غمت بیرون تراود

جوابش داد یوسف کای خداوند
منم پیشت به بند بندکی بند

برون از بندکی کاری ندارم
بقدر بندکی فرمای کارم

خداوندی مجو از بندهٔ خویش
برین لطفم مکش شرمندهٔ خویش

کیم من تا ترا دمساز کردم
درین خوان باعزیز انباز کردم

بباید پادشاه آن بنده راکشت
که زد در یک نمکدان باوی انکشت

چو صبح ارصادقی درمهر رویم
مزن دم جز بوفق آرزویم

مرا چون آرزو خدمتکذاریست
خلاف آن نه رسم دوستداریست

دلی کو مبتلای دوست باشد
مراد او رضای دوست باشد

خوش آن عاشق که بر فرمان معشوق
بود خوش بر دلش هجران معشوق

چو خواهد خاطر معشوق دوری
کند بر محنت هجران صبوری

چو نبود وصل دلبر رای دلبر
بود صدبار هجر ازوصل خوشتر)

چراغ کذب را کا فروزدش زن
بجز اشک دروغی نیست روغن

ازان روغن چراغش چون فروزد
بیک ساعت جهانی را بسوزد)

زلیخا کش ازان سر و یکانه
به از خرم کلستان بود خانه

چو آن کل ازکلستانش بدر شد
کلستانش ز زندان تیره تر شد

بتنک آمد دران زندان دل او
یکی صد شد زهجران مشکل او

چه مشکل زان بتر بر عاشق زار
که بی دلدار بیند جای دلدار

جامی

چه آسایش دران گلزار ماند — کزو گل رخت بندد خار ماند
رخ گلگون خودمی ساخت نیلی — چو نیلوفر ز ضربتهای سیلی
که سرخی درخور آمد خرمی را — نشاید جز کبودی ماتمی را
زدل خونین رقم بر روهمی زد — بحسرت دست بر زانو همی زد
که این کاری کهمن کردم که کردست — چنین زهری کهمن خوردم کهخوردست
درین محنت سرایك عشق پیشه — زد چون من به پای خویش تیشه
بدست خویش چشم خویش کندم — زکوری خویش را درچه فکندم
بجانم از دل آوارهٔ خویش — نمیدانم چه سازم چارهٔ خویش
بدینسان هردمش از نوغمی بود — زهر چیزی جدا در ماتمی بود
چوقدر نعمت دیدار نشناخت — بداغ دوری از دیدار بگداخت
بغیر از صبر بهبودی نبودش — پشیمان شد ولی سودی نبودش
هلاك عاشق از جانان جدائیست — بتخصیص آنکه بعد از آشنائیست)
زتو هر لحظه ام از نوغمی زاد — مرا ای کاشکی مادر نمی زاد)
شب آمد عاشقان را پردهٔ راز — شب آمد بیدلان را غصه پرداز
توان بس کار درشب بکبر کردن — کهروزش کم توان تدبیر کردن
زلیخا چون غم شب بگذرانید — نه غم بل ماتم شب بگذرانید
بلاو محنت روز آمدش پیش — صد اندوه جگر سوز آمدش پیش
زنعمتهای خوش هر لحظه چیزی — نهادی بر کف محرم کنیزی
فرستادی بزندان سوی یوسف — که تادیدی بجایش روی یوسف
چوآن محرم ززندان آمدی باز — بدوصد عشقبازی کردی آغاز
کهی رو برکف پایش نهادی — کهی صد بوسه اش برچشم دادی
کهاین چشمیست کان رخسار دیدست — که این پاییست کانجاها رسیدست
اگر چشمش نیارم بوسه دادن — ویا رو برکف پایش نهادن
ببوسم باری آن چشمی که گاهی — کند در چشم زیبایش نگاهی
نهم رو برکف آن پای باری — که وقتی میکند سویش گذاری)
زما در هر که دولتمند زاید — فروغ دولتش ظلمت زداید
به خارستان رود گلزار گردد — گل از وی نافهٔ تاتار گردد
چو ابرار بگذرد برتشنه کشتی — شود ازمقدمش خرم بهشتی
چوباد از در رود در تازه باغی — فروزد ازرخ هر گل چراغی
بزندان گر در آید خرم وشاد — کند زندانیان را ازغم آزاد)
بلی آن را که ایزد برگزیند — بصدر عز معشوقی نشیند
ره اسباب بر رویش ببندد — رهین این وآتش کم پسندد
بدست غیر تاراجش نخواهد — بغیر خویش محتاجش نخواهد

(نخواهد)

جامی

نخواهد دست او در دامن کس   امیدام خویش خواهد و بس)
سخن کز دوست آری شکرست آن   ولی کر خود بکوید خوشترست آن
چو از دلبر سخن شاید شنیدن   چرا از هر دهن باید شنیدن)
درین دیر کهن رسمیست دیرین   که بی تلخی نباشد عیش شیرین
بسا سختی که بیند لعل در سنك   که خورشید درخشانش دهد رنك)
چو یوسف کفت باوی ای زلیخا   فتاد از پا زلیخا بی زلیخا
شراب بیخودی زد از دلش جوش   برفت از لذت آوازش از هوش
چو باز از بیخودی آمد بخود باز   حکایت کرد یوسف باوی آغاز
بکفتا کو جوانی و جمالت   بکفت ازدست شد دور از وصالت
بکفتا چشم تو بی نور چونست   بکفت از بس که بی تو غرق خونست
بکفتا کو زر و سیمی که بودت   بفرق آن تاج دیهیمی که بودت
بکفت از حسن تو هر کس سخن راند   ز وصفت بر سر من کوهر افشاند
سر و زر را نثار پاش کردم   بکوهر پاشیش پاداش کردم
نهادم تاج حشمت بر سر او   کرفتم افسر از خاك در او
بکفتا حاجت تو چیست امروز   ضمان حاجت تو کیست امروز
بکفت از حاجتم آرزده جانی   نخواهم جز تو حاجت را ضمانی)
بیا ای کام جان محرومیم بین   ز ظلم آسمان مظلومیم بین
بریدی از من و یادم نکردی   بدیداری ز خود شادم نکردی
بیاران شیوهٔ یاری نه این بود   وفادارا وفاداری نه این بود
عجب خاری شکستی در دل من   که بیرون ناید الا از کل من
نه جائی راه رفتن کردهٔ ساز   کز انجا هیچ می ناید کسی باز
همان بهتر کز اینجا پر کشایم   بیك پرواز کردن سوی تو آیم
بیك جنبش ازان اندوه خانه   برحلت کاه یوسف شد روانه
ندید آنجا نشان زان کوهر پاك   بجز خرپشتهٔ از خاك نمناك
بران خرپشته آن خورشید پایه   بخاك انداخت خودرا همچو سایه
ز رخسار چو زر درزر کرفتش   زاشك لعل در کوهر کرفتش
کهی فرقش همی بوسید و که پای   فغان میزد ز دل کای وای من وای
تو زیر کل چو بیخ کل نهفته   بیالا من چو شاخ کل شکفته
تو زیر خاك منزل کرده چون کنج   بروی خاك من ابر کهر سنج
فرو رفته تو همچون آب در خاك   به بیرون مانده من چون خار و خاشاك
خیالت موج خون بر خاك من زد   فراقت شعله در خاشاك من زد
زدی آتش بخاشاك وجودم   ازان پیچان دود بر چرخ دودم
همی نالید و هر دم سینهٔ چاك   بصد حسرت همی مالید بر خاك

چو دردحسرتش از حد برون شد   برسم خاکبوسی سرنکون شد
بچشمان خود انکشتان برآورد   دو نرکس راز نرکستان برآورد
بخاك وی فکند از کاسهٔ سر   که نرکس کاشتن درخاك بهتر
چو باشد ازکل رویت جدا چشم   چه کار آید در بن بستان‌سرا چشم
بود رسم مصیبت بین مبهوت   سیه بادام افشاندن بتابوت
چو آن مسکین زتابوتش جداماند   دو بادام سیه برخاك افشاند
بخاکش روی خون آلود بنهاد   بمسکینی زمین بوسید وجان داد
چه‌خوش کفت آن‌قدم‌فرسوده‌درعشق   زهر سود وزیان آسوده در عشق
که عشق انجاکه باشد کرم بازار   ندارد هیچ با آسودکی کار
کفن برعاشق ازوی چاك باشد   اکر خود خفته زیر خاك باشد
خوش آن‌عاشق که‌درهران‌چنین‌مرد   بخلوتکاه جانان جان چنین برد)
فلك برخویش پیچان اژدهائیست   پی آزار ما زور آزمائیست
کرفتاریم در پیچ وخم او   رهیدن چون توانیم ازدم او
نه بینی کس ازو زخمی نخورده   زصد کس بریکی رحمی نکرده
زظلمش هیچکس سالم نجست است   کدامین سینه کان ظالم نخست است
بهر اختر کز و روشن چراغیست   نهاده بردل آزاده داغیست
ترا باهرکه رو در آشنائیست   قرار کارت آخر برجدائیست
مبین دور سپهر ومهر کرمش   که هیچ ازکین کذاری نیست شرمش
زشورش کس دمی بیغم نیفتاد   کزان در عمرها ماتم نیفتاد
در بن غمخانه بی‌غم چون زید کس   دل پژمرده خرم چون زید کس
بکیتی در نشان خرمی نیست   وکر باشد نصیب آدمی نیست
دل ازاندیشهٔ شادی تهی کن   دماغ ازفکر آزادی تهی کن
بداغ نامرادی شادمی باش   بفعل بندکی آزاد می باش
چو در بینش ترا چون نیست سیرت   مکش سرمه مکر چشم بصیرت
بکی چشمانت در کوری وتنکی   چه سازی چاره ازچشم فرنکی
زطبعت هر کزاین معنی نزادست   که انکس می برد انرا که دادست
جهانرا کردهٔ برخویشتن تنك   نداری درجهان دیکر آهنك
ادیم خاك کفشی پا فشارست   درو صدکوه سختی ریکبارست
برآن کین کفش را ازپافشانی   وکرنه خسته پا دره بمانی
بیفکن پردهٔ افلاك در پیش   مباش ازپردکی محروم ازین بیش
برون از پرده نامحدود نوریست   کزان هرلمعه خورشیدسروریست
درآن لمعه زهر امید کم شو   بسان ذره درخورشید کم شو
چو کم کشتی درو یابی رهائی   زدرد فرقت وداغ جدائی

(نامهٔ)

نامه بسلطان محمد خان فاتح قسطنطنیه

جامی

طاب رباك ای نسیم شمال … قم ومر نحو كعبة الآمال
نفس از بوی یار مشكین كن … راه اخلاص رفتن آیین كن
از خراسان به بند بار نیاز … راه بردار ملك روم انداز
چون رسیدی زراه راه بپرس … بار گاه جلال وجاه بپرس
چهره برخاكراه دربان سای … باجازت زمین ببوس درای
پیش شاه مجاهد غازی … بگشا لب بنكته پردازی
كای ترا ذروهٔ علا مسند … ملك میراث تو ابا عن جد
اصل تو تا بآدم ارشمرند … همه مسند نشین وتاجورند
خواست زیشان جهان فخر نخست … لیكن امروز فخر جملهٔ تست
كم كسی برسریر جاه وجلال … چون تو كرد اكتساب فضل وكمال
مشكل حكمت از كلام تو حل … منطق تو بیان هر مجمل
راه مشائیان زتو واضح … نور اشراقیان زتو لایح
طبع پاك تراكه وقاد است … فهم حكمت طبیعی افتا دست
بردلت حكمت الهی تاخت … كه رخ از ظلمت ملاهی تافت
فكر تو زد سوی ریاضی رای … شد ریاضی ریاض خلد آرای
هست پشت شریعت نبوی … نبوی ازمساعی توقوی
معقل كفر ومعبد اصنام … شد زجهد توقبة الاسلام
حسن تدبیر تو بحرب وقتال … كرده قلع قلاع كفر وضلال
مقبلی برمراسم اشفاق … معرضی ازذمایم اخلاق
جمع در ذات تو برغم حسود … حكمت وعفت وشجاعت وجود
تا بود دورهٔ فلك ممكن … تابود نقطهٔ زمین ساكن
روش آن بوفق رأی تو باد … شرف این بخاك پای تو باد
ای معنبر نسیم نافه گشا … چو بپردازی ازدعا وثنا
ورقی چند نظمهای غریب … لایق فهم هوشمند ادیب
با تو همراه می كنم زنهار … زان غریبان به بزم شه یادآر
عرضه كن درحریم مجلس او … این محقر هدیهٔ وبگو
ارسل النمل من خلوص وداد … لسلیمان نصف رجل جراد
قائلا ذاك منتهی جهدی … والهدایا بقدر من یهدی
ثم اوجز مخافة الابرام … واختتم بالسلام والاكرام

از سلسلة الذهب

جامی

هیچ موجود نیست در عالم
که شناسد حقیقت آدم
داند آدم حقیقت همه چیز
عین حق را حقیقت همه نیز
بیند آن عین را بچشم عیان
گشته ظاهر بصورت اعیان
غیر او در جهان نبیند هیچ
آشکار و نهان نبیند هیچ
لیکن این دولتی نه آسانست
بلکه خاص خواص انسانست
جانب آن اشارتیست نهفت
آن امانت که حضرت حق گفت
بر سموات وارض وما فی البین
قد عرضنا الامانة فابین
لیس فی الکون کائنا من کان
کافل حملها سوی الانسان
غیر انسان کسش نکرد قبول
زانکه انسان ظلوم بود وجهول
ظلم اوانکه هستی خودرا
ساخت فانی بقای سرمدرا
جهل اوانکه هرچه جز حق بود
صورت آن زلوح دل بزدود
نیك ظلمی که عین معدلتست
نغز جهلی که مغز معرفتست
ای نکرده دل از علایق صاف
مزن از دانش حقایق لاف
زانکه در عالم خدا دانی
جهل علم است وعلم نادانی
حد انسان بمذهب عامه
حیوانیست مستوی القامه
پهن ناخن برهنه پوست زموی
بدوپا رهسپر بخانه وکوی
هرکرا بنگرند کین سانست
میبرندش گمان که انسانست
وانکه خودرا گمان برد زخواص
می فزاید برین معانی خاص
شیخ خود بین برد زنادانی
ظن که دارد کمال انسانی
که کند خانقاه وصومعه جای
واکشد پا زباغ وراغ وسرای
همه اسباب شیخی آماده
بنشیند بروی سجاده
ابلهی چند گرد او گردند
تابع کرد ورد او گردند
از خلایق مقدمش دارند
هرچه گوید مسلمش دارند
صد کرامت بنام او سازند
تا سلیمی بدامش اندازند
حفظ کرداست چند مسئله
در پی افکنده از خران گله
سینه پرکینه دل پرازوسواس
کرده ضایع بگفت وگو انفاس
گشته مشعوف لایجوز ویجوز
مانده عاجز زکار دین چو عجوز
باچنین کار وبار کرده قیاس
خویشتن را که هست اکمل ناس
همچنین تا به درزی وجولاه
همه زین گونه اندروی براه
هرکسی را بخود گمان آنست
که همین اوست عین انسانست
لفظ انسان یکی ولی هرکس
زده ازوی بقدر خویش نفس

(جنبش)

جنبش هر کسی رجای و یست / روی هر کس بفکر ورای و یست

جامی

ازمثنوی

مولانا جلال الدین رومی

بشنو از نی چون حکایت میکند / از جدائیها شکایت میکند
کز نیستان تا مرا ببریده اند / از نفیرم مرد و زن نالیده اند
سینه خواهم شرحه شرحه از فراق / تا بکویم شرح درد اشتیاق
هر کسی کو دور ماند از اصل خویش / باز جوید روزکار وصل خویش
من بهر جمعیتی نالان شدم / جفت بدحالان وخوش حالان شدم
هر کسی از ظن خود شد یار من / از درون من نجست اسرار من
سر من از نالهٔ من دور نیست / لیك چشم وکوش را آن نور نیست
تن زجان وجان زتن مستور نیست / لیك کس را دید جان دستور نیست
آتشست این بانك نای ونیست باد / هر که این آتش ندارد نیست باد
آتش عشقست کاندر نی فتاد / جوشش عشقست اندر می فتاد
نی حریف هر که از یاری برید / پردهایش پردهای ما درید
همچونی زهری وتریاقی که دید / همچونی دمساز ومشتاقی که دید
نی حدیث راه پرخون میکند / قصه های عشق مجنون میکند
محرم این هوش جز بیهوش نیست / مر زبانرا مشتری جز کوش نیست
در غم ما روزها بیکاه شد / روزها باسوزها همراه شد
روزها کر رفت کو رو باك نیست / تو بمان ای آنکه چون تو پاك نیست
هر که جز ماهی ز آبش سیر شد / هر که بی روزیست روزش دیر شد
در نیابد حال پخته هیچ خام / پس سخن کوتاه باید والسلام
بند بکسل باش آزاد ای پسر / چند باشی بند سیم و بند زر
کر بریزی بحر را در کوزهٔ / چند کنجد قسمت یکروزهٔ
کوزهٔ چشم حریصان پر نشد / تا صدف قانع نشد پر در نشد
هر کرا جامه زعشقی چاك شد / او ز حرص وعیب کلی پاك شد
شاد باش ای عشق خوش سودای ما / ای طبیب جمله علتهای ما
ای دوای نخوت وناموس ما / ای تو افلاطون وجالینوس ما
جسم خاك از عشق برافلاك شد / کوه در رقص آمد وچالاك شد
عشق جان طور آمد عاشقا / طور مست وخر موسی صعقا
بالب دمساز خودکر جفتمی / همچونی من کفتنیها کفتمی
هر که او از همزبانی شد جدا / بی زبان شد کرچه دارد صدنوا
چونکه کل رفت وکلستان در کذشت / نشنوی زان پس ز بلبل سر کذشت
جمله معشوقست وعاشق پردهٔ / زنده معشوقست وعاشق مردهٔ

مولانا

چون نباشد عشق را پروای او — او چو مرغی ماند بی پروای او
ملت عشق از همه دینها جداست — عاشقانرا مذهب و ملت خداست
از محبت مرده زنده میشود — وز محبت شاه بنده میشود
آن خیالاتی که دام اولیاست — عکس مهرویان بستان خداست)
ماهمه مرغابیانیم ای غلام — بحر میداند زبان ما تمام
خلق ما بر صورت خود کرد حق — وصف ما از وصف او گیرد سبق
جسم مارو پوش ماشد در جهان — ماچو دریا زیر این که در نهان
کان قندم نیستان شکرم — هم زمن میروید ومن میخورم
من چو خورشیدم درون نور غرق — می نتانم کرد خویش از نور فرق
متفرق شد آفتاب جانها — در درون روزن ابدانها
مؤمنان معدود ولیك ایمان یکی — جسمشان معدود ولیکن جان یکی
تفرقه در روح حیوانی بود — نفس واحد نفس انسانی بود
در نظر گاهست ای مغز وجود — اختلاف مؤمن و گبر و یهود
در معانی تجزیه وافراد نیست — وآنکه شد محجوب ابدان در شکیست
منبسط بودیم ویك جوهر همه — بی سر و بی پا بدیم آن سر همه
یك گهر بودیم همچون آفتاب — بی گره بودیم وصافی همچو آب
چون بصورت آمد آن نور سره — شد عدد چون سایهای کنگره
آمده اول باقلیم جماد — وز جمادی در نباتی اوفتاد
ازنباتی چون بحیوان اوفتاد — نامدش حال نباتی هیچ یاد
باز ازحیوان سوی انسانیش — میکشید آن خالقی که دانیش
همچنین اقلیم تا اقلیم رفت — تاشد اکنون عاقل ودانا وزفت
خویشتن نشناخت مسکین آدمی — از فزونی آمد وشد در کمی
ای خنك آن را که جان خود شناخت — اندر امن سرمدی قصری بساخت
هر که محجوب است او خود کودکست — مرد آن باشد که بیرون از شکست
گر بریش وخایه مرداستی کسی — هر بزی را ریش ومو باید بسی
پس چو آهن گرچه تیره هیکلی — صیقلی کن صیقلی کن صیقلی
پنبهٔ وسواس کن بیرون زگوش — تابگوشت آید از گردون خروش
پاك کن دوچشم را ازموی عیب — تابه بینی باغ وسروستان غیب
دفع کن ازمغز وازبینی زکام — تاکه ریح الله در آید درمشام
گرسیه کردی تونامه عمرخویش — توبه کن زانها که کردستی تو پیش
جمله ماضیها ازونیکو شوند — زهر پارینه ازو گردد چوقند
مرکب توبه عجایب مرکبست — برفلك تازد بیك لحظه زپست
چون برآرند ازپشیمانی انین — عرش لرزد از انین مذنبین

مولانا

کریه وزاری قوی سرمایه ایست — رحمت کلی قوی تر دایه ایست
تانگرید ابرکی خندد چمن — تانگرید طفل کی جوشد لبن
گر توکل میکنی درکار کن — کشت کن پس تکیه برجبار کن
کافرم من گر زیان کرداست کس — در ره ایمان وطاعت یك نفس
گر گران وگر شتابنده بود — عاقبت جوینده یابنده بود
همرهی را جو که زو یابی مدد — همدل وهمدرد وجویای احد
لیك هرگمراه را همره مدان — غافلان خفته را آگه مدان
هست تنهائی به از یاران بد — نیك باید چون نشیند بد شود
پیر را بگزین که بی پیر این سفر — هست بس پرآفت وخوف وخطر
هرکه دررہ بی قلاوزی رود — هردوروزه راه صدساله بود
دست پیر از غائبان کوتاه نیست — دست اوجز قبضهٔ الله نیست
غائبانرا چون چنین خلعت دهند — حاضران ازغائبان لاشك بهند
چون گرفتی پیر هین تسلیم شو — همچوموسی زیر حکم خضررو
ای خنك آنکس که عیب خویش دید — هرکه عیبی گفت او برخود خرید
کارپاکانرا قیاس ازخود مگیر — گرچه ماند درنوشتن شیر وشیر
هرچه ازوی شادگردی درجهان — ازفراق او بیندیش آن زمان)
زانچه گشتی شادبس کس شادشد — آخرازوی جست وهمچون بادشد
از توهم بجهد تودل بروی منه — پیش کو بجهد توخود ازوی بجه
ترك دنیاهرکه کرداززهد خویش — بیش آید پیش اودنیا وبیش
هرکه از دیدار برخوردار شد — این جهان درچشم اومردارشد
این جهان خودحبس جانهای شماست — هین رویدآن سوکه صحرای شماست
کین جهان چاهیست بس تاریك وتنگ — هست بیرون عالمی بی بو ورنگ
این جهان زندان ومازندانیان — حفره کن زندان وخودراوارهان
مال وزر سررا بود همچون کلاه — کل بود اوکز کله سازد پناه
آنکه زلف جعد رعنا باشدش — چون کلاهش رفت زیبا باشدش
بازگونه ای اسیر این جهان — نام خود کردی امیر این جهان
مراسیرانرا لقب کردند شاه — عکس چون کافور نام این سیاه
شه که او ازقصد حرص این حرام — میکنند اورا گدا گویند نام
شاه آن دان کوزشاهی فارغست — بی مه وخورشید نورش بازغست
تخته بنداست آنکه تختش خواندهٔ — صدر پنداری وبر در ماندهٔ
نردبان خلق این ما ومنیست — عاقبت زین نردبان افتادنیست
هرکه بالاتر رود احمق تراست — استخوان او بتر خواهد شکست
آن خداوندی که دادندت عوام — بازبستانند ازتو همچو وام

مولانا

اشتهار خلق بند محکم است | در ره این از بند آهن کی کم است
تا توانی بندهٔ سلطان مباش | زخم کش چون کوی و چون چوکان مباش
هر که اندر عشق یابد بندکی | کفر باشد پیش او خر بندکی
دانه باشی مرغکانت بر چنند | غنچه باشی کودکانت بر کنند
صبر کن بافقر و بکذار از ملال | آنکه در فقراست عز ذوالجلال
کر تو خواهی ور نخواهی رزق تو | پیش تو آید دوان از عشق تو
هین توکل کن ملرزان پاو دست | رزق تو بر تو زتو عاشق تراست
آنکه او از آسمان باران دهد | هم تواند کوز رحمت نان دهد
سالها خوردی و کم نامد زخور | ترك مستقبل کن وماضی نکر
هین ازو خواهید نه از غیر او | آب در یم جو مجو درخشك جو
ور بخواهی از دکر هم او دهد | بر کف میلش سخاهم اونهد
پس چه عرضه میکنی ای بدکهر | احتیاج خود به محتاج دکر)
ای دریغا کر ترا کنجا بدی | تا زجانم شرح دلی پیدا شدی
کین سخن شیرست در پستان جان | بی کشنده خوش نمی کردد روان
مستمع چون تشنه وجوینده شد | واعظ ار مرده شود کوینده شد
چونکه نامحرم در آید از درم | پرده در پنهان شوند اهل حرم
چونکه زاغان خیمه بر بهمن زدند | بلبلان خامش شدند وتن زدند
عارفان کزجام حق نوشیده اند | رازها دانسته وپوشیده اند
هر کرا اسرار کار آموختند | مهر کردند ودهانش دوختند
کوش آنکس نوشد اسرار جلال | کوچو سوسن صدزبان افتاد لال
تا نکوید سر سلطان را بکس | تا نریزد قند را پیش مکس
درخور دریا نشد جز مرغ آب | فهم کن والله اعلم بالصواب)
حق پدید است ازمیان دیکران | همچو ماه اندر میان اختران
دوسر انکشت بر دو چشم نه | هیچ بینی در جهان انصاف ده
کرنه بینی این جهان معدوم نیست | عیب جز انکشت نفس شوم نیست
تو ز چشم انکشت را بردار هین | وانکهانی هرچه میخواهی ببین
کر بجهل آئیم آن زندان اوست | ور بعلم آئیم آن ایوان اوست
ور بخواب آئیم مستان وییم | ور به بیداری بدستان وییم
ور بکریئیم ابر پر زرق وییم | ور بخندیم آن زمان برق وییم
ور بخشم وجنك عکس قهر اوست | ور بصلح وعذر عکس مهر اوست
ما کئیم اندر جهان پیچ پیچ | چون الف او خود ندارد هیچ هیچ
پیش چشمت داشتی شیشه کبود | زان سبب عالم کبودت می نمود
کرنه کوری این کبودی دان زخویش | خویشرا بدکو مکو کسرا تو بیش

مولانا

آفتاب آمد دلیل آفتاب ‌‌ — ‌‌ گردلیلت باید ازوی رو متاب
ماهمه شیران ولی شیر علم ‌‌ — ‌‌ حمله شان ازباد باشد دمبدم
حمله شان پیداست ناپیداست باد ‌‌ — ‌‌ آنك ناپیداست هرگز کم مباد)
این جهان کوهست وفعل ماصدا ‌‌ — ‌‌ سوی ما آید صداهارا ندا
گرضعیفی درزمین خواهد امان ‌‌ — ‌‌ غلغل افتد در سپاه آسمان
گر بگرید آسمان گریان شود ‌‌ — ‌‌ ور بنالد چرخ یارب خوان شود
تادل مرد خدا نامد بدرد ‌‌ — ‌‌ هیچ قومی را خدا رسوا نکرد
چون قضا بیرون کند ازچرخ سر ‌‌ — ‌‌ زیرکان کردند جمله کور وکر
چون قضا آید طبیب ابله شود ‌‌ — ‌‌ وان دوا درنفع هم مکره شود
ازقضا سرکنجبین صفرا فزود ‌‌ — ‌‌ روغن بادام خشکی می نمود
ازهلیله قبض شد اطلاق رفت ‌‌ — ‌‌ آب آتشرا مدد شد همچونفت
چرخ گردارا قضا کره کند ‌‌ — ‌‌ صد عطارد را قضا ابله کند
برقضا کم نه بهانه ای جوان ‌‌ — ‌‌ جرم خودرا چون نهی بردیگران
کرد خود برکرد وجرم خودبه بین ‌‌ — ‌‌ جنبش ازخود دان وازسایه مبین
فعل توکوز آید از جان وتنت ‌‌ — ‌‌ همچو فرزندت بگیرد دامنت)

حکایه

وله

آن کری را کفت افزون مایهٔ ‌‌ — ‌‌ که ترا رنجور شد همسایهٔ
کفت باخود کرکه باکوش کران ‌‌ — ‌‌ من چه دریابم زکفت آنجوان
خاصه رنجور وضعیف آوازشد ‌‌ — ‌‌ لیك باید رفت آنجا نیست بد
چون به بینم کان لبش جنبان شود ‌‌ — ‌‌ من قیاسی کیرم آن را هم زخود
چون بکویم چونی ای محنت کشم ‌‌ — ‌‌ او بخواهد کفت نیکم یاخوشم
من بکویم شکرچه خوردی ابا ‌‌ — ‌‌ او بکوید شربتی یاماش با
من بکویم نوش بادت کیست آن ‌‌ — ‌‌ از طبیبان پیش توکوید فلان
من بکویم که مبارك پاست او ‌‌ — ‌‌ چونکه او آمد شود کارت نکو
پای اورا آزمودستیم ما ‌‌ — ‌‌ هرکجا شد میشود حاجت روا
این جوابات قیاسی راست کرد ‌‌ — ‌‌ عکس آن واقع شدای آزادمرد
اودر آمد پیش رنجور ونشست ‌‌ — ‌‌ برسر او خوش همی مالیددست
کفت چونی کفت مردم کفت شکر ‌‌ — ‌‌ شد ازین رنجور پرآزار ونکر
کین چه شکراست اومکر باما بداست ‌‌ — ‌‌ کو قیاسی کرد وآن کژ امداست
بعدازان کفتش چه خوردی کفت زهر ‌‌ — ‌‌ کفت نوشت بادوافزون کشت قهر
بعد ازان کفت ازطبیبان کیست او ‌‌ — ‌‌ که همی آید بچاره پیش تو
کفت عزرائیل می آید برو ‌‌ — ‌‌ کفت پایش بس مبارك شاد شو

مولانا

کر برون آمد بکفت اوشاد مان　　شکرکش کردم مراعات این زمان

کفت رنجور این عدوجان ماست　　ما ندانستیم کوکان جفاست)

آن یکی نحوی بکشتی در نشست　　رو بکشتیبان نهاد آن خود پرست

کفت هیچ از نحو خواندی کفت لا　　کفت نصف عمر توشد درهبا

دل شکسته کشت کشتیبان زتاب　　لیك آندم کشت خامش از جواب

باد کشتی را بغرقابی فکند　　کفت کشتیبان بآن نحوی بلند

هیچ دانی آشنا کردن بکو　　کفت نه ای خوش جواب خوبرو

کفت کلی عمرت ای نحوی فناست　　زانکه کشتی کرد این غرقابهاست »

عمر همچون جوی نونو میرسد　　مستمری می نماید درجسد

آن زتیزی مستمر شکل آمدست　　چون شررکش تیز جنبانی بدست

شاخ آتش را بجنبانی بساز　　در نظر آتش نماید بس دراز

این درازی مدت از تیزی صنع　　می نماید سرعت انکیزی صنع »

اخترانند ازورای اختران　　کاحتراق ونحس نبود اندران

سایران در آسمان های دکر　　غیر این هفت آسمان مشتهر »

مرغ پرنارسته چون پران شود　　لقمهٔ هرکربهٔ دران شود »

بچه میلرزد ازان نیش حجام　　مادر مشفق دران غم شادکام »

کر توسنك صخره ومرمر شوی　　چون بصاحبدل رسی کوهر شوی »

آنچه از دریا بدریا میرود　　از هم انجا کامد انجا میرود »

خوی شاهان در رعیت جا کند　　چرخ اخضر خاکرا خضرا کند »

تن چو مادر طفل جانرا حامله　　مرك درد زادنست وزلزله »

چون دهد قاضی بدل رشوت قرار　　کی شناسد ظالم از مظلوم زار »

کر بصورت آدمی انسان بدی　　احمد وبوجهل خود یکسان بدی »

نور حق را نیست ضدی در وجود　　تا بضد اورا توان پیدا نمود »

دشمن ارچه دوستانه کویدت　　دام دان کرچه زدانه کویدت »

« در بیست ودشمن اندرخانه بود »　　« سیل چون آمد بدریا بحر کشت »

« صدهزاران سال ویك ساعت یکیست »　　« عاشق آینه باشد روی خوب »

تمثیل

جلال الدین جعفر فراهانی

بزرکری داشت یکی تازه باغ　　لاله درخشنده در وچون چراغ

سرو وکل وبید بهم برشده　　نار وبه وسیب بهم درشده

نرکس سرمست بطرف چمن　　عربده کن باسمن ویاسمن

برسر هرشاخ سرایندهٔ　　هوش بری عقل ربایندهٔ

صاحب بستان چو یکی زنده پیل　　ازهوس اندر بغل آورده پیل

جمالی

آب روان کرده بهر گوشهٔ — توشهٔ جان داده ز هر خوشهٔ
کرد گذر بر طرف میوه دار — دید یکی مرغک دیوانه وار
چنگل و منقار کشیده دراز — هرچه همی دید همی کرد باز
میزد و میکرد برو ریشخند — پخته و ناپخته همی می افکند
برزگر از کینه چنان برفروخت — کآتش چشمش همه عالم بسوخت
دانه بگسترد و تله برنهاد — مرغک غافل بتله در فتاد
مرد چو دیوی زکمینگه بجست — زد دو سه گام و بسرش در نشست
دام برافکند و برآهیخت تیغ — تا ببرد گردن او بی دریغ
مرغک بیچاره بنالید زار — گفت جوان مرد بجان زینهار
باد چه افکندهٔ اندر بروت — قوتی از من نفزاید نه قوت
دست زخون ریختن من بدار — تا سه نصیحت دهمت یادگار
پند نخست آنکه محال سخن — هرکه بگوید تو باور مکن
پند دوم آنکه زغم درگذر — مال چو از دست شدت غم مخور
پند سیوم آنکه مریز آب روی — در پی چیزی که نیابی مپوی
گوش کن ارزان که نترسی زرنج — این سه نصیحت که بهست از سه گنج
مرد جهان بین کرم آباد کرد — وز پی آزادیش آزاد کرد
مرغک دانا زکف باغبان — جست چو تیری که جهد از کمان
برسر شاخی شد و آواز کرد — در دل آن مرد دگر ساز کرد
گفت چه دانی که زدستت چه شد — با چه شامی که حریفت که بد
بر صفت خایهٔ بط گوهری — در شکمم بود به از کشوری
بخت نبودت که بدست آوری — در همهٔ عمر ازان برخوری
مرد پشیمان شد از آزادیش — غصه و غم کشت همه شادیش
بازدر آمد بفسون و فریب — در هوس مال شده ناشکیب
گفت بمرغ از سر این درگذر — صحبت تو به ز هزاران گهر
مونس من باش و دلارام من — تازه کن از وصل خود ایام من
تا چو دل و دیده نکو دارمت — گر خورم خون که نیازارمت
مرغ بخندید و درآمد براز — گفت زهی ابله نیرنگ ساز
تا نشنیده بدی احوال مال — خون مرا داشته بودی حلال
چونکه شنیدی خبر مال من — در کف تو چون بود احوال من
شرط نکرده بدم ای کینه جو — با تو که چیزی که نیابی مپوی
از چه شدی طالب پیوند من — زود فراموش شدت پند من
هم نبود خایهٔ بط بی شکی — در شکم کوچک گنجشککی
مرغ که از بیضه نه افزون بود — در شکمش بیضه بگو چون بود

جمال

این نه محالست که شد باورت	هوش وخرد نیست مگر باورت
مال که خودنیست اگرنیز هست	غم چه خوری چونکه برفت زدست
تا نشوی بزکر آسا بلال	غم نخوری درطلب ملك ومال

تمثیل

جنتی اصفهانی

شبی بازی ببازی گفت در دشت	که تا کی کوه وصحرا میتوان گشت
بیا تا سوی شهر آریم پرواز	که باشهزادکان باشیم دمساز
بشبها شمع کافوری گدازیم	بروزان باشهان نخچیر بازیم
جوابش داد آن باز نکورای	که ای نادان دون همت سراپای
تمام عمر اگر در کوهساران	جفای برف بینی جور باران
کشی درهرنفس صدکونه خاری	ز چنگال عقابان شکاری
بسی بهتر که در تخت زراندود	دمی محکوم حکم دیگری بود

از زاد المسافرین

امیرحسینی

آه این چه ترانه می زنم من	عمریست که جارهمی کنم من
از خویشتنم خبر نیامد	جزیك دم سرد برنیامد
بسیار دویدم ازچپ وراست	حاصل نشد آنکه دل همی خواست
صدبار قدم زدم بهر کوی	ازخاك درش نیافتم بوی
هر طائفه را نیاز مودم	که پیر وکهی مرید بودم
در صومعها بزرق وطامات	رفتم به بهانهٔ مناجات
عمری بدر نیاز بودم	در روزه ودرنماز بودم
در مدرسها زبهر تأویل	مشغول شدم بسی بتحصیل
بسیار شبم بروز پیوست	جز باد هوا نبود در دست
باهرکه دلم زد این نفس را	آسوده ندید هیچکس را
کس را بحقیقتش گذر نیست	وز رفتن وآمدن خبر نیست
ماهیچ کسان بهیچ کاریم	وزهیچ کیم اگر شماریم
چون هیچ نه ایم پس برین هیچ	این واقعه چیست هیچ درهیچ
کویند عنان خود چه تابی	کم شوکه چوکم شوی بیابی
این نکته نمود ناصوابم	چون کم شدم آنکهی چه یابم
یابنده اگر کسی دگرجاست	ازکم شدنم پس اوچه میخواست
خود را چونیافتم درین راه	نایافته راچه کم کنم آه
نایافته را کسی چه جوید	کم کشته زیافتن چه کوید
آخر همه را بهم زدم من	سرکشته زدوری خودم من

امیرحسینی

تاکی طلبم درین تن اورا / آن چیست که گم کنم من اورا
کز هیچ شوم من از خود آگاه / خود را بدر افکنم ازین راه
بی من اگر او رهی نمودی / این محنت دوریم نبودی
از بهر تصور دور / بودم همه عمر خویش مغرور
چون ذره بسی بسر دویدم / جز سایهٔ خویشتن ندیدم
در حسرت آنکه نور بینم / افتاده چوسایه برزمینم
با این تن و بویم از پس و پیش / پس مانده ترم زسایهٔ خویش
از محنت خویش اشك ریزان / چون سایهٔ خودزخود گریزان
نزدیکی او مرا کند دور / باسایه بهم نمی شود نور
خود بر سر خود چو سایبانم / محروم زعکس نور ازانم
این پرده چو بی خیالباز است / هرنقش که میکشم مجاز است
من خود همه تن خیال گشتم / وزپردهٔ خویش درگذشتم
خود را بخیال پای بندم / باشد که بپرده درکشندم
درپرده خیال خویش دیدم / گفتم بحقیقتی رسیدم
آن بخیهٔ من فتاده بر روی / وان پرده دریده شد درین کوی
دل نقش رخش ندیده بنگاشت / یعنی بخیال دل توان داشت
ازخانه برون دوید سرمست / دستارچهٔ خیال در دست
سرگشته شد و بسر درافتاد / دستارچه را بباد برداد
تحقیق نشد مجاز هم رفت / این نیز نماند وآن قدم رفت
بوداست خری که دم نبودش / روزی غم بی دمی فزودش
از هر طرفی قدم همی زد / دم میطلبید ودمی نمی زد
تاگه نه زراه اختیاری / بگذشت میان کشتزاری
دهقان مگرش زگوشهٔ دید / برجست وازو دوگوش ببرید
بیچاره خر آرزوی دم کرد / نایافته دم دوگوش گم کرد
آنکس که زخود برون نهد گام / اینست سزای او سرانجام
هان ای دل گم شده کجائی / گز خود نفسی بخود نیائی
می سوز ترا همین تمامست / سوداچه پزی که کار خامست
آنکس که زدیدنست نومید / گرمیست نصیب او زخورشید
میسوزم وزهرهٔ نفس نیست / درمان چه کنم که دسترس نیست
این سوخته چند کاهد آخر / ازسوختنم چه خواهد آخر
هردم غمش آتشی فروزد / تاسوخته رادوباره سوزد
میسوزم و باز میگذارم / سوزد بترم اگر نسازم
از آتش او نشان ندارم / جز سوزدلی نهان ندارم

امیرحسینی

آتش چونه بینم ازچپ وراست — این دود ندانم از کجا خاست
چون هیچ ندیده ام بجز دود — این سوختنم کجا کند سود)
این طرفه حکاینست بنکر — روزی زقضا مکر سکندر
میرفت وهمه سپاه بااو — وان حشمت ومال وجاه با او
تاکه بخرابهٔ گذر کرد — پیری زخرابه سربدر کرد
پیری نه که آفتاب پرنور — درچشم سکندر آمد از دور
پرسید که این چه شاید آخر — وان کیست که می نماید آخر
در کوشهٔ این مغاك دلکیر — بیهوده نباشد این چنین پیر
چون راند بدان مغاك چون کور — پیراز سروقت خود نشد دور
چون بازنکرد سوی اوچشم — پرسید سکندرش بصد خشم
کفت ای شده غول این کذرکاه — غافل چه نشستهٔ درین راه
بهرچه نکردی احترامم — آخرنه سکندر است نامم
دانی که منم بتخت فیروز — پشت همه روی عالم امروز
دریا دل وآفتاب رایم — فرق فلکست زیر پایم
پیر از سروقت بانك برزد — کفت این همه نیم جونیرزد
نه پشت ونه روی عالمی تو — یکدانه زکشت عالمی تو
دوران فلك كه بی شمار است — هرساعت چون توصد هزاراست
نه غول ونه غافلم درین کوی — هشیارتر از توام بصد روی
ازروز پسین چوآکهم من — چون منتظران برین رهم من
غافل توئی کز برای بیشی — مغرور دو روزه عمر خویشی
بامن چه برابری کنی تو — چون بندهٔ بندهٔ من تو
دو بندهٔ من که حرص وآزند — برتو همه روز سرفرازند
کریان شد ازین سخن سکندر — بفکند کلاه شاهی از سر
از خجلت خود نفیر می زد — سر بر کف پای پیر می زد
پیر از سرحال ره نمودش — کاندر همه عمر یار بودش

از مطلع الانوار

خسرودهلوی

آدمی آنست که دروی دلیست — ورنه علف خانهٔ آب وکلیست
دل نه همین قطرهٔ خونست وبس — کز خور وآشام برآرد نفس
دل اکراین مهرهٔ آب وکلست — خرهم از اقبال توصاحبدلست
لیك دل آن شد که هوائی دروست — وزطرفی بوی وفائی دروست
زنده بجان خود همه حیوان بود — زنده بدل باش که عمر آن بود
زندکیٔ جو زدل دردناك — زندکی کالبدی جیست خاك

خسرو دهلوی

شوق نه در آب وگل وقالبست　　مست نگردد خم اگر تالبست
سیخ بکجا داند حال کباب　　شیشه‌چه آگه ز بوی گلاب
غمزده به دل که غم اندوز نیست　　سوخته به دل که در وسوز نیست
سردی دل مردگی دل بود　　خون چو بتن سرد شود گل شود
گرچه دهان لقمه زانگشت خواست　　ذوق دهانراست نه انگشت راست
کفچه زدیك ارچه که حلواکش است　　چاشنی انراست که حلواچش است
خون دل سوختگان باشد آب　　گریه کند برسر آتش کباب)
دوستی باید ازان کونه جست　　کان ابد الدهر بماند درست
هر که حق صحبت یاران شناخت　　عمر جز اندر ره ایشان نباخت
باکه ومه صحبت ازینسان گزین　　گز تو خردمند شود همنشین
همدمی کس نه درازست امید　　هم چو خضابست بموی سفید
میل کسی کن که وفابت کند　　جان سپر تیر بلایت کند
جان که از و به بجهان یار نیست　　هیچ نیرزد چو وفادار نیست
یار توان یافت بکیتی بسی　　لیك وفادار نیابی کسی
سك که وفائی برنا نیستش　　زآدمئ به که وفانیستش)
زاده که او صاحب پیشانیست　　درهمه جا عزتش ارزانیست
مرد زند از خلفان بانك کوس　　تاج خروسست زخون خروس
یکشب روشن ز بسی سلخ به　　یك برشیرین زد و صد تلخ به
سك بچه پیش آرد وشیر اندکی　　این زیکی ده بود آن دو یکی
تیره بود دودهٔ دامن تران　　نور بود زادهٔ نور آوران)
ای زجفا کرده دل خلق ریش　　پیشهٔ آزار گرفته به پیش
نی بجفا بار بهی بسته اند　　مشت زنان مشتبهی بسته اند
هر که بره بهر کسی چاه کند　　از پی خود زیر زمین راه کند
کشته شود زود عقاب دلیر　　دیر زید مرغ کم آزار دیر)
پیر شدی پیشهٔ پیران پذیر　　زشت بود لعب جوانان ز پیر
وانکه جوان پیر به تزویر گشت　　طفل بود گرچه بمو پیر گشت
عمر چو از حیله نخواهد فزود　　سبلت رنگین بتکلف چه سود)
باده باندازه بود خوشگوار　　بیش خوری بیشتر آرد خمار
لقمهٔ طرار که مستی فزاست　　مستی سهلست خمارش بلاست
باغ چه بینی که بهاریش نیست　　هیچ گلی نیست که خاریش نیست
شادی عالم که سراسر غمست　　آنکه بود شاد بعالم کمست)
چشم هنربین بود ازعیب پاك　　بی هنر ارعیب کند زوچه باك
عیب هنرمند که جوید خسی　　آینه را پشت نه بیند کسی

خسرو دهلوی

دیدهٔ انصاف که بینا بود
درشمرد کرچه که مینا بود
وانك ندارد دل رحمت پذیر
تهمت پشمینه نهد بر حریر
رسم بزرکان بود انصاف کار
کار خسان نیست بجز خار خار
کرچه که باشد زمخالف بسی
خیزد از انصاف هم آخر کسی
ای که نظر سوی هنر نیستت
عیب زخود کن که نظر نیستت
در پی هر دیده پی دید نیست
کردن خر درخور تعویذ نیست

ازخسرو وشیرین

وله

چو پیران پختکی کن کاه خامی
که نیکست ازجوانان نیکنامی
جوان دیوانه باشد ازهمه روی
ز دیوانه بتر پیر جوان خوی
اکر خواهی نکو باشی نکو باش
همیشه راست کار وراست کو باش
مترس از تهمتی کت راست کاراست
که مرد از راستکاری رستکاراست
کریزان باش ازان کژ باز بد کیش
که باشد راست دیدار وبداندیش
بکیتی بایدت خورشید روئی
چو صبح آخرین کن راست کوئی
نخستین صبح کا آخربی فروغست
سیه رویش پاداش دروغست
کسی کورا هوس درجمع مالست
نشان راستی دروی محالست
بصدق انکس تواند راست بودن
که بتواند زحرص آزاد بودن
امل را ره مده پیرامن دل
بنه نقد رضا در دامن دل
کرت خوردی و پوشی هست برجای
زیادت ترمنه بیرون زدر پای
کرت درخانه باشد نانی ازجو
میفت از بهر کندم درتك ودو
بنانی دسبز کردن پادشائیست
دو یدن در پی کنجی کدائیست
چو باکم سازی وافزون نخواهی
علم بر بام دولت زن که شاهی
مباش از بهر تاج وتخت محتاج
زمین را تخت دان وآسمان تاج
کرت دندان بهم بندد به پرهیز
بمال مردمان دندان مکن تیز
بکش پیش همه بی مزد خوانی
مخواه از خوان کس بی مزد نانی
می ازجام کسان در کام کردن
لوندی را حریفی نام کردن
بجام دیکران سبلت مکن شست
شراب لعل تو خونابهٔ تست
ورت کردد بزرکی نعمت اندوز
بخدمت دام آن نعمت همی توز
نه کمتر زان سکی کز مهربانی
کند بر منعم خود پاسبانی
درت راقفل بردرویش کن سست
توانکر خود نه محتاج در تست
چنان هم خویش را مکرم مکن نام
که از سرمایه داری دست بروام
کسی کو وام شیرین شد شمارش
همیشه تلخ باشد روز کارش
نمی کویم که کر بدهی فرج نیست
کرت باشد بده ورنه حرج نیست

بحاجت هیچ دردنیا مجو چیز ... و کر ناجسته یابی رد مکن نیز
چو کردد ابر دولت برتو در بار ... فروتن باش هم چون شاخ پر بار
به هستی به که خدمتکار باشی ... که خود در نیستی ناچار باشی)
مبادا هیچ کس را تنکی حال ... که سایه نیز بکریزد ز دنبال
بها چندان بود کل را بکلزار ... که باشد برسوادش برك بسیار
چو خالی شد زسیم وزر کنارش ... بروی خاك بکذارند خوارش
جو بی برك وخزان شد کابن باغ ... نه بلبل برسرش بینی ونه زاغ)
نه پاینده است برمردم جوانی ... نه کس را اعتماد زندکانی
کل از بوی ارچه باشد نافهٔ مشك ... چو شد پژمرده خاشاکی بود خشك)
چه فرخ روزکاری باشد آن روز ... که کردد همنشین دو یار دلسوز
مراد وخوشدلی و کامرانی ... نشاط وعیش وشادی وجوانی
کسی را کین همه بکجاد هددست ... کر از دولت بنازد جای آن هست
مراد از زندکانی کامرانیست ... چو آن نبود چه جای زندکانیست
بشادی نوش اکر سرمایه داری ... بقا چنداست کاندر غم کذاری
زمان چون رفت ودیکر یافت نتوان ... عنان زندکانی تافت نتوان
زسال رفته نتوان یافتن روز ... نه وی را باز کردانیدن امروز
جو باقی نیست کس در کردش دهر ... خوش آن کز شادمانی باشدش بهر
خوریم امروز آب با صفارا ... که فردا خاك خواهد خورد مارا
کرت نقدیست امروزش بخور خوش ... مشو ز اندیشهٔ فردا مشوش
بسا کس کانده فردا کشیدند ... که وی مردند وفردارا ندیدند
پس آن بهتر درین دهروزه بنیاد ... که هم باشی بروی دوستان شاد)
چو طبع مرداز غیرت بود دور ... زنا محرم نماند خانه مستور
کشد یك ماده را ده خوك در زیر ... نه باشد ماده شیری را دو نر شیر
نداند مرد آیین خروسان ... که تنها داشت نتواند عروسان
مرنج از یار اکر در وی وفا نیست ... که از خوبان وفا جستن روا نیست
و کر با کس وفایش بیش دیدی ... مکافات جفای خویش دیدی
چو تو خوردی زخوان دیکران چیز ... نشیند دیکری بر خوان تو نیز
کند هر کس بقدر عقل خود کار ... چه داند کس نهایت را نمودار
هم اول کر توان دیدن بد خویش ... نباید هیچ کس را روز بد پیش
بچاه افتادن مردم زکوریست ... و کر بینا فتد خود آن ستوریست
کذشته خود کذشت از بود ونابود ... پشیمانی نمی دارد کنون سود)
بلی اینست رسم آدمی زاد ... که دور افتاده را دیر آورد یاد

خداوندان که قدر بنده دانند — غلامان را چنین بیرون نرانند
غلامی کو کهن پیوند باشد — نه بنده بلکه خویشاوند باشد
کل اردر نازکی از سرو کم نیست — ولیکن در وفا ثابت قدم نیست
بتان را کرچه باشد یار بسیار — بود بسیار فرق از یار تا یار
نصیبم کرزتو نامهربانیست — نه از تو کز قضای آسمانیست
کرفتم خود که ای سرو خرامان — نکیرد صحبت دیرینه دامان
مشو غره چنان نیز ازجوانی — که قدر هرجوانی را ندانی
جوانمردان جو پیش آرند خوانی — سکی را نیز بخشند استخوانی
سرخود ز آستانت دور دارم — ترا ازکار خود معذور دارم
شوم راضی بدل از بی نصیبی — بمیرم چون غریبان در غریبی
زمشتاقان چه چاره سیم تن را — فراوان مرغ باشد یك چمن را
اکر برمن توصد یاری بکیری — یکی زان صدمنم کر در پذیری
من از خاك درت بردم کرانی — کرم خوانی ورم رانی تودانی)
فرستادی بسوی من نهانی — سوادی همچو آب زندکانی
نه نامه کز فرح حرز یمان بود — که تعویذ دل وآرام جان بود
چو دیدم برسرش اسم مبارك — کهش بردیده سودم که بتارك
بهر حرفی خردکامی دکر یافت — بهرخط خاطر آرامی دکر یافت
دران پرسش که بایار کهن بود — فراوان ز آرزومندی سخن بود
زسر تاپای آن فرخنده تحریر — نبود ازمردمیها هیچ تقصیر
ازان یادی که آمد در دل شاه — زشادی جان نهادم بر سر راه
شدم زان کونه بادولت هم آغوش — که خودرا کردم ازدولب فراموش
که باشد این پرستار کمینه — که یادش بکذرد شه را بسینه
کنیز او بم اردارد عزیزم — وکر خوارم کذارد هم کنیزم
شدم بر هرچه فرماید یکانه — شفاعت کیست کاید در میانه
چو بیرون دادشاه ازدل دم خویش — کنون من هم برون ریزم غم خویش
امید از دوستی مارا چنان بود — که خواهم با تودایم هم عنان بود
ز آمیزش که دارد نور با نور — نخواهی بودن ازمن یکزمان دور
کمان کی بود کافتد خارخاری — بچشم دوستی آید غباری
یقین شد کان وفا ومهربانی — فریبی بود بهرمن زبانی
وکرنه برکس این تهمت توان بست — که خودمی نوشی وکوئی حرامست
تو ازپیمان من بیرون نهی کام — مرا برعکس بی پیمان نهی نام
چه پنداری توای نامهربان دوست — که بی مهرم چوتو من نیز در پوست
من آن یارم که تامهرت کزیدم — بجز تو در خیالت هم ندیدم

خسرو دهلوی

تومیدانی که مردم را همین خوست ‌‌ ‌ که دارد دوستدار خویش را دوست

چرا خود پس بود داغ جدائی ‌‌ ‌ تو را پیشم را نمك دیگر چه سائی

اگر مار یست اندر فرجهٔ تنك ‌‌ ‌ وگر موریست اندر رخنهٔ تنك

اگر درگرد کهساران پلنکست ‌‌ ‌ وگر در گردش دریا نهنکست

وگر مرغیست اندر لاله زاری ‌‌ ‌ وگر هست آهوئی در مرغزاری

زهر جنس آنك حیوان نام دارد ‌‌ ‌ همه باجنس خویش آرام دارد

نه یکدم ز آشنائی در فراقند ‌‌ ‌ نه یك ساعت زجفت خویش طاقند

ندانم تا به تنها نام من چیست ‌‌ ‌ که می باید بدینسان بی کسم زیست

کسی همدم بجز آهم نباشد ‌‌ ‌ کسی جز سایه همراهم نباشد

روانم خون زمژگان شاخ در شاخ ‌‌ ‌ نه در دهلیزم آسایش نه در کاخ

توشب در خواب ومن زآه جگر گاه ‌‌ ‌ بسان شمع سوزم تا سحرگاه

بلی رسمیست شاهان را که تاروز ‌‌ ‌ شه اندر خواب باشد شمع در سوز

بزاری چند سوزم چون چراغت ‌‌ ‌ بکش تا وا رهم آخر زداغت)

چو بشنید این سخن فرهاد دلتنك ‌‌ ‌ فتاد از بیخودی چون شیشه برسنك

بچهره خون بمژگان خاك میرفت ‌‌ ‌ میان خاك وخون افتاد ومیگفت

که دیدی بخت بی سامان چه کردی ‌‌ ‌ بدردم کشتی و درمان چه کردی

اگرمی ریزی این خون بهر یاری ‌‌ ‌ هم اندر زیر پایش ریز باری

بمردن بود در پایش کمانم ‌‌ ‌ نه آن کومیرد ومن زنده مانم

کنون ان دوست کاندر خاك خوار یست ‌‌ ‌ من ارمانم نه شرط دوستداریست

چو از عالم برون رفت آنك یارست ‌‌ ‌ مرا بی یار باعالم چه کارست

چوجان باجان درآمیزد بهم شاد ‌‌ ‌ در آمیزی بخاکش خاکم ای باد

همی گفت این وروزش راشب آمد ‌‌ ‌ بتلخی جان شیرین برلب آمد

دهانش تلخ وشیرین دردهان بود ‌‌ ‌ مگر کش واپسین شربت همان بود

بشیرین گفتنش ازدیده خون رفت ‌‌ ‌ کباشیرین لبان جانش برون رفت

چنین خودارد این چرخ جفاکوش ‌‌ ‌ که نارد کام دل کس را درآغوش

نماید تشنگان را شربت ازجام ‌‌ ‌ ولی در خاك ریزد گاه آشام

خیال خواب شد گیتی بفرسنك ‌‌ ‌ که بنماید ولی ناید فرا چنك

شعاع خور نشاید زر گرفتن ‌‌ ‌ چو نتوان از زمینش بر گرفتن

رها کن خاك را در ظلمت خاك ‌‌ ‌ روان کن پاك را در عالم پاك

همائی داری از پیروزه کهسار ‌‌ ‌ مدارش چون غلیواژی بمردار

گرت صد زیب وزیور درو جودست ‌‌ ‌ تن آسایدازان جان را چه سودست

در آن عالم که جان را کار سازیست ‌‌ ‌ نیاز مرد تاج بی نیازیست

مترس از مرك ارت جان بی نیازاست ‌‌ ‌ که بعد از مردنت عمری درازاست

خرد مند آن بود کز کاردانی غم مردن خورد در زندگانی)

بمالی زیر پایش دیده غمناک بگوئی آسمان را قصهٔ خاك

که مارفتیم باجانی پر امید ترا جان تازه باد وعمر جاوید

مرا کر باسر آمد زندگانی ترا هر روز نو بادا جوانی

و کرمن شربتی خوردم جکرجوش ترا بادا شراب خوشدلی نوش

چو بنشینی بروی دوستان شاد فرامش کشتکان را هم کنی یاد

چو آئی برسر خاکم خرامان غبارم را نیفشانی زدامان

مبین خوار ارشدم خاك زمین سود که روزی آخر این خاك آدمی بود

مرا ازیاری شیرین مکن خوار که من هم روزی آخر بودمت یار

کالی بودم اکر نسرین نبودم شکر بودم اکر شیرین نبودم

توخوش بادوست خفت ای یارچالاك که من باخویش خواهم خفت درخاك

از ین پس کز جدائی تاب بینم جمال یکدکر در خواب بینم

درین کفتن مژه برهم غنودش درآمد خواب مرك ودر ربودش

کسی کو بیشتر کرد زغمش جوش زخاطر بیشتر کردش فراموش

همیشه عادت مردم چنین است دلش سنکین وقالب کوشتین است

همه کس باهزاران بیقراری کند برمردهٔ خود اشکباری

چودر خاکش نهد بیکار کردد همان ساعت فرامش کار کردد

درآن دم کادمی راکل سرشتند زغفلت نکتهٔ بروی نوشتند

کران غفلت نبودی سینه را برك زبیم مرك بودی هرزمان مرك

کسی زین زخمکه ایمن فتاد است که بامرد انکسی باخودنزاداست

کسی کز مرك نبود جانش آزاد چرا کردد بمرك دیکران شاد)

نکو رانیك وبد رابدشماراست بپاداش عمل کیتی بکاراست

اکر بنیاد تو بر نیك جوئیست مکافات نکوئی هم نکوئیست

وراز خود خوی بدرا ساز یابی جواب خودهم ازخود باز یابی

درین کنبد به نیکی بر کش آواز که کنبد هرچه کوئی کویدت باز

یکی را ده صدا یابی درین راه که بالاکنبد است و زیرآن چاه

درخت زهر هرجا کاشت نتوان جوکاری زوشکر برداشت نتوان

چوچشم مردمان بخراشی ازخار خراش خویش را هم چشم میدار

برآید جانستان را جان بتاوان عقاب اندك زید کرکس فراوان

بود سوزن به از تیغ برنده که این دوزنده باشد آن درنده)

چه فرخ ساعتی باشد به تقدیر دوعاشق چون فتد باهم بتقدیر

کهی خوش خوش بشادی جام کیرند کهی یکجا بوصل آرام کیرند

که ازلبها نصیب لب ربایند که ازدلها غبار غم زدایند

خسرو دهلوی

کهی بر سرو و سنبل دست مالند / کهی افسانهٔ هجران سکالند
چه روز است اینکه بختم سازکار است / میم در دست و یارم در کنار است
شکوفه میدهد شاخ جوانی / خضر میریزد آب زندکانی
نه بزمست این که بویش جان سرشتست / که نزهت خانهٔ هشتم بهشتست
مکر رضوان که شد مهمان مادوش / کلید خانه کرد اینجا فراموش
درا ای ساقی خورشید پایه / بفرق دوستان انداز سایه
بنوشا نوش فرخ کن زمان را / صلای خوشدلی در ده جهان را
روان کن شربتی کز بزم شادی / فرو شوید غبار نامرادی
باآه عاشقان ناشکیبت / بناز غمزهٔ جادو فریبت
بدان زلف پریشان کاه مستی / که فتوی میدهد بر بت پرستی
که یکدم پیش پایت جان فشانی / به از صد سال بی تو زندکانی
چو نوش باده ولب را کنی پاك / بیفشان جرعهٔ آخر بدین خاك
بخاك ارمی فرستی بیکناهی / کن از دنبال چشم آخر نکاهی
تو در خوابی وخون خلق بیدار / مکن کردن بچندین خون کرفتار
چه خوش کار یست روی یار دیدن / کهی سنبل وکل بخار دیدن
نه هر کو یار شد باشد وفادار / فراوان نسبت است از یار تا یار
نه هر آبی که بود ارد شربست / نه هر وردی که رنکین شد کلابست
هزاران جان فدای آشنائی / که باشد در دلش بوی وفائی
کسانی کز خرد کار آزمایند / ز کار افتادکی یار آزمایند
سفال از طاس زر کم نیست در کار / ولی کاه کرو کردد پدیدار
زهی حسن وجوانی با تو در ناز / غمت با جان من چون عیش دمساز
درت حاجتکه بخت جوانم / سر زلف تو خلوتکاه جانم
نه بینم چون تو باشی در نظرکاه / کرم خورشید پیش آید وکر ماه
نیامد هرکزت ای سرو آزاد / که روزی از فراموشان کنی یاد
نه من ازمی ز خون دل خرابم / تو پنداری که من مست شرابم
کل آمد تازه شد فصل بهاران / شرابی نوش کن برروی یاران
بدین شربت غبار از دل جدا کن / نشاط رفته را ازتو قضا کن
کنیم امروز تا جان دلنواز است / که ازما تا بفردا ره دراز است
معاذالله اکر من در تو پیچم / چو تو هیچی چه برخیزد ز هیچم
مکس را چون توان کشتن بشمشیر / چکونه پشه را سیلی زند شیر

از اسکندرنامه

وله

تمنای هر کس بچیزی دراست / که هر مرغ را میوهٔ درخور است

همه آدمی نی بیك فن بود ... یکی باغبان یك تبر زن بود
زیك نخل شد خار وخرما پدید ... که هم قفل از آهن بود هم کلید
ورق کاهل معنی سیاهش کند ... کله دوز توی کلاهش کند
گراز چشم بینش نگاهش کنی ... نیرزد که حرز کلاهش کنی
وگر بینشت را در و نور نیست ... دکان کله دوز هم دور نیست
ولیکن یقین دانم ازرای خویش ... که هر زاده ماند بآبای خویش
مریز ازخود آن قطرهٔ سیل بار ... که شد غرقه دروی چوتوصدهزار
مپندار کان چند قطره نمست ... که هر قطره گرداب رنج وغمست
نخواهی که پیش آید اندیشهٔ ... باندیشه رو پیش هر پیشهٔ
بهر کاری از راستی کن شمار ... که هم رسته گردی وهم راستکار
بود گرچه مردم بسی کژ خرام ... هم آخر شود راستان را غلام
چو بد گفتی آزاد منشین بسی ... که روزی ترا نیز گوید کسی
مروت نباشد زآزادگان ... لگدکوب کردن بر افتادگان
کسانی که ازگفت وگوی جهان ... نهادند مهر ابد بر دهان
زبان نیك نبود پریشان کشید ... که بر مرده شمشیر نتوان کشید
نه جان این مثل بلکه جان پروراست ... که یك زنده را مرده صد لشکراست
اگرچند باشد کمان سخت گیر ... تواضع کند عاقبت پیش تیر
هم از راستان آمد این داستان ... که کس کژ نرفتست باراستان
بخیلی که باشد خوش وتازه روی ... بسی به ز بخشندهٔ تلخ گوی
وگرنان بلطف تمنا دهی ... دو نعمت بود کان بیکجا دهی
نخواهی که زیرافتی ازجای خویش ... زاندازه بیرون منه پای خویش
چوآب ازلب دیگ جوشد برون ... بخاك سیه اوفتد سرنگون
تن آدمی را به نیروی ذات ... قدم باید انکه قدم را ثبات
کسی کاستواری بکارش بود ... همه کار با استوارش بود
درخت از پی آن بود دیرپای ... که پاش ازسکونت نجنبد زجای
گران سنگ باید چو پولاد کشت ... خسست آنچه باز بچهٔ باد کشت
کند هرکسی پیشهٔ خویشتن ... بمقدار اندیشهٔ خویشتن
بیندیشی اول چو درپیشها ... سرانجام پیش آید اندیشها
جوی بهره کردن زکسب حلال ... به از گنج بردن بغصب و وبال
حلال انکسی را دهد بوکه وی ... بکسب هنر آب ریزد زخوی
گدائی که هست ازهنر بهره ور ... به از پادشه زادهٔ بی هنر
چو کوشش کند مدبر از بهر گنج ... زیادت نهد بر تن خویش رنج

ولی جهد ما نیز هست از شمار — که بیکار کاهل نباید بکار
کسی کو زدولت کشاید قناع — بدلالی بخت یابد فقاع
ستم کش نشد مقبل وشاد کام — که نتوان ستد بخت ودولت بوام
نه هر پای درخورد کاهی بود — نه هر سر سزای کلاهی بود
سراز جوهر خود بود تاجور — که طاوس را تاج روید زسر
اکر مار را مهر تاج سراست — ولی مهرهٔ آدمی کوهر است
اکر کوهرت نیست سر کو مباش — چو کوهر بود تاج زر کو مباش
چو آزاده راخوش بود روز کار — هم آزاد بش کردد آموز کار
از آزاده کس زخم دشمن نخورد — که کس خاری ازسرو وسوسن نخورد
چو بر پادشا جور لازم شود — کرش تخت عوداست هیزم شود
ملااست فرمان روا را خراج — چودرغصب کوشد حرامست باج
شبان به که ازشیر شوید زبان — چو خون خورد قصاب شد نی شبان
چودر سیم وزر رنج دلها بسیست — کسی کین ندارد چه خوش دلکشیست
بود کرچه غم بیش چون زر کمست — اکر زر بود بیشتر زان غمست
جهان کر کشی درته پای خویش — بخسبی سرانجام برجای خویش)
بچشم بداندیش درکار زار — یکی صد نماید وصد صد هزار
ولی مرد باید بجولان خویش — که برکیرد اول دل ازجان خویش
چو مردم زسر ناهراسان بود — سرافکندن ازخصم آسان بود
کسی کز سر خویش ترسد بجنک — سر دیکری راکی آرد بچنک
کسی راکه دل شد بمردی دلیل — اکر پشه باشد خورد خون پیل
نه بیش ازکلنکست شاهین بزور — که سیلی زنانش رساند بکور
غلیواژ ازان کشت مردار خوار — که مشکل بود زنده کردن شکار
نه زیباست برمرد با ترس وبیم — زره کوز زرباش وخفتان زسیم
خرمانده کرزریش نالان بود — چه سود ارزدیباش پالان بود
چو کاهل بود ناقه درخاستن — نباید بخلخالش آراستن
بساخود نمایان بیهوده کوی — که باشند دربزمکه جنک جوی
کسی را که مردی بود اندکی — اکر صد کنند زان نکوید یکی
چو تیغت ندارد زبان درمصاف — مکن رنجه تیغ زبان را بلاف
بشمشیر پولاد به دست برد — که از خنجر کوشتین کس نمرد
دلاور که نبود سلیح آزمای — زبی دستی خود خوددرآید زپای
نمی باید آن ترکش وتیغ بست — که دشمن بسیلی ستاند زدست
بزرکی چه بینی بشاخ کوزن — که شیرش بناخن کند سست وزن
بجائی که هنجار باید نه زور — شود شیر بیچاره در دست مور

چو دستت سبك نیست در داوری / کند تیغ تو خصم را یاوری)
دو دریای جوشان بهم بازخورد / قیامت درفته را باز کرد
سواران عنان درعنان تافتند / فرسها عنان داده بشتافتند
زبس کرد کز جایش انکیختند / زمین و فلك باهم آمیختند
غو کوس کارامش دل ربود / در افکند غلغل بچرخ کبود
زشمشیر چاك افکن تابناك / برآمد زهر جانبی چاك چاك
طراق سر کرز پولاد بند / همی خواند اجل را بیانك بلند
مشبك شده سینها از سنان / بلازان مشبك تماشاکنان
زغلطیدن کشتکان در مصاف / شده پشته بر پشته چون کوه قاف
هراسندکان را دران رستخیز / شداز سیل خون بسته راه کریز)
بهر کار بی یار مکذار کام / که بی یار کاری نکردد تمام
نه بینی که در کارکاه خراس / بیك سنك نتوان علف کرد آس
چه کار آید آن یار ناساز کار / که هنکام سختی نیاید بکار
بدشواریت یار درمان بود / بآسانیت خود فراوان بود)
کسی را که ساقی چنان مه بود / کرازمی عنان تابد ابله بود)
توانا چو پیش توشد ناتوان / مزن کرچه دشمن بود ناتوان
کرم کن چو دست تو بالاتراست / که بخشایش ازرحم زیباتراست
بکاه کنه غصه را رخنه بند / که خود بی کنه ایمنست از کزند
ترا چون زیزدان بزرکی عطاست / بتعجیل کردن سیاست خطاست
کر اول توقف کنی در قصاص / توان کشتن انرا که بدهی خلاص
ولیکن چوقالب پراکنده کشت / نیارد بفرمان توزنده کشت
چه باید چنان پیکری کاستن / که نتوان ازو موئی آراستن
درختی که عمری برآید بلند / توان در یکی دم زبیخش فکند
نکون میکنی صدکس اندر نبرد / یکی زنده کن تات خوانند مرد
چو برخود نداری روانشتری / مکش تیغ برکردن دیکری
مکوش اندران کز تنی خون رود / کجان بازناید چو بیرون رود
زبون کشته را تیغ وخنجر زدن / بود برك مرده نشتر زدن
بدنبال آهو چه پوئی چو تیر / اکر شیر مردی پی شیر کیر
ستوری که درحمله پوید فراخ / برافتاده رحمی بیاید زشاخ
سکی کو بخونت در آرد شتاب / چو پیشش نشینی نشیند زتاب
ستور وسکی کوزبون هش بود / به ازمردمی کوزبون کش بود
چودربند وزنجیر باشد تنی / زند کردن پهلوانی زنی
اسیری که در بندت افکنده تر / چوآزاد کردی شود بنده تر

خسرو دهلوی

اگر صعوه را گذاری بکام
به از آن که سیمرغ گیری بدام

چو زر بخشی کرد بهین حد زیست
به بین حد بخشیدن جان که چیست)

چو آشوب شمشیر گیران بود
فرومانده را خانه ویران بود

دو توسن چو گیرند باهم ستیز
گیارا بود بر زمین رستخیز

توای تاجور گامدی در نبرد
بمردی کن این داوری در نورد

به پیکار اگر بانی کینه سنج
سپه را چه بیهوده داری برنج

چو کاری میان من وتست و بس
چه جوئیم فریاد وفریاد رس

بیا تا بهم دست بیرون کشیم
زره درخوی وتیغ درخون کشیم

بکوشیم تا بخشش کردگار
کرا بر سر آرد سر انجام کار

زما هردو تن هر که ماند بجای
بود بر سر روم وچین کدخدای)

بزرگی کسی را دهد دستگاه
که آرد پناهندهٔ در پناه

غم دیگران خور چو وقتت خوشست
غم خویشتن خود خورد هر که هست

کسی بر سر خلق زیبد امیر
که افتادگان را بود دستگیر

به تنها نباشد کسی سرفراز
سر آن شد که باشد رعیت نواز

برنگ ارچه طاوس باغی بود
گرش پر بریزد کلاغی بود

پرستار کین خدمتش کرد نیست
ترانیز تیمار او خورد نیست

زسر گرچه پا زیر بار اندر است
چو می بنگری باز بار سر است

بود سر بجا تا بود پا بجا
چو پا نیست سر اندر آید زپا

جهانداری ازرا مسلم بود
کزو رخنهٔ فتنه محکم بود

بود پاسبان گرچه هشیار تر
همه حال ازو دزد بیدار تر

مکن تکیه بر خاطر هوشمند
که زیرکتراست از تو چرخ بلند

بغوغا وشور ابلهان خوش بوند
ولی کار دانان مشوش بوند

دهل کاردش نوبتی در نفیر
بود شادی کودک ورنج پیر

اگر بر سر کهتران سروری
حمایت قوی دار تا برخوری

چو خوش خسبد اندر پناهت کسی
بران خواب تونیز خسبی بسی

وگر کهتری در پناهی گریز
که هنگام خفتن نگویند خیز)

بیا تا بشادی وفرخندگی
برآریم باهم هم زندگی

بهم صحبتان دوستکانی دهیم
نشینیم داد جوانی دهیم

چو غم را کرانه پدیدار نیست
به از شاد بودن دگر کار نیست

کسانی که رخت از جهان برده اند
همه درغم زیستن مرده اند

یک امروز در خوشدلی رو نهیم
غم دی وفردا بیکسو نهیم

بعمری که نقداست واز غم تهیست
غم عمر رفته خوری ابلهیست

چو خواهی غم وشادمانی گذاشت
جهان خوش گذار ار توانی گذاشت

خسرو دهلوی

همی تازه گردان دل ریش را رها کن حساب کم و بیش را
متاعی که ده روزه مهمان تست بخور کانچه خوردی همان آن تست
درم در جهان بهر خوش خوردنست نه از بهر زیر زمین کردنست
زری را که در گور کردی بزور چو گورت کند سر برآرد زگور
درم چون توان داشت در دل نگاه چو در دست گیری کند کف سیاه
خور از بهر خوردن گرت هست چیز که کس ندهد از بهر تو یك پشیز
ستاننده مال بینی بسی رساننده دشوار بینی کسی)
نگه کن درین چرخ دولاب گرد که چون می برد هر زمان آب مرد
چه دلها کز آسیب غم گرد خورد چه سرها که در خاك خواری سپرد
کس این ماجرا زو نپرسید باز کزین ره نوشتن چه داری بباز
چه شکلست کاین دور ظلمات و نور ز گردندگی نیست یکلحظه دور
رواقی برآوردن از خاك و آب چو شد ساخته باز گردد خراب
خیالی بهر پیکری ریختن طلسمی بهر گنجی انگیختن
چو رخشنده شد گوهر تابناك ودیعت سپردن بگنجور خاك
بسا دست بردیم بالا و پست ازین در کلیدی نیامد بدست
مبین دلکش این منظر شیشه فام که در شیشه کرد او جهانرا تمام
چو کرد او جهانرا بشیشه درون تو از شیشهٔ اوکی آئی برون
بسا حال مردم که گشت و گذشت که از حال خود چرخ موئی نگشت
یکی کم شد و دیگری خاست نو که هست این جهان جای کشت و درو
ازین کشتن و باز کردن درود ندانم غرض باغبانرا چه بود
یکی باز کن پرده زین خاك زرد که دیبای چین بینی اندر نورد
هر آن لاله و گل که در کاشنیست بناگوش و رخسار سیمین تنیست
بسا دیده کز سرمه آزرده گشت که در خاك برخاك ازسرمه گشت
جهانرا چو نیکو شناسد کسی متاع جهانرا نجوید بسی
درین خوان که حلواش خاکستراست جگر اول و زیر پا بستر است
همان طفل را مادر دستگیر بخون پرورد اول آنگه بشیر
دوره دارد این تنگنای دراز که رفتن و آمدن هر دو باز
درو هر زمانی سری میرود یکی آید و دیگری میرود
چه کار آید آن ملك حسرت فزای که شه میرد و آن بماند بجای
چرا باید آن تاج برسر نهاد که پیش از تو صد چون تو دیگر نهاد
شهی گرچه جولان عز و علاست بصورت بزرگی بمعنی بلاست
بلای بزرگان بود بیشتر که خردان نیایند پیش نظر
زنی تیر بر پیل صد بی شکی بر پشه نتوان ازان صد یکی

خسرو دهلوی

کلیمی که باتن بود سازکار — به از بستر پرنیان پر زخار
چه زیباست این نطع رنگین بزیر — نشیننده را گر گذارند دیر
چو زین نطع پیشینه درخاستیم — نشستیم انگاه و برخاستیم
چو گیتی ندارد وفا باکسی — گدائی به از پادشاهی بسی
بسا عمر کز پا نصد افزون نمود — چو بگذشت گوئی دمی هم نبود
همه سطح این عرصهٔ درد ناك — بچشم خرد چیست یکمشت خاك)
سخن گرچه هر لحظه دلکش تراست — چو بینی خوشی ازان بهتراست
بلب دوختن غنچه را زندگیست — چو بشگفت ازان پس پراگندگیست
پشیمان زگفتار دیدم بسی — پشیمان نگشت ازخموشی کسی
شنیدن زگفتن به اردل تهی — کزین پرشود مردم وزان تهی
صدف زان سبب گشت گوهر فروش — که از پای تا سر همه گشت گوش)
دریغا که روز جوانی گذشت — زمان می وکامرانی گذشت
فروماند آواز ساقی زگوش — سلام صراحی برون شد زگوش
همه زیب مرد از جوانی بود — چو آن نیست کی زندگانی بود
چو آسیب پیری دهد گوشمال — بگردد همه حال مردم زحال
شود تیره در چشم مردم ضیا — گهی سرمه باید گهی توتیا
تن ازکوشش دهر مسکین شود — شکم پرخم وروی پرچین شود
جوانان زصحبت گرانی کنند — کهن گشتگان هم عنانی کنند
جوانی که درسلك پیران بود — گلی تازه درباغ ویران بود
چو پیری غرور جوانی شکست — زامید واری فرو شوی دست
چو کابین زسبزی ببرد امید — بهیزم فروشان رساند نوید
ندانی الا ای جوان حال پیر — نظر کن به پیران وعبرت پذیر
جوانی شد و پیری آغاز گشت — دریغا که این نیز خواهد گذشت
خوش آن کس که چون برکره گردساز — بمیراث بگذاشت عمری دراز
بود مرگ را نام چون هرکسی — ولی نام هرکس نماند بسی
همه کس پی خفتن افسانه خواست — نشیننده چون خفت افسانه خاست
چه هشیار و بیدار فرزانهٔ — که او گفت ماندازوی افسانهٔ
برانکس بود زندگانی حرام — که اورا نماند پس ازمرگ نام
نمرد آن کسی کز جهان نام برد — که مرد نکونام هرگز نمرد
ربودن بنام ازجهان گوی را — میسر نشد جز سخنگوی را

از پنجنامه

وله

هست در زیر کاخ پیروزه — آدمی میهمان ده دوزه

خسرو دهلوی

نیکبخت آن کسی که در فرجام / زنده‌ٔ جاودانه گشت زنام
آنچه منشور آدمی زاداست / نام نیکست وان ذکر باداست
وانچه زان نام مرد ماند دیر / سخنست آن نه خامه وشمشیر
گر کسی را بود جواهر وگنج / پیش از اندیشه‌ٔ جواهر سنج
یا زند بر بساط سلطانی / ملك را نوبت سلیمانی
یا بر آرد بگاه سرفکنی / سر برو ئین تنی و تهمتنی
چون درون رفت قالبش درخاك / نام اوگردد از ورقها پاك
هرکسی را بکار خویش هشست / کس نگوید که نارمن ترشست
زنگی ارچه سیاه فام بود / نزد مادر مه تمام بود
گنبد پرصدای عالم ساز / هرچه گوئی همانت گوید باز
چون بدونیك را جزائی هست / گفت وناگفت را سزائی هست
خنك آنكس كه تخم نیكی كاشت / تا بر خویشتن از و برداشت

ساقی نامه

وله

بیا ساقی اندر قدح پی به پی / بعاشق نوازی فرو ریز می
می کو بعشق آشنائی دهد / زتشویش خویشم رهائی دهد
بیا ساقی ودرده آن خون جام / که شد قرة العین مستانش نام
چنان پرکن این گوشم از بانك نوش / که بیرون رود پنددانا زگوش
بیا ساقی آن جام شادی فزای / که بنیاد غم‌را درآرد زپای
بمن ده که راحت بجانم دهد / زخو نابه‌ٔ دهر امانم دهد
بیا ساقی آن باده‌ٔ تلخ نام / که شیرینی عیش ریزد بکام
بده تا بشیرینی آرم بکام / که تلخی بسی دیدم از روزگار
بیا ساقی آن شربت خوشگوار / کز و بزم گردد چو خرم بهار
بده تا چودرتن درآرد توان / گل زردمن روشود ارغوان
بیا ساقی آن باده‌ٔ چون عقیق / که هم کوثرش نام شدهم رحیق
فرو ریز تاچون بگشتی شود / خراباتی ازوی بهشتی شود
بیا ساقیا زان می دلنواز / دل آهنین من آینه ساز
می صاف کاید چومارا به تن / توان دید جان آشکارا به تن
بیا ساقی آن ساغر دلگشای / که صورت نمایست ومعنی فزای
بده تا دل ازمی مصفا کنم / دودریای معنی بیکجا کنم
بیا ساقی آن سلسبیل حیات / که شوید همه تیرگیها زذات
بده تاچو منزل بخاکم کنند / زآلایش خاك پاکم کنند
بیا ساقی آن جام دریا درون / کز وگوهر مردم آید برون

خسرو دهلوی

بده تا نشاط درون آردم — بود سنگ و گوهر برون آردم
بیا ساقی از بادهٔ بی خمار — فروشوی ازین خاک تیره غبار
که چون کم شود جان غمناک ما — نریزد کسی جرعه برخاک ما
بیا ساقی آن می که کام منست — بمن ده که درخورد جام منست
میم باحریفان من نوش باد — حریفان بد را فراموش باد

حکایه

وله

داشت شبانی رمه در کوهسار — پیر و جوان کشته از و شیرخوار
شیر که از بز بسبو ریختی — آب دران شیر بر آمیختی
بردی ازان آب ملمع به شهر — نقرهٔ چون شیر ز برنا و پیر
روزی ازان کوه بصحرای خاک — سیل درآمد رمه را برد پاک
آنک جهان سوختهٔ شیر کرد — سوخته شد تا که ازان شیر سرد
خواجه چو شد باغم و اندوه جفت — کارشناسیش دران حال گفت
کان همه آب تو که در شیر بود — شد همه سیل و رمه را در ربود

حکایه

وله

تاجوری از سر قصر بلند — پیش و پس شهر نظر می فکند
دید بتی در ته دیوار قصر — زهره شکاف همه خوبان عصر
شاه که او دید قرارش نماند — قاعدهٔ صبر بکارش نماند
کرم فرستاد پیامی براو — تا که کند دست بکامی براو
کرد بت از پاکی دامان خویش — دامن خود پردهٔ سامان خویش
رفت پس پرده بسی گفتگوی — کام نیامد بسوی کامجوی
شه که شدش پردهٔ دل چاک چاک — پرده برانداخت ز بیم هلاک
گفت بخادم که شه از بارگاه — پرده کشانش بشبستان شاه
گفت صنم کای ملک روزگار — پادشاهان را بگدایان چه کار
چیست درین تن که بچشمت نکوست — گر کششش سینه گرفتیش دوست
کرد ملک دیدهٔ حسرت پرآب — گفت دو چشم توز من برد خواب
رفت پری چهره بکنجی درون — کرد بانگشت دو دیده برون
داد بخادم که بگو با امیر — کانچه ز من دوست گرفتی بگیر
خادم ازان حال چو شه را نمود — گشت ز سوزش سر شه پر زدود
از عمل خود بخجالت نشست — کرد رها دامن پاکش ز دست

از بوستان

شیخ سعدی

شنیدم که در وقت نزع روان — بهرمز چنین گفت نوشیروان

که خاطر نکهدار درویش باش　　نه در بند آسایش خویش باش
نیاساید اندر دیار تو کس　　چو آسایش خویش جویی و بس
نباشد بنزدیك دانا پسند　　شبان خفته وکرك در کوسفند
ملك سر فرو برده در ناز و نوش　　که دارد ببانك ستمدیده کوش
برو پاس درویش محتاج دار　　که شاه از رعیت بود تاجدار
رعیت چو بیخست وسلطان درخت　　درخت ای پسر باشد از بیخ سخت
مکن تا توانی دل خلق ریش　　اکر میکنی میکنی بیخ خویش
فراخی دران مرز وکشور مخواه　　که دلتنك بینی رعیت زشاه
غم زیر دستان بخور زینهار　　بترس اززبردستی روزکار
کلید قدر نیست در دست کس　　توانای مطلق خدایست وبس
چو خواهد که ملك تو ویران کند　　نخست ازتو خلقی پریشان کند
وکر باشدش برتو بخشایشی　　رساند بخلق ازتو آسایشی
رعیت نشاید به بیداد کشت　　که مر سلطنت را پناهند وپشت
مراعات دهقان کن ازبهر خویش　　که مزدور خوشدل کند کار بیش)
بران باش تاهرچه نیت کنی　　نظر در صلاح رعیت کنی
خرابی کند مرد شمشیر زن　　نه چندان که دود دل پیرزن
چراغی که بیوه زنی برفروخت　　بسی دیده باشی که شهری بسوخت
ازان بهره ورتر درافاق کیست　　که در ملکرانی بانصاف زیست
چو نوبت رسد زین جهان غربتش　　ترحم فرستند بر تربتش
خدا ترس را بر رعیت کمار　　که معمار ملك است وپرهیز کار
بداندیش ملکست خونخوار خلق　　که نفع تو جوید درآزار خلق
ریاست بدست کسانی خطاست　　که ازدستشان دستها برخداست
مکن رحم برعامل ظلم دوست　　که ازفربهی بایدش کند پوست
مبخشای برهرکجا ظالمست　　که رحمت برو ظلم در عالمست
سر کرك باید هم اول برید　　نه چون کوسفندان مردم درید
جهانسوز را کشته بهتر چراغ　　یکی به درآتش که خلقی بداغ
جفا پیشکان رابده سر بباد　　ستم برستم پیشه عدلست وداد
هرانکو که بردزد رحمت کند　　ببازوی خود کاروان میزند
برانداز بیخی که خار آورد　　درختی بپرور که بار آورد
کسی بابدان نیکویی چون کند　　بدان را نکویی بد افزون کند
چه نیکوزداست این مثل پیرده　　ستور لکدزن کرانبار به
چوکرك خبیث آمدت درکمند　　بکش ورنه دل برکن ازکوسفند
چوکربه نوازی کبوتر خورد　　چو فربه کنی کرك یوسف درد

(از)

از ابلیس هرگز نیاید سجود   نه از بدگهر نیکوئی در وجود
بداندیشرا جاه وحرمت مده   عدو در چه ودیو در شیشه به
مگو شاید این مار کشتن بچوب   چو سر زیر سنگ تو دارد بکوب
گنهکار اندیشناك از خدای   بسی بهتر از عابد خود نمای)
خدا ترس باید امانت گذار   امین کز تو ترسد امینش مدار
امین باید از داور اندیشناك   نه از رفع ودیوان وزجر وهلاك
قدیمان خود را بیفزای قدر   كه هرگز نیاید ز پرورده غدر
چو خدمت گذاریت گردد کهن   حق سالیانش فراموش مکن
گر اورا هرم دست قدرت ببست   ترا بر کرم همچنان دست هست)
چه خوش گفت بازارگانی اسیر   چو گردش گرفتند دزدان تیر
چو مردانگی آید از رهزنان   چه مردان لشکر چه خیل زنان
شهنشه که بازارگانرا بخست   در خیر بر شهر ولشکر ببست
تبه گردد آن مملکت عنقریب   کزو خاطر آزرده باشد غریب
نکه بایدت نام نیکو قبول   نکه دار بازارگان و رسول
بزرگان مسافر بجان پرورند   که تا نام نیکی بعالم برند
نکودار ضیف و مسافر عزیز   وز آسیب شان بر حذر باش نیز
ز بیگانه پرهیز کردن نکوست   که دشمن توان بود در روی دوست
غریبی که پرفتنه باشد سرش   میازار و بیرون کن از کشورش
تو گر خشم بروی نگیری رواست   که خود خوی بد دشمنش در قفاست)
دوهم جنس دیرینهٔ یك قلم   نباید فرستاد یکجا بهم
چه دانی که همدست گردند و یار   یکی دزد گردد یکی پرده دار
چو دزدان زهم باك دارند وبیم   رود درمیان کاروانی سلیم
یکی را که معزول کردی زجاه   چو چندی برآید ببخشش گناه
بفرمان بران خسرو دادگر   پدر وار خشم آورد بر پسر
گهش میزنند تا شود دردناك   گهی میکند آبش ازدیده پاك
چو نرمی کنی خصم گردد دلیر   وگر خشم گیری شوند از تو سیر
درشتی ونرمی بهم در بهست   چو فاصد که جراح ومرهم نهست
جوانمرد وخوش خوی وبخشنده باش   چو حق با تو باشد تو با بنده باش
چو یاد آیدت عهد شاهان پیش   همین نقش بر خوان پس از عهد خویش
نیامد کس اندر جهان کو بماند   مگر آنکه زو نام نیکو بماند
نمرد آنکه ماند پس ازوی بجای   پل وخان وخوانی ومهمان سرای
هرانکو نماند پسش یادگار   درخت وجودش نیاورد بار
چو خواهی که نامت بود در جهان   مکن نام نیك بزرگان نهان

بسمع رضا مشنو ایذای کس
چو چشم آیدت بر گناه کسی
که سهلاست لعل بدخشان شکست
اگر شاه در عرصه نام آورست
در آفاق اگر سر بسر پادشاست
پسندیده کاران جاوید نام
بسا نام نیکوی پنجاه سال
سپاهی که خوشدل نباشد ز شاه
خزانه پراز بهر لشکر بود
چو شاید گرفتن بنرمی دیار
کرم کن نه پرخاش و کین آوری
چو کاری برآید بلطف و خوشی
بمردی که ملك سراسر زمین
به پیکار دشمن دلیران فرست
برای جهاندیده کان کار کن
سپه را مکن پیشرو جز کسی
نتابد سگ صید رو از پلنگ
کرت مملکت باید آراسته
جوانان پیل افکن و شیر گیر
مترس ازجوانان شمشیر زن
خردمند باشد جهاندیده مرد
سپه را نگهبانی شهریار
اگر پیل زوری وگر شیر جنگ
اگر صلح خواهد عدو سر مپیچ
چو دست از همه حیلتی در گسست
چو شمشیر پیکار برداشتی
که کشور کشایان مغفر شکاف
منه در میان راز با هر کسی
سکندر که با شرقیان حرب داشت
چو بهمن بزا بلستان خواست شد
اگر جز تو داند که عزم تو چیست
چو در لشکر دشمن افتد خلاف
چو گرگان پسندند باهم گزند

وگر گفته باشد بفورش برس
تأمل کنش در عقوبت بسی
شکسته نشاید دگر باره بست
چو ضعف آید از بیدقی کمرست
چو مال ازرعیت ستاند گداست
تطاول نکردند بر مال عام
که یك نام زشتش کنند پایمال)
ندارد حدود ولایت نگاه
نه ازبهر آیین و زیور بود
به پیکار خون ازمشامی مبار
که عالم بزیر نگین آوری
چه حاجت بتندی وگردنکشی)
نیرزد که خونی چکد برزمین
هژبران بناورد شیران فرست
که صید آزموده است گرگ کهن
که در جنگها بوده باشد بسی
ز روبه رمد شیر نادیده جنگ
مده کار معظم بنوخاسته
ندانند دستان روباه پیر
حذر کن ز پیران بسیار فن
که بسیار گرم آزمودست وسرد
بسی بهتر ازجنگ درکار زار
بنزدیك من صلح بهتر که جنگ
وگر جنگ جوید عنان برمپیچ
حلالست بردن بشمشیر دست)
نگه دار پنهان ره آشتی
نهان صلح جستند و پیدا مصاف
که جاسوس هم کاسه دیدم بسی
درخیمه گویند باغرب داشت
چپ آوازه افکند ازراست شد
بران رای و دانش بباید گریست
تو بگذار شمشیر خود در غلاف
برآساید اندر میان گوسفند)

(وگر)

وگر خود هزاری و دشمن یکیست   چو شب شد در اقلیم دشمن مأیست
شب تیره پنجه سوار از کمین   چو پانصد بهیبت بدرد زمین
چو خواهی بریدن بشب راهها   حذر کن نخست از کمینگاهها
میان دو لشکر چو یکروزه راه   بماند بزن خیمه بر جایگاه
گر او پیش دستی کند غم مدار   گر افراسیابست مغزش برار
ندانی که دشمن چو یکروزه راند   سر پنجهٔ زور مندش نماند
تو آسوده بر لشکر مرده زن   که نادان کند حیف بر خویشتن
چو دشمن فکندی بیفکن علم   که بازش نباید جراحت بهم
بسی در قفای هزیمت مران   مبادا که دور افتی از یاوران
یکی را که دیدی تو در جنگ پشت   بکش چون عدو در مصافش نکشت
مخنث به از مرد شمشیر زن   که روز وغا سر بتابد چو زن)
مکو ملکی از سلطنت بیش نیست   که ایمن تر از ملك درویش نیست
تهی دست تشویش نانی خورد   جهانبان بقدر جهانی خورد
نگهبانی ملك ودولت بلاست   گدا پادشاهست نامش گداست
چو خیل اجل بر سر هر دو تاخت   نمی شاید از یکدگرشان شناخت)
خرابت کند شاهد خانه کن   برو خانه آباد گردان بزن
نشاید هوس باختن با گلی   که هر بامدادش بود بلبلی
زن خوب خوشخوی آراسته   چه ماند بنادان نوخاسته
زن خوب وفرمان بر پارسا   کند مرد درویش را پادشا
برو پنج نوبت بزن بر درش   که یار موافق بود در برش
همه روز اگر غم خوری غم مدار   چو شب غمگسارت بود در کنار
چو مستور باشد زن خوبروی   بدیدار او در بهشتست شوی
اگر پارسا باشد وخوش سخن   نظر در درشتی وزشتی مکن
درختی که همواره بارش خوری   تحمل کن آنکه که خارش خوری
چو از کابنی دیده باشی خوشی   روا باشد ار جور خارش کشی
بهشت از پری چهرهٔ خوبروی   زن دیو سیمای وخوش طبع و خوی
زنی را که جهلست وناراستی   بلا بر سر خود نه زن خواستی
زن زشت خو گرچه زیبا بود   کجا در درون دلش جا بود
بزندان قاضی گرفتار به   که در خانه بینی برابر و گره
سفر عید باشد بران کدخدای   که بانوی زشتش بود در سرای
تهی پای رفتن به از کفش تنك   بلای سفر به که در خانه جنك
در خرمی بر سرائی ببند   که بانك زن از وی برآید بلند
چو زن راه بازار گیرد بزن   وگرنه تو در خانه بنشین چو زن

شیخ سعدی

چو بینی که زن پای برجای نیست ... ثبات ازخرد مندی ورای نیست
چو در روی بیکانه خندید زن ... دکر مرد کولاف مردی مزن
کریز ازکفش در دهان چون پلنك ... که مردن به از زندکانی به ننك
یکی کفت کسرا که زن بد مباد ... دکر کفت زن درجهان خود مباد
زنا محرمان چشم زن کور باد ... چو بیرون شد ازخانه در کور باد
زن نو کن ای خواجه هرنو بهار ... که تقویم پاری نباید بکار)
پسر چون زده بر کذشتش سنین ... زنا محرمان کوفرو تر نشین
بر پنبه آتش نشاید فروخت ... که تاچشم برهم زنی خانه سوخت
چوخواهی که نامت بماند بجای ... پسر را خرد مندی آموز ورای
که کرعقل ودانش ندارد بسی ... بمیری و ازتو نماند کسی
خرد مند و پرهیز کارش برار ... کرش دوست داری بنازش مدار
بسا روز کارا که سختی برد ... پسر چون پدر نازکش پرورد
نوآموزرا ذکر تحسین وزه ... زتوبیخ وتهدید استاد به
بیاموز فرزند را دست رنج ... وکر دست داری چوقارون بکنج
به پایان رسد کیسهٔ سیم وزر ... نکردد تهی کیسهٔ پیشه ور
چه دانی که کردیدن روزکار ... بسختی بکرداندش در دیار
چو برپیشهٔ باشدش دسترس ... کجا دست حاجت برد پیش کس
هرآن طفل کوجور آموزکار ... نه بیند جفا بیند از روزکار
پسر را نکودار وراحت رسان ... که چشمش نباشد بدست کسان
نکهدار ازآموز کار بدش ... که بدبخت وبی ره کند چون خودش
پسر کومیان قلندر نشست ... پدر کوزخیرش فروشوی دست
دریغش مخور برهلاك وتلف ... که پیش ازپدر مرده به ناخلف
مکن بد بفرزند مردم نکاه ... که فرزند خویشت برآید تباه
کروهی نشستند باخوش پسر ... که ما پا کبازیم وصاحب نظر
زمن پرس فرسودهٔ روزکار ... که برسفره حسرت برد روزه دار)
شنیدم که جمشید فرخ سرشت ... بسر چشمه آمد بسنکی نوشت
برین چشمه چون ما بسی دم زدند ... برفتند چون چشم برهم زدند
کرفتند عالم بمردی وزور ... ولیکن نبردند باخود بکور)
چو بردشمنی باشدت دسترس ... مرنجانش کوراهمین غصه بس
عدو زنده سرکشته پیرامنت ... به ازخون اوکشته در کردنت)
سکندر که برعالمی حکم داشت ... درآندم که میرفت عالم کذاشت
میسر نبودش کزو عالمی ... ستانند ومهلت دهندش دمی
بس ای خاکسار کنه عنقریب ... سفر کرد خواهی بشهر غریب

بخردی درم زور سرپنجه بود   دل زیر دستان زمن رنجه بود

بخوردم یکی مشت زور آوران   نکردم دکر زور بر لاغران

کر از حاکمان سخت آید سخن   تو بر زیر دستان درشتی مکن

مزن بر سر ناتوان دست زور   که روزی بپایش درافتی چو مور

فروتن بود هوشمند کزین   نهد شاخ پرمیوه سر بر زمین

درون پرا کنده کان جمع دار   که جمعیتت باشد از روزکار

چه خوش کفت فردوسی پاکزاد   که رحمت بران تربت پاك باد

میازار موری که دانه کش است   که جان دارد وجان شیرین خوش است

اکر می نترسی ززور شمار   ازان کز تو ترسد خطا درکذار

مکن چیره بر زیر دستان ستم   که دستیست بالای دست توهم

کرفتم زتو ناتوان تربسیست   توانا تر از توهم آخر کسیست

چو تمکین وحاجت بود بردوام   مکن زور بر مرد درویش عام

که افتد که باجاه وتمکین شود   چو بیدق که ناکاه فرزین شود

بسا مفلس بی نوا سیر شد   بسا کار منعم زبر زیر شد

چو خودرا قوی حال بینی وخوش   بشکرانه بار ضعیفان بکش

زدشمن شنو سیرت خود که دوست   هر آنچه ازتو آید بچشمش نکوست

ستایش سرایان نه یار تواند   نکوهش کنان دوستدار تواند

شنیدم که در روزکار قدیم   شدی سنك دردست ابدال سیم

نه پنداری این قول معقول نیست   چو قانع شدی سیم وسنکت یکیست

چو مرد اندرون دارد از حرص پاك   چه مشت زرش پیش چه مشت خاك

خبرده بدرویش سلطان پرست   که سلطان زدرویش مسکین ترست

کدارا کند یکدرم سیم سیر   فریدون بملك عجم نیم سیر

کدائی که برخاطرش بند نیست   به از پادشاهی که خرسند نیست

اکر پادشاهست اکر پینه دوز   چو خفتند کردد شب هردو روز

قناعت توانکر کند مردرا   خبر کن حریص جهانکردرا

قناعت کن ای نفس براندکی   که سلطان ودرویش بینی یکی

چرا پیش خسرو بخواهش روی   چو یکسو نهادی طمع خسروی

خنك نیك بختی که در کوشهٔ   بدست آرد از معرفت توشهٔ

ندانست قارون نعمت پرست   که کنج سلامت بکنج اندرست

کمالست در نفس مرد کریم   کرش زر نباشد چه نقصان وبیم

نخست آدمی سیرتی پیشه کن   پس آنکه ملك خوئی اندیشه کن

باندازه خور زاد اکر آدمی   چنین پر شکم آدمی یا خمی

ندارند تن پروران آکهی   که پر معده باشد زحکمت تهی

وکرخود پرستی شکم طبله کن   درخانهٔ این وآن قبله کن
توقع براند زهر مجلست   برانش زخود تا نراند کست
یکی را تب آمد زصاحبدلان   کسی کفت شکر بخواه ازفلان
بکفتا بتلخی به تب مردنم   به ازجور روی ترش بردنم
حلاوت نباشد شکر درنیش   چو باشد تقاضای تلخ از پیش
یکی کربه درخانهٔ زال بود   که برکشته ایام و بدحال بود
روان شد بمهمان سرای امیر   غلامان سلطان زدندش به تیر
چکان خونش ازاستخوان میدوید   همی کفت وازهول جان میدوید
اکر جستم ازدست این تیرزن   من وموش وویرانهٔ پیر زن
نیرزد عسل جان من زخم نیش   قناعت نکوتر بدوشاب خویش
کر آزادهٔ برزمین خفت وبس   مکن بهر قالی زمین بوس کس
زرونعمت اکنون بده کان تست   که بعد ازتو بیرون زفرمان تست
تو باخود ببر توشهٔ خویشتن   که شفقت نیاید زفرزند و زن
مکردان غریب ازدرت بی نصیب   مبادا که کردی بدرها غریب
فروماند کانرا درون شاد کن   زروز فرو ماندکی یادکن
نه خواهندهٔ بردر دیکران   بشکرانه خواهنده ازدر مران
سخاوت زمینست وسرمایه زرع   بده کاصل خالی نماند زفرع
نه منعم بمال ازکسی بهترست   خرار جل اطلس بپوشد خرست
تفضل کند سیر باوی کل   فروماند آواز چنك از دهل
مپندار کر سفله قارون شود   که طبع لئیمش دکرکون شود
اکر درنیابد کرم پیشه نان   نهادش توانکر بود همچنان
زنعمت نهادن بلندی مجوی   که ناخوش کند آب استاده بوی
به بخشندکی کوش کاب روان   بسیلش مدد میرسد ز آسمان
خدائی که ازخاك مردم کند   عجب دارم ارمردمی کم کند
وکر قیمت کوهری غم مدار   که ضایع نکرداندت روزکار
هزاران کلوخ اوفتاده براه   نه بینی که دروی کند کس نکاه
وکر خردهٔ زر زدندان کاز   بیفتد بشمعش بجویند باز
بدرمی کنند آبکینه زسنك   کجا ماند آیینه درزیر ژنك
هنر باید ودین وفضل وکمال   که کاه آید وکه رودمال وجاه)
اکر هست مرد ازهنر بهره ور   هنر خود بکوید نه صاحب هنر
اکر مشك خالص توداری مکوی   که کرهست خودفاش کردد ببوی
بسوکند خوردن که زرمغربیست   چه حاجت محك خود بکوید که چیست)
بچشم کسان در نیاید کسی   که درخود بزرکی نماند بسی

مکوتا بکویند شکرت هزار   چو خود کفتی ازکس توقع مدار
مکن کفتمت مردی خویش فاش   چو مردی نمودی مخنث مباش
باندازهٔ بود باید نمود   خجالت نبرد انکه ننمود وبود
که چون عاریت برکنند ازسرت   بماند کهن جامه اندر برت
نکو سیرت بی تکلف برون   به از پارسای خراب اندرون
بنزدیك من شبرو راهزن   به از فاسق پارسا پیرهن
بروی ریا خرقه سهلست دوخت   کرش باخدادر توانی فروخت
چه دانند مردم که درجامه کیست   نویسنده داند که درنامه چیست
همان به کرآبستن کوهری   که همچون صدف سر بخود دربری)
کسی کیرد آرام دل درکنار   که ازصحبت خلق کیرد کنار
تراهر که کوید فلان کس بداست   چنان دان که درپوستین خوداست
من ارنام مردم بزشتی برم   نکویم بجز غیبت مادرم
کسانی که پیغام دشمن برند   ز دشمن همانا که دشمن ترند
کسی قول دشمن نیارد بدوست   جزانکس که در دشمنی یار اوست
ازان همنشین تاتوانی کریز   که مرفتنهٔ خفته را کفت خیز
میان دوتن جنك چون آتش است   سخن چین بدبخت هیزم کش است
میان دوتن آتش افروختن   نه عقلست وخود درمیان سوختن
تونیکوروش باش تابد سکال   بنقص توکفتن نیابد مجال
چو دشوارت آید زدشمن سخن   نکر تاچه عیبت بکفت آن مکن
چه خوش کفت بهلول فرخنده روی   چو بکذشت برعارفی جنك جوی
کراین قیمت دوست بشناختی   به پیکار دشمن نپرداختی)
کراز هستی خود خبر داشتی   همه خلق رانیك پنداشتی
درون خانهٔ مهریارست و بس   ازان می نکنجد دروکین کس
زهشیار عاقل نزیبد که دست   زند برکریبان نادان مست
محالست اکر تیغ برسر خورم   که دندان بپای سك اندر برم
توان کرد باناکسان بدرکی   ولیکن زمردم نیاید سکی
نکویم مراعات مردم مکن   کرم پیش نامردمان کم مکن
باخلاق نرمی مکن بادرشت   که سك را نمالند چون کربه پشت
کرانصاف خواهی سك حق شناس   به از آدمی زادهٔ ناسپاس
بدی رابدی سهل باشد جزا   اکرمردی احسن الی من اسا)
چو بینی زبردست را سخت دست   نه مردی بود پنجهٔ خود شکست
بکش بچهٔ مار مردم کزای   چو کشتی درآن خانه دیکرمپای)
پدر مرده را سایه برسرفکن   غبارش بیفشان وخارش بکن

سعدی

چو بینی یتیمی سر افکنده پیش   مده بوسه بر روی فرزند خویش
الا تا نکرید که عرش عظیم   بلرزد همی چون بکرید یتیم
من آنکه سر تاجور داشتم   که سر در کنار پدر داشتم
مرا باشد از درد طفلان خبر   که در طفلی از سر برفتم پدر)
خورنده که خیرش برآید زدست   به از صائم الدهر دنیا پرست
مسلم کسی را بود روزه داشت   که درمانده را دهد نان چاشت)
به بد بختی ونیك بختی قلم   بکردید وما همچنان در عدم
نه روزی زسر پنجکی میخورند   که سر پنجکان تنك روزی ترند
بروز اجل نیزه جوشن درد   ز پیراهن بی اجل نکذرد
نه دانا بسعی از اجل جان ببرد   نه نادان بناساز خوردن بمرد
چه داند طبیب ازکسی رنج برد   که بیچاره خواهد خود از رنج مرد
چو دریا که پیدا ندارد کنار   غرور شناور نیاید بکار)
شتر بچه با مادر خویش کفت   پس از رفتن آخر زمانی بخفت
بکفت ار بدست منستی مهار   ندیدی کسم بارکش درقطار
قضا کشتی انجا که خواهد برد   اکر ناخدا جامه برتن درد)
زپیش خطر تا توانی کریز   ولیکن مکن باقضا پنجه تیز
عسل خوش کند زندکان رامزاج   ولی درد مردن ندارد علاج
رمق مانده را که جان دربدن   برآمد چه سود آنکبین در دهن)
مکن ناله از بی نوائی بسی   چو بینی زخود ناتوان ترکسی
نشاید که برکس درشتی کنی   که خودرا بتأویل پشتی کنی
کرت زشت خوئی بود درسرشت   نه بینی زطاوس جز پای زشت
چرا دامن آلوده را حد زنم   چو در خود شناسم که تردامنم
چو بدناپسند آیدت خود مکن   پس آنکه بهمسایه کوید مکن
من ارحق شناسم وکر خود نمای   برون باتو دارم درون باخدای)
نکوکاری ازمردم نیك رای   یکی رابده می نویسد خدای
تونیز ای پسر هرکرایك هنر   ببینی زده عیبش اندر کذر)
کس ازدست جور زبانها نرست   اکرخود نمایست اکرحق پرست
اکر برشوی چون ملك زآسمان   بدامن درآویزدت بدکمان
بکوشش توان دجله راپیش بست   نشاید زبان بد اندیش بست
فراهم نشینند تر دامنان   که آن زهد خشکیست واین دام نان
اکر کنج خلوت کزیند کسی   که پروای صحبت ندارد بسی
مذمت کنندش که زرقست وریو   بجای سلیمان نشستن چو دیو
وکر خنده روئیست وآمیز کار   عفیفش ندانند و پرهیز کار

سعدی

غنی را بغیبت بدرند پوست   که فرعون اگر هست در عالم اوست
اگر مرد درویش در سختی است   بگویند زادبار و بدبختی است
وگر بینوائی بگرید بسوز   نگون بخت خوانندش وتیره روز
وگر کامرانی درآید زپای   غنیمت شمارند وفضل خدای
که تاچند ازین کبر وگردنکشی   خوشی را بود درقفا ناخوشی
وگر تنگدستی تنک مایهٔ   سعادت بلندش کند پایهٔ
بخایندش ازکینه دندان بزهر   که دون پرور است این فرومایه دهر
چو بینند کاری بدستش درست   حریصش شمارند ودنیی پرست
وگر دست همت بدارد زکار   گدا پیشه خوانندش وپخته خوار
وگر ناطقی طبل پریاوهٔ   وگر خامشی نقش گرماوهٔ
تحمل کنان را نخوانند مرد   که بیچاره از بیم سر برنکرد
وگر در سرش هول مردانگیست   گریزند ازو کین چه دیوانگیست
بغیبت کنندش گرانداک خورست   که مالش مگر روزیٔ دیگرست
وگر نغز وپاکیزه باشد خورش   شکم بنده خوانند وتن پرورش
وگر کاخ وایوان منقش کند   تن خویش را کسوت خوش کند
بجان آید ازدست طعنه زنان   که خودرا بیاراست همچو زنان
وگر پارسائی سیاحت نکرد   سفر کردگانش نخوانند مرد
که نارفته بیرون زآغوش زن   کدامش هنر باشد ورای وفن
جهاندیده را هم بدرند پوست   که سرگشتهٔ بخت برگشته اوست
گرش حظ اقبال بودی وبهر   زمانه نراندی زشهرش بشهر
عزب را نکوهش کند خرده بین   که میرنجد ازخفت وخیزش زمین
وگر زن کند گوید از دست دل   بگردن درافتاده چون خر بگل
نه ازجور مردم رسد زشت روی   نه شاهد زنامردم زشت کوی
وگر قانع وخویشتن دار گشت   بتشنیع مردم گرفتار گشت
که همچون پدر خواهد این سفله مرد   که نعمت رها کرد وحسرت ببرد
وگر بی تکلف بود مالدار   که زینت براهل تمیز است عار
زبان در نهندش بهایذا چو تیغ   که بدبخت زر دارد ازخود دریغ
کهیارد بکنج سلامت نشست   که پیغمبر ازخبث دشمن نرست
خدارا که مانند وانباز وجفت   ندارد شنیدی که ترسا چه گفت
رهائی نیابد کس ازدست کس   دل اندرجهان آفرین بند وبس)
چو پنجاه سالت برون شد زدست   غنیمت شمر پنج روزی که هست
چو برسر نشست ازبزرگی غبار   وگر چشم عیش جوانی مدار
نشاط جوانی زپیری مجوی   که آب روان باز ناید بجوی

دریغا که بی ما بسی روز کار
بروید گل و بشکفد نو بهار
بسی تیر و دیماه و ارد بهشت
بیاید که ما خاك باشیم وخشت
پس از ما همین کل دهد بوستان
نشینند بایکدکر دوستان
من آن روز برکندم از جان امید
که افتادم اندر سیاهی سفید
نشاط انکه از من رمیدن کرفت
که شامم سفیده دمیدن کرفت
اکر درجوانی زدی دست و پای
در ایام پیری بهش باش و رای
بسبزه کجا تازه کردد دلم
که سبزه بخواهد دمید از کلم
دریغا که بکذشت عمر عزیز
بخواهد کذشت این دمی چند نیز
کذشت آنچه درناصوابی کذشت
ور این نیز هم در نیابی کذشت
بمایه توان ای پسر سود کرد
چه سوداست انرا که سرمایه خورد
کرت چشم عقلست وتد بیر کور
کنون کن که چشمت نخوردست مور
کنون کوش کابت نه ازسر کذشت
نه وقتی که سیلاب ازسر کذشت
زهجران طفلی که در خاك رفت
چه نالی که پاك آمد و پاك رفت
تو پاك آمدی برحذر باش و پاك
نه ننکست ناپاك رفتن بخاك
نشستی بجای دکرکس بسی
نشیند بجای تودیکرکسی
اکر پهلوانی وکر تیغ زن
نخواهی بدر بردن الا کفن
چودی رفت وفردا نیامد بدست
غنیمت شمر این نفس راکه هست
درین باغ سروی نیامد بلند
که باداجل بیخ و بارش نکند
قضا نقش یوسف جمالی نکرد
که ماهی کورش چو یونس نخورد
عجب نیست برخاکش ار کل شکفت
که چندین کل اندام درخاك خفت
جوانا ره طاعت امروز کیر
که فردا نیاید جوانی ز پیر
فراغ دلت هست ونیروی تن
چومیدان فراخست کوئی بزن
قضا روزکاری زمن در ربود
که هرروزی ازوی شب قدر بود
من آن روز را قدر نشناختم
بدانستم اکنون که درباختم
چه کوشش کند پیر خر زیر بار
تو میرو که برباد پائی سوار
که کفتت بجیحون درانداز تن
چو افتادهٔ دست و پائی بزن
بغفلت بدادی زدست آب پاك
چه چاره کنون جز تیمم بخاك)
یکی از بزرکان اهل تمیز
حکایت کند ز ابن عبد العزیز
که بودش نکینی در انکشتری
فرومانده درقیمتش جوهری
بشب کفتی آن جرم کیتی فروز
دری بود در روشنائی روز
قضارا درآمد یکی خشك سال
که شد بدر سیمای مردم هلال
چودر مردم آرام وقوت ندید
خود آسوده بودن مروت ندید
چو بیند کسی زهر درکام خلق
کیش بکذرد آب نوشین بحلق

(بفرمود)

بفرمود و بفروختندش بسیم — که رحم آمدش برغریب و یتیم
بیك هفته نقدش بتاراج داد — بدرویش ومسکین ومحتاج داد
بکفتند باوی ملامت کنان — که دیکر بدستت نیاید چنان
شنیدم که میکفت و باران دمع — بعارض فرومیدویدش چوشمع
که زشت است پیرایه برشهریار — دل خلق از ناتوانی فکار
مرا شاید انکشتری بی نکین — نشاید دل خلق اندوهکین
خنك آنکه آسایش مرد وزن — کزینند برآسایش خویشتن
نکردند رغبت هنر پروران — بشادی خویش ازغم دیکران
اکر خوش بخسبد ملك برسریر — نه پندارم آسوده خسبد فقیر)
یکی زهرهٔ خرج کردن نداشت — زرش بود وپارای خوردن نداشت
نخوردی که خاطر بیاسایدش — نه دادی که فردا بکار آیدش
بدانست روزی پسر درکمین — که ممسك کجا کرد زر درزمین
زخاکش برآورد و برباد داد — شنیدم که سنکی بجایش نهاد
جوانمرد را زربقائی نکرد — بیکدستش آمد بدیکر بخورد
نهاده پدر چنك برنای خویش — پسر چنکی ونائی آورد پیش
پدر زار وکریان همه شب نخفت — پسر بامدادان بخندید وکفت
زر از بهر خوردن بودای پدر — زبهر نهادن چه سنك وچه زر
زرازسنك خارا برون آورند — که بخشند وپوشند وآسان خورند
زر اندرکف مرد دنیا پرست — هنوزای برادر بسنك اندر است
بخیل توانکر بدینار وسیم — طلسمیست بالای کنجی مقیم
بسنك اجل تا کهان بشکنند — بآسودکی کنج قسمت کنند)
جوانی بدانکی کرم کرده بود — ثنای پیری برآورده بود
بجرمی کرفت آسمان تاکهش — فرستاد سلطان بکشتن کهش
تماشا کنان بردر وکوی بام — تکاپوی ترکان وجوش عوام
چودید اندرآشوب درویش پیر — جوانرا بدست خلایق اسیر
دلش برجوانمرد مسکین بخست — که باری دل آورده بودش بدست
برآورد زاری که سلطان بمرد — جهان ماند وخوی پسندیده برد
بهم برهمی سود دست دریغ — شنیدند ترکان آهخته تیغ
بفریاد از ایشان برآمد خروش — طبانچه زنان برسر و رو ودوش
پیاده بسر تادر بارکاه — دویدند وبرتخت دیدند شاه
جوان ازمیان رفت و بردند پیر — بکردن برتخت سلطان اسیر
بهولش بپرسید وهیبت نمود — که مرك منت خواستن ازچه بود
برآورد پیر دلاور زبان — کهای حلقه درکوش حکمت جهان

سعدی

بقول دروغی که سلطان بمرد نه مردی و بیچارهٔ جان ببرد
ملك زین حکایت چنان برشکفت که چیزش ببخشید و چیزش نگفت
وز اینجانب افتان و خیزان جوان همی رفت بیچاره هرسو دوان
یکی گفتش از چارسوی قصاص چه کردی که آمد بجانت خلاص
بگوشش فرو گفت ای هوشمند بجانی و دانگی رهیدم ز بند
یکی تخم در خاك ازان می نهد که روز فروماندگی بر دهد
جوی باز دارد بلائی درشت عصائی ندیدی که عوجی بکشت
حدیثی درست آخر از مصطفاست که بخشایش و خیر دفع بلاست)
شبی در جوانی و طیب و نعم جوانان نشستیم چندی بهم
چو بلبل سرایان چو گل تازه روی زشوخی در افکنده غلغل بکوی
جهاندیده پیری زما برکنار زدور فلك لیل مویش نهار
چو فندق زبان از سخن بسته بود نه چون ما لب از خنده چون پسته بود
جوانی فرا رفت کای پیر مرد چه در کنج حسرت نشینی بدرد
دمی سر برآر از گریبان غم بآرام دل با جوانان بچم
برآورد سر سالخورد از نهفت جوابش نگر تا چه پیرانه گفت
چو باد صبا در گلستان وزد چمیدن درخت جوان را سزد
چمد تا جوانست و سرسبز خوید شکسته شود چون بزردی رسید
بهاران که باد آورد بید مشك بریزد درخت جوان برگ خشك
نزیبد مرا با جوانان چمید که برعارضم صبح پیری دمید
شماراست نوبت برین خوان نشست که ما از تنعم بشستیم دست
مرا برف بارید بر پر زاغ نشاید چو بلبل تماشای باغ
گلستان ما را طراوت گذشت که گل دسته بندد چو پژمرده گشت
چو دوران عمر از چهل در گذشت مزن دست و پا کآبت از سر گذشت
تفرج کنان از هوا و هوس گذشتیم برخاك بسیار کس
کسانی که از ما بغیب اندرند بیایند و برخاك ما بگذرند)
یکی دیدم از عرصهٔ رود بار که پیش آمدم بر پلنگی سوار
چنان هول از آن حال بر من نشست که ترسیدنم پای رفتن ببست
تبسم کنان دست بر لب گرفت که سعدی مدار آنچه دیدی شگفت
تو هم گردن از حکم داور مپیچ که گردن نه پیچد زحکم تو هیچ
چو خسرو بفرمان داور بود خدایش نگهدار و یاور بود
محالست چون دوست دارد ترا که در دست دشمن گذارد ترا)
قضارا من و پیری از فاریاب رسیدیم در خاك مغرب بآب
مرا یك درم بود برداشتند بکشتی و درویش بگذاشتند

(سیاهان)

سعدی

سیاهان براندند کشتی چو دود — که آن ناخدا ناخدا ترس بود
مرا کریه آمد ز تیمار جفت — بر آن کریه قهقهه بخندید و کفت
مخور غم برای من ای پرخرد — مرا آنکس آرد که کشتی برد
بکسترد سجاده بر روی آب — خیالیست پنداشتم یا بخواب
زمد هوشیم دیده آن شب نخفت — نکه بامدادان بمن کرد و کفت
عجب ماندی ای یار فرخنده رای — ترا کشتی آورد و ما را خدای)
چنین کفت پیری پسندیده هوش — خوش آید سخنهای پیران بکوش
که در هند رفتم بکنجی فراز — چو دیدم چو یلدا سیاهی دراز
در آغوش او دختری چون قمر — فرو برده دندان بلبهاش در
چنان تنکش آورده اندر کنار — که پنداری اللیل یغشی النهار
مرا امر معروف دامن کرفت — فضول آتشی کشت و در من کرفت
بتشنیع و دشنام و آشوب و زجر — سپید از سیه فرق کردم چو فجر
شد آن ابر ناخوش ز بالای باغ — پدید آمد آن بیضه از زیر زاغ
ز لاحولم آن دیو هیکل بجست — پری پیکر اندر من آویخت دست
که عمری مرا دل زکف رفته بود — برین شخص و جان بروی آشفته بود
کنون پخته شد لقمهٔ خام من — که کرمش بدر کردی از کام من
تظلم برآورد و فریاد خواند — که شفقت برافتاد و رحمت نماند
نماند از جوانان کسی دستکیر — که بستاندم داد ازین مرد پیر
که شرمش نباید ز پیری همی — زند دست در ستر نامحرمی
همی کرد فریاد دامن بچنک — مرا مانده سر در کریبان ز ننک
برون رفتم از جامه دردم چو سیر — که ترسیدم از زجر برنا و پیر
برهنه دوان رفتم از پیش زن — که در دست او جامه بهتر که من
پس از مدتی کرد بر من کذار — که میدانیم کفتمش زینهار
که من توبه کردم بدست تو بر — که کرد فضولی نکردم دکر)
یکی زهرهٔ خرج کردن نداشت — زرش بود و یارای خوردن نداشت
نه خوردی که خاطر بیار آیدش — نه دادی که فردا بکار آیدش
بدانست روزی پسر در کمین — که ممسك کجا کرد زر در زمین
ز خاکش برآورد و بر باد داد — شنیدم که سنکی بجایش نهاد
پدر زار و کریان همه شب نخفت — پسر بامدادان بخندید و کفت
زر از بهر خوردن بود ای پدر — برای نهادن چه سنك و چه زر
جو در زندکانی بدی با عیال — کرت مرك خواهند از یشان منال
عیال توانکه خورند از تو سیر — که از بام پنجه کز افتی بزیر
بخور مردم آزار را خون و مال — که از مرغ بد کنده به پر و بال

سعدی

مر ابلیس را دید شخصی بخواب بقامت صنوبر بروی آفتاب
نظر کرد وکفت ای نظیر قمر ندارند خلق از خجالت نظر
ترا سهمکین زشت پنداشتند بکرمابه ات زشت بنکاشتند
بخندید وکفت آن نه شکل منست ولیکن قلم در کف دشمنست
بر انداختم نسل شان از بهشت کنونم بکین می نکارند زشت)
میان دوتن دشمنی بود وجنك سر از کبر بایکدکر چون پلنك
زدیدار هم تا بحدی رمان که برهرد وتنك آمدی آسمان
یکی را اجل برسر آورد جیش بآخر رسانیدش ایام عیش
بداندیش وی ازدرون شاد کشت بکورش پس ازمدتی در کذشت
خرامان به بالینش آمد فراز همی کفت باخودلب ازخنده باز
پس ازمرك آن کس نباید کریست که روزی پس ازمرك دشمن بزیست
زروی عداوت ببازوی زور بکندش کاوخی دواز روی کور
سرتاجور دیدش اندر مغاك دوچشم جهان بینش آکنده خاك
زدور فلك بدر رویش هلال زجور زمان سرو قدش خلال
کف ودست وسر پنجهٔ زورمند جدا کرده ایام بندش زبند
چنانش برورحمت آمد زدل که بسرشت برخاکش ازکریه کل
پشیمان شد ازکرده وخوی زشت بفرمود وبرسنك کورش نوشت
مکن شاد مانی بمرك کسی که مهلت نماند ترا هم بسی)
حکایت کنند ازیکی نیك مرد که اکرام حجاج یوسف نکرد
بسرهنك دیوان نکه کرد تیز که نطعش بینداز وخونش بریز
بخندید وبکریست مرد خدای عجب داشت سنکین دل وتیره رای
چودیدش که خندیدودیکر کریست بپرسید کاین کریه وخنده چیست
بکفتا همی کریم ازروزکار که طفلان بیچاره دارم چهار
همی خندم ازلطف یزدان پاك که مظلوم رفتم نه ظالم بخاك)

متفرقه از بوستان وکلستان ودیوان

وله

سخندان پرورده پیر کهن بیندیشد آنکه بکوید سخن
مزن بی تأمل بکفتار دم نکو کوی کردیر کوئی چه غم
بیندیش وآنکه برآور نفس وزان پیش بس کن که کویند بس
سخن راسر است ای خردمند وبن میاور سخن در میان سخن
خداوند تدبیر وفرهنك وهوش نکوید سخن تانبیند خموش
مجال سخن تا نیابی زپیش به بیهوده کفتن مبر قدر خویش
کما است درنفس انسان سخن توخود را بکفتار ناقص مکن

صد انداختی تیر و هر صد خطاست / اگر هوشمندی یك انداز راست
چرا کوید آن چیز در خفیه مرد / که کرفاش کردد شود روی زرد
مکن پیش دیوار غیبت کسی / بود کز پسش کوش دارد کسی
ازان مرد دانا دهان دوختست / که داند که شمع از زبان سوختست
تو اول مکو را ز دل بر کسی / که او خود بکوید بهر کسی
جواهر بکنجینه داران سپار / ولی راز را خویشتن پاس دار
سخن تا نکوئی برو دست هست / چو کفته شود یابد او بر تو دست
سخن دیو بنداست درچاه دل / ببالای کام و زبانش مهل
توان باز دادن ره نره دیو / ولی باز نتوان کرفتن بریو
مکو آنکه کر برملا اوفتد / وجودی ازان در بلا اوفتد
بدهقان نادان چه خوش کفت زن / بدانش سخن کوی یا دم مزن
ضمیر دل خویش منمای زود / که هر که که خواهی توانی نمود
ولیکن چو پیدا شود راز مرد / بکوشش نشاید نهان باز کرد
بهایم خموشند و کویا بشر / پراکنده کوی از بهایم بتر
بنطق آدمی بهتر است از دواب / دواب از تو به کر نکوئی صواب
مکوی آنکه طاقت نداری شنود / چو جو کشته کندم نخواهد درود
چه نیکو زداست این مثل برهمن / بود حرمت هر کس از خویشتن
چو دشنام کوئی دعا نشنوی / بجز کشتهٔ خویش ندروی
نخواهی که نفرین کنند از پست / نکوکوی تا بد نکوید کست
چه حاجت که نه کرسیٔ آسمان / نهی زیر پای قزل ارسلان
مکو پای عزت بر افلاك نه / بکو روی اخلاص برخاك نه)
فرشته صفت مردم هوشیار / نه بسیار خفتست و بسیار خوار
دریغ آدمی زادهٔ پرمحل / که باشد کالانعام بل هم اضل
طعام ار لطیفست و کر سرسری / چو دیر بدست اوفتد خوش خوری
سر آنکه ببالین نهد هوشمند / که خوابش بقهر اندر آرد ببند
ز اندازه بیرون مرو پیش زن / نه دیوانهٔ تیغ برخود مزن
به بی رغبتی شهوت انکیختن / برغبت بود خون خود ریختن)
خداوند دانش غم دین خورد / که دنیا بهر حال می بکذرد
بدانجام رفت و بداندیشه کرد / که با زیر دستان جفا پیشه کرد
که سختی و سستی بهم بکذرد / بماند برو سالها نام بد
غم زیر دستان بخور زینهار / بترس از زبردستی روزکار
رعیت درختست اکر پروری / بکام دل دوستان برخوری
به بی رحمی از بیخ و بارش مکن / که نادان زند زخم بر خویشتن)

بخردان مفرمای کار درشت   که سندان نشاید شکستن بمشت
رعیت نوازی وسر لشکری   نه کاریست بازیچه وسرسری
نخواهی که ضایع کنی روزکار   بناکار دیده مفرمای کار
نه هرکاو زور آورد بریلنك   مکر آنکه باشیر کرداست جنك
عدورا بکوچك نباید شمرد   که کوه کران دیدم ازسنك خرد
نه بینی که چون باهم آیند مور   زشیران جنکی برارند شور
نظرکن بران موی باریك سر   که باریك بینند اهل نظر
چوتنهاست ازرشتهٔ کمتراست   چو پرشد ززنجیر محکم تراست
جوانان فرخندهٔ بخت ور   زتدبیر پیران نه پیچند سر
جوانان ببازوی شمشیر زن   نواحی کشایند وپیران بفن
بسی سال باید نکه داشت مرد   که روزی بکار آیدت درنبرد
چه مردی کند درصف کار زار   که دستش تهی باشد وکار زار)
بنی آدم اعضای یکدیکرند   که در آفرینش زیك جوهرند
چوعضوی بدرد آورد روزکار   دکر عضوها را نماند قرار
توکز محنت دیکران بی غمی   نشاید که نامت نهند آدمی)
جهان ای برادر نماند بکس   دل اندر جهان آفرین بند وبس
مکن تکیه برملك دنیا وپشت   که بسیار کس چون تو پرورد وکشت
چو آهنك رفتن کند جان پاك   چه برتخت مردن چه برروی خاك)
درختی که اکنون کرفتست پای   بنیروی شخصی برآید زپای
ورش همچنان روزکاری هلی   بکردونش از بیخ برنکسلی
سرچشمه شاید کرفتن به بیل   چو پرشد نشاید کذشتن به پیل)
چو پرخاش بینی تحمل بیار   که میلی ببندد درکارزار
لطافت کن انجا که بینی ستیز   نبرد قز نرم را تیغ تیز
بشیرین زبانی واطف وخوشی   توانی که پیلی بموئی کشی)
درشتی نکیرد خردمند پیش   نه سستی که ناقص کند قدرخویش
نه مرخویشتن را فزونی نهد   نه یکباره تن درمذلت دهد
نشاید بنی آدم خاك زاد   که درسر کند کبروتندی وباد
ترا باچنین کرمی وسرکشی   نه پندارم ازخاك ویا آتشی)
اکر هوشمندی مکن جمع مال   که جمعیت را کند پایمال
مرا پیش ازین کیسه پرسیم بود   شب وروزم ازکیسه پربیم بود
بیفکندم وروی برتافتم   وزان پاسبانی فرج یافتم)
هران بحر کابی نیاید بوی   باندك زمانی شود خشك پی
کر ازکوه کیری ونتهی بجای   سرانجام کوه اندر آرد زپای)

دروغی که حال دلت خوش کند به از راستی کت مشوش کند

نهالی که سی سال کردد درخت زبیخش برآرد یکی باد سخت

مروت نباشد به افتاده زور برد مرغ دون دانه از پیش مور

مروت نباشد بدی با کسی کز او دیده باشی نکوئی بسی

چو پیروزه شد دزد تیره روان چه غم دارد از کریهٔ کاروان

بتندی سبک دست بردن بتیغ بدندان کزد پشت دست دریغ

چو آید ز پی دشمن جانستان ببندد اجل پای مرد دوان

مکو غصهٔ خویش بر دشمنان که لاحول کویند شاد کنان

سك آخر چه باشد که خوانش نهند بفرمای تا استخوانش نهند

چه نیکو زداست این مثل پیرده ستور لکدزن کران بار به

چو کربه نوازی کبوتر خورد چو فربه کنی کرك یوسف درد

ببندای پسر دجله چون آب کاست که سودی ندارد چو سیلاب خاست

چو کرك خبیث آمد اندر کمند بکش ورنه دل برکن از کوسفند

ز ابلیس هرکز نیاید سجود نه از بدکهر نیکوئی دروجود

بداندیشرا جای فرصت مده عدو درچه ودیو در شیشه به

مکو شاید این مار کشتن بچوب چوسر زیر سنك تو دارد بکوب

خبر داری ای استخوان قفس که جان تو مرغیست نامش نفس

چو مرغ ازقفس رفت وبکسست قید دکر ره نکردد بسعی تو صید

نکهدار فرصت که عالم دمیست دمی پیش دانا به از عالمیست

شنیدم کاسب سلطانی خطا کرد به پیوست اززمین برآسمان کرد

شه مسکین زاسب افتاد مدهوش چو پیلش سر نمیکرد دید بردوش

خردمندان نظر بسیار کردند ز درمانش بعجز اقرار کردند

حکیمی باز پیچانید رویش مفاصل نرم کرد ازهردو سویش

دکر روز آمدش پویان بدرکاه ببوی آنکه تمکینش کند شاه

شنیدم کان مخالف طبع بدخوی به بی شرمی بکردانید ازو روی

حکیم از بخت بی سامان برآشفت برون ازبارکه میرفت ومیکفت

سرش برتافتم تا عافیت یافت سرازمن لاجرم بدبخت برتافت

چوازچاهش برآوردی ونشناخت دکر واجب بود درچاهش انداخت

غلامی را کیاهی داد وفرمود که امشب درشبستانش کن این دود

وازانجا کرد عزم رخت بستن که دانش نیست بی حرمت نشستن

شهنشه بامداد ازخواب برخاست نه ازچپ روی میکشتش نه ازراست

طلب کردند مرد کاردان را بجا بینی دکر برق یمان را

پریشان از جفای کفت هردم که بد کردم که نیکوئی نکردم

چو به کشتی طبیب ازخود میازار
چوباران رفت یارانی میکفن
چوخرمن برکرفتی کاه مفروش
منه در روشنائی دل بیکبار
نشاید آدمی چون کرهٔ خر
وفاداری کن ونعمت شناسی
جزای مردمی جز مردمی نیست
یکی را دیدم اندر خانقاهی
بدست از بار کاهش خاك می رفت
ندانم پادشه یا پاسبانی
پادشاهی پسر بمکتب داد
برسر لوح اونوشت بزر
جوانی پاکباز و پاك روبود
چنین خواندم که دریای اعظم
چوملاح آمدش تا دست کیرد
همی کفت ازمیان موج وتشویر
در بن کفتن جهان بروی برآشفت
حدیث عشق ازان بطال منیوش
چنین کردند یاران زندکانی
این حکایت شنو که در بغداد
رایت ازکرد راه و رنج رکاب
من وتوهردو خواجه تاشانیم
من زخدمت دمی نیا سودم
تونه رنج آزمودهٔ نه حصار
قدم من بسعی پیشتراست
تو بر بندکان مهروئی
من فتاده بدست شاکردان
کفت من سر بر آستان دارم
هرکه بیهوده کردن افرازد
دیدم کل تازه چند دسته
کفتم که بود کیاه ناچیز
بکریست کیاه وکفت خاموش
کرنیست جمال ورنك وبویم

که بیماری توان بودن دکر بار
چومیوه سیر خوردی شاخ مشکن
که دون همت کند نعمت فراموش
چراغ ازبهر تاریکی نکه دار
چوسیر آید نکردد کرد مادر
که برفرجامی آدر ناسپاسی
هرآن کوحق نداند آدمی نیست)
که میکاوید قبر پادشاهی
سرشك ازدیده می باریدومی کفت
همی بینم که مشتی استخوانی)
لوح سیمینش برکنار نهاد
جوراستاد به که مهر پدر)
که پاکیزه روئی درکرو بود
بکردابی درافتادند باهم
مبادا کاندران حالت بمیرد
مرا بکذار و دست یار من کیر
شنیدندش که جان می دادومیکفت
که درسختی کند یاری فراموش
زکار افتاده بشنو تابدانی)
رایت وپرده را خلاف افتاد
کفت باپرده ازطریق عتاب
بندهٔ بارکاه سلطانیم
کاه وبیکاه درسفر بودم
نه بیابان وباد ورنج وغبار
پس چراعزت تو بیشتر است
باکنیزان یاسمن بوئی
بسفر پای بند وسرکردان
نه چوتو سر برآسمان دارم
خویشتن بکردن اندازد)
برکنبدی ازکیاه بسته
تادر صف کل نشیند اونیز
صحبت نکنند کرم فراموش
آخر نه کیاه باغ اویم

سعدی

من بندهٔ حضرت کریمم   پروردهٔ نعمت قدیمم
کر بی هنرم وکر هنرمند   لطف است امیدم از خداوند
با آنکه بضاعتی ندارم   سرمایهٔ طاعتی ندارم
او چارهٔ کار بنده داند   چون هیچ وسیلتش نماند
رسم است که مالکان تحریر   آزاد کنند بندهٔ پیر
ای بار خدای کیتی آرای   بر بندهٔ پیر خود ببخشای
سعدی ره کعبهٔ رضا کیر   ای مرد خدا ره خدا کیر
بدبخت کسی که سر بتابد   زین در که دکر دری نباشد)
یکی پرسید ازان کمکشته فرزند   که ای روشنکهر پیر خردمند
زمصرش بوی پیراهن شنیدی   چرا درچاه کنعانش ندیدی
بکفت احوال مابرق جهانست   دمی پیدا ودیکر دم نهانست
کهی برطارم اعلا نشینم   کهی بر پشت پای خود نه بینم
اکر درویش برحالی بماندی   سر دست ازدو عالم برفشاندی)
چه نیکو کفت ابراهیم ادهم   چوترك ملك ودولت کفت وخانم
نباید بستن اندر چیز کس دل   که دل برداشتن کاریست مشکل)
من آن مورم که در پایم بمالند   نه زنبورم که از دستم بنالند
کجا خود شکر این نعمت کذارم   که زور مردم آزاری ندارم)
خداوندان کام ونیك بختی   چرا سختی برند ازبیم سختی
بروشادی کن ای یار دلفروز   غم فردا نشاید خوردن امروز)
دو عاقل را نباشد کین و پیکار   نه دانائی ستیزد باسبکبار
اکر نادان بوحشت سخت کوید   خردمندش بنرمی دل بجوید
دو صاحبدل نکه دارند موئی   همیدون سرکشی وآزرم جوئی
وکر ازهر دوجانب جاهلانند   اکر زنجیر باشد بکسلانند)
حریف سفله در پایان مستی   نیندیشد زروز تنکدستی
درخت اندر بهاران برفشاند   زمستان لاجرم بی برك ماند)
حرامش باد بدعهد بداندیش   شکم پر کردن از پهلوی درویش
شکم پر زهر مارش باد وکژدم   که راحت خواهد اندر رنج مردم
روا دارد کسی برناتوان زور   کبوتر دانه هرکز خواهد ازمور
اکر عنقاز بی برکی بمیرد   شکار از چنك کنجشکان نکیرد
نه هر بازو که دروی قوتی هست   بمردی عاجزانرا دست بشکست
ضعیفانرا مکن بردل کزندی   که درمانی بجور زورمندی)
شبانی باپدر کفت ای خردمند   مرا تعلیم ده پیرانه یك پند
بکفتا نیك مردی کن نه چندان   که کردد خیره کرك تیز دندان)

خلاف رای سلطان رای جستن
بخون خویش باشد دست شستن
اکر خود روز را کوید شبست این
بباید کفت اینك ماه و پروین)
چو کاری بی فضول من بر آید
مرا دروی سخن کفتن نشاید
وکر بینم که نابینا وچاهست
اکر خاموش بنشینم کناهست)
اکر دنیا نباشد درد مندیم
اکر باشد بمهرش پای بندیم
بلائی زین جهان آشو بتر نیست
کو رنج خاطر است ار هست وار نیست)
شنیدم کوسفندی را بزرکی
رهانید از دهان ودست کرکی
شبانکه کارد برحلقش بمالید
روان کوسفند ازوی بنالید
که از چنکال کرکم در ربودی
چو دیدم عاقبت کرکم تو بودی)
اکر کشور کشای کامرانست
اکر درویش حاجتمند نانست
دران ساعت که خواهد این وآن مرد
نخواهند از جهان بیش از کفن برد
چو رخت از مملکت بربست خواهی
کدائی بهتر است از پادشاهی)
طلب کردم زدانائی یکی پند
مرا کفتا که با نادان مپیوند
که کر دانای عصری خر بباشی
وکر نادانی ابلهتر بباشی
رقم برخود بنادانی کشیدی
که نادانرا بصحبت برکزیدی)
بچشم خویش دیدم در بیابان
که مرد آهسته بکذشت از شتابان
سمند بادپای از تك فروماند
شتربان همچنان آهسته میراند)
چو کنعانرا طبیعت بی هنر بود
پیمبر زادکی قدرش نیفزود
هنر بنمای اکر داری نه کوهر
کل از خار است وابراهیم از آذر)
یکی را زشت خوئی داد دشنام
تحمل کرد وکفت ای نیك انجام
بترزانم که خواهی کفتن آنی
که دانم عیب من چون من ندانی)
اکر روزی بدانش در فزودی
زنادان تنك روزی ترنبودی
بنادان انچنان روزی رساند
که صد دانا دران حیرت بماند
بکوش امروز تا کندم بپاشی
که فردا برجوی قادر نباشی
تو خود بفرست برك رفتن ازپیش
که خویشانرا نباشد جز غم خویش)
سخن آنکه کند حکیم آغاز
یا سر انکشت سوی لقمه دراز
که زنا کفتنش خلل زاید
یاز ناخوردنش بجان آید
لاجرم حکمتش بود کفتار
خوردنش تند رستی آرد بار)
کل بتاراج رفت وخار بماند
کنج برداشتند وخار بماند
دیده برتارك سنان دیدن
خوشتر ازروی دشمنان دیدن
واجبست ازهزار دوست برید
تا یکی دشمنت نباید دید)
خواجه در بند نقش ایوانست
خانه از پای بست ویرانست
دست برهم زند طبیب ظریف
چون حرف بیند اوفتاده حریف

سعدی

پیر مردی ز نزع می نالید پیره زن صندلش همی مالید

چو مخبط شد اعتدال مزاج نه عزیمت اثر کند نه علاج)

علم چندانکه بیشتر خوانی چون عمل در تو نیست نادانی

نه محقق بود نه دانشمند چارپائی برو کتابی چند

آن تهی مغز را چه علم و خبر که برو هیزم است یا دفتر)

نیك سهلست زنده بیجان کرد کشته را باز زنده نتوان کرد

شرط عقلست صبر تیر انداز که چو رفت از کمان نیاید باز)

زن بد در سرای مرد نکو هم درین عالمست دوزخ او

زنهار از قرین بد زنهار وقنا ربنا عذاب النار)

ترك دنیا و شهوتست و هوس پارسائی نه ترك جامه و بس

در کزاغند مرد باید بود بر مخنث سلاح جنك چه سود)

بلطافت چو بر نیاید کار سر به بی حرمتی کشد ناچار

هر که بر خویشتن نبخشاید کر نبخشد بر و کسی شاید)

بخت و دولت بکار دانی نیست جز بتأیید آسمانی نیست

اوفتادست در جهان بسیار بی تمیز ارجمند و عاقل خوار

کیمیا کر بغصه مرده و رنج ابله اندر خرابه یافته کنج)

ما نصیحت بجای خود کریم روزکاری درین بسر بردیم

کر نیاید بکوش رغبت کس بر رسولان پیام باشد و بس)

آنکه هفت اقلیم عالم را نهاد هر یکی را آنچه لایق بود داد

کر توانائی و کر کوتاه دست هر کرا بینی چنان باید که هست

آنکه مسکین است اکر قادر شود بس خیانتها ازو صادر شود

کربهٔ مسکین اکر پر داشتی تخم کنجشك از جهان برداشتی)

ناسزائی را چو بینی بختیار عاقلان تسلیم کردند اختیار

چون نداری ناخن درنده تیز با بدان آن به که کم کیری ستیز

هر که با پولاد بازو پنجه کرد ساعد سیمین خود را رنجه کرد

باش تا دستش ببندد روزکار پس بکام خویشتن مغزش برار)

عام نادان پریشان روزکار به ز دانشمند ناپرهیزکار

کان به نابینائی از راه اوفتاد وین دو چشمش بود و در چاه اوفتاد)

کوش تواند که همه عمر وی نشنود آواز دف و چنك و نی

دیده شکیبد ز تماشای باغ بی کل و نسرین بسر آرد دماغ

کر نبود بالش آکنده پر خواب توان کرد حجر زیر سر

ور نبود دلبر همخوابه پیش دست توان کرد در آغوش خویش

وین شکم بی هنر پیچ پیچ صبر ندارد که بسازد بهیچ)

سعدی

مسکین خر اکرچه بی تمیزاست
چون بار کشد همی عزیزاست
کاوان وخران بار بردار
به ز آدمیان مردم آزار)
نکند ظلم پیشه سلطانی
که نیاید زکرك چوبانی
پادشاهی که طرح ظلم افکند
پای دیوار ملك خویش بکند
ای زبر دست زیر دست آزار
کرم تاکی بماند این بازار
بچه کار آیدت جهانداری
مردنت به که مردم آزاری)
ای کرفتار پای بند عیال
دیکر آزادکی مبند خیال
غم فرزند ونان وجامه وقوت
باز دارد زسیر در ملکوت
همه روز اتفاق میسازم
که بشب باخدای پردازم
شب چو عقد نماز پیوندم
چه خورد بامداد فرزندم)
ای تهی دست رفته در بازار
ترسمت پرنیاوری دستار
برك عیشی بکور خویش فرست
کس نیارد زپس تو پیش فرست)
ای که پنجاه رفت ودرخوابی
مکر این پنج روزه دریابی
عمر برفت وآفتاب تموز
اندکی مانده خواجه غره هنوز
خجل آنکس که رفت وکار نساخت
کوس رحلت زدند وبار نساخت
خواب نوشین بامداد رحیل
باز دارد پیاده را زسبیل
هرکه آمد عمارتی نوساخت
رفت ومنزل بدیکری پرداخت
وان دکر پخت همچنین هوسی
وین عمارت بسر نبرد کسی)
این دغل دوستان که می بینی
مکسانند کرد شیرینی
تا طمعی که هست ومی نوشند
همچو زنبور برتو می جوشند
بازوقتی که ده خراب شود
کیسه چون کاسهٔ رباب شود
ترك یاری کنند ودلداری
دوستی خود نبود پنداری
بار دیکرکه بخت باز آید
روشنائی زدر فراز آید
دوغ بائی به پزکه ازچپ وراست
درتوافتند چون مکس درماست
راست خواهی سکان بازارند
کاسه‌خوان ازتو دوستر دارند)
دهر نا پایدار دوست مدار
دوستی را نشاید این غدار
نیك وبدچون همی بباید مرد
خنك آنکس که کوی نیکی برد)
هرکرا باشد ازتو بیم کزند
صورت امن ازو خیال مبند
کژ دمازا که خلق نیش زنند
اغلب از بیم جان خویش زنند)
ای پسندیده حیف بردرویش
از برای قبول منصب خویش
تادل پادشه بدست آری
حیف باشد که حق بیازاری)
حرص فرزند آدم نادان
مثل مورچه است در میدان
ان یکی کشته زیر پای دواب
وان دکر دانه می برد بشتاب

سعدی

قیمت عمر اگر بداند مرد پس بکرید بر آنچه ضایع کرد »
طفل را سیبکی دهند بنقش بستانند ازو نکین بدخش
جوهری را که این بصیرت هست نه دهد بی بهای خویش زدست »
سك بران آدمی شرف دارد که دل دوستان بیازارد
آدمی با تو دست در مطعوم سك ز بیرون آستان محروم
حیف باشد که سك وفادارد وآدمی دشمنی روا دارد »
هرکه دل پیش دلبری دارد ریش دردست دیگری دارد
آهوی پالهنك در کردن نتواند بخویشتن رفتن
آنکه بی او بسر نشاید برد کرجفائی کند بباید برد »

سلمان ساوجی

شبی وقت کل بودم اندر چمن کل وشمع بودند شب یارمن
شنیدم که پروانه با بلبلی همی کرد درعشق کل غلغلی
همی کفت کاین بانك وفریاد چیست ز بیداد معشوق این داد چیست
زمن عاشقی باید آموختن که هرکز نمی نالم ازسوختن
چو بلبل شنید این بنالید زار که من تیره روزم توئی بختیار
ترا بخت یارست ودولت رهی که در پای معشوق جان میدهی
بروز من وحال من کس مباد که یارم رود پیش چشمم بباد
بباید بدان زنده بکریستن که بی یار خود بایدش زیستن
نکویم که سلمان توئی کم زکم کرفتم که بیشی زهوشنك وجم
ببین تا ازان مایهٔ سروری چه بردند ایشان توهم آن بری
اکر شیر یا اژدهائی بزور سرانجام خواهی شدن صید مور
اکر خواجهٔ ورامیر اجل رهائی نیابی زتیر اجل
چرا خفتهٔ خیز وکاری بساز که خود در پی تست خوابی دراز

حکایه

محمد قولی سلیم طهرانی

شنیدم روزی از خونابه نوشی چو کل ازپارهٔ تن خرقه پوشی
نه فکر زندکی اورانه مرکی چو سرو آزادهٔ باشاخ وبرکی
کناره جو زخلق از بی رجوعی چونقل خویشتن نامش وقوعی
که چندی پیش ازین ازجوش سودا مرا شوق سفر انکیخت ازجا
زخورشیدم جهانکردی فزون شد بملك مصر شوقم رهنمون شد
چو دیدم رود نیل چرخ رفتار چو مستانش زموج آشفته دستار
ازین اندیشه شد دل ناصبورم که چون خواهد شد ازاینجا عبورم
که ناکه کشت پری خوب رفتار چو صبح ازدامن دریا نمودار

سلیم طهرانی

بسوی من شتابان آمد از راه
سری در رعشه چون شمع سحرگاه

بدو گفتم که ای آشفته چون گل
قدخم گشته ات این رود را پل

بقدر زندگی هر کس اسیر است
ز فکر نان و آبی ناگزیر است

چو داری آب از ین دریای بی بن
بگیر این را بهای نان خود کن

بگفتا پیر کای آشفته کردار
زر خود را بدست خود نگهدار

بعزت جای داد ان بیقرینه
چو بیت انتخابم در سفینه

ازان فرزانه پیر لجه پیما
حکایت گونهٔ کردم تمنا

پی گوهر فشانی پیر دانا
لبی جنباند همچو موج دریا

که روزی از تقاضای زمانه
درین دریای ژرف بیکرانه

بکشتی میشدم هر سو شتابان
سوار اسب چوبین همچو طفلان

زشوق صید ماهی ناشکیبا
تنم در کشتی اما دل بدریا

بچشمم چیزی آمد از ره دور
که می آورد این دریای پرشور

بشد زین آب بعد ازموج بسیار
تنی چون سینهٔ ماهی نمودار

بگفتم بارفیق خویش بی تاب
که آتشپارهٔ می آورد آب

چو غواصان بیا همت گماریم
که همچون گوهر از آبش برآریم

شتابان کرده کشتی را روانه
گرفتیمش سر ره عاشقانه

نمی آمد برون آسان که میجست
تن لغزنده اش چون ماهی ازدست

بصد زحمت زآب موج پرداز
برآمد چون تذرو از سینهٔ باز

نمایان شد باوج آفتابی
فروزان اختری از برج آبی

هنوزش خط نرسته بر بنا گوش
بمرگ عاشقان زلفش سیه پوش

نمودم سرنگون همچون سبویش
دوساعت آب میرفت ازگلویش

ازو من هم سخن بی تاب جستم
زگوهر سرگذشت آب جستم

دهان کرد از سخن چون غنچه رنگین
سخن را ازتبسم ساخت شیرین

که در دامان این دریای پرشور
دهی باشد چو شهر مصر معمور

ازو تامصر یکشب در میانست
بعالم گر بهشتی هست آنست

لب کشت وکنار جویباران
بط می درمیان چشمه ساران

دهی زانسان که مثلش کس ندیداست
پدر بهر مقام من خریداست

درین ده داشتم عیشی مدامی
بزلف شاهدانم بود دامی

دل مادر زمهر من پرآشوب
پدر درعشق من هم چشم یعقوب

بعیشم صرف می شد زندگانی
که ناگه از قضای آسمانی

بآبم رهنمونی کرد دوران
زسر تاپاشدم چون تیغ عریان

وداع خویشتن کردم بساحل
دران دریاشدم چون قطره واصل

نهادم پای خودرا چون درین آب
سرم آمد بگردیدن چو گرداب

سلیم طهرانی

در آمد مه تم را پای ازجا — چوعکس ماه افتادم بدریا
بگردن دست درآغوش کشتم — کشیدم دست و پا بیهوش کشتم
چوجانم سوی جوعزم ازبدن کرد — خدا همچون توئی را خضر من کرد
برآمد عاقبت ازلطف بیچون — سبوی من درست ازآب بیرون
مپرس ازدوری من حال ایشان — خبردارم من از احوال ایشان
دران ساعت که من افتم بدریا — غلام من خبر برداشت انجا
کنون خواهم قدم بره کذارم — زمانم مردم خودرا برارم
بهمراهی آن مرغ بهشتی — کرفته پر زپر خویش کشتی
نه درکشتی نشاندش دور افلاك — که در تابوت می بردش سوی خاك
بنزدیکی ساحل چون رسیدیم — زدریا رخت برصحرا کشیدم
دران ساحل کهن ویرانهٔ بود — که غمهای جهانرا خانهٔ بود
بجا مانده ازان دیرینه آثار — چوکوه بیستون یك کهنه دیوار
زشوخی بامن آن شیرین تکلم — دهانرا کرد ابریز تبسم
که ترسم خلق چون مرگم شنیدند — طمع یکبارکی ازمن بریدند
زغافل دیدنم بی برك کردند — مرا بندند وشادی مرك کردند
دهی نامزدهٔ ازمن باحباب — روان شو سوی ده چون جدول آب
چو او بنشست من برخاستم زود — نشست وخاست پنداری همین بود
بران ده کشتم ازیك لحظه رفتن — چوابر نو بهاری سایه افکن
چو دیدم مجمعی ازنا صبوران — زکریه کشته آن ده شهر کوران
چو مژکان حلقهٔ هرسو سیه پوش — زغم کریان نشسته دوش بردوش
که ایام پریشانی سر آمد — کرامی کوهر از دریا برآمد
چونام کوهر ودریا شنیدند — همه یکبارکی پیشم دویدند
بمن کفتند کای پاکیزه کوهر — چه میکوئی بکو یکبار دیکر
زبانرا ساختم چون شعله سرکش — بکفتم سرکذشت آب وآتش
چنان جستند ازجا اهل ماتم — که کفتی خیل زنجی خورد برهم
دوان ازده خلایق سوی صحرا — که دارند آدم آبی تماشا
زبیتابان ماتم خیل درخیل — روان شد سوی آن ویرانه چون سیل
کشد نادر برخود آن بر ودوش — کشوده مادرش چون موج آغوش
پدر در پیش پیش بیقراران — دوان چون برق از ابر بهاران
شتابان سوی او بیکانه وخویش — ولی دیوار آمد برسرش پیش
جهان ویرانهٔ بس خوفناکست — چه آفتها که درین آب وخاکست

سلیم طهرانی

حکایه

راوی افسانهٔ اهل کرم — طوطی پر ریخته یعنی قلم
نقل کند کز پی سامان کار — قافلهٔ جمع شد از هر دیار
نقد خرد مایهٔ بازار شان — جنس هنر بود همه بارشان
غیر جرس هیچ ولی درمیان — ناله نمیکرد دران کاروان
رفت بتعجیل ز آرا مگاه — قافله چون یکدوسه فرسنك راه
دهر شد از ظلمت شب ناکهان — سرمه کش دیدهٔ سیارکان
کرد ز بس ظلمت شب اشتلم — قافله سر رشتهٔ ره کرد کم
در طلب راه ز نزدیك ودور — کشته سراسیمه ترا ز خیل مور
دست ودل جمله چواز کار شد — آتشی از دور نمودار شد
روی نهادند روان بیقرار — جانب آتش همه پروانه دار
بر اثر شعله دران پهن دشت — یکدوسه فرسنك چو پیموده کشت
روضهٔ آمد بنظر همچو نور — سنك بنایش همه ازکوه طور
جمله قنادیل وی وشمعدان — چون دل عاشق شده وقف کسان
جانب آن روضه کسی ازمیان — رفت که پرسد خبری زان مکان
کفت باو شخصی ازان سر زمین — مقبرهٔ حاتم طائیست این
بار کشودند دران خوش مکان — بردر او حلقه بزد کاروان
بیهوده کوئی زمیان کروه — کفت که ای حاتم دریا شکوه
قافلهٔ ما شده مهمان تو — چشم نهاده همه برخوان تو
زود پی مائده تدبیر کن — قافلهٔ کرسنه‌را سیر کن
بود هنوز این سخنش بر زبان — کز پی او کریه کنان ساربان
کفت که خوردان شتر برق ساز — مهره بدل از فلك حقه باز
کفت ببرید سرش را ز تن — تا که شود مائدهٔ انجمن
مردم آن قافله را خاص وعام — داد صلا برسر خوان طعام
از غم جمازه دلی تنك داشت — باکرم حاتم طی جنك داشت
رفت سوی تربت اوسر کران — چون نکه یار سوی عاشقان
کفت که ای حاتم صاحب کرم — خواستم از جود تو فیضی برم
طرف مزار تو بمن شوم شد — همت تو برهمه معلوم شد
یافتم اکنون که چسان بوده است — جود تو ازمال کسان بوده است
خرج که ازکیسهٔ مهمان بود — حاتم طائی شدن آسان بود
اوشده در طعنه زدن بیقرار — روح کرم پیشه ازو شرمسار
صبح که این ناقهٔ کیتی نورد — ازطرف شرق بر انکیخت کرد

سلیم طهرانی

صاحب جمازه پی کار خود — کشت فرومانده تراز بار خود
بود سراسیمه که ازیك کنار — خاست غباری چوخط ازروی یار
اندکی آن کرد چوشد بیشتر — ناقه سواری شد ازو جلوه کر
بارشتر اطعمهٔ بیکران — نا قهٔ دیکر بردیفش روان
کفتی ازان سان که سبکتاز بود — همچو شتر مرغ به پرواز بود
راند بسرعت شتر آن نوجوان — کشت چو نزدیك بان کاروان
رفت سوی روضه نخستین چوباد — کرد طوافی زسر اعتقاد
مردم آن قافله را جابجا — داد سوی تربت حاتم صلا
سفره پی مائده ترتیب داد — جانب آن طائفه برد وکشاد
سفرهٔ ازمائده آراسته — یافته دل آنچه درخواسته
سفره چو بر داشته شد ازمیان — عذر طلب کرد ازیشان جوان
قاعدهٔ لطف وکرم تازه کرد — رو بسوی صاحب جمازه کرد
کفت کلی ازچمن حاتم — همچو زبان برسخن حاتم
دوش زاندیشه چوخوابم ربود — حاتم طی خویش بچشمم نمود
کفت که امشب زقضا ناکهان — قافلهٔ کشت مرا میهمان
مقدمشان کرچه خوش آهنك بود — وقت چودست ودل من تنك بود
یك شتر آنجا زهمان کاروان — قرض کرفتم پی ترتیب خوان
خیز که هنکام خور وخواب نیست — درلحدم ازغم این تاب نیست
مائدهٔ درخور احسان من — آنچه که بودی بسر خوان من
همره یك ناقهٔ رهوار زود — جانب آن قافله بر همچو دود
معذرت من همه را تازه ده — ناقه بان صاحب جمازه ده
مردم آن قافله را این سخن — شور باورد زجان وزتن
هرکسی از بهر مرادی چوباد — رو بسوی تربت حاتم نهاد
صاحب جمازه هم انداز کرد — کریه کنان معذرت آغاز کرد
کفت که ای شمع شبستان جود — ای کف تو ابر بهاران جود
بی ادبی کرده ام ازحد بدر — تو زادب کردن من درکذر
همچو دلت روح تو مسرور باد — همچو رخت خاك ترا پرنور باد

از الهی نامه

حکیم سنائی

ای درون پرور برون آرای — ای خرد بخش بیخرد بخشای
کفر ودین هردو در رهت پویان — وحده لاشریك له کویان
با قبول توای زعلت پاك — چه بود خوب وزشت مشتی خاك
هرزه بینند روان بیننده — آفرین جز با آفریننده

حکیم سنائی

آنچه فهم ترا درو ره نیست غایت فهم تست الله نیست
بارخی کاندر آینه منقول نوره اتحاد جونه حلول
پیش آن کش بدل شکی نبود صورت وآینه یکی نبود
نورخورشید درجهان فاش است آفت ازضعف چشم خفاش است
احداست وشمار ازو معزول صمداست ونیاز ازو مخذول
آن احدنه که حس شناسد ووهم آن صمدنه که عقل داند وفهم
تا ترا دردرون شمار وشکیست چه یکی کوچه دو که هردو یکیست
پسری احول ازپدر پرسید کای تو درهای بسته را چوکلید
گفتی احول یکی دو بیند چون من نه بینم ازانچه هست فزون
احول ارهیچ کژشمار ستی مه که برچرخ دوست چارستی
بس غلط گفت آنکه این گفتست کاحول ارطاق بنگرد جفتست
بدونیک تو برتو راندهٔ اوست تابدانی که دشمنی یادوست
کرده آخر خدای در هرفن قوتی را بفعل آبستن
تاچو راه مشیمه بگشایند زانچه گشتند حامل آن زایند
هرچه استاد رنبشت وبراند طفل درمکتب آن تواند خواند
بند کان راکه ازقدر ضرراست آن نه زیشان که آنهم ازقدراست
پیشتر چون روی چو جایت نیست پای پس چون نهی که پایت نیست
خیر وشر نیست درجهان سخن لقب خیر وشر به تست وبه من
سوی تو نام زشت ونام نکوست ورنه محض عطاست هرچه ازوست
بد بجز جلف وبی خرد نکند خود نکو کار هیچ بد نکند
هرچه درخلق سوزی وسازیست اندران مرخدای را رازیست
اندرین راه دربدی نیکست کاب حیوان درون تاریکست
مرگ هرچند بد نکوست ترا مال ومیراث جمله زوست ترا
مرگ این را هلاک وآنرا برگ زهر این را غذا وآنرا مرگ
گرچه کژدم زنیش بگزاید داروی مرحمت بکار آید
تلخ وشیرین همه چو زوباشد زشت نبود همه نکو باشد
همه را از طریق حکمت وداد هرچه بایست پیش ازان بنهاد
درد درعالم ارفراوانست هریکی را هزار درمانست
پیل را پشه گر بدرد پوست گو بران گوش پشه ران با اوست
نقشبند برون کالها اوست نقش دان درون دلها اوست
ابلهی دید اشتری بچرا گفت نقشت همه کج است چرا
گفت اشتر که اندرین پیکار عیب نقاش میکنی هشدار
درکژی من مکن بنقش نگاه توزمن راه راست رفتن خواه

حکیم سنائی

لطف او بیشنوا نوازنده — قهر او نازنین کدازنده
ناکسان را بلطف خود کس کرد — خاك را قبلهٔ مقدس کرد
کر نبودی ازو عنایت پاك — کی شدی تاجدار مشتی خاك
پدر آدمان واین آدم — هست ازان دم که زاد ازو مریم
تن که شد تن زرنك آدم شد — جان که شد جان ز بوی آن دم شد
دل یکی منظریست ربانی — خانهٔ دیو را چه دل خوانی
از در نفس تا بکعبهٔ دل — عاشقان را هزار و یك منزل
علم را تو ثمر عمل مادهٔ — دین ودولت ازین دو شد زاده
کار بی علم تخم در شوراست — علم بیکار زنده درکوراست
عشق باسر بریده کوید راز — زانکه داند که دل بود غماز
عاشقان سر نهند درشب تار — تو برانی که چون بری دستار
همچو شمع اند اکرچه در بندند — زانکه جان میدهند ومیخندند
عاشقی را یکی فسرده بدید — که همی مرد خوش همی خندید
کفتش آخر بوقت جان دادن — چیست این خنده وخوش استادن
کفت خوبان چو پرده برکیرند — عاشقان پیش شان چنین میرند)
هرکرا درد راهبر نبود — مرورا زان جهان خبر نبود
آن شنیدی که رفت نادانی — بعیادت بدرد دندانی
کفت باداست زین مباش حزین — کفت آری ولی به نزد تو این
برمن این رنج کوه پولاداست — چون توزان فارغی ترا باداست)
ای بسا رایت عدو شکنان — سر نکون ازدعای پیره زنان
همه خلق ارچه ماده ارچه نرند — ازدرون خازنان یکدکرند
کرد هی نیك نیك پیش آرند — ورکنی بد بدی نکهدارند
از رعیت شهی که مایه ربود — بن دیوار کند وبام اندود
فتنه بیدار شد چوشاه بخفت — شاه را خواب خوش نباید جفت
شه چو عادل بود زقحط منال — عدل سلطان به ازفراخی سال
ظلم صفرای ملك ودین آمد — تیغ رایش سکنجبین آمد)
آب نایافته کران باشد — چون بیابند رایکان باشد
آب چون کم بود بجان جویند — چون بیابند کون ازان شویند)
منکر دربتان که آخر کار — نکر بستن کرستن آرد بار
شاهدان زمانه خرد وبزرك — دیده را یوسف اند ودل را کرك
باش درخشنده شمع تابنده — ازدرون سوز وز برون خنده
مردم ازنیك نیك خوکردد — یار اکر بد بود چو او کردد
با بدان کم نشین که بدمانی — خو پذیرست نفس انسانی

حکیم سنائی

دوست را کس بیک بلا نفروخت / بهر کیکی کسی گلیم نسوخت
آب روز آب پشت بکریزد / کآب پشت آب رویها ریزد
یار فیقان سفر مقر باشد / بی رفیقان سفر سقر باشد
بد کسی دان که دوست کم دارد / زان بتر چون کرفت بکذارد
یار بد را مکن بخشم بتر / نکنند شیشه کس رفو به‌تبر
مر ترا آن رفیق یار بود / که به نیك وبدت بکار بود
یار همکاسه است بسیاری / لیك همدرد کم بود یاری
دوست خواهی که تا بماند دوست / آن سخن کو که طبع وعادت اوست
درد هان دار تا بود خندان / چون کرانی کند بکن دندان
من وفائی ندیده ام زخسان / کر تو دیدی سلام من برسان
کر نهٔ همچومه بنور کرو / همچو خورشید باش تنها رو
از تقی دین طلب ز رعنا لاف / ازصدف در طلب زآهو ناف
آستین کر ز هیچ خواهی پر / ازصدف مشك خواه وز آهو در
که بدید است درجهان یاری / کار هر مرد ومرد هر کاری)
داشت زالی بروستای تکاو / مهستی نام دختری وسه کاو
نوعروسی چو سرو بن بالان / کشت روزی زچشم بد نالان
زال کفتی همیشه بادختر / باد پیش تو مردن مادر
از قضا کاو زالك از پی خورد / پوز روزی بدیکش اندر کرد
ماند چون پای مانده اندر ریك / آن سرمرده رنکش اندر دیك
کاو مانند دیوی ازدوزخ / سوی زالك دوید از مطبخ
زال پنداشت هست عزرائیل / بانك برداشت ازپی تحویل
ملك الموت من نه مهستیم / من یکی پیر زال محنتیم
تندرستم من ونیم بیمار / از خدارا مرا بدو مشمار
کر ترا مهستی همی باید / اینك اورا ببر ترا شاید
بی بلا نازنین شمرد اورا / چون بلا دید درسپرد اورا
تا بدانی که وقت پیچا پیچ / هیچکس مر ترا نباشد هیچ)
آدمی زیر طبع کی شاید / چار حمال مرده را باید
اندرین منزلی که یك هفته است / بوده نابوده آمده رفته است
بر وفای زمانه کیسه مدوز / بکذرانش بقوت روز بروز
عمر چندانکه عمر مور و مکس / امل افزون چو عمر ده کرکس
هر شبی کان زمانه برتو شمرد / روزی اززندکانی تو ببرد
زود بخش سبکستان فلکست / پیررا فعل کودکان فلکست
درسخاوت بکودکان ماند / بدهد زود وزود بستاند

(هست)

هست چون نیش کژزه دولت دهر
نرم ورنکین واندرون پر زهر

دل زدنیا ومهر او بکسل
زانکه جانرا سم است ودلراسل

آفت آدمی زدنیا دان
راحت جان زمیل عقبی دان

درنکر از سر نظر یکدم
زین دومعنی بعیسی وآدم

آن ززهد آسمان کرفته بناز
وین شده خاك خورده از پی آز

کوشهٔ کیرزین سرای مجاز
توشهٔ آنجهان درومیساز

این دو روزه حیات نزد خرد
چه خوش وناخوش وچه نیك وچه بد

رك دنیا خرد نه بپسندد
مرك بر برك این جهان خندد

دورشوزو که این جهان تونیست
توچه خواهی ازو که آن تونیست

در جهانی چه بایدت بودن
که بکامی توانش پیمودن

این که اقلیم بیم وامیداست
خود یکی روزه راه خورشیداست

وین که امروز ربع مسکونست
قطرهٔ ازهزار جیحونست)

سوی مرکست خلق را آهنك
دمزدن کام وروز وشب فرسنك

از ثری نیز تا باوج اثیر
همه میرنده اند دون وامیر

جز دورنکی نشد زمرد هلاك
مرد یکرنك را زمرك چه باك

درجهانی که عقل وایمانست
مردن جسم زادن جانست

چیست دنیا وخلق واستظهار
خاکدانی پر از سك ومردار

دین ودنیا بضد یکدکرند
هرکجا دین بود درم نخرند

رخ بدین آر وبکذر ازدینار
زانکه دینار هست فردا نار)

صوفیانی که اهل اسرارند
در دل نار وبرسر دارند

تو بصفوت صفات صوفی باش
خواه بصری وخواه کوفی باش

آدمی را زجاه بهتر چاه
کل فضولی شود چو یافت کلاه

دل که باجاه ومال دارد کار
این سکی دان وآن دکر مردار

زر نداری ترا چه کوید میر
خر نداری چه ترسی ازخرکیر)

در ضیاع وعقار خویشانرا
بشناسی چوکرك میشانرا

کرچه ایشان اقارب ند همه
در اقارب عقاربند همه

کر ترا خواهر آورد مادر
شوی ازوی سیاه روچو پدر

ورتو ناری خود آورد بی شك
بنویسند بی حضور تو چك

هم زده سالکی کند درسر
شوهر وزر ومال وچیز وکهر

زان هوس خیره لعبت آراید
کیر و کالای را همی پاید

جامه برتن درد همه بستیز
مانده در انتظار کیر وجهیز

ورکنی در جهیز اوتأخیر
همه توفیر تو شود تقصیر

نام وننکت بباد بدهد او
برسرت زود خاك برنهد او

مرد بیگانه گردد ازخانه　　خانه ات پر شود زبیگانه
دوست جوی از برادران بگسل　　که برادر کند پرآذر دل
که بود عم برپدر خواند　　عم بود برتو خواجگی راند
تاپدر زنده باتو دمسازاست　　چون پدر مرد خصم وانبازاست
نه برادر بود به نرم ودرشت　　کز برای شکم بود هم پشت
عقل نبود برادری کردن　　ازپی رنج دل جگر خوردن
بود فرزند بد بود بد وباب　　زنده مالت برند ومرده ثواب
وربود خود نعوذ بالله دخت　　کار خام آمد وتمام نه بخت
چه نکو گفت آن نکو استاد　　که وی افکند شعرار بنیاد
هرکه را دختراست جای پسر　　گرچه شاهست هست بداختر
وآنکه اورا دهیم ماصلوات　　گفت المکرمات دفن بنات
برفلك چون بنات بانعش است　　برزمین هم بنات بانعش است
هر کرا دختراست خانه نژاد　　بهتراز گور نبودش داماد
دور باد ای برادر ازمادور　　خواهرو دختر وزن ومستور
آنکه عم تو وآنکه خال تواند　　همه خونخواه جاه ومال تواند
همه فرزند درعنا وعذاب　　بزر وسیم سفله چون سیماب
آشکارا چوگربه برسر خوان　　زیربرتو زموش درپنهان
عم که بدگو وپرستم باشد　　عم نباشد که درد وغم باشد
درمهی خویشتن پدر گردد　　پس که پرورش بدر گردد
گرت بخشد عمامه عم مستان　　کان بود چون عطای بدمستان
خال کازار توگزیده بود　　همچو خال سپید دید بود
کند آن خالت از خرد خالی　　بهر میراث مادرت حالی
چون زرت باشد ازتو جویدرنك　　چون بوی مفلس ازتو داردننك
خواجه خواندچو کارباشدراست　　پس چو کژشد غلام زادهٔ ماست
حکمت اندر عرب فراوانست　　وز همه خوبتریکی آنست
که عدی شدچو ازعداوت خال　　روتوغم عم شمار وخال وبال
کرده باید زن ستوده سیر　　لیکن ازخانمان خویش بذر
زیرك آنست کونکاید زن　　ننهد درسرای خود شیون
اشتقاقش زچیست دانی زن　　یعنی آن قحبه را به تیر بزن
موش کزدشت بادکان افتد　　به که خویشیت باعوان افتد
چون نشیند عوان خرپشته　　چه پدر پیش اوچه خرپشته
خویشتن را خدای نام دهد　　خال وعم را گدای نام دهد
گرنداری بخدمتت خواند　　وربداری بعنف بستاند

حکیم سنائی

همه یادش زحاجب وز امیر — همه لافش زنائب وزوزیر
که من ازدست اینم وآنم — من کنون دست راست سلطانم
کردنم بین زدست شه نیلی — که بدست خودم زند سیلی
شاه مارا بمیرد ازیزید — جز بفرمان ریش من نرید
کیست درچشم عقل ناخوشتر — درجهان ازگدای کبر آور)

ازساقی نامه

شرف تبریزی

دریغا زیاران خاکی نهاد — که رفتند ازین خاکدان همچوباد
بصحبت همه شمع مجلس فروز — چو انجم شب آورده باهم بروز
همه روز در بوستان یارهم — چو کلها شکفته بدیدار هم
دریغا که این دیدهٔ خون نشان — نمی بیندا کنون ز ایشان نشان
یکی نیست زان غمکساران همه — من وغم که رفتند یاران همه
دریغا که پرده نشینان راز — نرفتند جائی که آیند باز
بر آن خاك فریاد کردم بسی — بکوشم نیامد جواب کسی
کذشته چنان شد که کفتی نبود — رود تیز آینده چون رفته زود
پس پیش این راه چون اند کیست — رونده اکر پیش اکر پس یکیست
ندانیم از اینجا کجا میرویم — چرا آمدیم وچرا میرویم
ز اندیشه خون شد جکرها بسی — ولی حل نکرد این معما کسی
بیا ساقی آن بکر پرشوررا — بیا ساقی آن مست مستور را
بمن ده که عقلش بکابین دهم — ازین کوژپشت جهان وارهم)

ازمثنویات

میرزا صادق فنا

آتشی می بینم ای یاران زدور — کرم می اید بچشمم نخل طور
شعله خوبی خود نمائی میکند — فاش دعوئ خدائی میکند
بنکرید این آتشین رخسار کیست — این قبادارائی وکلنار کیست
فتنهٔ دلهای اکاهست این — دعوی انی انا اللهست این
مدتی بود آتشم افسرده بود — آه کامد باز یادم آن عهود
آتشین روئی که پروردم بناز — باز زد برآتشم دامان ناز
ای خدا عمریست زاری میکشم — ابتهال وخاکساری میکشم
روزکاری حرف محنت کرده ام — باتو دعوئ محبت کرده ام
سی چهل سال است محنت میکشم — ازامید خویش خجلت میکشم
در بلا شبها بروز آورده ام — درمصیبت روزهاشب کرده ام
هرکسیرا یك نصیبی میدهند — درد هرکسرا طبیبی میدهند

میرزا صادق فنا

ای خدا آخر نصیب من کجاست ... هر دم از حسرت طبیب من کجاست
بسکه شب شد روز در تاب و تبم ... روز شد شبها یارب یاربم
ای خدا کو آن دعاها را اثر ... تیره غمهای شبم را کو سحر
سی چهل سال است با این درد و سوز ... ای مسلمانان نه شب دارم نه روز
روز خون دل ز چشمم میرود ... کی خدا امروزکی شب میشود
شب در این ماتم که با این حال من ... یارب امشب روزکی خواهد شدن
ای خدا تأثیر آه وناله کو ... مزد محنتهای چندین ساله کو
ای خدا آخر مرا با این امید ... چند تاکی باید این محنت کشید
باغمت روزیکه میکردم قرار ... یاد آنشبها خوشا آنروزگار
کز غم دوران بنازم داشتی ... تا ز دیگر بانیازم داشتی
زخمهای سینه ام را داد داد ... دست لطفت کو که مرهم می نهاد
روزها کردیم شب در سوزها ... یاد آنشبها خوشا آن روزها
ما و دل بودیم ذوق وصل یار ... گوشها وگریه های زار زار
ای خدا این گریه وزاری ببین ... دوستانرا بدین خواری ببین
این منم درکار خود درماندهٔ ... پای در گل دست برسر ماندهٔ
این منم یارب که بعد از چندسال ... بندگیها میدهندم گوشمال
چون سگی درآستانی پیر شد ... از وفا درگردنش زنجیر شد
حرمتش هر روز گردد بیشتر ... عزتش افزون شود از بیشتر
ازوفا طوقست چون درگردنش ... ازمروت نیست بیرون کردنش
منکه یك عمریست دراین آستان ... ازوفاداری شکستم استخوان
بر رخم امروز می بندند در ... کاشکی میداشتم جای دگر
این منم ای خاك عالم برسرم ... که در این درگاه ازسك کمترم
بندهٔ چون پیرشد در بندگی ... نیستش هرچند زان ارزندگی
حق خدمت را باز افتادگی ... میدهندش سرخط آزادگی
نه بیك تهمت زنا فرمانیش ... میفروشندش بدین ارزانی اش
درکدامین مذهب ای بیرحم چند ... دوسترا قربان دشمن میکنند
ازمن واز کارمن در روزگار ... ای مسلمانان بگیرید اعتبار
مدت سی سال از جور زمان ... رنجها بردیم زیر آسمان
تابصد ناکامی کام وهوس ... جمع آوردیم مشتی خاروخس
همچو عنقا از جفای آسمان ... دامن کوهی گرفتیم ازجهان
خار خار سینه را پرداختیم ... جا بکنج آشنائی ساختیم
نقد فرصترا زکف دادیم مفت ... باغم ایام گردیدیم جفت
بارها بانا له وآه سحر ... بیضها پروردم ازخون جگر

میرزا صادق

یابه پیشش زاغ محنت پرکشود   یاعقاب آتش مرکش ربود
چون بود حال چنین دلمردهٔ   مرغ یکجا بیضه باطل کردهٔ
مدتی با آه وافغان هم نفس   طفل اشکم بود درد امان و بس
باز تا از گرمیٔ آه سحر   بیضها پروردم از خون جگر
هریك از سیمرغ فرخفال تر   ازهما هریك همایون بال تر
گرچه هریك پارهٔ بود ازجگر   بایکی دل داشت پیوندی دگر
چون عنایت بیش ازاو کفیل   زیربال خود گرفتش جبرئیل
ماچه اوراق گل این خونین دلان   دامن همرا گرفتیم از جهان
بادلی چون غنچه از خون غرقهٔ   سرفرو بردیم زیر خرقهٔ
درقناعت صدهما در رشك ما   بود آب ودانهٔ ما اشك ما
ساختیم از دهر باعریان تنی   چشم پوشیدیم ازپوشیدنی
دست خود شستیم ازهرما حضر   اکتفا کردیم باخون جگر
بود گردون درکمین حال ما   چشم اختر بود دردنبال ما
عجب وعزلت کرد برماچون اثر   روزگار انداخت ما را دربدر
شام همچون رشتهای تار شمع   یارهم بودیم دل سوزانه جمع
صبح کردیم ازجفای آسمان   دربدر هریك چه اوراق خزان
حال یکعمریست دور ازآشیان   هم نفس باناله وآه وفغان
همچوآن بلبل که باکام وهوس   ازشکاف رخنهٔ تنك قفس
شسته دست آرز و ازجزؤ کل   میکند سیر خزان برك گل
راضیم ازگردش اختر اگر   حال هریکرا بدانم آن قدر
ازجفای چرخ ناافتاده اند   هریك ازیاران کجا افتاده اند
آه واغوثاه من شد الوثاق   آه واشد قاه من ذکر العراق
آه واویلاه مما لا یطاق   خامه ودفتر کجا واین سیاق
نی سوران ازکجا واستباق   نعل میریزد درین وادی براق
سینه خواهم شرحه شرحه ازفراق   تابگویم شرح درد اشتیاق
ای برون ازخانمان افتاده ها   درقفس ازآشیان افتاده ها
نوسفرها دل زحسرت ریشها   چشم برشهر ودیار خویشها
ای زهمراهان خود وامانده ها   رفته همراهان وتنها مانده ها
ناتوانها دل حزین وزارها   ازخود وازعمر خود بیزارها
ای زکام زندگی بی برگها   جان بکف در آرزوی مرگها
چشم دل اززندگانی سیرها   تشنهٔ آب دم شمشیرها
ای تمام عمر محنت دیدها   نام راحت درجهان نشنیدها

میرزا صادق

ای کره درکار وبار افتاده ها رشتهٔ تدبیر از کف داده ها
ای بمحنت روزها شب کردها شب به بیداری بروز آورده ها
عرصهٔ امید بردل تنکها روز وشب بابخت خود درجنکها
زخم از شمشیر حسرت خوردها داغ ناکامی زعالم برده ها
یاد دارد هیچکس زین انجمن یك کره افتاده در کاری چومن
هیچکس دیداست ازمحنت کشان همچومن آوارهٔ بی خانمان
شب که هرموری بسوارخی رود هرکجا مرغیست برشاخی رود
هرددی در کوشهٔ ما واکند هرسکی در آستانی جا کند
من چه مرغ آشیان کمکردهٔ یاچه سکهای شبان کمکردهٔ
درخراسان زار وبیقدر وحزین بادو چشمی کریه اش درآستین
بادلی آغشته در خون جکر سر نهم با چشم تر در زیر پر
یادلی پردرد ازیاد وطن سرنهم برروی دست خویشتن
تاچه زاید بخت برکردیده ام وین شب کیسو بخون غلطیده ام
دارم از حسرت دلی لبریز خون آه از بیداد چرخ نیلکون
نه فغان نه ناله ام دارد اثر نه دعا نه کریه نه آه سحر
از نظر افتادهٔ یاریم یار کار دارد کار باما روزکار
دوست ازماسرکران شدچندروز کار دارد آسمان باما هنوز
در امید از روزی آیم سینه سوز میکشد اندیشه دامانم هنوز
زخم ازجای دکر دارد نمك ورنه میکشتیم دوری بافلاك
آه کز مطلب فتادم دور باز شدزکف سررشتهٔ عرض نیاز
ای خدا آن بندهٔ سرکشته ام دیم کاری تخم حسرت کشته ام
اخر ازامید وآران توام چشم برامید باران توام
سایهٔ برکشت زار من فکن رحم کن ای ابر دریادل بمن
ای خدا آن بندهٔ درمانده ام که تورا عمری بزاری خوانده ام
باکمال قرب مهجورم زتو تو بمن نزدیك من دورم زتو
دورنه کورم تو برپهلوی من از برای کیست این کو کوی من
در دل شبهات خواندم زارزار ای خدا کومزد آنشبهای تار
ای خدا امروز مزدان شب است مزد آنشبهای یارب یارب است
چارهٔ این درد بیدرمان کجاست رحم اخر ای مسلمانان کجاست

ظهوری بسطامی

شنیدم شهی ازشهان زمن نمی خواست ازکشور خویش زن
که اینان امان پروران منند همه دختران دختران منند

(ازمرکز)

از منطق الطیر

حمد پاك ازجان پاك آن پاك را
کوخلافت داد مشتی خاك را

آن خرد بخشی که آدم خاك اوست
جزو وکل برهان ذات پاك اوست

آفتاب روح را تابان کند
در کل آدم چنین پنهان کند

چون کل آدم بصحرا آورد
این همه اعجوبه پیدا آورد

در درون نطفهٔ جان می نهد
آفتابی در سپندان می نهد

زنده را ازمرده پیدا آورد
مرده از زنده بصحرا آورد

ای شده هر دوجهان ازتو پدید
ناپدید ازجان وجان از تو پدید

عقل اکر ازتو وجودی پی برد
لیك ره هرکز بکنهت کی برد

ای زپیدائی خود بس ناپدید
جملهٔ عالم تو وزکس ناپدید

چون درون جان برون جان توئی
هرچه کویم آن نهٔ هم آن توئی

ای دریغا هیچکس رانیست تاب
دیدها کور وجهان پر آفتاب

ای خرد سرکشتهٔ درکاه تو
عقل را سررشته کم در راه تو

جملهٔ عالم بتو بینم عیان
وزتو درعالم نمی بینم نشان

هر کسی ازتو نشانی داده باز
خود نشانت نیست ای دانای راز

واصفان ازوصف اودرخوردنیست
لایق هر مرد وهرنامرد نیست

عجز ازان همشیره شد بامعرفت
کونه دروصف آید ونه درصفت

کر بغایت نیك ور بد کفته اند
هرچه زوکفتند ازخود کفته اند

عقل درسودای او حیران بماند
جان زعجز انکشت بردندان بماند

چیست جان درکار اوسرکشتهٔ
دل جکر خواری بخون آغشتهٔ

جانم آلوداست از بیهودکی
من ندارم طاقت آلودکی

یا ازین آلودکی پاکم بکن
یا نه در خونم کش وخاکم بکن

جمله ترسند ازتومن ترسم زخود
کزتونیکی دیده ام وزخویش بد

رهبرم شوکرچه کمراه آمدم
دولتم ده کرچه بیکاه آمدم

ای کناه آمرز وعذر آموزمن
سوختم تاچند خواهی سوزمن

چون ندانستم خطا کردم ببخش
بردل وبرجان پردردم ببخش

مبتلای خویش وحیران توام
کربدم کرنیك هم آن توام

منچه باشم ناکسی باشم ترا
این بسم کرناکسی باشم ترا)

ای همه چیزی بهیچی دادهٔ
اینچنین برهیچ دل بنهادهٔ

کر ترا دین باید ازدنیا متاز
هردو ناید راست باهم کج مباز

دین ودنیائی نیابد کس بهم
عزدنیا نایدت بادین بهم

ای سرا وباغ تو زندان تو
خان ومان تو بلاء جان تو

در گذر زین خاکدان پرغرور — چند پیمائی جهان پرشرور
چشم همت برگشا وره ببین — بس قدم در ره نه ودر که ببین
چون درین زندان بسی نتوان نشست — خویشتن را باز کش از هرچه هست
ای دریغا روبهی شد شیر تو — تشنه می میری ودریا زیر تو
تشنه از دریا جدائی میکنی — برسر گنجی گدائی میکنی
گر بکنه خویش ره یابی تمام — قدسیانرا فرع خوانی والسلام
گر همه عالم شود زیر وزبر — نیست جز سرگشتگی کار دگر
همچومن شو گر توهستی مرد کار — ورنه بنشین چون نداری درد کار
هرزمانم زخم چون گوئی رسد — من ندانم تا کیم بوئی رسد
اوچو میداند که این از بهر اوست — گر برای او بخون گردم نکوست
چند خواهی بود نه پخته نه خام — کار باید کرد تا گردی تمام
هر که اودر کار خود کامل بود — عاقبت مقصود او حاصل بود)
تا کلاغی را شود پرحوصله — کس نماند زنده در یك قافله
صدهزاران سبزپوش ازغم بسوخت — تا که آدم را چراغی برفروخت
صد هزاران خلق در زنار شد — تا که عیسی محرم اسرار شد
صدهزاران جسم خالی شد ز روح — تا دران حضرت درو گر گشت نوح
صدهزاران پشه در لشکر فتاد — تا براهیم ازمیان برسر فتاد
صدهزاران طفل سر ببریده شد — تا کلیم الله صاحب دیده شد
صدهزاران جان ودل تاراج یافت — تا محمد یك شبی معراج داشت
قدر نی نودارد اینجا نی کهن — خواه اینجا کار کن خواهی مکن
گر درین دریا هزاران جان فتاد — شبنمی در بحر بی پایان فتاد
گر فروشد صدهزاران سر بخواب — ذرهٔ باسایه شد از آفتاب
گر شود افلاك وانجم لخت لخت — درجهان کم گیر برگی از درخت
گر دو عالم شد همه یکبار نیست — در زمین سنگی همان انگار نیست
گر زماهی درعدم شد تابماه — پای موری لنك شد درقعر چاه
گر نماند از دیو وازمردم اثر — ازسر یك قطره باران در گذر
گر بر زد جملهٔ عالم بخاك — موی حیوانی اگر نبود چه باك
گر بیك‌ره گشت این نه طشت گم — قطرهٔ در هفت دریا گشت گم
نام جزویات وکلیات کو — آدم آخر کو وذریات کو)
شیخ صنعان پیر عهد خویش بود — در کمالش هرچه گویم بیش بود
شیخ بود اندر حرم پنجاه سال — بامریدی چار صد صاحب کمال
هم عمل هم علم باهم یار داشت — هم عیان هم کشف وهم اسرار داشت
قرب پنجه حج بجای آورده بود — عمره عمری بود تا بکرده بود

پیشوا یانی که در پیش آمدند / پیش او از خویش بیخویش آمدند
هر که بیماری وسستی یافتی / از دم او تندرستی یافتی
کرچه خودرا قدوهٔ اصحاب دید / چند شب او همچنان درخواب دید
کز حرم در رومش افتاده مقام / سجده میکردی بتی را بردوام
چون بدید آنخواب بیدارجهان / کفت دردا و دریغا کین زمان
یوسف توفیق درچاه اوفتاد / عقبهٔ دشوار در راه اوفتاد
من ندانم تا ازین غم جان برم / ترك جان کفتم اکر ایمان برم
اخر الامر آن بدانش اوستاد / با مریدان کفت کارم اوفتاد
می بباید رفت سوی روم زود / تاشود تعبیر این معلوم زود
چارصد مرد مرید معتبر / پی روی کردند با او در سفر
میشدند ازکعبه تا اقصای روم / طوف میکردند سر تاپای روم
از قضارا بود عالی منظری / برسر منظر نشسته دختری
دختر ترسا وروحانی صفت / در ره روح اللهش صد معرفت
درسپهر حسن وبر برج جمال / آفتابی بود اما بی زوال
آفتاب از رشك عكس روی او / زردتر ازعاشقان درکوی او
هر که‌دل در زلف‌آن دلدار بست / ازخیال زلف او زنار بست
هر که جان در لعل آن‌دلبر نهاد / پای در ره نانهاده سر نهاد
هر دوچشمش فتنهٔ عشاق بود / هردوابروش بخوبی طاق بود
روی او در زیر زلف تابدار / بود آتشپارهٔ بس آبدار
لعل سیرابش جهانی تشنه داشت / نرکس مستش هزاران دشنه داشت
کفت را چون بردهانش ره‌نبود / ازدهانش هر که کفت آکه نبود
چاه سیمین در زنخدان داشت او / همچوعیسی درسخن جان داشت او
صدهزاران دل چویوسف غرق خون / اوفتاده درچه او سرنکون
کوهری خورشیدوش درموی داشت / برقع شعر سیه در روی داشت
دختر ترسا چو برقع برکرفت / بند بند شیخ آتش در کرفت
کرچه شیخ انجا نظر در پیش کرد / عشق آن بت روی کارخویش کرد
شد بکلّی ازدست وازپای اوفتاد / جای آتش بود برجای اوفتاد
هرچه بودش سر بسر نابودشد / زآتش سودا دلش پردود شد
عشق دختر کرد غارت جان او / کفر ریخت از زلف برایمان او
شیخ ایمان داد و ترسائی خرید / عافیت بفروخت رسوائی خرید
عشق برجان ودل اوچیر شد / تاز دل نومید وازجان سیر شد
کفت چون دین رفت چه جای دلست / عشق ترسا زاده کاری مشکلست
چون مریدانش چنان دیدندزار / جمله دانستند کافتاده است کار

سر بسر در کار او حیران شدند   سرنگون کشتند وسر کردان شدند
هر که پندش داد فرمان می نبرد   زانکه دردش بوی درمان می نبرد
بود تاشب همچنان روز دراز   چشم بر منظر دهانش مانده باز
چون شب تاریك در شعر سیاه   شد نهان چون کفر در زیر کناه
هرچراغی کان شب اختر در کرفت   ازدل آن پیر غمخور در کرفت
عشق او آن شب یکی صد بیش شد   لاجرم نومید و ازجان سیر شد
یکدمش نه خواب بود و نه قرار   می طپید ازعشق ومی نالید زار
کفت یارب امشبرا روز نیست   یامکر شمع فلك را سوز نیست
در ریاضت بوده ام شبها بسی   خود نشان ندهد چنین شبرا کسی
همچو شمع ازسوختن تابم نماند   برجکر جز خون دل آبم نماند
همچو شمع ازتف سوزم میکشند   شب همی سوزند و روزم میکشند
هردم ازشب صد شبیخون بکذرد   می ندانم روز خود چون بکذرد
روز وشب بسیار درشب بوده ام   من بروز خویش امشب بوده ام
کار من روزی که می پرداختند   ازبرای امشبم می ساختند
یارب امشبرا نخواهد روز بود   یامکر شمع فلکرا سوز بود
یارب این چندین علامت امشب است   یامکر روز قیامت امشب است
یازآهم شمع کردون مرده شد   یازشرم دلبرم درپرده شد
شب درازاست وسیه چون موی او   ورنه صدره مردمی بی روی او
می بسوزم امشب ازسودای عشق   می ندارم طاقت غوغای عشق
عمر کو تا وصف غمخواری کنم   یا بکام خویشتن زاری کنم
صبر کو تا پای دردامن کشم   یاچو مردان رطل مردافکن کشم
بخت کو تا عزم بیداری کند   یامرا در عشق او یاری کند
پای کو تا بازجویم کوی یار   چشم کو تا باز بینم روی یار
یار کو تا دل دهد در یك غمم   دوست کو تا دست کیرد یکدمم
روز کو تا ناله وزاری کنم   سوز کو تا ساز هشیاری کنم
رفت عقل ورفت صبر و رفت یار   این چه عشقست این چه درد است این چه کار
جملهٔ یاران بدلداری او   جمع کشتند آن شب اززاری او
همنشینی کفت ای شیخ کبار   خیز این وسواس را غسلی برآر
شیخ کفتش امشب ازخون جکر   کرده ام صدباره غسل ای بیخبر
آن دکر کفتش که تسبیحت کجاست   کی شود کارتو بی تسبیح راست
کفت تسبیحم بیفکندم زدست   تا توانم برمیان زنار بست
آن دکر کفتش که ای پیر کهن   کرخطائی رفت برتو توبه کن
کفت کردم توبه ازناموس حال   تایبم از شیخی وحال محال

آن دکر کفتش که ای دانای راز ⁂ خیز خود را جمع کردان در نماز
کفت کو محراب روی آن نکار ⁂ تا نباشد جز نمازم هیچ کار
آن دکر کفتش که تاکی زین سخن ⁂ خیز در خلوت خدا را سجده کن
کفت اکر بت روی من اینجاستی ⁂ سجده پیش روی او زیباستی
آن دکر کفتش پشیما نیت نیست ⁂ یکنفس درد مسلما نیت نیست
کفت بس بودم پشیمان پیش ازین ⁂ تاچرا عاشق نبودم پیش ازین
آن دکر کفتش که دیوت راه زد ⁂ تیر خذلان بر دلت ناکاه زد
کفت دیوی کو ره ما میزند ⁂ کو بزن کوچست وزیبا میزند
آن دکر کفتش که یاران قدیم ⁂ از تو رنجورند ودل مانده دونیم
کفت چون ترسابچه خوشدل بود ⁂ دل زیاد این وآن غافل بود
آن دکر کفتش که بایاران بساز ⁂ تاشویم امشب بسوی کعبه باز
کفت اکر کعبه نباشد دیر هست ⁂ هوشیار کعبه ام در دیر مست
آن دکر کفتش که دوزخ درره ست ⁂ مرد دوزخ نیست هر کو آکه ست
کفت اکر دوزخ شود همراه من ⁂ هفت دوزخ سوزد از یك آه من
آن دکر کفتش برامید بهشت ⁂ باز کرد و توبه کر زین کار زشت
کفت چون یار بهشتی روی هست ⁂ کر بهشتی بایدم این کوی هست
آن دکر کفتش که از حق شرم دار ⁂ حق تعالی را بدل آزرم دار
کفت این آتش چو حق درمن فکند ⁂ من بخود نتوانم از کردن فکند
آن دکر کفتش برو ساکن بباش ⁂ باز ایمان آورد مؤمن بباش
کفت جز کفر ازمن حیران مخواه ⁂ هر که کافر شد ازو ایمان مخواه)
چون سخن دروی نیامد کارکر ⁂ تن زدند آخر بدان تیمار در
موج زن شد پردهٔ دلشان زخون ⁂ تاچه آید ازپس پرده برون
روز دیکر کین جهان پرغرور ⁂ شد چو بحر از چشمهٔ خور غرق نور
شیخ خلوتساز کوی یار شد ⁂ با سکان کوی او درکار شد
قرب ماهی روز وشب درکوی او ⁂ صبر کرد از آفتاب روی او
عاقبت بیمار شد بی دلستان ⁂ هیچ برنکرفت سر از آستان
بود خاك کوی آن بت بسترش ⁂ بود بالین آستان آن درش
چون نبود از روی او بکذشتنش ⁂ دختر آکه شد زعاشق کشتنش
خویشتن را اعجمی کرد آن نکار ⁂ کفت شیخا ازچه کشتی بیقرار
کی کنند ای ازشراب شرك مست ⁂ زاهدان در کوی ترسایان نشست)
شیخ کفتش چون زبونم دیدهٔ ⁂ لاجرم دردیده دل دزدیدهٔ
یا دلم ده باز و یا با من بساز ⁂ در نیاز من نکر چندین مناز
از سر ناز وتکبر درکذر ⁂ عاشق وپیر وغریبم درنکر

عشق من چون سرسری نی ای نگار   یا سرم از تن ببر یا سر درآر
جان فشانم بر تو گر فرمان دهی   گر توخواهم بازم ازلب جان دهی
ای لب وزلفت زیان وسود من   روی خوبت مقصدو مقصود من
دل زدست دیده درماتم بماند   دیده رویت دید ودل درغم بماند
آنچه من ازدیده دیدم کس ندید   وآنچه من ازدل کشیدم که کشید
ازدلم جز خون دل حاصل نماند   خون دل تاکی خورم چون دل نماند
هرشبی برجان کمین سازی کنم   برسر کوی توجان بازی کنم
روی برخاك رهت زان می نهم   جان بهرخ خاك ازران میدهم
چند نالم بردرت درباز کن   یکدمم باخویشتن دمساز کن
آفتابی ازتو دوری چون کنم   سایه ام بی توصبوری چون کنم
میروم باخاك جانی سوخته   زآتش جانم جهانی سوخته
پای ازعشق تودرگل مانده ام   دست ازشوق تودردل مانده ام
می برآید ز آرزوبت جان من   چند باشی بیش ازین پنهان من)
دخترش گفت ای خرف ازروزگار   ساز کافور وکفن کن شرم دار
چون دمت سرداست دمسازی مکن   پیر کشتی قصد جان بازی مکن
این زمان عزم کفن کردن ترا   بهتر آید زانکه عزم من ترا
شیخ گفتش گر بگوئی صد هزار   من ندارم جزغم عشق توکار
عاشقیرا چه جوان چه پیرمرد   عشق برهردل که زد تأثیر کرد
گفت دختر گرتوهستی مرد کار   چار کارت کرد باید اختیار
سجده کن پیش بت وقرآن بسوز   خمر نوش وديده ازايمان بدوز
شیخ گفتا خمر کردم اختیار   باسهٔ دیگر ندارم هیچ کار
بر جمالت خمر تانم خورد من   وان سهٔ دیگر نیارم کرد من
گفت دختر گردرین کاری درست   دست پاکت باید ازاسلام شست
هرکه اوهمرنك یارخویش نیست   عشق اوجز رنك وبوئی بیش نیست
عشقهائی کزپی رنگی بود   عشق نبود عاقبت ننگی بود
شیخ گفتش هرچه گوئی آن کنم   وانچه فرمائی بجان فرمان کنم
حلقه درگوش توام ای سیم تن   حلقهٔ اززلف درحلقم فکن
گفت برخیز وبیا وخمر نوش   چون بنوشی خمر آیی در خروش
شیخرا بردند تادیر مغان   آمدند اندم مریدان در فغان
شیخ الحق مجلسی بس تازه دید   میزبانرا حسن بی اندازه دید
جام می بستد زدست یارخویش   نوش کردودل برید ازکار خویش
چون بیکجا شد شراب وعشق یار   عشق آن ماهش یکی شدصدهزار
آتشی ازشوق درجانش فتاد   سیل خونین سوی مژگانش فتاد

قرب صد تصنیف در دین یاد داشت — حفظ قرآنرا بسی استاد داشت
چون می از ساغر بناف او رسید — دعوی اورفت لاف او رسید
هرچه یادش بود از یادش برفت — باده آمد عقل چون بادش برفت
شیخ چون شد مست عشقش زور کرد — همچو دریا جان او پرشور کرد
دل بداد از دست وازمی خوردنش — خواست تا دستی کند در گردنش
دخترش گفت ای تو مرد کار نه — مدعی در عشق ما بی بینه
همچو زلفم نه قدم در کافری — زانکه نبود عشق کار سرسری
عافیت با عشق نبود ساز کار — عاشقیرا کفر سازد یاد دار
اقتدا گر تو بکفر من کنی — با من اندم دست در گردن کنی
ورنخواهی کرد اینجا اقتدا — خیز ورو اینك عصا اینده ردا
بود می بس کهنه دروی کار کرد — شیخرا سرگشته چون پرکار کرد
پیر را می کهنه وعشق جوان — دلبرش حاضر صبوری چون توان
گفت بی طاقت شدم ای ماهروی — ازمن بی دین چه میخواهی بگوی
گر بهشیاری نگشتم بت پرست — بت پرستیدم چو گشتم مست مست
دخترش گفت این زمان مرد منی — حال خوش بادت که درخورد منی
پیش ازین در عشق بودی خام خام — خوش بزی چون پخته گشتی والسلام
چون خبر نزدیك ترسایان رسید — کانچنان شیخی ره ایشان گزید
شیخرا بردند سوی دیر مست — بعد ازان گفتند تا زنار بست
دل زدین خویشتن آزاد کرد — نه زکعبه نه زشیخی یاد کرد
شیخ گفت ای دختر دلبر چه ماند — هرچه گفتی کرده شد دیگر چه ماند
هرچه گوئی بعد ازین فرمان کنم — زین بتر چبود که کردم آن کنم
خمر خوردم بت پرستیدم زعشق — کس مبیناد آنچه من دیدم زعشق
قرب پنجه سال راهم بود باز — موج میزد در دلم دریای راز
ذرهٔ عشق از کمین درجست چست — برد مارا برسر لوح نخست
عشق ازین بسیار کرداست وکند — خرقه با زنار کرداست وکند
این همه خود رفت برگو اندکی — تاتو کی خواهی شدن با من یکی
وصل خواهم زآشنائی یافتن — چند خواهم در جدائی یافتن
باز دختر گفت ای پیر حقیر — من گران کابینم وتو بس فقیر
سیم وزر باید مرا ای بیخبر — کی شود بی سیم کار تو چو زر
شیخ گفت ای سروقد سیمبر — عهد نیکوئی بری الحق بسر
چند داری بیقرارم زانتظار — تو نکردی اینچنین با من قرار
جملهٔ یاران زمن برگشته اند — دشمن جان من سرگشته اند
تو چنین ایشان چنان من چون کنم — نه مرا دل ماند ونه جان چون کنم

عاقبت چون شیخ آمد مرد او
دل بسوخت انماهرو بردرد او

گفت کاینم کنون ای ناتمام
خوکوانی کن مرا سالی تمام

تاچو سالی بگذرد هردو بهم
عمر بگذاریم درشادی وغم

شیخ ازفرمان جانان سرنتافت
کانك سرتابدزجانان سرنیافت

رفت پیر کعبه وشیخ کبار
خوکوانی کردسالی اختیار)

همنشینان دید چون زاری او
باز کر دیدند از یاری او

جمله از شومی او بگریختند
درغم اوخاك برسر ریختند

بود یاری درمیان جمع چست
پیش شیخ آمد که ای درکارسست

میرویم اکنون بسوی کعبه باز
چیست فرمان تو ای دانای راز

شیخ کفتا جان من پردرد بود
هرکجا خواهید باید رفت زود

تامرا جانست دیرم جای بس
دختر ترسام روح افزای بس

کرزما پرسند برکوئید راست
کان ز پاافتاده سرکردان کجاست

چشم پرخون ودهن پرزهرماند
دردهان اژدهای قهرماند

همرهان رفتند سوی کعبه باز
مانده جان شیخ درسوز وکداز

جمله کی در بیت علیای عرب
معتکف بودند پنهان روزوشب

بردر حق هر یکیرا صد هزار
کهشفاعت کاه زاری بود کار

همچنان تاچل شبا روزی تمام
سرنه پیچیدند هر یك زانمقام

کز تضرع کردن انقوم پاك
درفلك افتاد جوشی صعبناك

سبز پوشان مقرنس بارکاه
جمله پوشیدند ازان ماتم سیاه

آخرالامر آنکه بود او پیش صف
آمدش تیر دعائی برهدف)

صبحدم بادی برآمد مشکبار
شد جهان کشف بروی آشکار

مصطفی را دیدمی آمد چوماه
دربرافکنده دوگیسوی سیاه

می خرامید وتبسم می نمود
هرکه میدیدش صفایش میفزود

آن مریداوراچودیدازجای جست
کای نبی الله دستم کیر دست

رهنمای خلق ازبهر خدای
شیخ ماکمراه شد راهش نمای

مصطفی کفت ای بهمت بس بلند
رو که شیخترا برون کردم زبند

درمیان شیخ وحق ازدیرگاه
بود کردی وغباری بس سیاه

آن غبار ازراه او برداشتیم
درمیان ظلمتش نکذاشتیم

بحراحسان چون درآید موجزن
محوکرداند کناه مردوزن

مرد ازشادی آن مدهوش شد
نعرهٔ زدکاسمان پرجوش شد

رفت با اصحاب کریان ودوان
تارسید آنجاکه شیخ خوکوان

شیخرا دیدند چون آتش شده
درمیان بیقراری خوش شده

هم فکنده بود ناقوس ازدهان
هم کسسته بود زنار ازمیان

هم کلاه گبرکی انداخته / هم زترسانی دلش پرداخته
شیخ چون اصحابرا ازدور دید / خویشتن را درمیان بی نور دید
بس زخجلت جامه برتن چاك كرد / هم بدست عجز برسر خاك كرد
گا چون ابر اشك خونین می فشاند / گاه دست ازجان شیرین می فشاند
كز آهش پردهٔ گردون بسوخت / كزحسرت برتن او خون بسوخت
حكمت وقرآن واسرار وخبر / شسته بودند ازضمیرش سر بسر
جمله باياد آمدش يكبارگی / باز رست ازجهل واز بیچارگی
چون بحال خود فرو نگریستی / در سجود افتادی و بگریستی
همچو گل درخون دل آغشته بود / از خجالت درعرق گم گشته بود
شیخرا گفتند ای بی پرده راز / ابر شد از پیش خورشید تو باز
موج زد ناگاه دریای قبول / شد شفاعت خواه كار تو رسول
این زمان شکرانه عالم عالم است / شکر کن حقرا چه جای ماتم است
شیخ غسلی کرد وشد درخرقه باز / رفت باصحاب خود سوی حجاز)
دید ازان پس دختر ترسا بخواب / اوفتادی در کنارش آفتاب
آفتاب آنگاه بگشادی زبان / کز پی شیخ ومریدان شو روان
مذهب اوگیر و خاك او بباش / ای پلیدش کرده پاك او بباش
اوچو آمد در ره تو بی مجاز / در حقیقت تو ره او گیر باز
ره زنش بودی بسی همره بباش / چند از بی آگهی آگه بباش
چون درآمد دختر ترسا زخواب / نور پیدا ازدلش چون آفتاب
آتشی درجان سرمستش فتاد / دست دردل زد دل ازدستش فتاد
می ندانست اوکه جان بیقرار / در درون اوچه تخم آورد بار
کارش افتاد ونبودش همدمی / دید خود را در عجایب عالمی
عالمی کانجا نشان راه نیست / گنك باید شد زبان آگاه نیست
در زمان ز جایگی ناز وطرب / همچو باران زو فرو ریخت ای عجب
نعره زن جامه دران بیرون دوید / خاك برسر درمیان خون دوید
بادلی پردرد شخصی ناتوان / از پی شیخ ومریدان شد روان
می ندانست او که درصحرا ودشت / از کدامین سوی می باید گذشت
زار میگفت ای خدای کارساز / عورتی ام مانده ازهرکار باز
مرد راه چون توئی را ره زدم / تومزن برمن که بی آگه زدم
بحر قهاریست را بنشان زجوش / می ندانستم خطا کردم بهوش
می بمیرم ازکسی یاریم نیست / بهره ازعزت بجز خواریم نیست)
شیخرا اعلام دادند از درون / کامدان دختر ز ترسائی برون
آشنائی یافت بادرگاه ما / کارش افتاد این زمان در راه ما

شیخ عطار

بازکرد و پیش آن بت بازشو — بابت خود همدم و همراز شو
شیخ حالی بازگشت ازره چو باد — با زشوری درحرم بدانش فتاد
جمله گفتندش زسر بازت چه بود — تو به وچندین تك وتازت چه بود
بار دیگر عشق بازی میکنی — توبهٔ بس نا نمازی میکنی
حال دختر شیخ با ایشان بگفت — هر که آن بشنید ترك جان بگفت
شیخ واصحابش زپس رفتند باز — تاشدند آنجا که بود آن دلنواز
زرد می دیدند چون زر روی او — گم شده درگرد ره گیسوی او
سر برهنه پا برهنه جامه چاك — بر مثال مردهٔ برروی خاك
چون بدید آنماه شیخ خویشرا — حسرت آمد آن بت دلریشرا
چون رفت آنماه ازحیرت بخواب — شیخ برویش فشاند ازدیده آب
چون نظر افکند برشیخ آن نگار — اشك می بارید چون ابر بهار
دیده برعهد ووفای او فکند — خویشتن دردست وپای او فکند)
گفت ازتشویر توجانم بسوخت — پیش ازین درپرده نتوانم بسوخت
برفکن این پرده تا آگه شوم — عرضه کن اسلام تاباره شوم
شیخ بروی عرضهٔ اسلام داد — غلغلی اندر همه یاران فتاد
چون شد آنمه روی از اهل عیان — اشك باران موجزن شد درمیان
شد دلش از ذوق ایمان بیقرار — غم درآمد گرد او بی غمگسار
گفت شیخا طاقت من گشت طاق — می نیارم هیچ طاقت درفراق
میروم زین خاکدان پرصداع — الوداع ای شیخ عالم الوداع
شد سخن کوتاه ای شیخ کبار — عاجزم عفوم کن ومعذور دار
این بگفت آنماه دست ازجان فشاند — نیم جانی داشت برجانان فشاند
قطرهٔ بود اودرین بحر مجاز — سوی دریای حقیقت رفت باز
اینچنین افتد بسی در راه عشق — این کسی داند که هست آگاه عشق
جنگ دل باعشق هردم سخت شد — نوحهٔ درده که ماتم سخت شد)

ازشاهنامه دروصف معرکه

فردوسی

دو لشکر بیکدیگر آویختند — تو گفتی بهم اندر آمیختند
غریویدن مرد وغرنده کوس — همی کرد بررعد غران فسوس
زآسیب شیران پولاد چنگ — دریده دل شیر وچرم پلنگ
زخون دلیران بدشت اندرون — چودریا زمین موجزن شدزخون
زسم ستوران دران پهن دشت — زمین شش شد وآسمان گشت هشت
فرو رفت و بر رفت روز نبرد — بماهی نم خون و برماه گرد)

بروز نبرد آن یل ارجمند   بشمشیر وخنجر بگرز وکمند
برید ودرید وشکست وبه بست   یلانرا سروسینه وپاو دست
برآمد زهر دوسپه بوق وکوس   هوا نیلگون شد زمین آبنوس
همه یکسره تیغ کین آختند   بهمدیگران اندر انداختند
چو برق درخشنده ازتیره میغ   همی آتش افروخت ازگرز وتیغ
هوا گشت سرخ وسیاه وبنفش   زبس نیزه وگونه گونه درفش
زمین شد بکردار دریای قیر   همه موجش ازخنجر وگرز وتیر
زآواز دیوان واز تیره گرد   زغریدن کوس واسب نبرد
شکافید کوه وزمین بردرید   بدانگونه پیکار کین کس ندید
برآواز رعداست گفتی جهان   ویاروز درتیره شب شد نهان
چکاچاک گرز آمد وتیغ وتیر   زخون یلان گشت دشت آبگیر
جهان یکسره همچو دریا بود   نهنگ اندرو گرز وشمشیر بود
سواران چوکشتی روان اندرو   بروی اندر آورده ازکینه رو
همیگرز بارید برخود وترگ   چو باد خزان باردازبید برگ
فراوان سر افتاد مانند گوی   دل وسینهها چاك وخون بدبه جوی
دمان بادپایان چوکشتی برآب   سوی غرق دارند گفتی شتاب)
سپهدار رستم یل صف شکن   ابا جان ستان تیغ دشمن فکن
نشسته برخش اندرون همچوکوه   در افکنده تن را بدیدان گروه
زباره چو بگذاردی تیغ تیز   زدیوان برآوردی اورستخیز
بگرز گران سر فکندی زدوش   به نعره بکندی دل شیر زوش
زگرزش دل آسمان چاك شد   زگردش فلك روی برخاك شد
خدنگش چوازشست کردی گذر   مغربل شدی زان دل شیرنر
کمندش چون راست کردی بخم   چو اژدر کشیدی یلانرا بدم
ازآواز آن گرد سالار کش   نه بادیوجان ونه باپیل هش)
زهردوسپه برفلك شد خروش   زمین همچو دریا برآمد بجوش
زبس گرز وباران الماس تیر   زتاب سواران بادار وگیر
توگفتی جهان کام نراژدهاست   زگردان روان برزمانه بلاست
زگرد سواران هوابست میغ   دم کوس تندر بدوبرق تیغ
بدش تیرباران وخنجر تگرگ   روان گشته از برق وبارانش مرگ
سپه برسپرها نبشتند نام   بجوشید شمشیرها درنیام
زمین گشت جنبان چوکشتی برآب   زگرد سپه تیره شد آفتاب
سیاهی که صحرا ودریا وکوه   شد ازنعل اسبان ایشان ستوه

فردوسی

نبد شیر درنده را جایگاه   نکور ژیان یافت بردشت راه
پلنك از پرسنك وماهی درآب   هم اندر هوا پرّران عقاب
همی راه جستند وکی بود راه   ددودام را برچنان جایگاه
جهان کفتی ازدرع وازجوشن است   ستاره زنوك سنان روشن است
زبس خود زرین وزرین سپر   بکردن در آورده رخشان تبر
تو کفتی زمین کشت زر روان   همی بارد ازتیغ هندی روان
زکردش هوا کشت چون سندروس   زمین سر بسر تیره چون آبنوس
بدرید کوه ازدم کاو ودم   زمین آمد ازسم اسبان بخم)
دولشکر چو برهم رسیدند تنك   دل از کینه آکنده وسرز جنك
زهردو طرف برنشیدند صف   بکف خنجر وبراب آورده کف
فکندند بریال اسبان عنان   بزهراب دادند نوك سنان
چو برکوههٔ زین نهادند سر   خروش آمد وچاك چاك تبر
تو کفتی همی سنك وآهن کنند   ویا آسمان برزمین می زنند
به جنبید کاوس در قلبگاه   سپاه اندر آمد به پیش سپاه
چنان شد که تاریك شد چشم مرد   ببارید شنکرف برلاجورد
تو کفتی هوا ژاله بارد همی   بسنك اندون لاله کار دهمی
هوا کشت از نیزه چون بیشهٔ   دل هر سواری در اندیشهٔ
زبس خون که شد ریخته برزمین   یکی لاله زاری شد آن دشت کین
زپیکان الماس وپر عقاب   بتابید رخشان رخ آفتاب
دکر روز لشکر بیاراستند   درفش ازدورویه به پیراستند
تو کفتی جهان سر بسر زآهن است   ویا کوه البرز درجوشن است
از آواز کردان بتوفید کوه   زمین آمد ازنعل اسبان ستوه
بلرزید کیتی زبار کران   زبس کوه آهن کران تا کران
زبس کرد لشکر جهان تارشد   مکر مهر رخشان کرفتار شد)
دولشکر بروی اندر آورد روی   همه کینه خواه وهمه جنکجوی
یکی تیرباران بکردند سخت   چو باد خزان برجهد بردرخت
تو کفتی هوا پرکرکس شداست   زمین از پی پیل اطلس شداست
نبد هیچ پرنده راجا یکاه   زتیر وزکرد خروشان سپاه
کرفتند زان پس عمود کران   همی حمله کردان برین این بران
زمین کشت کردان وشد روز تار   یکی ابر بست از بر کارزار
ازان چاك چاك عمود کران   شد آهن بکردار چاچی کمان
کرفتند شمشیر هندی بجنك   فرو ریخت آتش زپولاد وسنك

فردوسی

زنبره‌ی کرد نهکشان تیغ تیز　　خم آورد ازخم شده زیر و زبر
زپیکان پولاد وپر عقاب　　سیه شد میان فلك آفتاب)
چو برزد سراز برج خرچنك شید　　جهان کشت چون روی رومی سفید
تبیره برآمد زهردو سرای　　جهان شد پرازنالهٔ کره نای
هوا تیره کشت ازفروغ درفش　　طبرخون وشبکون وزرد وبنفش
کشیده همه تیغ وکرز وسنان　　همه جنك را کرد کرده عنان
توکفتی سپهر وزمان وزمین　　بپوشید همی چادر آهنین
به پرده درون شد خور تابناك　　زجوشن سواران وازکرد خاك
ببارید الماس از تیره میغ　　همی آتش افروخت ازترك وتیغ
چودریای خون شد همه دشت وراغ　　جهان چون شب وتیغها چون چراغ
چودریای خون شد همه رزمکاه　　نه خورشید ازکرد روشن نه ماه
زبس کرزوکوپال وتیغ وسنان　　نبد هیچ پیدا رکیب وعنان)
برکوه لشکر بیارا ستند　　درفش خجسته به پیرا ستند
برآمد خروشیدن کرنای　　سپه چون سپهر اندر آمد زجای
چوکاموس تنك اندر آمد بجنك　　بهامون نبودش زمانی درنك
سپه را بکردار دریای آب　　که ازکه فروآید اندر شتاب
بیاورد پیش هماون رسید　　هوا نیلکون شد زمین ناپدید)
همی نیمی روزی زلشکر کذشت　　کشیدند صف بردوفرسنك دشت
زکرد سپه روشنائی نماند　　زخورشید شب را جدائی نماند
زتیره زپیکان هواتیره کشت　　همی آفتاب اندران خیره کشت
خروش سواران واسبان بدشت　　زبهرام وکیوان همی برکذشت
زجوش سواران وزخم تبر　　همی سنك خارا برآورد پر
همه تیغ وساعد زخون کشته لعل　　خروشان شده خاك در زیر نعل
دل مرد بددل کریزان زتن　　دلیران زخفتان بریده کفن)
تهمتن به بند کمربرد چنك　　کزین کرد یك چوبه تیر خدنك
خدنکی برآورد پیکان چوآب　　نهاده براو چار پرعقاب
چو زد تیر برسینهٔ اشکبوس　　سپهر آنزمان دست اوداد بوس
قضا کفت کیر وقدر کفت ده　　فلك کفت احسن ملك کفت زه
کشانی هم اندر زمان جان بداد　　توکفتی که اوخود زمادر نزاد)
زدوروبه تنك اندر آمد سپاه　　یکی ابرکفتی برآمد سیاه
که باران او بود شمشیر وتیر　　جهان شدبکردار دریای قیر
زپیکان بولاد وپرعقاب　　سیه کشت رخشان رخ آفتاب
سنانهای نیزه بکرد اندرون　　ستاره ببالود کفتی بخون

فردوسی

چرنكيدن كرزه كارچهر / توكفتى همى سنك بارد سپهر
درخشيدن تيغ الماس كون / شده ابر وباران آن ابرخون
كرائيدن كرزهاى كران / چنان چون بود تيك آهنكران
بخون و بمغز اندرون خار وخائه / شده غرق وترك سران چاك چاك)
بشمشير كردان توران كروه / بدوحمله كردند هريك چوكوه
بشمشير بدر آنزمان شبردست / چپ لشكر چينيان برشكست
هرآنكه كه خنجر برانداختى / همه دشت بى تن سرانداختى
نه باجنك اوكوهرا جاى بود / نه باخشم او پيلرا پاى بود
بر انسان كرفتند كرد اندرش / كه خورشيد تاريك شد برسرش
ز بس نيزه وخنجر وكرز وتير / كه شد ساخته بربل شير كير
كمان برد كاندر نيستان شداست / زخون روى كشور ميستان شداست
بيك زخم صدنيزه كردى قلم / خروشان وجوشان چوشير دژم
دليران ايران پس پشت اوى / بكينه دل آكنده وجنكجوى
ز بس نيزه وكرز وكوپال وتيغ / توكفتى هوا ژاله بارد زميغ
زكشته همه دشت آوردكاه / تن ودست وسر بود ترك وكلاه
بلند آسمان چون زمين شدزخاك / بسى كردن وبرشده چاك چاك)
بشيده چنين كفت كاى پرخرد / سپاه توبسيار توكى خورد
چنا ندان كه آن لشكر بيشمار / كه آمد براين رزم چندين سوار
سپهدار شان رستم شير دل / كه ازخاك سازد بشمشير كل
چوكاموس ومنشور وخاقان چين / كهار وچو فرطوس باآفرين
دكر كند روشنكل آن شاه هند / سپاهى زكشمير تارود سند
به پيروزى رستم شير كير / بكشتند وبردند چندين اسير
چهلروز بالشكر آويز بود / كهى رزم وكه رو بپرهيز بود
سرانجام رستم بخم كمند / زپيل اندر آورد شان كرد بند
سواران وكردان هركشورى / زهر سو بريد ازبزركان سرى
سليح وهيونان واسبان وتاج / بايران فرستاد باتخت عاج
بدين كشورآمد كنون زين نشان / همه نامداران وكرد نكشان
من ايدر نمانم بسى كنج وتخت / كه كردان شداست اندرين كارسخت
كنون هرچه كنجست وتاج وكمر / همه طوق زرين وزرين سپر
فرستم همه سوى الماس رود / نه هنكام نازاست ورود وسرود
هراسانم از رستم تيز چنك / تن آسان كه باشد بكام نهنك
بمردم نماند بروز نبرد / نه پيچد ززخم ونه نالد زدرد
زنيزه نترسد نه ز تيغ وتبر / وكر كرز بارد برو چرخ پير

(تو كوئى كه)

فردوسی

تو کوئی که ازروی واز آهنست   نمردم نژاداست اهریمنست
سلیح است چندان بر او روز کین   که سیر آید از بار پشت زمین
زره دارد وجوشن وخود ببر   بفر و بکردار غرنده ابر
نه برتابد آهنك اوژنده پیل   نه کشتی سلاحش بدریای نیل
یکی کوه زیرش بکردار باد   توکوئی که از چرخ دارد نژاد
تك آهوان دارد وهول شیر   بدریا وکوه اندر آید دلیر
سخن کویم ارزوکنی خواستار   بدر باچو کشتی بود برکذار)
زبس نالهٔ بوق و بانك سپاه   زکرز یلان اندران رزمکاه
همی آب کشت آهن وکوه سنك   بدریا نهنك وبهامون پلنك
زمین پرزجوش وهواپرخروش   هزبر ژیانرا بدرید کوش
جهان سر بسر کفتی اهریمنست   بدامن براز آستین دشمنست
بهر جای بدتوده چون کوه کوه   زکردان ایران وتوران کروه
همه ریك خون وسرودست و پای   زمین را همی دل برآمد زجای
همه بوم و بر زیر نعل اندرون   چوکرپاس آهار داده بخون)
برآمد زآورد که کیرو دار   نه بیند بدانکونه کس کارزار
زبس کشته پردشت آورد کاه   پی ره ندیدند برخاك راه
همه ریك پرخسته وکشته بود   کسانرا کجا روز برکشته بود
بیابان بکردار جیحون زخون   یکی بیسر و دیکری سرنکون
خروش سواران واسبان زدشت   زبانك تبیره همی برکذشت
دل کوه کفتی بدرد همی   زمین باسواران بپرد همی
سر بی تنان وتن بی سران   چرنکیدن کرزهای کران
زرخشیدن خنجر وتیغ تیز   همی جست خورشید راه کریز
تو کفتی که ابری برآمد سیاه   بباریدخون اندران رزمکاه)

زاری رستم برسهراب

وله

همی کفت زار ای نبرده جوان   سرافراز واز تخمهٔ پهلوان
نه بیند چوتونیز خورشید وماه   نه جوشن نه خود و نه تخت وکلاه
کرا آمد این پیش کامد مرا   که فرزند کشتم به پیران سرا
بریدن دودستم سزاوار هست   جز ازخاك تیره مبادم نشست
که فرزند سهراب دادم بباد   که چون اوکوی نامداری نزاد
زسام نریمان وکرشاسب وکیو   بمردی فزون بود کردان نیو
چومن نیست درکردکیهان یکی   بمردی بدم پیش اوکودکی
چه کویم چه آکه شود مادرش   چکونه فرستم کسی را برش

فردوسی

چه کویم چرا کشتمش بیکناه … چرا روز کردم برو بر سیاه
کدامین پدر اینچنین کار کرد … سزاوارم اکنون بکفتار سرد
بکیتی که کشته است فرزند را … دلیر وجوان وخردمند را
پدرش آن کرانمایه تر پهلوان … چه کوید بداندخت پاك جوان
که رستم بکینه برو دست یافت … بدشنه جکرکاه اوبر شکافت
برین تخمهٔ سام نفرین کنند … مرا نام بیمهر وبی دین کنند
که دانست کان کودکی ارجمند … بدینسال کردد چوسرو بلند
بجنك آیدش رای وسازد سپاه … بمن بر کند روز روشن سیاه
جهان چون تو دیکر نبیند سوار … بمردی وکردی که کار زار
دریغ آن همه مردی ورای تو … دریغ آن رخ وبرز وبالای تو
دریغ این غم وحسرت جان کسل … زمادر جدا وز پدر داغ دل
چنین است کردار چرخ بلند … بدستی کلاه وبدیکر کمند
چو شادان نشیند کسی با کلاه … بخم کمندش رباید زکاه
چرا مهر باید همی برجهان … چو باید خرامید باهمرهان
یکی دایره آمده چنبری … فراوان درین دایره داوری
نه هر پادشاه ونه هر بنده را … شناسد نه نادان نه داننده را
جهان سر کذشتست ازهر کسی … چنین کونه کون بازی آرد بسی
چو اندیشهٔ بود کردد دراز … همی کشت باید سوی خاك باز
اکر چرخ را هست ازین آکهی … همانا که کشته است مغزش تهی
چناندان کزین کردش آکاه نیست … بچون وچرا سوی او راه نیست
بدین رفتن اکنون نباید کریست … ندانم فرجام ا کار چیست)

زاری تهمینه مادر سهراب

وله

بمادر خبر شد که سهراب کرد … زتیغ پدر خسته کشت وبمرد
خروشید وجوشید وجامه درید … بزاری بران کودك نارسید
بزد چنك وبدرید پیراهنش … درخشان شد آن لعل زیبا تنش
برآورد بانك وغریو وخروش … زمان تازمان زوهمیرفت هوش
فرو برد ناخن دودیده بکند … بر آورد بالا در آتش فکند
مران زلف چون تابداده کمند … بانکشت بپچید وازبن کند
روان کشته ازروی اوجوی خون … زمان تازمان اندر آمد نکون
همه خاك تیره بسر برفکند … بدندان زبازوی خود کوشت کند
بسر برفکند آتش وبرفروخت … همی موی مشکین باتش بسوخت
همی کفت کای جان مادر کنون … کجایی سرشته بخاك وبخون

فردوسی

غریب واسیر ونژند ونزار   بخاك اندرون آن تن نامدار
دوچشمم بره بود گفتم مگر   ز سهراب ورستم بیابم خبر
گمانم چنان بود گفتم کنون   بگشتی بگرد جهان اندرون
پدر را همی جستی ویافتی   کنون باآمدن تیز بشتافتی
چه دانستم ای پور کاید خبر   که رستم بخنجر دریدت جگر
دریغش نیامد ازان روی تو   ازان برز وبالای و بازوی تو
وزان کرد کامش نیامد دریغ   که ببرید رستم به برنده تیغ
به پرورده بودم تنش را بناز   برخشنده روز وشبان دراز
کنون آن بخون اندرون غرقه گشت   کفن بر تن پاك اوخرقه گشت
کنون من کرا گیرم اندر کنار   که خواهد بدن مر مرا غمگسار
کرا گویم این درد وتیمارخویش   کرا خوانم اکنون بجای تو پیش
دریغا تن وجان وچشم وچراغ   بخاك اندرون مانده ازکاخ وباغ
پدر جستی ای گرد لشکر پناه   بجای پدر گورت آمد براه
ازامید نومید گشتی توزار   بخفتی بخاك اندرون زار وخوار
ازان پیش کودشنه را برکشید   جگرگاه سیمین تو بردرید
چرا آن نشانی که مادرت داد   ندادی برو نابگردیش یاد
نشان داده بد از پدر مادرت   زبهر چه نامد همی باورت
چرا نامدم با تو اندر سفر   که گشتی بگودان گیتی سمر
مرا رستم ازدور بشناختی   ترابامن ای پور بنواختی)

هفتخوان اسفندیار

وله

سخنگوی دهقان چو بنهادخوان   یکی داستان راند ازهفتخوان
یکی جام زرین بکف درگرفت   زگشتاسب آنکه سخن برگرفت
زرویین دژ وکار اسفندیار   زراه وزآموزش گرگسار
چنین گفت چون او بیامد ببلخ   زبان وروان پرز گفتار تلخ
زپیش پدر رفت اسفندیار   سوی راه توران ابا گرگسار
همی راند تاپیشش آمد دوراه   سراپرده وخیمه زد باسپاه
بفرمود تاخوان بیاراستند   می ورود و رامشگران خواستند
برفتند گردان لشکر همه   نشستند برخوان شاه رمه
وزان پس بفرمود تاگرگسار   شود خسته دل پیش اسفندیار
بفرمود تاجام زرین چهار   دمادم به بستند برگرگسار
وزان پس بدو گفت کای خیره بخت   رسانم ترا من بتاج و به تخت
گرایدونکه هرچت بپرسم توراست   بگوئی همه بوم ترکان توراست

چو پیروز گشتم سپارم تورا — بخورشید تابان برآرم تورا
نباز آرم آنرا که پیوند تست — همان را بجا خویش وفرزند تست
وگر هیچ گردی بگرد دروغ — نگیرد دروغت برمن فروغ
میانت بخنجر کنم بردونیم — دل انجمن گردد از تو به بیم
چنین داد پاسخ ورا گرگسار — که ای نامور فرخ اسفندیار
زمن نشنود شاه جز گفت راست — تو آن کن که ازپادشاهان سزاست
بدو گفت روئین دژ کنون کجاست — که آن مرز ازمرز ایران جداست
بدوچند راهست وفرسنگ چند — کدامست بروی ده بی گزند
سپه چند باشد بگفتار اوی — زبالای دژ هرچه دانی بگوی
چنین داد پاسخ وراگرگسار — که ای نیکدل فرخ اسفندیار
سه راهست ازایدر بدان بارگاه — که ارجاسب خواندش به پیکارگاه
یکی درسه ماه و یکی دردوماه — سپه را همیراند باید براه
یکی راه پرآب وخرگاه وشهر — کند بر بزرگان توران دو بهر
وگر آنکه راهش بود دردو ماه — سپه راخورش تنگ باشد براه
گیانیست آبشخور چار پای — فرود آمدن را نیابی توجای
سه دیگر ببرد بیک هفته راه — بهشتم بروئین دژ آید سپاه
پراز شیر وگرگست و نر اژدها — که از چنگ شان کس نیابد رها
فریب زن جادو از گرگ وشیر — فزونست زان اژدهای دلیر
رهش پرزخورداست کاید بزیر — بود گور وآهو در اوجله سیر
زن جادو از جاودان بگذرد — بافسون وتنبل کسی نشمرد
یکی را زدریا برآرد بماه — یکی را نگون اندر آرد بچاه
بیابان وسیمرغ وسرمای سخت — که چون باد خیزد بدرد درخت
وزان پس چوروئین دژ آید پدید — نه دژ دید از انسان کسی نه شنید
سر باره برتر زابر سیاه — بدو در فراوان سلیح وسپاه
بگرد اندرش آب ورود روان — که از دیدنش تازه گردد روان
بکشتی برو بگذرد شهریار — چو آید بهامون زبهر شکار
بصد سال اگر ماند اندر حصار — زهامون نیابدش چیزی بکار
هم اندر دژش کشتمند وگیا — درخت برومند وهم آسیا
چو اسفندیار این سخنها شنید — زمانی به پیچید ودم درکشید
بدو گفت مارا جز این راه نیست — بگیتی به از راه کوتاه نیست
چنین پاسخ آورد پس گرگسار — که بر هفتخوان هرگز ای شهریار
بزور وبازار نگذشت کس — مگر کز تن خویشتن کرد بس
بدو نامور گفت اگر با منی — به بینی دل و زور اهرمنی

(به‌پیشم)

به پیشم چه آید چگونه نخست   که باید ز پیکار او راه جست
چنین داد پاسخ ورا گرگسار   که ای نامور مرد ناباك دار
نخستین به پیش تو آید دو گرگ   نر و ماده هر یك چو پیل سترگ
بسان گوزنان بسر بر سرو   همی رزم شیران کنند آرزو
دو دندان بکردار پیل ژیان   چه فربه بر و یال و لاغر میان
بفرمود تا همچنانش به بند   بخرگاه بردند زار و نژند
بیاراست خرم یکی بارگاه   بسر بر نهاد آن کیانی کلاه
همه هرچه گفت اندران جای پاك   شنید و نیامدش از هیچ باك
چو خورشید بنمود تاج از فراز   هوا بر زمین نیز بگشاد راز
ز درگاه برخاست آوای کوس   زمین آهنین شد سپهر آبنوس
سوی هفتخوان رو بتوران نهاد   همی رفت با لشکر آباد و شاد
چو از راه نزدیك منزل رسید   ز لشکر جهاندیدهٔ برگزید
بشوتن یکی مرد بیدار بود   سپه را ز دشمن نگهدار بود
بدو گفت لشکر باآئین بدار   همی پیچم از گفتهٔ گرگسار
منم پیشرو گر بمن بد رسد   بدین کهتران بد نیاید سزد
بیامد بپوشید خفتان جنگ   کشیدند بر اسب شبرنگ تنگ
سپهبد بر اسب اندر آورد پای   تو گفتی که گردون برآمد زجای
سپهبد چو آمد بنزدیك گرگ   بیفشرد ران همچو پیل سترگ
بدیدند گرگان بر و یال اوی   میان و یلی چنگ و کوپال اوی
زهامون سوی او نهادند روی   دو پیل دژآگاه و دو جنگجوی
کمانرا بزه کرد مرد دلیر   بغرید برسان درنده شیر
باهریمنان تیرباران گرفت   به تندی کمین سواران گرفت
ز پیکان پولاد گشتند سست   نیامد یکی پیش او تندرست
نگه کرد روشندل اسفندیار   بدید آنکه زو سست گشتند و زار
یکی تیغ زهرابگون برکشید   عنانرا گران کرد و سر در کشید
سراشان بشمشیر برکرد چاك   گل انگیخت از خون ایشان ز خاك
فرود آمد از نامور بارگی   بیزدان بنمود بیچارگی
سلیح و تن از خون ایشان بشست   بر انخاك بر پاك جائی بجست
بران ریگ سر سوی خورشید کرد   دلی پر ز درد و رخی پر ز گرد
همی گفت کای داور دادگر   تو دادی مرا زور و فر و هنر
تو کردی ددانرا بدین خاك جای   تو باشی بهر نیکئی رهنمای
چو آمد سپاه بشوتن فراز   بدیدند یل را بجای نماز
بماندند از ان کارگردان شگفت   سپه یکسر اندیشه اندر گرفت

فردوسی

که این ترك خونیم یا پیل مست
که جاوید بادا دل و تیغ و دست

غم آمد همی بهرهٔ کرکسار
ز کرکان جنکی و اسفندیار

یکی خوان زرین بیاراستند
خورشها بخوردند و می خواستند

بفرمود تا بسته را پیش اوی
ببردند لرزان و پرآب روی

سه جام میش داد و پرسش کرفت
که اکنون چه کوئی چه بینم شکفت

چنین کفت با نامور کرکسار
که ای نامور شیر دل شهریار

دکر منزلت شیر آید بجنك
که با جنك او برنتابد نهنك

عقاب دلاور بران راه شیر
نپرد اکر چند باشد دلیر

بخندید روشندل اسفندیار
بدو کفت کای ترك ناساز کار

به بینی که فردا ابا نره شیر
چه کوید بشمشیر مرد دلیر

چو تاریك شد شب بفرمود شاه
ازان جایکه برکرفتند راه

شب تیره لشکر همی راند تیز
دو دیده پر از خون و دل پر ستیز

خوان دوم

وله

چو خورشید ازان چادر لاجورد
بر آمد بپوشید دیبای زرد

سپهبد بجای دلیران رسید
بهامون به پرخاش شیران رسید

بیامد چو با شیر نزدیك شد
جهان بر دل شیر تاریك شد

یکی نره شیر و دکر ماده شیر
برفتند پرخاشجوی و دلیر

چو نر اندر آمد یکی تیغ زد
بشد رنك رویش چو رنك بسد

ز سر تا میانش بدو نیم کشت
دل شیر ماده پر از بیم کشت

چو جفتش برآشفت و آمد فراز
یکی تیغ زد بر سرش سرفراز

بریك اندر افتاده غلطان سرش
ز خون لعل شد دشت و رنکین برش

بآب اندر آمد سر و تن بشست
نکهدار جز پاك یزدان نجست

چنین کفت کای داور داد پاك
بدستم ددانرا تو کردی هلاك

هم اندر زمان لشکر آنجا رسید
پشوتن بر و یال شیران بدید

بر اسفندیار آفرین هر کسی
بخواندند ازاندازه افزون بسی

وزان پس بیامد یل رهنمای
بنزدیك خرکاه و پرده سرای

نهادند خوان و خورشهای نغز
بنزد شهنشاه پاکیزه مغز

بفرمود تا پیش او کرکسار
بیامد بد اندیش و بد روزکار

سه جام می لعل فامش بداد
چو اهریمن از جام می کشت شاد

بدو کفت کای مرد بدبخت و خوار
ز دیدار فردا چه داری بیاد

چنین کفت کای شاه بزر منش
ز تو دور بادا بد بدکنش

چو آتش به پیکار بشتافتی
چنین بر بلاها کذر یافتی

فردوسی

ندانی که فرداچه آیدت پیش ‌ ‌ ‌ به بخشای بر بخت بیدار خویش
وزاید ر چو فردا بمنزل رسی ‌ ‌ ‌ یکی کار پیش است ازینك بسی
یکی اژدها پیشت آید دژم ‌ ‌ ‌ که ماهی برآرد زدریا بدم
همی آتش افروزد ازکام اوی ‌ ‌ ‌ یکی کوه خاراست اندام اوی
ازین راه گر باز گردی رواست ‌ ‌ ‌ روانم براین پندمن گواست
چنین داد پاسخ که ای بدنشان ‌ ‌ ‌ به بندت همی برد خواهم کشان
به بینی چنین تیز چنك اژدها ‌ ‌ ‌ زشمشیر تیزم نیابد رها
بفرمود تا درگران آورند ‌ ‌ ‌ سرافراز چوب گران آورند
یکی نغز گردون چوبین بساخت ‌ ‌ ‌ بگردش درون تیغها درنشاخت
بسر بر یکی کرد صندوق نغز ‌ ‌ ‌ بیاراست آن درگر پاك مغز
بصندوق درمرد دیهیم جوی ‌ ‌ ‌ دواسب گرانمایه بست اندروی
نشست آزموزا بصندوق شاه ‌ ‌ ‌ زمانی همی راند اسبان براه
زره دار باخنجر کابلی ‌ ‌ ‌ بسر برنهاده کلاه یلی
چوشد جنك آن آژدها ساخته ‌ ‌ ‌ جهانجوی ازان رنج پرداخته
جهان گشته چون روی زنگی سیاه ‌ ‌ ‌ زبرج حمل تاج بنموده ماه
نشست ازبر جولك اسفندیار ‌ ‌ ‌ برفت ازپسش لشکر نامدار

خوان سیوم

وله

دگرروزچون گشت روشن جهان ‌ ‌ ‌ درفش شب تیره شد درنهان
بپوشید جوشن جهاندار گرد ‌ ‌ ‌ سپه را بفرخ پشوتن سپرد
بیاورد گردون وصندوق شیر ‌ ‌ ‌ نشست اندروشهریار دلیر
دواسب گرانمایه بست اندروی ‌ ‌ ‌ سوی اژدها تیز بنهاد روی
زدور اژدها بانك گردون شنید ‌ ‌ ‌ خرامیدن اسب جنگی بدید
زجای اندر آمد چوکوه سیاه ‌ ‌ ‌ توگفتی که تاریك شد مهر وماه
دوچشمش چودوچشمه تابان زخون ‌ ‌ ‌ همی آتش آمد زکامش برون
دهن باز کرده چوغار سیاه ‌ ‌ ‌ همی کرد غران بد و درنگاه
چو اسفندیار آن شگفتی بدید ‌ ‌ ‌ بیزدان پناهید ودم درکشید
همی جست اسب ازگزندش رها ‌ ‌ ‌ بدم درکشیداسب را اژدها
فروبرد گردون واسباب هم ‌ ‌ ‌ بصندوق درگشته جنگی دژم
بکامش چوآن تیغها دربماند ‌ ‌ ‌ چودریای سبز ازدهن برفشاند
نه بیرون توانست کردن زکام ‌ ‌ ‌ چوشمشیر بدتیغ وکامش نیام
زگردون وازتیغها شد غمی ‌ ‌ ‌ بروز اندر آوردش لختی کمی
برآمد زصندوق گرد دلیر ‌ ‌ ‌ یکی تیز شمشیر دو چنك شیر

فردوسی

بشمشیر مغزش همی کرد چاك   همی دود زهرش برآمد زخاك
ازان دود وآن زهر مدهوش کشت   چو کوهی بیفتاد و بیهوش کشت
بشوتن بیامد هم اندر زمان   پس پشت او با سپاهی کران
بترسید کورا برآمد بروی   دلش کشت پرخون و پرآب روی
سپاهش همه ناله برداشتند   پیاده شدند اسب بکذاشتند
همه لشکرش زار وکریان شدند   چو بر آتش تیز بریان شدند
بشوتن بیامد هم اندر شتاب   همی ریخت برتارکش بر کلاب
جهانجوی چون چشم را بازکرد   بکردان کردنکش آواز کرد
که بیهوش کشتم من ازدود زهر   ززخمش نیامد مرا هیچ بهر
ازار خاك برخاست شد سوی آب   چو مستی که بیدار کردد زخواب
زکنجور خود جامهٔ نو بجست   بآب اندر آمد سروتن بشست
بیامد بسوی خداوند پاك   همی کشت پیچان وکریان بخاك
همی کفت کاین اژدها را که کشت   مکر آنکه بودش جهاندار پشت
سپاهش همی خواندند آفرین   همه پیش دادار سر بر زمین
ازان کار پردرد شد کرکسار   بجا زنده شد مرده اسفندیار
بفرمود تادر زمان کرکسار   بیامد نوان پیش اسفندیار
می خسروانی سه جامش بداد   بخندید وزان اژدها کرد یاد
بدو کفت کای مردم بی بها   ببین آندم آهنج نر اژدها
ازین پس بمنزل چه پیش آیدم   بجا رنج و تیمار بیش آیدم
بدو کفت کای شاه پیروزه کر   همی یابی از اختر نیك بر
چو فردا تو در منزل آیی فرود   به پیشت زن جادو آرد درود
که دیداست ازین پیش لشکر بسی   نکرداست پیچان روان کسی
چو خواهد بیابان چو دریا کنند   زبالای خورشید پهنا کنند
ورا غول خوانند شاهان بنام   بروز جوانی مشو پیش دام
به پیروزی از اژدها باز کرد   نباید که نام اندر آری بکرد
جهانجوی کفت ای بدشوخ روی   زمن هرچه بینی توفردا بکوی
به پیروزی داد کریك خدای   سر جادوان اندر آرم زپای

خوان چهارم

وله

چو پیراهن زرد پوشید روز   سوی باختر کشت کیتی فروز
سپه برکرفت و بنه برنهاد   زیزدان نیکی دهش کرد یاد
شب تیره لشکر همی راند شاه   چوخورشید بفراشت زرین کلاه
چو یاقوت شد روی برج بره   بخندید روی زمین یکسره

(سپه را)

سپه را همه با پشوتن سپرد
یکی جام زرین پر از می ببرد

یکی پر بها تیر طنبور خواست
همی زره پیش آمدش سور خواست

همی شد برین سان یل اسفندیار
چو شبر دژا گاه در مرغزار

یکی بیشهٔ دید همچون بهشت
که گفتی سپهر اندر و لاله کشت

ندید از درخت اندر و آفتاب
بهر جای جوئی روان چون گلاب

فرود آمد از بارگی چون سزید
ز بیشه لب چشمهٔ برگزید

یکی جام زرین بکف بر نهاد
درآندم که از می دلش گشت شاد

هم آنگاه طنبور در بر گرفت
سرائیدن از کام دل بر گرفت

همی گفت با خود یل اسفندیار
که هرگز نه بینم می و میگسار

نه بینم جز از شیر و نر اژدها
ز چنگ بلاها نیابم رها

نیابم همی زین جهان بهرهٔ
بدیدار فرخ پری چهرهٔ

نیابم ز یزدان همی کام دل
مرا گر دهد چهرهٔ دل گسل

زن جادو آواز اسفندیار
چو بشنید چون گل شد اندر بهار

چنین گفت کامد هژبری بدام
ابا جامه و رود و شادی و جام

پر آژنگ روی و بد آئین و زشت
بدان تیرگی جادوئیها نوشت

بسان یکی ترک شد خوب روی
چو دیبای چینی رخ و مشکبوی

ببالای سرو و چو خورشید روی
فروهشته از مشک تا پای موی

بیامد بنزدیک اسفندیار
دو رخ چون گلستان و گل در کنار

جهانجوی چون روی او را بدید
سرود و می و رود بر ترکشید

چنین گفت کای دادگر یک خدای
بکوه و بیابان توئی رهنمای

بجستم هم اکنون پری چهرهٔ
به تن شهرهٔ زو مرا بهرهٔ

بداد آفریننده دادار داد
دل و جان پاکم پرستنده باد

کز اینگونه اینجای دادش بمن
پری روی در مرغزار چمن

طلب کرد نزدیک خود ماهروی
بیامد هم آنگاه نزدیک اوی

یکی جام پر بادهٔ مشکبوی
بدو داد تا لعلگون کرد روی

چو دانست کو جادوی پرفن است
بداندیش و بدگوهر و بدتن است

یکی نغز پولاد زنجیر داشت
نهان کرده از جادو آژیر داشت

ببازوش بر بسته بد زردهشت
بگشتاسب آورده بود از بهشت

بینداخت زنجیر در گردنش
بدانسان که نیرو ببرد از تنش

زن جادو از خویشتن شیر کرد
جهانجوی آهنگ شمشیر کرد

بدو گفت بر من نیاری گزند
اگر آهنین کوه گردی بلند

بیارای ز آنسان که هست آن رخت
بشمشیر یابد کنون پاسخت

ز نخجیر شد گنده پیری تباه
سر و موی چون برف و روی سیاه

فردوسی

چو این دید پیروزه گر شهریار … بغرید مانند شیر شکار
یکی تیز خنجر بزد بر برش … بخاک اندر آمد سر و پیکرش
چو جادو بمرد آسمان تیره گشت … بدانسان که چشم اندرو خیره گشت
یکی باد وابری برآمد سیاه … بپوشید دیدار خورشید وماه
ببالا برآمد جهانجوی مرد … چورعد خروشان یکی ویله کرد
پشوتن بیامد سبک با سپاه … چنین گفت کای نامبردار شاه
نه با زخم تو پای دارد نهنگ … نه جادو نه گرگ و نه شیر و پلنگ
بمانی برین هم نشان فراز … جهانرا بمهر تو بادا نیاز
ازین پس چو پرداخت ازآفرین … جهان پهلوان خسرو پاکدین
بدان بیشه اندر سرا پرده زد … نهادند خوانرا چنان چون سزد
بدژخیم فرمود اسفندیار … که بابند بدبخت را ایدر آر
ببردند اورا بر شهریار … چو دیدار او دید اسفندیار
سه جام می خسروانی بداد … چوشد گرگسار ازمی لعل شاد
بدو گفت کای ترك برگشته بخت … سر پیر جادو ببین بر درخت
که گفتی که هامون چو دریا کند … سر خویشرا بر ثریا کند
دگر منزل اکنون چه بینم شگفت … گزان جادو اندازه باید گرفت
چنین داد پاسخ وراگرگسار … که ای پیل جنگی که کارزار
بدین منزلت کار دشوار تر … گراینده تر باش و بیدار تر
یکی کوه بینی سراندر هوا … براو بر یکی مرغ فرمان روا
که سیمرغ خواندورا کار جوی … چو پرنده کوهیست پیکار جوی
اگر پیل بیند برآرد بچنگ … ز دریا نهنگ وز خشکی پلنگ
نه بیند ز برداشتن هیچ رنج … مر اوراچو گرگ وچه جادو مسنج
دو بچه است با اوببالای اوی … همان رای پیوسته بارای اوی
چواو درهوا رفت وگسترد پر … ندارد زمین توش وخورشید فر
اگر باز گردی بوی سود مند … نیازی بسیمرغ وکوه بلند
تهمتن بخندید و گفت ای شگفت … به پیکان بدوزم مر اورا دو کفت
ببرم بشمشیر هندی برش … بخاك اندر آرم زبالا سرش

خوان پنجم

وله

چوخورشید تابنده بنمود پشت … دل خاور از پشت اوشد درشت
سر جنگجویان سپهر پر گرفت … بدخنهای سیمرغ دربر گرفت
همه شب همی راند خود با گروه … چوخورشید تابان برآمد زکوه
چراغ زمانه زمین تازه کرد … در و دشت پردیگر اندازه کرد

سپه را بسالار لشکر سپرد / همان اسب وصندوق و گردون ببرد
همی رفت چون باد فرمانروا / یکی کوهرا دید سر در هوا
بدانسایه‌داراسب وگردون بداشت / روانرا باندیشه اندر گماشت
چوسیمرغ ازکوه صندوق دید / پسش نالهٔ کوس بابوق دید
زکوه اندر آمد چوابر سیاه / نه خورشید پیدا نه تابنده ماه
بدان بد که گردون بگیرد بچنگ / بر انسان که نخجیر گیرد پلنگ
بدان تیغها زد دوبال ودو پر / نماند ایچ سیمرغ را زور وفر
بچنگ و بمنقار چندی طپید / چونیرو بشد زان سپس آرمید
چودیدند سیمرغ را بچگان / خروشان وخون ازدودیده چکان
چنان برپریدند زان جایگاه / که از سایشان دیده گم کرد راه
چوسیمرغ زان‌زخمها گشت سست / بخون اسب وصندوق گردون بشست
زصندوق بیرون شد اسفندیار / بغرید با آلت کارزار
همی زد بروتیغ تاپاره گشت / چنان‌چاره گرمرغ بیچاره گشت
به پیش جهان آفرین داد خواه / که‌دادش بهرنیك و بد دستگاه
چنین گفت کای داور دادگر / تودادی مرا زور وهوش وهنر
تو بردی تن جادوانرا زجای / تو بودی بهر نیکیم رهنمای
هم آنگه خروش آمد ازکرنای / پشوتن بیاورد لشکر زجای
ازان‌مرغ کس‌روی هامون‌ندید / جز اندام وچنگال پرخون ندید
زمین کوه تا کوه جزخون نبود / زپرش تو گوئی که هامون نبود
بدیدند پرخون تن شاه را / کجا خیره کردی رخ ماه را
براو آفرین خواند یکسرسران / سواران جنگی وکند آوران
که جاوید بادا جهان پهلوان / خردمند و بیدار وروشن‌روان
شنید این سخن درزمان گرگسار / که پیروز شد نامور شهریار
تنش گشت لرزان ورخساره زرد / همی رفت گریان ودل پردرد
سرا پرده زد شهریار جهان / بگردش دلیران روشن‌روان
زمین را بدیبا بیاراستند / نشستند برخوان ومی خواستند
وزان پس بفرمود تاگرگسار / بیامد برنامور شهریار
بدادش سه جام دمادم نبید / رخش شدبسان گل شنبلید
بدوگفت ای بدتن بدنهان / نگه کن بدین کارگردان جهان
نه سیمرغ پیدا نه شیر ونه گرگ / نه آن تیزچنگ اژدهای سترك
بآواز گفت آنزمان گرگسار / که ای نامور فرخ اسفندیار
ترا یار بود ایزد نیك بخت / بیارآمد آن خسروانی درخت
یکی کار پیش است فردا که مرد / نیندیشد ازروزکار نبرد

نه کرز وکمان یادت آید نه تیغ | نه بینی درجنك وراه کریغ
ببالای یك نیزه برف آیدت | برخ روزکار شکرف آیدت
بمانی توبالشکر نامدار | ببرف اندرای فرخ اسفندیار
اکر باز کردی نباید شکفت | زکفتار من کین نباید کرفت
همی و بژه درخون لشکر شوی | تو پی داری ازراه دیکر شوی
مرا این درست است کز باد سخت | بدرد زمین و ببرد درخت
وزان پس که اندر بیابان رسی | یکی منزل آید بفرسنك سی
همه ریك تفتست باخاك وشخ | براو نکذرد مور ومرغ وملخ
نه بینی بجائی یکی قطره آب | زمینش همی جوشد از آفتاب
نه برخاك اوشیر یابد کذر | نه اندرهوا کرکس تیزپر
نه برشخ وریکش بروید کیا | زمینش روان ریك چون توتیا
برانی برین کونه فرسنك چل | نه بامرد جان ونه با اسب دل
وز آنجا بروئین دژ آید سپاه | به بینی یکی مایه ور جایکاه
زمینش بکام نیاز اندراست | سرباره باخور براز اندراست
ز بیرون نخواهد خورش چارپای | ز لشکر سواری نماند بجای
از ایران وتوران اکر صد هزار | بیایند کردان خنجر کذار
نشینند صد سال کرد اندرش | همی تیرباران کنند از برش
فزونی همانست وکمتر همان | چوحلقه است بردرید بدکمان
چو ایرانیان کفتن کرکسار | شنیدند کشتند بادرد یار
بکفتند کای شاه آزاد مرد | بکرد بلا تا توانی مکرد
اکر کرکسار این سخنها که کفت | چنین است اینهم نماند نهفت
بدین جایکه مرکرا آمدیم | نه فرسودن ترك را آمدیم
چنین راه دشوار بکذاشتی | بلای دد ودام برداشتی
کس ازنامداران وشاهان کرد | چنین رنجها برنیارد شمرد
که پیش تو آمد بدین هفتخوان | برابن برجهان آفرین را بخوان
چو پیروز کرباز کردی زراه | بدل شاد وخرم شوی نزد شاه
براهی دکرکر شوی کینه ساز | همه شهر توران برندت نماز
بدیشان که کوید همی کرکسار | تن خویشرا خوارمایه مدار
بخون یکی لشکر اندر مشو | که چرخ کهن بازی آرد بنو
ازان پس که کشتیم پیروز وشاد | نباید سرخویش دادن بباد
چوبشنید کفتار ایشان جوان | سپه را بکفت آن یل پهلوان
چه باید مرا ترس دادن همی | درترس برخود کشادن همی
شما کفت از ایران نه بند آمدید | نه ازبهر نام بلند آمدید

فردوسی

چو این بود گفتار تان سر بسر ⁂ چه بستید با من در این ره کمر
که از گفت این ترك شوریده بخت ⁂ بلرزه فتادید همچون درخت
کجا آنهمه خلعت و پند شاه ⁂ کمرهای زرین و تخت و کلاه
کجا آن همه عهد و سوگند و بند ⁂ بیزدان و با اختر سودمند
که اکنون چنین سست شد پایتان ⁂ بیکره پراکنده شد رایتان
شما باز گردید پیروز و شاد ⁂ مرا کار جز رزم جستن مباد
جهاندار پیروز یار منست ⁂ سر اختر اندر کنار منست
بمردی نباید کسی همرهم ⁂ اگر جان ستانم وگر جان دهم
بدشمن نمایم هنر هرچه هست ⁂ زمردی و پیروزی و زور دست
بیابند هم بیگمان آگهی ⁂ ازین نامور فر شاهنشهی
بادژ چه کردم بمردی و زور ⁂ بنام خداوند کیهان و هور
چو ایرانیان برگشادند چشم ⁂ بدیدند چشم ورا پر ز خشم
برفتند پوزش کنان پیش شاه ⁂ که گرشاه بیند ببخشد گناه
فدای تو بادا تن و جان ما ⁂ چنین بود تا بود پیمان ما
زبهر تو ای شاه غمخواره ایم ⁂ نه از کوشش و جنگ بیچاره ایم
زما تا بود زنده یك نامدار ⁂ نه پیچیم یکتن سر از کارزار
سرمایه پیش تو افکنده باد ⁂ جهان امر و رای ترا بنده باد
سپهبد چو بشنید از ایشان سخن ⁂ به پیچید از گفتهای کهن
بایرانیان آفرین کرد و گفت ⁂ که هرگز نماند هنر در نهفت
گرایدونکه گردیم پیروز گر ⁂ زرنج گذشته بیابیم بر
همی رای زد تا جهان شد خنك ⁂ وزید از سر کوه بادی تنك
برآمد زدرگاه شیپور و نای ⁂ سپه برگرفتند یکسر زجای
بکردار آتش همی راندند ⁂ جهان آفرین را همی خواندند

خوان ششم

وله

سپیده چو از کوه سر برکشید ⁂ شب آن چادر شعر برسر کشید
زخورشید تابان نهان کرد روی ⁂ همی رفت خور در پس پشت اوی
بمنزل رسید آن سپاه گران ⁂ همه گرز داران و جوشن وران
بهاری یکی خوش منش روز بود ⁂ دل افروز و هم گیتی افروز بود
سرا پرده و خیمه فرمود کی ⁂ بیاراست خوان و بیاورد می
هم اندر زمان تند بادی زکوه ⁂ برآمد که شد نامور زان ستوه
جهان یکسره گشت چون پر زاغ ⁂ ندانست کس باز هامون زراغ
ببارید ازان ابر تاریك برف ⁂ زمین شد پراز باد و برف شگرف

فردوسی

سه روزه سه شب هم بدانسان بدشت
دم باد از اندازه اندر گذشت

هوا پود شد برف چون تار گشت
سپهدار از آنچاره بیچار گشت

بآواز پیش پشوتن بگفت
که این کار ما گشت با درد جفت

بمردی شدم در دم اژدها
کنون زور مندی ندارد بها

همه پیش یزدان نیایش کنید
بخوانید اورا ستایش کنید

مگر کین بلاها زما بگذرد
کزین پس کسیمان بکس نشمرد

پشوتن بیامد بنزد خدا
که او بود برنیکوئی رهنما

سپه یکسره دست برداشتند
نیایش زاندازه بگذاشتند

هم آنگه بیامد یکی باد خوش
ببرد ابر و روی هوا گشت کش

چو ایرانیانرا دل آمد بجای
ببودند در پیش یزدان بپای

سراپرده وخیمها گشت تر
زسرما کسی را نبد پای و پر

هم انجا ببودند گردان سه روز
چهارم چو بفروخت گیتی فروز

سپهبد گرانمایگانرا بخواند
بسی داستانهای نیکو براند

چنین گفت کاینجا بمانید بار
مدارید جز آلت کارزار

هرآنکس که اوهست سرهنگ فش
که باشد ورا مایه صد بارکش

به بنجاه آب وخورش برنهد
دگر آلت پرورش برنهد

فزونی هم ایدر بمانید بار
کشادست برما در کرد کار

چونومید گردد زیزدان کسی
از و نیك بختی نیابد بسی

به نیروی یزدان بیابیم دست
بدان گنش مردم بت پرست

ازان دژ بیکایك توانگر شوید
همه پاك با گنج وافسر شوید

خوان هفتم

وله

چوخور خاور رزد درسر کشید
بشد باختر چون گل شنبلید

بنه برنهادند گردان همه
برفتند با شهر یار رمه

چو بگذشت ازتیره شب یك زمان
خروش کلنك آمد ازآسمان

برآشفت از آوازش اسفند یار
پیامی فرستاد زی گرگسار

که گفتی بدین منزلت آب نیست
هم اینجای آرامش وخواب نیست

کنون زآسمان خاست بانك کلنك
دل ما چرا کردی ازآب تنك

چنین داد پاسخ که ایدر ستور
نیامد مگر چشمهٔ آب شور

دگر چشمهٔ آب یابی چو زهر
ازان آب مرغ وددا نراست بهر

سپهبد چنین گفت کز گرگسار
یکی راهبر ساختم کینه دار

زگفتار اوتیز لشکر براند
جهاندار نیکی دهش را بخواند

چو یکپاس ازتیره شب درگذشت
خروش جلب آمد ازپیش دشت

فردوسی

بجنبید بر بارگی شاه نو   زقلب سپه رفت تابیش رو
سپهدار چون پیش لشکر کشید   یکی ژرف دریای بی بن بدید
هیونی که بود اندران کاروان   بجا پیشرو داشتی ساربان
یکی پیشرو غرقه گشت اندر آب   سپهبد بدو چنگ زد درشتاب
گرفتش دران برکشیدش زگل   بترسید بدخواه ترك چگل
بفرمود تا گرگسار نژند   شود داغدل پیش باپای بند
بدو گفت کای بد بمن خاکسار   چو کژی بگا آوری چومار
نگفتی که ایدر نیابی تو آب   بسوزد ترا تابش آفتاب
چرا کردی ای بدتن ازآب خاك   سپه را همه کرده بودی هلاك
چنین داد پاسخ که مرگ سپاه   مرا روشنائیست چون هوروماه
نه بینم همی ازتو جز پای بند   چو خواهم تو را جز بلاو گزند
سپهبد بخندید وبگشاد چشم   فروماند ازان ترك ونمود خشم
بدو گفت کای کم خرد گرگسار   چو پیروز گردم من ازکار زار
بروئین دژت برسپهبد کنم   مبادا که هرگز بتو بد کنم
همه پادشاهی سراسر تراست   چو بامن کنی درسخن رای راست
نیازارم آنرا که فرزند تست   نه آنرا که اونیز پیوند تست
چو بشنید گفتار او گرگسار   پرامید شدجانش ازشهریار
زگفتار اوماند اندر شگفت   زمین را ببوسید وپوزش گرفت
بدو گفت شاه آنچه گفتی گذشت   زگفتار خامت نگشت آبدشت
گذرگاه این آب دریا کجاست   بباید نمودن بما راه راست
بدو گفت با آهن ازآب گیر   نباید گذر برو پیکان تیر
چو پای من ازبند بیرون کنی   براین آب دریا تو افسون کنی
تهمتن فروماند اندرشگفت   بفرمود تابند ازو برگرفت
بدریای آب اندرون گرگسار   بیامد هیونی گرفته مهار
بجائی که پایاب را بدگذر   روان گشت ولشکر پس یکدگر
سپهبد بفرمود تامشك آب   پرازباد کردند هم درشتاب
به بستند برپهلوی بارگی   سپه اندر آمد بیکبارگی
بیامد بخشکی سپاه وبنه   بشد میسره راست بامیمنه
بنزدیك روئین دژآمد فراز   چنان شدکه فرسنگ دوماند باز
سرجنگجویان بخوردن نشست   پرستنده شد جام باده بدست
بفرمود تاجوشن وخود وگبر   ببردند باتیغ پیش هژبر
گشاده بفرمود تا گرگسار   ببردند پیش یل اسفندیار
چنین گفت اکنون که رستی زبد   زتو خوبی وراست گفتن سزد

چو ازتن ببرم سر ارجاسب را   درفشان کنم جان لهراسب را
چو کهرم که ازخون فرشید ورد   دل لشکرم کرد پرخون ودرد
همان اندر یمان که فیروز کشت   بکشت از بزرکان ماسی وهشت
سرانشان ببرم بکین نیا   پدیدارم ازهر دری کیمیا
همه کورشان کام شیران کنم   بکام دلیران ایران کنم
سراسر جکرشان بدوزم به تیر   بیارم زن وکودکانشان اسیر
تورا شاد خوانم ازین کردژم   بکوی آنچه داری بدل بیش وکم
دل کرکسار اندران تنك شد   زبان وروانش پراز جنك شد
بدو کفت تاچند کوئی چنین   که برتو مبادا بداد آفرین
همه اختر بد بجان تو باد   بریده بخنجر میان تو باد
بخاك اندر افکنده پرخون تنت   زمین بستر کور پیراهنت
زکفتار اوتیز شد شهریار   برآشفت برخیره سرکرکسار
یکی تیغ هندی بزد برسرش   زتارك بدو نیمه شد تابرش
بدریا فکندند تنش اندر زمان   خور ماهیان شد تن بدکمان)
چو بشنید کفتار جانوسیار   سکندر چنین کفت باماهیار
که دشمن که افکندی اکنون کجاست   ببایدنمودن مرا راه راست
برفتند هردو به پیش اندرون   دل وجان رومی پراز خشم وخون
چو نزدیك شدروی اورا بدید   پراز خون برو روی چون شنبلید
بفرمود تاباره بکذاشتند   دو دستور اورا نکهداشتند
سکندر زاسب اندر آمد چو باد   سرمرد خسته بران برنهاد
نکه کرد تاخسته کوینده است   بمالید برچهر او هردو دست
زسر برکرفت افسرخسرویش   کشاد از بر آن جوشن پهلویش
زدیده بباریدبروی سرشك   تن خسته را دید دوراز پزشك
بدو کفت کاین برتو آسان شود   دل بدسکالت هراسان شود
تو برخیز ودرمهد زرین نشین   وکرهست نیروت برزین نشین
زهند وزروم پزشك آورم   زدرد توخونین سرشك آورم
سپارم تورا پادشاهی وتخت   چو بهترشوی ماببندیم رخت
جفا پیشکان توراهم کنون   بیاویزم ازدارها سرنکون
چو بشنید دارا باواز کفت   که همواره باتو خرد باد جفت
برآنم که از پاك دادار خویش   بیابی تو پاداش کفتار خویش
یکی آنکه کفتی که ایران توراست   سرتاج وتخت دلیران توراست
بمن مرك نزدیکتر زانکه تخت   بپرداخت تخت ازنکون کشته بخت
برین است فرجام چرخ بلند   خرامش همه رنج وسودش کزند

فردوسی

بمردی نکر تانکوئی که من — فزونم ازاین نامدار انجمن
بدونیك هردو ز یزدان شناس — وزاودار تازنده باشی سپاس
نمودار کفتار من من بسم — براین داستان عبرت هرکسم
که چندان بزرکی وشاهی وکنج — مرا بود وازمن نبد کس برنج
همان نیز چندان سلیح وسپاه — کرانمایه اسبان وتخت وکلاه
همان نیز فرزند وپیوستکان — چه پیوستکان داغدل خستکان
زمین وزمان بنده بد پیش من — چنین بود تابخت بدخویش من
چو ازمن همه بخت بیکانه شد — همه کاخ وایوان چو ویرانه شد
زنیکی جدامانده ام زین نشان — کرفتار در دست مردم کشان
زفرزند وخویشان شده ناامید — سیه شد جهان دیدکانم سفید
زخویشان کسی نیست فریاد رس — امیدم بپروردکاراست وبس
بدینکونه خسته بخاك اندرم — زکیتی بدام هلاك اندرم
برین است آیین چرخ روان — اکر شهریاری اکر پهلوان
بزرکی بفرجام هم بکذرد — شکاراست وهرکش همی بشکرد)

موعظه

وله

بدان ای پسر کاین سرای فریب — ندارد کسی شادمان بی نهیب
نکهدار تن باش وآن خرد — چوخواهی که روزت ببد نکذرد
چو بردین کند شهریار آفرین — برادر شود پادشاهی ودین
چنان دین وشاهی بیکدیکرند — توکوئی که در زیریك چادرند
نه بی تخت شاهی بود دین بجای — نه بی دین بود شهریاری بپای
نه آن زین نه این زان بود بی نیاز — دو انباز دیدیمشان نیکساز
هرآنکس که برداد کر شهریار — کشاید زبان مرد دینش مدار
چو پیروز کردی زتن خون مریز — که شد دشمن بدکنش درکریز
چوخواهد زدشمن کسی زینهار — تو زنهارده باش وکینه مدار
سرتخت شاهان به پیچد سه کار — نخستین زبیداد کر شهریار
دکر آنکه بیمایه را برکشد — زمرد هنرمند برتر کشد
سه دیکر که باکنج خویشی کند — بدینار کوشد که بیشی کند
اکر پادشا آز کنج آورد — تن زیر دستان برنج آورد
بجا کنج دهقان بود کنج اوست — وکرچند بر کوشش ورنج اوست
نکهبان بود شاه کنج ورا — ببار آورد شاخ رنج ورا
به بخشندکی یازودین وخرد — دروغ ایچ تا برتو برنکذرد
رخ مردرا تیره دارد دروغ — بلندیش هرکز نکیرد فروغ

فردوسی

بدان کوش تادور باشی زخشم   بمردی بخواب از گنهکار چشم

چو خشم آوری هم پشیمان شوی   بپوزش نگهبان درمان شوی

مجوی ازدل عامیان راستی   که از جستجو آیدت کاستی

بترس از بد مردم بدنهان   که بر بدنهان تنك باشد جهان

سخن هیچ مسرای بار راز دار   که اورا بود نیز همراز ویار

چو رازت بشهر آشکارا شود   دل بخردت بیدا را شود

توعیب کسان هیچگونه مجوی   که عیب آورد برتو برعیب گوی

نباید که باشی فراوان سخن   بروی کسان پارسائی مکن

سخن بشنو وبهترین یاد گیر   نگرتا کدام آیدت دلپذیر

هر آنکس که پوزش کند بر گناه   تو بپذیر وکین گذشته مخواه

چودشمن بترسد شود چاپلوس   تو لشکر بیارای وبربند کوس

بجنك آنگهی شو که دشمن زجنك   ببرهیزدوسست کرددش چنك

وگر آشتی جوید وراستی   نه بینی بدلش اندرون کاستی

ازو باز بستان وکینه مجوی   نگهدار اورا همی آب روی

دل هرکسی بندهٔ آرزوست   وزاو هریکی را دگرگونه خوست

بخو هرکسی درجهان دیگراست   تورا باوی آمیزش اندرخوراست

توانگر بود هرکرا آز نیست   خنك مردکش آز انباز نیست

مدارا خرد را برادر بود   خرد برسر جان چو افسر بود

چو دانا تورا دشمن جان بود   به ازدوست مردی که نادان بود

اگر تخت جوئی هنر بایدت   چو سبزی دهد شاخ بر بایدت

چو پرسند پرسندگان از هنر   نشاید که پاسخ دهی از گهر

گهر بی هنر ناپسنداست وخوار   بدین داستان زد هوشیار

که گر گل نبوید زرنگش مگوی   کز آتش نجوید کسی آب جوی

توانگر به بخشش بود شهریار   بگنج نهفته نشد نامدار

هرآنکس که جوید همی برتری   هنرها بباید بدین داوری

یکی رای وفرهنك باید نخست   دوم آزمایش بباید درست

سیوم یار بایدت هنگام کار   زهرنیك وبد برگرفتن شمار

چهارم خرد باید وراستی   بشستن دل ازکژی وکاستی

به پنجم گرت زورمندی بود   بتن کوشش آری بلندی بود

ازین هردو چون جفت گردد سخن   هنر خیره بی آزمایش مکن

چو کوشش نباشد تن زورمند   نیارد سراز آرزوها به بند

سخنگوی چون برگشاید سخن   بمان تا بگوید تو تندی مکن

زگفتار گویا تو دانا شوی   بگوئی ازان پس گزاو بشنوی

فردوسی

چو پرهیز کاری کند شهریار
برآساید ازکینهٔ روزگار

زنا کردنی کار برتافتن
به ازدل باندوه وغم یافتن

بدانکه شود تاج خسرو بلند
که دانا بود نزد او ارجمند

بنادان اگر هیچ رای آورد
سرتخت خود زیر پای آورد

هرآنکس که باشد بزندان شاه
گنهکار اگر مردم بیگناه

بفرمان یزدان بباید گشاد
بژند اندرون اینچنین کرد یاد

وگر بدکنش باشد وشوخ وشوم
بپرداخت باید ازوروی بوم

که تاروز واژون برو نگذرد
تباهی سوی خان مردم برد

جهاندار باید که ازدین وداد
بود درجهان تابود شاه شاد

بود کار او آشکار ونهان
بتیغ ازبد دیو شستن جهان

چو خسرو بفرهنگ دارد سپاه
برآساید ازدرد فریاد خواه

فزودن بفرزند ومهر خویش
چودرآب دیدن بود چهرخویش

زفرهنك وازدانش آموختن
مجو چاره جز جانش افروختن

چو باشد جهانجوی رافروهوش
نباید که دارد ببدگوی گوش

چو بر بدکنش دست گردد دراز
بخون جز بفرمان یزدان متاز

زدستور بدگوهر وجفت بد
تباهی بدینهم شاهی رسد)

چنین هم نگهدار تن درخورش
نباید که بگزایدت پرورش

ترا خورد بسیار بگزایدت
وگر کم خوری روز بفزایدت

زمی نیز توشاد مانی گزین
که مست ازکسی نشنود آفرین)

زگیتی دوچیزاست جاویدوبس
دگر هرچه باشد نماند بکس

سخن گفتن نغزوکردار نیك
بماند چنان تاجهانست ریك

زخورشید وازآب واز باد وخاك
نگردد تبه نام وگفتار پاك

نباشد همی نیك وبد پایدار
همان به که نیکی بود یادگار

همان گنج ودینار وکاخ بلند
نخواهد بدن مرترا سودمند

سخن ماند ازتو همی یادگار
سخن راچنین خوار مایه مدار)

جهانا چه بدمهر وبد گوهری
که خود پرورانی وخود بشکری

نهانی ندانم ترا دوست کیست
بران آشکارت بباید گریست

نگه کن کجا آفریدون گرد
که ازپیر ضحاك شاهی ببرد

ببد درجهان پنج صد سال شاه
باخر شد وماند ازو جایگاه

برفت وجهان دیگری را سپرد
بجز حسرت ازدهر چیزی نبرد

چنینیم یکسر که ومه همه
توخواهی شبان باش وخواهی رمه)

چپ وراست هرسو بتابم همی
سروپای گردون نیابم همی

یکی بد کند نیك پیش آیدش
جهان بندو بخت خویش آیدش

یکی جز به نیکی زمین نسپرد   همی از نژندی فرو پژمرد
مدار ایچ تیمار باجان بهم   بگیتی مکن جاودان دل دژم
که ناپایداراست وناسازکار   چنین بود تابود این روزکار
یکی دان ازو هرچه آید همی   چو جاوید باتو نپاید همی)
کنون بودنی هرچه بایست بود   ندارد غم ودرد واندیشه سود
چنین است کردار چرخ برین   کهی این برآن وکهی آن برین
کسی راکه سالش بدوسی رسید   امید ازجهانش بباید برید
بجای عنانم عصا داد سال   پراکنده شدمال وبرکشت حال)
چنین است رسم سرای سپنج   نمانی درو جاودانی مرنج
اکر شاه باشیم وکرزار دشت   نهالین زخاکست وبالین زخشت
بشادی نشین وهمه کام جوی   اکر کام دل یافتی نام جوی
همه کارهای جهانرا دراست   مکر مرك راکان در دیکراست)
اکر عمر باشد هزارو دویست   بجز خاك تیره ترا جای نیست
چنان دان که کیتی ترا دشمنست   زمین بستر وکور پیراهنست)
چنین است رسم سرای فریب   کهی برفراز وکهی برنشیب
چنین بود تابود کردان سپهر   کهی زهر جنکست وکه نوش مهر)
سپهدار وکرد نکشان آن زمان   کرفتند زاری سوی آسمان
کهای برتر ازدانش وهوش ورای   نه برجای ودرجای وهرجا بجای
همه بندهٔ پرکناه توایم   به بیچارکی داد خواه توایم
زافسون وازجادوئی برتری   جهاندار وبرداوران داوری
توباشی به بیچارکی دستکیر   توانا ابر آتش وزمهریر
ازین سخت سرما توفریادرس   نداریم جزتو کسی را بکس)
یکی را براری بچرخ بلند   یکی راکنی خوار وزار ونژند
یکی را زماه اندر آری بچاه   یکی را زچاه اندر آری بماه
یکی را براری وشاهی دهی   یکی را بدریا بماهی دهی
نه به آنت مهر ونه به اینت کین   که بدان توئی ای جهان آفرین
جهانرا بلندی وپستی توئی   ندانم چهٔ هرچه هستی توئی)
زمین کرکشاده کندرا زخویش   نماید سرانجام وآغاز خویش
کنارش پراز تاجداران بود   برش پرزخون سواران بود
پرازمرد دانا بود دامنش   پرازماه رخ جیب پیراهنش)
چه خرم کسی کو بهنکام دی   نهد پیش خود آذر ومرغ ومی
بتی نار پستان بدست آورد   که برنار بستان شکست آورد
برون سرغی آرد ازکنج کاخ   که اشکوفه آرد برون سرز شاخ)

فردوسی

چوتیره شود مرد را روزگار   همه آن کند کش نیاید بکار
فزون بود بیرنن زهرمان بزور   هنرعیب گردد چوشد بخت شور)
بگیتی بجز پارسازن مجوی   زن بد کنش خواری آرد بروی
زن واژدها هردو درخاك به   جهان پاك ازین هردوناپاك به)
دلاور که نندیشد از پیل وشیر   تودیوانه خوانش مخوانش دلیر
شدن سوی جنك کسی کزتو بیش   بود مرك را باز رفتن بهپیش
بجنك ارچه رفتن زبهروزیست   گریزان بهنگام پیروزیست
چوگویند ازجنك برگاشت پشت   ازان به که گویند دشمنش کشت)
قضاچون زگردون فروهشت پر   همهزیرکان کور گشتند وکر)
میازار موری که دانه کش است   که جان دارد وجان شیرین خوش است)
از امروز کاری بفردا ممان   که داند که فرداچه گردد زمان)
جهانراچه سازی که خودساختست   جهاندار ازین کار پرداختست)
گرا ازپس پرده دختر بود   اگرتاج دارد بداختر بود)
چو سالار شایسته باشد بجنك   نترسد سپاه از دلاور نهنك)
جهان چون من وچون توبسیاردید   نخواهد همی با کسی آرمید)
پسررا پدر گر بزندان کند   ازان به که دشمن گل افشان کند)
چوسرو ازین باغ گردد تهی   بگیرد گیاجای سرو سهی)
حدیثی بود مایهٔ کار زار   خلالی ستونی کند روزکار)
ستیزه بجائی رساند سخن   که ویران کند خاندان کهن)
سك کار دیده بگیرد پلنك   زروبه رمد شیر نادیده جنك)

وقعهٔ قادسیه

وله

عمر آنکه بد مؤمنانرا امیر   ستوده ورا خالق بی نظیر
کزین سعد وقاص را باسپاه   فرستاد تارزم جوید زشاه
چو بخت عرب برعجم چیره شد   همی بخت ساسانیان تیره شد
برآمد زشاهان جهانرا قفیز   نهان شد زر وگشت پیدا پشیز
همان زشت شدخوب وشد خوب زشت   شده راه دوزخ پدید از بهشت
دگرگونه شد چرخ گردون بچهر   زآزادگان پاك ببرید مهر
بداد جهان آفرین کردگار   بباید همی بنده را کرد کار
بآزار او بنده را پای نیست   جزاوجان ده وچهره آرای نیست
جو آگاه شد زان سخن یزدگرد   زهر سوسپاه اندر آورد گرد
بفرمود تاپور هر مزد راه   به پیماید وبرکشد باسپاه
که رستم بدش نام وبیدار بود   خرد مند وگرد جهاندار بود

فردوسی

ستاره شمر بود و بسیار هوش　　بگفتار موبد نهاده دو گوش

برفت وگرانمایگان رابه برد　　هرآنکس که بودند بیدار وگرد

بدینگونه تاماه بگذاشت سی　　همی رزم جستند تاقادسی

بدانست رستم شمار سپهر　　ستاره شمر بود باداد ومهر

همی گفت کاین رزم راروی نیست　　ره آب شاهان بدین جوی نیست

بیاورد صلاب واختر گرفت　　زروز بلادست بوسر گرفت

نامهٔ رستم بابرادرش

وله

یکی نامه سوی برادر بدرد　　نبشت وسخنها همه یاد کرد

نخست آفرین کرد برکردگار　　کزو دید نیك وبد روزگار

دگر گفت کز گردش آسمان　　پژوهنده مردم شود بدگمان

گنهکار تر درزمانه منم　　ازایرا گرفتار اهرمنم

که این خانه ازپادشاهی تهیست　　نه هنگام فیروزی و فرّ هیست

زچارم همی بنگرد آفتاب　　بجنگ بزرگانش آمد شتاب

زبهرام وزهره‌است مارا گزند　　نشاید گذشتن زچرخ بلند

همان تیر وکیوان برابر شداست　　عطارد ببرج دو پیکر شداست

چنین‌است وکاری بزرگیست پیش　　همی سیر گردد دل ازجان خویش

همه بودنیها به بینم همی　　وزان خامشی برگزینم همی

چوآگاه گشتم ازین راز چرخ　　که مارا ازونیست جز رنج برخ

بایرانیان زار وگریان شدم　　زساسانیان نیز بریان شدم

دریغ آن سروتاج واورنك وتخت　　دریغ آن بزرگی وآن فر وبخت

کزاین پس شکست آید ازتازیان　　ستاره نگردد مگر بر زیان

چونامه بخوانی توبا مهتران　　براندازو برساز ولشکر بران

همی تاز تاآذر آبادگان　　بجای بزرگان وآزادگان

همیدون گله هرچه داری زاسب　　ببر سوی گنجور آذر گشسب

زرا بلستان گرز ایران سپاه　　هرآنکس که آیند زنهار خواه

بدار وبپوزش بیارای مهر　　نگه کن بدین کارگردان سپهر

کزوشاد مانیم وزو پر نهیب　　زمانی فراز وزمانی نشیب

سخن هرچه گفتم بمادر بگوی　　نه بیند همانا مرا نیز روی

درودش ده ازما وبسیار پند　　بدان تانباشد بگیتی نژند

ورازمن بدآگاهی آرد بسی　　مباش اندرین کار غمگین بسی

چنان دان که اندر سرای سپنج　　کسی کونهد گنج بادست رنج

زگنج جهان رنج بیش آورد　　ازان رنج او دیگری برخورد

فردوسی

تو با هرکه از دودهٔ ما بود　　اکر پیر اکر مرد برنا بود
همیشه به یزدان ستایش کنید　　جهان آفرین را نیایش کنید
که من با سپاهی بسختی درم　　برنج وغم وشور بختی درم
رهائی نیابم سرانجام ازین　　خوشا باد نوشین ایران زمین
چو کیتی شود تار برشهریار　　تو کنج وتن وجان کرامی مدار
کزان تخمهٔ نامدار ارجمند　　نمانده است جز شهریار بلند
نکهدار اورا بروز وبشب　　که تا چون بود کارمن باعرب
زساسانیان یادکاراست وبس　　کزاین پس نه بیند ازین خانه کس
دریغ آن سروتاج وآن مهروداد　　که خواهد شدن تخت شاهی بباد
چو با تخت منبر برابر شود　　همه نام بو بکر وعمر شود
نه تخت ونه دیهیم بینی نه شهر　　زاختر همه تازیان راست بهر
چوروز اندر آید بروز دراز　　شود شان سر ازخواسته بی نیاز
بپوشند ازایشان کروهی سیاه　　زدیبا نهند از بر سر کلاه
نه تخت ونه تاج ونه زرینه کفش　　نه کوهر نه افسر نه رخشان درفش
برنجد یکی دیکری برخورد　　بداد و به بخشش کسی ننکرد
شب آید یکی چشم رخشان کند　　نهفته کسی را خروشان کند
ستانان همه روز وشب دیکراست　　کمر برمیان وکله برسراست
زپیمان بکردند وز راستی　　کرامی شود کژی وکاستی
پیاده شود مردم رزم جوی　　سوار آنکه لاف آرد وکفتکوی
کشاورز جنکی شود بی هنر　　نژاد وبزرکی نیاید به بر
رباید همی این ازان آن ازین　　زنفرین ندانند باز آفرین
بد اندیش کردد پدر بر پسر　　پسر همچنین برپدر چاره کر
شود بندهٔ بی هنر شهریار　　نژاد وبزرکی نیاید بکار
زیان کسان از پی سود خویش　　بجویند ودین اندر آرند پیش
زپیشی وبیشی ندارند هوش　　خورش کشکین آرند وپشمینه پوش
بریزند خون از پی خواسته　　شود روزکار بد آراسته
دل من پراز خون شد وروی زرد　　دهان خشك ولبها پراز باد سرد
که تامن شدم پهلوان ازمیان　　چنین تیره شد بخت ساسانیان
چنین بیوفا کشت کردان سپهر　　دژم کشت وزما ببرید مهر
اکر نیزه برکوه روئین زنم　　کذاره کند زانکه روئین تنم
کنون تیر وپیکان آهن کذار　　همی بربرهنه نیاید بکار
همان تیغ کان کردن پیل وشیر　　فکندی بزخم اندر آوردوزیر
نبرد همی پوست برتازیان　　زدانش زیان آمدم برزیان

فردوسی

مرا کاشکی کر خرد نیستی / کر آکاهی روز بد نیستی
بزرکان که از قادسی با منند / درشتند با تازیان دشمنند
کمانند کاین بیشه پرخون شود / زدشمن زمین رود جیحون شود
زراز سپهری کس آکاه نیست / ندانند کاین رنج کوتاه نیست
تورا ای برادر تن آباد باد / دل شاه ایران بتوشاد باد
که این قادسی دخمکاه منست / کفن جوشن وخون کلاه منست
چنین است راز سپهر بلند / تودل را بدرد من اندر مبند
نودیده زشاه جهان برمدار / فدا کن تن خویش درکارزار

نامهٔ رستم بسعد بن وقاص

وله

یکی نامهٔ برحریر سفید / نوشتند پربیم وچندی امید
بعنوان بر از پور هرمزد شاه / جهان پهلوان رستم کینه خواه
سوی سعد وقاص جوینده جنك / پر از رای و پر دانش و پر درنك
سرنامه کفت ازجهاندار پاك / نباید که باشیم بی ترس وباك
کز او بست بر پای کردان سپهر / همه پادشاهیش داداست ومهر
وزاو باد برشهریار آفرین / که زیبای تاجست وتخت ونکین
که دارد بفراهرمن رابه بند / خداوند تیغ وکلاه وکمند
به پیش آمد این ناپسندیده کار / به بیهوده این رنج واین کارزار
بمن بازکوی آنچه شاه توکیست / چه مردی وآئین وراه توچیست
بنزد که جوئی همی دستکاه / برهنه سپهبد برهنه سپاه
به نانی توسیری وهم کرسنه / نه پیل ونه تخت وبار وبنه
بایران تورا زندکانی بس است / که مهر وکله بهر دیکر کس است
که باپیل وفراست وباتاج وکاه / پدر بر پدر نام بردار شاه
هر آنکه که برکاه خندان شود / کشاده لب وسیم دندان شود
به بخشد بهای سرتا زیان / که کنجش نکیرد زبخشش زیان
سك ویوز وبازش ده ودوهزار / که بازنك وزارند وبا کوشوار
بسالی همه دشت نیزه وران / نیارند خورد ازکران تاکران
که اورا بباید بیوز وبسك / که بردشت نخجیر کیرد بتك
زشیر شتر خوردن وسو سمار / عرب را بجائی رسیده است کار
که تاج کیانرا کنند آرزوی / تفو باد برچرخ کردان تفوی
شمارا بدیده درون شرم نیست / زراه خرد مهر وآزرم نیست
بدین چهر واین مهر واین راه وخوی / همی تخت وتاج آیدت آرزوی
جهان کر باندازه جوئی همی / سخن برکزافه نکوئی همی

فردوسی

سخنگوی مردی برمافرست — جهاندیده وکرد ودانا فرست
بدان تابکوید کهرای توچیست — به تخت کیان رهنمای توکیست
سواری فرستم بنزدیك شاه — بخواهم ازو هر کهخواهی بخواه
توجنك چنین پادشاهی مجوی — کهفرجام این خواری آرد بروی
نکهکن بدین نامهٔ پند من — مکن چشم وکوش خردرا بلند)

هجو درحق سلطان محمود غزنوی

وله

اياشاه محمود کشور کشای — کرازمن نترسی بترس ازخدای
کهبی دین وبی کیش خواندی مرا — منم شیر نومیش خداندی مرا
مرا سهم دادی که در پای پیل — تنت را بسازم چودر پای نیل
نترسم که دارم زروشندلی — بدل مهر آل نبی و ولی
اکردر کف پای پیلم کنی — تن ناتوان همچو نیلم کنی
برین زادم وهم برین بکذرم — ثنا کوی پیغمبر وحیدرم
بشیری بهاز شهریاری چنین — که نه کیش دارد نهآیین ودین
بسی رنج بردم در ین سال سی — عجم زنده کردم بدین پارسی
جهان کردهام ازسخن چون بهشت — کز ین پیش تخم سخن کس نکشت
بسی تاجداران کردن کشان — کهدادم یکایك ازیشان نشان
همه مرده ازروزکار دراز — شد ازکفت من نامشان زندهباز
چوعیسی من آن مردکانرا تمام — سراسر همه زنده کردم بنام
یکی بندکی کردم ای شهریار — که ماند زتو درجهان یادکار
بیفکندم ازنظم کاخی بلند — کهازباد و باران نیابد کزند
نهزینکونه دادی مرا تونوید — نه این بودم ازشاه کیتی امید
بد اندیشرا روی نیکی مباد — سخنهای نیکم ببد کرده یاد
برپادشه صورتم زشت کرد — فروزنده اخکر چو انکشت کرد
اکر شاهرا شاه بودی پدر — بسر برنهادی مرا تاج زر
اکر مادرشاه بانوبدی — مراسیم وزر تا بزانو بدی
چو اندر تبارش بزرکی نبود — نیارست نام بزرکان شنود
چوسی سال بردم به شهنامه رنج — که شاهم ببخشد بپاداش کنج
مرا زین جهان بی نیازی دهد — میان یلان سرفرازی دهد
بپاداش من کنج را برکشاد — بمن جز بهای فقاعی نداد
زبد اصل چشم بهی داشتن — بود خاك در دیده انباشتن
جهانرا چنین است آیین وساز — که سازد فرومایه را سرفراز
سر ناسزایان برافراشتن — وزایشان امید بهی داشتن
سررشتهٔ خویش کم کردن است — بجیب اندرون مار پروردن است

فردوسی

درختی که تلخ است اوراسرشت   کرش برنشانی بباغ بهشت
وراز جوی خلدش بهنکام آب   به بیخ انکبین ریزی وشهد ناب
سرانجام کوهر بکار آورد   همان میوهٔ تلخ بار آورد
بعنبر فروشان اکر بکذری   شود جامهٔ توهمه عنبری
وکرتوشوی نزد انکشتکر   ازو جز سیاهی نیابی دکر
زبد کوهران بد نباشد عجب   نشاید سیاهی ستردن زشب
زنا پاك زاده مدارید امید   که زنکی بشستن نکرد وسفید

ازمرکزالادوار

فیضی هندی

ای همه درپرده نهان راز تو   بیخبر آغاز ز آغاز تو
ای دوجهان ناظر ومنظورتو   کون ومکان سایهٔ ازنور تو
نقطهٔ پرکار تو دور محیط   حلقهٔ درکاه تو چرخ بسیط
پرتوی ازبود تو بود همه   ظل وجود تو وجود همه
روی خودازخویش نهان کرده تو   پردکی وپرده کش وپرده تو
ورنکرم سایه بجز نور نیست   این نظر ازدیده وران دور نیست
ای حد حسن تو پدیدار نه   وی بتجلی تو تکرار نه
حسن یکی جلوه برون ازشمار   بحر یکی موج هزاران هزار
بحر سخن تشنهٔ تحمید تو   ریك روان سبحهٔ توحید تو)
هرچه ز کنجینهٔ کن یافتند   ازدرسلطان سخن یافتند
کارکشا اوست درین بارکاه   تخت نشین اوست درین بارکاه
ازتك وپو باز کشیده قدم   سیر جهان کرده بپای قلم
ماه سخن را برارباب هوش   مغرب ومشرق ززبانست وکوش
حرف که درسوز فشانی بود   مطلع خورشید معانی بود
مستی این باده ندارد خمار   مست معانی نشود هوشیار
عالم بالا برمعنی پسند   نیست بغیر از سخنان بلند
وقت کسی خوش که بمعنی خوشست   سلسله های سخنش دلکشست
کاه به نثراست کواکب نثار   کاه بنظم است ثریا نکار
تانشود خون دل سنکین ترا   رو ندهد معنی رنکین ترا
تانشود طبع تو مشکل پسند   شعر تو مشکل که بود دلپسند
پیش سخن سنج فلك کوکبه   هست سخن مرتبه درمرتبه
بادهٔ این بزم بهرجام نیست   پرتو این شمع بهر شام نیست
کاه بود جلوهٔ معنی نخست   وزپی آن لفظ خرامد درست
کاه بجوئی ونیابی نشان   حرف کریزد زتو معنی کشان
کاه کند لفظ ومعانی هجوم   چون بشب تار درخشان نجوم

(برسر)

فیضی هندی

برسر هر گنج منه پای خویش / در بطلب ازدل در پای خویش
قصد خیال دگران تابکی / جود بمال دگران تابکی
قطع نظر کن زخیال دگر / زانکه پسر خوانده نگردد پسر
ذوق سخن ازدل هرکس مجوی / مایهٔ اکسیر زهر خس مجوی
حسن رباید زره چشم هوش / نغمه درآید بدل ازراه گوش
نغمه چو با حسن فراهم شود / دیده ودل سوخته باهم شود
نغمهٔ گرم ومی باقی یکیست / دلشده رامطرب وساقی یکیست
عشق که عالم همه شیدای اوست / نغمه یکی موجهٔ دریای اوست
پیش که هنگامهٔ عالم نبود / غلغل بازیچهٔ آدم نبود
پردگی غیب منزه زطنز / بود نهان درتتق کنت کنز
تعبیهٔ اسم ومسما نبود / جلوهٔ صورت زهیولا نبود
سلسلهٔ انفس وآفاق نه / هیچ بجز جلوهٔ اطلاق نه
بلکه در اطلاق زبان شهود / نسبت اطلاق برو قید بود
داشت بیکدانه جهانی فراخ / نه چمن وهفت گل وچار شاخ
درپی این کشمکش امر کن / بود جهان منتظر امر کن
حسن ازل عاشق مرأت شد / نور قدم پرده کش ذات شد
بسکه سرعاشق خویش داشت / هژده هزار آینه درپیش داشت
پرده نشینان شبستان غیب / بازکشیدند برون سر زجیب
خواب گرانان حریم قدم / چشم کشادند زخواب عدم
غنچهٔ ایجاد دمیدن گرفت / رایحهٔ فیض وزیدن گرفت
اول ازین باغ که بشکفت گل / بود نوآیین جهان عقل کل
بازدگر شعشعه زد برق نور / نفس کل آمد بمقام ظهور
بازقدم پیش نهاد ازحجاب / طبع کل افکند زعارض نقاب
باز برانداخت زمخزن طلسم / پرده برافتاد زرخسار جسم
موجهٔ دریای قدم شد بلند / نه صدف چرخ بساحل فکند
باز درافتاد بعالم خروش / لجهٔ افضال درآمد بجوش
قطره زنان ابرعنایت رسید / چارچمن شد زعناصر پدید
نه کره چون گرم شد از سیرعشق / شد فلك آتشکدهٔ دیرعشق
زورقهٔ خاك بدریا فکند / رخت بدونیك در آنجا فکند
ازتف خورشید حرارت اثر / ربعی ازین خاك نشد زآب تر
این همه اشکال چو تمهید یافت / صورت ترکیب موالید یافت
چون همه ادوار مرتب رسید / سیر بسایط بمرکب رسید
شکل مربع بهم آمیختند / نقش مثلث زنوی انگیختند

فیضی هندی

یکسره این نقش بدایع نهاد ‌ ‌ ‌ پایهٔ ثابت قدمان جماد
هر یك ازان نقد سعادت بجیب ‌ ‌ ‌ فیض رسانندهٔ فیاض غیب
کوه ازو آمده زرین کمر ‌ ‌ ‌ وز پی بخشش بکمر بسته زر
قامتش ازبار عطای چنین ‌ ‌ ‌ تا بکمر رفته فرو در زمین
یك نظر دلبری انداخته ‌ ‌ ‌ صبر ز سیماب برون ساخته
سبزهٔ شادی وکل غم ازو ‌ ‌ ‌ زیستن ومردن عالم ازو
سور درین دائره باماتم است ‌ ‌ ‌ زهر کیا مهر کیا باهم است
کشته هوایش بفضای ظهور ‌ ‌ ‌ سلسله جنبان وحوش وطیور
رخش براه طلبش تاخته ‌ ‌ ‌ سر بزمین ادب انداخته
ناقه کف انداز بره ماند پای ‌ ‌ ‌ رقص کنان رفته ببانك درای
آهوی سر کشتهٔ خارا شکاف ‌ ‌ ‌ در ره عشقش بزمین مانده ناف
نعره زنان بلبل دستانسرای ‌ ‌ ‌ رفته ببویش سوی بستانسرای
کشته سمندر زوی آتش نشین ‌ ‌ ‌ ساخته خوش با نفس آتشین)
معرفت دل زسخن برسراست ‌ ‌ ‌ دل دکر وراه سخن دیکراست
نقش سویدا که دلش منزل است ‌ ‌ ‌ سهل مبین مردم چشم دل است
از طرف راست بچپ برده سر ‌ ‌ ‌ تازچپ وراست شود باخبر
عالم ناسوت که موزون بود ‌ ‌ ‌ ربع جنوبیست که مسکون بود
در دوطرف حاکم ووالیست دل ‌ ‌ ‌ قطب جنوبی وشمالیست دل
قطب صفت کرچه نه جنبد زجای ‌ ‌ ‌ برصفت قطب بود رهنمای
ای سفر کعبهٔ کل کرده ساز ‌ ‌ ‌ ناقه چه رانی بزمین مجاز
رو بحریم حرم راز کن ‌ ‌ ‌ ترك ره کعبهٔ دل ساز کن
کعبهٔ کل سجده که خاکیان ‌ ‌ ‌ کعبهٔ دل قبلهٔ افلاکیان
کعبهٔ کل کرچه ززمزم بشور ‌ ‌ ‌ کعبهٔ دل غرقه بدریای نور
کعبهٔ کل راست زمین غیر ذرع ‌ ‌ ‌ کعبهٔ دل را چمن اصل وفرع
در ره دل ره مده از ممکنات ‌ ‌ ‌ کعبه مکن خانهٔ لات ومنات
چند کند نفس تو ازکافری ‌ ‌ ‌ کعبهٔ دل بتکدهٔ آذری
دل که ازو دین تو روشن شود ‌ ‌ ‌ حیفکه ناقوس برهمن شود
دل مشکن عارف آکاه را ‌ ‌ ‌ زانکه نکین است یدالله را)
عقل چراغیست باین نه رواق ‌ ‌ ‌ شعله زنان ازسر این پیش طاق
برق تجلی چو سحر تاب زد ‌ ‌ ‌ شعشعه برعقل ره خواب زد
از پی این تازه چراغ ظهور ‌ ‌ ‌ رشته زروح آمد وروغن زنور
نور بسیطی وخرد اوج تست ‌ ‌ ‌ بحر محیطی وسخن موج تست
نکهت دانش بدماغ تو بس ‌ ‌ ‌ روشنی عقل چراغ تو بس)

فیضی هندی

ای بزبان تیغ سخن آخته وزورق چند سپر ساخته

چند شود عمر تو در نحو وصرف پیش رووبگذر از ین صوت وحرف

خنده برآن جاهل عالم نما کونشناسد حد خود ازعما

بانفس کوته ونفس نژند لاف مسیحا نفسی تابچند

حیف که کردید بصد مکروریو محکمهٔ شرع نبی جای دیو

نسخهٔ ابلیس سراپای تو دفتر تلبیس فتاوای تو

فتوی ٔ تو ساده زمهر قبول کشتهٔ فتوای تو آل رسول

ای که بدین نوع کنی علم نشر چیست جواب تو بدیوان حشر

پیچش دستار تو هیچست هیچ برسر خود رودهٔ شیطان مپیچ

وای فقیهان زنا پیشه وای نفس پرستان خباثت گرای

کرده ببر کسوت ابنای جنس ازره تحقیق شیاطین انس

تانبود شاهد زرین نقاب کیسه بدوزند زجلد کتاب

بردل شان تهمت ایمان منه پرملك برسر شیطان منه

نیست درین طائفه جز مکروفن راهبران کشته وهم راهزن)

دیده چومیدان نظر آب زد حسن زصد پرده برون تاب زد

حسن نکه رانکه مست دید تادو جهان آینه دردست دید

شعشعهٔ نیرذات است حسن جوهر مرآت صفات است حسن

عشق بحسن است بهم دلنشین موم در آمیخته باانکبین

آنکه جهان آینهٔ ذات اوست حسن بتان جوهر مرآت اوست

حسن برآتش ننهد همچومشك دل که چوآتش نبود کرم وخشك

سنك بود سینه که رنجور نیست خام بود زخم که ناسور نیست)

صبح ازل ریخت چوباران عشق شد دوجهان غرقهٔ طوفان عشق

بارقهٔ عشق چو کردد بلند کوه سراسیمه جهد چون سپند

غم زدل سوخته خواهد رواج شعله خورد عشق سمندر مزاج

بحر محبت چوزند موج خون کیست کزین ورطه کشد سر برون

آنکه برون کرد سری برنکرد آنکه درون رفت قدم برنکرد

سینه چوازعشق شود باغ باغ آتش ازین شعله شود داغ داغ)

قاآنی

قاآنی

الا ای نیوشندهٔ هوشیار یکی نغز کفت آرمت کوش دار

بکیتی بسی رفت کفت وشنید که تا آفرینش جهان شد پدید

باندازهٔ وهم خود هرکسی سخنهای بیهوده راند بسی

چو مرد ازخرد ره نداند برون خرد را شمارد همی رهنمون

کرش از خرد راه بیرون بدی　　شنا سائیش لختی افزون بدی
نه بینی مکر کودك شیر خوار　　که بادام وجوزش تهی در کنار
ابا پوست بکذاردش دردهان　　نداند که مغزش بود درمیان
همی خاید آن جوز و بادام را　　بنا کام رنجه کند کام را
ولیکن پس از یکد وسال دکر　　که لختی شـود دانشش بیشتر
چو بادام وجوزش تهی در کنار　　شود مغزرا زان میان خواستار
بیندازد آن پوست را از برون　　که تا مغز پیدا شـود ازدرون
توآن طفلی و وهم توکام تو　　زمین وزمان جوز و بادام تو
نه بینی دران بودنیهای نغز　　همی پوست خائی ابرجای مغز
مکرفیض عشقت شود رهنمون　　که تامغز از پوست آری برون
کس این مغزرا بازدارد پوست　　کهباخویش دشمن شود بهردوست
کسی پا کذارد درین دایره　　کش ازعشق درجان فتد نایره
کسی را ازاین پرده داند درست　　کهبی پرده جان برفشاند نخست
تنی کردد آکه زسر خدای　　که ازجان ودل سرنماید فدای
نبند بشـد از تیغ و تیر وکمان　　نپرهیزد اززخم کرز وسـنان
ننالد کر از زخم تیر درشت　　شود تنش برکونهٔ خار پشت
نترسد کرش تیر وخنجر زنند　　نترسـد کرش پتك برسر زنند
وکر خیمه سـوزندش وبارکاه　　نکردد زسوز درون دادخواه
پسررا اکر کشته بیند به پیش　　غم دل نهان دارد ازجان خویش
واکر خسته بیند برادر به تیغ　　به بندد زبان ازفسوس ودریغ
وکر دختران بسته بیند به بند　　ویا خواهران راسر اندر کمند
نکوید بجز شـکر پروردکار　　نموید بران بستکان زار زار
ولی اینهم ازجر بی اجر نیست　　کهزخمی کهجانان زند زجر نیست
مکر دیده باشی بعشـق مجاز　　که معشوق باعاشق ایدر بناز
برویش زند لطمه برپشت مشت　　دلش نرم سـازد بزخم درشت
بخندد همی عاشق از زخم یار　　کزین زخم زخمی قوی تر بیار
پس ایدون زآیین عشق مجاز　　بهعشق حقیقی توان جست راز
که مشتاق یزدان بلاجو بود　　خوشست از بلاچون بلازو بود
بلا هست تخم و ولاهست بر　　باندازهٔ تخم خیزد ثمر
هر آنکس که افزون بلاکش بود　　فزونتر دلش در بلا خوش بود)
محمدشه آن شاه درویش دوست　　کهشاهی اکرهست درویش اوست
چونور ازل پای تاسر صفا　　نمو داری ازهستیٔ مصطفا
نهان کوهر فقر در تاج او　　دل مرد درویش معراج او

قاآنی

بروز وغا پیل کوشنده | بکاه سخا نیل جوشنده
دل رادش اندر تن پرشکوه | چودریای عمان درا لبرز کوه
بدست اندرش خنجر تابدار | چوسیلی که آرد بدز یا کذار
سنانش چوروز قیامت دراز | دل دوزخ از کرمیش درکداز
بزین سمند اندرش کرز در | دماوند کوهی بالبرز در
پرندش زپشت سمندش عیان | چو ازتیغ کهسار سیلی دمان
ثنا تیره ابراست وشه آفتاب | برو ابرازچهر خورشید تاب
ملك چون خوداززوروشن تراست | چه محتاج مدح سخن کستراست)
جوانا مکذر از پیران بدین ناز | که هم پیران جوان بودند زاغاز
بترس از روزکار ناتوانی | مزن لاف ازجوانی ناتوانی
زپیران در جوانی عبرتی کیر | که کیرندازتوعبرت چون شوی پیر
به پیران درجوانی رام شورام | یکی زاغاز بنکر سوی انجام
جوان بودیم ماهم روز کاری | برخ هریك چوخرم نو بهاری
جوانا سعی کن تادرجوانی | به پیری زنده دل خودرا رسانی)
مابراحباب نقد جان بخشیم | جنس معنی برایکان بخشیم
هرکسی کان متاع نپذیرد | نقد ارداده بازپس کیرد)
بغیر ازمال کس را نیست کامی | ولی هرکس بر اونهاده نامی
نیاز وهدیه خوانندش فقیران | خراج ومال کویندش اسیران
بصدنامش اکرخوانندا کرپست | چونیکوبنکری غیر ازیکی نیست)
هیچ دیدستی که برجای خراب | بیش از معموره تابد آفتاب
پس بهر جائی که ویران تربود | چشمهٔ خورشید تابان تربود
در بیابان چون در و دیوارنیست | لاجرم دزوی بجز انوارنیست
کلبهٔ درویش چون باشدخراب | پربود از نور ماه وآفتاب
چون بود آباد کاخ مهتران | آفتاب وماه کم تابد در آن)
هرآنکس کنج عزلت برکزیند | نه رنج کس دهد نه رنج بیند
نمی افتد ازان سیمرغ در دام | که درکنج قناعت جسته آرام
خموشی نیز کنجی هست مستور | کهدارد اهل دل را ازخطر دور
نبودی مرغ را کر حسن کفتار | نکشتی درقفس هرکز کرفتار)

قاسم الانوار

قضاشخصیست پنج انکشت دارد | چوخواهد ازکسی کامی برآرد
دوبرچشمش نهدآنکه دوبرکوش | یکی برلب نهد کو باکه خاموش

از معنوی

شیخ ابراهیم کلشنی

باه بسم الله الرحمن الرحیم | کشت چون مفتاح ازوحی علیم

کاشفی

کوچو بسم الله مفتاح ازلدن
تا کشاید کنج معنی از کلام
باء بسم الله زفتاح نخست
زان به بی شد ابتداء معنوی
هان زاسم ذات بیچون کرد کار
بشنو از نی چون زدم ساز آورد
ساز نی از سوز عشق آرد نوا
نی نوا آرد بدم از سوز ساز
نی زعشق آرد بدم از همدمی
ساز نی از ذوق عشق است و کران
عشق و نی همدم صفت دم میکشند
دردمی دم این بود از نی شکفت
طاقشان ازجفت کوزاندم دمی
نی نوای عاشقان ازدم دهد
ساز نی از ذوق او سوزان دمست
زان چو مستان می شوند از خمر ذوق
نی زدم ساز آورد ازدم نوا
ساز وسوز عشق نی را دمبدم
نی نفس را همدمست ازراز عشق
نی زشوق عشق آرد شان بسوز
نی زساز عشق سوزان دم بود
نی زعشق آرد نفس را بهر ساز
بی نفس کی بشنود کس ساز نی
کر نسازد عشق نی را نغمه ساز
نی زعشق آرد نوا عشاق را
نی بساز آرد خبر از سر عشق
نی زدمساز آورد سوزش پدید
نی بساز آرد زدمسازش بیان
نی نفس را ازدم نایی بساز
نی نوای عشق آرد از نفس
ناله وافغان نی ازدم بود
نی زدمساز است نالان در نوا
نالهٔ نی ازبر دمساز یست

کوکلید آمد زفتاح سخن
فتح سازد روزن دار السلام
شد کلید کنج معنی هر که جست
که بوحی الله کنند زو پی روی
شد نخست ازمعنوی آغاز کار)
ساز سوزان ازچه دمساز آورد
کز نوا ذوقی دهد عشاق را
کز دمی همدم ورا سازست راز
ساز ذوق آمیز از بیچون دمی
عاشقان شداز سماعش لب کزان
یکدکر را دمده وهمدم کشند
که زیکدم دونفس سازند جفت
کوچو همدم دونمود ازیك دمی
دردمی که عشق اورادم دهد
که طرب درسوز سازش مدغمست
نعره وافغان کنند ازفرط شوق
بهر مشتاقان خود ازدم نوا
ازعدم موجودشان سازد بدم
همچو نی کودمده ودمساز عشق
کز مذاق وی شود آتش فروز
ساز وسوز ازوی بر همدم بود
کز نفس بشنو بیانم جانکداز
ساز سوزان دم زراز آواز نی
کی زنی بشنود کس چون سازراز
تاطلب افزون کند مشتاق را
کز نفس سازاست مارا برعشق
بی دم ازنی سازسوزان که شنید
دردمی کزدم شود چون ترجمان
بهر سوزش آورد نالان براز
زان بنالد اوزدم همچون جرس
کزدم نایی بدم همدم بود
نی زدم کی باشد ازباد هوا
کین دمی باهمدم انبازیست

کاشفی

من بنم جزدم بدانید ای امم — زان ندانم نی شده نی را زدم

ترجمان نسبت نیم این دم زدم — چون نیم جزدم شده کو با عدم

نیست ازمن ناله چون من نی شدم — نی به نی همدم شود زان نی شدم

ذوق بخشد ازنوا عشاق را — ساز سوزش ازدمش مشتاق را

لذت شیرین زجان بدهد دمی — ذوق شوق وساز سوزش همدمی

نی ازین دم بشنواند دمبدم — ساز سوزان از نوایش برامم

عشق ذوقم خواست شیرین ازشکر — کرد پرور کفت مجزی من شکر

بی دم اوکی نفس آید زمن — تاشوم زان نغمه ساز انجمن

من کیم بی عشق تاساز آورم — چون نیم بی همدمی ساز آورم

عشق چون سازندکی خواهد زمن — نغمه سازم میکند اندر زمن

عشق ازین رو کردنامم نی که دید — کشتنم بی وی زخون ناپدید

عشق مارا چون عدم انکاشت هست — زان وجودم ازمیان برداشت هست

عشق ازانم سر بسر کرده تهی — تا کنند پر نغمه ام ازآکهی

ناله ام ذوق است بشنو ازنوا — چونکه دمساز مرا زان شدنوا

ساز سوز من بدان ای اهل راز — نیست ازمن بلکه هست ازنغمه ساز

دمبدم افغان من زان دم بود — کز نفس دمساز من همدم بود

از دم دمساز راز آور شدم — نالش اندر سوز وساز آور شدم

کی شود اندر نوا عشاق ساز — برنکرده عشق مارا نغمه ساز

چونکه خواهد عشق نی سازی کند — زان چونی زن کردما ازدم تند

لب نهد کرد لبم از همدمی — کز دمش نالان کند مارا دمی

بی دم اوکی نفس آید زمن — تا شوم نالان میان انجمن

بی دم اوحی کیم تادم زنم — شی ازان دم میشوم بی وی نیم

من نیم بی دم زدم شی میشوم — مرده ام بی دم زدم حی میشوم

زندکی ازدم بود بی دم زمن — کووجودی جز عدم اندر زمن

از نیستان عشق بهردم مرا — کشت خواهان تاکند همدم مرا

از نیستان عشق مارازان برید — کوز دمسازی ففانم را شنید

عشق بهر سازشم چون دم دهد — هرکه سازم بشنود سوز کبد

سوز عشق ازسوز ساز من شنو — آنکهان زاشنید نش بیهوش شو

هوش بیهوشی کزیده کوش کن — سوز سازی ازدم من بی سخن

سرعشق وعاشق ساز منست — واندران سرانکه دمساز منست

سوزعشقست این دم اندرسازشم — اول آخر ساز را آوزشم

ظاهر و باطن نفس مارا زعشق — برسد که فاش سازم را زعشق

عشق را شیدا صفت آغاز نیست — بی نظیر استاو ورا انباز نیست

کاشی

غیر او کو نا بود اورا نظیر / بسکه ازغیرت نشد شرکت پذیر
غیررا ازغیرت اوندهد وجود / کز عدم روآورد سوی شهود
هردم ازشانش به بیندروی خویش / وجه خودراکرده بهرش همچو کیش
نو بنو بیچون صفت ازهمدمی / وجه خود بیند زمن بیچون دمی
غیر وجه خود نه بیند آن غیور / آن وشانی کو بود بیچون ظهور
کل یوم هو فی شأن زین نظر / قول حقست این شنو ازدادگر
چون توانا قادراست وکرد کار / کی به بیند غیر شانش استوار
بسکه قدرت دارد آن قادر ودود / درشهادت بیند اوغیب ازوجود
کی بیك شی او دو باره می کند / تامکرر بیند آن وجه احد
کوچورب ازوجه خودمرآت ساز / کز محبت شان خود بیند بساز
نی زدمسازش ازین قدرت بیان / طالبانرا ازدم آرد ترجمان
تاشوند آگه زسر همدمش / قدرتش ازهمدمش چونکه دمش
حکمت دمساز خود ازجود بود / نی بخواهد کو بد آن کزدم شنود
دمبدم نالان زدم بهروی است / کین نفس درمن زنفخ آن حی است
کای گروه طالبان این بشنوید / مرده سان خودرا بزنده دم دهید
کزدمش زنده بسازد همچومن / مرشما را زنده ساز انجمن
نی بساز این راز را آرد بدم / که نیم بی دم شنو ای اهل دم
دم شناس ودم کزین چون من دمی / تاشوی دم را چومن تو همدمی
هر که شد بااهل دم همدم دم اوست / سردم را همدم وهم محرم اوست
دم وجودم میدهد بیدم نیم / چون عدم بی اوازان دردم نیم
دل تهی کن همچومن شودم شناس / کوچومن ازدم یکی همدم شناس
تانسازد کس چومن دلراتهی / کی زصاحب دم بیابد آگهی
سازمن ازسوزدم زین آگهیست / بسکه زان هردم سراسر دل تهیست
نی زدم زین آگهی سازآوراست / کز نوا عشاق را راز آوراست
کوچونی سر پاتهی دل تهی اهل راز / تاشود آگه ازان سوز وساز
روچونی شوسر بسر تودل تهی / کرز دمسازش بخواهی آگهی
هر که شدچون تهی دل نغمه ساز / اوست آگاه ازدم دمساز راز
ناله ام بهر دیست ازسر علن / بوکه یابم ساز را همراز من
نالهٔ نی بهر همسازاست راز / ازدم نائی زساز جانگداز
چون نیاید نی ازان نغمه سرا / ناله وافغان برآرد ازنوا
نی بناله ازبر دمسازیست / کزدم نائی بهم انبازیست
نی بناله همدمش جوینده است / کز نوا عشاق را پوینده است
نی زبهر همدمست وناله ساز / کوچونی باشد تهی دل اهل راز

نی چو خود خواهد زدم زنده نفس — تا شود همدم بپاینده نفس
هر که زاندم حی نشد شی کی بود — زنده و پاینده چون حی کی بود
شی بجویم کوز حی زنده شده — از بقا باقی و پاینده شده
هر که زان حی دم چو من سازنده نیست — سوزشش از ساز خوش آینده نیست
هر که زان دم ساز ما را بشنود — چون فلك کرد سرش بهرم تند
آنکه شد دانا وجود از زنده دم — سر نهد چون خور بپایش دمبدم
کو یکی خواهنده اورا در جهان — تا کند زنده زدم چون من روان
دمبدم زان میکشم ازدم دمی — بو که یابم زنده دم زان همدمی
هر نفس خواهم ازان زنده روان — همدمی را زان زدم آرم فغان
نی چو خواهان نفس شد زآکهی — سر بسر بهر نفس شد زان تهی
نی همی کوید دمی سازش بسوز — شو چو من نالان دم ازکفتن بدوز
از حیات طیبه زنده است نی — کو چو او پاینده دم از شیء حی
دمبدم رو دم طلب از نفخ حی — که ازان دم هست سوز سازنی
چو زدمسازاست سازنی پدید — بی دم ازنی ساز سوزان که شنید
نی که ازدم درنوا ساز آورد — سر همدم ازنوا راز آورد
نی همین کوید که عشاق ازنوا — ساز من راز است نز باد هوا
بی دم دمساز بود آور نیم — چون عدم کشته وجود آورنیم
دم وجودم ازعدم ساز آورد — کز نوا عشاق را راز آورد
ازدم دمساز من سرت شنو — همدمم کشته بدم کز دل کرو
هر که زین سر آکه است او حی بود — زین شهادت غیب ونادر شی بود
سازوسوزنی ازین است ای کزین — کز شهادت غیب را چون من کزین
سر من از نالشم هر که شناخت — زین شهادت کی بسوی غیب تاخت
دمبدم فریاد من در انجمن — بهر غیب است ازنفس پیود من
چون نداند عشق را جز عشق چیست — سوزوسازم را زدم داننده نیست
نی صفت ازسوز وساز آور کلام — چون بیان معنوی درهر مقام
کس نداند سر آن بیچون زبان — کز نفس نی را بسازد ترجمان
چون نکنجد بسکه بیچونست وی — خود شکفت این است ازاحوال نی
حیرت اهل النهی زین است وبس — که نتاند درکش ادراکی ز کس
عقل کی عاجز زا دراك و پست — پیش آن شی جزء وکل چون لاشی است
درك او زادراك لااحصی ثنا — آمد از سرور کزین انبیا
انبیا واولیا عاجز صفات — کشته اندر کنه آن بی کیف ذات
چونکه بی کیف است آن بیچون وجود — پس چه کوید کیف ازواهل شهود
مرعدم را کس نکفت ازدیده ور — کو کشاید در وجود از خود بصر

کلشنی

عشق نی رازین نظرنی کرد نام
که عدم دیدش وجود ازوی تمام

حیرت اهل الهی این دانش است
کزوجود کس عدم سان بینش است

بوالعجب آن بینش بیرنکی است
دانشش مرعاقلانرا دنکی است

کاندرو دانشوران نادان صفت
مانده ازحیرت زخود بی معرفت

هرکه در رنك است او بیرنك را
کی تواند دید آن بیرنك را

رنك بیرنکی کزیده ساده شو
آنکهان بیرنك راآماده شو

کرچه کردد سادکی هم رنك او
ساده کفتن بهر تعبیراست از و

هرچه زان بیرنك سازی همچو رنك
کردد ازوی رنك بیرنکی چورنك

نی بیان رنك بیرنکی کند
چونکه نائی کردنی زان دم تند

چون نیم من زار وافغانم ازوست
کین وجودم ازعدم دلخواه اوست

ای نوا بخشنده هر بی نوا
ده نوای فقرم از وجه غنا

ازکرم ده ای کریم دادکر
چون وجودم ازعدم دادی دکر

صد نوا دادی عدم را ازوجود
صدچه باشد ازشمارو عد فزود

جزءوکل را ازعدم دادن وجود
حکمت است ازقدرت توای ودود

آفرینش می عدم راقدرتست
بود آن نابود عین حکمتست

ای توانا کردکار مستعان
غیرجودت چیست اندردوجهان

جزءوکل این کائنات ازجود تو
ظاهر وباطن شده موجود تو

یك نفس بی قدرتت کس کی کشد
چون ازان قدرت شده حکمت جسد

زندکی کون وبود کائنات
یك دم ازنفخ تو ای محی الموات

روز وشب از امر تو کردان شدند
بی قرار آسا چو سرکردان شدند

در کمال قدرتت ای مستعان
معرفت عجز آمد ازدانشوران

دانش کنهت محال وممتنع
ار نبودی کی بشد مما منع

ای شده بیچون صفات ازفکرها
نیست در ذاتت تفکر زان روا

هرچه کویند از کمال وصف تو
هست ازان برتر کمال وصف تو

ای منزه از همه وزنور نور
هم منزه هم مشبه ازتو دور

ای مقدس ذاتت از فکر همه
هم ز فهم ادراك کس ذکر همه

از جلال کبریای عزتت
حیرت اندر والهان قدرتت

ای کریم وای رحیم ومستعان
درد تو خواهم من ازدرمان جان

دردتو درمان جان شد چون مرا
خواهشم درداست اندر دوسرا

درد خواهم درد درمانم بجان
کرتو ندهی درد درمانم بجان

کز محبت دردتو درمان ماست
شوق وذوق اودرون جان ماست

درد تو ازجمله درمانها به است
لذتش درجانم ازجانها به است

جان جانم درد بی درمان تست
من چه دارم هرچه دارم آن تست

کاشی

یکنفس کر ذوق شوق تو کشم
به زصد شیرین روان آید چشم

زان نفس ده بخشم ای وهاب هو
کز نفخت فیه قدسی دم بد او

تا که جزء وکل ازان نفخه حیات
زندکی پیدا شود در کائنات

زنده سازد چون دم قدرت دمم
مرده دلهارا که باشد در امم

می‌شود زان زنده دم مرده دلان
خواهشم زانست ازتو مستعان

رحمت عام تو ای دیان فرد
بخشش خاصان بسازم زاهل درد)

چون فؤادم نار دل کستر شود
نار ونور اندر بهم پرورش‌ود

سر نور وناز از عین فؤاد
بدنم ودانم زوی چبود مراد

بهر این بینش شنو وحی خدا
ما کذب عین الفؤاد مارأی

هر کرا از چشم دل بینش بود
وز یقین بی‌شك ورا دانش بود

خاصه چشمی که بود عین فؤاد
ای خنك آن دیده کز وی بر کشاد

کز تجلی چون کلیم الله او
بیند از نور الهی نار هو

سر آن نار الهی را ز نور
کس بداند کوشود دك همچو طور

ای کریم وای رحیم وای غفور
خواهشم آکاهی زان نار ونور

روشنی ساز روشنی ای کردکار
چون کلیمت ده هزاران نور نار

زان ضیای روشن ازضد آفتاب
شمع جان خواهم زنورت نار تاب

کی شود که چون شجر یارب مرا
از تجلی سازیم روشن ضیا

روشنی را روشنی زان نور نور
میدهد روشن ضیا ازضوء هور

چونکه موسی اقتباس نار کرد
از تجلی نار ونور اظهار کرد

روشنی را زان ضیا دادی چونور
تاکه روشن شد روان ازضوء هور

کاشی هم خواهد ای حی ودود
ازضیا روشن روان آن نور بود

یك نظر زان روشنی خواهم دهی
کز ضیا تابم نماید چون مهی

تا جهان کهنه را نو تابشی
چون ضیا آرم بسر از مهوشی

از کلشن راز

شیخ محمود شبستری

بنام آنکه جان را فکرت آموخت
چراغ دل بنور جان بر افروخت

زفضلش هردو عالم کشت روشن
زفیضش خاك آدم کشت کلشن

توانائی که در یك طرفة العین
زکاف ونون پدید آورد کونین

چو قاف قدرتش دم برقلم زد
هزاران نقش برلوح عدم زد

ازان دم کشت پیدا هردو عالم
وزآن دم شد هویدا جان آدم

درآدم شد پدید این عقل وتمیز
که تا دانست زان اصل همه چیز

چو خودرا دید یك شخص معین
تصور کرد تاخود کیستم من

زجزوی سوی کلی یك سفر کرد
وزانجا باز برعالم کذر کرد

جهان را دید امر اعتباری
چو واحد کشته در اعداد ساری

جهان امر وخلق از یکنفس شد
که هم آندم که آمد باز پس شد

ولی اینجایکه آمد شدن نیست
شدن چون بنکری جز آمدن نیست

باصل خویش راجع کشت اشیا
همه یك چیز شد پنهان و پیدا

تعالی الله قدیمی کو بیك دم
کند آغاز وانجام دو عالم

همه ازوهم تست این صورت غیر
که نقطه دایره است ازسرعت سیر

یکی خطست از اول تا باخر
برو خلق جهان کشته مسافر

در این ره انبیا چون ساربانند
دلیل ورهنمای کاروانند

و ز ایشان سید ما کشت سالار
هم او اول هم اواخر دراین کار

احد درمیم احمد کشت ظاهر
در این دور اول آمد عین آخر

بروختم آمده پایان این راه
در این منزل شده ادعوا الی الله

مقام دلکشایش جمع جمعست
جمال جانفزایش شمع جمعست

شداودر پیش وجانها جمله در پی
کرفته جمله دلها دامن وی

در این ره اولیاباز ازپس و پیش
نشانی میدهند ازمنزل خویش

بحد خویش چون کشتندواقف
سخن کفتند ازمعروف وعارف

یکی در بحروحدت کفت اناالحق
یکی ازقرب و بعد سیر زورق

یکی را علم ظاهر بود حاصل
نشانی داد ازخشکی ساحل

یکی کوهر برآورد وحزف شد
یکی بکذاشت آن نزد صدف شد

یکی درجزء وکل کفت این سخن باز
یکی کرد از قدیم ومحدث آغاز

یکی اززلف وخال وخط بیان کرد
شراب وشمع وشاهد راعیان کرد

سخنها چون بوفق منزل افتاد
در افهام خلایق مشکل افتاد

کسی کواندرین معنی است حیران
ضروری میشود دانستن آن)

کذشته هفت وده ازهفتصد سال
زهجرت ناکهان درماه شوال

رسولی باهزاران لطف واحسان
رسید ازخدمت اهل خراسان

بزرکی کاندر آنجا بود مشهور
باقسام هنر چون چشمهٔ نور

نوشته نامهٔ درباب معنی
فرستاده بر ارباب معنی

در آنجا مشکلی چند ازعبارت
زمشکلهای اصحاب اشارت

بنظم آورده و پرسیده یك یك
جهان معنی اندر لفظ اندك

رسول آن نامه را برخواند ناکاه
فتاد اقوال آن حالی درافواه

درآن مجلس عزیزان جمله حاضر
بدین درویش هر یك کشته ناظر

یکی کو بود مردکار دیده
زماصد بار این معنی شنیده

مرا کفتا جوابی کوی دردم
کز آنجا نفع کیرند اهل عالم

بدو کفتم چه حاجت کاین مسائل
نوشتم بارها اندر رسائل

یکی کفتا ولی بر وفق مسئول ‌ ‌ ‌ زتو منظوم میداریم مأمول
پس از الحاح ایشان کردم آغاز ‌ ‌ ‌ جواب نامه در الفاظ ایجاز
بیك لحظه میان جمع بسیار ‌ ‌ ‌ بکفتم این سخن بی فکر وتکرار
کنون ازلطف واحسانی که دارند ‌ ‌ ‌ زما این خورد کیها درکذارند
همه دانند کاین کس درهمه عمر ‌ ‌ ‌ نکرده هیچ قصد کفتن شعر
برآن طبعم اکرچه بود قادر ‌ ‌ ‌ ولی کفتن نبود الا بنادر
زنثر ارچه کتب بسیار میساخت ‌ ‌ ‌ بنظم مثنوی هرکز نپرداخت
عروض وقافیه معنی نسنجد ‌ ‌ ‌ بهر ظرفی در او معنی نکنجد
معانی هرکز اندر حرف ناید ‌ ‌ ‌ که بحر قلزم اندر ظرف ناید
چوما ازحرف خود در تنکنائیم ‌ ‌ ‌ چرا چیزی دکر بروی فزائیم
نه فخراست این سخن از باب شکراست ‌ ‌ ‌ بنزد اهل دین تمهیدعذ راست
مرا ازشاعری خود عار ناید ‌ ‌ ‌ که درصد قرن چون عطار ناید
اکرچه زین نمط صدعالم اسرار ‌ ‌ ‌ بود یك شمه از دکان عطار
چه عطاری که عطارجهان است ‌ ‌ ‌ سخنهای وی اندر مغز جانست
ولی این برسبیل اتفاقست ‌ ‌ ‌ نه چون دیو از فرشته استراقست
علی الجمله جواب نامه دردم ‌ ‌ ‌ نوشتم یك بیك نه بیش ونه کم
رسول آن نامه را بستد باعزاز ‌ ‌ ‌ وزآن راهی که آمد باز شد باز
دکرباره عزیزی کار فرمای ‌ ‌ ‌ مرا کفتا بر اوچیزی بیفزای
هرآن معنی که کفتی درمیان آر ‌ ‌ ‌ زعین علم باعلم عیان آر
نمیدیدم در اوقات آن مجالی ‌ ‌ ‌ که پردازم بدو از ذوق حالی
که وصف او بکفتکو محال است ‌ ‌ ‌ که صاحب حال داند کاین چه حالست
ولی بر وفق قول قائل دین ‌ ‌ ‌ نکردم رد سئوال سائل دین
پی آن تاشود روشنتر اسرار ‌ ‌ ‌ درآمد طوطی نطقم بکفتار
بعون وفضل وتوفیق خداوند ‌ ‌ ‌ بکفتم جمله را درساعتی چند
دل ازحضرت چونام نامه درخواست ‌ ‌ ‌ جواب آمد بدل کاین کلشن ماست
چوحضرت کرد نام نامه کلشن ‌ ‌ ‌ شود زوچشم دلها جمله روشن)

﴿ نخست ازفکر خویشم درتحیر ‌ ‌ ‌ چه چیزاست آنکه کویندش تفکر ﴾

مرا کفتی بکو چبود تفکر ‌ ‌ ‌ کزین معنی بماندم در تحیر
تفکر رفتن از باطل سوی حق ‌ ‌ ‌ بجزو اندر بدیدن کل مطلق
حکیمان کاندرین کردند تصنیف ‌ ‌ ‌ چنین کفتند در هنکام تعریف
که چون حاصل شود دردل تصور ‌ ‌ ‌ نخستین نام وی باشد تذکر
وزو چون بکذری هنکام فکرت ‌ ‌ ‌ بود نام وی اندر عرف عبرت

شبستری

تصور کان بود بهر تدبر
بنزد اهل عقل آمد تفکر

ز ترتیب تصورهای معلوم
شود تصدیق نامفهوم مفهوم

ولی ترتیب مذکور از چه وچون
بود محتاج استعمال قانون

مقدم چون پدر تالی چو مادر
نتیجه هست فرزند ای برادر

دکر باره در اوچون نیست تأیید
هر آینه که باشد محض تقلید

ره دور ودراز است این رها کن
چوموسی یکزمان ترك عصا کن

درادر وادی ایمن زمانی
شنوانی انا الله بیکمانی

درآدر وادی ایمن که ناکاه
درختی کویدت انی انا الله

محقق را که ازوحدت شهوداست
نخستین نظره برنور وجوداست

دلی کز معرفت نور وصفادید
زهر چیزی که دید اول خدادید

بود فکر نکورا شرط تجرید
پس آنکه لمعهٔ ازبرق تأیید

هر آنکس راکه ایزد راه ننمود
زاستعمال منطق هیچ نکشود

حکیم فلسفی چون هست حیران
نمی بیند از اشیا غیر امکان

زامکان میکند اثبات واجب
ازان حیران شداندر ذات واجب

کهی ازدور دارد سیر معکوس
کهی اندر تسلسل کشته محبوس

چو عقلش کرد درهستی توغل
فرو پیچید پایش در تسلسل

ظهور جملهٔ اشیا بضداست
ولی حق را نه مانند ونه نداست

چو نبود ذات حق را ضد وهمتا
ندانم تا چکونه داند اورا

ندارد واجب از ممکن نمونه
چکونه دانیش آخر چکونه

زهی نادان که اوخورشید تابان
بنور شمع جوید در بیابان)

اکر خورشید بر یك حال بودی
شعاع او بیك منوال بودی

ندانستی کسی کاین پرتو اوست
نبودی هیچ فرق ازمغز تاپوست

چونورحق ندارد نقل وتحویل
نیابد اندرو تغییر وتبدیل

جهان جمله فروغ نورحق دان
حق اندروی زپیدائیست پنهان

تو پنداری جهان خودهست دایم
بذات خویشتن پیوسته قائم

کسی کوعقل دور اندیش دارد
بسی سرکشتکی در پیش دارد

زدور اندیشی عقل فضولی
یکی شد فلسفی دیکر حلولی

خرد رانیست تاب نور آن روی
بروا زبهر او چشم دکر جوی

دو چشم فلسفی چون بود احول
زوحدت دیدن حق شد معطل

زنابینائی آمد رای تشبیه
زیکچشمی است ادراکات تنزیه

تناسخ زان سبب شد کفر و باطل
که آن ازتنك چشمی کشت حاصل

چواکه بی نصیب از هرکمالست
کسی کورا طریق اعتزالاست

رمد دارد دوچشم اهل ظاهر
که ازظاهر نه بیند جز مظاهر

کلامی کو ندارد ذوق توحید / بتاریکی دراست از غیم تقلید
در او هرچه بکفتند از کم و بیش / نشانی داده اند از منزل خویش
منزه ذاتش از چند وچه وچون / تعالی شانه عما یقولون)

﴿ کدامین فکر ما را شرط راه است / چرا که طاعت است و که کناه است ﴾

در آلا فکر کردن شرط راه است / ولی در ذات حق محض کناه است
بود در ذات حق اندیشه باطل / محال محض دان تحصیل حاصل
چو آیات است روشن کشته از ذات / نکردد ذات او روشن ز آیات
همه عالم بنور اوست پیدا / کجا او کردد از عالم هویدا
نکنجد نور ذات اندر مظاهر / که سبحات جلالش هست قاهر
رها کن عقل را با حق همی باش / که تاب خور ندارد چشم خفاش
در آن موضع که نور حق دلیل است / چه جای کفتکوی جبرئیل است
فرشته کرچه دارد قرب درکاه / نکنجد در مقام لی مع الله
چو نور او ملك را پر بسوزد / خرد را جمله پا و سر بسوزد
بود نور خرد در ذات انور / بسان چشم سر در چشمهٔ خور
چو مبصر با بصر نزدیك کردد / بصر ز ادراك او تاریك کردد
سیاهی کر بدانی نور ذات است / بتاریکی درون آب حیات است
سیه جز قابض نور بصر نیست / نظر بکذار کان جای نظر نیست
چه نسبت خاك را با عالم پاك / که ادراك است عجز از درك ادراك
سیه رویی ز ممکن در دو عالم / جدا هرکز نشد والله اعلم
سواد الوجه فی الدارین درویش / سواد اعظم آمد بی کم و بیش
چه میکویم که هست این نکته باریك / شب روشن میان روز تاریك
در این مشهد که انوار تجلی است / سخن دارم ولی ناکفتن اولی است)
اکر خواهی که بینی چشمهٔ خور / ترا حاجت فتد با چشم دیکر
چو چشم سر ندارد طاقت وتاب / توان خورشید تابان دید در آب
از و چون روشنی کمتر نماید / در ادراك تو حالی میفزاید
عدم آئینهٔ هستی است مطلق / کز و پیداست عکس تابش حق
عدم چون کشت هستی را مقابل / از و عکسی شد اندر حال حاصل
شد آن وحدت ازین کثرت پدیدار / یکی را چون شمردی کشت بسیار
عدد کرچه یکی دارد بدایت / ولیکن نبودش هرکز نهایت
عدم در ذات خود چون بود صافی / از و با ظاهر آمد کنج مخفی
حدیث کنت کنزا را فرو خوان / که تا پیدا به بینی سر پنهان
عدم آئینه عالم عکس انسان / چو چشم عکس در وی شخص پنهان

شبستری

تو چشم عکسی و او نور دیده است　　بدیده دیدهٔ را دیده دیده است
چو نیکو بنگری در اصل این کار　　هم او بیننده هم دیده است و دیدار
جهان انسان شد و انسان جهانی　　ازین پاکیزه‌تر نبود بیانی
حدیث قدسی این معنی بیان کرد　　و بی یبصر و بی یسمع عیان کرد
جهان را سر بسر آیینهٔ دان　　بهر یك ذره درصد مهر تابان
اگر یك قطره را دل بر شکافی　　برون آید ازو صد بحر صافی
بهر جزوی زخاك او بنگری راست　　هزاران آدم اندروی هویداست
باعضا پشهٔ همچند پیل است　　در اسما قطرهٔ مانند نیل است
دل هر حبهٔ صد خرمن آمد　　جهانی در دل یك ارزن آمد
به پر پشهٔ دریای جانی　　درون نقطهٔ چشم آسمانی
بدان خوردی که آمد حبهٔ دل　　خداوند دو عالم راست منزل
درو در جمع گشته بر دو عالم　　گهی ابلیس گردد گاه آدم
به بین عالم بهم درهم سرشته　　ملك در دیو و شیطان در فرشته
همه باهم بهم چون دانه و بر　　زکافر مؤمن و مؤمن ز کافر
بهم جمع آمده در نقطهٔ حال　　همه دور زمان روز و مه و سال
ازل عین ابد افتاد باهم　　نزول عیسی و ایجاد آدم
زهر یك نقطه زین دور مسلسل　　هزاران شکل میگردد مشکل
زهر یك نقطه دوری گشته دایر　　هم او مرکز هم او در دور سایر
اگر یك ذره را برگیری از جای　　خلل یابد همه عالم سراپای
همه سرگشته و یکجزو از ایشان　　برون ننهاده پای از حد امکان
تعین هر یکیرا کرده محبوس　　بجزویت ز کلی گشته مأیوس
تو گویی دائما در سیر و حبسند　　که پیوسته میان خلع و لبسند
همه در جنبش و دایم در آرام　　نه آغاز یکی پیدا نه انجام
همه از ذات خود پیوسته آگاه　　وز آنجا راه برده تا بدرگاه
بزیر پردهٔ هر ذره پنهان　　جمال جانفزای روی جانان)
تو از عالم همین لفظی شنیدی　　بیا برگو که از عالم چه دیدی
چه دانستی ز صورت یا ز معنی　　چه باشد آخرت چونست دنیی
بگو سیمرغ و کوه قاف چبود　　بهشت و دوزخ و اعراف چبود
کدامست آن جهان کو نیست پیدا　　که یك روزش بود یکسال اینجا
همین نبود جهان آخر که دیدی　　نه مالا تبصرون آخر شنیدی
بیا بنما که جابلقا کدام است　　جهان و شهر جابلسا چه نام است
مشارق با مغارب هم بیندیش　　چو این عالم ندارد جز یکی بیش
بیان مثلهن از ابن عباس　　شنو پس خویشتن را نیك بشناس

تو در خوابی واین دیدن خیالست
هر آنچه دیده ازوی مثال است

بصبح حشر چون کردی تو بیدار
بدانی کاین همه وهمست و پندار

چو برخیزد خیال ازچشم احول
زمین وآسمان کردد مبدل

چو خورشید عیان بنمایدت چهر
نماند نور خورشید و مه ومهر

فتد یکتاب ازو برسنك خاره
شود چون پشم رنکین پاره پاره

بدان اکنون که کردن میتوانی
چو نتوانی چه سود آنکه که دانی

چه میکویم حدیث عالم دل
ترا ای سر نشیب وپای در کل

جهان زان تو وتو مانده عاجز
زتو محروم ترکس دیده هرکز

چو محبوسان بیك منزل نشسته
بدست خویش پای خویش بسته

نشستی چون زنان درکوی ادبار
نمیکردی زجهل خویشتن عار

دلیران جهان آغشته درخون
توسر پوشیده ننهی پای بیرون

چه کردی فهم ازین دیر العجایز
که برخود جهل میداری تو جایز

زنان چون ناقصان عقل ودینند
چرا مردان ره ایشان کزینند

اکر مردی برون آی ونظر کن
هر آنچه آید به پیشت زوکذر کن

میاسا روز وشب اندر مراحل
مشو موقوف همراه رواحل

خلیل آسا بروحق را طلب کن
شبی را روز وروز را بشب کن

ستاره باهه وخورشید اکبر
بود حس وخیال وعقل انور

بکردان از همه ای راه رو روی
همیشه لااحب الآفلین کوی

ویا چون موسی عمران دراین راه
برو تابشنوی انی انا الله

ترا تا کوه هستی پیش باقی است
جواب لفظ ارنی لن ترانی است

حقیقت کهربا ذات تو کاه است
اکر کوه توئی نبود چه راه است

تجلی کر رسد برکوه هستی
شود چون خاك ره هستی ز پستی

کدائی کردد ازیك جذبه شاهی
بیك لحظه دهد کوهی بکاهی

برو اندرپی خواجه باسری
تفرج کن همه آیات کبری

برون آی از سرای امهانی
بکو مطلق حدیث من رآنی

کذاری کن زکنج کاف کونین
نشین برقاف قرب قاب قوسین

دهد حق مرترا آنچه که خواهی
نمایندت همه اشیا کماهی)

بمزد آنکه جانش درتجلی است
همه عالم کتاب حق تعالی است

عرض اعراب وجوهر چون حروفست
مراتب همچو آیات وقوفست

ازو هر عالمی چون سوره خاص
یکی زو فاتحه وآن دیکر اخلاص

نخستین آیتش عقل کل آمد
که در وی همچو باء بسمل آمد

دوم نفس کل آمد آیت نور
که چون مصباح شد درغایت نور

سوم آیت ازآن شد عرش رحمان
چهارم آیة الکرسی همی خوان

پس ازوی جرمهای آسمانیست
که دروی سورهٔ سبع المثانی است
نظر کن باز در جرم عناصر
که هریك آیتی هستند باهر
پس ازعنصر بودجرم سه مولود
که نتوان کردن این آیات معدود
بآخر گشت نازل نفس انسان
که برناس آمد آخر ختم قرآن)
مشو محبوس ارکان وطبایع
برون آی ونظر کن در صنایع
تفکر کن تو در خلق سموات
که تاممدوح حق کردی درآیات
به بین یکره که تاخودعرش اعظم
چگونه شد محیط هردو عالم
چرا کردند نامش عرش رحمن
چه نسبت دارد او باقلب انسان
چرا درجنبشند این هر دو مادام
که یك لحظه نمیگیرند آرام
مگر دل مرکز عرش بسیط است
که این چون نقطه وآن دور محیط است
برآید در شبانروزی کم و بیش
سراپای توعرش ایمرد درویش
ازو در جنبش اجسام مدور
چرا گشتند یکره نیك بنگر
زمشرق تا بمغرب همچو دولاب
همیگردند دایم بخور وخواب
بهر روز وشبی این چرخ اعظم
کنند دور تمامی گرد عالم
وز اوافلاك دیگرهم بدین سان
بچرخ اندر همی باشند گردان
ولی برعکس دور چرخ اطلس
همیگردند این هشت مقوس
معدل کرسی ذات البروج است
که اورانه تفاوت نه فروجست
حمل با ثور وباجوزا و خرچنك
بوبر همچو شیر وخوشه آونك
دگر میزان وعقرب پس کمان است
زجدی ودلو وحوت انچنانست
ثوابت یکهزار و بیست وچارند
که برکرسی مقام خویش دارند
بهفتم چرخ کیوان پاسبانست
ششم برجیس را جای ومکانست
بود پنجم فلك مریخ را جای
بچارم آفتاب عالم آرای
سیم زهره دوم جای عطارد
قمر برچرخ دنیا گشت دارد
زحل راجدی ودلو ومشتری باز
بقوس وحوت کرد انجام وآغاز
حمل باعقرب آمد جای بهرام
اسد خورشید را شد جای آرام
چوزهره ثور ومیزان ساخت گوشه
عطارد رفت در جوزا وخوشه
قمرخرچنك را همجنس خوددید
ذنب چون راس شد یکعقده بگزید
قمررا بیست وهشت آمد منازل
شود با آفتاب آنکه مقابل
پس ازوی همچوعرجون قدیم است
زنقدیر عزیزی کوعلیم است
کلام حق همه ناطق براین است
که باطل دیدن ازضعف یقین است
اگر درفکر گردی مرد کامل
هرآینه که گوئی نیست باطل
وجود پشه دارد حکمت تام
نباشد در وجود شیر بهرام
ولی چون بنگری در اصل هرکار
فلك را بینی اندر حکم جبار

منجم چون زایمان بی نصیب است
اثر گوید که از شکل غریب است

نمی بیند که این چرخ مدور
زحکم وامر حق گشته مسخر)

تو گوئی هست این افلاک دوار
بگردش دایما چون چرخ فخار

ازو هر لحظه آن دانای داور
زآب وگل کند یکظرف دیگر

هر آنچه در زمان ودر مکان است
زیک استاده از یک کاردانست

کواکب گر همه اهل کمالند
چرا هر لحظه در نقص و وبالند

چرا گه در حضیض وگه در اوجند
گهی تنها فتاده گاه زوجند

همه درجای سیر ولون واشکال
چه میگردند آخر مختلف حال

دل چرخ ازچه شد آخر پر آتش
زشوق کیست او اندر کشاکش

همه انجم بر او گردون پیاده
گهی بالا وگه شیب اوفتاده

عناصر باد وآب وآتش وخاک
گرفته جای خود درشیب افلاک

ملازم هر یکی درمرکز خویش
که ننهد پای یکذره پس و پیش

چهار اضداد در طبع مراکز
بهم جمع آمده کس دیده هرگز

مخالف هر یکی در ذات وصورت
شده یکچیز ازحکم ضرورت

موالید ثلثه گشته زایشان
جماد آنکه نبات آنگاه حیوان

هیولا را نهاده در میانه
زصورت گشته فارغ صوفیانه

همه از حکم وامر وداد داور
بپا استاده وگشته مسخر

جماد ازقهر برخاک اوفتاده
نبات ازمهر برپا ایستاده

فروغ جانور ازصدق واخلاص
پی ابقاء جنس ونوع اجناس

همه برحکم داور داده اقرار
مراورا روزوشب گشته طلبکار)

باصل خویش یکره نیک بنگر
که مادر را پدر شد باز مادر

جهان راسربسر درخویش می بین
هر آنچه آخر آید پیش می بین

در آخر گشت پیدا نفس آدم
طفیل ذات اوشد هردو عالم

نه آخر علت غائی در آخر
همیگردد بذات خویش ظاهر

ظلومی وجهولی ضد نورند
ولیکن مظهر عین ظهورند

چو پشت آینه باشد مکدر
نماید روی شخص ازروی دیگر

شعاع آفتاب ازچارم افلاک
نگردد منعکس جز برسر خاک

تو بودی عکس معبود ملائک
ازآن گشتی تومسجود ملائک

بود ازهر تنی پیش تو جانی
وزو دربسته بانو ریسمانی

ازآن گشتند امرت را مسخر
که جان هر یکی درتست مضمر

تومغز عالمی زان درمیانی
بدان خود را که توجان جهانی

ترا ربع شمالی گشت مسکن
که دل درجانب چپ باشد ازتن

جهان عقل وجان سرمایهٔ تست
زمین وآسمان پیرایهٔ تست

شبستری

ببین آن نیستی کان عین هستی است   بلندیرا نگر کو ذات پستی است
طبیعی قوهٔ تو ده هزار است   ارادی برتر از حصر وشمار است
وزان هر یك شده موقوف آلات   ز اعضا وجوارح وز رطوبات
حکیمان اندرین گشتند حیران   فرو ماندند در تشریح انسان
نبرده هیچکس ره سوی این کار   بعجز خویش هر یك داده اقرار
ز حق باهر یکی حظی وقسمی است   معاد ومبداء هر یك زاسمی است
ازان اسمند موجودات قایم   بدان اسمند در تسبیح دایم
بمبداء هر یکی زان مصدری شد   بوقت باز گشتن چون دری شد
ازان در کاول آمد هم بدرشد   اگرچه در معاش او در بدر شد
ازن دانستهٔ تو جمله اسما   که هستی صورت عکس مسمی
ظهور قدرت وعلم وارادت   بتست ای بندهٔ صاحب سعادت
سمیعی و بصیری حی وگویا   بقا داری نه از خود لیك ازانجا
زهی اول که عین آخر آمد   زهی باطن که عین ظاهر آمد
تو ازخود روز وشب اندر گمانی   همان بهتر که خود را می ندانی
چو انجام تفکر شد تحیر   بدینجا ختم شد بحث تفکر)

﴿ که باشم من مرا ازمن خبر کن   چه معنی دارد اندر خود سفر کن ﴾

ذکر کردی سئوال ازمن که من چیست   مرا ازمن خبر کن تا که من کیست
چو هست مطلق آمد در اشارت   بلفظ من کنند ازوی عبارت
حقیقت کز تعین شد معین   تو او را در عبارت گفتهٔ من
من وتو عارض ذات وجودیم   مشبکهای مشکات شهودیم
همه یك نور دان اشباح وارواح   که از آئینه پیدا که زمصباح
توگوئی لفظ من درهر عبارت   بسوی روح میباشد اشارت
چو کردی پیشوای خود خردرا   همیدانی ز جزء وخویش خودرا
بروایخواجه خودرانیك بشناس   که نبود فربهی مانند آماس
من وتو برتر از جان وتن آمد   که این هردو زاجزای من آمد
بلفظ من نه انسانست مخصوص   که تا گوئی بدان جانست مخصوص
یکی ره برتر از کون ومکان شو   جهان بگذار وخود جان جهان شو
زخط وهمی وهای هویت   دوچشمی میشود دروقت رؤیت
نماند درمیانه رهرو وراه   چو های هو شود ملحق بالله
بود هستی بهشت امکان چو دوزخ   من وتو در میان مانند برزخ
چو برخیزد ترا این پرده ازپیش   نماند نیز حکم مذهب وکیش
همه حکم شریعت ازمن وتست   که آن بر بستهٔ جان وتن تست

من وتو چون نماید در میانه — چه کعبه چه کنشت ودیر خانه
تعین نقطهٔ وهمی است برعین — چوصافی کشت وهمت غین شدعین
دوخطوه بیش نبود راه سالك — اکرچه دارد اوچندین مهالك
یك ازهای هویت درکذشتن — دوم صحرای هستی در نوشتن
دراین مشهد یکی شدجمع وافراد — چوواحدساری اندرعین اعداد
توآنجمعی که عین وحدت آمد — توآن وحدت که عین کثرت آمد
کسی این سرشناسد کوکذر کرد — زجزوی سوی کلی یك سفر کرد)

﴿ مسافر چون بود رهرو کدامست — کرا کویم کو مرد تمام است ﴾

دکر کفتی مسافر کیست در راه — کسی کوشدز اصل خویش آکاه
مسافر آن بود کو بکذرد زود — زخود صافی شود چون آتش ازدود
سلوکش سیر کشفی دان زامکان — سوی واجب بترك نون نقصان
بعکس سیر اول در منازل — رود تاکردد او انسان کامل
بدان اول که تاچون کشت موجود — که تا انسان کامل کشت مولود
در اطوار جمادی بود پیدا — پس ازروح اضافی کشت دانا
پس آنکه جنبشی کرداوزقدرت — پس ازوی شدزحق صاحب ارادت
بطفلی کرد ازواحساس عالم — درو بالفعل شد وسواس آدم
چوجزویات شددروی مرتب — بکلیات ره برد ازمرکب
غضب شداندرو پیدا وشهوت — وزایشان خواست بخل وحرص ونخوت
بفعل آمد صفتهای ذمیمه — بتر شد از دد ودیو وبهیمه
تنزل را بود این نقطه سافل — که شد بانقطهٔ وحدت مقابل
شد ازافعال کثرت بی نهایت — مقابل کشت ازآن رو با بدایت
اکر کردد مقید اندرین دام — بکمراهی بود کمتر زانعام
مکر نوری رسد از عالم جان — زفیض جذبه یا ازعکس برهان
داش باالطف حق همراز کردد — ازآن راهی که آمد باز کردد
زجذبه یا زبرهان یقینی — رهی یابد بایمان یقینی
کند رجعت ازین سجین فجار — رخ آرد سوی علیین ابرار
بتوبه متصف کردد درآندم — شود در اصطفی زاولاد آدم
زافعال نکوهیده شود پاك — چوادریس نبی آید برافلاك
چو یابد ازصفات بدنجاتی — شود چون نوح اوصاحب ثباتی
نماید قدرت جزویش درکل — خلیل آسا بود اهل توکل
ارادت بارضای حق شود ضم — رود چون موسی اندر باب اعظم
زجهل خویشتن یابد رهائی — چوعیسی نبی کردد سمائی

شبستری

دهد یکباره هستی را بتاراج
درآید از پی احمد بمعراج

رسد چون نقطهٔ آخر باول
درآنجا نه ملك گنجد نه مرسل)

نبی چون آفتاب آمد ولی ماه
مقابل گردد اندر لی مع الله

نبوت درکمال خویش صافی است
ولایت اندرو پیدا نه مخفی است

ولایت درولی پوشیده باید
ولی اندر نبی پیدا نماید

ولی از پی روی چون همدم آمد
نبی را در ولایت محرم آمد

زآن کنتم تحبون یابد اوراه
بخلوتخانهٔ یحببکم الله

دران خلوت سرا محبوب گردد
بحق یکباره گی مجذوب گردد

بود تابع ولی ازروی معنی
بود عابد ولی درکوی معنی

ولی وقتی رسد کارش باتمام
که با آغاز گردد باز انجام)

کسی مرد تمام است از تمامی
کند درخواجگی کار غلامی

پس آنگاهی که ببرید او مسافت
نهد حق برسرش تاج خلافت

بقائی یابد او بعد از فنا باز
رود انجام ره دیگر بآغاز

شریعت راشعار خویش سازد
طریقت را دثار خویش سازد

حقیقت خود مقام ذات اودان
شده جامع میان کفر وایمان

باخلاق حمیده گشته موصوف
بعلم وزهد وتقوی بوده معروف

همه با او ولی اوازهمه دور
بزیر قبهای چرخ مستور)

تبه گردد سراسر مغز بادام
گرش ازپوست بخراشی که خام

ولی چون پخته شد بی پوست نیکوست
اگر مغزش برآری برکنی پوست

شریعت پوست مغز آمد حقیقت
میان این وآن باشد طریقت

خلل در راه سالك نقص مغزاست
چومغزش پخته شد بی پوست نغزاست

چوعارف بایقین خویش پیوست
رسیده گشت مغز و پوست بشکست

وجودش اندرین عالم نپاید
برون رفت ودگر هرگز نیاید

وگر با پوست یابد تابش خور
درین نشأت کند یکدور دیگر

درختی گردد او از آب وازخاك
که شاخش بگذرد ازهفتم افلاك

همان دانه برون آید دگربار
یکی صد گشته از تقدیر جبار

چوسیر حبه برخط شجر شد
زنقطه خط زخط دوری دگر شد

چوشد در دایره سالك مکمل
رسد آن نقطهٔ آخر بأول

دگرباره شود مانند پرگار
برآن کاری که اول بود درکار

چوکرد او قطع یکباره مسافت
نهد حق برسرش تاج خلافت

تناسخ نبود این کزروی معنی
ظهورات است درعین تجلی

وقد سألوا وقالوا ما النهایة
فقیل هی الرجوع الی البدایة)

نبوت را ظهور ازآدم آمد
کمالش در وجود خاتم آمد

شبستری

ولایت بود باقی تا سفر کرد   چو نقطه در جهان دوری دگر کرد
ظهور کلی او شد بخاتم   بدو گردد تمامی دور عالم
وجود اولیا اورا چو عضوند   که او کل است وایشان همچو جزوند
چو او ازخواجه یابد نسبت تام   ازو باظاهر آید رحمت عام
شود او مقتدای هرد عالم   خلیفه گردد از اولاد آدم)
چو نور آفتاب ازشب جدا شد   ترا صبح طلوع استوی شد
وگر باره زدور چرخ دوار   زوال وعصر ومغرب شد پدیدار
بود نور نبی خورشید اعظم   گه ازموسی پدید وگه زآدم
اگر تاریخ عالم را بخوانی   مراتب را یکایک باز دانی
زخور هردم ظهور سایهٔ شد   که آن معراج دین را پایهٔ شد
زمان خواجه خط استوی بود   که ازهرظل وظلمت اصطفا بود
بخط استوی برقامت راست   ندارد پیش وپس سایه چپ وراست
چو کرد او برصراط حق اقامت   بامر فاستقم میداشت قامت
نبودش سایه کودارد سیاهی   زهی نور خدا ظل الهی
وراقبله میان غرب وشرقست   ازآنرو درمیان نور غرقست
بدست اوچو شد شیطان مسلمان   بزیر پای اوشد سایه پنهان
مراتب جمله زیر پایهٔ اوست   وجود خاکیان ازسایهٔ اوست
زنورش شد ولایت سایه گستر   مغارب بامشارق شد برابر
زهر سایه که اول گشت حاصل   در آخر شد یکی دیگر مقابل
کنون هر عالمی باشد زامت   رسولیرا مقابل در نبوت
نبی چون درنبوت بود اکمل   بود ازهر ولی ناچار افضل
ولایت شد بخاتم جمله ظاهر   باول نقطه هم ختم آمد آخر
ازو عالم شود پرامن وایمان   جماد وجانور یابند ازوجان
نماند درجهان یکنفس کافر   شود عدل حقیقی جمله ظاهر
بود از سر وحدت واقف حق   در او پیدا نماید وجه مطلق)

﴿ که شد برسر وحدت واقف آخر   شناسای چه باشد عارف آخر ﴾

کسی برسر وحدت گشت واقف   که او واقف نشد اندر مواقف
دل عارف شناسای وجوداست   وجود مطلق اورا درشهوداست
بجز هست حقیقی هست نشناخت   ویا هستی که هستی پاك در باخت
وجود تو همه خاراست وخاشاك   برون انداز ازخود جمله را پاك
برو تو خانهٔ دل را فروروب   مهیا کن مقام وجای محبوب
چو تو بیرون شوی او اندر آید   بتو بی تو جمال خود نماید

کسی کو از نوافل گشت محبوب
بلای نفی کرد او خانه جاروب

درون جان محبوب او مکان یافت
ز بی یسمع و بی یبصر نشان یافت

زهستی تا بود باقی بر او شین
نیابد علم عارف صورت عین

موانع تا نگردانی زخود دور
درون خانهٔ دل نایدت نور

موانع اندرین عالم چهار است
طهارت کردن ازوی هم چهار است

نخستین پاکی از احداث وانجاس
دوم ازمعصیت وزشر وسواس

سیم پاکی زاخلاق ذمیمه است
که باوی آدمی همچون بهیمه است

چهارم پاکی سراست ازغیر
که انجا منتهی میگرددش سیر

هر آنکو کرد حاصل این طهارات
شود بی شك سزاوار مناجات

تو تاخود را بکلی در نبازی
نمازت کی شود هرگز نمازی

چو ذاتت پاك گردد ازهمه شین
نمازت گردد آنکه قرة العین

نماند در میانه هیچ تمییز
شود معروف وعارف جمله یکچیز)

﴿ اگر معروف وعارف ذات پاکست — چه سودا برسر این مشت خاکست ﴾

مکن در نعمت حق ناسپاسی
که توحق را بنورحق شناسی

جز او معروف وعارف نیست دریاب
ولیکن خاك میابد زخور تاب

عجب نبود که ذره دارد امید
هوای تاب مهر ونور خورشید

بیاد آور مقام حال فطرت
کز انجا باز دانی اصل فکرت

الست بربکم ایزد چرا گفت
که بود او کاندر آنساعت بلی گفت

در آن روزی که گلها می سرشتند
بدل در حصه ایمان می نوشتند

اگر آن نامه را یکره بخوانی
هر آن چندی که خواهی باز دانی

تو بستی عهد عقد بندگی دوش
ولی کردی بنادانی فراموش

کلام حق بدان گشته است منزل
که تا یادت دهد آن عهد اول

اگر تو دیدهٔ حق را بآغاز
در اینجا هم توانی دیدنش باز

صفاتش را ببین امروز اینجا
که تا ذاتش توانی دید فردا

وگرنه رنج خود ضایع مگردان
برو بنیوش لا تهدی زقرآن

ندارد باورت اکمه زالوان
اگر صد سال گوئی نقل وبرهان

سپید وزرد وسرخ وسبز وکاهی
بنزد وی نباشد جز سیاهی

نگر تا کور مادر زاد بد حال
کجا بینا شود از کحل کحال

خرد از دیدن احوال عقبی
بود چون کور مادر زاد دنیی

ورای عقل طوری دارد انسان
که بشناسد بدان اسرار پنهان

بسان آتش اندر سنگ وآهن
نهاد است ایزد اندر جان ودر تن

ازان مجموع پیدا گردد این راز
چو بشنیدی برو با خود بپرداز

چو برهم اوفتاد این سنك وآهن / ز نورش هردو عالم کشت روشن

توئی تو نسخهٔ نور الهی / بجو از خویش هرچیزی که خواهی

کدامین نقطه را نطق است انا الحق / چه کوئی هرزه بود آن رمز مطلق

انا الحق کشف اسرار است مطلق / جز از حق کیست تا کوید انا الحق

همه ذرات عالم همچو منصور / تو خواهی مست کیر و خواه مخمور

در این تسبیح وتهلیلند دایم / بدین معنی همی باشند دایم

اکر خواهی که کردد بر تو آسان / وان من شئ را یکره فرو خوان

چو کردی خویشتن را پنبه کاری / تو هم حلاج وار این دم برآری

برآور پنبهٔ پندارت از کوش / ندای واحد القهار بنیوش

ندا می آید از حق بر دوامت / چرا کشتی تو موقوف قیامت

در آدر وادی ایمن که ناکاه / درختی کویدت انی انا الله

هر آنکس را که اندر دل شکی نیست / یقین داند که هستی جز یکی نیست

انانیت بود حق را سزاوار / که هو غیب است وغایب وهم و پندار

جناب حضرت حق را دوئی نیست / در آنحضرت من وما وتوئی نیست

من وماوتو واو هست یکچیز / که در وحدت نباشد هیچ تمییز

هر آنکو خالی از خود چون خلا شد / انا الحق اندر وصوت وصدا شد

شود باوجه باقی غیر هالك / یکی کردد سلوك وسیر وسالك

تعین بود کز هستی جدا شد / نه حق بنده ونه بنده خدا شد

حلول واتحاد از غیر خیزد / ولی وحدت همه از سیر خیزد

حلول واتحاد اینجا محالست / که در وحدت دوئی عین ضلال است

وجود خلق در کثرت نمود است / نه هرجا مینماید عین بود است)

بنه آئینهٔ اندر برابر / در او بنکر ببین آنشخص دیکر

یکی ره باز بین تاچیست آن عکس / نه این است ونه آن پس کیست آن عکس

چو من هستم بذات خود معین / ندانم تاچه باشد سایهٔ من

عدم باهستی آخر چون شود ضم / نباشد نور وظلمت هردو باهم

چو ماضی نیست مستقبل مه وسال / چه باشد غیر ازین یک نقطهٔ حال

یکی نقطه است وهمی کشته ساری / تو آن را نام کرده نهر جاری

جز از من اندرین صحرا دکر کیست / بکو با من که تا صوت وصدا چیست

عرض فانی است جوهر زو مرکب / بکو کی بود یا خود کو مرکب

ز طول وعرض واز عمق است اجسام / وجودش چون پدید آید ز اعدام

ازین جنس است اصل جمله عالم / چو دانستی بیار ایمان وفالزم

جز از حق نیست دیکر هستی الحق / هو الحق کوی و خواهی کو انا الحق

نمود وهمی از هستی جدا کن   نهٔ بیگانه خود را آشنا کن)

﴿ چرا مخلوق را گویند واصل   سلوک و سیر او چون گشت حاصل ﴾

وصال حق ز خلقیت جدائیست   ز خود بیگانه گشتن آشنائیست

چو ممکن گرد امکان بر فشاند   بجز واجب دگر چیزی نماند

وجود هر دو عالم چون خیال است   که در وقت بقا عین زوال است

نه مخلوقست آنکو گشت واصل   نگوید این سخن را مرد کامل

عدم کی راه یابد اندرین باب   چه نسبت خاک را با رب ارباب

عدم چبود که با حق واصل آید   وزو سیر و سلوکی حاصل آید)

اگر جانت بود زین معنی آگاه   بگوئی در زمان استغفر الله

تو معدوم و عدم پیوسته ساکن   بواجب کی رسد معدوم ممکن

ندارد هیچ جوهر بی عرض عین   عرض چبود ولا یبقی زمانین

حکیمی کاندرین فن کرد تصنیف   بطول و عرض و عمقش کرد تعریف

هیولی چیست جز معدوم مطلق   که میگردد بدان صورت محقق

چو صورت بی هیولی در قدم نیست   هیولی نیز بی او جز عدم نیست

شده اجسام عالم زین دو معدوم   که جز معدوم از ایشان نیست معلوم

ببین تو هستیت را بی کم و بیش   نه معدوم و نه موجود است در خویش

نظر کن در حقیقت سوی امکان   که بی او هستی آمد عین نقصان

وجود اندر کمال خویش ساریست   تعینها امور اعتباریست

امور اعتباری نیست موجود   عدد بسیار و یک چیز است معدود

جهان را نیست هستی جز مجازی   سراسر کار او لهو است و بازی)

بخاری مرتفع گردد ز دریا   بامر حق فرو بارد بصحرا

شعاع آفتاب از چرخ چارم   فرود آید شود ترکیب باهم

کند گرمی دگره عزم بالا   در آویزد بدو آن آب دریا

چو با ایشان شود آب و هوا ضم   برون آید نبات سبز و خرم

غذای جانور گردد ز تبدیل   خورد انسان و یابد باز تحلیل

شود یک نقطه و گردد در اطوار   وزو انسان شود پیدا و گر بار

چو نور نفس گویا بر تن آید   یکی جسم لطیف روشن آید

شود طفل و جوان و کهل و هم پیر   بداند عقل و رای و علم و تدبیر

رسد آنکه اجل از عالم پاک   رود پاکی بپاکی خاک با خاک

همه اجزای عالم چون نباتند   که یک قطره ز دریای حیاتند

زمان چون بگذرد بروی شود باز   همه انجام ایشان همچو آغاز

رود هر یک از ایشان سوی مرکز   که نگذارد طبیعت خوی مرکز

چو دریا بست وحدت لیک پرخون
کزو خیزد هزاران موج مجنون

نگر تا قطرهٔ باران ز دریا
چگونه یافت چندین شکل واسما

بخار وابر و باران ونم وگل
نبات وجانور انسان کامل

همه یکقطره بود آخر ز اول
کزو شد این همه اشیا ممثل

جهان ازعقل ونفس وچرخ واجرام
چوآن یکقطره دان زآغاز وانجام

اجل چون دررسد ازچرخ وانجم
شود هستی همه درنیستی گم

چوموجی برزند گردد جهان طمس
یقین گردد که ان لم تغن بالامس

خیال ازپیش برخیزد بیکبار
نماند غیر حق در دار دیار

ترا قربی شود ان لحظه حاصل
شوی تو بی توئی بادوست واصل

وصال اینجا یکه رفع خیالست
چوغیر ازپیش برخیزد وصالست

مگو ممکن زحد خویش بگذشت
نه او واجب شد ونه واجب او گشت

هر آنکو درمعانی گشت فایق
نگوید کاین بود قلب حقایق

هزاران نشاه داری خواجه درپیش
برو آمد شد خود را بیندیش

زبحث جزو کل نشأت انسان
بگویم یکبیك پیدا وپنهان)

وصال ممکن وواجب بهم چیست — حدیث قرب وبعد وبیش وکم چیست

زمن بشنو حدیث بی کم وبیش
زنزدیکی تو دورافتادی ازخویش

چوهستی راظهوری درعدم شد
ازانجا قرب و بعد و بیش وکم شد

قریب آنست کورارش نوراست
بعید آن نیستی کزهست دوراست

اگر نوری زخود درتو رساند
ترا از هستی خود وارهاند

چه حاصل مر ترا زین بود ونابود
کزو گاهیت خوف وگه رجابود

نترسد زوکسی کورا شناسد
که طفل ازسایهٔ خود میهراسد

نماند خوف اگر گردی روانه
نخواهد اسب تازی تازیانه

ترا ازآتش دوزخ چه باکست
که ازهستی تن وجان تو پاکست

ازآتش زر خالص برفروزد
چوغشی نبودش دیگرچه سوزد

ترا غیر توچیزی نیست درپیش
ولیکن ازوجود خود بیندیش

اگر درخویشتن گردی گرفتار
حجاب توشود عالم بیك بار

توئی دردور هستی جزو سافل
توئی با نقطهٔ اول مقابل

تعینهای عالم برتو طاریست
ازآن گوئی چوشیطان همچو من کیست

وزآن گوئی مرا خود اختیاریست
تن من مرکب وجانم سواریست

زمام تن بدست جان نهادند
همه تکلیف برتو زان نهادند

بدانی کاین ره آتش پرستی است
همه این آفت وشومی زهستی است

کدامین اختیار ای مرد جاهل
کسی را کو بود بالذات باطل

شبستری

چو بود تست یکسر همچو نابود … نکوئی کاختیارت ازکجا بود
کسی کورا وجود از خود نباشد … بذات خویش نیك وبد نباشد
کرا دیدی تواندر جمله عالم … که یك دم شادمانی یافت بیغم
کرا شد حاصل آخر جمله امید … که ماند اندر کمانی تا بجاوید
مراتب باقی واهل مراتب … بزیر امر حق والله غالب
مؤثر حق شناس اندر همه جای … زحد خویشتن بیرون منه پای
زحال خویش بنگر اینقدر چیست … وزآنجا بازدان کاهل قدر کیست
علوم دین زاخلاق فرشتداست … نباشد در دلی کوسك سرشت است
حدیث مصطفی آخر همین است … نکو بشنو که والله این چنین است
هر آنکس را که مذهب غیر جبر است … نبی فرمود کو مانند گبر است
چنان کان گبر یزدان واهرمن گفت … مر ان نادان احمق ما ومن گفت
بما افعال را نسبت مجازیست … نسب خود در حقیقت لهو وبازیست
نبودی تو که فعلت آفریدند … ترا از بهر کاری برگزیدند
بقدرت بی سبب دانای برحق … بعلم خویش حکمی کرده مطلق
مقدر گشته پیش ازجان وازتن … برای هر یکی کاری معین
یکی هفصد هزاران ساله طاعت … بجا آورد وکردش طوق لعنت
وگر ازمعصیت نور وصفا دید … چو توبه کرد نور اصطفی دید
عجبتر آنکه این ازترك مأمور … شد از الطاف حق مرحوم ومغفور
مر آن دیگر زمنهی گشته ملعون … زهی فعل تو بیچند وچه وچون
جناب کبریائی لاابالی است … منزه ازقیاسات خیالی است
چه بود اندر ازل ایمرد نااهل … که این یك شد محمد وآن ابوجهل
کسی کو با خدا چون وچرا گفت … چو مشرك حضرتش را ناسزا گفت
ورا زیبد که پرسد ازچه وچون … نباشد اعتراض از بنده موزون
خداوندی همه در کبریائی است … نه علت لایق فعل خدا نیست
سزاوار خدائی لطف وقهر است … ولیکن بندگی درعین فقر است
کرامات آدمیرا اضطراریست … نه آن کورا نصیب اختیاریست
نبوده هیچ چیزش هرگز از خود … پس آنکه پرسدش ازنیك واز بد
نه ظلم است این که عین علم وعدل است … نه جور است این که محض لطف وفضل است
ندارد اختیار وگشته مأمور … زهی مسکین که شد مختار ومجبور
بشرعت زان سبب تکلیف کردند … که ازذات خودت تعریف کردند
چو از تکلیف حق بیرون شوی تو … بیکبار ازمیان بیرون روی تو
بکلیت رهائی یابی ازخویش … غنی گردی بحق ایمرد درویش
برو جان پدر تن در قضا ده … بتقدیرات یزدانی رضا ده

چه بحر است آنکه نطقش ساحل آمد / ز قعر او چه گوهر حاصل آمد

یکی دریاست هستی نطق ساحل / صدف حرف وجواهر دانش دل
بهر موجی هزاران در شهوار / برون ریزد زنص ونقل واخبار
هزاران موج خیزد هردم ازوی / نگردد قطرهٔ هرگز کم ازوی
وجود علم ازان دریای ژرفست / غلاف در او ازصوت وحرفست
معانی چون کند اینجا تنزل / ضرورت باشد اورا ازتمثل)
شنیدستم که اندر ماه نیسان / صدف بالارود از قعر عمان
زشیب قعر بحر آید برافراز / بروی بحر بنشیند دهن باز
بخاری مرتفع گردد زدریا / بامر حق فرو بارد درانجا
چکد اندر دهانش قطرهٔ چند / شود بسته دهان او بصد بند
رود درقعر دریا بادل پر / شود آن قطرهٔ باران یکی در
بقعر اندر رود غواص دریا / وزو آرد برون لؤلوی لالا
تن توساحل وهستی چودریاست / بخارش فیض وباران علم اسماست
خرد غواص این بحر عظیم است / که اورا صد جواهر درکلیم است
دل آمد علم را مانند یکظرف / صدف بر علم دل صوتست یاحرف
نفس گردد روان چون برق لامع / رسد زوحرفها برگوش سامع
صدف بشکن برون کن درشهوار / بیفکن پوست مغز نغز بردار
لغت بااشتقاق ونحو باصرف / همی گردد همه پیرامن حرف
هرآنکو جمله عمر خود دراین کرد / بهرزه صرف عمر نازنین کرد
زجوزش قشر سبز افتاد در دست / نیابد مغز هرکو پوست بشکست
ولی بی پوست ناپخته است هر مغز / زعلم ظاهر آمد علم دین نغز
زمن جان برا درپند بنیوش / بجان ودل برو درعلم دین کوش
که عالم در دو عالم سروری یافت / اگر کهتر بد ازوی مهتری یافت
عمل کان ازسر احوال باشد / بسی بهتر زعلم قال باشد
ولی کاری که ازآب وگل آید / نه چون علم است کوکار دل آید
میان جسم وجان بنگر چه فرقست / که این راغرب گیری آن چه شرقست
از اینجا باز دان احوال اعمال / به نسبت باعلوم قال با حال
نه علمست آنکه دارد میل دینی / که صورت دارد اما نیست معنی
نگردد جمع هرگز علم با آز / ملك خواهی سك ازخود دورانداز
که علم دین زاخلاق فرشته است / نیاشد در دلی کوسك سرشت است
حدیث مصطفی آخر همین است / نکو بشنو که بالله این چنین است
درون خانهٔ چون هست صورت / فرشته ناید اندروی ضرورت

شبستری

برو بزدای ازوی تختهٔ دل
که تا سازد ملك پیش تو منزل

ازان تحصیل کن علم وراثت
زبهر آخرت میکن حراثت

کتاب حق بخوان ازنفس وافاق
مزین شو باصل جمله اخلاق)

اصول خلق نیك آمد عدالت
پس ازوی حکمت وعفت شجاعت

حکیمی راست کرداراست وگفتار
کسی کو متصف گردد بدین چار

بحکمت باشدش جان ودل آگه
نه گربز باشد ونه نیز ابله

بعفت شهوت خود کرده مستور
شره همچون خمود ازوی شده دور

شجاع وصافی از ذل وتکبر
مبرا ذاتش از جبن وتهور

عدالت چون شعار ذات اوشد
ندارد ظلم ازان خلقش نکوشد

همه اخلاق نیکو درمیانست
که ازافراط وتفریطش کرانست

میانه چون صراط مستقیم است
زهرد وجانبش قعر جحیم است

بباریکی وتیزی مو وشمشیر
نه روی گشتن وبودن بر اودیر

عدالت چون یکی داردز اضداد
همی هفت آمد این اضداد اعداد

بزیر هرعدد سری نهفتاست
وزآن درهای دوزخ نیز هفتاست

چنانکز ظلم شد دوزخ مهیا
بهشت آمد همیشه عدل را جا

جزای عدل نور ورحمت آمد
سزای ظلم لعن وزحمت آمد

ظهور نیکوئی در اعتدال است
عدالت جسم را اقصی الکمال است

مرکب چون شود مانند یکچیز
ز اجزا دور گردد عقل وتمییز

بسیط الذات را مانند گردد
میان این وآن پیوند گردد

نه پیوندی که ازترکیب اجزاست
که روح ازوصف جسمیت مبراست

چو آب وگل شود یکباره صافی
رسد ازحق بدو روح اضافی

چو یابد تسویه اجزای ارکان
درو گیرد فروغ عالم جان

شعاع جان سوی تن وقت تعدیل
چو خورشید وزمین آید بتمثیل)

اگرچه خور بچرخ چارمین است
شعاعش نور تدبیر زمین است

طبیعتهای عنصر نزد خورنیست
کواکب جمله سرد وخشك وترنیست

عناصر جمله ازوی گرم وسرداست
سپید وسبز وسرخ وآل وزرداست

چو از تعدیل گشت ارکان موافق
ز جنبش گشت گویا نفس ناطق

نکاح معنوی افتاد در دین
جهان رانفس کلی داد کابین

ازایشان می پدید آید فصاحت
علوم ونطق واخلاق وصباحت

ملاحت ازجهان بی مثالی
در آمد همچو رند لاابالی

بشهرستان نیکوئی علم زد
همه ترتیب عالم را بهم زد

گهی بررخش حسن اوشهسوارست
گهی با تیغ نطق آبداراست

چودرشخص است گویندش ملاحت
چودرنطق است خوانندش فصاحت

(ولی)

ولی وشاه ودرویش و چیبر — همه در تحت حکم او مسخر
درون حسن روی نیکوان چیست — نه آن حسن است تنها کوئی آن کیست
جز از حق مینماید دلربائی — که شرکت نیست کس را درخدائی
بجا شهوت دل مردم ربابد — که حق که که زباطل مینماید
مؤثر حق شناس اندر همه جای — زحد خویشتن بیرون منه پای
حق اندر کسوت حق دین حق دان — حق اندر باطل آمد کار شیطان)

چه جزواست آنکه او ازکل فزونست — طریق جستن آن جزو چونست

وجود انجزو دان کز کل فزونست — که موجود است کل وین باژ کونست
بود موجود را کثرت برونی — که از وحدت ندارد جز درونی
وجود کل زکثرت کشت ظاهر — که او دروحدت جزو بست سائر
چوکل ازروی ظاهر کشت بسیار — شود ازجزو خود کمتر بمقدار
نه آخر واجب آمد جزو هستی — که هستی کرد او را زیر دستی
ندارد کل وجودی در حقیقت — که او چون عارضی شد برحقیقت
وجود کل کثیر واحد آید — کثیر از روی وحدت می نماید
عرض دان هستئی کو اجتماعی است — عرض سوی عدم بالذات ساعیست
بهر جزوی زکل کان نیست کردد — کل اندر دم ز امکان نیست کردد
جهان کل است در یکطرفة العین — عدم کردد ولایبقی زمانین
بهر لحظه جوان این کهنه پیراست — بهردم اندرو حشر و نشر است
دکر باره شود پیدا جهانی — بهر لحظه زمین و آسمانی
در او چیزی دو ساعت مینماید — در آن لحظه که میمیرد بزاید
ولیکن طامة الکبری نه این است — که این یوم عمل وآن یوم دین است
ازان تااین بسی فرقست زنهار — بنادانی مکن خود را کرفتار
نظر بکشای در تفصیل و اجمال — نکر درساعت وروز ومه وسال)
اکر خواهی که این معنی بدانی — ترا هم هست مرك وزندکانی
زهرچه درجهان ازشیب وبالاست — مثالش درتن وجان تو پیداست
جهان چون تست یکشخص معین — تو اورا کشته چون جان او تراتن
سه کونه نوع انسان را مماتست — یکی هر لحظه وآن برحسب ذاتست
دودیکر زان ممات اختیاریست — سیم مردن مراورا اضطراریست
چو مرك وزندکی باشد مقابل — سه نوع آید حیاتش درسه منزل
جهان را نیست مرك اختیاری — که آن را درهمه عالم تو داری
ولی هر لحظه میکردد مبدل — در آخر میشود مانند اول
هر آنچ آن کردد اندر حشر پیدا — زتو در نزع میکردد هویدا

تن تو چون زمین سر آسمانست　　حواست انجم و خورشید جانست
چو کوه است استخوانهائی که سختست　　نباتت موی و اعضا چون درختست
تنت در وقت مردن از ندامت　　بلرزد چون زمین روز قیامت
دماغ آشفته و جان تیره کردد　　حواست همچو انجم خیره کردد
مسامت کردد از خوی همچو دریا　　تو دروی غرقه کشته بی سر و پا
شود از جان کنش ای مرد مسکین　　ز سستی استخوانها پشم رنکین
بهم پیچیده کردد ساق باساق　　همه جفتی شود از جفت خود طاق
چو روح از تن بکلیت جدا شد　　زمینت قاع صفصف لاتری شد
بدین منوال باشد کار عالم　　که تو درخویش می بینی در آندم
بقا حق راست باقی جمله فانی است　　بیانش جمله درسبع المثانی است
چو کل من علیها فان بیان کرد　　لفی خلق جدید هم عیان کرد
شود ایجاد و اعدام دو عالم　　چو خلق و بعث نفس ابن آدم
همیشه خلق درخلق جدیداست　　اکرچه مدت عمرش مدیداست
همیشه فیض فضل حق تعالی　　بود ازشان خویش اندر تجلی
از انجانب بود ایجاد و تکمیل　　وزاین جانب بود هرلحظه تبدیل
ولیکن چون کذشت این طور دنیا　　بقای کل بود در دار عقبی
که هرچیزی که بینی بالضرورت　　دو عالم دارد ازمعنی وصورت
وصال اولین عین فراقست　　مر آن دیکر زعند الله باقست
مظاهر چون فتد بروفق ظاهر　　در اول مینماید عین آخر
بقا اسم وجود آمد ولیکن　　بجائی کان بود سایر چو ساکن
هر آنچه هست بالقوه دراین دار　　بفعل آید دران عالم بیکبار)
ز تو هر فعل کاول کشت ظاهر　　بران کردی بیازی چند قادر
بهر کاری اکرنفعست اکر ضر　　شود درنفس تو چیزی مدخر
بعادت حالیا باخوی کردد　　بمدت میوها خشبوی کردد
ازان آموخت انسان پیشه هارا　　وزان ترکیب کرد اندیشه هارا
همه افعال واقوال مدخر　　هویدا کردد اندر روز محشر
چو عریان کردی از پیراهن تن　　شود عیب وهنر یکباره روشن
تنت باشد ولیکن بی کدورت　　که بنماید در او چون آب صورت
همه پیدا شود آنجا ضمایر　　فرو خوان آیت تبلی السرایر
دکرباره بوفق عالم خاص　　شود اخلاق تو اجسام اشخاص
چنانکه از قوهٔ عنصر در اینجا　　موالید سه کانه کشت پیدا
همه اخلاق مادر عالم جان　　کهی انوار کردد کاه نیران
تعین مرتفع کردد زهستی　　نماند در نظر بالا و پستی

نماند مرکب اندر دار حیوان   بیك رنگی برآید قالب و جان
بود پا و سر و چشم تو چون دل   شود صافی ز ظلمت صورت گل
کند هم نور حق بر تو تجلی   به بینی بیجهت حق را تعالی
دو عالم را همه بر هم زنی تو   ندانم تا چه مستیها کنی تو
سقاهم ربهم خبود بیندیش   طهوری چیست صافی بودن از خویش
خوشا آندم که ما بیخویش باشیم   غنی مطلق و درویش باشیم
نه دین نه عقل نه تقوی نه ادراك   فتاده مست و حیران بر سر خاك
بهشت و حور و خلد آنجا چه سنجد   که بیگانه دران خلوت نگنجد
زهی شربت زهی لذت زهی ذوق   زهی حیرت زهی دولت زهی شوق
چو رویت دیدم و خوردم می ازوی   ندانم تا چه خواهد شد پس از وی
پی هر مستئی باشد خماری   درین اندیشه دل خون گشت باری)

﴿ قدیم و محدث از هم چون جدا شد   که این عالم شد آن دیگر خدا شد ﴾

قدیم و محدث از هم خود جدا نیست   که از هستی است باقی دائما نیست
همه آنست و این مانند عنقاست   جز از حق جمله اسم بی مسماست
نه آن این گردد و نه این شود آن   همه اشکال گردد بر تو آسان
عدم موجود گردد این محال است   وجود از روی هستی لایزال است
جهان خود جمله امر اعتباریست   چو آن یکنقطه کاندر دور ساریست
یکی گردد شمار آید بناچار   نگردد واحد از اعداد بسیار
برو یك نقطهٔ آتش بگردان   که بینی دایره از سرعت آن
حدیث ماسوی الله را رها کن   بعقل خویش این را زان جدا کن
عدم مانند هستی بود یکتا   همه کثرت ز نسبت گشت پیدا
چه شك داری در آن کین چون خیالست   که با وحدت دوئی عین ضلالست
ظهور اختلاف و کثرت شان   شده پیدا ز بوقلمون امکان
وجود هر یکی چون بود واحد   بوحدانیت حق گشت شاهد)

« چه خواهد مرد معنی زین عبارت   که دارد سوی چشم و لب اشارت »
« چه جوید از سر زلف و خط و خال   کسی کاندر مقاماتست و احوال »

هر آنچیزی که در عالم عیان است   چو عکسی ز آفتاب آنجهان است
جهان چون خط و خال و چشم و ابروست   که هر چیزی بجای خویش نیکوست
تجلی گه جمال و گه جلال است   رخ و زلف آن معانی را مثال است
صفات حق تعالی لطف و قهر است   رخ و زلف بتان را زان دو بهر است
چو محسوس آید این الفاظ مسموع   نخست از بهر محسوس است موضوع
ندارد عالم معنی نهایت   کجا بیند مر او را لفظ غایت

شبستری

هر آن معنی که شد از ذوق پیدا ‌ ‌ ‌ کجا تعبیر لفظی یابد او را
چو اهل دل کند تفسیر معنی ‌ ‌ ‌ بمانندی کند تعبیر معنی
که محسوسات ازان عالم چو سایه است ‌ ‌ ‌ که این چون طفل واو مانند دایه است
بنزد من خود الفاظ مأول ‌ ‌ ‌ بدان معنی فتاد ازوضع اول
بمحسوسات خاص از عرف عامست ‌ ‌ ‌ چه داند عام کان معنی کدامست
نظر چون درجهان عقل کردند ‌ ‌ ‌ ازآنجا لفظها را نقل کردند
تناسب را رعایت کرد عاقل ‌ ‌ ‌ چو سوی لفظ معنی گشت نازل
ولی تشبیه کلی نیست ممکن ‌ ‌ ‌ زجستجوی او میباش ساکن
برین معنی کسی را بر تو دق نیست ‌ ‌ ‌ که صاحب مذهب اینجا غیر حق نیست
ولی تا با خودی زنهار زنهار ‌ ‌ ‌ عبارات شریعت را نگهدار
کدر خصت اهل دل را در سه حالست ‌ ‌ ‌ فنا وسکر وان دیگر دلال است
هر آنکس کو شناسد این سه حالت ‌ ‌ ‌ بداند وضع الفاظ ودلالت
ترا چون نیست احوال مواجید ‌ ‌ ‌ مشو کافر بنادانی وتقلید
مجازی نیست احوال حقیقت ‌ ‌ ‌ نه هر کس یابد اسرار طریقت
گزاف ایدوست ناید زاهل تحقیق ‌ ‌ ‌ مر این را کشف باید یا نه تصدیق
بگفتم وضع والفاظ و معانی ‌ ‌ ‌ ترا سر بسته گرداری بدانی
نظر کن در معانی سوی غایت ‌ ‌ ‌ لوازم را یکایك کن رعایت
بوجهی خاص ازان تشبیه میکن ‌ ‌ ‌ زدیگر وجهها تنزیه میکن
چو شد این قاعده یکسر مقرر ‌ ‌ ‌ تمام زان مثال چند دیگر)
نگر کز چشم شاهد کیست پیدا ‌ ‌ ‌ رعایت را لوازم دار آنجا
زچشمش خواست بیماری ومستی ‌ ‌ ‌ زلعلش نیستی درتحت هستی
زچشم اوست دلها مست ومخمور ‌ ‌ ‌ زلعل اوست جانها جمله مستور
زچشمش خون مادر جوش دایم ‌ ‌ ‌ زلعلش جان ما مدهوش دایم
زچشم او همه دلها جگر خوار ‌ ‌ ‌ لب لعلش شفای جان بیمار
بچشمش گرچه عالم درنیاید ‌ ‌ ‌ لبش هر ساعتی لطفی نماید
دمی از مردمی دلها نوا زد ‌ ‌ ‌ دمی بیچاره گانرا چاره سازد
بشوخی جان دهد درآب ودر خاك ‌ ‌ ‌ بدم دادن زند آتش در افلاك
ازو هر غمزه دام ودانهٔ شد ‌ ‌ ‌ وزو هر گوشهٔ میخانهٔ شد
زغمزه میدهد هستی بغارت ‌ ‌ ‌ ببوسه میکند بازش عمارت
چو ازچشم ولبش خواهی کناری ‌ ‌ ‌ مر این گوید که نی آن گوید آری
بغمزه چشم او دل می رباید ‌ ‌ ‌ بعشوه لعل او جان میفزاید
زغمزه عالمرا کار سازد ‌ ‌ ‌ ببوسه هر زمان جان مینوازد
ازو یکغمزه وجان دادن ازما ‌ ‌ ‌ وزو یکبوسه واستادن ازما

(زلف)

زلمح بابصر شد کار عالم
چو از چشم ولبش اندیشه کردند
نباید درد و چشمش جمله هستی
وجود ما همه مستی است یا خواب
خرددارد ازین صد کونه اشکفت
حدیث زلف جانان بس درازاست
مپرس ازمن حدیث زلف پرچین
زقدش راستی کفتم سخن دوش
کژی برراستی زوکشت غالب
همه دلها ازو کشته مسلسل
معلق صدهزاران دل زهر سو
کراو زلفین مشکین برفشاند
وکر بکذاردش پیوسته ساکن
چو دام فتنه میشد چنبر او
وکر ببریده شد زلفش چه غم بود
نیابد زلف او یك لحظه آرام
چو او بر کاروان عقل ره زد
ز روی وزلف خود صد روز وشب کرد
کل آدم درآندم شد مخمر
دل ما دارد از زلفش نشانی
ازان هر لحظه کار از سر کرفتم
ازان کردد دل از زلفش مشوش
رخ اینجا مظهر حسن خدائیست
رخش خطی کشید اندر نکوئی
خط آمد سبزه زار عالم جان
ز تاریکی زلفش روزشب کن
خضروار از مقام بی نشانی
اکر روی وخطش بینی تو بی شك
ز رویش باز دانی کار عالم
کسی کوخطش ازروی نکو دید
مکر رخسار او سبع المثانی است
نهفته زیر هرموئی ازو باز
ببین برآب قلب عرش رحمن
زنفخ روح پیدا کشت آدم
جهانی می پرستی پیشه کردند
دروچون آید آخر خواب ومستی
چه نسبت خاك را بارب ارباب
که والصنع علی عینی چرا کفت)
چه شاید کفت ازو چه جای رازاست
مجنبانید زنجیر مجانین
سر زلفش مرا کفتا فرو پوش
و زاودر پیچش آمد راه طالب
همه جانها ازو کشته مقلقل
نشد یك دل برون ازحلقهٔ او
بعالم دریکی کافر نماند
نماند در جهان یکنفس مؤمن
بشوخی باز کرد از تن سر او
که کرکم شد شب اندر روز افزود
کهی بام آورد کاهی کند شام
بدست خویشتن بروی کره زد
بسی باز یچهای بوالعجب کرد
که دارد بوی آن زلف معطر
که خود ساکن نمیکردد زمانی
زجان خویشتن دل بر کرفتم
که ازرویش دلی دارد بر آتش)
مراد از خط جناب کبریائیست
که ازما نیست بیرون خوبروئی
ازان کردند نامش آب حیوان
زخطش چشمهٔ حیوان طلب کن
بخور چون خطش آب زندکانی
بدانی کثرت ازوحدت یکایك
زخطش باز خوانی سر مبهم
دل من روی او درخط اودید
که هر حرفی ازو بحرمعانیست
هزاران بحر علم از عالم راز
زخط عارض زیبای جانان)

شبستری

بر آن رخ نقطهٔ خالش بسیط است
که اصل مرکز و دور محیط است

ازو شد خط دور هردو عالم
وزو شد خط نفش قلب آدم

ازان حال دل پرخون تباه است
که عکس نقطهٔ خال سیاه است

زخالش حال دل جز خون شدن نیست
کزان منزل ره بیرون شدن نیست

بوحدت در نباشد هیچ کثرت
دو نقطه نبود اندر اصل وحدت

ندانم خال او عکس دل ماست
و یا دل عکس خال روی زیباست

اگر هست این دل ما عکس آن خال
چرا می باشد آخر مختلف حال

دل اندر روی او یا اوست در دل
مرا پوشیده کشت این راز مشکل

ز عکس خال او دل کشت پیدا
و یا عکس دل آنجا شد هویدا

کهی چون چشم مخمورش خرابست
کهی چون زلف او در اضطرابست

کهی روشن چو آن روی چو ماه است
کهی تاریک چون زلف سیاه است

کهی مسجد بود کاهی کنشت است
کهی دوزخ بود کاهی بهشت است

کهی بر تر بود از هفتم افلاک
کهی افتد بزیر تودهٔ خاک

پس از زهد و ورع کردد دکر بار
شراب و شمع و شاهد را طلبکار

شراب و شمع و شاهد را چه معنی است
خراباتی شدن آخر چه دعوی است

شراب و شمع و شاهد عین معنیست
که در هر صورتی اورا تجلی است

شراب و شمع و شاهد نور عرفان
ببین شاهد که ازکس نیست پنهان

شراب اینجا زجاجه شمع مصباح
بود شاهد فروغ نور ارواح

زشاهد بر دل موسی شرر شد
شرابش آتش و شمعش شجر شد

شراب و شمع جام و نور اسری است
ولی شاهد همان آیات کبری است

شراب و شمع و شاهد جمله حاضر
مشو غافل زشاهد بازی آخر

شراب بیخودی درکش زمانی
مکر از دست خود یابی امانی

بخور می تا ز خویشت وارهاند
وجود قطره در دریا رساند

شرابی خور که جامش روی یار است
پیاله چشم مست باده خوار است

شرابی را طلب بی ساغر و جام
شراب باده خوار ساقی آشام

شرابی خور ز وجه جام باقی
سقاهم ربهم او راست ساقی

طهور آن می بود کز لوث هستی
ترا پاکی دهد در وقت مستی

بخور می وارهان خود را ز سردی
که بد مستی بهست از نیک مردی

کسی کو افتد از درکاه حق دور
حجاب ظلمت اورا بهتر از نور

که آدم را ز ظلمت صد مدد شد
زنور ابلیس ملعون ابد شد

اکر آیینهٔ دل را زدوده است
چو خود را بنکرد در وی چه سود است

زرویش پرتوی چون بر می افتاد
بسی شکل حبابی بروی افتاد

شبستری

جهان وجان در وشکل حبابست   حبابش اولیائی را قبابست
شده زوعقل کل حیران مدهوش   نهاده نفس کل‌را حلقه درکوش
همه عالم چو یکخمخانهٔ اوست   دل هرذرهٔ پیمانهٔ اوست
خرد مست وملایك مست وجان مست   هوامست وزمین مست آسمان مست
فلك سرکشته ازوی درتکاپوی   هوا دردل با میـد یکی بوی
ملایك خورده صاف ازکوزهٔ پاك   بجرعه ریخته دردی برین خاك
عناصر کشته زان یکجرعه سرخوش   فتاده که درآب وکه درآتش
زبوی جرعهٔ کافتاده برخاك   برآمد آدمی تاشد برافلاك
زعکس اوتن پژمرده جان یافت   زتابش جان افسرده روان یافت
جهان خلق ازو سرکشته دایم   زخان ومان خود برکشته دایم
یکی ازبوی دردش عاقل آمد   یکی ازرنك صافش ناقل آمد
یکی ازنیم جرعه کشته صادق   یکی ازیك صراحی کشته عاشق
یکی دیکر فروبرده بیك بار   می ومیخانه وساقی وخمار
کشیده جمله ومانده دهن باز   زهی دریادل ورند سرافراز
درآشامیده هستی را بیکبار   فراغت یافته زاقرار وانکار
شده فارغ ززهد خشك وطامات   کرفته دامن پیر خرابات
خراباتی شدن ازخود رهائی است   خودی کفراست اکرخود پارسائیست
نشانی داده اندت ازخرابات   که التوحید اسقاط الاضافات
خرابات ازجهان بیمثالی است   مقام عاشقان لاابالیست
خرابات آشیان مرغ جانست   خرابات آستان لامکان است
خراباتی خراب اندر خرابست   که درصحرای اوعالم سرابست
خراباتست بیحد ونهایت   نه آغازش کسی دیده نه غایت
اکر صد سال دروی میشتابی   نه کس را ونه خودرا بازیابی
کروهی اندروبی پاوبی سر   همه نه مؤمن ونه نیز کافر
شراب بیخودی درسر کرفته   بترك جمله خیر وشر کرفته
شرابی خورده هریك بی‌اب وکام   فراغت یافته ازننك وازنام
حدیث ماجرا وشطح وطامات   خیال خلوت ونور کرامات
ببوی دردئی ازدست داده   زذوق نیستی مست اوفتاده
عصا ورکوه وتسبیح ومسواك   کرو کرده بدردی جمله را پاك
میان آب وکل افتان وخیزان   بجای اشك خون ازدیده ریزان
دمی ازسرخوشی درعالم ناز   شده چون شاطران کردن افراز
کهی ازروسیاهی روبدیوار   کهی ازسرخ روئی برسردار
کهی اندر سماع شوق جانان   شده بی پاوسرچون چرخ کردان

شبستری

بهر نغمه که از مطرب شنیده / بدو وجدی ازان عالم رسیده
سماع جان نه آخر صوت وحرفست / که در هر پردهٔ سری شگرفست
زسر بیرون کشیده دلق ده توی / مجرد کشته از هر رنك وهر بوی
فرو شسته بدان صاف مروق / همه رنك سیاه وسبز وازرق
یکی پیمانه خورده ازمی صاف / شده زان صوفیان صاف اوصاف
بجان خاك مزابل پاك رفته / زهرچه دیده از صدیك نکفته
کرفته دامن رندان خمار / زشیخی ومریدی کشته بیزار
چه شیخی ومریدی این چه قیداست / چه جای زهد وتقوی این چه شیداست
اکر روی تو باشد درکه ومه / بت وزنار وترسائی ترابه)

﴿ بت وزنار وترسائی در این کوی / همه کفراست اکرنه چیست برکوی ﴾

بت اینجا مظهر عشقست ووحدت / بود زنار بستن عقد خدمت
چو کفر ودین بود قایم بهستی / شود توحید عین بت پرستی
چو اشیا هست هستی را مظاهر / ازان جمله یکی بت باشد آخر
نکو اندیشه کن ایمرد عاقل / که بت ازروی هستی نیست باطل
بدان کایزد تعالی خالق اوست / زنیکو هرچه صادر کشت نیکوست
وجود انجا که باشد محض خیراست / اکر شری بود دروی زغیر است
مسلمان کر بدانستی که بت چیست / یقین کردی که دین در بت پرستی است
وکر مشرك زبت آکاه کشتی / کجا در دین خود کمراه کشتی
ندید او ازبت الا خلق ظاهر / بدان علت شد اندر شرع کافر
تو هم کر زونه بینی حق پنهان / بشرع اندر نخوانندت مسلمان
زاسلام مجازی کشته بیزار / اکر کفر حقیقی شد پدیدار
درون هرتنی جانیست پنهان / بزیر کفر ایمانیست پنهان
همیشه کفر در تسبیح حقست / وان من شیءٔ کفت اینجاچه دقست
چه میکویم که دور افتادم ازراه / فذرهم بعد ما جائت قل الله
هم اوکفت وهم اوکرد وهم او بود / نکو کفت ونکو کرد ونکو بود
بدین خوبی رخ بت را که آراست / که کشتی بت پرست ارحق نمیخواست
یکی کوی ویکی بین ویکی دان / بدین ختم آمد اصل وفرع ایمان
نه من میکویم این بشنوز قرآن / تفاوت نیست اندر خلق رحمان)
نظر کردم بدیدم اصل هرکار / نشان خدمت آمد عقد زنار
نباشد اهل دانش را معول / زهر چیزی مکر بر وضع اول
میان در بند چون مردان مهدی / درآور زمرهٔ اوفوا بعهدی
برخش علم وچوکان هدایت / زمیدان دررباکوی سعادت

ترا از بهر کاری آفریدند　　اگرچه خلق بسیار آفریدند

پدر چون علم ومادر هست اعمال　　بسان قرة العین است احوال

نباشد بی پدر انسان شکی نیست　　مسیح اندر جهان بیش از یکی نیست

رها کن ترهات وشطح وطامات　　خیال خلوت ونور کرامات

کرامات تو اندر حق پرستی است　　جز آن کبر وریا وعجب وهستی است

دران هرچیز کان نز باب فقر است　　همه اسباب استدراج ومکر است

که ز ابلیس لعین بی شهادت　　شود صادر هزاران خرق عادت

که از دیوارت آید گاه از بام　　گهی در دل نشیند گه در اندام

بسی داند ز تو احوال پنهان　　در آرد در تو کفر وفسق وعصیان

شد ابلیست امام ودر پی تو　　بدو لیکن بدینها کی رسی تو

کرامات تو گر در خود نمائی است　　تو فرعونی واین دعوی خدائی است

کسی کو راست با حق آشنائی　　نیاید هرگز از وی خود نمائی

همه روی تو در خلق است زنهار　　مکن خودرا بدین علت گرفتار

چو با عامه نشینی مسخ گردی　　چه جای مسخ یکره نسخ گردی

مبادا هیچ با عامت سروکار　　که از فطرت شوی ناگه نگونسار

تلف کردی بهرزه نازنین عمر　　نگوئی وجه کار است این چنین عمر

بجمعیت لقب کردند تشویش　　خری را پیشوا کرده زهی ریش

فتاده سروری اکنون بجهال　　ازین گشتند مردم مختلف حال

نگر دجال اعور تا چگونه　　فرستاده است در عالم نمونه

نمونه باز بین ای مرد حساس　　خر او را که نامش هست جساس

خرانرا بین همه در تنگ آن خر　　شده از جهل پیش آهنگ آن خر

چو خواجه قصهٔ آخر زمان کرد　　بچندین جای ازین معنی بیان کرد

نگر آخر که کور وکر شبان شد　　علوم دین همه برآسمان شد

نماند اندر میانه رفق وآزرم　　نمیدارد کسی از جاهلی شرم

همه احوال عالم باژگونه است　　اگر تو عاقلی بنگر که چونست

کسی کز باب لعن وطرد ومقت است　　پدر نیکو بد اکنون شیخ وقت است

خضر میکشت آن فرزند طالح　　که او را بد پدر با جد صالح

کنون با شیخ خود کردی تو ای خر　　خری را کز خری هست از تو کمتر

چو او لا یعرف الهر من البر　　چگونه پاک گرداند ترا سر

وگر دارد نشان باب خود پور　　چگویم چون بود نور علی نور

پسر کو نیک رای ونیکبخت است　　چو میوه زبدهٔ سر درخت است

ولیکن شیخ دین کی گردد آنکو　　نداند نیک از بد ز نیکو

مریدی علم دین آموختن بود　　چراغ جان زدن افروختن بود

کسی ازمرده علم آموخت هرگز — ز خاکستر چراغ افروخت هرگز
مرا در دل همی آید کزاین کار — به بندم درمیان خویش زنار
نه زان معنی که من شهرت ندارم — کدارم لیك ازوی هست عارم
شریکم چون خسیس آمد دراین کار — خمول ازشهرتم اولی به بسیار
دگر باره رسید الهامم ازحق — که برحکمت مگیر ازابلهی دق
اگر کناس نبود در ممالك — همه خلق اوفتند اندر مهالك
بود جنسیت آخر علت ضم — چنین آمد جهان والله اعلم
ولیك ازصحبت نااهل بگریز — عبادت خواهی ازعادت نه پرهیز
نگردد جمع باعادت عبادت — عبادت میکنی بگذر زعادت)
زترسائی غرض تجرید دیدم — خلاص ازربقهٔ تقلید دیدم
جناب قدس وحدت دیرجانست — که سیمرغ بقارا آشیان است
زروح الله پیداگشت این کار — که ازروح القدس آمد پدیدار
هم ازالله درپیش توجانیست — که ازروح القدس دروی نشانیست
اگر یابی خلاص ازنفس ناسوت — درآئی درجناب قدس لاهوت
هرآنکس کومجرد چون ملك شد — چوروح الله برچارم فلك شد)
بود محبوس طفل شیرخواره — بنزد مادر اندر گاهواره
چوگشت او بالغ ومرد سفر شد — اگر مرد است همراه پدر شد
عناصر مرترا چون ام سفلی است — تو فرزند وپدر آبای علویست
ازآن گفته است عیسی گاه اسرا — که آهنك پدر دارم ببالا
توهم جان پدر سوی پدرشو — بدر رفتند همراهان بدرشو
اگر خواهی که گردی مرغ پرواز — جهان جیفه پیش کرکس انداز
بدونان ده مراین دنیای غدار — که جزسك را نشاید داد مردار
نسب چبود مناسب را طلب کن — بحق روآور وترك نسب کن
به بحر نیستی هرکو فروشد — فلا انساب نقد وقت اوشد
هرآن نسبت که پیداشد زشهوت — ندارد حاصلی جز کبر ونخوت
اگر شهوت نبودی درمیانه — نسبها جمله میگشتی فسانه
چو شهوت درمیانه کارگرشد — یکی مادرشد آن دیگر پدرشد
نمیگویم که مادر یا پدر کیست — که با ایشان بعزت بایدت زیست
نهاده ناقصی را نام خواهر — حسودی را لقب کرده برادر
عدوی خویش را فرزند خوانی — زخود بیگانه خویشاوند خوانی
مرا باری بگو تاخال وعم کیست — وزایشان حاصلی جزدرد وغم چیست
رفیقانی که بانو درطریقند — پی هزل ای برادر هم رفیقند
بگوی جد اگر یك دم نشینی — چگویم من ازایشان تاچه بینی

شبستری

همه افسانه وافسون و بنداست   بجان خواجه کاینها ریشخند است
بمردی وارهان خودرا چو مردان   ولیکن حق کس ضایع مگردان
زشرع ار یکدقیقه ماند مهمل   شوی در هر دو کون ازدین معطل
حقوق شرع را زنهار مگذار   ولیکن خویشتن را هم نگهدار
زر و زن نیست الا مایهٔ غم   بجا بگذار چون عیسی مریم
حقیقی شو زهر قید و مذاهب   درا در دیر دین مانند راهب
ترا تا در نظر اغیار غیر است   اگر در مسجدی آن عین دیر است
چو برخیزد ز پیشت کسوت غیر   شود بهر تو مسجد صورت دیر
نمیدانم بهر حالی که هستی   خلاف از نفس بیرون کن که رستی
بت وزنار وترسائی وناقوس   اشارت شد همه بترك ناموس
اگر خواهی که گردی بندهٔ خاص   مهیا شو برای صدق واخلاص
برو خود را ز راه خویش برگیر   بهر یك لحظه ایمانی ز سر گیر
بباطن نفس ماچون هست کافر   مشو ایمن بدین اسلام ظاهر
زنو هر لحظه ایمان تازه گردان   مسلمان شو مسلمان شو مسلمان
بسی ایمان بود کز کفر زاید   نه کفراست آنکه او ایمان فزاید
ریا وسمعه و ناموس بگذار   بیفکن خرقه و بربند زنار
چو پیر ماشو اندر کفر فردی   اگر مردی بده دل را بمردی
مجرد شو زهر اقرار وانکار   بترسا زاده ده دل را بیکبار)
بت ترسا بچه نوریست باهر   که ازروی بتان دارد مظاهر
کند اوجمله دلهارا وثاقی   گهی گردد مغنی گاه ساقی
زهی مطرب که ازیکنغمهٔ خوش   زند در خرمن صد زاهد آتش
زهی ساقی که اوازیك پیاله   کند بیخود دوصد هفتاد ساله
رود در خانقه مست شبانه   کند افسون صوفی را فسانه
رود درمدرسه چون مست مستور   فقیه ازوی شده بیچاره مخمور
وگر درمسجد آید در سحرگاه   نبگذارد دراو یك مرد آگاه
زعشقش زاهدان بیچاره گشته   زخان ومان خود آواره گشته
یکی مؤمن دگررا کافر اوکرد   همه عالم پراز شور وشر اوکرد
خرابات ازلبش معمور گشته   مساجد از رخش پرنور گشته
همه کار من ازوی شد میسر   بدو دیدم خلاص ازنفس کافر
دلم ازدانش خود صد حجب داشت   زعجب ونخوت وتلبیس وپنداشت
درآمد ازدرم آن بت سحرگاه   مرا ازخواب غفلت کرد آگاه
زرویش خلوت جان گشت روشن   بدو دیدم که تا خود کیستم من
چو کردم در رخ خویش نگاهی   برآمد ازمیان جانم آهی

شبستری

مرا گفتا که ای شیاد سالوس
ببین تا علم وزهد وکبرو پنداشت
نظر کردن برویم نیم ساعت
علی الجمله رخ آن عالم آرای
سیه شد روی جانم از خجالت
چودید آن ماه کزروی چوخورشید
یکی پیمانه پرکرد و بمن داد
کنون گفت ازمی بیرنك و بی بوی
چو آشامیدم آن پیمانه را پاك
کنون نه نیستم درخود نه هستم
کهی چون چشم اودارم سری خوش
کهی ازخوی خود درگلخنم من
از آن گلشن گرفتم شمهٔ باز
دراو ازراز دل گلها شکفته است
زبان سوسن او جمله گویاست
تأمل کن بچشم دل یکایك
بسی منقول ومعقول حقایق
بچشم منکری منکر در او خوار
نشان ناشناسی ناسپاسی است
غرض زین جمله آن کز ما کند یاد
بنام خویش کردم ختم پایان

بسر شد عمرت اندر نام وناموس
ترا ای نارسیده از چه وداشت
همی ارزد هزاران ساله طاعت
مرا بامن نمود آندم سراپای
ز فوت عمر وایام بطالت
ببریدم من ازجان خود امید
که از آب وی آتش برمن افتاد
نقوش تختهٔ هستی فروشوی
درافتادم زمستی برسر خاك
نه هشیارم نه مخمورم نه مستم
کهی چون زلف او باشم مشوش
کهی از روی اودر گلشنم من)
نهادم نام او راگلشن راز
که تا اکنون کسی دیگر نگفته است
عیون نرکس اوجمله بیناست
که تا برخیزد از پیش تواین شك
مصفا کرده در علم دقایق
که گلها گردد اندر چشم توخار
شناسائی حق درحق شناسی است
عزیزی گو یدم رحمت بر او باد
الهی عاقبت محمود گردان

ازلیلی ومجنون

مکتبی

ای برا حدیثت زآغاز
ای برتر ازانکه دیده جوید
نی ازکنه منت زبان بود
ازسوزش ما چونیست سودی
خاکم توسرشتهٔ وشاید
پهلوی قبیله بود کوهی
برقلهٔ آن فلك حصاری
بر پشت وی آسمان نمودی
آن کوه که بود بحر نامش
بر پشتهٔ کوه چون رسیدی

خلق ازل وابد هم آواز
یانطق زبان بریده گوید
نی باشدت ازعذاب من سود
کوشمع ترا مباش دودی
گردست تو هیچ بد نیاید)
مه کنگرهٔ فلك شکوهی
بردامن آن زمین غباری
چون برشتری جل کبودی
مجنون شده بود مرغ بامش
آهی بسپهر برکشیدی

مکتبی

کفتی بفغان وناله کایدوست — زندان شده بی تو برتنم پوست
درکوه کریختم بدین حال — طوفان غمت همان بدنبال
کربی تو روم بچرخ اخضر — هم بکذرد آب چشمم ازسر)
چون قصهٔ عشق آن دوغمخوار — افتاد زخانها ببازار
روزی بردلوری ملك دار — میشد پدرش میان بازار
ناکاه شنید کز سرائی — باناله نی غزل سرائی
میخواند قصیده هاي موزون — ازلیلی دردمند ومجنون
کفت این غزل ازکجا شنفتی — وین شعر زکفتهٔ که کفتی
کفت این غزلست شعر مجنون — آن ابله جان آتشین خون
دیوانهٔ دختر جمیله است — آن دختر شاه این قبیله است
ترسید که فاش کردد این راز — آماج ترانه کردد این ساز
باسنك سلامتی زدستی — برکوهرش آورد شکستی
فرمود که خونیٔ بپوید — وآن عاشق خون کرفته جوید
تایافت چومرده اش به تنکی — باعضو شکسته زیر سنکی
خونی زخیال خود خجل ماند — پایش زسرشك او بکل ماند
میکفت وهمیکریست چون میغ — چون برق جهنده برزمین تیغ
برریزش خون اوچه خیزم — خونی که ندارد اوچه ریزم
کفتا برم ای جوان چه پوئی — کرنه اجلی زمن چه جوئی
یادود دلم زدور دیدی — درجستن آتشی دویدی
بوسید زمین ورفتش ازپیش — جای سراو بکف سرخویش
پیش ملك آمد ازره دور — کای قهرزا زمانه مقهور
چندانکه خرابها دویدم — آن خانه خراب را ندیدم
مانا که بدشت مرده باشد — یاجانوربش خورده باشد)
چون سبزه زخاك سربرآورد — طاوس بهار پر برآورد
خوبان چو بهار وکل بخنده — لیلی چو بنفشه سرفکنده
بکریخت ازانمیان پری وار — آورد زباغ رو بدیوار
بکریست که ای بهار وباغم — ای باغ وبهار بی تو داغم
دوراز چمن رخت بکلزار — دردیده کلاست ودردلم خار)
چون مدت انفراد مجنون — بکذشت زامتداد کردون
دست پدر از دوای آن پور — چون دست زمین زآسمان دور)
آتش زنه وار پیر دلتنك — میکوفت قد خمیده برسنك
زآتش زنه اش بسنك ساده — آتش بدل جهان فتاده
تاکه زکوی شنید شوری — چون نالهٔ مردهٔ زکوری

مكتبي

شد پیر شکسته دل باواز — دیدش نه چنانکه دید از آغاز

افتاده بر آتش دل تنك — چسپیده کباب وار برسنك

چون دید پدر ببر کرفتش — چون نور بدیده در کرفتش

مجنون نشناخت کاو چه کس بود — هرچند که مرغ آن قفس بود

کفتا چه طلب کنی ازین عور — تو زنده چه میکنی درین کور

کفتا پدر توام باین سوز — وز روز بد توام باین روز

هریك دلی از فراق پردرد — این کریه بران وآن برین کرد

وانکاه بکریه چشم بستند — در پرسش یکدکر نشستند

کرد آمده خویش وآشنایش — کندند بدیده خار پایش

در بستن زخم او بچاره — کردند هزار پاره جامه)

پیرم بدل آتشم میفکیز — در پنبه میفکن آتش تیز

از پیری من یکی بیندیش — اندیشه کن ازجوانی خویش

آب از حرکت غبار کیرد — صافی شود ار قرار کیرد

سرکشتکی توهمچو افلاك — بسیار چومن نشانده برخاك

کر باپدر آشنا نکردی — وزراه ستیزه برنکردی

آن خاك بسر کنم که غمناك — درحشر بر آورم سر ازخاك

کفتا نشنیدم ای پدر پند — کانکشت زمانه کوشم آکند

نشنید نصیحت توکوشم — شاید زجواب اکر خموشم

کفتی که زروی خاك برخیز — زین وادی هولناك بکریز

صدکوه بدل چه کونه خیزم — صد خار بپای چون کریزم

درخانه پری کرم بدین سوز — ازخانه برانیم در آن روز

آن یار چو نیست در سرایم — درخانه بدین که آیم

چندان نه دویده ام ز آغاز — این ره که توانم آمدن باز

نه چرخ اکر رسن شود پر — برنایم ازین چه رسن بر

آنکار که خاك پاك کردی — درکودکیم بخاك کردی)

شد خاك بسر کنان وغمناك — درخاك نشست برسر خاك

بکریست بدرد وناله وآه — کای سوی تو تا قیامتم راه

دانم که زمن بداغ مردی — وزمن کلها بخاك بردی

از شرم توچون بروز محشر — ازخاك لحد برآورم سر)

ازغمزدکان حال مجنون — یك سوخته بود خال مجنون

کفتش که پدر بداغ کشتی — هم نرم نکشتی ازدرشتی

واکنون زغمت چودور مادر — تاموی سراست غرق آذر

زان پنبه که صبح وشام رسد — مشکل کفتی تمام رسد

مکتبی

مجنون چو نظر بمادر افکند | برجست و بپای او سر افکند
مادر زدو دیده نم فشانید | برکنده نهال را نشانید
کای مونس رنج و راحت من | هم مرهم وهم جراحت من
چون تیر کمان بکرم خیزی | زادی زمن وزمن کریزی
برخیز بیا و مادر پیر | در خاك سپار و راه خود کیر
بکذار که بی تو شام وشبکیر | اطفال بهیمه را دهم شیر
آهوی تورا بدن بخارم | آهو بره همرهش بیارم
کفت این وکشود کیسواز بند | یکدست بمویکی بفرزند
مجنون بجواب مادر پیر | کفتا چه کنم که رفت تقدیر
جرم از تو نه ازمن حزین بود | کز بطن تو سر نوشتم این بود
زفتی که سیاه کونه باشد | جرم از خم نیل ازونه باشد
آبستنیت که شد وبالم | شد طبل رحیل من بعالم
شیر تو مرا چه سود دردشت | چون زهر فراق کار کر کشت)
بشاشهٔ داستان چنین داد | این دخت جمیله را بداماد
کان لحظه که لیلی ازجهان رفت | خورشید زمین با آسمان رفت
مجنون بخرابهٔ همی کشت | آکه نه که مه زبام بکذشت
ناکاه یکی دوید پیشش | وزنیش زبان شکافت ریشش
بنیادت ازین جهان برافتاد | کارت بجهان دیکر افتاد
مجنون زچنان زبان کستاخ | لرزید چواز دم تبر شاخ
وانکاه زجای خاست رنجور | سوی در لیلی آمد ازدور
نزدیك جنازه رفت بیهوش | بکرفت جنازه را در آغوش
نالید چنانکه داستانش | بشنید در آن جهان فغانش)

شاه صبر قمی

دریا نه که عالمی پراز موج | کاهی بحضیض وکاه براوج
کشتی نه که دوزخی فسرده | یك تابوت وهزار مرده

اشبو منظومه سنبلزاده وهبی دیوانده مندرجدر

میرزا نصیر اصفهانی

شبی بانو جوانی کفت پیری | کهن دردی کش صافی ضمیری
چو جم صاحب دلی روشن روانی | درین دیر کهن پیر مغانی
که باد نو بهار از ابر آزار | شنیدم خیمه زد درطرف کلزار
بهر کابن هزاری ساز برداشت | بهر سروی تذرو آواز برداشت
صلای یوسف کل شد جهانکیر | زلیخای جوان شد عالم پیر
مشو غافل که ایام بهار است | سراسر کوه وصحرا لاله زار است

میرزا نصیر

جهان رشك نكارستان چین است — صبا مشك ختن در آستین است
زمان عیسی دم وعنبر سرشت است — زمین مینووش ازارد بهشت است
چو می باران نیسان خوشکوار است — قدح دردست ابر نو بهار است
شراب فیض درمینای ابر است — پیاپی رشحهٔ صهبای ابر است
رخ کلرا که عکس روی یار است — هوا مشاطه آب آینه دار است
کلستان خوش چو روی باده نوش است — چمن دلکش چو کوی میفروش است
پریشان زلف سنبل ازنسیم است — نسیم از بوی او عنبر شمیم است
بنفشه در کنار جویباران — چو خط کرد لب سیمین عذاران
قد سرو سهی درطرف کلزار — دهد یاد از نهال قامت یار
صنوبر چون جوانان دوش بردوش — سمن چون کلرخان سیمین بناکوش
سحر نرکس خمار آلوده خیزد — شکرخند ازدهان غنچه ریزد
چو مستان ارغوان را دست ایام — شراب ارغوانی کرده درجام
فرو زان لاله همچو روی مستان — شقایق چون عذارمی پرستان
سحرکاهان نسیم آهسته خیزد — چنان کز برك کل شبنم نریزد
چنان جنباند اندر آینه آب — کزان جنبش نیفتد عکس درتاب
چمن را ابر آذاری نوازد — بباراني که خاکش کل نسازد
ترشحهای ابراز هرکناری — بود چندانکه بنشاند غباری
نقاب افکنده باد ازچهرهٔ کل — کرفته شور درشوریده بلبل
دل آشفتکانرا برده ازدست — پریشان نالهای قمری مست
بسیر کل بهر سو کلعذاران — پریشان رو چو ابر نو بهاران
چمان درهر چمن بالیده سروی — خرامان هرطرف رعنا تذروی
کرفته هرکلی درهر کناری — بپای کلبنی دست نکاری
پری پیکرتان چون سرو همدوش — همه چون کل پرند و پرنیان پوش
همه از تاب می افروخته کل — خمارش نرکس وآشفته سنبل
همه برکرد کل سنبل دمیده — همه مشکین رقم برمه کشیده
همه سرخوش زجام ارغوانی — همه جویای عیش وکامرانی
کنون اندرسرهرکس هوائیست — بهر شاخی زهرمرغی نوائیست
قدح دردست مستان درلب جوست — کف ساقی زمینا رشك مینوست
همه چون شاخ کل پیمانه دردست — تماشائی خراب و باغبان مست
مرا باآنکه وقت ازمن کذشت است — چو شام هجر روزم تیره کشت است
اکر پیرانه سر بودی دماغی — دماغ ازباده می شستم بباغی
ولی پیری چنانم برده ازکار — که نشناسم می ازخون وکل ازخار
ترا امروز روز نو جوانیست — زمان عیش ووقت کامرانیست

که گفتت درچنین فصلی حزین باش
چو من تنها نشین خلوت گزین باش

به پیران کهن غم ساز کار است
تو شادی کن ترا باغم چه کار است

زمان خوشدلی تنکست در یاب
شتاب عمر بین در عیش بشتاب

بساط ازخانه بیرون نه که وقتست
قدم برطرف هامون نه که وقتست

چمن پیرائی دست صبا بین
صبا را بر چمن صنعت نما بین

گزین هم صحبتی روشن روانی
خرد مندی ظریفی نکته دانی

جهان پیمودهٔ آکه زکاری
زغم فرسودهٔ کامل عیاری

زجزو آشنائی نکته دانی
رموز عشق را روشن بیانی

چومن دردوستی صاحب وفائی
زکین بیکانه بامهر آشنائی

که در پای دلش از کلعذاری
بود خاری ودا منکیر خاری

زخودرائی جفائی دیده باشد
جفا از بیوفائی دیده باشد

شب هجرش جکر خون کرده باشد
سرشکش چهره کلکون کرده باشد

دلشرا خورده باشد شیشه برسنك
رخ ازغم کرده باشد کهربا رنك

ره کوی بتی پیموده باشد
جبین برخاك پائی سوده باشد

برخساری نکاهی کرده باشد
بدل دزدیده آهی کرده باشد

کهن صحرا نورد وادی عشق
درین وادی دلیلش هادی عشق

زهمرازیش جانرا بهره ورکن
بهمراهیش درهر سو کذر کن

کهی بردامن دشتی روان شو
کهی برکشتهٔ دامن کشان شو

نسیم آسا کهی برسبزه بکذر
کهی برکل کهی برلاله بنکر

کهی سوی سمن که یاسمن بین
بهرجا روی یار خویشتن بین

کهی بشنو پیام آشنائی
زنالان مرغکی دستان سرائی

کهی بادوستان بنشین و یاران
کهی خوش بکذران باکلعذاران

کهی پنهان بامید نکاهی
سره کیر بر مژکان سیاهی

تمتع کیر هرجائی درنکی
زهرکل بوی وازهر لاله رنکی

بروز ابر درباغی وطن کن
چو کلبن تکیه برسرو چمن کن

باهنك تذروان خوش آواز
ببانك بلبلان نغمه پرداز

چو نرکس برلب جوئی قدح کیر
چوشاخ کل زکاروئی فرح کیر

دل ازکف ده عوض بستان زساقی
می کز لعل ساقی مانده باقی

که این می چارهٔ افسردکانست
روان بخش دل ازغم مردکانست

بهار عمر را وقت اینقدر نیست
چوفصل کل دوروزی بیشتر نیست

بهوش ارباشی ازغم خسته باشی
بمستی کوش کزغم رسته باشی

چو کفت این پند پیر ازمهربانی
لبش خاموش شد از درفشانی

برآورد آن جوان باخاطر تنك
خروش دلخراش ازسینه چون چنك

میرزا نصیر

بگفت ای مرشد ای دانای اسرار بهر گوشی نوائی شد سزاوار
ز بلبل زگل افسانه نیکوست حدیث ازشمع باپروانه نیکوست
بمستان نقل میخواران خوش آید بیاران قصهٔ یاران خوش آید
کسی کاندرسرش سودای لیلیست زسلمی باسعادش کی تسلیست
بشیرین هر کرا پیوند جانست وصال شکرش بردل کرانست
سری کوخاك راه مقبلانست هوایش خدمت صاحبدلانست
بمن غم مهربان یار است بکذار مرا باغم سروکار است بکذار
فسون کم بامن ازمیخانه میکو مکو ازکوی زان و برانه میکو
اکرچه کفتهٔ یونانیانست که می جان پرور روحانیانست
نشاط آموز دلهای نژند است پسند طبع هرمشکل پسنداست
دماغ عارفان زان عنبرین بوست صفای صوفیان ازصافی اوست
همه دیر مغان زان رشك مینوست همه کوی مغان زان عنبرین بوست
حکیمان جمله کردانشورانند علاج جهل غیر ازمی ندانند
خلل در کارعقل ازباده نقل است کهمی هر قطره‌اش دریای عقل است
چنان آینهٔ جان می زداید کهدروی عکس جانان می نماید
غم دیرینه کردر سینه داری چه غم کر بادهٔ دیرینه‌داری
که جام باده کزجم یادکار است مزاج اهل غمرا سازکار است
دوچیز آرد پس ازپیری جوانی رخ کارنك وراح ارغوانی
برد انده دوچیز ازسینهٔ تنك نی خوش نغمه ومرغ خوش آهنك
ولی کر نغمه کرمی کر بهاراست نباشد خوش چودورازروی یاراست
اکر جانان نباشد جان نباشد چه سود ازجان اکرجانان نباشد
مبادا عیش بی یاران جانی کهبی یاران غم آرد شادمانی
جفاکش چون وفاکیشان نباشند پریشان باش اکر ایشان نباشند
چوخالی کشت بزم ازمیکساران حریفان جملکی رفتند ویاران
ز صف مشربان کس نیست باقی نه مینامانده ونی ساغر نه ساقی
کنون تار طرب بکسسته بهتر می ومطرب چودل بشکسته بهتر
بهاران کو پس از یاران نیاید سحر کل نشکفد باران نیاید
چو آیم سوی باغ ازمنزل تنك چو بینم ازغم آساید دل تنك
نه خندان غنچه نه سرو ازغم آزاد نه کل خرم نه بلبل خاطرش شاد
فلك راجور بی اندازه کشت است جهان رارسم وآیین تازه کشت است
هزار امروزهم آواز زاغ است کل ازبیرونقیها خار باغ است
نه بالد سبزه از پژمردکیها بنالد قمری ازافسردکیها
مبارك فال مرغان جغد شومست همایون پرهما هم بال بومست

(سها)

میرزا نصیر

سها درجلوه گاه خود نمائیست ... بمهرش دعوی صاحب ضیائیست
بتیغ ار زیز جوهر میفروشد ... صفا خارا بگوهر میفروشد
دری کش جز کف شاهان صدف نیست ... بهایش قیمت مشت خذف نیست
چراغ جهل کش پرتو دروغ است ... فروزان شمع دانش بی فروغ است
وفارا اسم ورسمی درمیان نیست ... زیاری نام وازیاران نشان نیست
جهان خرمی یارفتگان رفت ... بغم ماندیم ما وکاروان رفت
کنون درهیچ بانك جرس نیست ... درین وادی کسی فریادرس نیست
بگفتش پیر کای فرزانه فرزند ... دل ازدور فلك میدار خرسند
که این گردندهٔ دیرینه بنیاد ... که دهقانیست چابکدست استاد
در بن بستان کند هر لحظه کاری ... بیارد از پس هردی بهاری
جوان گفتش که ای پیر خردمند ... سخن خوش گفتی امالب فروبند
که من خوی زمانرا می شناسم ... سرشت آسمانرا می شناسم
فلك را عادت دیرینه اینست ... که با آزادگان دائم بکینست
بجان می پرورد بیحاصلی را ... کزودل بشکنند صاحب دلی را
فکم اعلی بلیدا فوق رأس ... واخلی صدره من هم یأس
وکم اعطی لبیبا كأس بأس ... سقاه الله من یأس بکأس
در بن خانهٔ طلسم سست بنیاد ... شنیدم وقتی ازفرزانه استاد
خوش الحان طایری در بوستانی ... بشاخی ریخت طرح آشیانی
بمحنت خار وخاشاکی کشیدی ... بدان شاخش بصد امید چیدی
خس خشکی چو برخاری فزودی ... عودی ازشغف دلکش سرودی
چوطرفی زان خراب آباد کردی ... زشادی نغمهٔ بنیاد کردی
چووقت آمد که بختش یاور آید ... گل امیدش ازگلبن برآید
دران فرخنده جا منزل گزیند ... دران خرمسرا خوشدل نشیند
که ابری ناگهان دامن کشان شد ... وزان برقی عجب آتش فشان شد
شراری ریخت برکاشانهٔ او ... که درهم سوخت عشرتخانهٔ او
بجانگذاشت دراندك زمانی ... ازان جزمشت خاکستر نشانی
چودید این بازی ازچرخ غم اندوز ... کشید ازدل چوبرق آهی جهانسوز
نه دست آنکه با گردون ستیزد ... نه پای آنکه از دوران گریزد
بگرئیدی گهی برخویشتن سخت ... بخندیدی گهی ازسستی بخت
دلش هرچند زخمی بس عجب داشت ... ولی دامان صبر ازدست نگذاشت
غبار از خاطر آشفته میرفت ... فریب خویشتن میداد ومیگفت
بدل گو باش خاشاکی بخاکی ... چه در کف هست خاکی نیست باکی
جهان گر جمله ازمن رفت گو رو ... زمشتی خاك ریزم طرحش ازنو

میرزانصیر

وراز برقم برون شد خرمن ازدست | بحمدالله کف خاکسترم هست
بسازم بستر از خاکستر گرم | وزان پهلو نهم بر بستر نرم
ولی غافل که این چرخ دل آزار | چه طرح نوکزین ریزد دگر بار
هنوز این حرف را گفت آن بلاکش | که ناگه صرصری آمد بجنبش
چه صرصر برده از شاخ آشیانها | خراب از جنبش آن خانمانها
بیك جنبش اساسش را زجا برد | خراب آباد او باصبا برد
بران بستر که بود از خستگیها | بآن صدگونه اش دلبستگیها
چنان زد پشت پا از هر کناری | که شد هر ذره از خاکش غباری
نماندش یك کف خاك آن غم اندیش | که افشاند زحسرت بر سر خویش
نه امروزش چنین رفتار بود است | فلك تا بوده اینش کار بود است
مرا بگذار تا خاموش باشم | زبان بندم سراپا گوش باشم
نه خون از لطف خویشم بنده کردی | زفیض دم دلمرا زنده کردی
چو دریا درفشان از جوش بنشین | سخن سر کردهٔ خاموش بنشین
ولی بگذار ازین افسانه گفتن | حدیث از بزم واز میخانه گفتن
مخوان از دشت و باغ و راغ نیرنك | بمرغی کامدش در این قفس تنك
که جای جسم و جان هر یك جهانیست | جدا هر طایری را آشیانیست
خدا در هر سری سری نهاداست | دری بر هر دل از راهی کشاداست
بهرجا از قضا کاری و کشتیست | بهر مشتی گلی دیگر سرشتیست
کسی کو خاك پای مقبلانست | هوایش خدمت صاحبدلانست
نبارد سر فرود از بیم و امید | زتاج کیقباد و تخت جمشید
نه گنج شایگان باید نه شبدیز | نه لحن باربد نه بزم پرویز
زمستی گرچه شوری در سرم هست | ولی ذوق شراب دیگرم هست
می زالایش هر شیشهٔ پاك | خمش آیینهٔ اسرار افلاك
می جامش روان سینه چاکان | می مینای آن دلهای پاکان
می کز خطهٔ عقلش سفرهاست | می کز عالم عشقش خبرهاست
می دور از مذاق میفروشان | صفا بخش ضمیر دردنوشان
می کز سر وحدت خواندم باز | زاطوار حقیقت گویدم باز
می پرورده در خمخانهٔ غیب | شراب میکشان بزم لاریب
کزان پیر حقیقت جرعه نوشست | همه بیهوش اما عین هوشست
کرم کن قطرهٔ از روی یاری | مرا زان باده گر در سینه داری
زعیش افسانه ام بردل وبالست | سخن از عشق گو عالم خیالست
چه خوش گفت آن برهنه پای سرمست | چو رخت از طرف آن میخانه بربست
که دنیا محفلش سوری ندارد | کشیدم باده اش زوری ندارد

ميرزا نصير

مى ميكش كه بزمش لا مكانست
مى ميجو كه كويش بى نشانست

زجام وحدت آنانى كه مستند
دو عالم را بسر ساغر شكستند

جوان بشنيد ازان روشن روان پير
جواب ازنكته دانى كرد تقدير

بكفت اى درغم اندوزى نوآموز
طلب كار بلائى عاشق سوز

نكر دستى سفر در وادى عشق
خطر دارد كذر در وادى عشق

برين صحرا كذشتن صعب كاريست
بخون غلطيده اش هر سو شكاريست

دران نه منزلى نه مامنى هست
پس هر سنك پنهان رهزنى هست

سراسر رهروان وادى عشق
خرابى خوانده اند آباد عشق

خرد را پاى دراين راه اشكست
بهر كامش هزاران كوه وسنكست

زهر دامن بهر خاريش باريست
صد از ره مانده اش در هر كناريست

صفير عقل اكر روح الامين است
كه فرخ طاير خلد برين است

درآن وادى كه عشق آتش فروزد
اكر جنبد پر و بالش بسوزد

خموشى به درين سر بسته رازاست
كه شب كوتاه اين افسانه درازاست

از يوسف و زليخا

ناظم هروى

خدايا چون سپهرم سينه بكشاى
دلم طوطى كن و آينه بنماى

كه آرايم رخ معنى چو اختر
لب الفاظ را شويم بشكر

زبانم يوسف مصر بيان كن
زليخاى اميدم را جوان كن

عروجم ده بمعراج رسائى
بتحقيقم چو توفيق آشنائى

كليم آرزويم را درين كار
يد بيضا برار ازجيب كفتار)

بنام آنكه يك نامش كريمست
بهار لطفش آمرزش نسيمست

وجود عالم وايجاد مردم
ز صبح التفاتش يك تبسم

محيطى چون دل ازيك قطره خون ساخت
درآن باآن بزكى لنكر انداخت

ازل آخر زمان مدت اوست
ابد آغاز صبح دولت اوست)

رسول هاشمى شاه رسولان
محمد قبلهٔ صاحب قبولان

بدأب ممكن اما واجب آثار
بطور بنده اما صاحب اطوار

مصفا ذاتش ازغش چون بسايط
مبرا علمش ازشرط شرايط

سبق ناخوانده درهر علم اعلم
قلم نكرفته درخطش دو عالم

بلى آنرا كه خالق باشد استاد
بود ازمكتب شاكردى آزاد

ازان بى سايه در آفاق تأبيد
كه باشد فارغ ازتقليد خورشيد

كه از پيغمبران در پايهٔ اوست
اكر دارد نظيرى سايهٔ اوست

ازان چشم فلك روشن روان شد
كه آن آينه را آينه دان شد

چنان بكذشت ازين نه چرخ شفاف
كه سيلاب نكه ازعينك صاف

ناظم هروی

سراپایش لباس سروری یافت — زیاد از رتبهٔ پیغمبری یافت)
چو یوسف را ترقی بخش ایجاد — در آغوش ترقی پرورش داد
ز خوبی هر دمش حسن دگر بود — دمی گر قطره دیگر دم گهر بود
ز طفلی تا بزرگی بود دمساز — نمودی حسن انجامش در آغاز
گلش در غنچه رنگ هوش می برد — چراغش گل زمستی دوش می برد
خرامش سرو را اندام می داد — لبش یاقوت را دشنام می داد
مصفا گردنی چون ساعد حور — فروزان چهره چون پنجهٔ نور
دو چشمش چشمهٔ خضر از سیاهی — دران از عکس مژگان جوش ماهی
دهانی پر ابش جام ملاحت — میانی در کنارش صد نزاکت
لبش رنگ بدخشانی شکسته — نگاه مایلی در چشم بسته
جبینش گر بخواب آینه دیدی — شدی آب وبروی خود چکیدی
نمودی پیکرش از جامه جاوید — چنان کز ابر نازك تاب خورشید
رخی معشوق بلبل بیقرارش — قدی مطلوب قمری طوقدارش)
باندك وقتی آن بت شد جهانگیر — چنان دلها بشهرت کرد تسخیر
معنبر گیسوان پیچیده در وی — چو بر آینه جوهر موج بر می
مپرس از سنبلین زلف نامش — که باشد بوی مشك آهوی دامش
جبین آینهٔ رخسار مقصود — دوابرویش دو میل سرمه آلود
که حسنش کرد چون مشاطه را مست — بهر جا هر یکی افتادش از دست
دو چشمش چشمهٔ ناز و کرشمه — ز مژگان ماهیان بر گرد چشمه
خدا در چشمه ماهی آفریده است — در اینجا چشمه در ماهی که دیده است
نگاهی چون حیا خوش لطف و بد قهر — یکی تریاق از وخورده یکی زهر
دهانی تنگ از و راه تعقل — چو چشم بلبلی بر چهرهٔ گل
لب از بس نازك وشفاف بودش — نمی خندید ودندان می نمودش
نمیدانم چه سر زد از زبانش — که دندان کرد پر گوهر دهانش
زبانی ترجمان دفتر گل — بیانی راوی دیوان بلبل
زنخدانی زشادابی لبالب — بخویش از پستیش مالیده غبغب
بگردش مضطرب دلهای آگاه — چو جوش کاروانی بر سر چاه
چه گردن کشتهٔ او شمع کافور — بلورین دستهٔ آینهٔ نور
قلمرا آنچنان وصفش برافروخت — که طومار بیاض صبح راسوخت
زده از ساعد فیض آفرینش — بجوی شیر دامن آستینش
دو پستانش دو نار و برگ گلپوست — که طفل دلبری پروردهٔ اوست
شکم چون سطح آبی روشن وصاف — دران وارون حباب ساغر ناف
ندانم نیست چون پیدا نشانش — نزاکت دست چون زد در میانش

ناظم هروی

سر پنش تا چو صبح آراست خرگاه / زدعوی سست شد پس نیمهٔ ماه
صبا گوئی گل ونسرین زگلشن / بمژگان رفته یکجا کرده خرمن
بوصفش گرچه برسیمین سریرم / مبادا لغزش اندازد بزیرم
فروتر زین خیال آشفته رائیست / که کشف راز خوبان بیحیائیست
نگردد تا رخ سرخ ادب زرد / پس وپیش سخن باید نظر کرد
برآرم زین ضمیر اندیشه را مو / گذارم این ورق در زیر زانو
بشرح لوح زانویش قلم را / بگردانم چو زانو بند بر پا
دو چینی کاسهٔ آینه گوهر / شکسته رنگ فغفوری سکندر
زسیمین ساق آن گلدستهٔ نور / شکسته تا بگردن ساعد حور
در آتش عقل گان آب مصفا / برنگ شعله چون استاده بر پا
زفکر ساعدش خوبان آفاق / بحال آنکه ساید ساق برساق
لطیف اندام پای تازه وتر / چو پشت دست بادام مقشر
خلیدی گر بران مژگان بلبل / رسیدی تا بساقش روغن گل
بکفش غنچه گر پایش رسیدی / چوگابرکش بناخن خون دویدی
قماش پیرهن نازکتر از تن / هوای صبح بر گل سایه افکن
دل شاهان بران کاکل چنان بند / که بر سنبل پریشان قطرهٔ چند)
خرامان گشت چون سرو روانی / بسوی آب دادش زندگانی
برآمد از لباس آن نازک اندام / چو نور ازدیده وروغن زبادام
کتان کردی بسویش گرنظاره / شدی چون دام ماهی پاره پاره)

بزرگان بساط مالداری / امیران دیار شهریاری
بدار البیع یوسف می دویدند / متاع رغبت ازهم می خریدند
کهن زالی عصایش دست مایه / شب مولود گردون بوده دایه
مخبط کرده پیری آنچنانش / که دندان رفته ازیاد دهانش
زده موی دماغش پرشکم شاخ / زنخدان سینه اش را کرده سوراخ
نظر گاهی که بر گردون گشادی / چو کشتی خشک بر پشت اوفتادی
چنانش دیدها افتاده درکو / که دیدی از پس سر ظلمت وضو
دهانش را زبی آبی زبانی / چو کرم تشنهٔ در استخوانی
کشیده از دوسو بالا دوشانه / سری در وی چو درمنقار دانه
بگرد آسیای مرگ لرزان / بدوش افکنده از پستان دوانبان
زجوش رعشه اعضایش مجرا / کف دیك وجودش استخوانها
دو ابرو موج شیر دود خورده / دولب یك نیمه نارنج فشرده
براه ازصدمهٔ پرواز رنگش / فتادی از خرد رفتار لنگش
وجودش خشك تا حدی صدفسان / که میشد دردهانش آب دندان

ناظم هروی

چو چادر از سفیدی موی بر سر　　چو کرد از بی‌قراری جامه در بر
چو فانوس استخوانش ظاهر از پوست　　ولی باطن چو شمعش روشنی دوست
زجام کبریای عشق مستان　　درآمد در صف یوسف پرستان
بدستش مطرب آسا رشتهٔ چند　　سرود این نغمهٔ تأثیر پیوند
که با این مایه‌ام گر ذوق سوداست　　نیم گستاخ عشقم کار فرماست
پریشانیست عاشق را بضاعت　　درین حج نیست لازم استطاعت)
زلیخا باز تعظیم جنون کرد　　وداع صبر و بدرود سکون کرد
بیوسف گفت کای آینهٔ ناز　　که بیند کارم از تو عکس پرداز
تو ابر و من آتش‌دیده خرمن　　مروت نیست بی‌لطفیت بر من
بگنج سیم وزر زانت خریدم　　در آغوش محبت پروریدم
که یکدم از رضایم سر نه پیچی　　وگر پیچی دم دیگر نه پیچی
بحکم شرع باشد نامناسب　　خلاف بنده از فرمان صاحب
جوابش داد یوسف بنده کردار　　که نافرمان نیم الا درین کار
بهر خدمت که مشکلتر از آن نیست　　قبولم تن دهد ترسم زجان نیست
ولی همت بکاری کی گمارم　　کی رحمن را بقهاری درآرم
زلیخا از شکوه نام قهار　　بخود پیچید اما همچو زنار
بدست کوته از دامان ایمان　　بتی آورد بیرون از گریبان
بزرکش پردهٔ پیچید و بنهفت　　سبب پرسید یوسف مضطرب گفت
که معبود من است این شکل زیبا　　پرستارویم پنهان و پیدا
تنش زرین و پا یاقوت و مرجان　　سرش یکدانه مروارید غلطان
خداوندی ازین سنگین بهاتر　　ندارد سومنات هفت کشور
زگردن زان برآوردم که با من　　نباشد چون کنی دستم بگردن
بدو خندید یوسف کای خطاکیش　　شدی خود شاهد بدکاری خویش
ترا شرم از وجودی ریخت درسر　　که باشد موجدش حکاک وزرگر
مرا چون شرم از آن صانع نباشد　　که از گل جوهر جان می تراشد
دم یوسف زد آتش در زلیخا　　زرخالص نشد آن سیم سیما
بیوسف گفت ازین افسانه خوانی　　چه حاصل کی دهد خواهم گرانی
بگستاخی دلش گستاخ‌تر شد　　بجنبش دست و پایش بال و پر شد
زجا جست و گرفتش تنگ در بر　　شد آغوش عرض لبریز جوهر
چنان پیچید بر یوسف بابرام　　که آمد بر زبان از هر دو یک نام
دران حالت که شیطان جوانی　　کند روح ملک را نفسرانی
قوی برهان حق یعنی نبوت　　اشارت کرد یوسف را بعصمت
چنان شد قاصد دفع زلیخا　　کران شد دور چون آدم زحوا

ناظم هروی

زکردن ساعد از ساقش کمی رست   سلامت زان دو اژدر از خطر جست
بقهری کرد عزمش راه در سر   که از بیم شکستن باز شد در
غلط گفتم کسی کز خلوت کام   گریزد در ره عصمت نهد گام
گشایش ریزدش توفیق در کار   پرد قفل درش چون مرغ دیوار
بهر در کافتاب آسا شتابید   بروی خود زمشرق باز تر دید
زلیخا در قفایش مضطرب حال   گریزان شرم و بی شرمی زدنبال
که از رفتن بگرداند رهش را   برجعت منقلب سازد مهش را
نمی دانست آن غفلت گرفته   که برگشتن ندارد عمر رفته
گرفتش پیرهن در آخرین در   نمودش چون قلم چاك از پس سر
بکوشش یوسف دلریش ومحزون   زقیدش بازجست ورفت بیرون)
زلیخا مطرب ساز شکسته   نی در ناخن حسرت نشسته
زسودا یك نیستان بند در کار   مقامی ساخت از نی در ره یار
براهش خانهٔ ازنی بنا کرد   درون نی بسان ناله جا کرد
بطرح چشمه اما چشم گریان   سفید از گریه اش گردیده مژگان
زلیخای حزین ازجوش مردم   شدی خندان گذشتی از تبسم
کاین غوغا دهد تن را حیاتم   نماید ره بصد ر التفاتم
بطبع ریزد این شور استقامت   که بوی زندگی دارد قیامت
بزحمت رفتی ازنی پست بیرون   چنان کز رخنه های زخم دل خون
نشستی بردر وکردی تماشا   بچشم دل رخ آن ماه سیما
زبویش مغز جان کردی معطر   فشاندی بررخ آب از کرد اشکر
طپیدی چون شدی خلوت دران راه   غبار آلوده برگردیدی ازراه
که شاید رخ تواند سود جائی   که انجا رخش یوسف سود پائی
پس آنگه بار وبال غم ودرد   بکنج آن قفس پرواز میکرد
خوشی را سخن پرداز کردی   شکایت را بلند آواز کردی
که چون من تیره ایامی درین دار   ندارد یاد دهری عاشق زار
وجودم تا بایجاد آشنا شد   چها دیدم چها کردم چها شد
خوش آن وقتی که صاحب جاه بودم   سر پر سروری را شاه بودم
خرامیدی سمندم باد صرصر   چو آب ناودان کعبه در زر
یکی کردم خراج روم وری را   خریدم یوسف فرخنده پی را
کنون اوشاه ومن زیندان گدایم   مقامش تخت زر من بی نوایم
در این فکرها میزد شب وروز   بنور وسایه پا میزد شب وروز
همان هر گاه یوسف باصد اعزاز   بسمت خانه اش میشد سبکتاز
برون می آمد آن سر تاقدم درد   همان کا ی که اول ک د میکرد

ناظم هروی

نمی کشتی بجایش ملتفت لیك ‌‌ ‌ که فرصت دوروغوغا بود نزدیك)
زلیخا شد درآن مجلس چو داخل ‌ ‌ بکل جزوضعفی کشته واصل
هیولائی در آمد درنظر ها ‌ ‌ زنقش صورت معنی مبرا
شده هرمویش ازجور زمانه ‌ ‌ سفید وخشك چون دندان شانه
لباسی تار و پودش ریشهٔ غم ‌ ‌ کمر ازلیف خرما بسته محکم
پرندی برسر آن کرد پیکر ‌ ‌ که زان نظاره کردی خاك برسر
بدست رعشه پردازش عصائی ‌ ‌ عصا کش جذبهٔ شوق رسائی
چنانش بوی یوسف مستی افزود ‌ ‌ که ازخود رفتنش باز آمدن بود
دمی چون درمقام بیخودی ماند ‌ ‌ بروبش اشك شادی آبی افشاند)
بحکم حق چو یوسف کشت آگاه ‌ ‌ که خار احتیاطی نیست در راه
زنقش هرتأمل ساده کردید ‌ ‌ بفکر کار خیر آماده کردید
بحکم میمنت وقتی که ساعت ‌ ‌ سلیمان بود وبلقیس سعادت
مسیحا باخضر زانو شکستند ‌ ‌ زلیخارا بیوسف عقد بستند
رسوم شرعشان آن کار فرمود ‌ ‌ بهمشان ورنه پیوند ازل بود
زلیخا شد چراغ جمله خانه ‌ ‌ بشکر این تجلی زد زبانه
که آخر ماه بختش بی کلف شد ‌ ‌ کنار یوسفش بیت الشرف شد
پرستاران بپایش جبهه سودند ‌ ‌ بکردش دعوی خدمت نمودند
چنان کردند ازان مه کسب انوار ‌ ‌ که شد خط شعاعی هر پرستار
زلیخا دید یوسف را چو در پیش ‌ ‌ بتعظیم حضورش رفت ازخویش
نمودش دست در کردن حایل ‌ ‌ زیوسف نیز شد تأخیر زایل
کشیدش دربغل زد دوش بردوش ‌ ‌ برآمد از بهار وباده باجوش
صدای بوسه در وقتی که دانی ‌ ‌ بود آواز آب زندکانی
زلعل غنچه چون صد کونه کل چید ‌ ‌ ره باغ نهان ازشوق پرسید
برآمد چشمهٔ اززیر دامان ‌ ‌ که کشتی ماهی ازکرمیش بریان
دواتی دید پرشنجرف بخواست ‌ ‌ بشق کامرانی خامه برخاست
زبس باریك کردش فکر انشا ‌ ‌ قلم را ساخت در شق قلم جا
نهاد ازشوخ طبعی بی توقف ‌ ‌ بحرف بکر انکشت تصرف
بسیما بی فرو شد شاخ از زر ‌ ‌ برآمد جامهٔ یاقوتی دربر
نهالی شد روان درباغ نسرین ‌ ‌ بجیب غنچه شبنم ریخت کلچین
چنان درخرق عادت عشق کوشید ‌ ‌ که آتش بی کداز ازپنبه جوشید)
بقا دودیست بیجان برنسیمی ‌ ‌ جهان کردی پرخسار یتیمی
زدودی چند ریزی شمع محفل ‌ ‌ زکردی چند داری پای درکل
اکر پیغمبری عالم بدینت ‌ ‌ وکر شاهی جهان زیر نکینت

ناظم هروی

اجل چون برسرت تازد تکاور
نه‌امت یاورت گردد نه لشکر
تو ازخاکی مبر ازیاد خودرا
مکن چون آسمان برباد خود را
شود غم شادی ارفرمان پذیری
تسلی شو بمردن تا نمیری
بغفلت مگذران تا فرصتی هست
که خواهی سوخت چون فرصت شد ازدست
درین گلشن زپروازت چه خیزد
که پیش از پرگشودن بال ریزد
بزانوی غم اینجا سر گذاری
سراز جیب نشاط انجا براری
میا سادر ره طاعت نفس وار
که فرصت اندکست وکار بسیار
بسوی رفتگان لب تشنه بشتاب
که در زیر زمین صافی تراست آب

ازمخزن الاسرار

شیخ نظامی

بسم الله الرحمن الرحیم
هست کلید در گنج حکیم
فاتحهٔ فکرت و ختم سخن
نام خدایست بروختم کن
پیش وجود همه آیندگان
پیش بقای همه پایندگان
قافله سالار جهان قدم
مرسله پیوند گلوی قلم
مبدع هرچشمه که جودیش هست
مخترع هرچه وجودیش هست
اول وآخر بوجود وحیات
هست کن ونیست کن کائنات
باجبروتش که دوعالم کمست
اول ما وآخر ما یکدمست
نیست درین دیرکه دیر پای
کولمن الملک زند جز خدای
گرسرچرخست پرازطوق اوست
گردل خاکست پراز شوق اوست
رشتهٔ خاک ازدر اودانه ایست
ازگل باغش ارم افسانه ایست
ای همه هستی زتو پیدا شده
خاک ضعیف ازتو توانا شده
زیر نشین علمت کائنات
مابتوقائم چوتوقائم بذات
هستی توصورت وپیوند نی
تو بکس وکس بتو مانند نی
ما همه فانی وبقا بس ترا
ملک تعالی وتقدس ترا
آنچه تغیر نپذیرد توئی
وآنکه نمردست ونمیرد توئی
چارهٔ ماساز که بی‌یاوریم
گرتو برانی بکه روی آوریم
این چه زبان وچه زباندانیست
گفته ونا گفته پشیمانیست
چون خجلم ازسخن خام خویش
هم تو بیامرز بانعام خویش
پیش توگر بی سروپا آمدیم
هم بامید توخدا آمدیم
یارشو ای مونس غم خوارگان
چاره کن چارهٔ بیچارگان
قافله شد واپسی مابه بین
ای کس مابیکسی مابه بین)
تختهٔ اول که الف نقش بست
بردر مجموعهٔ احمد نشست
حلقهٔ حی را کاف اقلیم داد
طرق زدال وکر ازمیم داد

شیخ نظامی

لاجرم او یافت ازین میم ودال   داٸرهٔ دولت و خط کمال

بود درین کنبد فیروزه خشت   تازه ترنجی زسرای بهشت

رسم ترنجست که در روزکار   پیش دهد میوه پس آرد بهار

کنت نبیا علم پیش برد   ختم نبوت به محمد سپرد

امی کویا بزبان فصیح   از الف آدم ومیم مسیح

چون الف راست بعهد ووفا   اول واخر شده بر انبیا

از سخن او ادب آوازهٔ   وز کمر او فلك اندازهٔ)

جنبش اول که قلم برکرفت   حرف نخستین زسخن درکرفت

پردهٔ خلوت چودر انداختند   جلوهٔ اول بسخن ساختند

بی سخن آوازهٔ عالم نبود   این همه کفتند وسخن کم نبود

کرنه سخن رشتهٔ جان تافتی   جان سراین رشته کجا یافتی

صدر نشین تر زسخن نیست کس   دولت این ملك سخن راست بس

قافیه سنجان که سخن برکشند   کنج دو عالم بسخن درکشند

بلبل عرشند سخن پروران   بازچه مانند به این دیکران

زآتش فکرت که پریشان شوند   بافلك ازجلهٔ خویشان شوند

پردهٔ رازی که سخن پروریست   سایهٔ از سایهٔ پیغمبریست

پیش وپس بست صف کبریا   پس شعرا آمد وپیش انبیا

شعر بمن صومعه بنیاد شد   ساغری از مصطبه آزاد شد

زاهد وراهب سوی من تاختند   هردو بمن خرقه در انداختند

هرچه وجودست زنو تاکهن   فتنه شود برمن جادوسخن

صنعت من پردهٔ جادو شکیب   سحر من افسون ملائك فریب

بابل من کنجهٔ هاروت سوز   زهرهٔ من خاتم انجم فروز

زهرهٔ این منطقه میزانیست   لاجرمش منطق روحانیست

تاسخنست ازسخن آوازه باد   نام نظامی بسخن تازه باد

تیغی از الماس سخن ساختم   هرکه پس آمد سرش انداختم

کرچه خود این پایهٔ بی همسریست   پای مراهم سر بالا تریست)

صحبت کیتی که تمنا کند   با که وفا کرد که با ما کند

خاك شد آنکس که درین خاك زیست   خاك چه داند که درین خاك کیست

هرورقی چهرهٔ آزاده ایست   هر قدمی فرق ملك زاده ایست

هرکلی رنکین که بباغ زمیست   قطرهٔ از خون دل آدمیست)

روزی خود را زکیا ساختن   به که بمنت زکسی خداستن)

شیخ نظامی

سرزهوا تافتن ازسرورپست   ترك هوا قوت پیغمبر یست)
کر بخورش بیش کسی زیستی   هر که بسی خورد بسی زیستی)
تانکنی جای قدم استوار   پای منه درطلب هیچ کار
درهمه کاری که کرائی نخست   رخنهٔ بیرون شدنش بین درست
شرط بود دیده بره داشتن   خویشتن ازچاه نکه داشتن)
من که چنین عیب شمار توأم   در بد ونیك آینه دار توأم
آینه چون نقش تو بنمود راست   خودشکن آینه شکستن خطاست

از خسرو وشیرین

وله

کر ایشان داشتندی تخت با تاج   تو تاج وتخت می بخشی بمحتاج)
زند برهر کسی فصاد صد نیش   ولی دستش بلرزد بررك خویش)
چه خوش باغیست باغ زندکانی   کرایمن باشد ازباد خزانی
چه خرم کاخ شد کاخ زمانه   کرش بودی اساس جاودانه
ازان سرد آمد این قصرد لاویز   که چون جا کرم باشد کویدت خیز
زفردا و زدی کس رانشان نیست   که دی رفتست وفردا درمیانیست
یك امروزاست مارا نقد ایام   بروهم اعتمادی نیست تاشام
بیا تایك دهن پرخنده داریم   بمی جان وجهان را زنده داریم
بترك خواب می باید بسی کفت   که زیر خاك می باید بسی خفت)
چه خوشترزان که بعدازانتظاری   بامید رسد امیدواری
اکرچه آفت عمر انتظار است   چوسر باوصل دارد سهل کاراست)
اکرچه دزد باصد زهره باشد   چو بانکش میزنی بد زهره باشد)
مرادان به که دیر آید ترادست   که هر کوزود خورشد زود شدمست
نباید راه روکوزود راند   که هر کو زود راند زود ماند)
نظر کردم زروزی تجربه هست   خورشهای جهان چون خارش دست
چواول دست راخارش خوش افتد   باخر دست دردست آتش افتد
همیدون جام دنیا خوش کواراست   باول مستی آخر هم خماراست
رهاکن غم که دنیا غم نیرزد   مکش سختی که سختی هم نیرزد
اکرخواهی جهان درپیش کردن   شکم واری نخواهی بیش خوردن
کرت صد کنج درهم یك درم نیست   نصیبت زین جهان جزیك شکم نیست
جهان ازنام آنکس ننك دارد   که از بهر جهان دل تنك دارد
غم روزی مخور تاروز ماند   که خود روزی رسان روزی رساند
چنین کفتند دانایان هشیار   که نیك و بدپدید آید بدیدار)
زن از پهلوی چپ کویند برخاست   مجوی ازجانب چپ جانب راست

شیخ نظامی

بسی کردند مردان چاره سازی ‌ ‌ ‌ ندیدند از یکی زن راست بازی
اگر غیرت بری بادرد باشی ‌ ‌ ‌ وگر بی غیرتی نامرد باشی
بر و تنها دم ازشادی بر آورد ‌ ‌ ‌ چو سوسن نام آزادی برآور)
مرا بگذار تاگریم بدین روز ‌ ‌ ‌ تومادر مرده را شیون میاموز)
کند هرجنس باهم جنس پرواز ‌ ‌ ‌ کبوتر باکبوتر باز باباز
نشاید باد را در خاك بستن ‌ ‌ ‌ نه باهم آب وآتش را نشستن)
به معزولی به چشم در نشستی ‌ ‌ ‌ چوعامل گشتی ازمن چشم بستی
چو بی یار آمدی من بودمت یار ‌ ‌ ‌ چودرکارآمدی من رفتم ازکار)
نشاید کرد خود را چارهٔ کار ‌ ‌ ‌ که بیمار است رای مرد بیمار
سخن در تندرستی تندرست است ‌ ‌ ‌ که درسستی همه تدبیرسست است
طبیب ارچند گیرد نبض دردست ‌ ‌ ‌ به بیماری بدیگر کس دهد دست)
پدر کزمن روانش باد پرنور ‌ ‌ ‌ مرا پیرانه پندی داد مشهور
که ازبی دولتان بگریز چون تیر ‌ ‌ ‌ وطن درکوی صاحب دولتان گیر
بهای در بزرك ازبهر آنیست ‌ ‌ ‌ کز اول بابزرگان هم نشین است)
نه دانش باشد آنکس را ز فرهنك ‌ ‌ ‌ که وقت آشتی پیش آورد جنك
خردمندی که درجنگی نهد پای ‌ ‌ ‌ بماند آشتی را درمیان جای
درین جنك آشتی رنگی بر انگیز ‌ ‌ ‌ زمانی تازه شوتاکی شوی تیز)
قدم برداشتی ورنجه بودی ‌ ‌ ‌ کرم کردی خداوندی نمودی)
بزیر پای پیلان درشدن پست ‌ ‌ ‌ به از پیش خسیسان داشتن دست
بناخن سنك برکندن زکهسار ‌ ‌ ‌ به ازحاجت بنزد ناسزاوار)
مشو درخون چون من زبردستی ‌ ‌ ‌ چه نقصان کعبه را از بت پرستی)
نهادستی زعشقم حلقه درگوش ‌ ‌ ‌ بدین عیبم خریدی باز مفروش
تمنای من از عمر و جوانی ‌ ‌ ‌ رضای تست وآنگه زندگانی
گرفتم هرچه من کردم گناهست ‌ ‌ ‌ نه آخر آب چشمم عذرخواهست
قلم برصرف کش بی آبیم را ‌ ‌ ‌ شفیع آرم بتو بی خوابیم را
ازین پس سرز پایت برندارم ‌ ‌ ‌ رخ ازخاك سرایت برندارم
کنم درخانهٔ یك چشم جایت ‌ ‌ ‌ بدیگر چشم روبم خاك پایت
به پیغامی زتو راضیست گوشم ‌ ‌ ‌ برآیم زین اگر زین بیش کوشم
نصیب من زتو درجمله هستی ‌ ‌ ‌ سلامی بودوآن هم باز بستی
اگرمحروم شد گوش ازسلامت ‌ ‌ ‌ زبان را تازه می دارم بنامت
وگرراضی شدی کین دل خرابست ‌ ‌ ‌ رضای دوستان جستن صوابست
نداری دل که آئی درکنارم ‌ ‌ ‌ وگرداری من این طالع ندارم
منم عاشق مراغم سازکار است ‌ ‌ ‌ تومعشوقی تراباغم چه کار است

شیخ نظامی

توبامن ناتوانی نازمی ساز ‌ ‌ که تاجانم برآید میکشم ناز
توکرسازی زکریه من برآنم ‌ ‌ که سوزم درغمت تامی توانم
وکر جان می دهم درمهربانی ‌ ‌ ترا باشد که باشد زندکانی
اکر من برنخوردم ازنکوئی ‌ ‌ تو برخوردار باش ازخوب‌روئی
مرا کر روز وروزی رفت برباد ‌ ‌ ترا هر روز روزازروز به باد)
پری پیکر برون آمد زخرکاه ‌ ‌ چنان کز زیر ابر آید برون ماه
چوعیاران سرمست آن پری چهر ‌ ‌ بپای شه در افتاد ازسر مهر
چوشه معشوق رامولای خوددید ‌ ‌ سراو را بزیر پای خود دید
زشادی ساختش برفرق خودجای ‌ ‌ که شه را تاج برسر به که برپای)
زشادی چون تواند ماند باقی ‌ ‌ که مه مطرب شود خورشید ساقی)
چو آمد مهر شیرین درمداین ‌ ‌ غنی شد دامن خاك ازخزاین
بهرکامی که شد چون نو بهاری ‌ ‌ شهنشه ریخت در پایش نثاری
چنین کز بس درم ریزان شاهی ‌ ‌ درم رويد هنوز از پشت ماهی)
زهستی تاعدم موئی امید است ‌ ‌ دریغا کانه مکر موئی سفیداست
چو در موی سیاه آمد سفیدی ‌ ‌ پدید آمد امید ناامیدی
جوانی چیست سودائیست درسر ‌ ‌ وزان سودا تمنائیست در بر
چو پیری بر ولایت کشت والی ‌ ‌ برون رفت ازسران سوداچه نالی
جوانی کفت پیری را چه تدبیر ‌ ‌ که یارازمن کریزد چون شوم پیر
جوابش داد پیر نغز کفتار ‌ ‌ که در پیری توهم بکریزی ازیار
برآن سر کاسمان سیماب ریزد ‌ ‌ چو سیماب ازهمه شادی کریزد
مه نوتابه بدری نور کیرد ‌ ‌ چودر بدری رسد نقصان پذیرد)
شنیدستم که هرکوکب جهانیست ‌ ‌ جداکانه زمین وآسمانیست)
توآن بودی که پیش ازصحبت خاك ‌ ‌ ولایت داشتی بربام افلاك
زتو کرباز پرسند آن نشانها ‌ ‌ نیاری هیچ حرفی یاد ازانها
چوروزی بکذری زین محنت آباد ‌ ‌ ازان ترسم کزین هم ناوری یاد
کسی کویاد نارذ قصهٔ دوش ‌ ‌ تواند کردن امشب را فراموش
تفکر در مناجات الهی ‌ ‌ وسیله شد بمقصودی که خواهی
نمودش کزنمود آسمانیست ‌ ‌ تفکرها تصرفهای جانیست)
نه هرزن زن بود هرزاده فرزند ‌ ‌ نه هرکل میوه دارد هرنیی قند
بسا بیکانه کزصاحب وفائی ‌ ‌ زخویشان بیش دارد آشنائی)
نباید کرد برآواز خود زور ‌ ‌ که بس بیمار واکشت ازلب کور
نه هرکوزنده اوراتب نکیرد ‌ ‌ نه هرکس راکه تب کیرد بمیرد
بدانائی زدل بردار غم را ‌ ‌ که غم غم میکشد چون ریك نم را

شیخ نظامی

دو کس را روزکار آرزم داداست | یکی کومرد ودیکر کوزاد است
نماند کس درین دیر سپنجی | تو نیز اندر نمانی تا نرنجی
اکر بودی جهان را پایداری | بهر کس چون رسیدی شهریاری
فلک کر مملکت پاینده دادی | زخسرو تا بخسرو چون فتادی
اکر دنیا نماند با تو مخروش | چنان پندار کافتد بارت ازدوش
زتو پامال ماند یا تو مانی | پس آن به کو نماند تا تو مانی
کرت عقلیست بی پیوند می باش | که با بختت ازو خرسند می باش
نه این تر زخرسندی جهانیست | نه بر آسودکی نزهت ستانیست
چونانی هست وآبی پای درکش | که هست آزاد طبعی کشوری خوش
سرای آفرینش سرسری نیست | زمین وآسمان بی داوری نیست
چنان رفتم که سوی کعبه محتاج | چنان باز آمدم کاحمد زمعراج

ازمجنون ولیلی

وله

تا من منم از طریق زوری | نازرده زمن جناح موری
دانم که غضب نهفته بهتر | وین کفته که شد نکفته بهتر
لیکن بحساب کار دانی | بی غیرتیست بی زبانی
آنکس که زشهر آشنا ئیست | داندکه متاع من بکجا ئیست
وانکو بکژی بمن کشد دست | خصمش نه منم که جرمش هست
آزار مکن کسی میازار | کازرده تو به که خلق بازار
کردل نهی ای پسر برین پند | از پند پدر شوی برومند
در شعر مپیچ ودر فن او | چون اکذب اوست احسن او
زین فن مطلب بلند نامی | کین ختم شداست برنظامی
نظم ارچه بمرتبت بلنداست | آن علم طلب که سود منداست
در جدول این خط قیاسی | میکوش بخویشتن شناسی
تشریح نهاد خود بیاموز | کین معرفتیست خاطر افروز
پیغمبر کفت علم علمان | علم الابدان وعلم الادیان
در ناف دو علم بوی طیب است | وان هردو فقیه یا طبیب است
می باش فقیه طاعت آموز | لیکن نه فقیه رحلت اندوز
می باش طبیب عیسوی هش | لیکن نه طبیب آدمی کش
جائی که بزرک بایدت بود | فرزندی من ندارت سود
چون شیر بخود سپه شکن باش | فرزند خصال خویشتن باش
دولت طلبی سبب نکه دار | با خلق خدا ادب نکه دار
وانجا که فسانهٔ سکالی | ازترس خدا مباش خالی

آن شغل طلب زروی حالت / کز کرده نباشدت خجالت

از صحبت پادشا به پرهیز / چون پنبهٔ خشك ز آتش تیز

آن آتش اگرچه پر ز نور است / ایمن شود آنکسی که دور است)

خویشان همه در نیاز با او / هریك شده چاره ساز با او

بیچارگی ورا چو دیدند / در چاره گری زبان کشیدند

گفتند باتفاق یکسر / کز کعبه گشاده گردد این در

حاجتگه جملهٔ جهانست / محراب زمین وآسمانست

چون موسم حج رسید برخاست / اشتر طلبید ومحمل آراست

فرزند عزیز را بصد جهد / بنشاند چوماه در یکی مهد

آمد سوی کعبه سینه پرجوش / چون کعبه نهاد حلقه در گوش

بگرفت برفق دست فرزند / در سایهٔ کعبه داشت یك چند

گفت ای پسر این نه جای بازیست / بشتاب که جای چاره سازیست

در حلقهٔ کعبه حلقه کن دست / کز حلقهٔ غم بدو توان رست

گو یارب ازین گزاف کاری / توفیق دهم برستگاری

رحمت کن ودر پناهم آور / زین شیفتگی براهم آور

دریاب که مبتلای عشقم / آزاد کن از بلای عشقم

مجنون چوحدیث عشق بشنید / اول بگریست پس بخندید

از جای چومار حلقه برجست / در حلقهٔ زلف کعبه زد دست

میگفت گرفته حلقه در بر / کامروز منم چوحلقه بردر

در حلقهٔ عشق جان فروشم / بی حلقهٔ اومباد گوشم

گویند زعشق کن جدائی / این نیست طریق آشنائی

من قوت زعشق می پذیرم / گر میرد عشق من بمیرم

پروردهٔ عشق شد سرشتم / جز عشق مباد سرنوشتم

یارب بخدائی خدائیت / وانکه بکمال پادشائیت

کز عشق بغایتی رسانم / کوماند اگرچه من نمانم

گرچه زشراب عشق مستم / عاشق تر ازین کنم که هستم

گویند که خود زعشق واکن / لیلی طلبی زدل رها کن

یارب تومرا بروی لیلی / هر لحظه بده زیاده میلی

ازعمر من آنچه هست برجای / بستان وبعمر لیلی افزای

می داشت پدر بسوی اوگوش / چون قصه شنید گشت خاموش)

چون سبزه کشید گل بصحرا / شد خاك بروی گل مطرا

ازلالهٔ لعل وازگل زرد / گیتی علم دو رنك برکرد

از برك ونوا بباغ وبستان / بابرك ونوا هزار دستان

هر فاخته بر سر چناری
درفصل گلی چنین همایون
بودش غرض آنکه در پناهی
با بلبل مست راز گوید
یابد ز نسیم گلستانی
با سرو قدان. لاله رخسار
بابك چندی برین براند اخت
تنها بنشست زیر سروی
نالید بناله در نهانی
ای یار موافق وفادار
ای ازدر آنکه درچنین باغ
گیرم زمنت فراغ باشد
آخر بزبان نیك نامی
ناکرده سخن هنوز آغاز
شخص غزلی چو در مکنون
کای برده زمن صلاح کارم
جزیاد رخت مباد یادم
درعشق تورفت عقل وصبرم
دریاشد از آب چشم خونی
بی من تومرا مگوکه چونی
ازحسرت روی چون نگارت
یاد سر زلف بی قرارت
اینست بروز وشب سرودم
کای بخت بحال من نظرکن
مجنون بمیان موج خونست
مجنون جگری همی خراشد
مجنون بخدنك یارسفتست
مجنون همه درد وداغ دارد
مجنون کرنیاز بندد
مجنون بفراق دل رمیدست
لیلی چوسماع این غزل کرد
ای کز تو وفاست بیوفائی
من باتو چونیستم خطاکار

در زمزمهٔ حدیث یاری
لیلی زوثاق رفت بیرون
چون سوختگان برآرد آهی
غمهای گذشته بازگوید
ازیار غریب خود نشانی
آمد بنشاط وخنده درکار
آخر زنشاط که برون تاخت
چون در برطوطی تذروی
میگفت زروی مهربانی
ای چون مهرم بمن سزاوار
آیی وستانی از دلم داغ
پروای سرای وباغ باشد
کم زانکه فرستیم پیامی
کزرهگذری برآمد آواز
می خواند زگفتهای مجنون
امید توباد پرده دارم
جزکار غمت مباد کارم
دردور تورفت روزگارم
از بهر کنار توکنارم
کزعشق تومن بحال زارم
رخ گشت زخون دل فگارم
چون زلف توگرد بی قرارم
اینست بنزد تو درودم
وزبیخبری مرا خبرکن
لیلی بحساب کار چونست
لیلی نمك ازکه می تراشد
لیلی بکدام یار جفتست
لیلی چه بهار وباغ دارد
لیلی برخ که باز خندد
لیلی بچه حجت آرمیدست
بگریست وبگریه سنگ حل کرد)
پیش توخطاست بی خطائی
باشم بخطا چرا گرفتار

شیخ نظامی

چون یست مرا بر تو رهی زین بس من و نوحهٔ و واهی)
آن پیر پسر بباد داده یعقوب ز یوسف او فتاده
چون مجنون رمیده دل دید زآرایش او امید ببرید
آسوده زچاره باز جستن زنگی ختنی نشد بشستن
بسیار دوید ومال درباخت اقبال بدو نظر نینداخت
زان درد سقیم گشت ونومید کامید بهی نداشت جاوید
پیری وضعیفی وزبونی گردش برحیل رهنمونی
ترسید کاجل بسر درآید بیگانه کسی ز در درآید
بگرفت عصا چو ناتوانان بگزید تنی دو از جوانان
شد باز بجست وجوی فرزند بر هرچه کند خدای خرسند
برگشت بگرد کوه وصحرا در ریك سیاه ودشت خضرا
میزد بامید دست وپائی ازوی اثری ندید جائی
بسیار بهر سوی دوان شد خون ازره دیدهاش روان شد
تا عاقبتش یکی نشان داد کایك بفلان عقوبت آباد
جایی وچه جای ازین مغاکی مانندهٔ گور هولناکی
ره پیش گرفت پیر مظلوم یکسر بدوید تابدان بوم
دیدش بچنان که دیده میخواست زان دیده داش زجای برخاست
بی شخص رونده دید جانی در پوست کشیده استخوانی
آواره ازین جهان هستی متواری راه بت پرستی
جوبی بخیال باز بسته موبی زدهان مرگ رسته
بر روی زمین زسگ دوان تر وززیر زمینیان نهان تر
دیك جسدش زجوش رفته افتاده ومغز وهوش رفته
مانندهٔ ماربیچ برپیچ پیچیده سرا زکلاه وسرپیچ
آهسته فراز رفت وبنشست مالید برفق برسرش دست
خون جگر ازجگر برانگیخت هم برجگر ازجگر همی ریخت
مجنون چو گشاد دیده را باز شخصی برخویش دید دمساز
در روی پدر نظاره میکرد نشناخت وزو کناره میکرد
آنکو خودرا کند فراموش یاد دگری کجا کند گوش
گفتا چه کسی زمن چه خواهی ای من رهی وتواز چه راهی
گفتا پدر توام بدین روز می بینم تو بدین جگر سوز
مجنون چوشناختش که او کیست درپای وی اوفتاد وبگریست
ازهر دوسرشك دیده بگشاد او بوسه بری واو بری داد
گردند زروی بیقراری برخود بهزار نوحه زاری

کفت ای پسر این نه جای خوابست   کایام دواسبه در شتابست
زین ره که کیاش تیغ تیزاست   بکریزکه مصلحت کریزاست
بهتر سك کوی خویش بودن   تا ذل غریبی آزمودن
چندانك دویدنی دویدی   جائی نرسیدنی رسیدی
زنبسان که تو زخم ورنج بینی   فرسوده شوی کر آهنینی
امروز که روز عمر بر جاست   می باید کرد کار خود راست
فردا که اجل عنان بکیرد   عذر توجهان کجا پذیرد
امروز بخور جهد می سوز   تابوی خوشیت باشد آن روز
پیشینه عیار مرك می سنج   تامرك رسد نباشدت رنج
از حربهٔ مرك جان کسی برد   کو پیش زمرك خویشتن مرد
روزی دوکه باتو هم عنانم   خالی مشو ازرکاب جانم
امشب که عنان زمن بتابی   فرداکه طلب کنی نیابی
من میکذرم تو در امان باش   غم کشت مرا تو شادمان باش
ای جان پدر بیاو بشتاب   تاجان پدر نرفته دریاب
زآن پیش که من درآیم ازپای   درخانهٔ خویش کرم کن جای
تاچون اجلم رسد بمیرم   دانم که کسی است جایکیرم
نه پسندد هیچ دوست دشمن   من مرده توخالی ازسر من
بیکانه کسی زدر درآید   اندوختهٔ مرا رباید
ترسم که بکوج رانده باشم   آئی تو ومن نمانده باشم
سر برسر خاك من بمالی   نالی زفرق وسخت نالی
کرچه نفست چو دود باشد   زان دود مراچه سود باشد
مجنون سیاه مغز بیهوش   چون کرد نصیحت پدرکوش
کفت ای نفس توجان فزایم   اندیشهٔ توکره کشایم
فرمان تو کردنیست دانم   کوشم که کنم نمی توانم
درخاطر من که عشق ورزد   عالم همه حبهٔ نیرزد
بختم نه چنان بیاد داد است   کز هیچ شنیده ام نه یاداست
هر یاد که بود رفتم ازیاد   جز فرموشی نماند بریاد
کز زانکه رود درین زمانم   پرسی که چه میکنی ندانم
دانم پدری ومن غلامت   آکاه نیم که چیست نامت
تنها نه پدر زیاد من رفت   خود یادمن ازنهاد من رفت
درخود غلطم که چیست نامم   معشوقم عاشقم کدامم
چون برق دلم زکرمی افروخت   دلکرمی من وجود من سوخت
دروحشت خویش کشته ام کم   وحشی نزیدهبان مردم

شیخ نظامی

مائل بخرابیست رایم   آن به که خرابه گشت جایم
یك حرف مگیر ازآنکه خواندی   پندار که نطفهٔ زاندی
گوری بکن و بنه دران دست   انگار که مردهٔ دران هست
کفنی که دم رحیل پیش است   این کم شده دررحیل خویش است
برمرگ تو زنده اشك ریزد   من مرده زمردهٔ چه خیزد
چون دید پدر که درد مند است   در عالم عشق شهر بند است
برداشت ازو امید به بود   کان رشتهٔ تب پراز گره بود
گفت ای جگر جگر خور من   هم غل منی هم افسر من
نومیدی تو سماع کردم   خودرا و ترا وداع کردم
افتاد بدرزکار بگری   بگری تو وزار وزار بگری
در گردنم آر دست وبرخیز   آبی زسرشك بردلم ریز
تاغسل کفن کنم برآن آب   درمهد لحد خوشم بود خواب
در برکبرم نه جای نازاست   تا توشه کنم که ره درازاست
زین عالم رخت برنهادم   در عالم دیگر او فتادم
هم دور نیم زعالم تو   می میرم و می خورم غم تو
با آنکه چو دیده نازنینی   بدرود که دیگرم نبینی
بدرود که خویش ازمیان رفت   مادیر شدیم وکاروان رفت
بدرود که رخت راه بستم   درکشتی رفتگان نشستم
بدرود که عزم کوچ کردم   رفتم نه چنان که باز کردم
بدرود که شاد باش و بی غم   کزمن بغمت بریده شد دم
بدرود که حاجت روا باد   صد جان نه یکی ترا فدا باد
بدرود که باد کار توراست   کزکار خودم امید برخاست
بدرود که روز بد مبیناد   خوش برسر گورمن نشیناد
چون ازسراین درود بگذشت   بدرودش کرد وباز پس گشت
آمد بسرای خویش رنجور   نزدیك که جان ازو شود دور
روزی دو زراه ناتوانی   میکرد زغصه زندگانی
تا که اجل ازکمین برون تاخت   ناساخته کار کار اوساخت
عالم خوش خورکه عالم اینست   تو درغم عالمی غم اینست
عمراست غرض بعمر درپیچ   چون عمر نماند گومان هیچ
نیکی کن وازبدی میندیش   نیك آید نیك را فرا پیش
بد باتو نکرد هرکه بد کرد   کان بد به یقین بجان خود کرد
هرنیك وبدی که درنوا نیست   درگنبد عالمش صدا نیست
با کوه کسی که راز گوید   کوه آنچه شنید باز گوید

درچرخ بلند اگر بلندی — میکن نظری بهوش مندی
کس سر ز فلك بدر نبرداست — وین رقعه کسی بسر نبرداست
روزی زقضا بوقت شبگیر — میرفت شکارئی به نخجیر
بر نجد نشسته بود مجنون — چون برسر تاج در مکنون
صیاد چودید برگذر شیر — بگشاد زبان بروچوشمشیر
پرسید ورا چو سوکواران — کای دور ز اهل بیت و یاران
فارغ ازپیش توپسی هست — یاجز لیلی تراکسی هست
نه مادر ونه پدر بیادت — بی شرم کسی که شرم بادت
چون توخلفی بخاك بهتر — کز نا خلفی برآوری سر
کیرم زپدر بزندگانی — دوری طلبیدی ازجوانی
چون مرد پدر ترا بقباد — آخر کم ازآن که آریش یاد
آئی بزیارتش زمانی — وآری زترحمش نشانی
مجنون زنوای آن کج آهنك — نالید وخمید راست چون چنك
خودرا زدریغ برزمین زد — بسیار طپنجه برجبین زد
زآرام وقرار کشت خالی — تاکور پدر دوید حالی
چون شوشهٔ تربت پدر دید — الماس شکسته درجگر دید
برتربت او فتاد بیهوش — بگرفتش چون جگر درآغوش
غلطید برآن زمین زمانی — میجست زهمنشین نشانی
گفت ای پدر ای پدر کجائی — کافسر بسرم نمی نمائی
ای غمخور من کجات جویم — تیمار غم توباکه گویم
توبی پسری صلاح دیدی — زان روی بخاك درکشیدی
من بی پدری ندیده بودم — تلخست کنون که آزمودم
فریاد که دورم ازتو فریاد — فریاد رسی نه جز تو برباد
یارم توبدی وباورم تو — نیروی دل دلاورم تو
استاد طریقتم توبودی — غمخوار حقیقتم توبودی
بی نور تو درمجاز ماندم — افسوس که ازتوباز ماندم
فریاد برآید از نهادم — کآید زنصیحت تویادم
لفظی بمراد تو نگفتم — یکشب بمراد تو نخفتم
تو بزم نشاط من نهاده — من برسر سنگی اوفتاده
توگفته دعا اثر نکرده — من کشته درخت برنخورده
جان دوستی ترا بهردم — یاد آرم جان برآرم ازغم
آزردمت ای پدر نه برجای — وای ازبحلم نمیکنی وای
ای نور ده ستارهٔ من — خشنودی تست چارهٔ من

شیخ نظامی

کر درحق تو شده م کنهکار ... کشتم بکناه خود کرفتار
زین کونه دریغ وآه میکرد ... روزی بسخن سیاه میکرد
می برد زبهر دلفروزی ... روزی بشبی شبی بروزی)
درعشق که وصل نیك بابست ... شادی بخیال و یا بخوابست)
لیلی بودم ولیك اکنون ... مجنون ترم از هزار مجنون
زان شیفتهٔ سیه ستاره ... من شیفته ترهزار باره
او کرچه نشانه کاه دردست ... آخر نه چومن زنست مرد است
درشیوهٔ عشق هست چالاك ... کز هیچ کسی نبایدش باك
مسکین من بیکسم که یکدم ... با کس نزنم دلیر ازین غم
ترسم که زبی کسی وخامی ... بیکانه شوم زنیك نامی
ازیك طرفم غم غریبان ... وزسوی دکر غم رقیبان
تن زین دوعلاقهٔ قوی دست ... درکش مکش اوفتاده پیوست
زن کیر که خود بخون دلیرست ... زن باشد اکرچه نره شیرست
زین غم چونمی توان بریدن ... تن دردادم بغم کشیدن
لیکن جکرم بزیر خونست ... کان یار که بی منست چونست
بی من ورق که می شمارد ... وایام چکونه می کذارد
صاحب سفر کدام راهست ... سیرش بکدام جایکا هست
هم صحبتی که می کزیند ... یارش که وباکه می نشیند

نامهٔ لیلی بمجنون

وله

این نامه بنام پادشاهی ... جان زنده کن خرد پناهی
دانا ترجله کاردانان ... دانای زبان بی زبانان
قسام سفیدی وسیاهی ... روزی ده جمله مرغ وماهی
جان داد وبجا نور جهان داد ... زین بیش خزینه چون توان داد
آراست بنور عقل جانرا ... بفروخت بهردو این جهانرا
این نامه که هست چون پرندی ... از دلشدهٔ بدرد مندی
یعنی زمن حصار بسته ... نزدیك تو ای قفص شکسته
ای یار قدیم عهد چونی ... وی مهدی هفت مهد چونی
ای باخون داده کوه را رنك ... ساکن شده چون عقیق درسنك
ای زخمه که ملامت من ... هم قافلهٔ قیامت من
ای دل بوفای من سپرده ... من سرزوفای تو نبرده
چونی وچکونهٔ چه سازی ... من باتو تو باکه عشق بازی
چون بخت تو درفراقم از تو ... جفت تو ام ارچه طاقم از تو

وان جفت نهاد اکرچه جفت است | سر با سر من شبی نخفت است
کنجی کهرم که در بمهر است | چون غنچهٔ باغ سر بمهر است
من خواستمی کزین جهانم | باشد چو توبی هم آشیانم
چون با تو نمی توان بهم زیست | زین سان که منم کناه من چیست
آن دل که رضای تو نکیرد | به کر بقضای بد بمیرد
کر زانکه تن از توهست مهجور | جانم ز تو نیست یکزمان دور
از رنج دل تو هستم آکاه | هم چاره شکسته شد درین راه
روزی دو درین رحیل خانه | می باید ساخت با زمانه
بفکن چو خران درازی از کوش | کوتاهی عمر بین وخاموش
فریاد ز بیکسی نه رایست | آخر کس بیکسان خدایست
دل تنك مباش اکر کست نیست | من کس نیم آخر این ست نیست
کر رفت پدر سرت بماناد | کوکان بشکن کهر بماناد
مجنون چو بخواند نامهٔ دوست | افتاد برون چو پسته از پوست
جز یادیش از دهن نیامد | یك لحظه بخویشتن نیامد
چون شد بقرار خود تنومند | بشمرد بکریه ساعتی چند
آن قاصد را بداشت برجای | که بوسه بدست داد که پای
کفتا که نه کاغذ ونه خامه | چون راست کنم جواب نامه
قاصد زمیان کشاد درجی | چابك شده چون وکیل خرجی
اسباب دبیری که باید | بسپرد بدو چنانکه شاید
مجنون قلم رونده برداشت | نقشی بهزار نکته بنکاشت
چون نامه تمام کرد سربست | بفکند به پیش قاصد ازدست
قاصد ستد وروید چون باد | زان کونه که بود نامه را داد
لیلی چو نامه در نظر کرد | اشکش بچکید ونامه تر کرد
بود اول آن خجسته برکار | نام ملکی که نیستش یار
دانای نهان وآشکارا | کوداد کهر زسنك خارا
سیراب کن بهار خندان | فریاد رس نیازمندان
وانکه بجکر کبابی خویش | کفته سخن خرابی خویش
کین نامه زمن که بیقرارم | نزدیك توای قرار کارم
یعنی زمن کاید درسنك | نزدیك تو ای خزینه درچنك
ای کعبهٔ من جمال رویت | محراب من آستان رویت
ای کنج ولی بدست اغیار | زان کنج بدست دوستان مار
این چوب که عود بیشهٔ تست | مشکن که هلاك تیشهٔ تست
بنواز مرا مزن که خاکم | افروخته کن که درد ناکم

شیخ نظامی

گر بنوازی بهارت آرم / ورزخم زنی غبارت آرم
آنچه ازغم تودرین مقامست / بنمای مراکه ناکرامست
اینست که عهد من شکستی / درعهدهٔ دیگری نشستی
بامن بزبان فریب سازی / باا و بمراد مهر بازی
گرعاشقی آه صادقت کو / بامن نفسی موافقت کو
درعشق توچون موافقی نیست / این سلطنتیست عاشقی نیست
دیداست که تاجهان چنین است / بی نیش مگس کس انگبین است
گرمن شدم از چراغ تو دور / پروانهٔ تو مباد بی نور
ای نیك وبد مزاجم از تو / دردم زتو وعلاجم از تو
هرچند حصارت آهنین است / لؤلؤ ترت صدف نشین است
ازحلقهٔ زلف پرشکنجت / در دامن اژدهاست گنجت
دانی که زدوست داری خویش / باشد دل دوستان بد اندیش
برمن زتو صد هوس نشیند / گر بر تو یکی مگس نشیند
نالم زغم تو چون ننالم / آگاه نهٔ که برچه حالم
شوریده ترم ازانکه دیدی / مجنون ترازانکه می شنیدی
یارب چه خوش آن می فغانه / کز دست توام دهد زمانه
بامن تو نشسته دست دردست / من کشته زبادهٔ تو سرمست
ازدست ودهان تو بپایی / که بوسه ستانم وگهی می
گاهی زاب توی مزم نوش / گاه آورمت چو جان در آغوش
که برزنخ تو دست سیم / گاهی شکر از لبت ربایم
این جمله که گفته ام فسانه است / باتو سخنی مرا بهانه است
گرچه من ازین حساب دورم / دیدار ترا زخود غیورم
برپای طمع نهاده ام بند / از تو بحکایت تو خرسند
گر باتو هزار شب نشینم / ار زشك تو در توهم نه بینم
چون عشق توروی می نماید / گر روی توغائبست شاید
عشق تو رفیق رازمن باد / زخم توجگر نواز من باد
چون عشق تودرمن استواراست / باصورت تو مرا چه کاراست
گرمن شدم ازفراق مهجور / باد ازفراق چون توئی دور
هرسرکه نشد مطیع رایت / انداخته باد زیر پایت)
مجنون زنفیر های مادر / افروخت چو شعلهای آزر
گفت ای قدم تو افسر من / رشح صدف توگوهر من
نالیده زنالهٔ توگشتم / خاك در تو در بهشتم
گر زانکه مرا بعقل ره نیست / دانی که مرا درین گنه نیست

کار من اکر چنین بد افتاد — این کار مرا نه ازخود افتاد
کوشیدن ما کجا کند سود — این کار فتاد وبودنی بود
عشق بچنین بلا وزاری — دانی که نباشد اختیاری
من دربی آنکه مرغ جانم — از قالب این قفص رهانم
دردام کشی مرا دکربار — تادر دوقفص شوم کرفتار
دعوت مکنم بخانه بردن — ترسم زوبال خانه مردن
من زنده وبه که دشت کیرم — باآنکه بخانه در بمیرم)
هر روز جهان بجان ربائیست — انصاف ده این چه بیوفائیست
این عهد شکن که روزکاراست — چون بزرکران تخم کاراست
کارد دوسه تخم را در آغاز — چون کشته رسید بدرود باز
افروزد هرشبی چراغی — برجان نهدش زدود داغی)
ای غافل ازانکه مردنی هست — آکه نه که جان سپردنی هست
تا کی بخودت غرور باشد — مرك از تو بمرك دور باشد
داری دوسه میخ زنك خورده — وآن هم بزکات کرد کرده
ازشادی آن قراضهٔ چند — کوئی که منم جهان خداوند
آنکاه رسی بسر بلندی — کایمن شوی ازنیازمندی
آن ذوق نشد هنوزت ازیاد — کزحاجت خلق باش آزاد
چون مشعله دست رنج خودخور — چون پیلهٔ قززکنج خودخور)
پرهیز نه|دفع یك کزنداست — درراحت ورنج سودمنداست
درراحت ازو ثبات یابند — وزرنج بدو نجات یابند)
لیلی زسریر سربلندی — افتاد بچاه دردمندی
زان روزکه یار ازوجداشد — سروش زکداختن کیاشد
برمادر خویش راز بکشاد — یکباره در نیاز بکشاد
کای مادر مهربان چه تدبیر — کاهو بره زهر خورد باشیر
خون میخوم این چه مهربانیست — جان میکنم این چه زندکانیست
چندان جکر نهفته خوردم — کزدل بدهن رسید دردم
چون جان زلبم نفس کشاید — کرراز کشاده کشت شاید
چون پرده زراز برکرفتم — بدرود که راه برکرفتم
در کردنم آردست یکبار — خون من وکردن توزنهار
کان لحظه که جان سپرده باشم — ازدوری دوست مرده باشم
سرمه زخیال دوست برکش — نیلم زغبار دوست درکش
فرقم بکلاب اشك ترکن — عطرم زشمامهٔ جکرکن
خون کن کفنم که من شهیدم — تاباشد رنك روز عیدم

آراسته کن عروس دارم | بسیار بخاك پرده دارم
آوارهٔ من چو گردد آگاه | کآواره شدم من از وطنگاه
دانم که زراه سوکواری | آید بسلام این عماری
چون برسر خاك من نشینند | مه جوید لیك خاك بیند
برخاك من آن غریب خاکی | نالد بدریغ و درد ناکی
یاریست عجب عزیز یاریست | از من به بر تو یادگاریست
از بهر خدا نکو شداری | در وی نکنی نظر بخواری
آندم که نیابیش بجوئی | وآن وجه که دانیش بگوئی
من داشته ام عزیز وارش | تو نیز چو من عزیز دارش
کولیلی ازین سرای دلگیر | آن لحظه که می برید زنجیر
ازمهر تو تن بخاك میداد | برباد تو جان پاك میداد
درعاشقی تو صادقی کرد | جان برسر عشق وعاشقی کرد
احوال چو پرسدت که چون رفت | باعشق تو ازجهان برون رفت
ناداشت درین جهان شماری | جزباغم تو نداشت کاری
وآن لحظه که درغم تو میرد | غمهای ترا بتوشه می برد
وامروز که درنقاب خاکست | هم درهوس تو دردناکست
چون منتظران درین گذرگاه | هست ازقبل تو چشم درراه
می باید تاتو بر پی آیی | سرباز پس است تاکی آیی
یکره برهان زانتظارش | درشو بخزینهٔ کنارش
این پند بدوده از زبانم | کای جان من وهلاك جانم
زنهار نظر مدار ازین پس | جز بر کرم خدای بر کس
این گفت وبگریه دیده ترکرد | آهنگ ولایت دگر کرد
چون راز نهفته برزبان داد | جانان طلبید لیك جان داد
از حادثهٔ وفات آن ماه | چون زید شکسته دل شد آگاه
گریان شد وتلخ تلخ بگریست | بی گریهٔ تلخ درجهان کیست
آمد سوی آن حظیره جوشان | چون ابر بهار که فروشان
وزروضهٔ آن چراغ تابان | بگرفت سبك ره بیابان
آمد برآن زراه برده | تاریك شب وچراغ مرده
گریان گریان نشست پیشش | شورید بآب چشم خویشش
میگوفت زگریه برزمین بر | میزد بدریغ دست برسر
مجنون که نشان درنك اوديد | وزشورش جان تنك اوديد
گفتا چه رسیدت ای برادر | کز درد نفس برآری آذر
گفت ازپی آنکه بخت برگشت | اندازهٔ کارها دگر گشت

ای تو زفراق دوست ناشاد / ناشادی تو مبارکت باد
آبی سیه از زمین برآمد / مرك ازدر آهنین در آمد
بارید بباغ ما تکرکی / کز کابن ما نماند برکی
لیلی سمن رخت ازین جهان برد / باداغ تو زیست هم برآن مرد
مجنون کناره کرده از هوش / چون این بشنید کشت خاموش
چون صاعقه شعلهٔ برافروخت / زان برق هم اوفتاد وهم سوخت
یك لحظه دران فتادکی ماند / برجست و بچرخ سر برافشاند
کای بی نمك این چه شور بختیست / باسست رکابی این چه سختیست
این صاعقه برکیاه ریزند / بامور چهٔ چنین ستیزند
موری وهزار دوزخ ازپس / صد مورچه را مزارهٔ بس
خونابه بقدر جام دادن / ساغر بقیاس کام دادن
شمشیر کشیدنت چرا بود / این پشه نه آخر اژدها بود
این عربده می نمود عذرا / چون وحش دوان بکوه وصحرا
جان خسته وجامه پاره کرده / بروی ددکان نظاره کرده
زان کونه که او سرشك رانده / چشم همه پرز اشك مانده
زید ازپی او چو سایه پویان / وزسایهٔ اوخلاص جویان
چون کوه بکوه دست بردشت / کریان وجزع کنان همی کشت
زانجاکه مزاج طبع راخوست / کرد آرزوی زیارت دوست
از زید نشان تربتش جست / بروی چو کیاه تربتش رست
آمد نه چنانکه هم نشستان / شوریده سر آن چنانکه مستان
رسوا ترا زان که باز کویند / غمکین ترازان که باز جویند
سرکوفته وجکر دریده / موی ازسر وکوش بریده
قامت زده وشکسته قامت / انکیخته ازجهان قیامت
چون دید جمال تربت ازدور / افتاد چنانکه سایه ازنور
غلطید چنانکه مار غلطد / یا کرم که زیر خار غلطد
در شوشهٔ تربتش بصد رنج / پیچید چو مار برسر کنج
ازبسکه سرشك لاله کون ریخت / لاله زکیاه کورش انکیخت
خوناب جکر چو شمع پالود / بکشاد زبان آتش آلود
کاوخ چه کنم چه چاره سازم / کز درد چو شمع می کدازم
بودم کلی آبدار در دست / باد آمد وبرکهاش بشکست
سروی زچمن کزیدم آزاد / دست اجلش بباد درداد
بشکفت بهاری ازدرختم / درداکه نکه نداشت بختم
یك دسته بنفشه داشتم جست / پاکیزه چنانکه ازدلم رست

نظامی

بیداد گری زمن ربودش   من کاشته بودم او درودش
آنگاه بدخمه سر فرو کرد   می گفت وهمی گریست ازدرد
کای تازه گل خزان رسیده   رفته زجهان جهان ندیده
ای باغ دلی خراب کرده   برداده ولیك برنخورده
چونی زگزند خاك چونی   درظلمت این مغاك چونی
آن خالك مشکدانه چونست   وآن چشمك آهوانه چونست
درچشم که جلوه می نمائی   درمغزکه نافه می کشائی
چونست عقیق آبدارت   وآن غالیهای تاب دارت
سروت بکدام جویبارست   ای ماه ترا چه جای غارست
چون میگذرانی اندرین غار   چونی زگزندهای آن غار
درغار همیشه جای مارست   بزمت بکدام لاله زارست
برخار تو غم خورم که باری   چون غم نخورم که یارغاری
هم گنج شدی که درزمینی   گر گنج نهٔ چرا چنینی
درصورت اگر زمن نهانی   لیك آه صفت درون جانی
گردور شدی زچشم رنجور   یك چشم زد از دلم نهٔ دور
گرنقش تو از میانه برخاست   اندوه تو جاودانه برجاست
من کز تو بیاد دل نهادم   یاد تو کجا رود زیادم
رفتی توازین خرابه رستی   در بزمگه ارم نشستی
من نیز چو برگشایم این بند   آیم بتو بعد روزکی چند
تاطوف زدم بگرد مهدت   خالی نیم از وفای عهدت
تاباتو درآمدم درین خاك   باداکفنت زخون من پاك
پیوسته بهشت جای بادت   جان درحرم خدای بادت
این گفت ونهاد دست بردست   چرخی زد ودست بنده بشکست
برداشت ره ولایت خویش   مشتی ددکانش ازپس وپیش
درگفتن حالت فراقی   حرفی زوفا نماند باقی
میداد زگریه ریك رارنك   میزد سر ازدریغ برسنك
دررهگذری نماند خاری   کزناله درو نزد شراری
درهیچ رهی نماند سنگی   کزخون خودش نداد رنگی
چون سخت شدی زگریه کارش   برخاستی آرزوی یارش
ازکوه درآمدی چو سیلی   رفتی سوی روضه گاه لیلی
سربر سرخاك او نهادی   برخاك هزار بوسه دادی
باتربت آن بت وفادار   گفتی غم دل بزاری زار

نظامی

او بر سر شغل محنت خویش / وان دام و دد ایستاده در پیش
چشم از ره او جدا نکردند / کس را بر او رها نکردند
زینسان ورقی سیاه میکرد / عمری بهوس تباه میکرد
روزی دوسه با سگان آن ده / میزیست چنانکه مرگ ازان به
در دیدهٔ مور بود جایش / کز کور بگور بود پایش
وآخر چو بکار خویش درماند / او نیز رحیل نامه برخواند
انگشت کش سخن سرایان / این قصه چنین برد بپایان
کان سوخته خرمن زمانه / شد خرمنش از سرشك دانه
دست آس فلك شکست خردش / چون خرد شکست باد بردش
زان حال که بود زار ترگشت / بی زور تر و نزار ترگشت
جانی زقدم رسیده بالب / روزی بستم کشیده تاشب
نالید زروی درد ناکی / آمد سوی آن غریب خاکی
درحلقهٔ آن حضیره افتاد / کشتیش درآب تیره افتاد
غلطید چو مور خسته کرده / پیچید چومار زخم خورده
بیتی دوسه زار زار برخواند / اشکی دوسه تلخ تلخ بفشاند
برداشت بسوی آسمان دست / انگشت کشاد و دیده بربست
کای خالق هرچه آفریدی / سوگند بهرچه میگزیدی
کز محنت خویش وارهانم / در حضرت یار خود رسانم
این گفت ونهاد برزمین سر / وآن تربت را کشید دربر
چون تربت دوست در بر آورد / ای دوست بگفت وجان برآورد
او نیز گذشت ازین گذرگاه / آن کیست که نگذرد ازین راه
بس خیل گزیدگان و پاکان / کردند بروسرشك باران
شستند بآب دیده گانش / باآب دو چشم خونچکانش
پهلو که دخمه را کشادند / در پهلوی لیلیش نهادند
خفتند بناز تا قیامت / برخاست زراهشان ملامت
بودند درین جهان بیك عهد / خفتند دران جهان بیك مهد)
برکردن هیچ نیك خواهی / شمشیر مکن بهر گناهی
دشمن چو بعذر شد زبانش / ایمن شود ازدرت مرانش
قادر شو و بردبار می باش / می می خور وهوشیار می باش
رای تو اگرچه هست هشیار / رای دگران زدست مگذار
هرجا که قدم نهی فراپیش / باز آمدن قدم بیندیش
مفرست پیام داد جویان / الا بزبان راست گویان
درقول چنان کن استواری / کایمن شود ازتو زینهاری

نظامی

مشمار عدوی خویش را خرد — خارازره خود چنین توان برد
در کوش کسی میکفن آن راز — کازرده شوی زکفتنش باز
وانراکه زنی زبیخ برکن — وانراکه تو برکشی میفکن
درکشتن آن که بازبونیست — تعجیل مکن اکرچه خونیست
بر هرچه عمارتش خرابست — بشتاب که مصلحت شتابست
بشتاب که راحت ازجهان رفت — آهسته مران که کاروان رفت
این هفت سرای اژدها خوار — درکرد تو حلقه بست زنهار
کر در فکری بفرق وپایت — در حلقهٔ اژدهاست جایت

ازهفت پیکر

وله

زآفرینش نزاد مادرکن — هیچ فرزند خوبتر زسخن
تانکوئی سخن وران مردند — سربرآب سخن فرو بردند
چون بری نام هرکرا خواهی — سر برآرد زآب چون ماهی
بنکر ازهرچه آفرید خدای — تاازو جزسخن چه ماند بجای
یادکاری کز آدمی زادست — سخنست آن دکر همه بادست)
کوهر نیك را زعقد مریز — وآنکه بدکوهرست ازو بکریز
بدکهر باکسی وفا نکند — نیکی اصل خود خطا نکند
هرکه زآموختن ندارد ننك — دربرآرد زلعل ولعل ازسنك
عقل باجان عطیهٔ احدیست — جان باعقل زندهٔ ابدیست)
من که قانع شدم بدانهٔ خویش — خرمم اندر آشیانهٔ خویش
سروری به که یارمن باشد — بت پرستی نه کار من باشد
شیرازان پایه سربزرکی یافت — که سراز طوق هرکسی برتافت
نانی ازنان خود دهی بسکان — به که حلوا خوری زخوان کسان
آسمان را ترازوی دوسراست — دریکی سنك ودر دکر کهراست
از ترازوی او جهان دورنك — که کهر درکف آورد که سنك
کاهی آید زکوهری سنکی — کاه لعلی زکهر با رنکی)
کرترا این حدیث روشن نیست — عهده بر راویست برمن نیست)
درچنان دور غم کجا باشد — که بدو زهره کوخدا باشد)
آنکه درعقل پستیش نبود — می خورد لیك مستیش نبود
ابلهان مست وبیخبر باشند — هوشیاران می دکر باشند)
کربدونیك بود روی نهفت — مردکان را بدی نشاید کفت

از شرف نامه

شیخ نظامی

خدایا جهان پادشائی تراست / زما خدمت آید خدائی تراست
پناه بلندی و پستی توئی / همه نیستند آنچه هستی توئی
همه آفریداست بالا و پست / توئی آفریننده هرچه هست
توئی کاسمان را برافراختی / زمین را گذرگاه او ساختی
توئی کافریدی زیك قطره آب / گهرهای روشن تر از آفتاب
نبارد هوا گرنگوئی ببار / زمین ناورد گرنگوئی بیار
زگرمی وسردی وخشکی وتر / سرشتی باندازه در یك دگر
چنان برکشیدی وبستی نگار / که بهزان نیاید خرد را بکار
نبود آفرینش تو بودی خدای / نباشد همان هم تو باشی بجای
چنان بستی این طاق نیلوفری / که اندیشه را نیست زو برتری
سری کز تو گردد بلندی گرای / بافگندن کس نیفتد زپای
کسی را که قهر تواش سرفکند / بیامرزی کس نگردد بلند
اگر پای پیلست اگر پر مور / بهریك تودادی ضعیفی وزور
چو نیرو فرستی بتقدیر پاك / زموری بماری برآری هلاك
که از نطفۀ نیك بختی دهی / که از استخوانی درختی دهی
که آری جنیدی زبتخانهٔ / گهی آشنائی زبیگانهٔ
گرآلوده گشتم من اندیشه نیست / که جز گرد ره خاك را پیشه نیست
گناه من ار نامدی در شمار / ترا نام کی بودی آمرزگار
تو گفتی که هر کس که در پیچ وتاب / دعائی کند من کنم مستجاب
چو عاجز رهاننده دانم ترا / بدین عاجزی چون نخوانم ترا
توئی کز شکستن رهائی دهی / وگر بشکنی مومیائی دهی
بشکرم رسان اول آنگه بگنج / نخستم صبوری ده آنگاه رنج
بلائی که باشم دران ناصبور / زمن دور دارای زبیداد دور
کرم در بلائی کنی مبتلا / صبوریم ده اول آنگه بلا
برون اوفتم از پراگندگی / نیفتم برون با تو از بندگی
بهر گوشه کافتم ثناخوانمت / بهر جا که باشم خدا دانمت
عقوبت مکن عذرخواه آمدم / بدرگاه تو روسیاه آمدم
سیاهی مراهم تو گردان سفید / مگر دانم از درگهت نا امید
سرشت مرا کافریدی زخاك / سرشته تو کردی بنا پاك و پاك
اگر نیکم وگر بدم در سرشت / قضای تو این نقش برمن نوشت
رهی پیشم آور که فرجام کار / تو خشنود باشی ومن رستگار

نظامی

جز آن نیستم چاره در سرنوشت
که سر بر بگردانم از سر نوشت

نویسم خطی زین ستایش گری
مسجل بامضای پیغمبری

گواهی دز و بازکین چار یار
که صد آفرین باد برهر چهار

ضمان دار عالم سیه تا سفید
شفاعت کن روز بیم وامید

شب ازچتر معراج او سایهٔ
وزان نردبان آسمان پایهٔ

برون جسته از کندهٔ چاربند
فرس رانده برهفت چرخ بلند

براقی شتابنده زیرش چو برق
ستانش چوخورشید درنورغرق

چنان تند شد تیزی گام او
سبق برداز جنبش آرام او

زخرپشتهٔ آسمان در گذشت
زمین وزمان را ورق در نوشت

مجرد روی را بجایی رساند
که از بود او هیچ با ونماند

چو شد دره نیستی چرخزن
برون آمد ازهستی خویشتن

در آن دائره گردش راه او
نبود ازسر او قدمگاه او

رهی رفت درزیر و بالا دلیر
که در دائره نیست بالا وزیر

کلامی که بی آیت آمد شنید
لقائی که اوبودنی بود دید

به از گوهر جان نثارش کنیم
ثناخوانی چاریارش کنیم

گهرچون چهارست وگوهرچهار
فروشنده را بافضولی چه کار

همیدون درین چشم روشن دماغ
ابوبکر شمعیست عثمان چراغ

بمهر علی گرچه محکم پیم
زعشق عمر نیز درهم نیم

بدان چار سلطان درویش نام
زده چار تکبیر دولت تمام)

میانجی چنان کن براه صواب
که هم سیخ برجا بود هم کباب)

اگرراست خواهی سخنهای راست
نشاید در آرایش نظم خواست

سخن گو چو گوهر برآرد فروغ
چو بی نورافتد نماید دروغ

دروغی که مانند باشد براست
به از راستی کز درستی جداست)

وزیری چنان پادشاهی چنان
جهان چون نگیرد قرار جنان)

درین آسیادانه بینی بسی
بنوبت در آس افکند هرکسی)

درختی که اوسر برآرد بلند
بدیگر درختان رساند گزند)

زپیران دوچیزست باز یب وساز
یکی درستودن یکی درنماز

جهان برجوانان جنگ آزمای
رهاکن فروکن تو پیرانه پای

تن ناتوان کی سواری کند
سلاح شکسته چه یاری کند

نفس رانگه دار درکام خویش
نفس برمزن جز بهنگام خویش

خروسی که پیگه نوا برکشید
سرش را بگه باز باید برید

خطرهاست درکار شاهان بسی
که باشاه خویشی ندارد کسی

همانا که پیوند شاه آتش است
با تش درازدور دیدن خوش است

نظامی

نصیحت موافق بود شاه را — کراز کرد خالی کند راه را)
شکیب آورد بندها را کلید — شکیبنده را کس پشیمان ندید
چراغ از بکرمی نیفروختی — نه خود را نه پروانه را سوختی)
کسی راست خرما ز نخل بلند — که بر نخل خرما رساند کمند
چه پنداشتی در جهان نیست کس — جهاندار تنها تو باشی و بس
بهر زیر برکی شتابنده ایست — بهر منزلی راه جوینده ایست
عنان باز کش زین تمنای خام — که سیمرغ را کس نیارد بدام
ترا تاج یاور مرا تیغ یار — منم تیغ زن کر توئی تاجدار
کر افکند برکار تو بخت نور — من از بختیاری نیم نیز دور
مزن تکیه بر مسند و تخت خویش — که هر تخت را تختهٔ هست پیش
چو بخش سکندر بود تخت و جام — ز دارا چه آید بجز کار خام)
جهان چون تو داری جهاندار باش — که خفتند خصمان تو بیدار باش
سر از عالم ترس کاری مدار — بترس از کسی کو نشد ترس کار
چه بندی دل خود در آن رخت و مال — که هستش بسی رنج و بیشی وبال)
فراوان خزینه فراوان غمست — کست انده آنرا که دنیا کمست
چه خوش کفت جمشید باری زن — که یا پرده یا کور به جای زن
مشو برزن ایمن که زن پارساست — که خر بسته به کرچه کرد آشناست
هزار آفرین بر زن خوب رای — که مارا بمردی شود رهنمای)
ستم را زبان عدل را سود از وست — خدا راضی و خلق خشنود از وست
بتدبیر پیران کند کارها — جوانان برد سوی پیکارها
سخن نشنود کان نباشد درست — نکیرد پذیرفتهٔ خویش سست
سخا و دهش دارد و مردمی — سرو شیست در صورت آدمی
خردمند آهسته و تیز هوش — بخلوت سخنکو بانجم خموش
فراوان شکیبست و اندك سخن — که راستی راست چون سرو بن
سیاست کند چون شود کینه ور — ببخشاید آنکه که یابد ظفر
نیندیشد از هیچ خونخوارهٔ — مکر کز ضعیفی و بیچارهٔ)
پذیرندهٔ مهر نامت شوم — درم ناخریده غلامت شوم
زبانی ندارد که در ملك شاه — زیاده شود بندهٔ نیك خواه)
چو می خوردی از لطف اندام وی — زحلقش پدید آمدی رنك می)
زن از سیم تن یا که رو یین تنست — زمردی چه لافد که زن هم زنست
اکر ماهی از سنك خارا بود — شکار نهنکان دریا بود
ز کاغذ نشاید سپر ساختن — پس انکاه درآبش انداختن)
زروسی نجوید کسی مردمی — که جز کوهری نیستشان زآدمی

شیخ نظامی

بخود نازلبرند و برخون دلیر
همه رهزنانند چون کرك وشیر)
در آن ترك خرکاهی آورددست
شکنج نقابش زرخ برشکست
چه دید آفتی دید زاندیشه دور
نه آفت یکی آفتابی زنور
پری پیکری شوخ ومست آمده
پری وار درشب بدست آمده
بهشتی رخی دررخش تافته
زمالك رضوان کذر یافته
بهرناوك غمزه کانداختی
شکاری زروحانیان ساختی
چوسروی بسر سبزی آراسته
وزو سرو وکل عاریت خواسته
کنیزی که صاحب غلامش بود
ببین تاچه دلها بدامش بود)
هزیمت درافتاد بدخواه را
جهان داد شاهی جهان شاه را
زروسی بسی جوی خون ریختند
کرفتند وکشتند وآویختند
زبس روسیان سر انداخته
توکفتی زمین ازبدن ساخته
قدرمایه ماند بی برك وساز
کریزان سوی روس رفتند باز)
چونا ربج یکروزه دارد جهان
جزا کنج یکساله دارد نهان
بیا تانشینیم وشادی کنیم
شبی درجهان کیقبادی کنیم
یك امشب زدولت ستانیم داد
زدی وز فردا نیاریم یاد
دمی راکه سرمایهٔ زند کیست
بتلخی سپردن نه فرزانکیست
چنان بزن این دم که دادش دهی
که بادش بردکر ببادش دهی
فداکن درم خوشدلی را بسیج
که ازران بود دل خریدن بهیچ
زبهر درم تند وبدخو مباش
تو باید که باشی درم کو مباش
بآسان کذاری دمی میکذار
که آسان زبد مرد آسان کذار
بهنکام کل خوش بود روزکار
بخندد جهان چون بخندد بهار
کل سرخ چون کله بندد بباغ
فروزد زهر کوشهٔ صدچراغ)
چو اسکندر آن شب بهر تمام
بیاد لب دوست پرکرد جام
طلب کرد یار دلارام را
پری پیکر تازه اندام را
زنا محرمان کرد خرکه تهی
که بی غیر بهتر که مجلس تهی
بفرمان شه چنك را ساز کرد
در درج کوهر زلب باز کرد
بر آهنك خود سازرا کر دجفت
سرودی باواز آن ساز کفت
که ازشادی امشب جهان رانویست
همه شادی ازدولت خسرویست
ملك کو زخورشید بالاترست
رخ من زخورشید والاترست
شه ارشد فر بدون زرینه کفش
بفحش منم کاویانی درفش
شه ار کیقباد بلند افسرست
مرا افسر ازمشك وازعنبرست
شه ارهست کاوس فیروز تاج
زمن بایدش خواستن تخت عاج
شه ارچون سلیمان شود دوبند
مرا درجهان هست دیوانه بند

نظامی

شه ارزنك عالم كرفت ای شكفت | من آن را كرفتم كه عالم كرفت
اكرچه كمند جهانكیر شاه | فكندست دركردن مهر وماه
كمندی من از زلف خود سازمش | نترسم بكردن در اندازمش
كر اورا كمندی بود ماهكیر | مرا هم كمندی بود شاهكیر
كر او ناوك اندازد از زوردست | مرا غمزهٔ ناوك انداز هست
كر او سر برآرد بخون ریختن | من ازچهره خون دانم انكیختن
كر اوقصد شمشیر بازی كند | مرا عشوه شمشیر سازی كند
كر او حقها دارد از لعل پر | مرا حقهٔ هست پر لعل ودر
كر او شاه عالم شد از سروری | منم شاه خوبان بجان پروری
چو برقع براندازم ازروی خویش | جهانی ستانم بیك موی خویش
چو برمه كشم كیسوی عنبرین | بیكسو كشم ماه را برزمین
چو برتنك شكر عقیق آورم | ز پسته شراب رحیق آورم
اكر كیمیا سنك را زر كند | نسیم من ازخاك عنبر كند
بچشمی دلی خسته بریان كنم | بچشمی دكر غارت جان كنم
فریبم بدرمان وسوزم بدرد | منم كین كنم جزمن این كس نكرد
اكر راهبم بیند ازراه دور | برد سجده چون پیر بر پیش نور
اكر زاهدی باشد ازخاره سنك | درآرم برقصش بیك بانك چنك
كنم سیمكاری كه سیمین تنم | ولی قفل كنجینه را نشكنم
درباغ مارا كه شد ناپدید | بجز باغبان كس نداند كلید
رطبهای تر كرچه دارم بسی | بجز خار خشكم نبیند كسی
چو زلفم درآید ببازی كری | بدام آورد پای كبك دری
بنا كوشم ار بركشاید نقاب | دهان كل سرخ كردد پرآب
چو پیدا كنم لطف اندام را | سترین بشكنم مغزبادام را
چوساعد كشایم زبازوی نرم | سخن را ورق درنوردم زشرم
شكر چاشنیكیر نوش منست | قمر حلقه دركوش كوش منست
دهانم كروبست باشتری | كرو بردم اینك بانكشتری
یك افسون چشمم ببابل رسید | كزو آمد این جادو بها پدید
چوحلقه كنم زلف برطرف كوش | بیا تادلی رفته بینی زهوش
كرشمه چو درچشم مست آورم | صدازدست رفته بدست آورم
زموئی بعاشق دهم طوق وتاج | بموئی زخلخ ستانم خراج
لبم لعل را كار سازی كند | خیالم بخورشید بازی كند
مغ دیر سیمین صنم خواندم | صنمخانه باغ ارم خواندم
چو شد نار پستانم انكیخته | زبستان دل نار شد ریخته

نظامی

زنارم که نارنج نوروز بست ‌ ‌ ‌ کرا بخت گوئی کرا روز بست
من و آب سرخ و سرسبز شاه ‌ ‌ ‌ جهانگو فرو شو بآب سیاه
بدانم که دستان بکار آورم ‌ ‌ ‌ چو درچنگ خودت در کنار آورم
بشرطی کنم جای خود جای تو ‌ ‌ ‌ که هرگز نتابم سر از رای تو
چنان خسبم از مهر با آفتاب ‌ ‌ ‌ که سر در قیامت برآرم ز خواب
کرا نیست کو زندگانی دهد ‌ ‌ ‌ وگر سایهٔ کو جوانی دهد
کند وصل من زندگانی دراز ‌ ‌ ‌ جوانی دهم چون برآیم براز
سکندر بحیوان خطا میرود ‌ ‌ ‌ من اینجا سکندر کجا میرود
اگر راه ظلمات می بایدش ‌ ‌ ‌ سر زلف من راه بنمایدش
جهان خسروا چند گردن کشی ‌ ‌ ‌ بدین صید آبی مشو آتشی
مکن ترکی ای میل من سوی تو ‌ ‌ ‌ که ترک توام ملک هندوی تو
بدین آسمانی زمین توام ‌ ‌ ‌ ز چشم و دلی درد چین توام
چو ساقی شوم می نباشد حرام ‌ ‌ ‌ چو مطرب شوم نوش ریزم بجام
زدور این چنین دلبریها کنم ‌ ‌ ‌ در آغوش جان پروریها کنم
من و نالهٔ چنگ و نوشینه می ‌ ‌ ‌ ز من عاشقانی شکیبندگی
چو تو شهریاری بود یار من ‌ ‌ ‌ نباشد بجز خرمی کار من
چو من نیست اندر جهان کس بکام ‌ ‌ ‌ از بخت کاندر جهانم بنام
در آمد شه از مهر آن نوش و ناز ‌ ‌ ‌ بدان زخمهٔ چنگ چون جره باز
تذروی بهاری درآمد بغنج ‌ ‌ ‌ برون آمد از مهد زرین ترنج
سرا بود خالی و معشوقه مست ‌ ‌ ‌ عنان رفت یکباره شه را ز دست
شب خلوت و ماه روئی چنان ‌ ‌ ‌ ازو چون توان در کشیدن عنان
گوزن ژیان را در افکند شیر ‌ ‌ ‌ بتاراج کاهش در آید دلیر
زمانی چو شکر لبش میگزید ‌ ‌ ‌ زمانی چو نیشکرش می مزید
ببر در گرفت آن سمن سینه را ‌ ‌ ‌ ز در قفل برداشت گنجینه را
نخورده می دید نوشین گوار ‌ ‌ ‌ یکی باغ در بسته پر سیب و نار
عقیقی نیازرده بر مهر خویش ‌ ‌ ‌ نگینی بالماس ناکشته ریش
ز شیرین بسی شکر انگیخته ‌ ‌ ‌ چو شیر و شکر در هم آمیخته
ازان گرمی و آتش افزون شدن ‌ ‌ ‌ ز جوشنده خون خواست بیرون شدن
بهر در خزیده چو یاقوت و قند ‌ ‌ ‌ ببادام و روغن در افتاده بند
دری هر دو چون لام الف گم زده ‌ ‌ ‌ دو حرف از یکی جنس بر هم زده
چو لؤلؤ ناسفته را لعل سفت ‌ ‌ ‌ هم آسود لؤلؤ و هم لعل خفت
سکندر بدان چشمهٔ زندگی ‌ ‌ ‌ بسی کرد شادی و فرخندگی
شب و روز جز عیش کاری نداشت ‌ ‌ ‌ ز دوران بدل هیچ باری نداشت

نظامی

دلارام در بر بکام داش — شکفته زهر غنچهٔ صد کاش
کهی عیش میکرد وکاهی شکار — کهی نار میخورد وکه آب نار
بعالم به از خوشدلی کار نیست — ولی خوشدلی دائما یار نیست
چنین چند شب دل بشادی سپرد — ازین مرحله رخت بیرون نبرد

از اقبال نامه

وله

همه کار شاهان شود بده خواب — از اندازه نشناختن شد خراب
کهره را سراز پای نشناختند — بهرتی کلاهی بینداختند
بزرك اندك وخرد بسیار برد — شکوه بزرکان ازین کشت خرد
بجائی که بی دانش آید بجوش — زطبل دریده برآرد خروش
مراتب نکه دار ناوقت کار — شمردن توانی یکی تا هزار
مکش برکهن شاه نوخیز را — ازین کشت شیرویه پرویزرا
مزن تیشه برسال خورده درخت — که ضحاك ازین کشت بی تاج وتخت
جهاندار چون ابر وچون آفتاب — باندازه بخشد هم آتش هم آب)
مریز آب خودرا درین تیره خاك — کزان باشد این آدمی تابناك
در آن قطرهٔ آب نار بخته — بسی خرمیهاست آمیخته
بچندین کنیزان وحشی نژاد — مده خرمن عمر خود را بباد
یکی جفت تنها ترا بس بود — که بسیار کس مرد بیکس بود
چو یکرنك خواهی که باشد پسر — جودل باشدیك مادرو یك پدر)
کسی کو زمردم کریزنده تر — براومیل مردم ستیزنده تر)
خدا ترس را ساز کارست بخت — بود ناخدا ترس را کار سخت
به پیروزی خود قوی دل مباش — زترس خدا هیچ غافل مباش
سبق برد خواهی تك آهسته دار — حسد را بخود راه بربسته دار
حسد مرد را دل بدرد آورد — میان دو آزاده کرد آورد
بکینه مبر هیچکس را زجای — چو ازجای بردی درآرش زپای
کرت باکسی هست کین کهن — نژادش بکن یکسر از بیخ و بن
مخواه ازکسی کین آبای او — نظر پیش کن درمحابای او
برادر بجای برادر مکیر — که بس فرق باشد زخون تابشیر
مکو راز خود باکس ارنشنوی — کزان کفتن آخر پشیمان شوی
چون آمرزش ایزدی بایدت — نباید در دل بدی آیدت
مکن بد که هرکس که او بد کند — نه باکس کند بلکه باخود کند
منه بر دل نیك نامان غبار — که بدنامی آرد سرانجام کار
مکن کار بدکوهران را بلند — که پروردن کارت آرد کزند

نظامی

میامیز با هیچ بد گوهری — مده کیمیائی بخاکستری
بدانکس که با بخت روئی بود — درشتی به از نرم خوئی بود
چو اورا دهی نوش نیش آردت — سرش بشکنی مغز پیش آردت
رسول توانا توانا فرست — بدانا هم از جنس دانا فرست
بجائی که کارت درآید بتنگ — بزر دادن آهن برآور زسنگ
خزینه زبهر زر افکندن است — زر از بهر دشمن پراکندن است
خزینه که با قیمت برتست بار — چو دادی بدان می شوی رستکار
اگر مقبلی مقبلانرا شناس — که اقبال دارد زاقبال پاس
مده ناکسانرا سوی خویش راه — که انکور از انکور گردد سیاه
بسختی در اختر مشو بدگمان — که فرخ برآید زمان تازمان
مشو ناامید ارشود کار سخت — دل خود قوی کن بنیروی بخت
میانداز سنگی به بالا دلیر — دگرگون شود کار کاید بزیر
بجای تو گر بد کند ناکسی — تو نیز ار کنی نیک کن باکسی
هم آنرا هم این را فراموش کن — زبان از بد خلق خاموش کن
لب از خندهٔ خرمی درمبند — غمین باش پنهان و پیدا بخند
نمودار اگر نیك اگر بد کند — باندازهٔ گوهر خود کند
در ین باجکه هر که بیدار نیست — جهانبانی اورا سزاوار نیست
بروز و بشب بزم شاهنشهی — زدانا نباید که باشد تهی
شه آن به که بردانش آرد شتاب — نباید که بفریبدش خورد وخواب
کس از روزی خویش می نگذرد — باندازهٔ خویش روزی خورد
جهان آنکسی راست کودر جهان — خورد توشهٔ راه باهمرهان
سلامت در اقلیم آسود کیست — چو زین بگذری جمله بیهود کیست
حریصی مکن کین سرای تو نیست — درو جز یکی نان برای تو نیست
حریصی مکن از حریصان گریز — چو ابر آب روی بزرگان مریز
بیك قرص قانع شو از خاك وآب — نهٔ بهتر آخر تو از آفتاب
زکم خوارگی کم شود رنج مرد — نه بسیار ماند آنکه بسیار خورد
چنان خور تر و خشك این خوردگاه — که اندازهٔ طبع داری نگاه
ببخش و بخور باز مان اندکی — که برجای خویشست ازین سر یکی
چو دادی وخوردی وماندی بجای — جهانرا توئی بهترین کدخدای
سخن گفتن نرم فرزانگیست — درشتی نمودن زدیوانگیست
مشو نرم گفتار با زبر دست — که الماس از ارزیر گیرد شکست
چو شه بارعیت برابر شود — رعیت بشه دلاور شود

از شرفنامه

نظامی

بیا ساقی ازمی نشان‌ده مرا   ازان داروی بیهشان ده مرا
بدان داروی تلخ بیهش کنم   مکر خویشتن را فرامش کنم
میی کو چو آب زلال آمده‌است   بهر مذهبی درحلال آمده‌است)
بیا ساقی آن ارغوانی شراب   بمن ده که تامست باشم خراب
مکر زان خرابی نوائی زنم   خراباتیانرا ندائی زنم)
بیاساقی آن آب یاقوت بار   درافکن بدان جام یاقوت وار
سفالینه جامی که درجان اوست   سفال زمین خاك میدان اوست)
بیا ساقی آن می که جام زغم   رهاند دل دردمند ازستم
بده تا ازو شادی آید بکار   شود این دل ازهر غمی رستکار)
بیا ساقی آن راحت انکیز روح   بده تا صبوحی کنم درصبوح
صبوحی که باآب کوثر کنم   حلال است اکرتا بمحشر کنم)
بیا ساقی از خم دهقان پیر   میی درقدح ریز چون شهد وشیر
نه آن می که آمد بمذهب حرام   میی کاصل مذهب بدو شد تمام)
بیا ساقی ازخود رهائیم ده   زرخشنده می روشنائیم ده
میی کوز محنت رهائی دهد   باآزردکان مومیائی دهد)
بیا ساقی آن بادهٔ سالخورد   بمن ده که رنك رخم کشت زرد
میی کوست داروی هر ناتوان   کزو پیر فرتوت کردد جوان)
بیا ساقی ازمی مرامست کن   چومی میدهی نقل دردست کن
ازان می که دلرا بدو خوش کنم   بدوزخ درش طلق آتش کنم)
بیا ساقی آن می که فرخ پی است   بمن ده که داروی مردان می است
میی کوست حلوای هر غمکشی   ندیده بجز آفتاب آتشی)
بیا ساقی آن جام آینه فام   بمن ده که دردست به‌جای جام
کزان جام کیخسرو آیین شوم   بدان جام روشن جهان بین شوم
بیا ساقی آن بادهٔ روح بخش   بکام دلم برفشان چون درخش
من اورا خورم دلفروزی بود   مرا اوخورد خاك روزی بود)
بیا ساقی آن آتش توبه سوز   باتشکده مغز من برفروز
بمجلس فروزی دلم خوش بود   که چون شمع برفرقم آتش بود)
بیا ساقی ازبهر دفع خمار   دوای دل دردمندم برآر
شرابی بمن ده که مستی کنم   بدان آب آتش پرستی کنم)

نظامی

بیا ساقی ازمی مرا سورکن
جهان از پی شغل پرنور کن

می کو مراره بمنزل برد
همه دل برند اوغم ازدل برد)

بیا ساقی آن شبچراغ مغان
بیاور زمن برمیاور فغان

چراغی کزو چشمها روشن است
چراغ تنم را ازو روغن است)

بیا ساقی آن می که محنت براست
بچون من کسی ده که محنت خوراست

مکر بوی راحت بجانم رسد
زمحنت زمانی امانم رسد)

بیا ساقی آن می که ساز آورد
جوانی دهد عمر باز آورد

بمن ده که هراین دوکم کرده ام
قناعت بخوبان خم کرده ام)

بیا ساقی آن جام زرین بیار
که ماند ازفریدون وجم یادکار

می ناب ده عاشق ناب را
بمستی توان کردن این خواب را

بیا ساقی آن زر بکداخته
که کوکرد سرخست ازو ساخته

بمن ده که تا زر دوائی کنم
مس خویشرا کیمیائی کنم)

بیا ساقی آن رشک ماء معین
که یك قطره بهتر زدنیا ودین

بده کاصل هرشادکامی دروست
بدنیا ودین نیکنامی دروست)

بیا ساقی آن بادهٔ چون کلاب
برافشان بمن تادرآیم زخواب

کلابی که آب جکرها دروست
دوای همه دردسرها دروست)

بیا ساقی آن باده بردست کیر
که ازخوردنش نیست مارا کزیر

نه بادهٔ جکر کوشهٔ آفتاب
کههم آتش آمد بکوهر هم آب)

بیا ساقی ازخاك ظلمات رنك
بجوی وبیار آب حیوان بچنك

بدان آب روشن نظرکن مرا
وزین زندکی زنده ترکن مرا)

بیا ساقی آن باده بردار زود
که بی باده شادی نشاید نمود

بیك جرعه زان باده یاریم ده
زچنك اجل رستکاریم ده)

حکایه

مملکت ازعدل شود پایدار
کار تو ازعدل توکیرد قرار

صید کنان مرکب نوشیروان
دور شد ازکوکبهٔ خسروان

مونس خسرو شده دستور بس
خسرو ودستور دکر هیچ کس

شاه دران ناحیهٔ صید ناب
دیدده‌ی چون دل دشمن خراب

تنك دومرغ آمده در یکدکر
وزدل شه قافیه شان تنك تر

کفت بدستور چه دم میزنند
چیست صفیری که بهم میزنند

کفت وزیر ای ملك نامدار
کویم اکر شه بود آموزکار

این دونوا کزپی رامشکریست
خطبهٔ از بهر زنا شوهریست

دختری این مرغ بدان مرغ داد
شیربها خواهد ازو بامداد

کین ده ویران بکذاری بما
نیز چنین چند سپاری بما

آن دکرش کوید ازین درکذر
جور ملك بین وبرو غم مخور

شیخ نظامی

کر هلاک ایدست نه بس روزکار — زنده ویران دهمت صد هزار
درهلاک این لفظ چنان درکرفت — کاه برآورد وفغان درکرفت
شاه دران باده چنان کرم کشت — کر نفسش نعل فرس نرم کشت
دست بسر برزد ولختی کریست — حاصل بیداد بجز کریه چیست
چونکه باشکرکه ورایت رسید — بوی نوازش بولایت رسید
داد بکسترد وستم درنوشت — تانفس آخرازان برنوشت)

ازسوز وکداز

نوعی همدانی

چنین زد نغمه پرداز حکایت — نمك از زخمه برنار روایت
که در عهد چنین آسودکی سنج — دو بی دل را رسید ازعاشقی رنج
دوهندو زادهٔ مشرب فرشته — بشر خلقت ولی قدسی سرشته
زطفلی شیرحسرت خوارهٔ عشق — وفا پروردهٔ کهوارهٔ عشق
چوحسن وعشق رسم آباد عالم — بطفلی نامزد کردیده باهم
هوس کستاخ رو درحیله بازی — بهم دزدیده میکردند بازی
هوس ازنخل خواهش بارومند — بصد خواهش بیك نظاره خرسند
هوس آتش پرست ودیده خونبار — بهم این نغمه میکردند تکرار
که چند ازهم تهی آغوش بودن — قدح ناخوردن و بی هوش بودن
بماز بن بیش تنهائی روانیست — که تنهائی سزا غیرازخدانیست
بسرخشت لحد را برنهادن — به ازتنها به بالین سرنهادن
جوانی چون نسیم نوبهاراست — ولی بررنك و بوی کل سواراست
چوسال انتظار ازده فزون شد — لوای طاقت ازهرسو نکون شد
هجوم شوق بردل پا بیفشرد — شکیب اندرلکدکوب هوس مرد
چو ازآغوش شوق این شعله برزد — پسراین نغمه برکوش پدر زد
که برمن تلخ همچون آب وهم خفت — شکیبم طاق شد ازفرقت جفت
تمنای دلم کن زود حاصل — وکرنه هم تمنا مرد وهم دل
اجابت کن مراد ناروایم — وکرنه ازدر عصیان درآیم
معاذ الله زدین بیکانه کردم — که بیزار ازبت وبتخانه کردم
بکردانم برآتش سومنات — شکست آرم بلات وهم مناتت
چو برمغز پدر این ماجرا ربخت — توکفتی ابرآتش برکیا ریخت
سخن ازاب سفر ناکرده درکوش — جوابش چاره جوئی بود وخاموش
زبیم خوی چرخ آبنوسی — همانده ساخت ترتیب عروسی
تمنا را بصد پیرایه پیراست — مهیا شد فزونتر زانچه می خواست
چوکنج خاطر ازاندیشه پرداخت — بردختر همانده قاصدی تاخت

نوعی همدانی

که ای کاشانه تان ازحسن آباد / رسید اینك بسوی جله داماد
زمین وآسمانرا تحت تافوق / بیارایید از پیرایهٔ ذوق
شکرلب چون شنیداین مژده برخاست / قدخود را بچشم خود بیاراست
بروی زانوی مشاطه بنشست / چو ساغر براب وآیینه بردست
ولی مه درنقاب سایه حیف است / چنان روئی بپیرایه حیف است
نکارین عارضش خرم بهاری / بهاری را چه آراید نکاری
پس ازیك هفته ترتیب عروسی / زمین داد آسمانرا خاکبوسی
چوشد ازهر دو جانب ساخته کار / منجم نقش ساعت زدبه پرکار
ز اختر ساعت سعدی کزیدند / چودر در رشتهٔ طالع کشیدند
همه غافل زلعبت باز کردون / که تا آرد چه لعب از پرده بیرون
چوصبح این لعبت خاور نشیمن / لوای شعله زد بردشت ایمن
جکر خون عاشق شوریده ایام / درآغاز محبت حسرت انجام
چوکنج ازخانهٔ ویران در آمد / توکفتی یوسف از زندان برآمد
سوار شوق مستعجل نمی رفت / قدم می رفت اما دل نمی رفت
رسیدند از قضا در تنکنائی / چودهلیز عدم تاریك جائی
پرونش چون درون دخمه تاریك / رهی چون نقب موران تنك وباریك
ز بس لرزان کوس آتشین دم / بنایش چون مقوا ریخت ازهم
چو ازهم ریخت آن فرسوده پیکر / نهان شدزیر هرخشتیش صدسر
چنان باخاك خشتش تخم سر کشت / که خشت ازسرندانستی سرازخشت
خروش ازچرخ نیلی پوش برخاست / زهردل صدقیامت جوش برخاست
نوای مطربان شدنوحه آهنك / شکستی کریه ناخن دردل چنك
چودرشهراین صدای ناخوش افتاد / همی کفتی که درشهرآتش افتاد
رفیقان پسر سرمست ومجنون / نشسته تاکمر درخاك ودرخون
اکر خاکش بمژکان بیختندی / بهرکش برسر خود ریختندی
مژه درخاك چندان غوطه دادند / کزان کاوش رك دریا کشادند
چوکاوش یافت آن خاك جکرتاب / برون آمد زخاك آن درسیراب
چوآن کوهر زخاك وکل برآمد / کهر ازچشم ولعل ازدل برآمد
غبار آلوده بردندش مشوش / که کرد ازتن بشویندش باتش
برسم ملت آتش پرستان / بروسازند آتش باغ وبستان
چوآن خواب پریشان دیددختر / چوکل برباد حسرت داد معجر
زناخن برکل روخار بشکست / زسنبل شیشه برکلزار بشکست
بدست خود زچشم توتیاسای / مژه برکند چون خار ازکف پای
زبس بارید برکل ازسیلی / حنا برناخنش کردید نیلی

زناخن جوی خون رسیده می بست ‌ ‌ زخون زنگار برآیده می بست
برهنه پا وسر چون شعلهٔ خون ‌ ‌ همی گفتی که لیلی کشته مجنون
چوشب گکشته راهان مشوش ‌ ‌ خرامان شد باستقبال آتش
زشوق سوختن در آتش دوست ‌ ‌ نمی گنجید همچو شعله در پوست
بخاکستر پرستیدن همی رفت ‌ ‌ تو میگفتی بگل چیدن همی رفت
تمام راه با آتش جدل داشت ‌ ‌ پر پروانه گوئی در بغل داشت
برهمن ملتان بت پرستار ‌ ‌ هدایت مرشد ناقوس وزنار
که شوخش ازتمنا فرد سازند ‌ ‌ بطبعش مهر آتش سرد سازند
ولی آن مست آتش آشنائی ‌ ‌ زبان نشناس کافر ماجرائی
بگفت ار بت بمنع من گراید ‌ ‌ سجود بت دگر ازمن نیاید
وگر عیسی شکست آرد بکارم ‌ ‌ زبان برتهمت ازمریم ندارم
اگر مادر به پندم لب بسوزد ‌ ‌ زبان در نغمهٔ یارب بسوزد
کسی را اختیار جان کس نیست ‌ ‌ نه خود جان منست این جان کس نیست
چرا تازنده ام شرمنده باشم ‌ ‌ که سوزد دلبر و من زنده باشم
من اب تشنه جان گرجان شدم سیر ‌ ‌ اگر آتش نباشد زهر وشمشیر
مهندس فطرتان دانش آموز ‌ ‌ ز احکام نصیحت حیرت اندوز
چو ازهر مکر وحیلت باز رستند ‌ ‌ زبان بستند وبرماتم نشستند)
چوشاه این ماجرا بشنید بگریست ‌ ‌ که عشقا اینهمه کافر دلی چیست
زغیرت ماند درآن ناتوان دل ‌ ‌ برآتش گشت شاه مهربان دل
طلب کرد آن بت کافر لقب را ‌ ‌ بکوثر بار داد آن تشنه لب را
بفرمان شه آمد آتش آلود ‌ ‌ چو سرکش شعلهٔ پیچیده دردود
خرامان شد چوگل برتخت آتش ‌ ‌ بدستی دل بدستی لخت آتش
شه ازلطفش به پای تخت بنشاند ‌ ‌ جوهرهای لب برفرقش افشاند
کشیدش ازنوازش دست برسر ‌ ‌ سراو تخت ودست شد شد افسر
تسلی داد از مسکین نوازی ‌ ‌ بشیرین بذلهای لطف بازی
بفرزندی خودداد اختصاصش ‌ ‌ بعصمتگاه خلوت کرد خاصش
هزارش اسب تازی دادوصد فیل ‌ ‌ متاع خز و دیبا میل درمیل
هزاران حقه ازیاقوت وگوهر ‌ ‌ هزاران نافها ازمشک اذفر
ولیکن آن زن مردانه همت ‌ ‌ شکرلب طوطی پروانه همت
زصد عالم تمنا برنمی ‌ ‌ نمیشد جز بجان دادن تسلی
لبش جز گوهر آتش نمی سفت ‌ ‌ بغیر از سوختن چیزی نمی گفت)
چو عاجز شد شه ازدلجوئی او ‌ ‌ عنان برتافت زآتش خوئی او.
اجازت گونهٔ دادش نه ازدل ‌ ‌ زشادی برپرید آن مرغ بسمل

(هنوز)

نوعی همدانی

هنوز ز حرف رخصت لب تهی جام | که شوقش بود در ره شعله آشام
بآخر آن سپهر دانش وداد | قرار چاره بر بیچارکی داد
اشارت کرد با پور جوانبخت | که ای چشم و چراغ افسر و تخت
بیرای شعله را تاکان آتش | بیفکن آتشی در جان آتش
بدلجوئیش چون شیر و شکر باش | چو خورشیدش با تش راهبر باش
اکر زمی پذیرد یاورش باش | وکر سوزد چو آتش بر سرش باش
بجز من عود و صندل برفروزن | برسم دخنه در آتش بسوزن
کل بخت بهارستان اقبال | مراد انس و جان شهزاده دانیال
بحکم شاه فرمان بخش دنیا | روان شد همره آن ناشکیبا
جهانی کرده وقف از هر کناره | متاع جان بتاراج نظاره
شهش درهر نظر دادی پیامی | بهر کامی روا کردیش کامی
تمام ره با وافسانه میخواند | دلش میداد و رخش آهسته میراند
ولی او از دو عالم بیخبر بود | بجانش شوق آتش کارکر بود
بجان آمد ز بس افسون پرستی | فغان برداشت از وسواس هستی
بشه کفتا مرا بدنام کردی | بافسون روز عیشم شام کردی
زصبرم رنجه خواهد کشت یارم | بخواهد مرد آتش ز انتظارم
دلم سرمست واشوقاه عشق است | بن هر مویم آتشکاه عشق است
بآخر چون شه عادل فرو ماند | کلاب یأس بر سوز دل افشاند
اجازت داد کآتش برفروزید | در آتش هردورا باهم بسوزید
چو ازشه نغمهٔ رخصت شنیدند | بسوی هیمه چون آتش دویدند
ز بس چیدند باهم صندل و عود | جهان پر شد زدود عنبر آلود
نخست آن کشته را در وی نهادند | شجر آسا به مجمر جای دادند
چو دودش باد ماغ دختر آمیخت | شدش جان عطسه و برخاک زر ریخت
سپند آسا بوجد افتاد و برخاست | بشکر شد زبان چون شعله آراست
همی رفت و بتحریك زمانی | زغم میسوخت بی آتش جهانی
چنان مستانه در آتش نظر کرد | که از بد مستیش آتش حذر کرد
بپایش شعله چون کل بر کف دست | زخون شعله بر پایش حنا بست
در آتش شد چو صرصر پای کوبان | غبار از خویش و دود از شعله روبان
ز آتش وعده کاه یار پرسید | سراغ جلوهٔ دیدار پرسید
خبر داد آتش از سوز درونش | بکوثر کشت آتش رهنمونش
چو آکه شد زجایش بر سرش تاخت | نقاب شرم بیوس از رو بر انداخت

نوعی همدانی

سر شوریده برزانو نهادش
لبش بوسید ورو بررو نهادش

کشیدش تنکتر ازجان درآغوش
چوجانان یافت کرد ازجان فراموش

بنوعی امتزاج آن دوتن شد
که جان این تن اورا کفن شد

دمی چون ابر رحمت زار بکریست
که مارا شرم باد از تهمت زیست

زغم مست ازشراب کریه مدهوش
برآتش تاخت شه همچو سیاوش

بکفت ای شیردل معشوق صادق
همین باشد عروج عشق عاشق

تسلی شو که کار خویش کردی
بدعوی زانچه کردی بیش کردی

کنون شهری زتیمارت خرابست
کراز آتش برون آئی صوابست

زدلها بیش ازین جیحون میالای
جهان خواهی بیاساید بیاسای

بیا بکذر وکرز ین خوی سرکش
برون آچون طلا ازکوره بیغش

همین کاواز شه آمد بکوشش
باستقبال آن برخاست هوشش

که ای کامل عیار نکته سنجان
مرنجانم مرنجانم مرنجان

پس ازعمری نصیبم شد وصالی
وصالی بی وفاتر از خیالی

دم وصلم زمان واپسین است
بعمر خویشتم آسایش همین است

کنون کش یافتم بی رنج اغیار
رها کردن زهی ننك وزهی عار

بمردن دستش ازدامن ندارم
دلم دارد وفا کرمن ندارم

اکر راه وفاداری نپویم
بمحشر چون جواب عشق کویم

هوس ازعشق من شرمنده بهتر
بمرك من محبت زنده بهتر

لبش باشاه درکفت وشنو بود
ولی هرذره اش آتش درو بود

چنان طوفان آتش رخ رافروخت
که حرفش درره کوش وزبان سوخت

هزارش موج آتش دررك وپوست
ولی مغز داش آغشتهٔ دوست

زکرمی کشت آتش برتنش خشك
شد اوخاکستر وخاکسترش مشك

چوطوفان محبت آتش افروخت
زنی خودرا برای مردهٔ سوخت

ترا نوعی زمردی شرم بادا
وزین دون همتی آزرم بادا

که نتوانی قدم برجان فشردن
برای زندهٔ جاوید مردن

از فرهاد وشیرین

وحشی

الهی سینهٔ ده آتش افروز
دران سینه دلی واندل همه سوز

هرآن دل را که سوزی نیست دل نیست
دل افسرده خودجز آب وکل نیست

دلم پرشعله کردان سینه پردود
زبانم را بکفتن آتش آلود

دلم را داغ عشقی برجبین ده
بیانم را زبانی آتشین ده

سخن کزسوزدل تابی ندارد
چکد کرآب ازو آبی ندارد

ندارد راه فکرم روشنائی
زلطفت پرتوی دارم کدائی

وحشی

اگر لطف تو نبود پرتو انداز / کجا فکر و کجا گنجینهٔ راز
ز گنج راز در هر کنج سینه / نهاده خازن دل صد دفینه
ولی لطف تو گر نبود بصد رنج / پشیزی کس نیابد زان همه گنج
چو در هر کنج صد گنجینه داری / نمیخواهم که نومیدم گذاری
بنام چاشنی بخش زبانها / حلاوت سنج معنی در بیانها
شکرپاش زبانهای شکرریز / بشیرین نکتهای حالت انگیز
بشهدی داده خوبان را شکرخند / که دل بادل تواند داد پیوند
نهاد از آتشی بر عاشقان داغ / که داغ او زند صد طعنه بر باغ
یکیرا ساخت شیرین کار وطناز / که شیرینی تو شیرین نازکن ناز
یکیرا تیشهٔ برسر فرستاد / که جان میکن تو فرهادی تو فرهاد
عزیزان را عزیزی اوده‌د باز / بهر ناچیزی چیز او دهد باز
اگر عزت دهد روناز میکن / وگرنه چشم حسرت باز میکن
مبادا آنکه کس را او کند خوار / که خوار اوشدن کاریست دشوار
چو خواهد کس بسختی شب کند روز / ازو راحت رمد چون آهو از یوز
وگر خواهد که با راحت فتد کار / نهد پا برسر تخت از سر دار
بسنگی بخشد آنسان اعتباری / که بر تاجش نشاند تاجداری
بلند آن سر که او خواهد بلندش / نژندان دل که اوخواهد نژندش
بخاک تیرهٔ بخشد عطایش / چنان قدری که گرددیده جایش
زگل از سنگ ازگل بر ناخار / ازو هر چیز با خاصیتی یار
نروید از زمین شاخ گیاهی / که ننوشته است بر برگش دوائی
بدان غاری که در صحرا فتاده / دوای درد بیماری نهاده
در نابسته احسانش گشاده است / بهر کس هرچه باید داده است
ضروریات هر کس از کم و بیش / مهیا کرده و بنهاده در پیش
بترتیبی نهاده وضع عالم / که نه یکموی باشد بیش و نه کم
کلید قفل بند آرزوها / نهایت بین راه جستجوها
اگر لطفش قرین حال گردد / همه ادبارها اقبال گردد
وگر توفیق او یکسو نهد پای / نه از تدبیر کار آید نه از رای
دران موقف که حکمش روی پیچ است / همه تدبیر ما هیچ است هیچ است
خرد را گر نبخشد روشنائی / بماند تا ابد در تیره رائی
کمال عقل آن باشد درین راه / که گوید نیستم ازهیچ آگاه)
یکی میل است با هر ذره رقاص / کشان آن ذره را بامقصد خاص
رساند گلشنی را تا بگلشن / دواند گلخنی را تا بگلخن
اگر پوئی ز اسفل تا بعالی / نه بینی ذرهٔ زین میل خالی

ز آتش تا بباد و ز آب تا خاك ‏ ‏ ز زیر خاك تا بالای افلاك
همین میلست اگر دانی همین میل ‏ ‏ جنیبت در جنیبت در خیل خیل
سر این رشتهای پیچ در پیچ ‏ ‏ همین میلست و باقی هیچ در هیچ
ازین میلست هر جنبش که بینی ‏ ‏ بچشم آسمانی و زمینی
همین میل آمد و باکاه پیوست ‏ ‏ که محکم کاهرا باکهر با بست
بهر طبعی نهاده آرزوئی ‏ ‏ تك و پو داده هر یكرا بسوئی
برون آورده مجنونرا مشوش ‏ ‏ به لیلی داده زنجیرش که میکش
زشیرین کوهکن را داده شیون ‏ ‏ فکنده بیستون پیشش که میکن
زتاب شمع کشته آتش افروز ‏ ‏ زده پروانه را آتش که میسوز
زگل بربسته بلبل را پروبال ‏ ‏ شکسته خار در پایش که مینال
غرض این میل چون گردد قوی پی ‏ ‏ شود عشق ودر آید در رك و پی
وجود عشق کش عالم طفیل است ‏ ‏ زاستیلای قبض و بسط میل است
نه بینی هیچ جز میلی در آغاز ‏ ‏ باصل عشق اگر جوئی نشان باز
اگر یك شعله ور خود صد هزار است ‏ ‏ باصلش باز گردی یك شرار است
شراری باشد اول آتش انگیز ‏ ‏ کز استیلاش خیزد آتش تیز
کسی کش نیست این آتش فسرده ست ‏ ‏ سراپا گر همه جانست مرده ست
اگر صد آب حیوان خورده باشی ‏ ‏ چو عشق در تو باشد مرده باشی)
به مجنون گفت روزی عیب جوئی ‏ ‏ که پیدا کن به از لیلی نکوئی
که لیلی گرچه در چشم تو حوریست ‏ ‏ بهر عضوی زعضو او قصوریست
زحرف عیب جو مجنون بر آشفت ‏ ‏ در آن آشفتگی خندان شد و گفت
که گر در دیدهٔ مجنون نشینی ‏ ‏ بغیر از خوبی لیلی نه بینی
توکی دانی که لیلی چون نکویست ‏ ‏ کزان چشمت همی بر زلف و رویست
تو مو بینی و مجنون پیچش مو ‏ ‏ تو ابرو او اشارتهای ابرو
تو قد بینی و مجنون جلوه وناز ‏ ‏ تو چشم و او نگاه ناوك انداز
تو لب می بینی و دندان که چونست ‏ ‏ دل مجنون زشکر خنده خونست
کسی کورا تو لیلی کردهٔ نام ‏ ‏ نه آن لیلیست کزمن برده آرام
اگر میبود لیلی بد نمی بود ‏ ‏ ترا رد کردن او حد نمی بود)
مزاج عشق بس مشکل پسنداست ‏ ‏ قبول عشق بر طاق بلنداست
شکار عشق نبود هر هوسناك ‏ ‏ نه بندد عشق هر صیدی بفتراك
همه بحر است عشق بیکرانه ‏ ‏ در آن آتش زبانه در زبانه
اگر مرغابئی انجا مزن پر ‏ ‏ درین آتش سمندر شو سمندر
دلیل آنکه عشقش در نهاداست ‏ ‏ وفا وعهد در ترك مراد است
غرضها را همه یکسو نهادن ‏ ‏ عنان دل بدست دوست دادن

وحشی

نه هجرت غم دهد نه وصل شادی
اکر صد سال پامالت کند درد
بهر فکر و بهر حال و بهر کار
بهر صورت که نبود ناکزیرت
بهر جا حسن بیرون می نهد پای
نیازی هست هر جا هست نازی
نکاهی باید از مجنون در آغاز
ایاز ار جلوهٔ نارد ببازار
میان حسن و عشق افتاد این شور
نه عذرا آکهی دارد نه وامق
نیاز و ناز را رایت بعیوق
زراه نسبت هر روح با روح
ازان درکان بروی هر دو بازاست
میان آن دو دل کاندربو دباز
اکر عالم همه کردند همدست
تنی سهلاست کردن ازتنی دور
دران قربی که باشد قرب جانی
غرض از آشنائیهای جانست
که مجنون خواه در حی خواه در دشت
نهانی صحبت جانها بجانها
خوشا جائی که آنجا ماومن نیست
درین خرم اساس دیر بنیاد
بود هر دل بذوقی خاص خرسند
برون از نسبت هر اشتراکی
ازان کل شاخ امیدی دمیده
بنوعی کشته هر شاخی برومند
مذاق هریك ازشاخی برد بهر
کسی کز قند باشد چاشنی یاب
ولی آنکس که با تلخی کند خوی
مرازین کفتکوی عشق بنیاد
غرض عشق است وشرح نسبت عشق
دروغی میسرایم راست مانند
منم فرهاد وشیرین آن شکرخند
یکی دانی مراد و نامرادی
نیامیزد بطرف دامنت کرد
چه در فخر و چه درننك و چه درعار
بجز معشوق نبود در ضمیرت)
زعشق آنجا رخی باشد زمین سای
نباشد ناز اکر نبود نیازی
که آید چشم لیلی برسر ناز
نباید همچو محمودی خریدار
زما غیر نکاهی ناید از دور
که میکردند چون معشوق وعاشق
نه عاشق زان هنوز آکه نه معشوق
دری از آشنائی هست مفتوح
ره آمد شد ناز ونیاز است
بود درراه دائم قاصد راز
کمان این مبرکان در توان بست
دل ازدل دور کردن نیست مقدور
خلل کی افکند بعد مکانی
چه غم کر صد بیابان در میانست
بجولانکاه لیلی میکند کشت
عجب مهریست محکم برزبانها
نکهبانرا مجال دم زدن نیست)
بشغلی خاطر هر کس بود شاد
ز مشغولی زشغلی خاص در بند
سرشته هر کلی از آب وخاکی
بنشوء خاص ازان کل سبر کشیده
یکی را زهر در بارد یکی قند
یکی را قند قیمت شد یکی زهر
زاندك تلخیٔ کردد عنانتاب
نسازد یك جهان زهرش زشروی)
که دارد نسبت ازشیرین وفرهاد
بیان عشق ورنج محنت عشق
به نسبت میدهم باعشق پیوند
کزو چون کوهکن جان بادم کند

وحشی

چه فرهاد و چه شیرین بی بهانه است   سخن اینست و دیکرها فسانه است)
چو خسرو جست از شیرین جدائی   معطل ماند شغل دلربائی
بغایت خاطر شیرین حزین ماند   وزان بیرونقی اندوهکین ماند
ز بی یاری دلش بودی چنان تنك   که بودی با در و دیوار در جنك
دلش در تنکنای سینه خسته   بلب جان در خبر کیری نشسته
خبر دادند شیرین را که خسرو   بشکر کرده پیوند هوس نو
ازان پیمان شکن یار هوس کوش   تف غیرت نهادش بر جکر سوز
ازان زخمیکه درجان کار کرداشت   کذار کریه بر خون جکر داشت
دو جا غیرت کند زور آزمائی   چنان کیرد کزان نتوان رهائی
یکی آنجا که بیند عاشق از دور   ز شمع خویش بزم غیر پرنور
دکر جائی که محبوب جفا کیش   به بیند نو کلی با بلبل خویش
چو شیرین را ز طبعی غیرت اندوز   شکست اندر دل آن خار جکرسوز
بر آن می بود کار و چارهٔ نیش   که بیرون آردش از سینهٔ خویش
ولی هر چند کوشش بیش میکرد   دل خودرا فزونتر ریش میکرد
نه خسرو در دلش جا آنچنان داشت   که آسان مهرش از دل بر توان داشت
چو در طبع کسی ذوقی کند جای   عجب دارم کزان بیرون نهد پای
ز بیخ و بن درختی کی توان کند   کزان بر جا نماند ریشهٔ چند
نهالی بود خسرو رسته زان کل   ز بیخش ریشه کندن بود مشکل
نمیرفت از دل شیرین خیالش   که با جان داشت پیوند نهانش)
ز هر پرواز مرغی کرفتد دور   قفس باشد بچشمش کلشن حور
رمد طبعش ز فکر آب و دانه   ارم باشد بر او صیاد خانه
نهد کل زیر پا آسیب خارش   نماید آشیان سوراخ مارش
دل شیرین که مرغ بسته پر بود   پرش ساعت بساعت بسته تر بود
یکی را از پرستاران خود خواند   کشید آهی و اشك از دیده افشاند
که دیدی آشنائیهای مردم   بمردم بیوفائیهای مردم)
ملال خاطر شیرین چو دیدند   پرستاران جنیبتها کشیدند
بکوه و دشت میراندند ابرش   رضای خاطر شیرین عنانکش
کر آهوئی بدیدندی براغی   کرفتندی ازان آهو سراغی
بدین هنجار روزی چند کشتند   که تا آخر بدشتی بر کذشتند
هوایش اعتدال از جان کرفته   نم از سرچشمهٔ حیوان کرفته
زکس کر سایه بر خاکش فتادی   زجا جستی و بر پا ایستادی
اکر مرغی بشاخش آرمیدی   کشادی سایه اش بال و پریدی
کلش چون کلرخان پروردهٔ ناز   نوای بلبلانش عشق پرداز

وحشی

تو گفتی حسن خیزد از فضایش / فروغ عشق خیزد از هوایش
بشیرین آگهی دادند از آنجای / از آن آب و هوای رغبت افزای
ز گنج چشم شیرین اشک غلطید / بجخت خود میان گریه خندید
که گویا بخت شیرین را ندانید / که بروی این همه افسانه خوانید
اگر سوی ارم شیرین نهد روی / ز لاله رنگ بگریزد ز گل بوی
اگر چین است اگر بتخانهٔ چین / بود زندان چو خوشدل نیست شیرین
دل خوش یادمی آرد ز گلزار / چو دل خوش نیست گل خار است و مسمار
اگر دل خوش بودمی خوشگوار است / شراب تلخ در غم زهر مار است
مرا گویند خوش جاییست دلکش / هوا خوش دشت خوش کهسار هم خوش
بلی اطراف دشت و دامن دشت / بود خوش گر بذوق دل توان گشت
بلی می خوش بود در دشت و کهسار / ولی گر یار باشد لیک گو یار
بود بر بلبلان گل آتشین داغ / کش افتد از قفس نظاره در باغ
یکی صیاد مرغی بسته پرداشت / به بستان بردو بند از پاش برداشت
زدندش طایران بوستانی / صلای صحبت هم آشیانی
چو پرزد دید بال خویش بسته / عدوی خانه در پهلو نشسته
برآورد از شکاف سینهٔ خویش / صفیری دلخراش از سینهٔ ریش
که مرغی را چه ذوق از سرو و شمشاد / که پروازش بود در دست صیاد
شما کآزادگان شاخسارید / نشاط سرو و گل فرصت شمارید
که صیاد مرا با من شماریست / مرا هم در شکنج دام کاریست
چه خوش عهدیست عهد عشقبازی / خصوصا اول او جانگدازی
چو دید از دور شیرین عاشق نو / سبک در تاخت گلگون سبکرو
سخن را چاشنی داد از شکر خند / بگفتا خیر مقدم ای هنرمند
بگو تا چیست نامت وز کجائی / که گویا سالها شد آشنائی
جوابش داد کای ماه قصب پوش / مبادت از خشن پوشان فراموش
یکی مسکینم از چین نام فرهاد / غلام تو ولی از خویش آزاد
بشیرین بذلها شیرین شکر ریز / برون داد این فریب عشوه آمیز
که ما را بندهٔ باید وفادار / که نگریزد اگر بیند صد آزار
قبول خدمت ما سخت کاریست / وزین خدمت دگرگونه شماریست
دلی باید ز آهن جانی از سنگ / که بتواند زدن در کار ما چنگ
اگر این جان و دل داری بیایش / وگر نه باش بر آزادی خویش
بگفتش کاین دل و جان جای عشقست / وجودم عرصهٔ غوغای عشقست
اگر بر سر زنی شمشیر تیزم / مبادا قوت پای گریزم
همیشه کار جوت امتحان باد / دلم را تاب و جانم را توان باد

وحشی

مرا آزار کن تا می توانی — وفاداری به بین وسخت جانی
دل وجان کردم از فولاد آنروز — که برق ناامیدم شد جهانسوز
بتابان کوره در امتحانم — که تا بینی چو فولادست جانم
بگفتش ترسم این جان چو فولاد — که از سختیش با من میکنی یاد
چو خوی گرم آتش برفروزد — که گر یاقوت هم باشد بسوزد
جواب گرم گفتش آتش آلود — که ایك جان برآر از خرمنش دود
درآن وادی که میل دل زند کام — چه باشد جان که اورا کس برد نام
شکر لب گفت کاین میل از کجا خاست — بگفت از یکدو حرف آشنا خاست
بگفتش از چه حرف آشنا بود — بگفتا مژدهٔ چند ازوفا بود
بگفت از کارخان بیند وفا کس — بگفت این آرزو عشاقرا بس
بگفت این عشقبازان خود کیانند — بگفتا سخت قومی مهربانند
بگفتا تا کیست این مهربانی — بگفتا هست تا گردند فانی
بگفتا چون فنا گردند عشاق — بگفتا همچنان باشند مشتاق
بگفتا نخل مشتاقی دهد بار — بگفت آری ولی حرمان بسیار
بگفتا درد حرمانرا چه درمان — بگفتا آه آه از درد حرمان
بگفتا لاف عشق وناله بیجاست — بگفتا در دحرمان ناله فرماست
بگفت از صبر باید چاره سازی — بگفتا صبر کو در عشقبازی
بگفت از عشقبازی چیست مقصود — بگفتا رستگی از بود ونابود
بگفتا میتوان بادوست پیوست — بگفت آری اگر ازجان توان رست
بگفتا وصل به یا هجر از دوست — بگفتا هرچه میل خاطر اوست
زهر رشته که شیرین عقده بگشاد — یکی گوهر در او آویخت فرهاد
چو حسن وعشق درجولانگه ناز — عنان دادند لختی درتك وناز
نگهبانان زهر سو در رسیدند — دومرغ همنوا دم درکشیدند
حکایت ماند برلب نیم گفته — شکسته مثقب ودر نیم سفته
سخن رابردهٔ نو باز کردند — ز پرده نغمهٔ نو ساز کردند
اگرچه ظاهرا صورت دگر بود — ولی پنهان نوای بیشتر بود
نوای عشقبازان خوش نوائیست — که بر آهنك اوراره بجائیست
اگرچه صد نوا خیزد ازین چنك — چونیکو بنگری باشد یك آهنك)

از ذیل بوحشی

وصال

هزاران پرده برقانون عشق است — بهر نغمه ازان افسون عشق است
بهردم عشق پر افسون ونیرنك — زهر پرده نوائی سازد آهنك
اگر گوش تو براسرار عشق است — همه گفتارها گفتار عشق است

مرا زافسانه کفتن نیست کامی — که بر نظم کسان بخشم تمامی
چه حاجت کستراندن خوان خودرا — خورم بر خوان مردم نان خودرا
غرض عشق است واوصاف کمالش — سراید خواه وحشی یا وصالش)
چوفرهاد از پی خدمت کمر بست — میان در عهدهٔ این کار بربست
بکلکون برنشست آن سرو آزاد — چوسایه در پیش افتاد فرهاد
چنین رفتند تانزدیک کوهی — خجسته پیکری فرخ شکوهی
یکی کوه از بلندی آسمان رنك — ازان خورشید ومه را شیشه بر سنك
هزاران چون مجره جو بیارش — هزاران جدی ونوراز هر کنارش
پراز کهف ازشرافت هر شکافش — هزاران قلعه همچون کوه قافش
نشیب او بکردون رهنما بود — فرازش را خدا داند کجا بود
مدار آسمان پیرامن او — کواکب سنکهای دامن او
اشارت رفت ازان ماه پریزاد — که آن کوه افکند ازتیشه فرهاد
مکر کوه وجود کوهکن بود — که اورا کوه کندن امر فرمود
اشارت شد که درآیین یاری — ترا باید که کوه از پا در آری
که یعنی خویشرا از پا در انداز — پس آنکه باجهانم عشق می باز
تراکوهی شده است این کوه پندار — مراخواهی زراه این کوه بردار)
بدوفرهاد کفت ای سرو نوخیز — لبت جان پرور وزلفت دلاویز
بهر خدمت که فرمائی برانم — بجان کوشم درین ره تا توانم
نه کوه سنك اکر باشد زفولاد — کنم بابازوی عشقت زبنیاد
شکفت از کفتهٔ فرهاد آن ماه — بسان غنچه از باد سحرکاه
پس ازاین کفتکو وعهد وپیوند — قرار این داد شیرین شکر خند
که تا انجام کار آن شوخ طناز — بهر نزهتکی جشنی کند ساز
بهرجشنی کند روزی دو منزل — بهر دشتی کشاید عقدهٔ دل
پس آنکه لعل شکر بار بکشود — بصد شیرینی اورا کرد بدرود
بمرکب جست وکلکونرا عنان داد — زفرهاد آن خبر دارد که جان داد
برفت از بیستون آن سرو آزاد — نه اوماند اندران وادی نه فرهاد)
خوشا عاشق که جان درتن بسوزد — ازو یك شعله صد خرمن بسوزد
درآن هنکامه کاستیلای عشقست — صبوری کمترین یغمای عشقست
زعاشق چون برد صبر وقرارش — به پیش آرد خیال روی یارش
چو چندی با خیالش عشق بازد — پس آنکه از وصالش سرفرازد
بسی عشق اینچنین نیرنك دارد — که کاهی صلح وکاهی جنك دارد
ازان که آب ریزد کاه آتش — که کردد پخته خامی زین کشاکش
چوشد فرهاد بربالای آن کوه — تن وجانی بزیر کوه اندوه

وصال

نه دست ودل که اندر کار پیچد — نه آن سرناز کز رویار پیچد
بروز افغانی وشب یاربی داشت — زعین عشق خوش روزوشبی داشت
باخر کرد جائی خوش معین — کر کاهی سزاوار نشیمن
در آنجا بادلی پر درد واندوه — بر آن شد تا تهی سازد دل کوه
پی صنعت میان را بست چالاك — بضرب تیشه کرد آن کوه را چاك
چنان زد تیشه بر آن سنك خاره — که شد آن کوه خاره پاره پاره
ولی درسینه بودش چون دلی تنك — کهی بر سینه میزد کاه بر سنك
ززخمش سنك اثرها از برون داشت — ولیکن سینه خونها در درون داشت
چو دیدی ضرب خود در کار آن سنك — زدی آهی وکفتی از دل تنك
که اندر طالعم کاش آن هنر بود — که آهم را در آن دل این اثر بود
دکر کفتی هنر زین به کدامم — که آمد قرعهٔ عشقش بنامم
بکجا جویم ازین خوشتر سرانجام — اسیر این کمندم صید این دام
شراری کز دل آن سنك زادی — چو دل جایش دران سینه نهادی
که این از خوی شیرینم نشانیست — نه آتش بلکه آب زندکانیست)
خیال روی شیرینش باز داشت — که نقش آن صنم بر سنك بنکاشت
نهانی عذر کفتی با خیالش — کزان بر سنك می بندم وصالش
که از بس صدمه جای آن ندارم — که تا بر سینه نقش او نکارم
چنان تمثال آن کلچهره پرداخت — که بر خود نیز آنرا مشتبه ساخت
چنان محراب ابرو وانمودش — که دل میخواست آوردن سجودش
چو نقش کوش او بست آن وفا کیش — نخستین بست راه نالهٔ خویش
درون سینه کردش کینهٔ خویش — نهان چون مهر او در سینهٔ خویش
دل او ساخت سخت بیمدارا — بسینه چون دلش یعنی که خارا
در آن بنمود از صنعتکریها — همه آیین ورسم دلبریها
چنان کان دلربا بود آنچنان کرد — هر آنچ از کلك نتوان کرد آن کرد
بسی برخنده یعنی کاشنایم — سری افکنده یعنی باوفایم
نکاهی کرم یعنی دلنوازم — زبانی نرم یعنی چاره سازم
چو شد فارغ ازان صورت نکاری — بپایش سر نهاد از بیقراری
فغان برداشت کای بت کام من ده — به بین بیطاقتی آرام من ده
ترا دانم نداری جان تنی تو — بت سنکی ومصنوع منی تو
ولی ره زد چنان سودای یارم — که غیر از بت پرستی نیست کارم
چنان عشق فسونکر بست دستم — که هم خود بتکر وهم بت پرستم
جهان یکسر بر اینکارند مادام — همه در بت پرستی خاص تا عام
همه از جرعهٔ پندار مستند — خیال خویش چون بت می پرستند)

وصال

بده ساقی شراب لعل رنکم
سراسر بشکن آن بتها بسنکم

مکن درعاشقی نامم برآید
زمن عاشقی کامم برآید

عجب دردیست خو با کام کردن
بنا که زهر غم درجام کردن

بسر بردن بشادی روز کاران
بنا که دور افتادن زیاران

عجب کاریست بعداز شهریاری
درافتادن بمسکینی وخواری

اکرچه کوهکن ازجام شیرین
ندید از تلخکامی کام شیرین

وصال اودمی یا بیشتر بود
وزان یکدم نصیبش یکنظر بود

محبت تیر خود را کار میکرد
بفرهاد آنچه کرد آن یکنظر کرد

چودید از یکنظر یکعمر شادی
رسیدش نیز عمری نامرادی

دران کوه آن جفاکش بادل تنك
بجای تیشه سر میکوفت برسنك

زسنك از تیشه کاهی می تراشید
بناخن سینه کاهی می خراشید)

اثرها دارد این آه شبانه
ولی کرنیست عاشق در میانه

عجبها دارد این عشق پرافسون
ولی چون عاشق ازخودرفت بیرون

چو بیخود از دلی آهی برآید
درون تیرکی ماهی برآید

چو بخویش آمد ازجانی فغانی
شود نامهربانی مهربانی

چوفرهادآرزوهادردرون کشت
کلید آرزوها یافت درمشت

بکای کرد چون ازخود کرانه
بیامد تیرآهش برنشانه

نمود از دولت عشق کرامیش
اثر درکام شیرین تلخکامیش)

چوآن مه برفراز بیستون شد
توکفتی مه بچرخ بیستون شد

تفرج را خرام آهسته میکرد
سخن با کوهکن سر بسته میکرد

نخستین کفتش ای فرزانه استاد
که کار افکندمت باسنك وپولاد

ندانم چونی از این رنج وآزار
کنم آنکه فرسودی ازین کار

بسنکت هست چون پولاد پنجه
ویاچون سنکی ازپولاد رنجه

من این پولاد روئیها نمودم
که باسنکت بپولاد آزمودم

جوابش داد آن پولاد بازو
که ای مهرومهت سنك ترازو

چو دردل آتشی دارم نهانی
سزد کرسنك وپولادم بخوانی

من آن سنکین دل و پولاد جانم
که ازسنکی بسختی در نمانم

اکر زین سنك وپولاد آتشی زاد
بقین میدان که عالم رفت برباد

شکرلب کفت دشواراست بسیار
که ازیکتن برآید این همه کار

بانبازی نبازت هست دانم
بهرجا هست برکو کش بخوانم

بکفت این پیشه انبازی نخواهد
که این طیارهم آوازی نخواهد

اکرسیمرغ اکرسیصد هزار است
بیك سیمرغ دراین قاف کاراست

درین کشورا کرچه هست دستور
که کیرد کار فرما چند مزدور

وصال

ولی درشهر ما این رسم برپاست   که یك مزدور با یك کار فرماست
مرا گنجی نهان اندر نهاد است   که با او گنج بادآورد بادا ست
بگفت این گنج را چون کردی انبوه   بگفت ازبسکه خوردم تیشه چون کوه
چو کوهم تیشهٔ غم بردل آمد   که این گنج مرادم حاصل آمد
بگفت این گنجرا حاصل ندانم   بگفتا بی‌نیازی زین وآنم
بگفت این بی‌نیازی راغرض کو   بگفتا تانیاز آرم بیك سو
بگفتا چون بیکسو شد نیازت   بگفتا گیرم این زلف درازت
بگفتا جز سیهروزی چه حاصل   بگفت این تیره روزی مقصد دل
بگفتا باکه مقصد درمیانست   بگفتا آنکه مقصودم عیانست
بگفتا کیست مقصودت بگو فاش   بگفتا جان فدای روی زیباش
بگفتا چیست جان گفتا نثارت   بگفتا چیست تن گفتا غبارت
بدل گفتا چه داری گفت یادت   مرادت گفت چه گفتا مرادت
بگفتا بیخودی گفتا زرویت   بگفت آشفتهٔ گفتا زمویت
بگفت ازعاشقی باری غرض چیست   بگفتا عشقبازانرا غرض نیست
بگفتا محرمت گفتا که حرمان   بگفتا همنشینت گفت هجران
بگفتا جان درین ره برسراید   بگفتا بالله ارجان درخور آید
زپرکاری بهرسومی کشیدش   بکار عاشقی مردانه دیدش
بدل گفتا که این درعشق فردیست   براه عاشقی مردانه مردیست
بدامان ازهوس ننشسته گردش   گواه عشق پاك اوست دردش
بساقی گفت اورا یك قدح ده   باین غمدیده داروی فرح ده
بساغر کرد ساقی بادهٔ ناب   فکند الفت میان آتش وآب
گرفت وداد ساغر کوهکن را   که درمان ساز غمهای کهن را
بدو فرهاد گفت ای دلنوازم   غمی کزتست چونم چاره سازم
مرا آن باید ای شیرین شمائل   که افزون زاید اندوهت نه زائل
چونوشید ازلبش جام پیاپی   عنان خواهشی برد ازکفش می
برآورد ازدل پردرد فریاد   بگفت آه ازدل پردرد فرهاد
که مسکین را عجب کاری فتاده   که کارش باچنین یاری فتاده
نیاز خسرو اندر وی نگیرد   کجا نازش نیازمن پذیرد
درین درگه که شاهان نا امیدند   گدایان کی بمقصودی رسیدند
دلم شد صید آن ترك شکاری   که شیر ازوی همی بندد بخواری
دریغا زین تن فرسودهٔ دل   دریغا محنت بیهودهٔ دل
زپا افتاد وبگریست آنچنان زار   کزآن کهسار سیلی شد نگونسار
شراب کهنه وعشق وجوانی   درافکندش زپا آنسان که دانی

وصال

شکراب کشت عطرافشان مویش   زچشم تر کلاب افشاند رویش
کهای سودائی زنجیر مویم   کذشته زآرزوها آرزویم
مپندار اینچنین نامهربانم   که رسم مهربانی را ندانم
هنوزآن عقل وآن فرهنك دارم   که باعشق وهوس فرقی کذارم
اکر زهرم ولی پازهر دارم   بجائی لطف وجائی قهردارم
سمومم لیك خاشاك هوارا   نسیمم لیك کلزار وفارا
سرم باتاج شاهان سرکش افتاد   ولی سوزکدایانم خوش افتاد
توخسرو رامبین کش تاب دادم   برنجور هوس جلاب دادم
کاش را باشکر پیوند کردم   وزان کاشکرش خرسند کردم
چوهم آهو مراشد صید وهم شیر   برم آنرا بباغ این را بزنجیر
مراخود نیز هست آن هوشیاری   کهدانم جای کین وجای یاری
بکلزار وفا آن باغبانم   کهخار اندازم وکل برنشانم
بدلجوئیش طرحی تازه افکند   سخن راداد باسوکند پیوند
بچشمم کفت آن خونخوار جادو   کهمست افتاد درمحراب ابرو
بوصلم یعنی ایام جوانی   بلعلم یعنی آب زندکانی
بآشوب جهان یعنی برویم   بتاراج جهان یعنی بمویم
که تاسروم خرام آموز کشته   جمالم تاجهان افروز کشته
ندیدم راست کاری بافروغی   سراسر بود لافی ودروغی
کهباخسرو که باهرکس نشستم   چودیدم یك نظر زودیده بستم
همه درفکر خویش وکام خویشند   همه دربند ننك ونام خویشند
اکرخواهی بماند راز پنهان   بدل آن راز پنهان دارچون جهان
چوراز کوهکن چون کوه شدفاش   بسرافکند خسرو فکر یغماش
کهآن کوهر کهدرخوردشهان بود   چودل درسینهٔ پاکش نهان بود
چنین کویند کزشیرین وفرهاد   خبر درمحفل پرویز افتاد
بحدی خاطر خسرو برآشفت   کهنه خوردش بخاطر ماند ونه جفت
چنانش آتش غیرت برافروخت   کهیاقوتی کهبودش درکمرسوخت
اکرچه غیرت اندر هرتنی هست   بود برخسروانش بیشتر دست
کهدرویش ارچه غیرتمند باشد   بجز خویشتن دربند باشد
ولی غیرت چوباقدرت کند زور   حریف ارچرخ باشد نیست معذور)
برافسون رای خسرورا برآن داشت   کهمی باید بشیرین نامه بنکاشت
دبیر آمد بکف بکرفت خامه   پرندچین کشوده بهر نامه
طراز پرنیان نام خدا کرد   کهچرخ پیستو را اوبنا کرد
فلك را زینت افزا شد زانجم   خرددروی چووهم اندرخرد کم

وصال

سرکرد نکشان درچنبر او   زخ شاهان عالم بردر او
ادب فرمای عشاق ازنکویان   بساط آرای خاك ازلاله رویان
بلا پیداکن ازبالا بلندان   خرد شیدا کن ازمشکین کمندان
یکی را سر نهد درد امن دوست   یکی راخون کند در کردن دوست
باین درد وبآن درمان فرستد   بهر کس هرچه شاید آن فرستد
ازان پس ازشه باداد وآیین   سوی بیدادکر بانوی شیرین
نکاری زود رنج وتلخ پاسخ   بتی دیر آشتی شیرین وفرخ
قدم پیمای بزم بی وفائی   نوا پرداز قانون جدائی
بدل سنك افکن مینای طاقت   بخوی آتشزن کشت محبت
بصورت نازنین وشوخ وچالاك   بدل دور ازهمه خوبان هوسناك
که تاچند ازستیز طبع خونریز   دل خود میخوری وخون پرویز
خریداری شنیدم کردت آهنك   که نبود در ترازویش بجز سنك
توهم دل درهوای او نهادی   کرفتی سنکی وسنکیش دادی
بجز رسوائی خودزین چه بینی   که برشاهی کدائی برکزینی
خوشست این رسم باشاهان که دانی   بمسکینان بیدل مهربانی
نه باشاهی که ازشاهی کذشته   به پیشت خط مسکینی نوشته
خوشست این شیوه باعالم نکوئی   بیك جانب نهادن زشت روئی
نه دل پرداختن ازشاه عالم   نشستن باکدائی شاد وخرم
مرا ازخلق عالم خود یکی کیر   زافزونی کذشتم اندکی کیر
خوشست این ره بطبع خلق بودن   مدارا باهمه عالم نمودن
نه ازسرباز کردن سروری را   کزیدن رند بی پاوسری را
چوشه راکوهر ارزنده باشی   کدائی را نیرزد بنده باشی
ازین بکذشته ازیاران جدئی   بهر بیکانه کردن آشنائی
کرفتم کزشکر آزرده بودی   که ازرشکش بسی خون خورده بودی
نشاید درهلاك خویش کوشی   چنین ازرشك شکر زهرنوشی
چوغیرت دامنت ناچار بکرفت   برغم کل نشاید خار بکرفت
مرا کام دل وجان ازشکر نیست   بغیر ازشهوت تن پیشتر نیست
خلل آرد بملك خسروئی   کرفتم من نکفتم خود نکوئی
ازان آتش که عشقت درمن افروخت   وجودم جمله ازسرتاقدم سوخت
توخود بفشانی ونپسندیم نیز   که خویش آبی زنم برآتش تیز
چوشیرین همچو فرهادیش باید   چرا پرویز را شکر نشاید
توتا درفکر خویش وکام خویشی   نه خصم من که خصم نام خویشی
برغم من بهر کس آشنائی   بمن کرد شمر باخود چرائی

وصال

زمن ازبیم بدنامی گذشتی
بنام دیگران بدنام گشتی
بکام دوستان بدنام بودن
ازان بهترکه دشمن کام بودن
کنون باشکوهای من چه سازی
بطعن وخندهٔ دشمن چه سازی
چوشیرین حرف حرف نامه را دید
بخویش ازتاب دل چون نامه پیچید
پس آنکه نامهٔ شه را بینداخت
زنرکس یاسمن را ارغوان ساخت
چوتلخی ارغوان بریاسمن کشت
بتلخی پاسخ آن نامه بنوشت
که ازما آفرین برآن خداوند
که نبود درخداوندیش مانند
سپهر ازوی بلندوخاك ازو پست
بلند و پست را او میکند هست
یکی را طبع آتشناك داده
یکی را مسکنت چون خاك داده
یکی را بار نه کرد وقوی دست
یکی را بارکش فرمود و پابست
بخسرو داد مغروری که مبناز
بشیرین داد مسکینی که مبساز
بخسروهرچه خواهی گفت میگوی
بشیرین هرچه جوید گفت مجوی
کرم گستر خدیوا سرفرازا
عدالت پرورا مسکین نوازا
زهی هرکام ازاخترجسته دیده
شکررا رام وشیرین را رمیده
رسید آن نامه یعنی خنجرتیز
رسید آن نامه یعنی تیغ خونریز
روان افروخت مارا همچو آذر
جگرپرورد لیکن همچو خنجر
نمود آن ناوك زهراب داده
برون ازآنچه میجستی زیاده
اثر چندانکه میجوئی فزونتر
جگرچندانکه خواهی غرق خونتر
کدامین طالع این امداد کرده
که شاه ازمستمندان یاد کرده
زبی انصافی شاهم بفریاد
کزین سان بسته شیرین رابفرهاد
زدی طعنم که کرمسکین نوازی
چرابا بیدلی چون من نسازی
توشاهی پادشاهان ارجمندند
نیازعشق برخود چون پسندند
تونازك طبع وشیرین آتشین خو
بهم کی سرکنند آن طبع واین خو
بیك تلخی که ازشیرین چشیدی
بدرد خود زشکر چاره دیدی
ترا جز کامرانی خو نباشد
شکرگرهست شیرین گو نباشد
چراتلخی زشیرین بایدت برد
چوشیرینی زشکر میتوان خورد
دگر فرموده کزرشك شکر
چوشیرین داشتی جانی پرآذر
چرابدنام کردی خویشتن را
بیاری برگزیدی کوهکن را
شکر دور ازتو چندانی ندارد
که شیرینش بانسانی شمارد
چه جای آنکه بی انصافی آرم
چنین همسنگ مردانش شمارم
تونیز ای شه بدکس را مکن یاد
مبالا خویشرا درطعن فرهاد
مبین نادیده مردم را بخواری
کهدوراست ازطریق شهریاری
چه کارت باگدائی گوشه گیری
ستمکش خستهٔ زاری حقیری

وصال

اسیر محنت و درد جهانی ... بلای آسمانی را نشانی
ز سختیهای دوران خورده نیرنک ... فتاده کار او با تیشه و سنک
بدست آورد با صد کونه تشویش ... لب نانی بزور بازوی خویش
بخسته خاطرش دلجوئی کن ... نه اندر کفته اش بدکوئی کن
قرار زحمت ما داده برخویش ... اکر بکذاردش طعن بد اندیش
ز سختیهای سنکش نیست آزار ... مکر از سخت کوئیهای اغیار
اکرچه با کسی کاری ندارم ... که بدنا کرده سوکندی بیارم
مکر از کار فرما کر برد دور ... رود لطفی ز تهمت نیست معذور
ولیکن زانچه در مکنون شاهست ... خدا داند که شیرین بیکناهست
مکر بی تهمت آزادی نیابی ... ولی ناکرده خون شادی نیابی
مکر نازهر درکامی نریزی ... بعشرت باده در جامی نریزی
دکر کافسوس شیرین خورده بودی ... غم ناموس شیرین خورده بودی
مخور شاها مخور اندوه شیرین ... مفرما تلخ برخود عیش شیرین
مخور چندین غم شیرین نباید ... که در عیش تو نقصانی درآید
ترا پروای شیرین اینقدر نیست ... ازینها جز تمنای شکر نیست
چه برمن ترسی از بدنامی ای شاه ... کزین ره دیکر آرا داده راه
زرسوائی کسی را کر کزنداست ... چه طبع شه چنین رسوا پسنداست
چرا رسوائی خود را نجویم ... که پیش شه فزاید آب رویم
مرا دامان بحمد الله پاکست ... ز حرف عیبجویانم چه باکست
زخسرو بهتری اندر جهان کو ... زمن کاری که دیدی باز بر کو
چه افسونهای شیرین کاربردی ... که از حلوای شیرینم نخوردی
چو راه دل نزد افسون شاهم ... که خواهد بردن از افسون زراهم
اکر شیرین ز افسون نرم کشتی ... بجا دل با تو شکر کرم کشتی
اکر در من هوسرا راه بودی ... نکینه شکر کویم شاه بودی
هوس دشمن شدم روزم سیه کشت ... وفا جستم چنین کارم تبه کشت
فریب هر هوسناکی نخوردم ... که خسرو از هوسناکان شمردم
تو خود را پاس دار از حرف بدکو ... چو خود بهتر شدی در پاس من پو)
وزان پس کرد کلکو را سبکخیز ... بکوه بیستون بر رغم پرویز
همی رفتی و باخود راز کفتی ... غم و درد کذشته باز کفتی
بدل کفتی که ای سودا کرفته ... من از دستت ره صحرا کرفته
بچندین محنتم کردی کرفتار ... نمیدانم ولی باخصم خونخوار
ز شهر و آشنایان دورم از دل ... بجان زار و بتن رنجورم از دل
بتی بودم ز سر تا پا دلارا ... چنان کشتم که نشناسم سر از پا

(زکیسو)

ز گیسو داشتم زنجیر شیران   بزنجیر اوفتادم چون اسیران
هرآن خنجر که از مژگان کشیدم   بمن برگشت وزهر آن چشیدم
کمند زلف بهر صید بودم   چودیدم خویشتن درقید بودم
لبم کآب حیات عاشقانست   برای خویش مرگ جاودانست
بنرگس جادوئی تعلیم کردم   بجادو خویشرا تسلیم کردم
فروزان بود چهر آتشینم   ندانستم که در آتش نشینم
چوشمشیرم برابروی خمیده   کنون شمشیر بررویم کشیده
دل سنگین بد درسینهٔ من   کنون سنگی بود برکینهٔ من
مرا چاهی که بدسیب زنخدان   درانچاهم کنون چون ماه کنعان
وزان آتش که خوی من برافروخت   مراخودخرمن صبروسکون سوخت
بلا بودم چوبالا می نمودم   ولی آخر بلای خویش بودم
بخودخصمی زدشمن بیش کردم   که کردست آنچه من باخویش کردم
غزالی کووصال شیر جوید   نخست ازجان شیرین دست شوید
طمع بستن بکس وآنکه به پرویز   بود پهلو زدن بر خنجر تیز
وفاجستن زکس وآنکه زخسرو   بود عمر گذشته جستن از نو
گذشتم در رهش ازشهریاری   چرا او بنگرد درمن بخواری
چومن آبم بپای خود ز ارمن   ازین افزون سزاواراست برمن
ببست از دیگرانم چشم امید   بچشم دیگرانم کاش می‌دید
گراز چشم بزرگی دیده برخویش   ازوکم نیستم گر نیستم بیش
از آن بگذر که درارمن امیرم   بملك دلبری صاحب سریرم
اگر فر جهاندار بست دارم   وگر فرهنگ دلدار بست دارم
بدو ازمهر همدردی نمودم   زنی بودم جوانمردی نمودم
وفاداری خوشست امانه چندان   کهباز آردچنین خواری وحرمان
بشکربست خودراوین نه بس بود   مرا بندد بفرهاداین چه کس بود
برمردان نهد پتیارهٔ را   کزوروسوا کنند بیچارهٔ را
شه آفاق داند خویشتن را   فقیر بی سروپا کوهکن را
همواره در دل این اندیشه دارد   کهاوخنجر بدست این تیشه دارد)
بکوه آمد نگار لاله رخسار   چوخورشیدی که آرامد بکهسار
رسید آنجاکه‌مرد آهنین دست   بکوه آن نقشهای طرفه بربست
شده صد پاره کوه ازعشق پرزور   بدانسان کزتجلی سینهٔ طور
همی شد تابسنگی شد مقابل   که بد تمثال آن شیرین شمائل
بگفت این سینهٔ فرهاد زار است   که‌دروی نقش شیرین آشکاراست
بشوخی گفت کای مرد هنرور   توگوئی بوده شیرینت برابر

وصال

مرا خود یکنظر افزون ندیدی — چنان این صورت دلکش کشیدی
بکفت آن یکنظر ازچشم دل بود — ازآتش دست هجران محو ننمود
چو دیدم برزخت ازدیدهٔ دل — ازان دارم شب وروزت مقابل)

ازهفت منظر

هاتفی

ای سپهر جمال را مه نو — نکتهٔ چند کویمت بشنو
تانکرده نقاب رویت موی — روی روکشاده برسرکوی
هرکه چیزی برایکان دهدت — نستانی اکرچه جان دهدت
میکن از صحبت بدان پرهیز — همچوخاشاك خشك ازآتش تیز
تارخت سادهٔ وجمیل بود — می مخور کرچه سلسبیل بود
پسرانی که باده خواه شدند — ازمی سرخ روسیاه شدند
پسران را کند دوکار خراب — هوس زینت وهوای شراب
وای برآن پسر هزاران وای — که بودمی پرست وخود آرای

وله

اکر بیضهٔ زاغ ظلمت سرشت — نهی زیر طاوس باغ بهشت
بهنکام آن بیضه پروردنش — زانجیر جنت دهی ارزنش
دهی آبش از چشمهٔ سلسبیل — بدان بیضه [illegible] دم در دمد جبریل
شود عاقبت بیضهٔ زاغ زاغ — برد رنج بیهوده طاوس باغ

هلالی

بار دیکرکه خسرو انجم — سرطانرا کرفت ازبن قلزم
رك وپی ازتف سموم کداخت — مغز دراستخوان چوموم کداخت
آب دریا فتاد درکم وکاست — تابحدی که کرداز وبرخاست
مرغ کزآب داشت مسکن خویش — بود بریان میان روغن خویش
هرکه میراند توسن سرکش — توسنش نعل داشت درآتش
آن کواکب نمود شب بفلك — که عرق ریختند خیل ملك
شد عرق ریز روی ماهوشان — قرص خورشید شد ستاره‌فشان

تمت

مطبعهٔ عامرهٔ ده طبع اولنمشدر

سنه ١٢٩٢

﴿ خراباتك اشبو بزم ثالثنده مندرج اولان آثار منتخبه واسامی ﴾
﴿ شعرایی حاوی جدولدر ﴾

